

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

De Sacramentis in specie.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

DE SACRAMENTIS IN SPECIE.

DE BAPTISMO. QVÆSTIO LXVI.

Quantum ad ea, quæ ad ipsum Baptisma pertinent.

In Duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum Baptismus sit ablutio?

Varia Bap-
tismi no-
mina, &
vide.

Respondetur; Baptismum esse exter-
nam ablutionē sub præscripta
verborum forma.

Notandum est; Sicut Christus
Baptismi auctor, ob suam perfe-
ctionem multis nominibus appellatur; ita etiam
Baptismus. Et primò dicitur *Baptismus* quia ani-
mam abluit à peccatis. Dicitur *Lauacrum aquæ in*
verbo vite ad Ephes. 5. v. 26. quia confertur cum
verbo spiritualiter viuificante. Dicitur *Lauacrum*
regenerationis ad Tit. 3. quia per illud, nouum esse
& nouam vitam accipimus: Dicitur *Indumentum*,
quia per illud Christū induimus; & velamus no-
stram ignominiam, ad Gal. 3. Dicitur *Illuminatio*,
quia animā fide illustrat, ad Hebr. 1. Dicitur *Cir-*
cumcisio non manu facta, quia cor circumcidit, rese-
cans omnia peccata, ad Colloss. 2. Denique dicitur
Crucifixio & sepultura cum Christo. ad Rom. 6.
quia homo moritur peccatis, & quodammodò
censetur cum Christo crucifigi, mori, sepeliri,
secundum vitam peccatorum.

DVBIVM I.

Quid sit Baptismus?

Baptismi
definitio.

Respondetur; Varijs modis posse describi, vt pa-
tet ex D. Thoma. Vt, *Baptismus est Sacramen-*
tum regenerationis. Est, *Lauacrum aquæ in verbo vite* &c.
Breuissimè tamen, & plenissimè sic: *Baptismus est*
Sacramentum ablutionis sub inuocatione Trinitatis. Di-
co *Sacramentum*, quia est genus Baptismi. Dico *Ab-*
lutionis, loco differentia.

Sotus.

Vbi aduerte, Dupliciter Sacramentum Baptis-
mi posse dici Sacramentum Ablutionis: Primò,
Vt sensus sit, *Baptismus est Sacramentum*, quod est
ablutio: Secundò, Vt sensus sit, *Baptismus est Sacra-*
mentum constans ablutione & inuocatione Trinitatis, sub
qua sit ipsa ablutio: Priorem sensum amplectitur So-
tus dist. 3. artic. 1. Censet enim Sacramentum
Baptismi esse solam ablutionem: quatenus tamen
ordinem habet ad illam verborum formam, ita vt
forma illa non sit pars Sacramenti, ex qua ipsam

intrinsecè constet, sed solùm circumstantia quæ-
dam externa significationem ablutionis determi-
nans ad aliquid spiritale designandum, & efficiens
vt sit cæremonia religiosa. Vnde etiam vult to-
tam significationem Sacramentalem esse in sola
ablutione; quamuis ratio, cur conueniat ei talis
significatio, sit ordo ad formulam verborum. Sed
hæc sententia suprà refutata est qu. 60. vbi osten-
sum est, Sacramenta constare materia & forma
tanquam partibus intrinsecis. Et Confirmatur in
proposito; Quia ablutio non solùm habet neces-
sarium ordinem ad verba, sed etiam ad Ministrū,
& eius intentionem, & ad fuscipientem: ergo si
verba dicuntur forma, vel pars Sacramenti, eò
quòd Sacramentum habeat necessarium ordinem
seu habitudinem ad illa; etiam Minister, eiusque
intentio, & fuscipiens poterunt dici pars & forma
Sacramenti; quod tamen nemo dixerit.

Soti opi-
nio re-
luta.

Sacramentum ergo Baptismi non est sola ablu-
tio; vt rectè Scotus dist. 3. qu. 1. sed ablutio cum
inuocatione Trinitatis, sub qua ipsa ablutio pera-
gitur. Vnde cum dicitur, *Baptismus est Sacramentum*
ablutionis sub inuocatione Trinitatis, non significatur
ipsam inuocationem non esse partem Sacramenti,
aut solùm in obliquo respicere Sacramentum: sed
significatur ordo, quem vna pars Sacramenti ha-
bet ad alteram; Ablutio scilicet ad Inuocationē.
Sacramentū enim constat ex ablutione, & inuo-
catione, talem inter se ordinem habentibus, vt ip-
sa ablutio fiat sub inuocatione Trinitatis. Nec
obstat, quòd Sacramentum Baptismi rectè dicatur
Ablutio, quia per Synecdochē pars rectè dicitur
de toto, & contrà: quomodo etiam Sacramentum
Pœnitentiæ vocatur Pœnitentia, licet maxima
ex parte consistat in Absolutione.

Explicatur
definitio
Baptismi.

DVBIVM II.

Vtrum ista Ablutio consistat in actione, an in
passione?

Respondetur; In Ablutione quatuor posse con-
siderari: Aquam, Corpus, Contactum aque
quo aqua dicitur contingere corpus, & Conta-
ctum corporis quo corpus aquam tangit.

Ablutio igitur consistit, non in contactu, quo
corpus tangit aquam, (quia hic contactus iden-
tificatur corpori, & sic corpus esset materia pro-
xima

Ablutio
Baptismi
constitit in
contactu
aquæ ad
corpus,
inquit pas-
sionis.

xima Baptismi :) sed in contactu aquæ, quo aqua contingit corpus, qui nihil est aliud quam contiguitas ipsius aquæ ad corpus. Sic D. Augustinus Tractatu 80. in Ioannem. Vnde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? Hinc patet Ablutionem non esse aliquam Physicam actionem aut passionem, (cùm non terminetur ad aliquam qualitatem) sed modum quemdam ipsius aquæ, qui modus non distinguitur realiter ab aqua, sed est ipsa aqua, sic se habens; id est, corpori applicata, & quodammodo à corpore excepta, per quam formaliter corpus dicitur tangi, abluí, denominatione extrinseca: & sic habet modum quemdam passionis, licet non sit passio. Vnde Ablutio est pars Sacramenti, quatenus habet modum cuiusdam passionis; debet enim considerari quatenus ab ea corpus dicitur abluí: sic enim & non aliter mundat aqua: cuius signum est, quod Sacramentum Baptismi multiplicetur pro diuersitate corporum suscipientium; non autem pro diuersitate actuum Ministrum, cùm vna actione multi possint baptizari.

Non est
necesse vt
fiat successi-
ue.

Aduerte tamé, Ablutione ordinariè fieri cum quodam motu, vel aquæ per corpus, vt in perfusione; vel corporis per aquam, vt in immersione: vnde est contactus aquæ successiuus. Fieri tamen potest, vt aqua simul partem aliquam sufficientem tangat, & tunc fit in momento; vnde absolute non est de ratione ablutionis, vt successiue fiat.

ARTICVLVS II.

Utrum Baptismus sit institutus post Christi passionem?

Respondet D. Thomas, Baptismum esse institutum, quando Christus in Iordane baptizabatur: Capisse autem obligare post passionem & resurrectionem, cessantibus legalibus.

DVBIVM I.

Quando Baptismus sit institutus?

Multorum
Parum
sententia
post Resur-
rectionem
esse insti-
tutum.

M Vlti Patres sentire videntur institutum post resurrectionem Matt. 28. v. 28. cùm dictum est Apostolis, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Eum verò Baptismum, quo discipuli Christi ante passionem baptizabant, fuisse Ioannis. Ita sentire videtur Tertull. lib. de Baptismo c. 11. Chrysost. hom. 28. in Ioan. explicans illud Ioan. 7. v. 39. Nondum erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus: & Theophylactus in caput 3. Ioannis. Hieronymus Dialogo contra Luciferianos explicans eundem locum: & D. Leo epist. 4. ad Episcopos Siciliæ cap. 3. Rationes sunt. Prima, locus iste Ioannis 7. Nondum erat Spiritus datus &c. Ergo nec Baptismus institutus, quo datur Spiritus S. Ita Chrysost. Secunda, Quia Baptismus vim habet à passione & morte Domini: ergo antea erat inefficax; ac proinde non erat Christi Baptismus sanctificans; sed Ioannis. Tertia, Quia Apostoli nondum erant instituti sacerdotes, vt possent baptizare: hoc enim factum, vel post resurrectionem, Ioannis 20. vel certè in vltima Cena. Quarta, Quia forma Baptismi nusquam inuenitur expressa, nisi post resurrectionem: ergo &c. Quinta,

Quia per Baptismum conformamur morti & resurrectioni Christi. Atque ante Christi mortem & resurrectionem non poteramus illi conformari: exemplar enim prius est, quam eius imitatio. Verum his nil obstantibus, altera sententia est longe verior. Pro qua

Dico Primò, Probabilissimum est Christi Baptismum esse institutum ante Passionem. Est communior sententia cum Magistro dist. 3. & expressè. D. Augustini epist. 108. ad Seleucianum, vbi ait, Christum Baptizasse non suis manibus, sed per Apostolos; vt intelligamus ipsum Baptizasse presentia Maiestatis, ipsiusque fuisse Baptismi Sacramentum, Apostolorum autem dumtaxat Ministerium. Et infra docet Apostolos à Christo Baptizatos. Idem tractatu 15. in Ioannem ait, Christo adhuc in carne agente ita Baptizasse Apostolos, sicut modo Baptizant Apostolici Sacerdotes; & ita per eos tunc mundasse peccata, sicut modò facit. Idem insinuat Cyrillus lib. 2. in Ioannem cap. 76. & Alcuinus in cap. 4. Ioannis, apud D. Thomam in Catena.

Baptismus
inductus
est ante
Christi
Passionem.

Probat Primò, Ioan. 3. dicitur quod Christus Baptizauit, nempe per discipulos suos, vt explicatur cap. 4. quo significatur ipsum fuisse auctorem illius Baptismi (vt inquit D. Augustinus) eiusque vicem Apostolos in Baptizando gessisse. 2. Ibidem Ioannis 3. dicitur discipulos Ioannis Baptiste conuersos, quod Christus Baptizaret, quasi per hoc Ioannis gloria videretur obscurari. Quod euidens signum est Christum suo Baptismo fuisse vsum, qui pluris æstimaretur quam Ioannis Baptismus. Si enim fuisset vsum Baptismo Ioannis, non fuisset occasio querimonie, sed potius gratulationis: nam hoc in Ioannis commendatione cessisset. Tertiò, Quia indignum erat Christi maiestate, vt Ioannis Baptismo vteretur, qui solum preparatorius erat ad Christi Baptismum, totus sterilis, nihilque gratiæ conferens: ergo utebatur suo, de quo Ioannis 1. v. 33. Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Quartò, Apostoli facti sunt sacerdotes ante Christi mortem, & perceperunt Eucharistiam: ergo iuxta legem Christi oportebat iam esse Baptizatos. Cur enim in hac lege Christus dispensauerit sine necessitate? Et confirmatur, Quia Baptismus est fundamentum nouæ legis, initium Sacramentorum, & ianua in Ecclesiam. Arqui Christus ante mortem inchoauit nouam legem, & Ecclesiam suam, & alia quædam Sacramenta instituit: ergo oportuit etiam antecedere Baptismum.

Hinc patet, Baptismum Christi ante mortem fuisse completè institutum quoad vim suam intrinsecam, & quoad significationem. Erat enim Baptismus in spiritu idem omnino atque noster; nec erat vlla ratio, cur tunc incompletè institueretur. Nec obstat, quod tunc non posset cælum aperire: hoc enim non erat ex defectu virtutis Baptismi; sed quia lege diuina sancitum erat, vt Christus primus per proprium sanguinem introiret in sancta, ad Hebræos 9. v. 12. & vt pretium nostræ redemptionis integrè persolueretur, quod fiebat, vt quamuis daretur eadem gratia, quæ nunc datur, non tamen post mortem statim daretur vita æterna. Similiter non obstat, quod re significata per Baptismum nondum esset completa, scilicet mors & resurrectio Christi; quia non minus perfecta est significatio futuri, quam præteriti.

Ad

Responde-
tur obie-
ctionibus.

Ad Argumenta in contrarium: Respondetur Ad Primum, Spiritus sanctus ante Christi mortem non fuerat datus, nempe in ea plenitudine, & cum signo visibili, sicut post Ascensionem. Ita D. August. tractatu 3. in Ioannem; & Cyrillus lib. 12. in Ioannem cap. 56. & Aleuinus loco citato: alioqui certum est multis ante Christi mortem inuisibiliter datū Spiritum sanctum, scilicet omnibus iustis. Adde, Si hoc argumentum valeat, Baptismus non fuisse instituendum ante aduentum Spiritus sancti: quod nemo dixerit. Ad Secundum, Baptismus non solum ex Christi morte, sed etiam ex alijs eius meritis vim habere potest, cum singulæ eius actiones sint infiniti pretij, quamvis vim habere potuerint à morte futura, etiam à Christo acceptata à primo instanti conceptionis. Ad Tertium, Non requiritur ut fuerint sacerdotes, quando Baptismus administrabant: nam cuius est minister baptismi. Ad Quartum, Statim dicam. Ad Quintum, Qui baptizabantur ante Christi mortem, configurabantur morti & resurrectioni futuræ, quæ in diuina præordinatione & Christi acceptatione iam antecesserat.

6
Institutus
est in Chri-
sti baptis-
mo proba-
biliter.

Dico Secundò, Probabile est, Baptismus institutum, dum Christus in Iordane baptizaretur. Ita D. Thomas, & eius sectatores: & Hugo Victorinus lib. 2. de Sacramentis. Parte 6. cap. 4. Probatur: Quia tunc designata est materia. Nam ut Patres docent, Christus tunc suo baptismo aquas sanctificauit, ut idoneæ baptismi essent: ut docet D. Augustinus serm. 29. 36. & 37. de Tempore. Ambrosius lib. 2. in Lucam cap. ult. Hieronymus dialogo contra Luciferianos. Chrysostomus homil. 12. in Matth. & passim Interpretes in 3. cap. Matth. Vnde passim docent Christum contactu carnis suæ aquis vim regeneratiuam contulisse. Quod in terminis docet D. Augustinus sermone 36. & Beda lib. 1. in Lucam cap. 10. Similiter designata est tunc forma, per hoc, quod tota Trinitas tunc apparuit: & effectus, per descensum Spiritus sancti in specie columbæ: ergo totum Sacramentum baptismi tunc est institutum. Aduerte tamen, hanc rationem non conuincere aliud, quàm tunc Mystico modo materiam & formam baptismi Christi designatam. Vnde

7
Verosimi-
lius, pòst.

Dico Tertio, Probabilius videri non tunc precise esse institutum, sed aliquamdiu post, quando post ieiunium suum Dominus discipulos habere cepit. Insinuat apertè Scotus dist. 3. qu. 4. Ratio est; nam ad institutionem requiritur efficax voluntas & ordinatio, ut ex certo momèto incipiat esse Sacramentum, id est, constare tali materiæ & formæ, cum tali virtute, & significatione; sicut fit in impositione aliorum signorum. Deinde requiritur, ut hæc voluntas etiam exterius aperiat, & forma materiaque exprimitur: consentaneum enim est, ut signorum sensibilibus institutio fiat per actum externum & sensibilem. At credibile est, hæc Dominum non fecisse cum ipse baptizaretur, & nullos adhuc discipulos haberet, sed postea collectis discipulis qui hanc institutionem perciperent. Confirmatur, Quia sic videmus instituta reliqua Sacramenta, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinem. Ad Patres autem facile responderi potest, illorum mentem non esse, tunc proprie Baptismus Christi esse institutum, quando ipse baptizabatur; sed designationem & designationem materiæ & formæ baptismi, propediem

Responde-
tur obie-
ctioni
e Partibus.

instituendi, mysticè factant. Nihilominus non repugnat Baptismus institui per actum merè internum: vnde etiam tunc fieri potuit hæc institutio.

DVBIVM II.

Quando Lex Baptismi cæperit obligare?

Omissis varijs sententijs (hæc enim quæstio ad tractationem de Legibus spectat, sicut & illa de cessatione legalium.) Respondeo; Quemque in particulari capit obligare, quando Evangelica prædicatio ei plenè innotuit, vel certè potuit humano more innotuisse, spectato temporis spatio, & prædicationis vicinitate aut celebritate. Colligitur ex D. Bernardo epist. 77. quæ est ad Hugonem de Sancto Victore.

Ratio est, Quia promulgatio legis inducens obligationem, debet esse talis, ut innotescat; vel saltem ex se sit sufficiens; & necessarium habeat intervallum ut humano more in omnium notitiam possit venire. Atqui humano more fieri nequit, ut promulgatio vno loco facta, possit eodem tempore in omnium hominum notitiam venire: ergo talis promulgatio non inducit obligationem. Vbi aduerte, Non requiri ad promulgationis sufficientiam, ut in omnium notitiam veniat; sed, ut ex se sit sufficiens, quæ in omnium passim cognitionem possit pervenire, spectata humana diligentia, & tanti vel tanti temporis decursu. Quod si actu non perveniat ad omnes, id per accidens est ipsi promulgationi; ac proinde non idcirco cèsenda est non obligare. At ut promulgatio vno loco vel vno tempore facta, eodem tempore in omnium notitiam veniat, per se absque miraculo est impossibile: vnde non est accommodatum, ut omnibus hominibus tunc obligationem inducat; & talis modus inducendæ obligationis non est humanæ naturæ consentaneus. Hinc fit, ut expressa cognitio Trinitatis & Incarnationis non cæperit statim eodem momento apud omnes esse in præcepto, aut medium ad salutem necessarium: sed sensim, prout sensim in varijs provincijs censebatur Evangelium satis promulgatum. Idem dicendum de Baptismo.

Sed contrà. Obijciunt Primò, Ioannis 3. v. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei: de quo loco D. Augustinus epist. 108. ad Celeucianum: Postquam à Domino dictum est, nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. grave peccatum est non baptizari: ergo &c. Respondeo, Illa verba respicere tempus futurum: significat enim Dominus quidnā post Evangelij promulgationem esset futurum. Ita D. Bernardus epist. citata 77. Similiter intellige D. Augustinū, ut sensus sit, Post illud tempus, quod Dominus designavit, cum dixit, Nisi quis renatus &c. grave peccatum est non baptizari. Simili modo loquitur Dominus Ioannis 6. v. 53. de Eucharistia, Nisi manducaueritis carnem, & biberitis sanguinem &c.

Obijciunt Secundò, Per mortem Christi, quādo dixit Consummatum est, cessare legalia: ergo tunc capit obligatio baptismi. Respondeo Negando Consequentiam; Etsi enim tunc cessarent quoad præcipuam rationem institutionis, quæ est, ut essent umbra futurorum; tamen adhuc licitè servabantur vsque ad integrā in tota gente Iudaica

8
Quæ legis
promulga-
tio inducit
obligatio-
nem.

Expressa
Trinitatis
& Incar-
nationis
notitia
quando
cæperit
esse neces-
saria.

9
Solvunt
obiectiones.
Primæ.

Secundæ.

Judaica Evangelij promulgationem. Nec est necesse, vt cessante obligatione legis veteris statim inciperet in toto mundo obligatio legis nouæ.

Tertius. Obijciunt Tertio, Matth. 28. Dominus dedit Apostolis præceptum *Baptizandi omnes gentes*: sed hoc non poterat commodè fieri, nisi eas obligando ad Baptismum: ergo ex eo tempore omnes cæperunt obligari. Respondeo, solum remotè & mediatè obligauit tunc gentes; nempe quatenus præcepit Apostolis, vt legem suam omnibus promulgent; & baptizent omnes; posita enim promulgatione, vult omnes obligare. Sicut si Rex præcipiat proregi, vt exigit à singulis certum tributum, non obligat subditos ad soluendū, nisi posita exactione.

Quartus. Obijciunt Quarto, Lex noua videtur promulgata in Pentecoste, quādo impletis omnibus fidei mysterijs, descendit Spiritus S.; & Petrus solemniter Christum prædicauit. Respondeo, tunc cepit quidem solemniter promulgari per Apostolos; sed hæc promulgatio non erat sufficiens vt simul vniuersum mundum obligaret. Deinde, hæc promulgatio solum pertinebat ad Iudæos; vt colligitur ex cap. 2. Actorum: nam ad gentes non fuit facta, nisi aliquot annis post, quando Petrus missus fuit ad Cornelium. Actorum 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum Aqua sit propria Materia Baptismi?

10
Errores
hereticorum
circa materiam
Baptismi.

Respondetur affirmatiuè. Notandi sunt aliquot errores antiquorum hæreticorum circa materiam Baptismi. Primus est *Gnosticorum*, qui negabant aquam sensibilem baptismō necessariā, teste Irenæo lib. 1. contra hæreses cap. 18. Hos secuti *Manichæi*, qui putabant aquam, sicut & reliquas res corporeas esse à malo principio; teste D. Augustino hæresi 46. & *Seleuciani*, qui etiam Baptismum in aqua non recipiebant; teste Augustino hæresi 59. Hi omnes volunt *aquam* in illis verbis Ioannis 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* metaphorice fumi: sicut accipitur cap. 4. cum Dominus ait, *Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.*

Secundus error est *Iacobitarum*, qui exorti sunt circa annum 590. Hi imprimebant candente ferro frontibus hominum figuram Crucis; quia scriptū est, *Ipse vos baptizabit Spiritu sancto & igne.* Testatur Bernardus Lutzenburgensis in Catalogo; & Sanderus lib. 7. visibilis Monarchie.

Tertius error fuit *Flagellantiū* in Gallia & Germania circa annum 1350. Hi volebant materiam Baptismi esse proprium sanguinem flagello elicitum: contra quos Gerson fecit quemdam tractatum.

11
Sententia
Catholica
& de fide.

Sed fide tenendum est, Baptismi materiam esse veram sensibilem & visualem aquam. Definuit in Cōcilio Lateranensi Capitulo *Firmiter*. Et in Florentino in decreto vniōis Armerorum: & in Tridentino sess. 7. can. 2.

Probatur ex Scripturis: Primò, Ex nouo Testamento, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto*: quæ verba sub pena anathematis vetat Conciliū Tridentinū detorqueri ad metaphoras. Et cōfirmatur Act. 8. v. 36. *Ece aqua*; inquit Eu-

nuchus; *quis prohibet me baptizari?* Et ad Ephes. 5. v. 26. *Mundans eā lauacro aquæ in verbo.* Vnde Apost. ad Corinth. 10. comparat Baptismum mari Rubro: Et Petrus epist. 1. cap. 3. comparat Diluuiū.

Secundò. Idem probatur ex veteri testamento. Ezechielis 36. v. 25. *Effundam super vos aquam mundam.* Et Zachariæ 13. v. 1. *In illa die erit fons patens domui David in ablutionem peccatorum.* Quod vt Deus præsignaret, multa admiranda per aquam ab initio effecit; vt pulchrè ostendit Tertullianus lib. de Baptismo, & Hieronymus epist. ad Oceanū, & alij Patres. Primò, In exordio mundi, *Spiritus sanctus ferebatur super aquas*, fouens eas: Genes. 1. v. 2. Secundò, Collocata est magna pars aquarum super firmamentum: ibidem. Tertio, Aquis datum est primum præceptum, seu prima benedictio vt animas proferret, teste Tertulliano & Hieronymo. Nam quinto die dictū est, *Producant aquæ reptile anima videntis, & volatile*; quo insinuatū est, benedictione & imperio Dei Baptismum sensata pennataque animalia in cælum volantia editurum. Quarto, Per aquam delentur peccata, seu peccatores in Diluuiū, & saluantur iusti: Genes. 7. & 1. Petri 3. Quintò, Saluantur Israël per mare Rubrū, & submergantur Ægyptij: Exod. 14. Sextò, Mundatur Naaman à lepra; 4. Reg. 5. Septimò, Curantur omnes languores in probatica Piscina: Ioannis 5. Octauò, Dominus primum Miraculum fecit in aquis, conuertens eas in vinum in nuptijs. Ioannis 2. Et similiter vltimum, quando ex latere *Fluxit sanguis & aqua*, Ioannis 19.

Tertio Probatur, Ex proprietatibus aquæ, quæ aptissimæ sunt effectus baptismi significantis: vt ostendit Iustinus Apolog. 2. & Leo serm. 4. & 5. de Natiuitate Domini. Primò, Aqua igne extinguit; vnde baptismus rectè significat cupiditatum extinctionem. Secundò, Maculas corporis eluit. Tertio, Animantia suffocat: vnde rectè designat & peccatorum absterfionem, & irrationalium concupiscentiarum interitum. Quarto, Perspicua est ad illuminationem: vnde significat illuminationem animæ. Quintò, Emollit indurata: ita baptismus cor durum emollit. Sextò, Est fecunda: nam omnia semina habent vim aquæ. Vnde ad generandum nouum hominem aptissima. Hinc Tertullianus lib. de Baptismo, *Primus liquor, quod vinceret, edidit; ne mirum sit in baptismo, si aqua animare nouerunt.* Septimò, Mergendo hominem in aqua, optimè Christi sepulturam exhibemus. Vide D. Thomam. His adde; Aquam vbique præsto esse, & facillimè ab omnibus haberi; vnde etiam hac ratione erat aptissima Baptismi Sacramento, quod cum inter omnia sit maximè necessarium, debet esse maximè promptum, & expeditum.

Sed Contrà. Primò, Scriptura comparans Baptismum Ioannis cum baptismo Christi, semper dicit *Ioannem baptizare aqua, Christum Spiritu sancto & igne*. Patet Matth. 3. Lucæ 3. Ioannis 1. Ergo Christi Baptismus nō fuit in aqua.

Respondeo; Censur est, Baptismum Ioannis esse in aqua tantum, nec dare Spiritum sanctum. Quod autem locis illis dicitur, *Ille baptizabit Spiritu sancto & igne*, significatur Spiritum sanctum effundendum in Apostolos sub specie ignis seu linguarum ignearum; ita Hieronymus in cap. 3. Matth. vel, Christum baptizaturum suos *Spiritu sancto*; id est, purgaturum copiosa Spiritus sancti effusione,

Miranda
facta in
aquis.

Congruen-
tia inter
effectus
aquæ &
Baptismi.

12

Quomodo
Baptismus
Christi fit
in Spiritu
sancto &
igne.

effusione, idque, tum in Baptismo, tum in reliquis Sacramentis, tum etiam igne Purgatorij, si quid superfit purgandum, ut ibidem Hieronymus & Origenes hom. 24. in Lucam. Baptizare enim id est est aliquando quod Purgare. Potest etiam per ignem intelligi generatim omnis afflictio, qua purgamur siue in hac vita, siue futura: & hic videtur verus sensus huius loci.

An in arena quandoque queat baptizari.

Dices Secundò, Nicephorus lib. 3. histor. cap. 37. refert, quemdam Iudæum in magno morbo cum desiderio Baptismi flagraret, & aqua deesset, fuisse arenam perfulum, & subito conualuisse: ergo in necessitate non sola aqua est materia.

Respondeo, Quod conualuerit, accidit ex magno desiderio Baptismi, Deo operante miraculū; non quod Baptismus ille ratus esset; nam postea fuit aqua baptizatus; ut ibidem Nicephorus.

ARTICVLVS IV.

An debeat esse Aqua simplex?

13 Et de fide.

Respondeatur, debere esse veram aquam, ita ut speciem seu naturā aquæ vltimali habeat. Est fide tenendum. Definuitur in Concilio Tridentino sess. 7. can. 2. de Baptismo. Quæ autem sit vera aqua, & quæ non, est Philosophorum & Medicorum disceptatio.

Regule duæ circa dubiam aquam in Baptismo.

Duæ tamen regulæ, hæc in re, sunt considerandæ. Prior est, quando dubiū est, sit ne vera aqua, an non, nullo modo esse adhibendam baptismo, nisi in extrema necessitate, quando alioquin homo sine Baptismo esset moriturus: tunc enim etiam dubia materia adhiberi debet, v.g. aqua rosacea, vel cereuisia. Quia non omnino constat, an specie differat ab aqua: unde non constat talem Baptismum esse inualidum; ac proinde in extrema necessitate esset adhibendus: hæc enim necessitas postulat, ut omni ratione licita succurramus. Atqui hic nullum peccatum est; nam extrema necessitas excusat à sacrilegio, quod hic alioquin esse possit. Sacrilegus enim est, qui adhibet incertam materiam, dum certæ copia est; non autem, qui adhibet incertam, quando alia haberi nequit, & res sine periculo salutis æternæ nequit differri. Altera regula est: qui baptizatus est materiā ambigūā, debet postea, si superveniat, rebaptizari sub conditione.

14

Petes; Vtrum Nive possit conferri Baptismus? Respondeo, Etsi Nix videatur eiusdem naturæ cum Aqua; tamen non potest fieri Baptismus in Nive nisi liquefacta, quia non potest per eam fieri ablutio; Aqua enim dumtaxat ratione ablutionis est materia baptismi. Unde res omnis, quæ non habet naturam Aquæ; vel si habet, non tamen est in statu idoneo ad abluendum, non potest esse baptismi materia. In extrema tamen necessitate, quando alia ratio non suppeteret, posset & deberet infans Nive perfundi cum solita verborum formula. Nā quidam existimant, inter quos Ioannes Maior, sufficere ad essentiam Baptismi aquæ contactum, etiam si nulla sequatur ablutio.

An Nive possit baptizari.

ARTICVLVS V.

Vtrum hac sit Forma: Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Respondeatur Affirmativè.

Notandum est, Fuisse varios errores circa formam baptismi. Primus est eorum, qui tempore Apostolorum baptizabant In tribus sine initio Principijs, vel In tribus Filijs, vel In tribus Paracletis: ut patet ex can. 48. Apostolorum. Secundus est Gnosticorum; qui baptizabant In nomine ignoti Patris omnium, & veritatis omnium Matris, & in nomine descendens Iesv ad vñtionem & redemptionem, & communionem virtutum; teste Irenæo lib. 1. contra hæreses cap. 18. vbi vide & alias formas. Tertius error est Paulianistarum & Cataphrygum, qui non baptizabant In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ut refertur 1. qu. 1. Can. Cataphryga. Quartus fuit multorum Arianorum, qui etiam non servabant veram formam; inter quos quidam Deuterius ita baptizabat, Baptizetur Barrabas in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto; sed aqua, quæ erat in lauacro, repente evanuit: ut refert Nicephorus lib. 16. cap. 35. Quintus fuit Eunomianorum, qui baptizabant In Christi mortem, teste Socrate lib. 5. cap. 23. Sextus est hæreticorum nostri temporis, qui etiam vera forma vñtantur; tamē dicunt illam non esse necessariam; concione enim sufficere. Contra quos actum suprà.

15 Errores circa formam baptismi.

Contra hos errores, fide tenendum est, legitimam & necessariam formam esse, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Colligitur Matthæi 28. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; iuncta Ecclesiæ traditione, & Patrum interpretatione. Definuitur etiam in Concilio Florentino; & colligitur ex Tridentino sess. 7. can. 4. de Baptismo: estque sententia omnium Patrum & Doctorum.

16 Contra hos errores, fide tenendum est, legitimam & necessariam formam esse, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Colligitur Matthæi 28. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; iuncta Ecclesiæ traditione, & Patrum interpretatione. Definuitur etiam in Concilio Florentino; & colligitur ex Tridentino sess. 7. can. 4. de Baptismo: estque sententia omnium Patrum & Doctorum.

Aduerte tamen, Non omnia verba huius formæ esse necessaria ad Sacramenti substantiam; licet sint necessaria, ut forvetur Ecclesiæ præceptum. Si tamen prætermitteretur Ego, vel nullum esset peccatum, ut vult Albertus; vel solum veniale, ut vult Sotus: expressio enim ministri nec implicita nec explicita est necessaria; ut patet ex forma Græcorum. Ratio est: quia nihil facit ad significandum Sacramenti effectum. Sed occurrunt aliquot dubia.

Quale peccatum omittit Ego in forma baptismi.

DVBIUM I.

Vtrum Actio Baptizandi sit necessariò exprimenda?

Hæretici & Catholici omnes admittunt actum baptizantis exprimendum; quod definitum est ab Alexandro III. Cap. Si quis puerum. de Baptismo & eius effectui. Si quis, inquit, puerum in aquam immerferit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & non dixerit, Ego te baptizo, puer non est baptizatus. Idem patet ex Florentino, vbi hæc forma præscribitur. Ratio est, Quia si non exprimeretur actus baptizandi, forma non significaret effectum Sacramenti: & proinde significatio Sacramen-

17 Est de fide.

cramenti esset indeterminata. Ablutio enim ipsa per se non satis significat spiritalem animæ ablu- tionem, nisi per verba ad id determinetur, sicut materia per formam determinari debet.

Aduerte tamen; Actum baptizandi variè posse exprimi: sufficit enim, vt exprimatur, quatenus actu exercetur: vt, *Baptizo te, Baptizari, Baptiza- tur*; vel (vt dicunt Græci) *Baptizetur seruus Chri- sti, in nomine Patris, & Filij &c.* qui tamen verum baptisma conferunt, vt definitur in Concilio Flo- rentino: ab antiquissimis enim temporibus hac forma vsi sunt.

Quod autem Innocentius IV. in cap. 1. de Ba- ptismo & eius effectu, putat, si Latinus diceret, *Bap- tizet te Christus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; eum nihil effecturum, eò quod apud Lati- nos talis forma non sit recepta; apud Græcos ta- men, vbi hæc forma toleratur, fore ratum baptis- ma: fundamēto caret, & benè refutatur ab Adria- no qu. de Baptismo art. 3. dub. 2. Ratio est, Quia vbiunque locorū & à quocumque adhibeantur omnia, quæ sunt de essentia Sacramenti, conficietur Sacramentum; neque consuetudo, vel prohi- bitio Ecclesiæ essentialia potest mutare. Et con- firmatur in proposito: quia si expressio solius Mi- nistri exercentis actum sufficit ad essentiā Sacra- menti, vt patet apud Latinos; cur non expressio solius Christi sufficiat sine Ministro inferiore, cum ipse sit Minister principalis, qui in omnibus Sa- cramentis semper operatur? Vnde etiam in Sacra- mento Confirmationis ad essentiā Sacramenti sufficit, *Consignet te Christus*: in Pœnitentiā, *Ab- soluat te Christus*: sicut in extrema Vnctione, *In- dulgat tibi Deus*. Quod autem idem Innocentius ait, non fore baptismum; si quis dicat *Ego Paulus baptizo te*, vel *baptizetur seruus Christi à me*, minus habet apparentiæ.

DVBIVM II.

Vtrum necesse sit exprimere personam que baptizatur?

Respondeo, Omnium consensu id esse neces- sarium. Videtur definitū ab Alexandro III. loco citato. Colligitur Matth. 28. *Baptizantes eos*. Ratio est; Primò, Quia alioqui actus bapti- zandi non significabitur, quatenus hic & nunc sit in particulari; quod tamen est necessarium: nam Sacramentum consistit in actu particulari, qui hic & nunc sit circa certum subiectum, vt homo intelligat se hic & nunc sanctificari. Secundò, Quia effectus baptismi non est remissio peccato- rum in communi, sed huic collata: ergo vt Sa- cramentum significet huic conferri gratiam & re- missionem, debet exprimi persona cui confer- tur. Quam ob causam etiam in Sacramento Con- firmationis, Pœnitentiæ, Ordinis, & extremæ Vnctionis exprimēda est persona suscipiens. Ter- tiò, Quia baptismus est spiritalis quædam rege- neratio: generatio autem requirit distinctionem inter generans & genitum; quam distinctionem oportebat exprimi. Hinc fit, vt nemo seipsum baptizare queat: vt definitum est ab Innocen- tio III. Cap. *Debitum*. de Baptismo & eius effe- ctu. Potest autem hæc persona exprimi, vel di- cendo *Baptizo te*; vel vt Græci, *Baptizetur seruus Christi*. Rectius tamen Latini: quia melius sic explicantur causæ baptismi, effectus eius, & ipse actus, vt hic & nunc obitus. Accedit; Quod is,

qui baptizatur, nondum sit seruus Christi, sed per baptismum fiat.

DVBIVM III.

Si quis sic diceret, Ego te Paulum bap- tizo &c. & hic non esset Paulus, sed Petrus: vtrum esset validum Baptismus?

Respondeo, Sine dubio esse ratum, modò baptizans nō ita determinet suam intentio- nem ad Paulum, vt intendat excludere Petrum. Ratio est, Quia primò & directè intendit bapti- zare hunc hominem presentem, quem priuato er- rore existimat esse Paulum: sed hic priuatus error non potest elidere intentionem per se sufficientē, cui intentioni per accidens coniungitur; nam in- tentio eius nullo modo ab illo errore pēdet. Nec refert, quòd falsum sit, *Ego baptizo te Paulum*; quia ex intentione ipsius verum est: sensus enim ver- borum est, *Ego baptizo te, quem puto esse Paulum*: qui sensus est verus; & sic oratio ista ab omnibus in hoc casu acciperetur. Secus res habet in Sacramē- to Matrimonij; quia intentio contrahentis ita fi- gitur ad hanc personam, vt excludat aliam. Ratio est, Quia Matrimonium nō solum est Sacramen- tum, sed etiam quidam contractus ciuilis, in quo est quædam permutatio rerum & corporum: vn- de postulat vt fiat cum persona determinata, & inter res determinatas.

DVBIVM IV.

Vtrum necesse sit dicere in nomine, non in nominibus?

Respondeo, Id esse necessarium, adeò vt si dicatur *In nominibus*, nihil efficiatur. Est cō- munis sententia Doctorum. Ratio est, Quia non solum Trinitas personarum, sed etiam vnitas na- turæ hoc Sacramēto profitenda est, cum sit Chri- stianæ fidei professio; ad quam non minùs vnitas naturæ, quam Trinitas personarum pertinet. Si autem dicatur *In nominibus*, significabitur diuersi- tas naturæ, saltē numeralis.

Notandum autem illud *In nomine*, potissimūm tria insinuare. Primò, *Virtutem & auctoritatem*. Ita D. Thomas, & Cathechismus Pij V: quæ virtus & auctoritas, vna est in tribus personis.

Secundò, Insinuat *Inuocationem*. Ita Magister dist. 3. quomodo etiam interpretari videtur Cle- mens lib. 3. Recognitionum; & Auctor de Ec- clesiasticis dogmatibus cap. 34. vnde Patres Sa- cramentorum formas vocant *Inuocationes*; vt patet ex Dionysio cap. 2. parte 2. & cap. 7. par. 3. de Ec- clesiastica Hierarch. Et Cyrillo Hierosolimitano Catecheci 3. Illuminatorum. Dices, Tres sunt inuocationes diuinarum personarum: vnde Ec- clesia aliquando Patrem, aliquando Filium, ali- quando Spiritum sanctum inuocat: ergo *In no- mine*, nō potest esse *In inuocatione*. Respondeo; Du- pliciter potest Trinitas inuocari. Primò, Secundū propria personarum; & sic sunt *Tres inuocationes*. Secundò, Iuxta communiam; & sic est *Vna tantum inuocatio*; quomodo inuocatur in Baptismo. Ratio est, Quia inuocatur Trinitas ad sanctificandum; sanctificare autem conuenit Trinitati secundum perfectionem essentialē & communem, quæ vna eademque est in tribus. Vnde Hieronymus in cap. 4. ad Ephes. *Non in nominibus, sed in nomine, quia vnus est Deus*. Idem docet Ambrosius lib. 2. de Sacram. cap. 7.

Ddd

Tertiò

Tertio, Insinuat Professionem Trinitatis. Aduerte tamen si diceretur, *In nomine Patris, & in nomine Filij, & in nomine Spiritus sancti*, nihilominus constare baptismum. Ratio est, Quia hæc repetitio non insinuat distinctionem virtutis; sicut neque cum dicimus *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus*.

DVBIUM V.

Verum præpositio (In) & coniunctio (Et) sint de essentia formæ?

21 **R**espondeo, Non esse: quia illis omnis sensus constat, iuxta communem intelligentiam. Imò omisio earum nō videtur, nisi venialis; censetur enim materia levis. ut recte Sotus d. 3. a. 5. Si tamen prætermitteretur coniunctio, ad insinuandum illa tria esse vnā personam tribus facultatibus instructam, ut volebant Sabelliani: vel si omitteretur coniunctio inter Filium & Spiritum sanctum, ut significetur Filium, & Spiritum sanctum esse vnā personam (sicut quidam hæretici faciebant in illo versiculo, *Gloria Patri &c.* dicentes; *Gloria Patri, & Filio Spiritui sancto*; contra quos agit Vigilius Papa circa annum 525. epistola ad Eutherum c. 2.) nihil efficeretur; quia corrumpere formæ veritas: significaret enim Filium esse Spiritum sanctum.

DVBIUM VI.

Verum valeat Baptismus In nomine Genitoris, Geniti, & procedentis ab utroque?

Negat D. Thomas. **D**. Thomas hic putat non valere; cui plerique Doctores consentiunt. Ratio eius est, Quia in forma Baptismi debent poni ea nomina, quibus vltatius solent personæ diuinæ exprimi: nam sicut materia eius est vltatissima, sic etiam forma esse debet.

Scotus. Scotus aliam rationem addit; Quia etsi Pater & Genitor in diuinis pro eodem accipiantur; tamen non habent eandem significationem formalem: Pater enim formaliter significat rationē personæ, scilicet paternitatem, qua persona Patris in diuinis constituitur: Genitor autem formaliter significat actum notionalem, scilicet generationem. Atqui Christus ea nomina præscripsit, quæ significant ipsas proprietates constitutivas personarū, ut colligitur Matth. 28.

Affirmans opinio est verior. Verum Caietanus hic & Victoria qu. 14. de Baptismo, putant omnino hanc formā Baptismum perfici. Quæ sententia speculatiuè omnino videtur vera. Primò, Quia ex accommodatione vsus idem valent istæ formæ. Tam verè enim confitemur, laudamus & inuocamus Trinitatem *Nomine genitoris, geniti, & procedentis ab utroque*, quàm *Nomine Patris & Filij &c.* ut patet ex Hymnis Ecclesiasticis. Secundò, Quia si quis ita baptizaret *In nomine Patris, & Iesv Christi, & Paracleti*, verè baptizaret: nam Clemens Romanus lib. 7. Constitutionum cap. 42. loco *Spiritus sancti* substituit nomen *Paracleti*; quo nomine etiam Christus passim apud Ioannem significat Spiritum sanctum: hoc tamen nomen non significat proprietatē, qua constituitur Spiritus sanctus, sed solum quendam eius effectum. Imò ipsum nomen *Spiritus sancti* non significat tertiam personam, nisi ex vtentium accommodatione. Nec refert, quod ista nomina

significent aliud formaliter. Quia in formis Sacramentorum non tam spectatur significatio formalis, quàm vltatata vsurpatio. Sicut Christus formaliter significat *Vñtum*; tamen ex vsu solum significat Dominum nostrum, Deum & hominem: *Paracletus* autem significat *Consolatorem*, sed ex vsu tertiam Personam. Secus est de *In nomine Ingeniti*, *Imaginis, & Domi*: talis enim baptismus non censetur ratur; quia hæc nomina ita simpliciter posita, parum vltatē significant diuinās personas.

Aduerte tamen; Si quis sub illa forma *In nomine Genitoris &c.* esset baptizatus, deberet rebaptizari sub conditione secundum formam Ecclesiæ: quia hæc sententia non est omnino certa.

ARTICVLVS VI.

Verum In nomine Christi possit dari Baptismus?

22 **S**unt tres sententiæ de hac re. Prima est, Etiam nunc huiusmodi baptismum esse ratum. Ita Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramētis p. 6. c. 2. Magister dist. 3. Caietanus hic. Adrianus q. 1. a. 2. quam sententiam sequuntur multi Canonistæ propter Capitulum *A quodam Iudæo*. de Consecratione dist. 4. vbi Nicolaus Papa respondens ad consulta Bulgarorum ait, *Hi professi si in nomine Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in actis Apostolorum legitur, baptizati sunt, vnum quippe idemq; est (ut exponit S. Ambrosius) rebaptizari non debent.* Idem docet Ambrosius lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. vbi etiam amplius insinuat, scilicet baptismum valere non solum *In nomine Christi*, sed etiam *In nomine solius Patris, vel Spiritus sancti*. Ratio ipsius est, Quia qui benedicitur in Christo, in Patre & Spiritu sancto benedicitur; nam vnum est nomen, vna potestas. quam sententiam etiam admittit Hugo loco citato, & Beda in c. 10. Actuum. Diuus autem Bernardus, epist. 304. putat validum baptismum, quem quidam ex ignorantia contulit *In nomine Dei, & veræ sanctæ, Crucis*. Secunda sententia est: Apostolos quidem baptizasse *In nomine Christi* ex diuina dispensatione, ut nomen Christi redderetur illustrius: fortasse tamen nunc non valere. Tertia est aliorum. Pro qua:

23 Dico Primò, Baptismum, *In nomine Christi* collatum, non esse validum. Est ferè communis Doctorum. D. Thomas hic. Bonauentura, Scoti, Richardi, Paludani, & aliorum dist. 3. & tenet Pelagius Papa Canone *Si re vera*. dist. 4. de Consecratione; vbi loquens de eo, qui baptizatus est *In nomine Domini*, id est, *In nomine Christi*, ut Act. 18. dicit esse rebaptizandum *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*. Et Canone *Multi sunt*, affirmat esse contra præceptum Euangelicum baptizare *In nomine Christi*. Eadem dist. Zacharias Papa Canone *In Synodo Anglorum*. dicit non posse esse verum baptismum, si vel vna persona non nominetur. Hi tamen Pontifices non videntur ex auctoritate definiisse, sed solum priuatam suam sententiam explicuisse: quia Nicolaus I. Vir doctissimus id non ignorasset. Eadem sententia colligitur ex cap. 28. Matthæi, vbi Dominus disertè exprimit tres personas, præscribens formam baptismi, ut Tertullianus contra Praxeam ostendit.

Probatur

Ex Patri-
bus. Probatur Secundo ex Patribus. Orig. in cap. 6.
ad Rom. in illud *Quicumque in Christo baptizati
sumus*, dicit baptismum in nomine Christi non esse
raturum, nisi & aliæ personæ addantur. Athana-
sius serm. 3. contra Arianos dicit, Cum Pater in
baptismo nominetur, etiā Filium & Spiritum san-
ctum necessariò debere nominari, ut perfecta sit
Didymus. initiatio. Didymus lib. 2. de Spiritu sancto in
principio pag. 1. Qui, inquit, vnum de præceptis no-
minibus prætermittit, neque perfectionem Sacramenti
attingit, neque à peccatis hominem liberat: Non arbi-
tror quemquam fore tam insanum, ut putet baptismum
Basilus. perfecti, si vel vnum nomen prætermittatur. Basilus
cap. 12. de Spiritu sancto dicit eum à vita exci-
dere, qui aliquid addit vel detrahit præscriptæ
formæ baptismatis. Damascenus lib. 4. cap. 10.
Damascen. de Fide, Qui, inquit, in sanctam Trinitatem bap-
tizati non fuerint, rebaptizari oportet. Idem docent
Cyprian. Patres Latini. Cyprianus epist. 73. ex eo bap-
tismo remissionem peccatorum non provenire, qui non
fit datus in certa Trinitatis inuocatione. Augustinus
Augus. lib. 6. contra Donatistas cap. 25. Certa sunt verba
Evangēlica, sine quibus non consecratur baptismus.
Beda. Beda lib. Variarum quæstionum quæst. 14. No-
randum, inquit, si quis baptizans, dicat, Baptizo te in
Christo IESV, & non dicat, In nomine Patris, & Fi-
lij, & Spiritus sancti, sicut Dominus instituit, non est
verus baptismus.

Non suffi-
cie implici-
ta Trinita-
tis inuoca-
tio. Hinc patet non esse verum, quod ait Caieta-
nus, sufficere implicitam Trinitatis inuocatio-
nem: tum, quia Patres expressam requirunt;
tum, quia alioquin solius Patris inuocatio suffi-
ceret: qui enim Patrem inuocat, implicitè etiam
Filium & Spiritum sanctum inuocat: magis enim
in Patre continetur Filius & Spiritus sanctus, quā
in nomine Christi. contineatur vngens Pater, &
Spiritus sanctus quo vngitur. Nam si tantum esset
vna persona in diuinitate, posset esse Christus, non
tamen posset esse Pater. Ratio propositionis est,
quia baptismus est professio fidei Christianæ,
cuius primarium fundamentum & obiectum est
Trinitas personarum vnius essentia; quæ etiam
cæterorum mysteriorum fidei est causa: vnde
consentaneum erat ut in forma baptismi expri-
meretur.

24. Dico Secundo, Probabilissimum est Aposto-
los nunquam in nomine solius Christi baptizasse;
sed semper expressè. In nomine Patris, & Filij, &
Spiritus sancti. Est communis sententia Doctorum
recentiorum; Dom. Soto dist. 3. art. 6. Melchio-
ris Cani lib. 6. de locis c. 8. Armacani lib. 8. quæ-
stionum Armeniacarum cap. 3. Iansenij Episcopi
Gandensis in c. 149. Concordiæ. Et videtur sen-
tentia Patrum citatorum. Vide etiam Canonem
Apostolicum 49. vbi dicitur anathema ijs, qui
aliter baptizant, quā in nomine Patris, & Filij, &
Spiritus sancti. Et Dionysium Areopagitam c. 2.
partis 2. Ecclesiasticæ Hierarchiæ sub finem. Cre-
dendum enim est, Apostolorum successores, in
forma baptizandi imitatos ipsos Apostolos: atqui
illi in nomine Trinitatis baptizarunt: ergo &c.

Nequidem
ex peculiari
dispensa-
tione. Quod autem quidā Doctores dicunt Aposto-
los baptizasse in nomine Christi ex peculiari qua-
dam dispensatione, ut nomen Christi redderetur
illustrius, parum habet probabilitatis: tum, quia
illustrius erat ad nomen, si cum Patre & Spiritu
sancto iungeretur, tanquam auctor sanctificatio-
nis, quā si solitariè poneretur: tum, quia nul-

quam vmbra huius dispensationis apparet: imò
ex Scripturis colligitur, Apostolos consueuisse
baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
Actorum enim 19. cum Paulus quosdā rogasset,
an acceperint Spiritum S. & illi responderent,
Neque si Spiritus sanctus est audiuius, subiunxit Pau-
lus, In quo ergo baptizati estis? aperte insinuans in
forma baptismi solitū nominari Spiritum sanctum.
Notauit hoc Cynillus Alexandrinus Dialogo 7.
de Trinitate.

Ad argumenta contrariæ sententiæ: Respon-
deo, Nicolaū fortè fuisse in illa opinione propter
Ambrosij auctoritatem. Certum tamen est eum
nihil definiuisse; fuerat enim tantummodò con-
sultus à Bulgaris, an baptizatus à Indæo, vel Pagano,
verum Christi baptismum suscepisset? ut patet ex cap.
104. epistolæ ad Bulgaros. Ad quam quæstionem
dum respondet obiter, de suo, non interrogatus,
adiicit Etiam baptismum in nomine Christi esse vali-
dum, citans in suam sententiā Ambrosium. Quòd
autem in Actis Apostoli dicuntur baptizasse in
nomine IESV, variè exponi potest: Primò, In au-
thoritate, virtute & merito Christi. Secundò, Bap-
tismo à Christo instituto. Tertiò, In nomine IESV, sed
non solo. Ita enim his tribus modis, hæc & simi-
lia loca explicat Basilus c. 12. de Spiritu sancto.
Adde probabile esse Apostolos addidisse hæc ver-
ba IESV Christi, dicendo, Ego te baptizo in nomine
Patris, & Filij eius IESV Christi, & Spiritus sancti:
hoc enim plurimum conducebat ad nomē Chri-
sti illustrandum, præsertim cum poneretur cum
Patre & Spiritu sancto auctor sanctificationis,
tanquam ipsis æqualis & consubstantialis.

ARTICVLVS VII.

Utrum Immersio in aqua sit de necessitate Baptismi?

Respondeo, Baptismus posse fieri tripliciter. 26
Primò, Immersione. Secundò, Perfusione. Tribus
Tertiò, Asperzione. Probatur Primò, Quia hæc modis fieri
tribus modis potest fieri ablutio exterior: ergo &
baptismus. Secundò, Quia Apostoli Actorum 2. potest
videntur baptizasse asperzione, vel effusione aquæ
super multos simul: tria enim hominū millia non
videntur cōmodè vno die mersione potuisse ba-
ptizari. Tertiò Probatur ex Cypriano epist. 74.
ad Magnum, vbi id confirmatur ex illo Ezechie-
lis 36. Aspergam super vós aquam mundam (sic enim
legit) Vbi etiam quosdam reprehendit, qui homi-
nes asperzione baptizatos in lecto, dū ægrotarent,
vocabāt Clinicos; quasi dicas Leticarios Christianos,
tanquam qui non essent verè baptizati. Idem con-
firmatur Esaia 52. vbi de Christo dicitur, Iste
asperget gentes multas. Denique asperisiones Leui-
tarum, erant baptismi nostri figura.

26
Tribus
modis fieri
potest Ba-
ptisma.

Clinici seu
Leticarii
Christiani.

DVBIVM I.

Utrum necessarium sit, ut aqua immediatè tangat corpus?

Respondeo, Omnino esse necessariū. Tenent 27
plerique Doctores. Insinuat D. August. tra-
ctatu 8. in Ioannem: Queniam tanta virtus aquæ,
ut corpus tangat, & cor abluat?

D d d ij

Ratio

Inclusus
culeo.Vestes solæ
asperguntur.Infans in
vtero.Aspergio
aqua.

Ratio est, Quia aliqui homo non propriè dicitur *Baptizari* vel *Ablui*. Vt si quis culeo inclusus mergeretur, non ablueretur. Idem dico, si vestes tantummodò aspergerentur; quamvis aliqui contrarium sentiant. Et confirmatur, Quia aliqui posset infans baptizari in vtero matris, perfusa, vel immersa matre; quod est contra communem sententiam, & praxim totius Ecclesiæ.

Neque verisimile est Apostolos Actor. 2. baptizasse tali aspergione, quali aqua benedicta aspergitur; quia poterant capita illorum facillè perfundi; erant enim plures Ministri, qui brevi tempore plurimos baptizarent. Aqua lustralis non est Sacramentum, sed quiddam sacramentale, vim habens ex intentione & precibus Ecclesiæ. Vnde non est necesse, ut corpus tangat, sufficit ut vestem tangat: id enim Ecclesia non requirit, sed tantum, ut cum pio animi motu excipiat.

DVBIUM II.

*Quanta corporis pars abluenda est?*28
Caput.

Respondeo, Ex more Ecclesiæ tenentur Sacerdotes, si fieri potest, ut minimum caput aqua perfundere; ut colligitur Canone *Postquam*. de Cōsecratione dist. 4. Ratio est, Quia caput est primaria pars hominis, in qua vigent omnes sensus; & sic in capite omnes sensus sanctificantur.

Pectus.

Ad rationē tamen Sacramenti, perfusio capitis non est necessaria. Nā si pectus, vel alia pars præcipua perfundatur, certum est constare Sacramentum. Quod si vel pes, vel manus duntaxat, res nō est ita certa; quamvis sit valde probabile: vnde postea sub conditione esset rebaptizandus; multoque magis, si solū digitus tinctus fuerit: hæc enim ablutio non videtur sufficiens, ut inde homo dicatur simpliciter *Ablutus*, tinctus: tanta tamen ablutio est necessaria, ut patet ex forma baptismi.

Digitus.

Aduerte tamē, Non esse omnino improbabile, abluitionem digiti, vel alterius minimæ partis, sufficere ad substantiam Sacramenti. Ita Victoria qu. 32. de Baptismo, & plurimi recentiores, qui etiam vnius guttæ contactum sufficere putant. Et ratio est, Quia in quavis parte est tota anima, ac proinde tota sanctificari potest. Aspergio tamen capillorum nullo modo videtur sufficiens, quidquid dicat Sotus.

Capilli.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Trina immersio sit necessaria ad substantiam Baptismi?

29

Respondeo, Necessariam non esse: qui tamē eam contra Ecclesiæ suæ consuetudinem ommitteret, peccaret.

Trina im-
mersio
olim in
præcepto
& cur.

Notandum tamen, In principio Ecclesiæ morē fuisse ter mergendi. Ita præceptum fuit ab Apostolis Can. 49. ob quosdā hæreticos, qui prauè de mysterio Trinitatis sentiebant; ut Cerinthus, Eubion, & similes; qui docebant Christum esse nudū hominem: nominari autē Filium Dei ratione meriti suæ mortis; quare, ut hoc representarent, vnica merfione utebantur, baptizantes *In mortē Christi*. Trina merfionis meminerunt Dionysius lib. de Eccles. Hierarchia c. 2. par. 2. Tertullianus cōtra Praxeam, & lib. de Baptismo. Basilii lib. de Spi-

ritu S. ad Amphiloc. c. 27. vbi et recenset inter Apostolicas traditiones. Ambrosius lib. 2. de Sacramentis cap. 7. Representatur per eam Trinitas personarum: vnde optimè respondet formæ; & triduanæ Christi sepulture: per baptismum enim Christo consuelemur.

Eius signi-
ficatio.

Primus autem, Qui post Apostolorū tempora ausus fuit vnica merfione uti, fuit Eunomius, teste Sozomeno lib. 6. histor. cap. 26. & Nicephoro lib. 11. c. 11. Postea tamen Gregorius Magnus præcepit baptismum fieri vnica merfione, ob quosdā Arianos, qui per trinam merfionem tres essentias inducebant, vnitatē diuinitatis diuidentes. Patet hoc lib. 1. Registri c. 41. ad Leandrum. Idē paulò post constitutum in Concilio Toletano 4. cap. 5. Congruentiæ huius sunt: tūm, quia vnica essentia est trium personarum: tūm, quia Christus semel tantum mortuus, semel sepultus: tūm denique, quia populus Israeliticus semel mare Rubrum, semel Iordanem transiuit.

30
Vnica im-
mersio per
quem in
Ecclesiam
inducta,
eiusque con-
gruentia.

Dices, Pelagius Papa affirmat Euangelicū esse Pelagius præceptum *In nomine Trinitatis trina merfione vnum*, quemque baptizari; ut patet Can. Multi sunt, de Cōsecratione dist. 4. Respondeo præceptum hoc referendum tantummodò ad nomenclaturā Trinitatis, non ad Trinam merfionē. Vide D. Th. ad 2.

Papa.

DVBIUM I.

Si Infans moreretur ante tertiam merfionem, vtrum censeretur baptizatus?

Respondeo, Si forma fuit terminata ante tertiam merfionem, v. g. simul cum 1. vel 2. merfione, & statim post hoc momentum infans obiit, est verè baptizatus; ut rectè docet hūc Caietanus contra Paludanum. Ratio est, Quia trina merfio nō est de substantia Sacramenti, sed sufficit ablutio. Vnde si forma cōpleatur simul cum primā merfione, iā constat baptismus; & due sequentes merfiones nihil operabuntur, etiam si Minister intenderet per eas baptizare. Cuius ratio est, Quia completo Sacramento quoad partes essentielles, non potest Minister eius effectū suspendere, modò intēdat facere quod facit Ecclesia: operatur enim Sacramentum per modum causæ naturalis. Quod si Minister ita suam intentionem determinaret ad trinam merfionem, ut expresse excluderet vnica, nolens per eam baptizare, nihil efficere: vnde, si velit ut omnes merfiones concurrant, ita debet terminare verborum formulam, ut non compleat ante tertiam merfionem.

31
Affirma-
tur.Restringi-
tur.

DVBIUM II.

Vtrum tota ablutio, seu immersio, præsertim quando fit per motum localem aquæ per corpus, vel corporis per aquam, sit de substantia Sacramenti?

Respondeo, Eam totam esse de substantia Sacramenti, quæ peragitur ante complementum verborum: id autē totum, quod sequitur post terminum verborum, non est vllō modo de substantia, si ea pars quæ antecessit, erat sufficiens, ut ab illa præcisè homo diceretur *Ablutus*, etiam si hæc pars esset minima inter eas, quæ sufficiunt. Ratio est; Quia posito sufficientis partis contactu, vnde homo potest dici *Ablutus*, & accedente complemento verborū, constat integrum Sacramentum: ac

32
Responso
est cum di-
stinctione.

tum: ac proinde quidquid sequitur, quasi per acci- dens se habet ad Sacramenti rationem. Vnde in quodcumque momentum successe ablutionis incidit terminus formæ, in eo perficitur Sacra- mentum: & reliqua pars ablutionis non est de substantia Sacramenti.

Sacramen- tum semper in momen- to comple- tur.
Quod si completa sit forma ante ablutionem, tunc solum ablutio minima sufficiens ad rationem ablutionis, est pars Sacramenti: quando enim ad hanc peruentum est, constat integrum Sacramen- tum; quod semper compleri debet in momento, sicut & gratia in momento infunditur.

D V B I V M I I I.

Virum ad rationem baptismi, quando sit per im- mersionem, necessaria sit succedens emersio?

33
Infans d
manibus
elapsus in
aquis.

R Espondeo, Si dum Minister immergit, in- fans elabatur, & prolata formâ suffocetur aquis, erit verè baptizatus: quod communiter Doctores fatentur, vt testatur Gabriel dist. 4. q. 2. art. 3. dub. 4. Ratio est, Nam mersio per se sola sufficit ad ablutionem. Ablutio enim baptismo necessaria, vt rectè Gabriel, nihil est aliud, quàm contactus aquæ, quæ humectare potest: atqui hic est talis contactus: ergo &c.

In puteum
proiectus.

Hinc omnino consequi videtur, verè fuisse bap- tizatum infantem illum, de quo narrat Panormi- tanus, in Cap. Non vt apponeret de Baptismo & eius effectû. qui instante morte cum portaretur ad baptismum, & aqua haberi non posset in via, proiectus est in puteum adhibita legitimâ verbo- rum formâ. Ita enim sentit Panormitanus ibi- dem, & Gabriel supra, & Summa Rosella verbo Baptismus 4. num. 1. quamvis plerique alij in con- traria sint sententia. Probatur, In priori casu infans est verè baptizatus: cur non etiam in hoc? Vtrobique enim aquis mergitur, sed non emer- gitur: vtrobique mors sequitur: vtrobique ad- est legitima necessaria forma, & intentio Mini- stri. Nec refert, quod Minister non immergat il- lum immediatè, sed ex loco remoto proiciat: quia si fure eum demitteret in calatho, esset verè baptizatus, etiam illorum iudicio: item, si emi- nus eum aquâ perfunderet. Neque etiam requiritur intentio eleuandi ex aqua; nam in sola mer- sione, seu contactu aquæ perficitur ablutio.

34

Denique non refert, quod ex tali proiectione mors sequatur, & baptismus ordinetur ad salutem infantis. Nam etiam si fontem baptismalè veneno inficeret, vel aqua feruente ad occidendum infan- tem vteretur; nihilominus, si verè intendas bapti- zare, erit ratus baptismus: nam ablutio antecedit mortem. Aduerte tamen contrahi peccatû homi- cidij, si infans futurus erat superstes. Quod si mors omnino instabat, & aliter baptizari non poterat, non videtur homicidij crimen.

An sit ho- micida qui baptizâdo infantem occidit?

ARTICVLVS IX.

Virum Baptismus possit iterari?

35
Est de iure
non posse
iterari.

R Espondetur, Non posse. Est fide tenendum. Definitur Can. 46. aliâs 47. Apostolico; vbi iubetur deponi Episcopus rebaptizâs. Et in Sym- bolo Nicæno, *Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum.* Et in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. Denique in Florentino, & Tridentino sess. 7. can. 11.

Probatur ex Scripturis. Ad Ephesios 4. Vna Ephes. 4. Fides, vnum Baptisma: vbi etiam Vnum possit optimè accipi, vt sit idem quod Commune, quia est vnum commune omnibus baptisma: tamen Patres hinc colligunt baptismum repeti non posse. Cypria- nus epistola 73. Ambrosius lib. 2. de Pœnitentia cap. 2. Hieronymus in hunc locum. Augustinus lib. 1. contra Cresconium c. 28. Ad Hebræos 6. vers. 4. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, rursus renouari ad penitentiam, rursus crucifigentes sibi- metipsos Filium Dei: quem locum Patres passim ex- ponunt de renouatione per baptismum, qui illu- minatio dicitur.* Ita Chrysostomus, Theodoretus, Theophilaëtus in hunc locum. Ambrosius loco citato. Epiphanius hæresi 59. In eandem senten- tiam ait Apostolus ibid. cap. 10. v. 26. *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccatis, id est, aliud sacri- ficium, quod nobis per secundum baptismum ap- plicetur.*

Hebr. 6.

Secundò, Probatur Ratione. Primò, Baptismus est quædam regeneratio & natiuitas: Ioannis 3. natiuitas autem geminari non potest. Ita Augu- stinus tractatu 11. in Ioannem. Secundò, Quia baptismus primariò institutus est ad peccati ori- ginalis deletionem: atqui peccatum originale non repetitur. Tertiò, Quia per baptismum adscribi- mur familiæ Christi; quod tantum semel fieri solet. Quartò, Si baptismus posset repeti, daretur summa peccandi licentia: quia per ipsum non so- lum culpa, sed etiam omnis pena condonatur si- ne satisfactione. Quintò, Quia baptismus est quæ- dam mortis & resurrectionis Christi cõfiguratio: atqui hæc semel tantum facta. Sextò, Quia bap- tismus imprimit characterem indelebilem. Sep- timò, Quia Circumcisio, quæ erat figura baptis- mi, non poterat iterari. Hæ rationes ostendunt, quam fuerit consentaneum, vt baptismus non re- peteretur. Primaria tamen causa est Christi insti- tutio & voluntas diuina; vt docet Scotus dist. 6. quæst. 7.

Rationes
congruen-
tias

D V B I V M I.

Quas penas incurrant, qui rebaptizant vel rebaptizantur?

R Espondeo, Vtrique, Iure Ciuili plectuntur morte: vt habemus Lege 1. & 2. Codice, *Ne sanctum baptisma iteretur.* Iure Ecclesiastico ef- ficiuntur irregulares. De rebaptizato, patet ex Canone *Qui in qualibet.* 1. quæstione 7. vbi etiam declaratur hanc irregularitatem talem esse, vt non solum impediatur ascensum ad Ordines su- periores, sed etiam ministerium in susceptis.

36

De rebaptizante est maior difficultas. Nā nul- lus est textus vbi exprimitur illum fieri irregula- rem, cum tamen irregularitas non incurratur nisi in casibus iure expressis, vt habetur Capitulo, *Is qui.* de sententia excommunicationis in 6. lura, quæ maximè solent adteri, sunt hæc.

Rebapti-
tus est ir-
regularis.

Primò, Canon *Eos quos.* de Consecratione. dist. 4. Sed hic non vrget, quia non loquitur de rebaptizantibus, sed de ijs qui se permittunt re- baptizari.

Rebapti-
zantem esse
irregularem,
ex quo
Textu
probetur.

Secundò, Canon 47. Apostolorum. Sed hic Canon solum præscribit penam irrogandam, non autem ipso facto irrogat.

D d d iij

Tertiò,

Cap. Ex
litterarū.

Tertiò, Capitulum quod incipit, *Ex litterarum*. tit. de Apostolis, quo maximè Doctores nituntur. Verùm hoc Capitulum solum penam irrogat Acolytho, qui ministerium exhibuerat: de Sacerdotis autè rebaptizantis pena nihil dicitur. Nihilominus tamè, quia omnes DD. ex hoc Capitulo colligunt, etiam rebaptizantem irregularem effici, in praxi ita iudicandum est: præsertim cum illa videatur esse mens Pontificis. Vult enim puerum ministrantem esse irregularem, non propter accidentale ministerium cæremoniarum (sola enim cæremoniarum repetitio non inducit irregularitatem) sed quia cooperator extitit rei nefandæ, id est, rebaptizationis: censetur enim cooperator repetitionis Sacramenti; sicut ministrans Sacerdoti Idolis sacrificanti, cooperatur Idololatric. Vnde multò magis Pontifex celsetur velle ipsum Sacerdotem rebaptizantem esse irregularem. Etsi enim in iure, quando de pœnis agitur, non valeat argumentum à simili, quando actiones seu peccata sunt distincta: sæpè tamen valet, quando actio est eadem, & accessorium comparatur ad principale, sicut in proposito.

Quando
argumentū
à simili
quoad pœ-
nas valet
in iure,
quando
non.

37
Notanda
quædam
circa rebap-
tizantis
irregulari-
tatem.

Hic tamen Notandum est Primò: Hoc crimen debere esse publicum, vt irregularitatem inferat. Ita Panormitanus in hunc locum. Colligitur apertè ex textu: addit enim Pontifex, *Si crimen sit occultum, posse promoueri ad Ordines superiores*. Communis tamen ferè sententia Doctorum est, hanc irregularitatem etiam ex crimine occulto contrahi. Quod si verum est, saltem Episcopus potest in ea dispensare; iuxta cap. 6. sess. 24. Concilij Tridentini.

Notandum Secundò, Hanc irregularitatem non impedire vsum seu ministerium in Ordinibus susceptis, sed solum ascensum ad superiores: vt patet in textu.

Notandum Tertiò, Hanc penam non incurri, quando deest vera intentio baptizandi. Ratio est, Quia qui non intendit baptizare, quantum in se est reuerà non rebaptizat, nec est rebaptizator, sed solum simulat se rebaptizare: vnde illa exterior actio nō est baptizatio aut rebaptizatio, quia sub hac ratione non est intenta. Sicut, qui retinens animo veram fidem, exterius profert hæresim, non est hæreticus, nec pœnas incurrit. Hinc etiam patet, penam hanc non incurri quando sub cōditione rebaptizat; vt rectè Nauarrus c. 27. n. 246: Siue diligentiam ante adhibuerit, vt cognosceret an esset baptizatus: Siue non; quidquid dicat Sotus dist. 3. art. 9. Ratio est, Quia talis verè non rebaptizat; expressè enim intendit non baptizare, si fortè antea sit baptizatus: fateor tamen talem peccare, si antea debitam diligentiam veritati cognoscendæ non præstiterit.

Sub condi-
tione rebap-
tizans nō
fit irregu-
laris.

DVBIUM II.

*Virum hæc pena incurrat quando in-
tercedit ignorantia?*

38
Ignorantia
facti, si
levis.

Respondeo & Dico Primò, Ignorantia facti, scilicet an sit adhibitus baptismus, excusat ab hac irregularitate, quando excusat à peccato. Ita Scotus dist. 6. quæst. 8. Dominicus Soto hoc loco. Turrecremata in Capitulum, *Qui bis*. de Consecratione dist. 4. Nauarrus cap. 27. nu. 246. Couarruias in Clementinam *Si furiosus* in principio nu. 8. Probat, Quia hæc irregularitas infli-

gitur propter peccatum, & quidem mortale. Quia quando alicui peccato absolute nominato statuitur pena grauis, intelligitur peccatum perfectum in sua specie, ac proinde ex sufficienti consideratione & scientia perfectum: ergo hæc irregularitas, cum ignorantia facti quæ non est crassa, non potest contrahi. Ignorantia tamen crassa non excusat; nam peccatum ex illa procedens; est eiusdem rationis, cum eo, quod scienter fit. Et confirmatur, Quia si infans ante rationis vsum bis baptizetur, non fit irregularis: vt colligitur causa 1. quæst. 4. Canone *Placuit*; vbi dicitur infantes ab hæreticis baptizatos posse promoueri ad ordines, & tamen hi ob solam ignorantiam excusantur.

Si crassa.

Sed contrà. Obijciatur Canon *Qui bis*. de Consecratione dist. 4. vbi statuitur, *Vt qui ignoranter rebaptizatur, non subiaceat penitentia, sit tamen irregularis*. Respondeo cum Scoto dist. 6. qu. 8. non debere nos huius Canonis auctoritate moueri, quia non est Summi Pontificis, sed cuiusdam Theodori Episcopi Cantuariensis; vt patet ex lib. 4. decreti Burchardi cap. 51.

Can. Qui
bis.

Dico Secundò, Ignorantia iuris humani non excusat ab hac irregularitate. Ratio est; Quia, vt quis incurrat penam, non est necesse, vt fiat illa esse statutam (excepta excommunicatione) sed satis est, vt fiat se facere rem illicitam.

Ignorantia
iuris hu-
mani.

Dico Tertiò, Inuincibilis ignorantia legis diuinæ excusat ab hac irregularitate: vt si inculpate ignores vetitè esse baptismi repetitionem. Ratio est; Quia in eo euentu non peccabis Baptismum repetens.

Ignorantia
legis diui-
næ.

Quæ diximus de rebaptizato in hoc dubio, omnia ferè locum habent in rebaptizante: similiter enim excusatur. Debet enim interuenire peccatum mortiferum in actu rebaptizationis. Vnde probabilis ignorantia iuris diuini, vel facti, excusat. Solum adde, quando ita dubitat de alterius Baptismo, vt licitè possit ei sub conditione conferre, non effici irregularem, etsi tunc conferat absolute; vt rectè Nauarrus supra. Ratio est; Quia non monstratur esse iteratum, quod nescitur esse factum; vt Innocentius III. ait Capitulo Vnico, de Clerico per saltum promotio.

39
Rebapti-
zati & re-
baptizan-
tis est simi-
lis ratio
quoad ir-
regularita-
tem.

DVBIUM III.

Virum qui coactè rebaptizat, vel rebaptizatur, sit irregularis?

Respondeo; Si is, qui cogitur, intendat verè baptizari, vel baptizare secundò: Videtur omnino fieri irregularis. Ratio est, Quia respectu huius intentionis non potest esse vlla coactio, vnde nec excusatio: quare sicut coactio tunc nullo modo excusat à culpa rebaptizationis, ita nec à pœna. Quòd si desit intentio Sacramenti in conferente, non fiet irregularis, etiam si actum externum obeat. Similiter si desit intentio recipiendi Sacramentum; is qui circa se patitur illam cæremoniam externam, non fiet irregularis.

40
Si verè in-
tendat.

Dices; Is qui ordinatur ab hæretico coactus vi vel metu, non fit irregularis, etiam si tunc intentionem recipiendi Ordinis habeat; vt patet Can. *Constat* 1. qu. 1. Ergo similiter is, qui secundò baptizatur coactus, nō fiet irregularis, quamuis habeat intentionem recipiendi secundò Baptismum.

Si non in-
tendat.

Respon-

Respondeo Negando Consequentiam: Quia hic, cum sit semel baptizatus, non est amplius capax Sacramenti Baptismi; ille vero, cum non sit ante ordinatus, est capax Ordinis.

DVBIVM IV.

Quando licitum sit baptizare sub conditione?

Respondeo, & dico Primò, Quando moraliter constat de externo Sacramento; & nulla est probabilis ratio dubitandi de intentione ministri, non licet sub conditione iterare. Est communis Doctorum recentiorum. Vide Sorum dist. 3. ar. 9. ubi etiam reprehendit consuetudinem Parochorum, qui baptizatos domi ab obstericibus, postea rebaptizant sub conditione: deberent enim inquirere modum facti; et si rite factum constaret, supplere caeremonias. Idem tenet Nauarrus supra. Ratio est; Quia, quando moraliter constat de re ipsa, conditio tanquam impertinens, censetur non appositae, quod ad culpam attinet; unde censetur quasi absolute rebaptizari; quod non est paruum sacrilegium. Quò fit, ut adulti inter Christianos educati, ob nullum scrupulum debeant rebaptizari, etiam sub conditione: ut patet ex Capite *Veniens*. de Presbytero non baptizato; talis enim credendus est baptizatus. Similiter, si vnus testis oculatus, de quo non est ratio dubitandi, affirmet; ut Sotus ait. Vide Concil. Africanum cap. 39. & Can. *Placuit*, de Consecratione dist. 4.

Dico Secundo, Quàdo est probabilis ratio dubitandi de Sacramento, siue dubiū sit facti, siue iuris; & per inquisitionem non potest aliquid certi haberi, debet sub conditione repeti. Patet hoc totum ex Capitulo *De Baptismo & eius effectu*. Ratio est; Quia periculum salutis id postulat; & aliàs nulla fit iniuria Sacramento. Nam periculum salutis, & conditio appositae censetur omnem irreuerentiam excludere.

ARTICVLVS X.

Vtrum Ritus, quo Ecclesia in baptizando utitur, sit conueniens.

De hoc infra quaest. 71.

ARTICVLVS XI.

Vtrum conuenienter describantur tria Baptismata?

Respondetur; Tria esse baptismata, *Aqua, Flamini, & Sanguinis*. Est communis Doctorum in 4. dist. 4.

Notandum, Propriè vnicum esse Baptismum, scilicet *Aqua*. Ad Ephesios 4. v. 5. *Vna fides, vnum Baptisma*. Reliqua duo per Metaphoram sic appellari ratione effectus, quia vicem baptismi aquae interdū supplent, & peccatum originale abluunt. Baptismum *Flamini* aliquando supplere vicem Baptismi aquae, ostenditur infra. Nunc pauca de Baptismo *Sanguinis* dicenda. De quo

Notandum Primò, Martyrium vocari Baptismum *Sanguinis*: non quòd vnà cum sanguine ef-

fluat aqua; qua Martyres baptizentur; aut quòd oporteat reipsa sanguinem effundere, ut quidam voluerunt (contra quos Hugo lib. 2. de Sacramentis parte 6. cap. 7.) sed quòd plerumque sanguis effundi soleat. Qui tamen laqueo vel igne perimitur, vel aquis mergitur propter Christum, verè accipit baptismum *Sanguinis*, si antea baptizatus non erat. Quòd addo, Quia martyrium non habet rationem baptismi, nisi quando eius vicem supplet.

Notandum Secundò, Martyrium non esse Sacramentum, contra Ioannem Maiorem. Quia non est remedium ordinarium ad nostram sanctificationem institutum, neque caeremonia ad Deum colendum: quorum vtrumque ad rationem Sacramenti requiritur.

DVBIVM I.

Vtrum Infantes sanctificentur Baptismo Sanguinis, seu Martyrio?

Alexander Alensis 4. par. qu. 22. membro 5. docet Baptismum *Sanguinis* solis adultis prodesse. Idem sentire videtur Richardus Armacanus lib. 8. qq. Armeniacarum cap. 37. & Adrianus quaest. de Baptismo art. 5. ubi dicit, non esse certum, infantes illos, qui ab Herode occisi sunt, esse saluatos, si qui antea circumcisi non fuerant; piè tamen id credi. Verum certò tenendum infantes hoc Baptismo sanctificari, & salutem aeternam consequi. Contrarium temeritatis notam meretur.

Probatur Primò, Ex consensu totius Ecclesiae, quae iam inde à temporibus Apostolorum celebrat festum *Innocentium*; non quia circumcisi (sic enim potiori iure deberet celebrari festum infantum qui nunc moriuntur post Baptismum) sed quia Martyres. Confirmatur; Quia vocat eos Martyres Ecclesia, & officio Martyrum honorat; quod non faceret, nisi ex Apostolica traditione constaret verè tales esse.

Probatur Secundò, Ex Patribus. Origenes homilia 3. in varios locos Euangelij, Horum memoria semper, ut dignum est, in Ecclesia celebratur, ut primorum Martyrum pro Domino occisorum. D. Augustinus lib. 3. de libero Arbitrio cap. 23. dicit Ecclesiam eos in honorem Martyrum receptos venerari. Idem expressè Leo sermone 1. de Epiphania: *Quibus Christus nondum sanguinis sui impendit redemptionem, iam Martyrij tribuit dignitatem*. Et serm. 2. ait, *Etatem illam aptam fuisse Martyrio*. Omitto alios Patres in homilijs de Innocentibus. Vide Bernardum sermone de Innocentibus & Epistola 77. ad Hugonem. Ratio praecipua est diuina voluntas. Congruentia est; Quia decebat, ut illi, qui propter Christum occiduntur, mortis eius maximè essent participes: nam maximè Christo pro nobis morienti assimilantur, à quo omnis nostra sanctificatio manat. Videtur tamen martyrium habuisse hoc privilegium etiam ante incarnationem: Nam Patres simili modo extollunt Martyrium Machabeorum; ut patet ex Nazianzeno. Dices; Concilium Tridentinum sessione 7. can. 4. affirmat Baptismum omnibus ad salutem esse necessarium, vel re ipsa, vel in voto: Atqui infantes illi neutrum habent: ergo non possunt saluari. Respondeo; Concilium loquitur extra casum Martyrij: agit enim de remedijs ad

D d d iij primam

Cur Martyrium dicatur Baptismus Sanguinis.

Cur Martyrium non sit Sacramentum.

Opinio negans est temeraria.

Sententia affirmans ex consensu Ecclesiae.

Congruentia.

41 Baptizari ab obstericibus, non debent sub conditione rebaptizari.

Si scrupulosi.

Si vnus testis.

42 Propriè tantum vnicum baptismum, aquae scilicet.

Primam iustificationem institutis, quale non est Martyrium.

D V B I V M I I.

Utrum Baptismus Sanguinis iustificet adultos, & quomodo?

Quidam Doctores negant Martyriū conferre posse primam gratiam iustificationis. Ita Alexander Alensis suprà. D. Bonaventura dist. 4. & Canus Relectione de Poenitentia. parte 3. Fundamentum illorum est, quia existimant Martyrium debere procedere ex dilectione Dei super omnia, propter illum locum Apostoli 1. ad Corinth. 13. vers. 3. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

Verius affirmatur. Verum Dico Primò, Verius est, Baptismus Sanguinis posse interdum adulto primam gratiam iustificationis & remissionem peccatorum conferre: nempe, quando Baptismi Aquæ copia non datur. Colligitur ex D. Thoma, & Caetano hoc loco; & docent plerique recentiores. Vide Vegam lib. 6. in Concilium Trident. cap. 36. & 37.

Clemens Romanus. Probat ex Patribus, Clemens Romanus lib. 5. Constitutionum Apostolicarum cap. 7. *Pascho, quam pro Christo Carechumenus susceperat, cederet ei in viorem Baptismum; quoniam ipse re ipsa commoritur Christo, alij in figura.* Tertullianus in Scorpiaco, Martyribus nulla delicta posse imputari, quibus in laudatio vita ipsa deponitur. & in Apologetico sub finem: *Quis non pari exoptet, ut totam Dei gratiam redimat, ut omnem veniam ab eo compensatione sui sanguinis expediat? Omnia enim huic operi delicta donantur.*

Tertul. Cyprianus epistola 73. ad Iubaianum, *Nunquid potest vis Baptismi esse maior aut potior, quam confessio? quæ passio? ut quis coram hominibus Christum confiteatur, & suo sanguine baptizetur?* D. Augustinus lib. 13. de Civitate cap. 7. *Quicumque etiam non percepto regenerationis lauacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur fonte baptismatis.* Quod probat ex Scripturis; *Quia, qui dixit, Nisi quis renatus fuerit &c. etiam dixit, qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo: & Qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam.* Idem docet Prosper sententia 149. iisdem verbis. Omitto alios Patres.

Cyprian. Augusti.

Ex quibus Patet, Primò, Baptismus Sanguinis ex diuina promissione seu institutione hanc vim habere, ut baptismi Aquæ æquetur, quando articulus necessitatis hunc excludit; & consequenter conferre primam gratiam iustificationis, & remissionem omnis culpæ & pænæ.

45 **Vis martyrij ex diuina institutione.** Patet Secundò, Non requiri absolute, ut procedat ex dilectione Dei super omnia: nam sic Martyrium non deleteret omnia peccata, nec gratiam conferret, sed actus dilectionis antecedens. Vnde falsum esset, quod Patres docent Martyrium tantum valere ad abluenda peccata, quantum Baptismus: Martyrium totam Dei gratiam redimere: omnia ei delicta donari.

Alioquin essemus incerti de salute Martyris. Confirmatur; Si enim requiritur, ut procedat ex dilectione Dei super omnia, plerumque incerti erimus an fuerit verum Martyrium, & an iste sit verè beatus: quod est tamen contra communem sententiam Patrum, & Ecclesiæ sensum. Vnde Innocentius III. Capite quod incipit *Cum Marthe*, titulo de Celebratione Missarum ex D. Augustino ait, *Iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* Quod autem incerti erimus, patet: Quia non solum ex dilectione Dei super omnia, sed etiam ex alijs virtutibus potest quis acceptare mortem pro Christo, nempe ex virtute Religionis, ex virtute Fidei, Obedientiæ, Castitatis: & ex aliâ quavis virtute. Quævis enim virtus potest velle permanere in functione sui muneris, seu in honestate sui obiecti, & ex vi huius propositi velle perpeti mortem. Ergo non est certum perfectionem Martyrij semper ex dilectione Dei super omnia procedere; quare neque ad hanc dilectionem est restringendum.

Nec obstat, Quod D. Thomas dicat Martyriū esse actum imperatum Charitatis: non enim ait id esse de ratione Martyrij; sed solum vult dicere, esse opus maximè aptum, quod à Charitate imperetur, esseque signum Charitatis. Similiter nec obstat locus Apostoli: solum enim vult dicere, si Charitas omnino desit, ita ut ne in termino quidem Martyrij habeatur, Martyrium non prodest. Pari modo Baptismus sine Charitate nihil prodest. Sed quia Martyrium adducit Charitatem, sicut & Baptismus, idè plurimum prodest ad vitam æternam. Sic intellige Diuum Thomam art. 12. ad 2.

Dico Secundò, Peccator qui ad Martyrium rapitur, si nondum est baptizatus, debet omnem operam adhibere, ut baptizetur aqua: alioqui si negligat, mortiferè peccat, & Martyrium nihil ei prodest. Est communis sententia Doctorum. Ratio est: Quia præceptum Baptismi maximè vrget in periculo mortis. Patet hoc ex usu Ecclesiæ; vnde conandum, ut hoc impleatur. Nec refert quod Martyrium dicatur supplere Baptismi vicem; nam hoc solum habet locum, quando Baptismi Aquæ non datur potestas; alias autem minimè: quia Martyrium non est institutum, ut sit loco Baptismi.

Dico Tertiò, Peccator in tali casu tenetur se convertere ad Deum dilectione super omnia: & si meminit se esse in peccato mortifero, tenetur elicere contritionem. Est contra Vegam lib. 6. in Concil. Trident. cap. 36. qui putat ipsam acceptationem voluntariam Martyrij per se sufficere. Sed probatur; Quia præceptum Dilectionis Dei maximè obligat in periculo mortis, quando non amplius in hac vita poterit præstari. Similiter præceptum Contritionis tum maximè vrget: idque partim ob periculum salutis propriæ, partim ob periculum perpetuæ inimicitiae cum Deo. Vnde etiam si probabile speculatiue esset, voluntariam acceptationem Martyrij per se sufficere; nihilominus practice non esset securum: quia quisque tenetur tum ex charitate sui, tum ex charitate Dei, in illo discrimine sequi viam certam, quantum potest; alioqui sponte exponit se periculo æternæ damnationis: nempe si fortassis opinio illa probabilis, re ipsa non sit vera: opinio enim probabilis non supplet defectum medijs necessarijs. Quæ ob causam non sufficit per se in eo casu concipere dolorem peccatorum, quem putas esse attritionem: nam certum non est, vtrum attritio cum Martyrio sufficiat ad salutem in peccatore; quare tenetur concipere contritionem, & confugere ad id quod certum est.

de Innocentius III. Capite quod incipit *Cum Marthe*, titulo de Celebratione Missarum ex D. Augustino ait, *Iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* Quod autem incerti erimus, patet: Quia non solum ex dilectione Dei super omnia, sed etiam ex alijs virtutibus potest quis acceptare mortem pro Christo, nempe ex virtute Religionis, ex virtute Fidei, Obedientiæ, Castitatis: & ex aliâ quavis virtute. Quævis enim virtus potest velle permanere in functione sui muneris, seu in honestate sui obiecti, & ex vi huius propositi velle perpeti mortem. Ergo non est certum perfectionem Martyrij semper ex dilectione Dei super omnia procedere; quare neque ad hanc dilectionem est restringendum.

Nec obstat, Quod D. Thomas dicat Martyriū esse actum imperatum Charitatis: non enim ait id esse de ratione Martyrij; sed solum vult dicere, esse opus maximè aptum, quod à Charitate imperetur, esseque signum Charitatis. Similiter nec obstat locus Apostoli: solum enim vult dicere, si Charitas omnino desit, ita ut ne in termino quidem Martyrij habeatur, Martyrium non prodest. Pari modo Baptismus sine Charitate nihil prodest. Sed quia Martyrium adducit Charitatem, sicut & Baptismus, idè plurimum prodest ad vitam æternam. Sic intellige Diuum Thomam art. 12. ad 2.

Dico Secundò, Peccator qui ad Martyrium rapitur, si nondum est baptizatus, debet omnem operam adhibere, ut baptizetur aqua: alioqui si negligat, mortiferè peccat, & Martyrium nihil ei prodest. Est communis sententia Doctorum. Ratio est: Quia præceptum Baptismi maximè vrget in periculo mortis. Patet hoc ex usu Ecclesiæ; vnde conandum, ut hoc impleatur. Nec refert quod Martyrium dicatur supplere Baptismi vicem; nam hoc solum habet locum, quando Baptismi Aquæ non datur potestas; alias autem minimè: quia Martyrium non est institutum, ut sit loco Baptismi.

Dico Tertiò, Peccator in tali casu tenetur se convertere ad Deum dilectione super omnia: & si meminit se esse in peccato mortifero, tenetur elicere contritionem. Est contra Vegam lib. 6. in Concil. Trident. cap. 36. qui putat ipsam acceptationem voluntariam Martyrij per se sufficere. Sed probatur; Quia præceptum Dilectionis Dei maximè obligat in periculo mortis, quando non amplius in hac vita poterit præstari. Similiter præceptum Contritionis tum maximè vrget: idque partim ob periculum salutis propriæ, partim ob periculum perpetuæ inimicitiae cum Deo. Vnde etiam si probabile speculatiue esset, voluntariam acceptationem Martyrij per se sufficere; nihilominus practice non esset securum: quia quisque tenetur tum ex charitate sui, tum ex charitate Dei, in illo discrimine sequi viam certam, quantum potest; alioqui sponte exponit se periculo æternæ damnationis: nempe si fortassis opinio illa probabilis, re ipsa non sit vera: opinio enim probabilis non supplet defectum medijs necessarijs. Quæ ob causam non sufficit per se in eo casu concipere dolorem peccatorum, quem putas esse attritionem: nam certum non est, vtrum attritio cum Martyrio sufficiat ad salutem in peccatore; quare tenetur concipere contritionem, & confugere ad id quod certum est.

Dices

Dices Primò, Voluntas subeundi Martyrium pro Christo, est virtualis dilectio Dei super omnia: nam homo per illam præponit Deum vitæ suæ, quæ præ cæteris rebus cuique est chara. Est etiam virtualis contritio: nam detestatur peccatum plusquam mortem: ergo hæc voluntas sufficit.

Respondeo; Hoc argumentum probaret voluntatem hanc sufficere ad salutem, etsi non sequeretur re ipsa vlla permissio: imò hominem iustificari, quotiescumque paratus est potius mori, quam negare Christum; quod sanè absurdum est. Vnde negandum est antecedens: non enim voluntas Martyrij est dilectio virtualis Dei super omnia, aut virtualis contritio. Ratio est; Quia, qui Deum vitæ corporali præponit, non necessario præponit illum omnibus alijs; cum multi famam, honores, amicos, patriam pluris faciant, quam vitam. Similiter qui præponit Deum in vno opere, non necessario præponit illum in alijs. Pari modo, qui vnum genus peccati magis detestatur, quam mortem, non necessario quidvis aliud magis detestatur: sunt enim multi, qui mallent mori, quam Deum negare; non tamen quam illum offendere minori peccato.

Dices Secundò; Non expedit tunc multum occupari actu contritionis; sed satis est, vt tota mens in morte, pro Christo amplectenda feratur: virtus enim dispersa est minor. Respondeo; Amor Dei & contritio maxime iuuant animum ad Martyrium: vnde vel hac ratione sunt excitanda.

Dico Quartò, Si bona fide existimet se habere veram contritionem, valde probabile est sufficere ad remissionem peccatorum, & gratiam iustificationis, quamvis tatummodò sit attritio. Colligitur hoc ex D. Thoma infra qu. 87. art. 1. vbi ait, *Martyriū purgare ab omni culpa & veniali & mortali; nisi actualiter inueherit voluntatem peccato inhaerentem.* Item ex Patribus supra citatis. Probatur, Quia Baptismus Sanguinis non minus efficax est ad delenda peccata, quam Baptismus Aquæ: vt docent Prosper, Augustinus & Cyprianus supra: sed Baptismus Aquæ sanctificat, & delet omnia peccata etiam cum sola attritione: ego etiam Baptismus Sanguinis.

Dices, Hinc sequi Baptismus Sanguinis cum sola attritione sufficere, etiam quando scitur esse attritio: nam Baptismus Aquæ tunc sufficit.

Respondeo negando sequelam. Ratio est, Quia Baptismus Sanguinis constituit hominem in certissimo periculo mortis; & idè requirit per se omnes dispositiones ad quas obligamur ratione mortis; vt dilectionem Dei super omnia, & contritionem, nisi per bonam fidem quis excusetur. Secus est de Baptismo, nisi forte in articulo mortis dandus sit; tunc enim videtur homo obligari ad contritionem, quia tenetur sequi viam certam quantum potest. Si tamen interueniat bona fides, quæ putet se habere veram contritionem, iustificabitur per Martyrium. Huius ratio est; Quia omne opus, quod habet tale privilegium, vt vi sua conferat augmentum gratiæ homini contrito, confert etiam primam gratiam iustificationis homini attrito, qui bona fide se putat contritum; vt infra patebit in varijs Sacramētis. Nam cū vi sua, & quasi ex opere operato cōferat, necessariò confert omni subiecto non ponenti obicem, & aliàs sufficienter disposito ad gratiæ receptionem. At

is, qui bona fide se putat contritum, non ponit impedimentum gratiæ; & aliàs attritio est sufficiens dispositio ad gratiæ infusionem, vt patet in Baptismo & Pœnitentia: alioqui nihil privilegij haberent Sacramenta nouæ legis in iustificatione impij: ergo &c.

Dico Quintò, Sola voluntas subeundi mortem pro Christo, in eo, qui peccatorum suorum non recordatur, siue ob perturbationem, siue ob naturalem obliuionem, aut inaduertentiam, non sufficit cum externa perpeffione ad remissionem peccatorum, & ad gratiam iustificationis, nisi includat saltem virtualem pœnitentiam.

Probatur, Quia Baptismus, qui tamè institutus est ad remissionem peccatorum, & minimam postulat dispositionem, requirit formalem vel virtualem pœnitentiam: ergo multò magis Martyrium, quod non est institutum ad peccatorum remissionem. Ratio est; Quia animus, qui per peccatum actuale auersus est à Deo, debet per aliquem motum contrarium rursus in Deum conuerti, vt in gratiam recipiatur: hoc enim maxime consentaneum est tum diuinæ iustitiæ, tum naturæ reconciliationis. Vnde pœnitentia omni tempore necessaria fuit ad remissionem peccati mortalis, & gratiam iustificationis, vt docet Concilium Trident. sess. 14. cap. 1.

Aduerte tamen; Hanc voluntatem Martyrij ferè semper includere implicitam & virtualem pœnitentiam, saltem attritionem; ita vt si recorderetur peccatorum, ea actu detestaretur, & proponeret evitare. Nam qui vult subire mortem pro Christo, vel hoc vult, ne Deum offendant; & sic est actus dilectionis Dei (quamvis non necessariò dilectionis super omnia) includens implicitè detestationem omnis offensionis: vel vult, ne damnetur; vt Eleazarus 2. Machab. cap. 6: & sic prouenit à virtute spei, & includit detestationem omnis peccati inducentis damnationem. Et quamvis possint interdum aliarum virtutum rationes vel motiua interuenire, tamen ferè semper illa sunt præcipuæ, tanquam maxime generales & notissimæ. Vnde moraliter certum est, Martyrem ex tali motiua mortem acceptasse. Deinde, cū quis cogitat subeundum esse Martyrium, ipsa mortis & suppliciorum apprehensione satis excitatur vt ad Deum confugiat, & veniam peccatorum etià occultorum flagitet. Vnde vix fieri potest, vt omnis pœnitentia etiam virtualis absit, nisi quis ex inopinatò præueniatur, aut occidatur in somnis: Vt si statuisset quis potius mori, quam Christum negare, eò quòd hoc sit nimis enorme peccatum; multis tamen alijs minoribus mortiferis, vel vno sit infectus; sicque sine omni pœnitentia se somno tradens in odium Christi interficiatur, hic non erit verè Martyr, nec fructum Martyrij habebit, eò quòd omnis pœnitentia defuerit.

Dices, D. Thomas infra quæst. 87. art. 1. ad 2. sic ait, *Pæssio pro Christo suscepta, obtinet vim baptis- mi, & idè purgat ab omni culpa & veniali & mortali, nisi actualiter voluntatem peccato inueherit inhaerentem.* Ergo D. Thomas non requirit vllam pœnitentiã.

Respondeo, Non requirit quidem pœnitentiam expressam vel actualem, præsertim in particulari quando peccata non occurrunt; non tamen excludit pœnitentiam virtualem, vel in genere: nam etiam Baptismus hanc requirit, cui Martyrium comparat.

Dico

Martyriū non est virtualis dilectio Dei super omnia, nec virtualis contritio.

47 Attritio purata Cō- tritio, sufficit cum Martyrio ad iustifi- cationem.

Magis sufficit attritio cum Baptismo, quam cum Martyrio ad iustifi- cationem.

48 Voluntas martyrij cū externa perpeffione non sufficit in immemore peccati, sine virtuali pœnitentia.

Voluntas martyrij ferè semper coniungitur virtuti pœnitentia.

Responde- tur obie- ctioni ex D. Thoma.

49
Sola volu-
tas mori-
di pro
Christo, in
iusto suffi-
cit ad mar-
tyrium.

Etiā in
dormiente

Sufficit
voluntas
habitualis.

Non erit
actus For-
titudinis.

Caietani
opinio re-
futatur.

Dico Sexto, Sola voluntas subeundi mortem pro Christo videtur sufficere in iusto, ut sit verus Martyr, etiam si nullum alium actum habuerit. Est communior sententia Doctorum. Ratio est; Quia cum ipsum opus Martyrij, id est, ipsa perperitio, habeat hoc privilegium, ut quasi ex opere operato gratiam conferat, ut colligunt Doctores ex illis verbis Domini Matthaei 10. v. 31. *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in caelis est.* & Luc. 9. v. 24. *Qui perdidit animam suam propter me, saluam faciet illa.* in iusto autem sit sufficiens dispositio ad gratiae infusionem, & nullum impedimentum, necessarium effectum suum in illo habebit. Unde etiam si dormiens occidatur, erit Martyr. Quae ratio etiam probat satis esse credibile, iustum fore Martyrē, si in odium fidei dormiens occidatur, quamvis nihil antea de Martyrio cogitarit: quod insinuat Caietanus infra qu. 87. art. 1. & docent multi recentiores. Nec obstat, quod Martyrium in adultis debeat esse aliquo modo voluntarium: videtur enim sufficere posse voluntas habitualis, quando aliunde actualis impeditur; sicut sufficit ad Sacramenti Eucharistiae, & extremae Unctionis perceptionem. Iustus autem censetur in habitu paratus mori pro Christo, quando necesse fuerit; sicuti habitu cēsetur remedia velle facere salutis, quando fuerit opus. Aduerte tamen, tale Martyrium non censeri actum Fortitudinis; sed solum est externa professio habens privilegium, sicut in infantibus.

DVBIVM III.

Quando Martyrium conferat gratiam?

Caietanus 2. 2. qu. 124. ar. 4. insinuat dari in primo non esse, id est, in primo instanti quo homo non est, & anima non informat corpus: putat enim tunc Martyrem mereri. Sed hoc non videtur probabile. Nam hoc momentum non pertinet ad statum vie; homo enim tunc non est: unde non habet amplius statum merendi. Et confirmatur; Quia alioqui fieri posset, ut qui tota vita nec fidem, nec gratiam, nec meritum habuit, incipiat hanc habere post hanc vitam: quod non est consentaneum Scripturis, quibus dicitur *Recepturū quemque prout gessit in corpore.* 2. Corinth. 5. v. 10. Et, *Vbi lignum ceciderit, ibi fore, siue ad Austrum, siue ad Aquilonem?* Ecclesiastae c. 11 v. 3.

Dicendum ergo est, Si datur ultimum instans vitae, valde credibile est tunc dari gratiam Martyrij: nam tunc est terminus Martyrij. Consentaneum autem est, ut conferat gratiam in termino quo completur; sicut Sacramenta eam conferunt in termino quo complentur. Quod si non datur ultimum instans vitae, probabilius est dari paulo ante separationem animae, quando ex vulneribus necesse est mortem sequi. Ita Vega lib. 6. cap. 37. Credibile autem est eum diuinitus postea custodiri usque ad instans mortis, ut non peccet, si adhuc ratione utitur. Quod si contingeret talem postea diuinitus sanari, valde probabile est fore confirmandum in gratia; sicut credendum est de iustis, qui excitantur à mortuis; ne illis hoc beneficium sit damno.

Vel datur
in ultimo
instanti vi-
tae.

Vel paulo
ante sepa-
rationem
animae.

ARTICVLVS XII.

*Utrum Baptismus Sanguinis sit
potissimus inter alia
baptismata?*

Respondetur Affirmatiue. Patet hoc ex Cypriano, Augustino, & alijs supra citatis.

Probatur Primò, Quia Baptismus Sanguinis, nos reddit similes imitatione Passionis Christi, à qua omnia baptismata vim habent: reliqua verò minime nos similes reddunt.

Secundò, Quia Ecclesia festa Martyrum celebrat: ergo per Martyrium confertur maior gratiae mensura, quam per Baptismum Aquae. De quo quidam non recte dubitauit. Quod etiam ex eo patet, quod detur Martyribus *Aureola*; id est, singularis quaedam gloria, distincta ab illa communi & essentiali: *Aureola* autem non datur sine maiori gratia.

Baptismus tamen *Aquae* in eo excellit, quod *Aquae* Characterem imprimat, & sit Sacramentum.

Baptismus *Fluminis* multorum iudicio superat Baptismum *Aquae* in hoc, quod maiorem gratiae mensuram conferat; quia in illo iustificatur homo per propriam dispositionem. Et hoc est admodum probabile, praesertim quando dispositio seu actus charitatis est multum intensus. Valde enim verosimile est paruulos post Baptismum morientes, fore infimos in gloria: quia nihil ad suam salutem proprio conatu contulerunt.

51
Praetantia
Baptismi
Sanguinis.

Fluminis.

QVÆSTIO LXVII.

De Ministro Baptismi.

In Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Utrum ad officium Diaconi pertineat Baptizare?

Respondetur, Non esse Diaconi ex officio; sed solum ex commissione Sacerdotis vel Episcopi.

Prior pars patet. Quia Diaconi tantum est ministrare Sacerdoti in Sacramentorum dis-

pensatione & sacrificio; ut patet ex nomine, quod *Ministrum* significat: ergo ex officio non potest baptizare. Idem expresse docet Clemens lib. 3. Constitut. Apost. cap. 11. & Gelasius canone *Diaconorum* distinctione 93.

Quod autem possit ex commissione, etiam solemniter; Probat, Quia in ordinatione eius dicitur, quod debeat baptizare & predicare: quod tamen non sic intelligendum est, quasi per ordinationem efficiatur ordinarius minister Baptismi; sed

Sed ex co-
missione.

sed quia redditur idoneus, cui id possit committi tanquam extraordinario.

Sine ea si solemniter baptizet, sit irregularis.
Quod si, absque commissione baptizet solemniter, fiet irregularis, tanquam exercens actum Ordinis alieni; vt docent communiter Doctores ex Cap. 1. de Clerico non ordinato. quod est Hormisdæ Papæ. Glossa in Canonē Diaconis. dist. 93. excipit casum necessitatis; tunc enim posse Diaconū suo iure baptizare, & corpus Christi erogare. Sed cum nulla sit necessitas solemniter cōferendi Baptismum, verius est etiam tunc fieri irregularem. Adde tamen, neminem, siue Clericum, siue Laicum, fieri irregularem, si baptizet absque solemnitate, quamvis id extra casum necessitatis, aut præsentē Sacerdote, ius alterius illicite usurpans, faciat. Docet Panormitanus in cap. illud primum. Et Nauarrus cap. 22. Enchiridij n. 7. & cap. 27. num. 242. Ratio est; Quia, vt sic datur, non est actus Ordinis.

2. Solemnis baptismus non potest subdiacono committi, nisi a solo Papæ.
Petes, An Subdiacono possit committi solemnitus Baptismus? Respondeo, Non posse à Presbytero vel Episcopo committi; quia est contra iura. Potest tamen à Pontifice; quia hæc solemnitas consistit in cæmonijs, quæ sunt ex institutione Ecclesiæ. Vnde per eum, in quo est plenitudo Ecclesiastica potestatis, potest etiam Subdiacono concedi, sicut & Diacono.

ARTICVLVS II.

Vtrum ad officium Sacerdotis pertineat baptizare?

3. Conuenit id sacerdoti ex officio.
Respondeo, Sacerdotibus id conuenire ex proprio officio, & ordinaria potestate. Patet ex Concilio Florentino: Minister (inquit Concilium) huius Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare.

Dices Primò, Ergo infans poterit cuius Sacerdoti offerri, similiter Paganus.

5. Eget tamen ad hoc iurisdictione.
Respondeo Negando Consequentiam; Quia idè tantum dicitur Sacerdoti ex officio hoc cōuenire, quod non requirat alium Ordinem, vt sit proprius minister Baptismi; sed per Sacerdotium habeat omnem potestatem Ordinis ad hoc Sacramentum requisitam. Requiritur tamen præterea iurisdicctio; quia soli Pastores Ecclesiæ possunt admittere ad Ecclesiam, & populum Sacramentis & verbo Dei pascere, vel illi, quibus id ipsi commiserint.

Infans ergo offerri debet Pastori parentum; hic enim ratione parentum, habet ius in illum. Paganus autem alicui ex Ecclesiæ Pastoribus maioribus vel minoribus. Vnde Sacerdos non Parochus, non potest baptizare sine necessitate, vel sine commissione proprii Pastoris; vt fatentur omnes: & colligitur 16. qu. 1. Can. Interdicimus. Si tamen faceret sine commissione, non fieret irregularis; quia etsi sit usurpatio iuris alieni, non tamen alieni Ordinis.

Abque ea si baptizet, non fiet irregularis.
Dices Secundò, Patres docent Sacerdotem nō posse solemniter baptizare sine Episcopi auctoritate. Tertullianus lib. de Baptismo; Dandi quidem Baptismum (inquit) ius habet summus Sacerdos: dehinc Presbyter, & Diaconi; non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem. Et Hieronymus Dialogo contra Luciferianos: Inde venit, vt

sine Chrismate & Episcopi unctione, neque Presbyter neque Diaconus ius habeat baptizandi.

Respondeo, Hoc videri intelligendum de Sacerdote consecrato præcisè secundum suam ordinationem. Etsi enim ex sua ordinatione habeat plenam potestatem Ordinis ad Baptismum (in quo differt à Diacono;) tamen non habet iurisdictionem in populum, quam debet accipere ab Episcopo; & in hoc est similis Diacono.

ARTICVLVS III.

Vtrum Laicus possit baptizare?

4. Laicus in necessitate potest baptizare.
Respondeo; In necessitate posse Laicum baptizare. Est definitum in Concilio Elbertino can. 38. & Florentino in decreto vnionis, vbi sic dicitur: In casu necessitatis, non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam Laicus, & mulier, imò etiam Paganus & hereticus baptizare potest; dummodo formam seruet Ecclesiæ, & facere intendat quod Ecclesiæ facit. Idem docent Tertullianus & Hieronymus suprà, qui etiam rationem adferunt; quia quod ex æquo accipitur, hoc ex æquo dari potest. Vide Capitulum Constans. de Consecratione. distinct. 4. ex Isidoro, & Capitulum In necessitate. ibidem.

Confirmatur ex Scriptura: Quia Apostoli baptizarunt, cum adhuc essent Laici: vt patet Ioannis 4. Et Ananias qui Paulum baptizabat, Laicus fuisse videtur; vt alicubi testatur Clemens Romanus. Ratio est, quia decuit vt Sacramentum tantæ necessitatis non adstringeretur certo ministro: quam ob causam etiam in materia communissima institutum est. Contrarium sentit Calvinus lib. 4. Institut. cap. 14. §. 20. Sed sine ratione; cum omnes ministri Calvinistæ sint Laici: & ipsè doceat Sacramentum solum excitare fidem, quæ etiam à muliere per verbum Dei potest excitari.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Mulier possit baptizare?

5. Mulier in necessitate potest.
Respondeo posse in necessitate. Definitum est ab Urbano Papa II. qu. 3. Can. Super quibus. Et in Concilio Florentio. Sic in veteri testamento mulieres in necessitate circumcidebant: vt patet Exodi 4. vbi Sephora, cum Angelus vellent eam, vel Filium eius, vel vt alij volunt, Moysen occidere, circumcidit Filium suum.

Aduertendum tamen, Mulierem non posse baptizare in necessitate, si præsens sit vir, nisi fortè ipsa sit obstitrix & peritior: nec Laicum, si adsit Clericus: nec minorem Clericum, si adsit maior; iuxta communem sententiam Doctorum. Huius tamen Ordinis inuersio non censetur peccatum mortale (nisi fortè Sacerdos negligatur;) quia nō est officij alieni usurpatio, eum nemo ex inferioribus absolutum ius aut officium habeat; sed solum est quædam indecentia. Secus est si Sacerdos omittatur, quia ei ex officio competit: qui etiam sine causa non potest Diacono facere potestatem baptizandi, licet sine solemnitate, propter honorem Sacramenti; multoq; minus laico.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Utrum non baptizatus possit baptizare?

Respondetur Primò, In extrema necessitate etiam infidelem posse baptizare. Definitum est à Nicolao Primo in Epistola ad consulta Bulgarorum cap. 104. & in Concil. Lateranensi magno, Capitulo *Firmiter*. & in Florentino. Secundo, Si absque necessitate hoc fieret, uterque, tam baptizans, quam baptizatus grauer peccaret.

Petes, Quale peccatum est, si femina, vel laicus extra calum necessitatis baptizet?

Laius vel Femina baptizans extra necessitatem, peccat mortaliter.

In priuata domo quādo liceat baptizare.

Respondeo, Communis sententia est esse peccatum mortiferum. Primò; Quia est contra præceptum Ecclesie in re graui. Secundo, quia est alieni muneris usurpatio: baptizare enim est proprium munus Sacerdotum. Tertiò, Quia si Sacerdos sine necessitate prætermittet Baptismi solemnitate, mortiferè peccaret. Similiter si alienum subditum sine debita licentia; ut patet 16. q. 1. Canone *Interdicimus*. iuncta glossa. Pari modo si in domo priuata absque necessitate baptizet Sacerdos, mortiferè peccat; nisi sit Filius Regis vel Principis, ut colligitur ex Clementina Vnica. de Baptismo: ergo potiori iure dicendum est grauer peccare laicum, qui sibi non subditum in domo priuata, & sine necessitate baptizat: nam est contra ius diuinum. Vnde monendæ sunt obftrictes, ne sine magna necessitate infantes baptizent. Ignorantia tamen inculcata potest eas excusare à peccato, ut hic Caietanus docet: sicut & Iudæum, qui seipsum baptizauit; de quo habetur in Capitulo *Debitum*. de Baptismo, & eius effectu.

ARTICVLVS VI.

Utrum plures possint simul vnum baptizare?

Notandum est; Hunc Articulum dupliciter posse intelligi. Primò, Utrum duo possint simul tanquam ministri partiales vnum baptizare. Secundo; Utrum tanquam ministri integri & per se sufficientes?

Non posse duos, ut ministros partiales vnum baptizare, contra Caietanum, verius videtur.

De priore sensu: Caietanus hic, & Marsilius qu. 4. ar. 8. putant Baptismum esse legitimum, si alter infantem abluat, & alter verba proferat, modo hæc moraliter simul fiat. Sed longè verius est talem baptismum non valere. Insinuat D. Thom. hoc loco: estque communior sententia Doctorum. Ratio est; Quia supposita institutione Christi, prout nunc est, quacunque forma vtentur, committent mendacium. Si enim is qui formam profert, dicat, *Ego te baptizo*, mentitur; quia ipse non abluit infantem, sed alter. Si dicat, *Nos te baptizamus*, similiter mentitur; quia significat etiam se abluere infantem, cum alter solus abluat.

Respondet Caietanus non committi mendacium in forma: Quia baptizo hic significat non abluo aqua, sed sacramentum Baptismi impendo: sensum enim esse, *Nos te baptizamus*, id est, *Nos tibi Sacramentum Baptismi impendimus*: hoc autem verum

esse; nam duo illi conficiunt & conferunt vnum Sacramentum partiale.

Sed Contrà: Baptizo, Primò & immediate significat Abluere, & secundario significat Baptismi Sacramentum impendo, scilicet mediante ablutione: unde semper significatur, quod ille abluit, qui Sacramentum impendit. Confirmatur; quia forma illa non potest conuenienter materiam determinare, eiusque arctare significationem, nisi ab eodem ministro procedat: debent enim procedere ex eadem intentione, cum ab intentione definitur ad significandum & efficiendum: unde etiam nunquam aliter visum est in Ecclesia factum.

Sed instat Caietanus; Si alter vtatur forma Græcorum, *Baptizetur seruus Christi*, altero ablucite, nullum committeretur mendacium: ergo sic saltem constabit Baptismus.

Respondeo Negando. Antecedens; Quia forma Græcorum intelligenda est iuxta formam Latinorum, hoc sensu: *Baptizetur seruus Christi à Christo per me*; quod etiam perpetuus Ecclesie usus confirmat, in qua nunquam nisi ab vno ministro datus est Baptismus. Deinde, etsi possint illa verba ab altero sic deprecatoriè dici; non tamen præcise: quo tamen modo debent accipi. Qui enim non abluit, non potest dicere *Baptizetur*, intendendo per suam actionem abluere, quia tunc significaret se abluere. Hinc patet, multò minus perfici Sacramentum, si forma diuidatur, & alter dicat, *Ego te baptizo*; alter, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: quia tunc invocatio Trinitatis non determinabit verbum *Baptizandi*, nec eleuabit ad significationem Sacramentalem.

De altero sensu: Si duo ministri vnum hominem abluant, utroque integram formam profertente, legitimus erit Baptismus. Est certum. Vbi tamen aduerte, etiam qui prior absoluit, baptizaturum; qui posterior, nihil effecturum, quia tunc subiectum incapax. Quod si eodem momento absoluant, uterque verè baptizabit, & effectus Baptismi erit integrè à singulis.

Dices; Vnus effectus non potest esse à duabus causis integris eiusdem rationis. Respondent quidam non esse duo Sacramenta Baptismi, sed vnum tantum, quod etiam insinuat D. Thomas.

Sed contrà; Quia hic sunt duæ formæ, duæ ablutiones, duo ministri, & duæ intentiones, ut duo sacramenta. rectè Caietanus notat: ergo sunt duo numero sacramenta. Neque D. Thomas contrarium sentit, sed solum vult non esse duo effectus & subiecto supposito. Vnde dicendum est, vnum effectum posse esse à duabus causis integris, præsertim quando illæ sunt causæ morales. Imò in moralibus id fieri potest. Idem accidit in consecratione, quando recens ordinati ex consuetudine Ecclesie pronuntiant formam consecrationis simul cum Episcopo: tunc enim, si eodem momento finiant, illa transubstantiatio integrè est à pluribus causis.

DVBIUM I.

Utrum sit verus Baptismus, si duo sic simul baptizent: Ego te baptizo, si alius te non baptizat?

Respondeo; Si sic intelligant, *Ego te baptizo, si alius, quantum in se est, te non baptizat*; sic non est Baptismus, quia se mutuo destruant. Si autem sensus

Quomodo intelligenda forma Græcorum.

8
Valer. Baptismus, si duo, utroque tales ministri simul baptizent.

Tunc sunt duo sacramenta.

stutorem, quæ ipsemet sponsurus esset, si per ætatem posset; unde *Sponsor & Fideiussor* vocatur à Tertulliano lib. de Baptismo.

IO
Responsio
est cum di-
stinctione.

Secundò, Potest illud *Nos accipi còiuncium*, vt significet vtrumque partialiter baptizare, & cum dependèntia alterius ab altero: sicut cùm dicimus, *Nos trahimus nauem*, quam neuter tamen seorsim trahere potest: sic neuter conficit Sacramentum. Ratio est, Quia, vt rectè D. Thomas, neuter seorsim dicere potest, *Ego te baptizo*: sicut neuter trahentium nauem seorsim dicere potest, *Ego traho nauem*. Ad rationem autè Sacramentorù, excepto Matrimonio & Pœnitentia, vnus tantùm requiritur minister. Ratio est, institutio Christi, qui cùm vnus sit, conuenienter Ministrum suum, qui in Sacramentis administret illius vicem gerit, vnum esse voluit, & conferre Sacramentum vt Ministrum integrum, à nemine: quàm à se necessariam dependèntiam habentem, iuxta illud: *Vnus Dominus, vnafides, vnum baptisma*, ad Ephes. 4. Et hoc est quod voluit D. Thomas hoc loco.

In Sacra-
mentis (ex-
cipe Matri-
monium &
Pœnitē-
tiam) non
est nisi
vnus Mi-
nister.

11
Cur Suscep-
tor adhibe-
atur.

Respondetur Affirmatiuè. Notandù est Primò, Hanc ceremoniam adhibendi Susceptor-
es, esse sanctam iam inde ab Apostolis; vt testatur
Dionysius de Eccles. Hierar. c. 2. par. 3. qui Sus-
ceptor per hoc, quod infantem re ipsà contingit,
& excipit, significat esse illum in suam curam sus-
cipere. Ratio huius est. Primò, Nam sicut ius, qui
corporaliter in lucem editus est, eget nutrice &
pædago, vt foueatur & instruat: ita qui per
baptismũ spiritaliter regeneratus est, eget aliquo
spiritali nutritio & pædago, cuius ope in vita
spiritali foueatur & crescat. Secundò, Vt apud
Ecclesiam sit telis suscepti baptismatis. Tertiò,
Vt loco paruuli respondeat, & spondeat cum pre-

cio, baptizatum instruere in ijs quæ ad fidem & mores pertinent, ijs opus habeat. Quod etiã patet ex Cap. *Vs autem*, de Consecrat. dist. 4. Unde si aduenteret illum à parentibus vel tutoribus non instrui, teneretur ipsè hoc supplere. Postquã verò baptizatus semel instructus fuerit, cessat obligatio Susceptoris, in quo non amplius censetur esse in statu pueritiæ spiritalis, in quo opus habeat pedagogo. Et iuxta hanc moderationem intellige quæ dicuntur in Capitulo *Vs autem*.

Quod eius
manus.

Notandum Secundò, Quibusdam esse interd-
ictum ab Ecclesia munere Susceptoris.

Primò, Infidelibus: Patet Can. *In Baptismo*,
de Consecrat. d. 4. Si tamen attentarent, non con-
traherent cognationem spirituales. Sicut enim,
qui non est natus carne, non potest esse cognatus
carnalis; ita neque is, qui non est renatus spiritu,
potest esse cognatus spiritualis.

12

Arcentur
munere
Suscepto-
ris.

Infidels:

Secundò, Monachis & Abbatibus est prohibi-
tum. Patet hoc Can. *Non licet*. 1. de Consecrat.
dist. 4. et Can. *Placuit* 2. qu. 1. & alibi. Ratio est,
Quia debent vacare silentio & orationi. Si tamen
fufciperent, cognitionem contraherent. Illis tamen
Religiosis, qui Monachi non censentur, non
est prohibitum; vt Mendicantibus: nam nomen
Monachi in materia odiosa fufcite accipitur.

Monachi.

Non tamen

Tertio, Parentibus prohibetur, ne suam prolem
fufcipiant: Can. *Dictum est* 30. q. 1. Aduerte tamen,
Si legitimo Matrimonio iuncti sint, non nasci im-
pedimentum redditionis debui: imò valde pro-
babile est, nec etiam petitionis, quamvis ex ma-
litiâ id fecissent, vt colligitur ex Cap. *Si vir vel mu-*
lier. de Cognatione spiritali, & Cap. *De Deo* 30.
qu. 1. Et si plerique Doctores contrarij sentiant,
Exempli gratia, Si pater fufcepisset, vel baptizaf-
set suum filium, etiam extra casum necessitatis,
non solum vxori petenti debitum potest reddere,
sed etiam petere. Ita Cardinalis in dictum Cap.
Si vir vel mulier, & multi alij Doctores antiquo-
rum. Vnde per hæc Capitula derogatum est iuri
antiquo, scilicet Canoni *Peruenit*, & Can. *Prædi-*
ctum 30. qu. 1. vbi iubentur separari, etiamsi per
ignorantiam factum esset. Aduerte tamen, Inter
non coniunctos Matrimonio legitimo nasci im-
pedimentum dirimens vsque ad secundum gra-
dum inclusiue, vt patet ex Concilio Trident., ad-
dita explicatione Pij V. de qua vbi loco.

Parentes

Posſunt hi
reddere &
petere de-
bitum.

Quartò prohibetur, ne plures siue vir siue mulier, aut ad summum vnus & vna baptizatum fuscipiant. Ita Concilium Trident. sess. 24. cap. 2. Ratio est, Quia disciplina & institutionis ordo multitudine præceptorum perturbari solet; & quia non expedit cognitionem spiritalem inter tant multos contrahi. Hinc fit, vt duo viri non possint simul suscipere eundem, nec duæ feminae. Quod si plures fuscipiant, vel tangerent, quàm duo, id est, vnus & vna, & simul concurrant; nec Parochus aliquos peculiariter designauerit, probabile est quod nullus ex illis contrahat cognitionem spiritalem: id enim videtur posse colligi ex verbis Concilij. De quo plura infra.

Quot pos-
sint admi-
ti Suscep-
tores.

1st floor
2nd floor
3rd floor
4th floor

QVÆSTIO LXVIII.

De Suscipientibus Baptismum.

In Duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

*Utrum omnes teneantur ad susceptionem Baptismi?*Est de
Fide.

Respondetur Affirmatiuè, Omnes diuino præcepto teneri ad baptismi susceptionem. Admittunt hæretici. Probat: Matt. 28. Dominus iubet omnes baptizari: ergo omnes obligat ad baptismum. Patet Consequentia, Quia illis verbis datur Apostolis potestas & iurisdicção adducendi omnes gentes ad baptismum. Atqui hæc iurisdicção inutilis fuisset, nisi habuisset annexum præceptum, quo gentes tenentur obedire, & baptismum suscipere: Genesis 17. vers. 14. Masculus cuius præputij caro circumcisa non fuerit, deletur anima illa de populo suo. Ex quo loco omnes colligant Iudeos habuisse diuinum mandatū, vt circumciderentur. Atqui simili prorsus modo dictum est Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit &c. omitto alia loca. Ratio est, Quia omnes ætérismo præcepto tenentur recipere legem Christi, cuius professio, initiatio, & veluti ianua, est baptismus. Præterea omnes tenentur eniti, vt mortem æternam euadant, & salutem consequantur. Atqui baptismus ad hoc est necessarius; nam per hunc incorporamur Christo, à quo omnis salus.

ARTICVLVS II.

*Utrum sine Baptismo possit aliquis saluari?*Baptismus
in re, vel
in voto est
necessarius
necessitate
medij.

Respondeo & Dico Primò, Sine Baptismo in re vel in voto suscepto, non potest quisquā salutem assequi. Est fide tenendum. Probat, Concil. Trident. sess. 6. can. 4. Si quis, inquit, dixerit Sacramenta nouæ legi non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto hominē iustificari, anathema sit. Et sess. 6. c. 4. agens de translatione à statu peccati ad statum gratiæ, addit, *Que quidem translatio post Euangelium promulgatū sine lauacro regenerationis aut eius voto fieri nequit.* Idem definitū ab Innocentio III. Cap. Apostolicam. de Presbytero non baptizato. Et Cap. Debitum. de Baptismo & eius effectu. Hinc sequitur, baptismum hoc modo esse omnino necessarium necessitate mediij. Per Votum baptismi, intelligimus desiderij efficacem, quo quis proponit illum suscipere conuenienti tempore.

Adultus
potest saluari
per contritionem,
vel
amorem Dei
includentem
votum
baptismi.

Dico Secundò, Adultus tamē, sine baptismo re ipsa suscepto, iustificari & saluari potest per verā contritionem, vel amorem Dei super omnia, includentem votum baptismi. Colligitur apertè ex Conc. Trid. suprā, ita vt de eo nō possit dubitari.

Probat: Primò, Ex Scripturis. Actorum 10. Cornelius iustus traditur ante baptismū. Et Pe-

trus ibi complures baptizat, qui iam Spiritum S. acceperant. Ex quo loco manifestum est, ante realem susceptionem Sacramenti, etiam extra casum necessitatis, posse hominem iustificari. Ezech. 18. v. 21. Si impius egerit penitentiam, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius. Similia multa habet cap. 3.

Probat: Secundò, Ex Patribus. Ambrosius Oratione funebri in obitu Valentiniani Junioris: Audio, inquit, vos dolere, quod non acceperit Sacramentum baptismi: atqui hoc etiam in votis habuit: non ergo habuit gratiam quam desiderauit, non habuit, quam poposcit? Imò quia poposcit, acceperit. D. August. lib. 4. de Baptismo cap. 22. ex professo docet fidem & conuersionem cordis sufficere, quando temporis angustia baptismum excludit. Idem etiam ex professo docet epist. 77. ad Hugonem. Ratio est, Quia vera contritio est vltima dispositio ad iustificationem, connaturalis iustificationi in eo, qui peccati mortiferi sibi est conscius: & amor Dei super omnia est vltima dispositio in eo, qui peccati mortiferi non est conscius: Nam est perfecta voluntatis ad Deum conuersio: ergo in quocumque ea fuerit, hoc ipso momento infallibiliter sequitur iustificatio. Patet Consequentia, Quia lex connaturalis gratiæ non est minus firma quàm lex naturæ: atqui in rebus naturalibus postea vltima dispositione statim sequitur forma: ergo &c.

Contritio,
vel amor
Dei, est vltima dispositio ad iustificationem.

Dices: Ergo non requiritur votum baptismi.

Respondeo Negando Consequentiam: Quia ex quo Dominus baptismum præcepit tanquam medium necessarium, necesse est vt aliquo modo percipiatur, vel re ipsa; vel si id fieri nequeat, saltem voto; alioquin non est vera & sincera conuersio: verum hoc votum vel virtute in ipsa contritione & amore continetur, vel inde manat. Vnde etiam patet non semper requiri votum expressum, sed interdum posse sufficere implicitum votum: vt si Catechumenus, iam Christi fidem edoctus, cum vera animi conuersione moriatur antequam instrui possit de baptismo, sine dubio saluus erit, & tamen nullum habuit desiderij baptismi explicitum, quem ignorauit, sed solum implicitum, quatenus generatim desiderauit adhibere omnia salutis remedia à Christo præscripta, vel eius mandata seruare. Sic cap. 10. Actorum Familia Cornelij videtur iustificata ante expressum votum baptismi: nam Petrus adhuc nihil dixerat de baptismo, quando Spiritus sanctus cecidit super eos. Denique, Si quis iam instructus, statim esset moriturus, nec vllam opportunitatem baptismi esset habiturus, is non teneretur habere votum explicitum baptismi; quia non possit habere desiderij absolutum, sed solum conditionatū & inefficax; ad quod nemo obligatur: quia quando constat rem esse impossibilem, est inutile ad suum finem. Sed plura de hoc in Tractatu de Penitentia.

Votum baptismi debet esse, vel expressum.

Vel implicitum.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum Baptismus sit differendus?

3
Exempla
adulcorum
qui baptis-
mum di-
stulerunt.

Circa hunc Articulū maximē dubitari potest de adultis, an possint differre baptismū, vbi satis instructi fuerint. Videtur enim posse: Primò, Quia D. Martinus octo annos legitur fuisse catechumenus, S. Ambrosius valde diu fuit catechumenus vsque ad Episcopatum, etsi rei Christianæ esset peritissimus: nam ex catechumeno electus est ad Episcopatum. Constantinus Imperator in fine vitæ Nicomediæ baptizatus est, teste Eusebio lib. 4. Vitæ eius sub finem, & Theodoro lib. 1. c. 32. Theodosius Imperator Thessalonice vbi in morbum inciderat, baptizatus est, cum multò antea fidē esset amplexus. Idem de Chosroe Persarum Rege narrat Euagrius lib. 4. histor. c. 27. Valentinianus Iunior diu antea Christo nomen dederat, & tamen Baptismum vsque ad mortem distulit, qua præuentus, non poterat baptizari: vt patet ex Oratione funebri D. Ambrosij.

4
Quando
tenetur
adulcorum
baptizari.

Respondeo, Adultus, cum in fide satis instructus fuerit, tenetur baptismum ab Ecclesia postulare, & prima opportunitate, cum Prælato visum fuerit, accipere. Probatur Primò, Quia quando præceptum est affirmatiuum, tempus obligationis colligendū est ex cōditione & natura operis præcepti: atqui baptismus natura sua est religionis exordium; ergo natura sua postulat, vt ab initio, quamprimum homini licuerit, suscipiatur. Patet consequentia, Quia homo non potest manere sine religione: neque sufficit interna religio; quia etiā corpore constat, & per corpus Deū vera religione colere debet. Probatur Secundò, Quia sicut positā sufficienter fide tenetur homo statim interiūs credere, & religionem Christianā amplecti; alioqui censetur contemnere diuinam veritatem: ita etiam tenetur eandē exteriūs amplecti & profiteri, quamprimum cōmodē fieri potest; alioqui censetur religionis contemptor. Confirmatur, Quia Christus voluit suos fideles non solum in vna fide, sed etiā in vnius externæ religionis professione, & eorundem externorum Sacramentorum communione conuenire (per hæc enim constituitur Ecclesia;) quorum omnium introitus & ianua est baptismus: ergo &c. Probatur Tertiò, Quia baptismus non solum peccata præterita delet, sed etiam opem præbet contra futura, & aliorum Sacramentorū & auxiliorum facit capaces; quibus sine grauissima causa se ad longum tempus fraudare, est contra charitatem sui, & obligationē qua homo tenetur suam salutem querere.

Dilatio
baptismi
fuit semper
illicita.

Hinc colligitur, Pravam fuisse consuetudinem eorum, qui olim baptismum deferrebat donec mors instaret, vt interea licentiū possent viuere, & tandē omnibus culpis & pœnis simul expedirentur: contra quos agit Nazianzenus Oratione in sancta Luminaria. Basilii exhortatione ad baptismum. Chrysostomus hom. 4. ad Baptizandos, & hom. 1. in Acta.

5
Falsum est
Constanti-
num in
fine vitæ
baptizatum
esse.

Ad Argumentum; Respondeo, Viros illos sanctos vel sine graui causa non distulisse, vel certē in ea dilatione peccasse, quamvis fortē nō ita grauiter ob ignorantiam tantæ obligationis: hoc tamē peccatum etiam per baptismum deleri poterat, quantumcumque esset. De Constantino, Falsum

est ipsum sub finem vitæ Nicomediæ baptizatum: constat enim illum initio cōuersionis baptizatum Romæ à Siluestro. Patet hoc ex Concil. Romano quod habitum fuit sub ipso Siluestro cap. 1. & ex Damaso in vita Siluestri: ex Adriano I. in epist. ad Constantinum & Irenem, quæ approbatur in VII. Synodo Act. 2. ex Nicolao Papa in epist. ad Michaëlem Imperatorem paulò antea mediū, vbi Siluestrum Constantini Magni Baptizatorem appellat. Denique ex Nicephoro lib. 7. histor. c. 35. vbi refutat sententiam contrariam, eamque confirmat ait à Græcis Arianis, scilicet Eusebio Casariensi, vt sic obliquē persuaderent Constantinum Arianū fuisse: nam Eusebius iste Nicomediensis, à quo tunc baptizatus dicunt, tunc Princeps Arianorum erat. Et probat Nicephorus, quia multò antea Constantinus Concilio Nicæno interfuerat, & cum reliquis Partibus mysteriorum nostræ religionis particeps fuerat, quæ catechumeni non possunt percipere. Hinc patet Caietanum qu. 69. art. 8. immeritò hanc historiam in dubium reuocare. Sed est

D V B I V M.

Vtrum Ecclesia possit constituere tempus, vltra quod Baptismus non possit differri, sicut potest determinare tempus Communioni?

Respondeo & Dico Primò, Nō potest Ecclesia suo præcepto directē obligare adultos catechumenos, vt hoc vel illo tempore baptismū suscipiāt, sicut directē obligat fideles ad certo tempore percipiendam Eucharistiam. Probatur, Ante baptismum non sunt subditi Ecclesiæ: ergo Ecclesia nō habet in illos ius precipiendi. Confirmatur, Quia alioqui posset eos punire si nō parerent; cum potestas præceptiua nunquam sit sine potestate coercitiua. Atqui hoc est contra illud 1. Cor. 5. v. 12. Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt iudicare? Et contra Concil. Trid. sess. 14. c. 2. Ecclesia, inquit, in neminem iudicium exercet, qui non prius in ipsam per baptismi ianuam fuerit ingressus.

6
Ecclesia nō
directē, sed
indirectē,
potest Ca-
techume-
nos obli-
gare ad su-
ceptionem
baptismi.

Dico Secundò, Potest tamen Ecclesia eos indirectē obligare, quatenus potest constituere certa tēpora solemnium baptismi, quibus tēporibus hi qui satis instructi sunt, iure diuino tenentur baptizari. Ratio est, Quia iure diuino tenentur eum primo quoque tempore quando cōmodē possunt impetrare. Atqui hoc est illud tempus, quod Ecclesia constituit: ergo indirectē Ecclesia illos obligat. Aduerte tamen, iudicio Prælati posse differri baptismū; vt rectē notauit D. Thom. non quòd tunc Prælatus dispenset in hac obligatione; sed quia interpretatur subesse iustam rationem differendi.

ARTICVLVS IV.

Vtrum peccatores sint baptizandi?

Respondetur, Peccatores, qui nolunt pœnitere de peccatis suis, non sunt baptizandi: nam frustra baptizarentur, & præterea nouā culpā tum baptizans, tū baptizatus cōtraheret ob sacrilegiū.

Notandum est; Hoc esse contra quosdam hæreticos, qui tempore Augustini docebant omnes ad baptismum admittendos, etsi finem peccandi nolent facere: sat enim esse, si fidei doctrina præcederet; postea tamen esse instruendos quā perniciosum sit in peccatis persistere. Ratio illorum

Ecc ij erat;

Arguta S. Augustini responsio ad hæreticos volentes baptizari peccatores, et si impenitentes,
 erat; Quia populus Israël prius mare Rubrum transiit & postea legem accepit, quæ præcepta morum cõtinet. Contra quos scripsit D. Augustinus lib. de Fide & operibus: vbi huic argumento respondet, quod populus Israël prius ab Ægyptijs recesserit, quam in mari Rubro sit baptizatus; quo significaretur, prius recedendum à peccato, quam baptismum suscipiendum.

ARTICVLVS V.

Vtrum peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria?

Baptismus est perfecta communicatio mortis Christi.
Respondetur, Nullam poenitentiam baptizatis imponendam, quantumvis multa peccata fecerint; cum per baptismum non solum omnis culpa, sed etiam omnis reatus & poena remittatur. Ratio est, Quia per baptismum datur nobis perfecta passionis & mortis Christi communicatio, perinde ac si ipsi pro peccatis nostris mortem sustinuissemus (vnde per baptismum dicimur commori Christo & sepeliri.) Sicut per conceptionem naturalem ex Adamo comunicatur nobis transgressio Adami, perinde ac si nostra voluntate facta esset, licet non in æquali gradu. Quare oportebat, non solum omnem culpam, sed etiam omnem poenæ reatum per hanc mortis Christi communicationem deleri. Patet cõsequentiā: Quia alioqui non fuisset perfecta hæc communicatio, nam non fuisset perfecte mortui morte peccati. Idem quoque cõsentaneum erat Christi benignitati; vt videlicet, qui ipsi primò infereretur, iugum eius suauiter perciperent dum etiā ab omnibus poenis liberantur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum peccatores ad baptismum accedentes teneantur peccata sua confiteri?

Quomodo quidam Patres velint baptizandos debere confiteri.
Respondetur, Non teneri confiteri externa confessione apud Sacerdotem; sed sufficere internam confessionem, qua generatim recogitatis suis peccatis, dolorem concipiant. Ratio est, Quia Baptismus est ianua Sacramentorum. Vnde nec Confessio, nec aliud Sacramentum vim habet in non baptizato. Dices, Tertullianus lib. de Baptismo sub finē, requirit cõfessionem peccatorum ante baptismum. Similiter Nazianzenus Oratione in S. Baptisma. Respondeo, Nō loquuntur de Cõfessione sacramentali, quæ fit vt poenitens à peccato absoluitur; sed de manifestatione peccatorum, vt commoda illis remedia adhibeantur: hæc tamen consuetudo nō erat vniuersalis, neque necessaria.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ex parte baptizati requiratur intentio suscipiendi baptismi?

Glossa.
Glossa in Can. Soler. de Consecrat. dist. 4. insinuat nihil interesse, quam intentionem habeat suscipiens, modò minister intendat cõferre Sacramentum. Et in Cap. Maiores. de Baptismo & eius effectu, putat baptismum perfici, etiamsi animo dissentiat, modò exterius fateatur se consentire. Verum hæc sententia ab omnibus vt erronea rejicitur: certissimū enim est, non perfici Sacramentum

in eo, qui habet positium dissensum. Et patet ex illo Capitulo Maiores, vbi Innocentius III. id probat, quia alioqui homo inuitus egeretur ad religionem Christianam. Quare Glossa illa vel intelligenda sunt de foro externo; nempe quod in foro externo cõferrentur baptizati, & cõgerentur seruare religionem Christianam, si exterius consensissent; vel sunt omnino rejicienda.

Vnde his omis: Sententia Caietani est, Nō requiri positum voluntatem; sed sufficere, vt non habeat voluntatem baptismum renitentem: vt si merè negatiuè se habeat, neque posituè velit, neque nolit. Probatur Primò, Quia in infantibus non requiritur positum voluntas. Secundò, Quia Innocentius III. Cap. Maiores. sic ait: Tunc Characterem sacramentalem imprimi operatio, cum obicit voluntatis contraria non inuenit obfistentem: atqui is, qui nullum prorsus habet actum, non habet voluntatem obfistentem: ergo. Tertiò, Baptizari est quedam passio; id autē quod patitur non necessariò exercet aliquem actum vt patiatur: ergo. Verum contraria sententia est communis, & tenenda: pro qua,

Dico Primò, In suscipiente necessarius est aliquis positius consensus seu intentio, siue ea sit actualis, siue virtualis, siue habitualis. Vbi nota, In ministro requiri intentionem actualem, vel virtutalem; vt supra dictum est: habitualis autem in ipso non sufficit, quia non influit in opus. Sufficit tamen habitualis intentio in suscipiente: vt si quis aliquando actu voluerit baptizari, & nunquā propositum suum reuocauit, si postea dormiens vel amens baptizetur, erit verus baptismus.

Probatur Primò, Ex Cap. Maiores, vbi definit Innocentius III. dormientes & amentes baptismum posse suscipere, si antea propositum suscipiendi habuerint. Vbi aduerte, Innocentium de his solum dicere id, quod Caietanus pro se citat, nempe Baptismum imprimere Characterem quando non inuenit voluntatem resistentem: loquitur enim de illis, qui antea propositum suscipiendi habuerant.

Probatur Secundò, Ex Conc. Carthaginensi III. c. 34. vbi dicitur, *Ægrotos esse baptizandos, si tamen sua voluntatis præcedentis habuerint testimonium.* Idē docet D. August. lib. 4. de Baptismo c. 22.

Probatur Tertiò, Ratione. Prima est, Quia si cuti nemo adultus potest iustificari, nisi posituè consentiat; ita par est, vt nemo possit Sacramentorum esse particeps, per quæ Christi merita ad iustificationem applicantur, nisi volens. Et confirmatur; Quia si donationes humane & rerum humanarum sunt irritæ, nisi acceptentur; multò magis donatio & applicatio diuinorum Sacramentorum & Christi meritorum irrita erit, nisi acceptetur. Quæ ratio probat de omni Sacramento: vt si quis Eucharistiam percipiat, nesciens esse Eucharistiam, nihil fructus percipiet, nec erit sacramentalis perceptio. Secunda est, Quia alioqui sequeretur cogendum esse ad fidem & religionem Christianam eum, qui nunquam ad eam præstitit consensum: quod est cõtra Ecclesiæ praxim, & communē Doctorum sententiam. Id enim est contra dignitatem Fidei & Religionis, quæ suo splendore suisque præmijs voluntates hominum debet allicere. Id autem ad quod quis compellitur, vile & abiectum censetur, & magis exosum redditur.

Ex his patet responsio ad primum argumentum Caietani: In infantibus enim non requiritur consensus, quia nondum sunt capaces: secus est de adultis; in

In positum dissensum baptismus perfici valet non potest.

Neque in habente se merè negatiuè, vt tamen vult Caietanus.

11 Sed requiritur consensus positius.

Sufficit Habitudo.

Innoc. III.

Concil. Carthagin.

Duplex Ratio.

Respondetur argumentis Caietani.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum requiratur Fides ex parte baptizati?

Respondetur, Fidem requiri, vt Sacramentū conferat gratiam adultis, non tamen vt substantia Sacramenti constet, aut vt Character imprimatur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Infantes sint baptizandi?

Anabaptista, quorū Dux Baltazar Pacimontanus Viennē igni exustus, ex principijs Lutheri docent infantes non esse capaces baptismi; quia nimirum nō possunt credere. Et idcirco omnes ad suam sectam venientes rebaptizant, tanquam adhuc infideles: & ob eandem causam Catholicos vocant infideles. Eundem errorem tempore D. Bernardi tenuit quidam Petrus de Bruys Narbonensis, à quo dicti *Petro - Brufiani*, contra quē scripsit Petrus Abbas Cluniacensis. Et quidam Henricus, à quo *Henriciani*, contra quem scripsit D. Bernardus epist. 240. Pro veritate

Dico Primò, Fide tenendum est infantes licite & salubriter baptizari. Probat Primò ex Scripturis, quamuis non omnino possit ex illis solis convinci: est enim vnum eorum, quē per traditionem habentur. In veteri testamento Circumcisio, quæ erat figura Baptismi, dabatur infantibus, Genes. 17. Cur in nouo nō detur illis Baptismus, quē est *Circumcisio cordis*? Ad Collos. 2. v. 11. quo argumento vtitur Innocentius III. Cap. *Maiores*. In nouo Testamento, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* quibus verbis insinuat infantes non posse ingredi in regnū calorum, si sine Baptismo decedant. Matt. 19. Marci 10. & Lucę 18. adferebant ad Dominū paruulos, vt eis benediceret, & cum Discipuli vellēt eos prohibere, respōdit Dominus, *Tantum esse regnū calorum*: vbi non tantum loquitur Dominus de ijs, qui ratione utebantur & poterant credere, sed etiam de infantibus: id enim nomen Græcum *βρέφη*, infantes, apud Lucam v. 15. significat, vbi dicitur *επιπορεύοντες εὐχόμενοι τὰ βρέφη*: Afferebant ad illum infantes: ergo paruuli sunt capaces Christi benedictionis & vitæ æternæ.

Probat Secundo, Ex Concilijs. Conc. Mileuitanū can. 2. *Placuit, vt quicumque paruulos recentes ab veteris matris baptizandos neget, anathema sit.* Concilium Gerundense can. 5. docet posse eodem die quo nascuntur baptizari. Idē habet Conc. Viennense, vt patet Clementina vnica de Summa Trinitate & fide Catholica. Et Concilium Trident. sess. 7. de Baptismo can. 12. 13. 14.

Probat Tertiò, Ex consensu omnium Patrum, qui etiam docent esse traditionem Apostolicam, Dionys. Arcopagita c. 7. Eccles. Hierar. par. 3. sub finem, dicit ita Apostolos tradidisse. Origenes in illa verba c. 6. epist. ad Romanos, *Qui mortuus est, iustificatus est à peccato; Ecclesia, inquit, ab apostolis traditionem accepit, paruulos esse baptizandos.* Idem expressè habet Aug. lib. 4. contra Donatistas de Baptismo c. 24. & ex hoc fundamēto probat infantes habere peccatum originale. Similiter D. Hieronymus Dialogo 3. contra Pelagianos. Et D. Prosper lib. 2. De vocatione gentium c. 23.

Ecc. iij. Probat

ultis, in quibus tamē sufficit consensus præteritus, quia non est dispositio physica, sed moralis. Consensus autem præteritus censetur moraliter remanere, si nō est reuocatus; sicut peccatum præteritū remanet, donec per poenitentiam sit retractatum.

Dices, Peccatū originis contrahitur sine consensu: ergo etiam sine consensu potest remitti. Respondetur, Remittitur sine consensu, si homo nondū sit capax consensus, quando baptismus adhibetur: sicut contrahitur, quando non est capax consensus; alias requiritur consensus. Ratio est, Tū quia adulti baptizantur nō solum propter peccatum originis, sed etiā propter actualia, quæ per consensum contrahuntur: Tum quia per baptismum transferimur ad statum supernaturalem, cuius dignitas postulat, vt voluntariē suscipiatur. Ad secundum ex Innocentio, iam ante responsum est. Ad tertium: Sapē fit, vt id quod patitur, debeat tunc vel antea aliquam actionem habuisse, per quam se disponat ad illam passionē excipiendam: vt patet in iustificatione & glorificatione.

Dico Secundo, Intentio, seu voluntas merē conditionata, etiam si sit positua, non sufficit. Ratio est, Quia cum hoc consistat absoluta voluntas renitens baptismum.

Dico Tertiò, Sufficit tamen voluntas absoluta suscipiendi, quāuis illi simul coniungatur conditionata non suscipiendi. Probat ex Cap. *Maiores* iam dicto, vbi Innocentius id docet; & ad hoc citat Conc. Toletanū, quod refertur dist. 45. Cap. *De Indeis*: qui Iudæi consenserant baptizari propter timorem Zizebuti Regis, & tamen coguntur religionem Christianam seruare. Ratio est, Quia voluntas metu extorta est absoluta & efficax voluntas; nā positis hęc circūstantijs absolute vult.

Dices Primò, Metus cadens in constantem virū irritat matrimonium: ergo etiam baptismū: ergo si quis metu compulsus hunc suscipiat, non obligatur ad Christianam religionem. Respondeo Negando vtramque consequentiam; Quia Matrimonium non tantum est Sacramentum, sed etiam contractus civilis dispositioni iuris humani subiectus; vnde potuit irritari, vel etiam iure naturæ esse irritus, quia contra naturam contractus est, cum per iniuriam sit extortus: baptismus autem, solum est Sacramentum, nullo modo humane potestati subiectum: vnde non potuit ob metum irritum reddi, si aliā absoluta voluntas illius suscipiendi adfuit: vnde qui sic baptizatus est, poterit postea ad religionem Christianam colendā cogi, eò quod verum Christi & Ecclesię Sacramentum voluntariē suscepit; ratione cuius Ecclesia, & maxime Christus in illum ius acquisiuit.

Dices Secundo, Nemo acquirit ius per iniuriā, ergo si Prælati cogat Ethnicum ad baptismum, non acquirit ius in illum. Respondeo; Non acquirit ius per actum iniuriolosum, sed per voluntariam susceptionem baptismi, qua ille Ethnicus hęc & nunc voluntariē baptizatur; & consequenter se obligat ad cultum Christianæ religionis, & subiicit Ecclesię; & cum baptismus non possit irritari, nō potest etiam obligatio inde secuta tolli; præsertim cum baptismus, & tota hęc obligatio ab ipso suscipi debuerit etiam sponte; & per eam obligetur potius erga Christum, cuius Sacramentū suscepit, quā erga hominem qui coegit. Atqui Christus nullam iniuriam intulit, ac proinde non est ratio cur nō debeat cogi vt Christi religionem seruet.

Cur in infantibus minus quā in adultis necessarius consensus ad baptismum.

12. Intentio merē conditionata non sufficit ad baptismum.

Cur Baptismus metu susceptus valeat, non autem Matrimonium.

75

14. Anabaptista.

Petro-brufiani. Henriciani.

Est de fide, infantes licite & salubriter baptizari.

Scriptura.

Concilias

Patres

Ratio.

Connexa sunt, habere peccatum originale, & baptizari debere, & contra,

16
Fundamentum Anabaptistarum.

Refellitur.

Nazianzeni opinio non faveat Anabaptistis.

Tertulliani error.

Probatur Quartò, Ratione. Prima est Infantes tenentur obstricti peccato Adami: ergo oportebat, ut essent etiam capaces remedij: quod remedium est baptismus. Patet Consequentia, Quia alioqui potentius videretur peccatum Adæ, quam gratia Christi. Vbi aduerte, Sicut Patres ex eo, quod Ecclesia iudicat infantes baptizandos, colligunt habere peccatum originale; ita vicissim ex eo, quod habent peccatum originis, certò probamus esse baptizandos; hæc enim duo connexa sunt, & se vicissim illustrant. Secunda est, Christus non solum est Saluator adultorum, sed etiam infantum. 1. Timoth. 2: ergo consentaneum erat, ut illis commune remediū præscriberet. Tertia est, Sacramenta vim habent ex institutione diuina, non autem ex actu suscipientis: ergo suscipiens, etiam si nōdum sit capax rationis, potest vi Sacramenti iustificari; neque enim ratio illa, cur in adultis requiratur consensus, in infantibus locum habet, ut patet ex suprà dictis num. 11.

Sed Obijciunt Anabaptistæ. Primò, Matth. 28. v. 19. *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* Marci 16. v. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit:* Hic Dominus requirit antè baptismum doctrinam & fidem, cuius non sunt infantes capaces: ergo nec baptizari. Hoc argumento coacti sunt Lutherani admittere infantes actu credere: ad quod confirmandum adferunt exemplū Ioannis Baptistæ, qui *Exultauit in vtero & credidit.* Sed, ut rectè D. August. epistola 57. ad Dardanum ait, *Iniuriam facit humanis sensibus, qui putat infantes scire quid circa ipsos agatur in baptismo, aut præbere assensum sanctificationi, cum experientia constet ipsos relictari, flere &c.*

Respondendum ergo, Illum ordinem propriè pertinere ad adultos, ut docet Innocentius III. Capitulo Maioribus. de Baptismo: hi enim, ut inquit Hieronymus, Primò docendi sunt ea, quæ ad fidem pertinent: Secundò baptizandi sunt: Tertiò monendi, & instruendi non sufficere fidè & baptismum; sed vterius requiri præceptorum obseruationem. Hic tamen ordo non est semper seruandus, sed quando fieri potest. Vnde cum infantes non sint capaces instructionis, non seruatur in illis: sed primò baptizantur; deinde cum adoleuerint, instruuntur in fide. Simili modo fiebat in Circumcisione.

Obijcit Secundò, Gregorius Nazianzenus, Oratione in sanctum Lauacrum, optat differri baptismum, donec infantes possint aliquid de fide sua respondere. Similiter Tertullianus lib. 1. de Baptismo sub finem, in quam sententiam propendet Erasmus Præfatione in Matthei & Ludouicus Viues in c. 27. lib. 1. de Ciuit. Dei.

Respondeo, Nazianzenus optat tantum differri ad triennium, ut pueri possint aliquo modo respondere; excipit tamen periculum mortis. Sentit ergo illos semper posse baptizari; & si differatur, solum differendum esse ad triennium; qua tamen ætate nec possunt credere, nec penitere. Vnde hæc sententia non iuuat Anabaptistas: Nazianzeno enim videbatur esse conueniens, ut ipsi mererentur respondere, quamuis nondum intellexerent res fidei. Verum hoc Nazianzeni consilium parum habet utilitatis, & plenum est periculi: nam varijs casibus possunt infantes mori: vnde nunquam placuit Ecclesiæ, & rejicitur à Concilio Tridentino sess. 7. can. 13. Tertullianus

verò vult expectari ætatem idoneam fidei: Sed errat in hoc; sicut & in eo, quod subiungit, *In nuptos non minore de causa procrastinandos, donec nubant, aut continentia roborentur;* quod nec Anabaptistæ seruant. Argumenta eius sunt nullius momenti.

Dico Secundò, Quicumque in infantia sunt baptizati, postea ætate adulta cogendi sunt, ut Christianam religionem seruent. Est contra Erasmus, qui censet eos esse interrogandos cum adoleuerint, an velint fidem susceptam retinere; quod si nolint, relinquendos suo arbitrio. Quod expressè damnat Concilium Tridentinum sess. 7. can. 14. de Baptismo.

Et Confirmatur Primò, Ex consuetudine totius Ecclesiæ, quæ nunquam talem libertatem reliquit. Vide Canonem qui incipit, *De Iudeis*, dist. 45. & Capitulum Maioribus. de Baptismo & eius effectu. Confirmatur Secundò, Quia in lege Moysis Circumcisi tenebantur seruare totam legem. Ethnicis etiam in falsis religionibus, veluti ratione distante, id seruauerunt, ut constat ex Platone lib. 10. De legibus. Lege quoque Ciuii pueri tenentur stare contractibus factis per tutores, quando sunt illis viles. Denique ut rectè notauit Albertus dist. 6. per baptismum non obligatur infans, nisi ad legem, quam suscipere tenebatur: vnde debet censeri ratus baptismus, & obligatio firma: præsertim cum contrarium cederet in magnam iniuriam Sacramenti, & religionis Christianæ, & in perniciem animarum.

DVBIUM I.

Verum baptismus reipsa susceptus sit Infantibus omnino necessarius ad salutem?

Missis Pelagianis, qui existimabant paruulos absque Baptismo morientes non pertinere ad regnum caelorum, licet aliam quandam vitam æternam extra cælum ipsi largirentur: Sunt tres sententiæ. Prima est Caluini, infantes fidelium sine Baptismo saluari, cò quod peccatum originale ipsis non imputetur. Secunda est Caietani art. 2. & 11. huius questionis, qui existimat infantes, si aliquo casu baptizari nequeant, & mors imminet, posse saluari per fidem parentum aliquo externo signo religioso applicatam, v.g. benedictione, aut infantis oblatione cum inuocatione Trinitatis; & hoc remedium in eo casu vult esse ordinarium, id est, Deum ordinariè assistere. Quidam alij admittunt hoc remedium, tanquam piū, sed non esse ordinarium; piè tamen sperari Deum extraordinario modo suppleturum effectum Sacramenti. Ita Ioannes Gerson in tom. 3. Concionum de Natiuit. beatæ Virginis. Ad quam sententiam accedunt illi Doctores, qui dicunt Deum supplere defectum Sacramenti, quando citra culpam suscipientis, aliquid essentialie deest. Vide Siluestrum Verbo Baptismus. 1. num. 5. Tertia est Catholica, Baptismum reipsa susceptum esse remedium absolutè infantibus necessarium ad salutem: Ita ut etiam in extrema necessitate non habeant ullum aliud remedium ordinarium: Nec etiam credibile sit, Deum extraordinario modo Sacramenti effectum suppleturum, si fortè aliquid eius substantiæ deest. Prior pars est fide certa. Secunda pars est fidei proxima. Tertia pars ita certa, ut

Ex Scri-
pturis.

ta, vt contrarium sit improbable. Probatur Prima pars, & obiter reliqua. Primò, ex Scripturis Ioannis 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Hic significatur, Baptismum esse medium necessarium ad salutem: sicut, si quis diceret, Nisi pharmacum sumperis, non potes conualescere. Non enim hic tam significatur præceptum, quàm medium necessarium. Quod patet, Tum ex ratione quam Dominus subijcit v. 6. *Quod natum est ex carne, caro est; & quod natum est ex Spiritu, spiritus est.* Ideò dixi, oportet vos nasci denuò: quali dicat, per natiuitatem carnis solum habetis, quòd sitis caro; vnde necessitudo debetis renasci ex aqua & Spiritu, vt fiat Spiritus, id est, spirituales. Tum ex figura ænæi Serpentis, & Arce Noë: quorum ille, vnicum erat remedium contra morsum serpentum; hæc, contra interitum per aquas diluuij; Ioannis 3. & 1. Petri 3. Sic enim Baptismus est vnicum remedium contra mortem æternam. Vide D. Augustinum lib. 1. de Peccatorum meritis & remiss. cap. 30. vbi hunc locum excutit.

Caictani
& aliorum
solutio
reijcitur.

Respondet Caictanus, verba illa *Nisi quis renatus &c.* intelligenda esse conditionatè, *si fuerit possibile.* Sed contrà: Hæc conditio additur sine villo fundamento & auctoritatè: ac ex dictis supra art. 2. de necessitate medij manet refutata.

Infantes
voto par-
tum non
possunt
saluari.

Alij dicunt, infantem renasci ex aqua & Spiritu sancto per votum parentum; sicut adultus renascitur voto proprio, quamuis exteriùs non percipiat Baptismum. Et confirmatur, Quia infantes dicuntur credere fide parentum. Sed contrà: Votum alterius nihil potest infanti prodesse, cum ne proprium quidem votum alicui proffit, nisi sit coniunctum cum vera conuersione mentis, quæ conuersio non potest esse in paruulo. Ideò enim votum in adultis supplet vicem Baptismi, quia coniunctum est cum propria dispositione ad iustificacionem. Dispositio autem quæ in altero est, infanti nihil prodest. Ad Confirmationem dicuntur credere fide parentum, quia per illam offeruntur ad Baptismum, & re ipsa consequuntur, & consequenter fidem; sicque fiunt fideles. Nec obstat, quòd dici solet, voluntatem parentis reputari voluntatem paruuli: hoc enim solum verum est in ijs, quæ parens iure suo facit, quæ postea filius non potest rescindere: quod, si crudè accipiatur, est falsum: sic enim praua voluntas patris noceret infanti; vt si offerret infantem Idolis: & Baptismus, contra voluntatem parentis datus, esset irritus: denique infans etiam extra necessitatis articulum posset solo desiderio parentis saluari.

Ex Conci-
lijs & Tra-
ditione.

Probatur Secundò hæc veritas ex Concilijs & Traditione Ecclesiastica. Ecclesia enim semper existimauit infantes sine Baptismo decedentes perire: vnde nec preces pro illis offert, nec sepulturam concedit. Patet, tum ex vñ Ecclesiæ, tum ex Concilio Carthaginensi & Mileuitano apud D. Augustinum epist. 90. & 92. vbi ex professo damnatur sententia eorum, qui putant paruulos sine Baptismo saluari posse. Concilium Trident. sess. 5. can. 4. docet translationem ex statu, in quo nascimur filij Adami, in statum gratiæ, non posse fieri post Euangelium promulgatum, nisi lauacro regenerationis aut eius voto: vnde cum votum non habeat locum in paruulis, aperte sequitur nò posse saluari sine reali Baptismo.

Probatur Tertiò, Ex testimonijs Pontificum.

Siricius Papa epist. 1. cap. 2. & Innocentius I. epist. 26. ad Cœcilium Mileuitanum expressè docent Paruulos cerib perire, si sine baptismo moriantur. Idem docet Gregorius Papa lib. 7. epist. 53. & Innocentius III. Capitulo Non vt apponeret, de Baptismo & eius effectu: vbi respondet, puerum qui propter aquæ penuriam salua fuerat aspersus, non esse Christianum, Quia, inquit, requiritur aqua, intra illud: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & S. S.*

Probatur Quarto. Ex Patribus. D. Augustinus epist. 28. ad Hieronymum, *Quisquis dixerit, quòd in Christo viuificabuntur etiam paruuli, qui sine Sacramento & eius participatione de vita exeunt, hic totam condemnat Ecclesiam; vbi propterea cum baptizandis paruulis festinatus & curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo omnino viuificari non posse.* Et lib. 3. de Anima & eius origine cap. 9. dicit, Non esse Catholicum, qui putat infantes sine baptismo posse originalis culpæ indulgentiam consequi. Ommitto reliquos Patres.

Probatur Quintò, Ratione. Prima est contra Caluinum: Paruuli nascuntur in peccato originali, vt nunc suppono: ergo nò possunt saluari sine remedio peccati originalis; quod est baptismus.

Respondet Caluinus, contrahere quidem peccatum originale, sed non imputari, eo quòd sint filij fidelium; quibus facta est promissio, Genes. 17. *Ero Deus tuus & semini tui.*

Sed contrà, Quia hoc implicat contradictionem, Contrahere peccatum, & illud non imputari. Nam in quo est peccatum, is necessariò à Deo reputatur peccator. Sicut enim Deus necessariò odit peccatum, ita & peccatorem: Odio enim sunt Deo, impius & impietas eius. Sapient. 14. vers. 9. Si dicas; Per hanc non imputationem peccatum tolli: Infero: Ergo nunquam habuerunt peccatum originale, contra Scripturam, & ipsum Caluinum. Patet consequentia; nam in primo instanti cœceptionis sunt filij fidelium, ac proinde in primo instanti remittitur; quare non contrahunt illud.

Secunda Ratio est contra Caictanum. Si in extrema necessitate paruulorum, quando Baptismus adhiberi nequit, esset aliquod remedium ordinarium, id Ecclesiam hæcenus non latuisset: nam quæ sunt necessaria ad salutem, non ignorat. At constat Ecclesiam nunquam tale remedium agnouisse: nam expressè docent Concilia & Patres sine Baptismo infantes non posse saluari. Eadem ratione probatur non esse credibile, Deum interdum extraordinario modo supplere effectum Sacramenti: quomodo enim id Patres latuisset? Item cur Ecclesia non orat, aut docet fideles orare Deum, vt saluet infantes sine Baptismo morientes, nisi quia nulla spes est salutis? Sicut enim non orat, vt saluet illum, qui moritur sine penitentia; ita nec orat, vt saluet infantem sine Baptismo; quia nulla salutis est spes vel probabilitas: vnde talis actio non pia, sed potius superstitiosa censenda est. Et confirmatur; quia si rogandus sit Deus, vt aliquid faciat contra legem ordinariam, potius rogandus est vt extraordinario modo curet adhiberi Baptismum, quàm vt effectum Baptismi inuisibiliter suppleat, Baptismo non existente. Accedit, quòd Deus nunquam facit miracula, nisi aliquo saltem externo signo possit hominibus innotescere; ac proinde non sanctificat interius contra legem ordinariā, nisi eo modo qui possit exteriùs innotescere.

Ex respon-
sis Pontifi-
cum.

20
Ex ratio-
ne contra Cal-
uinum.

Catholica
sententia
vrgetur
contra Cai-
etanum ex
auctoritate
Ecclesiæ.

Ecc iij

Tertia

Tertia Ratio est; Si infans posset saluari illa Caietani benedictione, sequeretur esse plura Sacramenta quam septem; nam illa externa benedictio esset verè Sacramentum.

21
Obiectio
Caluini
soluitur.

Sed Obijcitur ex Caluino. 1. ad Corint. 7. Apostolus ait, *Filios*, qui nascuntur ex coniugio infidelis & fidelis, esse sanctos: ergo possunt saluari sine baptismo.

Quomodo
filij infide-
lis cum fi-
deli sint
sancti apud
Apostolum.

Respondeo, Horum coniugum filios dicit sanctos, quia quando consentit infidelis habitare cum fidele, sine iniuria Christi permittit etiam suas proles Deo consecrari, per baptismum sanctificari, & Christianè educari. Hortatur enim ibi Apostolus coniuges fideles, vt ne discedant à coniugibus infidelibus, si ipsi sine iniuria Christi velint cum fidelibus permanere. Rationem adfert, *Quia* inquit *sanctificatur coniux infidelis per fidelem*, id est, conuertitur ad fidem, vel certò sensim disponitur ad eam: vnde sequitur, vt filij quoque sancti sint; id est, vt fiant Christiani per baptismum, & Christianè instituantur. Quòd si fidelis discederet ab infideli, nec infidelis sanctificaretur per fidelem, nec filij sancti essent, sed immundi; nam sequerentur patrem infidelem. Ita exponit Tertullianus lib. 2. ad Vxorē; cuius expositionem approbat Hieronymus epist. 153. ad Paulinum. Augustinus lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 26. & lib. 3. cap. 12.

22
Obiectio
Caietani
soluitur.

Secundò Obijcitur ex Caietano: Alienum videtur à diuina pietate, vt tot infantes sine remedio relinquantur, cum infinitum in vtero, tum in laboribus partus, antequam baptismus adhiberi possit, moriantur.

An Deus
reliquit
infantes
sine suffi-
cienti re-
medio.

Respondeo ex D. Augustino lib. de Bono perseverantiæ cap. 12. & Prospero lib. 2. de Vocatione gentium cap. 23. Dei iudicia esse occulta, cur tot paruulos finat perire: nihilominus tamen esse iustissima, cum posset omnes propter peccatum originale relinquere sine remedio. Adde: Deum nò reliquisse infantes sine sufficienti remedio ex parte sua; sic vt etiam in ipsis locum habeat illud Apostoli 1. ad Timoth. 2. v. 4. *Qui vult omnes homines saluos fieri*; vt docet Prosper loco citato. Instituit enim Baptismum pro omnibus, nemine excepto. Quòd autem his vel illis, ob aliquas causas extrinsecas, non possit humano more baptismus applicari, non est Deo imputandum; non enim ipse sic ordinat, & disponit illas causas vt baptismus non applicetur; sed permittit res agi suis motibus: in qua permissione & suauis prouidentia moderatio, quæ vim rebus non infert, & iudicium in penâ peccati originalis cernitur: de quo plura in 1. parte. Cur autem hunc infantem ita faciat concipi & nasci, sicuti videt iuxta communem prouidentia cursum fore, vt ei applicetur baptismus; alium non ita; inscrutabile est Dei iudiciū. Similiter cur aliorum natiuitatem communis prouidentia ordini relinquat, aliorum verò singulari quadâ prouidentia dirigat, inscrutabile est.

Iudicia
Dei, qui tam
multos in-
fantes finit
perire, ius-
ta; sed in-
scrutabilia.

D V B I V M II.

*Quando parentes teneantur suos liberos
Baptizare?*

23
Quorū cir-
ca obligā-
tur paren-
tes.

Respondeo & Dico Primò, Tenentur in periculo mortis illorum. Idque partim lege Charitatis, seu Misericordiæ. Partim ex officio paterno quo tenentur rectè instituere, & saluti

neccessaria curare. Partim lege Baptismi; quia non solum sibi baptismum, sed etiam filijs curare debent: Sicut olim lege circumcisionis tenebantur paruulos circumcidere. Et ratio est, quia iure naturæ infans non censetur habere aliam voluntatē quàm paternam, ac proinde per illam obligatur ad baptismum, maximè quando illi ad salutem est necessarius.

Extra peri-
culum, non
iure diui-
no, sed a
postolica
traditione
infantes
baptizandi.

Dico Secundò, Extra periculum iure diuino pater non videtur teneri baptizare paruulum in infantia; sed posset differre vsque ad etatem adultam. Ratio est, Quia ius diuinum non determinauit vllum tempus pro infantibus; & ex natura rei non est obligatio ad tempus infantie extra periculum mortis; quia in infantia non potest Christianas actiones obire. Vnde etiam Ecclesia non videtur iure diuino obligari, vt infantes baptizet extra periculum. Est tamen traditio Apostolica admodum salutaris omnes parentes obligans.

ARTICVLVS X.

*Utrum infantes Iudaeorū, vel alio-
rum Infidelium, inuitis paren-
tibus sint baptizandi?*

Q Vidam existimant id posse fieri auctoritate Principum, modò suppetat aliqua ratio illos postea religiosè educandi: & illi infideles saltem iure politico sint Christiano Principi subiecti. Ita Scotus dist. 4. qu. 9. vbi etiam dicit bonum fore, si omnes Infideles cogantur ad fidem. Idem sentit Gabriel eadem dist. qu. 2. ar. 3. dubio 5. & Eckius homil. 2. de Baptismo. Sed contrarium est tenendum: pro quo,

24
Putat Sco-
tus id fieri
posse.

Dico Primò, Non licet baptizare infantes Infidelium inuitis eorum parentibus, quorum potestati subsumunt, si illi non sint mancipia Christianorum. Nisi forte infantes sint in extrema necessitate, & sine vi & scandalo id fieri posset. Est ferè communis D. Thomæ hoc loco, & Caiet. Durandi dist. 4. qu. 6. & hoc tempore est communis.

Verius
negatur.

Prior pars Probatur Primò: Quia si inuitis parentibus baptizentur, vel reddendi sunt parentibus, & sic est apertum periculum profanationis baptismi, nam instituentur in infidelitate, & sacrilegis ritibus polluentur: vel nò sunt reddendi; & sic fiet aperte iniuria parentibus, ad quos iure naturæ pertinet eorum educatio. Quod patet, Quia hoc est spoliare eos patria potestate, & re sua: nam infantes, quamdiu sunt sub cura parentum, sunt veluti res & bona ipsorum, ac proinde non magis possunt auferri, quàm alia res, quæ ipsorum dominio subsunt. Hoc est præcipuum fundamentum huius sententia. Nam cui baptismus potest dari, in eo etiam potest & debet defendi à praua institutione & violatione per impios ritus: sed hoc fieri nequit, nisi infans patri eripiat, & non restituitur; quod est contra iustitiam. Confirmatur, Quia non potest eripi in penam, vel ad innocentis defensionem, vel ob alium titulum qui hic interueniat; vt patebit ex solutine argumentorum.

Probatur Secundò, Quia idcirco Christianorum filij possunt inuitis parentibus baptizari, quia Ecclesia ius habet in parentes: ergo cum non habeat ius in Infideles, non potest illis inuitis eorum infantes

infantes baptizare. Confirmatur, quia quod Ecclesia hæcenus nunquā tentauit, imò vetuit fieri, credibile est eam ad id ius non habere: atqui hæcenus non tentauit, & vetuit fieri: ergo.

25
Nisi infans sit in periculo mortis.
Altera pars Probat: Quia quando infanti imminet periculum mortis, non est metuendum, ne baptismus per prauam institutionem temeretur; neque est necesse parenti prolem adimere, sed satis est baptismum conferre: quod leui negotio fieri potest absque parentis iniuria. Nec refert, quod parens id fortè iniquè ferat: quia nihil contra ius eius agitur. Cauendum tamen, vt absque scandalo id fiat, & etiam ne vis inferatur parenti.

Cave scandalum.

Dices, Iste infans est in extrema necessitate spiritali: ergo possum illi succurrere etiam vi illata parenti.

Respondeo Negando Consequentiam: Quia parens posset se tueri; nō enim ratione ostendi potest infantem esse in periculo damnationis; & sic daretur bellū vtriusque iustum, quod seposita ignorantia iuris cuiusque fieri nequit.

Si Tutores sint inuiti.

Aduerte, quod de parentibus dictum est, idem sentiendum de tutoribus, qui succedunt in locum parentum, & eandem potestatem habent circa proles gubernationem; nisi fortassis Princeps ob aliquas causas politicas posset eos mutare.

26

Sed contrā. Obijciunt Primò, Si parens nolit suam prolem baptizari, abutitur patria potestate & iure naturali: ergo potest ea priuari hæc enim est iusta pœna, vt quo quis abutitur, eo priuetur: vel certè poterit cogi, vt rectè vtatur.

Soluantur obiectiones.

Respondeo Negando Consequentiam, Quia nō abutitur contra debitum iustitiæ politica ordinem, sed contra legem Fidei, Religionis & Pietatis supernaturalis: vnde ob talem abusum non potest priuari iure naturali, quod habet. Sicut nec cogi potest, vt ipse credat, aut baptizetur, aut aliquid aliud propriū religionis Christianæ admittat. Confirmatur, Quia nec per potestatem Ecclesiasticam, cui non subest; nec per politicam cogi potest, cum potestas politica non se extendat, nisi ad ea, quæ ratio nobis dicit ad finē politicū conuenire; hæc enim potestas immediatè est ab hominibus per dictamen rationis naturalis: Infante autem esse baptizandum, est supra rationē; ergo &c.

Obijciunt Secundò, Parens facit paruulo grauem iniuriam, præsertim si in periculo mortis nolit permittere eius baptismum: ergo tunc poterit vi compelli, vt permittat.

Respondeo Negando Consequentiam; Quia illa iniuria non est contra legem naturæ; nec contra finem politicum; ac proinde non potest prohiberi aut vindicari per Principem: nam intra limites legum politicarum non censetur iniuria.

Obijciunt Tertiò, Si pater vellet prolem suam corporaliter occidere, posset vi eripi: ergo multò magis si spiritaliter, nolens illam baptizari.

Deus fecit hominem dominum vite sue spiritalis, non item corporalis.

Respondeo non sequi. Patet in simili: Si enim te velles occidere, posset vi impediri: non tamen si velles peccare, v.g. inebriari; quod tamē est occidere se spiritaliter. Ratio est; Quia Deus fecit nos dominos vite spiritalis, ita vt sola voluntate possit conseruari vel profundi; non autem vite corporalis. Vnde cum infantes secundum vitam spiritualem sint sub parentum dominio, quorum voluntate placuit Deo illis prospicere, nō possunt parentibus eripi vt donentur vita spiritali. Aliā solutionem vide apud D. Thomam ad 1.

Obijciunt Quartò, Si parens institueret suos pueros latrocinio, veneficio, vel similibus malis artibus, posset vi cogi vt abstineat, & filij eripi: ergo similiter, si nolit baptizari.

Respondeo Negando Consequentiam: Quia possunt cogi infideles ad ius naturæ, Vt v. g. ne immolent idolis, si Christiano Principi subint; nō tamen ad ius supernaturale.

Obijciunt Quintò, Magis oportet Deo obedire, quàm hominibus: atqui Deus iubet omnes baptizari: ergo etiam si homo repugnet, non est curandum. Confirmatur Primò, Quando enim sunt duo subordinati domini, & contraria præcipiunt, tenemur potius obedire superiori, quàm inferiori. Confirmatur Secundò, Quia infantes magis sunt Dei, quàm parentum: ergo potius Deo sunt restituendi per baptismum, quàm parentum arbitrio relinquendi.

Respondeo; Non solum Deus iubet omnes baptizari, sed etiam vt nemini iniuria inferatur: quando autem parentes repugnant, iniuriam eis facimus, si infantes ab illis vi abstrahimus. Ad primam Confirmationem: Non sunt hic duo subordinati domini contraria iubentes; sed vnus dominus, qui mandat omnes baptizari, saluo tamen iure naturali, nempe vt nullum cogamus, nullum vim inferamus. Omnia enim præcepta supernaturalia sic à Deo sunt lata, vt non nisi salua naturæ lege velint ea seruari. Gratia enim naturam supponit & perficit, non destruit.

Præcepta supernaturalia, solum seruanda salua naturæ lege.

Dico Secundò, Si alter parentum consentiat, potest infans etiam altero inuito baptizari. Probat, quia Capitulo *Ex litteris*. de Conuersione coniugatorum, statuitur, vt, si pater fidem amplectatur vxore manente infideli, filij baptizentur: & 28. qu. 1. Can. *Iudæi*. ex Concilio Tolitano IV. statuitur, vt etiam inuito patre Iudæo filij baptizentur, si mater Christiana fuerit. Ratio est; Quia cum vterque parens ferè equale ius habeat in filium, & non possit vtrique concedi, donandus est in fauorem fidei & prolis, parenti fideli.

27
Si alter parentum consentiat, baptizari infantem.

His adde: Si patre mortuo in infidelitate, auus conuerteretur, vel antea esset conuersus, posset voluntate aui proles baptizari, quamuis mater in infidelitate persisteret. Ratio est: Quia mortuo patre, auus tanquam pater curam nepotū habet; & iure ciuili patriam accipit potestatem. Ita ante annos viginti iussu Gregorij XIII. Romæ fuit iudicatum & factum.

Item si auus consentiat inuita matre.

Dico Tertiò, Si isti infideles sint mancipia Christianorum, possunt eorum infantes ipsis inuitis baptizari. Ita Durandus dist. 4. qu. 6. Sotus in hunc locum, & multi alij. Et colligitur ex 1. Machabæorum cap. 2: vbi Mathathias, cum occidisset missos ab Antiocho, curauit circumcidi omnes pueros, quos inuenerunt in finibus Israël, inter quos haud dubiè erant multi filij infidelium, quos iure belli sibi subiecerat. Et quamuis horum parentes fortè non essent mancipia Iudæorum, ipsi tamen paruuli erant mancipia, vnde poterant baptizari. Ratio est, quia dominus habet ius circumcidi sua mancipia, & separandi à suis prolibus, etiam hac intentione vt proles baptizet, quamuis Caietanus & Sotus id negent. Nam mancipia sunt res & bona domini, sicut iumenta; ac proinde quouis honesto fine possunt distrahi: ergo poterit tunc statuere de prolibus prout ei plaquerit.

28
Item si parentes sint mancipia Christianorum.

Domini
potestas
maior, quā
parentis.

placuerit. Confirmatur, Quia patria potestas non minus est in domino, quā in parente: nam dominium includit absolutum ius gubernandi seruū, non minus quā includat potestas patria, sed potius maius, cū pro arbitrio possit eum vendere, quod non potest parens: ergo potest circa illum, quidquid potest parens & amplius.

Si infans
nequeas ab
inuito pa-
rente sepa-
rare, ne
baptizes.

Hic tamen Aduerte Primò, Si nolis, aut nequeas paruulum à parente separare, ob quod panē certum sit ipsum in infidelitate educandum, aut cæremonijs impijs contaminandum, non potes ipsum baptizare, excepto necessitatis casu. Ratio est, Quia id esset contra sanctitatem Sacramenti, & dignitatem religionis Christianæ; & esset periculum apostasie. Vnde Doctores iubent prius separari, quā baptizetur. Idem dicendum videtur de filijs hæreticorum: nempe non esse baptizandos, si non suppetat ratio cauendi, ne à parente peruertantur. Quamuis hoc in praxi nō seruetur, fortasse quia spes est illos à Catholicis recte esse instituendos, & quia maiora incommoda timeantur.

Quid fa-
cias de Pla-
gio subla-
tis.

Aduerte Secundò, Eos qui furtim aut plagio ablati sunt ex terris infidelium, si possint restitui suis parentibus, sunt illis omnino restituendi absque baptismo. Quod si non possint restitui, debent baptizari, & Christiane educari: nam tunc Princeps seu Respublica succedit in ius paternum.

29
Pater acci-
gens vsum
rationis,
potest ba-
ptizari in-
uitis pa-
rentibus.

Dico Quartò, Cū puer attingit vsum rationis, sic ut videatur posse peccare, potest baptizari, si velit, etiam inuitis parentibus. Ratio est, quia in ijs, quæ pertinent ad ius naturale & diuinū, non est subiectus parentibus: & simulatque vitur ratione, incumbit ei cura suæ salutis.

DVBIUM.

*Utrum cõsensus sit verus baptismus, qui infan-
tibus infidelium confertur inuitis eorum
parentibus?*

30
Durandus
alijque
negant.

D Vrandus dist. 4. qu. 7. Paludanus eadem dist. & Catherinus Opusculo de paruulis Iudæorum recipiendis, existimant huiusmodi baptismum esse irritum. Ratio est; Quia baptismus requirit voluntatem baptizati: at paruulorum nulla est voluntas, nisi parentum, qui renuntur: ergo &c.

Sed contraria sententia est ferè communis Doctorum, scilicet esse verum baptismum.

Probatur Primò, Quia sicut nec requiritur fides parentum ad veritatem baptismi, ita nec voluntas.

Verius af-
firmatur.

Probatur Secundò, Quia ut Durandus, & alij fatentur, in filijs apostatarum est ratum Baptisma, etiam inuitis parentibus: similiter in filijs mancipiorum. At si voluntas parentum requireretur ad substantiam baptismi, in omni euentu esset necessaria.

Probatur Tertiò, Si infans inuito parente afficeretur morte propter Christum, esset verus martyr, quamuis in adulto voluntas requiratur: ergo. Vide D. August. epist. 23. & Bernardum epist. 77.

Probatur Quartò, Peccatū Originale sine omni consensu contrahitur: ergo & sine consensu expiari potest. Ratio est, Quia tales infantes, et si, ut iure censeantur baptizati, non habeant aliam voluntatem quā parentum; tamen ut absolute sint baptizati, non requiritur vlla externa voluntas: quia baptismus agit per modum causæ naturalis, cui sufficit non inuenire obicem in subiecto cui applicatur, licet in applicatione interueniat iniuria.

ARTICVLVS XI.

*Utrum in Maternis uteris possint
baptizari?*

R Espondetur, Non posse; quia non possunt aqua attingi.

Addo tamē, si infans in vtero positus possit aliquo instrumento per obstertricem aspergi, censeatur verè baptizatus, ut notat Fraciscus Victoria qu. 32. Dices; Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, hic Dominus insinuat puerum debere primò nasci: quia, ut D. Augustinus ait epist. 57. Nemo renascitur, nisi iam natus. Respondeo; Non requiritur absolute, ut antea sit natus per egressionem ex vtero, sed sufficit ut sit natus per egressionem ex nihilo in rerum naturam. Et confirmatur, quia si puer excinderetur, nō diceretur nasci; tamen deberet omnino baptizari.

Notandum hīc Primò, Matrem non esse scindendam, ut infans possit baptizari, nisi sit mortua, vel ob sua crimina à iudice ad hoc condemnatur: quia non sunt facienda mala, ut eueniant bona. Vnde leges ciuiles iubent supplicium matris differri vsque ad partum; ut patet Lege Prægnantem. Digestis de pœnis.

Notandum Secundò, Remedium, quod hic ponit Caietanus, esse vanum; de quo supra diximus art. 9. dub. 1. Duo dumtaxat sunt modi, quibus infans in vtero possit saluari. Primus, Si afficiatur martyrio; ad quod non sufficit matrem occidi propter Christum, sed requiritur, ut etiam infantem in odium Christi occidere velint, quod fiet, si animaduertant illam esse prægnantem. Secundus, Si diuino miraculo in vtero sanctificetur, ut Ioannes Baptista. Nunquam tamen existimandum est, id fieri sine notis externis, quibus id possit deprehendi.

ARTICVLVS XII.

*Utrum furiosi & amentes debeant
baptizari?*

V Ide D. Thomam. Solūm notandum est in ijs, qui à natiuitate amentes fuerunt, non esse sanam mentem expectandam, sed statim possunt baptizari. Ratio est; Quia sunt instar infantum. Secus est, si vsus rationis interuallum habuerint: tunc enim non possunt baptizari in amentia, nisi antea eius voluntatem ostenderint.

QVÆ.

QVÆSTIO LXIX.

De Effectibus Baptismi.

In Decem Articulos diuisa.

ARTICVLVS I. II. III.

Utrum per Baptismum tollatur
omnis culpa & pœna?I
Hæretici.

Quidam hæretici fenserunt per baptismum peccata non tolli, sed solum radi, regi, seu non imputari, sic tamen vt reipla maneat. Ita quidam Proclus Origenista apud Epiphanium hæresi 64. & postea Messaliani teste Theodoro lib. 4. fabularum hæreticarum sub finem. Idem docent Lutherani & Calvinista.

ART. I.

Baptismus
tollit om-
nia pecca-
ta.
I. Ex Scri-
pturis.

Dico Primò, Per baptismum omnia peccata ita tolluntur, vt nullum omnino remaneat, quod verè & propriè sit peccatum.

Probatur Primò, Ex Scripturis. ad Rom. 6. v. 3. *Quicumque baptizati sumus in Christo IESV, in morte ipsius baptizati sumus, id est, in similitudinem mortis Christi: quæ similitudo in hoc consistit, quia sicut in Christo per mortem extincta est vita corporalis, ita in nobis per baptismum, qui est imitamen passionis & mortis Christi, extincta est vita peccati, id est, ipsum peccatum, & vis nocendi.*

Est imita-
tio mortis
& resurre-
ctionis
Christi.

Vbi Aduerte, Baptismum esse imitationem Mortis, & Resurrectionis Christi: Mortis quidè, quia sicut in Christi morte, duo sunt, alterum externum, scilicet profusio sanguinis ex tormentis: alterum internum, scilicet extinctio vitæ corporalis: ita in baptismo, externum est perfusio aquæ, vel immersio in illam; internum est extinctio vitæ peccati. Similiter Resurrectionis est imitatio, in qua externum est emerisio e sepulchro, internum vita immortalis. Ita in baptismo est emerisio ex aqua, & vita spiritalis. Sicut ergo in Christo vita corporalis penitus extincta est, & omnino noua & immortalis collata; ita per baptismum penitus extinguatur peccatum, & confertur vita noua & spiritalis.

2
Verè delet
& extinguit
omne pec-
catum.

Hinc patet Primò, Baptismum non solum directè institutum, vt deleat peccatum originale, sed omne id quod peccati rationem habet siue magni siue parui, & vt conferat vitam celestem.

Patet Secundò, Peccatum reuerà deleri & extingui, non autem tantummodò radi, aut non imputari, sic vt reipsa maneat: quod commentum non solum apertissimis Scripturis repugnat, quæ passim docent peccata, iniquitates, maculas & inquinamenta peccatorum deleri, tolli, ablu, mundari; sed etiam contradictionem involuit. Non enim potest peccatum esse, & non imputari: nam Deus necessariò omne peccatorem reputat inimicum. Psalmo 5. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: & Sapientia 14. Odio est Deo impius, & impietas eius.* Idem probari potest ex cap. 2. Epistolæ ad Colossenses versu 11. 12. 13.

Confirmatur ex Fi-
guris ba-
ptismi.

Idem confirmatur ex Figuris Baptismi. In Di-
ludio omnes peccatores sunt deleti: sic in baptis-

mo omnia peccata. 1. Petri 3. In mari Rubro omnes Egyptij, qui Iudæis à tergo erant, sunt submersi: sic in baptismo omnia peccata, quæ sunt præterita à tergo: 1. ad Corinth. 10. de quo typo vide D. Augustinū concione 1. in Psalmum 113. & Gregorium lib. 9. Epist. 39. vnde Michæ 7. *Projiciam in profundum maris omnia peccata vestra.* In Iordane lepra Naaman penitus curatur, 4. Reg. 5. Probatica piscina omnes curabat morbos. Ioannis 5. in quem locum vide Chrysostomum.

2. Ex Con-
cilijs.

Probatur Secundò, Ex Concilijs. Concil. Carthaginense IV. cap. 1. *Querendum, inquit, ab eo (scilicet ab Episcopo consecrando) si in baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam illa quæ voluntariè admissa sunt, dimittantur.* Concilium Florent. Huius Sacramenti effectus est remissio omnis culpe originalis & actualis, omnis quoque pœna quæ pro culpa debetur. Concilium Tridentinū sess. 5. can. 5. sub anathemate definit Per baptismum tolli reipsa omne id, quod in homine rationem peccati habet, & non tantum radi, aut non imputari. Vide sequentia verba.

Probatur Tertiò, Ex Patribus; qui omnes idè docent. D. August. in Enchirid. cap. 52. *Sicut in Christo vera mors facta est, ita in nobis vera remissio peccatorum: sicut in ipso vera resurrectio, ita in nobis vera iustificatio.* Chrysostomus homil. ad baptizandos. *Et si mollis, et si fornicator, et si totius malitia nodis adstrictus, cum ad natatoria venerit, purior solis radijs eleuatur.* Ratio est, quam hic attulit D. Thomas, scilicet, quia baptismus est imitatio mortis & resurrectionis Domini: ergo sicut per mortem extinguitur tota vita corporalis, ita per baptismum totum peccatum.

3. Ex Pa-
tribus.

Argumenta hæreticorum solum probare nituntur, *Concupiscentiam* esse propriè peccatum, quæ cum maneat in baptizatis, censent nò omne peccatum tolli. Sed in hoc perperam laborant, vt alibi ostendendum. Nam *Concupiscentia* dicitur interdum peccatum in Scripturis, vt ad Rom. 6. 7. 8. non propriè, sed per Metonymiam; idque triplici de causa. Primò, Quia ex peccato est orta. Secundò, Quia inclinat ad peccatum. Tertiò, Quia est obiectum peccati, seu obiectiue malum; si enim consentias, peccatum committitur. Vide Concilium Trident. sess. 5. can. 5. vbi duas priores causas adfert. Et D. Augustinus de Nupt. & Concupiscentia lib. 1. cap. 23. & 26.

Concupis-
centia im-
propriè
dicitur
peccatum.

Dico Secundò, Per baptismum tollitur non solum omnis culpa, seu macula peccati, sed etiam omnis reatus, id est, obligatio pœnæ. Definuitur in Capitulo Maiores. de Baptismo & eius effectibus. Et in Concilio Florent. supra. Et in Tridentino supra. ait enim Concilium baptizatos esse *Innocentes, immaculatos, puros, innoxios; Deoque dilectos, ita vt nihil prius eos ab ingressu calorum remoretur, si moriantur.* Idem constat ex antiquissima Ecclesiæ consuetudine, quæ baptizatis penitentiam iniungere non solet. Vnde Ambrosius in illud cap. 11. ad Rom.

3
ART. II.Tollit etiā
omnem
reatum
pœnæ.

ad Roman. v. 29. *Sine penitentia enim sunt dona & vocatio Dei*, ait; *Gratia Dei in baptismo non querit gemitum aut plandum, aut opus aliquod, nisi solam ex corde professionem.*

Differentia
inter Ba-
ptismum
& reliqua
Sacramenta
quo ad re-
missionem
omnis pec-
catorum

Vbi Aduerte, non aliam dispositionem requiri ad totius poenæ remissionem, quam quæ præcisè necessaria est ad remissionem culpæ: quod secus se habet in alijs omnibus Sacramentis, vbi maior dispositio necessaria est ad remissionem totius poenæ, quam totius culpæ. Idem docet D. Augustinus lib. 2. de Peccatorum meritis & remissionem, cap. 28. qui ob hanc causam ait, *statim ad calicem migrare eum, qui accepto baptismo moritur*. Ratio est eadem quæ suprà num. 1. Per baptismum enim perfectè incorporamur Christo passo & morienti; & ita nobis communicatur ad remedium eius passio, ac si ipsimet passi & mortui essemus; atqui Christi passio est sufficientissima satisfactio pro peccatis nostris: ergo non est opus alia satisfactione. Consentaneum enim erat, ut efficacia passionis Christi in aliquo Sacramento plenè communicaretur: ad hoc autem aptissimus erat baptismus: Tum quia est primum, quo Christo inserimur; eiusque benignitatem & suauem fugum experiri incipimus: Tum quia est mortis Christi imitatio.

Non tollit
poenam
homini de-
bitam.

Aduerte tamen; hæc intelligenda de poenâ, quæ peccato debetur apud Deum, non apud homines; ut notat D. Tho. ar. 2. ad 3. quando enim peccatum est contra leges Principum, duplex reatus incurritur; apud Deum scilicet & apud Rempublicam; ille tollitur baptismo; hic nō, idque ob multa incommoda, quæ inde possent sequi.

ART. III.

Non tollit
poenali-
tates vitæ
præsentis.

Dico Tertio, Per baptismum non tolluntur statim poenalties vitæ præsentis, sed id fiet in vita futura. Vbi nota ex peccato posse duplicem nasci poenam. Primo, Directè, qualis est poena damni & sensus, quæ per iusticiam diuinam forissecus infligitur; & hæc tota condonatur. Secundo, Indirectè, quatenus per peccatum tollitur donum quod impediēbat defectus, qui alioquin ex nuda natura orirentur, quo dono sublato, reipsa oriuntur & vocantur poenalties: hæc non tolluntur baptismo in hac vita, sed in futura. Quod sic intellige, quia baptismus confert gratiam, quæ est semen gloriæ, per quam in resurrectione tolletur omnis defectus à nobis.

Adde; Quod gratia iuxta primam institutionē debeatur immunitas ab omnibus istis poenalties. Vnde nisi ob iustas causas censuisset Deus eas in hac vita relinquendas, baptismus statim sustulisset illas. Sunt autem istæ, *Concupiscentia, ignorantia, & corporis patibilitas*. Vnde D. Augustinus lib. 4. contra Iulianum cap. 2. *In carne*, inquit, *sanctorum, non exstinguitur ista concupiscentia, ut peior hostis superbia caueatur*. Et Concilium Trident. sess. 5. can. 5. dicit Relictam esse ad agonem.

ARTICVLVS IV. & VI.

*Virum per Baptismum cōferantur
tam adultis, quàm infantibus
Gratia & Virtutes?*

3
Confert
gratiam &
virtutes.

R Espondetur; per baptismum conferri tam infantibus, quàm adultis gratiam internam & virtutes: nempe Fidem, Spem, Charitatem, & quæ has necessariò comitantur.

Notandum est, Ecclesiam semper tenuisse, tam paruulos quàm adultos per baptismum sanctificari, iustificari, & Deo gratos fieri. An autem hoc fiat per aliquas qualitates seu habitus virtutum infusos, non semper ita certum fuit in Ecclesia; ut patet ex Cap. Maiores. & ex Concilio Viennensi, vbi definitur hæc sententia D. Thomæ, tanquam probabilior. Nos, inquit, *generalem attendentes efficaciam mortis Christi, quæ per baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabiliorē, & dictis sanctorum, & Doctorum Modernorum magis consonam, sacro approbant Concilio duximus esse eligendam*, quam sententiam tenent poenæ omnes Doctores Scholastici. Nunc autem videtur esse de fide, vel certè fidei proxima: Nam Concilium Trident. sess. 6. cap. 7. & can. 11. eam apertè docet: ait enim, *Iustificationem non esse solam peccatorum remissionem, sed & renouationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum*. Et infra, *affirmat iusticiam nos verè in nobis recipere, eamque vna cum Fide, Spe, & Charitate infundi*. Et can. 11. *Gratiam & Charitatem in cordibus nostris diffundit & inhaerere*. Quæ loca non possunt intelligi, nisi de donis habitualibus. Actus enim nō infunduntur, neque permanent in nobis, neque dantur secundum cuiusque dispositionem: cum tamen Concilium dicat *Iusticiam infundi secundum cuiusque dispositionem*: hæc enim omnia sunt habituum.

Concil.
Viennense
crafer id
prohabi-
lius.

Trident.
non defi-
nit.

Idem apertè colligitur ex Scripturis, in quibus Peccata, labe, macula, inquinamenta peccatorum, & prauitas mentis dicuntur tolli, deleri, ablu. At hoc non potest fieri, nisi per veras virtutes, & celestia dona; sine quibus etiam non potest intelligi Renouatio mentis, regeneratio hominis, reformatio secundum similitudinem Dei, &c.

Colligitur
ex Scriptu-
ris.

Idem insinuant Patres cum dicunt, *Baptismus esse vitam virtutum*; ut Cyprianus epist. 1. ad Donatum. *Tribuere statim diuinum, ex quo sequantur diuina operationes*, Dionysius cap. 2. *Ecclesiastica Hierar. Illuminare*, Clemens Alexandrinus lib. 1. *Pædagogici cap. 6.* & Chrysostomus homil. 1. ad Neophytos. *Exornare animam pretiosis monitis & spiritualibus ornamentis*, Basilii exhortatione ad baptismum, & sæpè Chrysostomus. Quæ omnia satis insinuant veras virtutes infundi.

Insinuant
Patres.

Ratio est: Quia baptismus verè iustificat; iustificatio autè non fit sine gratia & virtutibus. Hinc patet, non minùs certum esse, infantibus infundi hos habitus virtutis, quàm adultis; quia tēdmonia citata generatim loquuntur de iustificatione, & effectu baptismi.

Ratio.

ART. V. *Virum conuenienter at-
tribuantur Baptismo quidam
actus virtutum?*

ART. VII. *Utrum effectus Ba-
ptismi sit apertio ianua regni
caelestis?*

Hi duo Articuli per se sunt satis clari. Vide D. Thomam.

ART.

ARTICVLVS VIII.

Verum Baptismus in omnibus
aequalem effectum
habeat?

6 Paludanus dist. 4. q. 1. existimat paruulos, qui cum solo baptismo morituri sunt, inaequalem gratiam accipere in baptismo. Ratio ipsius est: Quia sunt ad inaequalem gloriam prædestinati. Cuius ratio vltior est, quia homines beati, adquire debent Angelos beatos, *vt*, inquit, *latera Ciuitatis sint equalia*, iuxta Apocal. cap. 21. Alij aliam rationem adferunt, nempe homines esse creatos ad instaurandas sedes Angelorum; & idcirco omnes ferè impares in gloria: sicut omnes Angeli, iuxta D. Thomam sunt impares in gloria. Sed hæc sententia parum est probabilis: nam fundamenta vel falsa sunt, vel incerta.

Ad hanc sententiam prope accedit Scotus dist. 4. quæst. 7. & Gabriel ibidem quæst. 2. qui docet incertum esse an Sacramentum vni maiorem, alteri maiorem conferat gratiam, vel propter prædestinationem ad maiorem gradum gloriæ, vel propter impetrationem per ministros Ecclesiæ, vel parentes. Verum absolute contrarium est tenendum. Pro quo

7 Dico Primò, Baptismus in omnibus paruulis, & etiam in omnibus adultis æquè dispositis, æqualem effectum habet, qui neque ratione prædestinationis, neque ratione impetrationis ministrorum est auctior. Est communis sententia Doctorum exceptis paucis.

Probat ex Patribus: Cyprianus epist. 76. ad Magnum, expressè docet baptismi effectum, quantum ex ipso est, æqualem esse in omnibus. Idque probat Primò, Ex definitione Concilij Carthaginensis. Secundò, Quia sicut sol æqualiter radios suos effundit, ita baptismus. Tertiò, Probat ex c. 16. Exodi, vbi sine discrimine sexus aut ætatis singuli de Manna accipiebant eandem mensuram, scilicet Gomor. Quartò, Ex Parabola feminis à Domino super omnem terram seminati, quamuis ex terræ varia fecunditate inæquales fructus procreant. Idem docet epist. 59. quia Deus non est personarum acceptor. Confirmat exemplo Elisei, qui, excitans paruulum, se illi æqualem reddidit.

Nazianz. Gregorius Nazianzenus Oratione in S. Baptisma, *Quamuis Minister*, inquit, *alius alium probitate vincat, eadem tamen virtusque baptismi vis est*. Idem sæpe docet Augustinus vt lib. 4. de Baptismo cap. 20. & Tractatu 5. in Ioannem: Chrysostomus homil. de suo redditu; *Multi me absente baptizati sunt; quid tum? Nihil minus habet gratia, non claudicat Dei donum*.

Ratio est, Quia baptismus operatur ex institutione Christi; quæ fixa, certaque est, neque ex parte ipsius variatur: vt apertè colligitur ex Concilio Tridentino sess. 7. can. 7. de Sacramentis in genere. Item operatur ad modum agentis naturalis: ergo vbi est æqualis dispositio, sicut est in infantibus, æqualem effectum producit.

Ad fundamentum Paludani aliorumque, Respondeo: Prædestinatio non postulat, vt quis extraordinario modo gratiam maiorem accipiat;

sed, vno sinatur quis mori, donec per ordinaria media ad gradum gratiæ & gloriæ destinatum pertingat; alioqui dicere poterimus, infantibus etiam interdum dari gratiam sine baptismo; vt si sint prædestinati, & mors imminet ante baptismum. Item bonis operibus prædestinatorum plus præmij respondere, quam non prædestinatorum, vt attingant mensuram decretam. Adde prædestinationem non esse factam ad certum gradum gloriæ ante præuisionem meritorum, vel applicationis remedij; vt alibi satis probatum est. Ac proinde totum hoc fundamentum corrui.

Ex his satis patet, Vi Sacramenti, & ex parte Dei, æqualem gratiam dari per baptismum. Quod autem huic effectui non addatur aliquis gradus gratiæ ex deuotione Ministri, vel offerentis, colligitur ex ipsdem testimonijs. Et probatur; Quia, si deuotio Ministri potest infanti aliquè gratiæ gradum impetrare, cur non etiam poterit adulto? Item, si hoc potest, dum coniungitur Sacramento, cur non etiam potest sine Sacramento? Nam per accidens Sacramento coniungitur, nec vim ex eo habet. Denique hæc deuotio poterit infanti impetrare illum gradum gratiæ sine baptismo, & sic non erit ei necessarius baptismus ad salutem.

Ratio est, Quia operi bono cuiusque hominis iusti solum respondet augmentum gratiæ habitualis & gloriæ in operante, eo quod hoc opus sit limitatum, ac proinde ex natura sua non promoueat in Deum, nisi ipsum operantem; præsertim cum operans nō sit caput aliorum in spiritualibus: ergo non potest alijs immediate gratiā conferre. Et Confirmatur, Quia hoc proprium est meritis Christi nobis per Sacramenta applicatis: hæc enim, quia sunt infinitæ efficiæ, possunt ad alios extendi; præsertim cum Christus sit Caput in spiritualibus. Item, gloria est essentielle meritorum præmium: oportebat enim, vt vltimus finis, cum posset cadere sub meritū, non daretur nisi ob meritum: ergo non datur, nisi ob merita, vel propria, vel certè propter merita Christi nobis applicata. Patet Consequentia; Quia meritis aliorum hominum respondet gloria ipsorum tanquam essentielle & adæquatum præmium, eo quod sint limitata. Potes tamen alteri impetrare auxiliū præueniens, quo se disponat ad gratiam suo actu promerendā: hoc enim auxiliū non est essentielle præmium tui operis quo impetras, sed secundariū; essentielle enim tibi manet. Sic omnis, qui pro altero orat, sacrificat, &c. sibi meretur gratiam & gloriam primariò; alteri impetrat auxiliū præueniens, vt summum, quo ille operetur; quod auxiliū non habet locum in paruulis.

Dico Secundò, Valdè probabile est, baptismū eo maiorem conferre gratiam ex opere operato, quo melior fuerit dispositio suscipientis. Idē censendum est de cæteris Sacramentis. Est communior sententia Doctorum, tenenda in praxi; etsi fortè contrarium speculatiuè nō sit improbabile. Probat ex Concilio Trident. sess. 6. c. 7. vbi loquens de iustificatione per baptismū, dicit singulos recipere iustitiam secundum mensuram quam Spiritus S. paratur singulis, & secundum propriam cuiusque dispositionem & cooperationem. Idem docet Damascenus lib. 4. c. 10. de Fide Orthodoxa: *Peccatorum remissio*, inquit, *omnibus æquè per baptismum donatur, gratia vero Spiritus sancti secundum proportionem fidei & puritatis*.

Eueritur fundamentum oppositæ sententiæ sumptū ex Prædestinatione.

Eueritur & alterum fundamentum sumptū ex deuotione ministri vel offerentis.

Nemo potest alteri mereri immediate iustitiam & gloriam.

Sed solum auxiliū præueniens.

8 Sacramenta melius dispositio dant maiorem gratiam.

Ratio est, Institutio Christi, qui sic statuit, quia iustissima distributioni diuinae sapientiae consentaneum erat, ut melius disposito amplius daretur: consentaneum id quoque, ut homines excitentur ad feruentiorem preparationem. Simile quid videmus in causis naturalibus, quae meliorem effectum in subiectum aptius inducunt.

Aduerte tamen, si Sacramenta haberent vim determinatam sibi annexam, sicut habent res naturales, non posset haec sententia defendi. Nam calidum ut quatuor nunquam poterit amplius efficere, quam quatuor gradus, quantumuis subiectum patiens fuerit aptum: pari modo si Sacramentis certa mensura gratiae appensa est, nunquam poterit illa excedi. Quare exillimandum est, Dominum singulis Sacramentis vim illimitatam dedisse omnium meritorum suorum, sic tamen ut vnumquodque non exerceret illam infinite cum quauis dispositione, sed secundum certam mensuram, prout maior vel minor esset dispositio: v. g. ut Baptismus habenti dispositionem ut duo, conferat quatuor: Eucharistia, octo. Confirmatio, sex. Habenti autem dispositionem ut ducenta, Baptismus conferat 400. Eucharistia, 800. Confirmatio, 600. Non enim omnia Sacramenta equelem gratiam conferunt eidem dispositioni; quamquam incertum sit quantam vnumquodque conferat. Censetur autem dispositio melior, quae omnibus consideratis melior est, magisque proportionata ad Sacramenti effectum. Multitudo peccatorum, quae est in subiecto, non minuit aestimationem dispositionis: haec enim aestimatio pendet ex posituius conditionibus dispositionis. Vnde habens mille peccata mortifera, & alter habens solum originale peccatum, si eodem actu dispositi accedant ad baptismum, aequalem gratiam postuiam accipient.

Nota, inter
Sacramenta
& causas
naturales
differentia.

Quae cen-
seatur me-
lior dispo-
sicio.

ARTICVLVS IX.

Virum Fictio animi, baptismi effectum impediat?

Notandum est, *Fictum* dici multis modis: ut patet apud D. Thomam ex Augustino, qui possunt reduci ad duos modos. Primo, ut *Fictus* dicatur, qui exterius simulat se velle baptizari, & tamen interius non vult; & haec fictio non solum ipsum effectum Sacramenti impedit, sed etiam ipsum Sacramentum inualidum & irritum reddit. Secundum, *Fictus* dicitur, qui accedit indispositus, perinde ac si legitime dispositus esset: quod fit dupliciter. Primo, si solum negatiue sit indispositus; id est, si solum careat dispositione necessaria ad gratiam ex ignorantia inculcata iuris vel facti. Secundum, Contrarie, ut si ei placeat adhuc aliquod peccatum mortiferum. Hi recipiunt quidem Characterem, sed non gratiam. Dices, D. August. lib. 1. de Baptismo c. 12. insinuat etiam ficto remitti peccata eo momento, quo baptizatur, licet statim, baptismi finito, propter fictionem redeant: His, inquit, qui ficto corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur, quia Spiritus S. discipline effugiet fictum, aut ipso temporis puncto per vim Sacramenti dimissa iterum per fictionem replicantur. Respondeo, D. August. loquitur disunctiue, & alterum necessario credendum proponit haereticis, ut suum inde propositum consequatur, suam vero sententiam alibi satis expli-

Obiectio
ex S. Aug.
soluitur.

Fictus
quis, &
quompli-
citer.

cat, ut lib. 6. de Baptismo cap. 1. & lib. de Penitentiae medicina cap. 2.

Notandum Secundum, Gabrielem in 2. dist. 32. qu. 1. existimare Fictum accedentem accipere quidem remissionem peccati originalis, eo quod hoc non requirat penitentiam; non tamen remissionem actualium, quia penitentia postulant. Sed omnino fallitur; quia originale non dimittitur sine infusione gratiae; ut aperte colligitur ex Conc. Trid. sess. 5. can. 5. & sess. 6. c. 4. Gratia autem etiam reliqua delet, quia omnibus peccatis mortiferis repugnat; quae etiam causa est cur vnum actuale mortiferum non possit dimitti sine alio. De quo plura infra.

DVBIVM I.

Virum effectus peccati venialis impediat gratiam Baptismi?

Quidam Affirmant. Insinuat Paludanus dist. 4. q. 5. & satis aperte Pet. Soto de Sacramentis in genere lectione 9. Respondeo, Certum est non impedire infusionem gratiae, & remissionem peccati originalis & mortalis: ut recte docet Scotus dist. 4. q. 7. & communiter DD. Imò idem expresse tenet D. Thomas de Eucharistia, quae summa puritatem requirit. Vide a. 8. q. 79. Ratio est, Quia peccatum veniale non repugnat infusioni gratiae, vel augmento eius; ut patet in hominibus iustis: ergo si aliqui sufficiens adit dispositio, Sacramentum conferet etiam primam gratiam: operatur enim instar causae naturalis in subiecto disposito. Confirmatur, Quia effectus peccati venialis potest consistere cum opere meritorio: ut ibidem docet Scotus: fieri enim potest, ut cum quis facit opus meritorium, concomitanter faciat peccatum veniale: ergo &c. Dices, Repugnat effectui baptismi peccatum veniale, qui est remissio omnis culpe & omnis poenae; ac proinde videtur esse violatio Sacramenti. Resp. Esse quidem aliquam irreuerentiam, sed ob materiam exilitatem, non esse mortiferam: primario enim effectui, qui est gratia & regeneratio, non repugnat peccatum veniale; sed solum secundario effectui.

Paludanus,
Soto.

Peccatum
veniale non
repugnat
primario
effectui
Baptismi.

Sed debite
reueren-
tiae.

Dices, Quid si id, in quo est peccatum veniale, sit finis susceptionis baptismi; ut, vana gloria, fauor Imperatoris. Respondeo, Si est finis cur absolute velis baptismum, alioqui recusaturus, non accipis gratiam: nam finis, cur immediate afficeris baptismi & Christianae religioni, non est honestus; & habet coniunctum affectum ad id, quod religioni est contrarium. Si autem fauor iste sit causa mouens, cur te applices ad baptismum ob debitum finem expetendum, nec habeas affectum actuale ad id quod religioni repugnat, non impeditur fructus, modò alioqui praecesserit sufficiens dispositio: quo modo olim complures baptizati fuere in gratiam Imperatoris.

Nec potest
esse finis
sui ipsius
Baptismi.

DVBIVM II.

Qua dispositio requiratur ad effectum Baptismi?

Notandum; Esse varios baptismi effectus: nempe Characterem, Gratiam iustificationis, Remissionem culparum, & Remissionem poenarum. Dico Primum, Ad Characterem suscipiendum non requiritur alia dispositio, quam quae necessaria est ad substantiam Sacramenti. Patet hoc ex dictis supra.

11
Eadem re-
quiritur
dispositio
ad Chara-
cterem, quae
ad Sacra-
mentum.

supra. Ratio est, Quia cum substantia Sacramenti non sit iterabilis, signum est semper imprimi Characterem: nam huius iterabilitatis non potest esse ratio alia, quam signum aliquod indelebile impressum.

Dico Secundo, Ad effectum baptismi, qui est gratia sanctificans, requiritur in adultis motus Fidei, Spei, & Poenitentiae, si adsit conscientia peccati mortalis. Colligitur ex Conc. Trid. sess. 6. c. 6. 7.

Ac primum, Motum Fidei requiri, patet: Quia fides est humana salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo; ut docet Concilium sess. 6. c. 8. ex Apostolo. Vnde sequitur, eum qui sine fide supernaturali, cum humana dumtaxat credulitate, seu persuasionem, baptizatur, non consequi gratiam: quia deest fundamentum iustificationis. Quam ob causam Ecclesia providè constituit tempus bene longum Catechumenis, ut plenè instruantur in articulis necessariis, & credant ex toto corde sicut oportet: sicut Philippus postulat ab Eunuchio Act. 8. v. 37.

Dices, Ergo nunquam Fides infunditur per hoc Sacramentum, cum semper ei debeat supponi tanquam necessaria dispositio.

Respondeo, Actus Fidei necessariò supponitur baptismi, saltem ordine naturæ, ut gratia sanctificationis conferat; non tamen habitus fidei necessariò supponitur. Fieri enim potest, ut actus ille primò eliciatur in instanti terminatio baptismi; & tunc baptismus in eodem momento conferat habitum, saltè ex parte: altera enim pars dabitur vi dispositionis. Quòd si actus ille Fidei, tempore antecedit illud instans, tunc baptismus non conferat primum habitum Fidei, sed augmentum.

De Motu Spei, patet ex eodem Consilio: Ut enim iustificeris per baptismum, debes sperare gratiam & remissionem per ipsum ex Christi meritis: ob hanc enim causam baptismum petis.

De Motu Poenitentiae, colligitur ex eodè Conc. sess. 6. c. 6. & sess. 14. c. 4. ubi dicit, Hunc motum contritionis quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum, necessarium fuisse: ubi nomen Contritionis Concilium accipit latè pro poenitentia, ut comprehendat etiam attritionem: quod patet ex eius descriptione. Idè colligitur ex Scripturis Actor. 2. Poenitemini, & baptizetur unusquisque vestrum: ubi Petrus requirit poenitentiam à baptizandis, Et Lucè 13. Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.

Aduerte tamen, Eum qui non peccavit mortiferè, non opus habere poenitentiam, ut sanctificetur per baptismum: Sed sufficere ei propositum seruandi legem Christi. Ratio est, Quia poenitentia, solum est necessaria, ubi sunt peccata proprià voluntate commissa: poenitentia enim est retractatio & displicentia prioris voluntatis, seu voluntariæ actionis. Vnde, ut ille etià sine Sacramento possit sanctificari, non opus est poenitentia; sed solum opus est actu dilectionis Dei super omnia, quo ad statum supernaturalem eleuetur. Quòd tamen necessarium illi sit propositum seruandi legem Christi, patet, quia Deus non iustificat aultum nisi voluntariè consentientem, & amicitiam diuinam amplectentem, ut rectè ait D. Thomas: id enim postulat dignitas diuinæ amicitiae & caelestium bonorum. Ut autem censetur consentire, requiritur propositum seruandi mandata Christi, in quibus iustitia consistit. Non tamen opus est, ut hoc propositum procedat ex dilectione Dei super omnia, si

Sacramento sit sanctificandus, quia neque in peccatore id necessarium est si Sacramento sit sanctificandus; sed sufficit, ut procedat ex aliquo amore, vel ex timore gehennæ, vel ex consideratione pulchritudinis virtutis, aut turpitudinis peccati: hæc enim motiua sufficiunt, etiam in peccatore, ut possit iustificari per Sacramenta.

Dico Tertio, Non requiritur, ut hæc poenitentia sit vera Contritio procedens ex amore Dei super omnia. Sed sufficit Attritio aliqua propter metum gehennæ, vel turpitudinem peccati, vel simile motuum honestum. Quæ tamen Attritio non sit merè naturalis. Neque est necessarium, ut putetur esse Contritio.

Prior pars est contra Petrum Soto, & paucos alios. Sed est penè certa; & docet eam D. Th. in 4. dist. 6. q. 1. a. 3. questione. 1. & omnes eius sectatores. Scotus dist. 4. qu. 5. Durandus valde clare & bene eadem dist. q. 2. n. 2. Paludanus eadem dist. q. 1. in principio. Colligitur ex Concil. Trident. sess. 14. c. 4. ubi aperte insinuat Attritionem sufficere cum Sacramento Poenitentiae: ergo multo magis sufficere cum baptismi, per quem facilius venia conceditur. Nec obstat, quòd idem Concilium sess. 6. c. 6. videatur requirere aliquam contritionem; quia non loquitur de dispositionibus præcisè necessariis cum baptismi, sed absolute intendit explicare modum preparationis, qui ab omnibus conceditur, & etià sine Sacramento sufficit.

Ratio est, Quia Sacramentum baptismi primario ad hoc institutum est, ut peccatum deleat, & primam vitam spiritalem conferat: est enim Sacramentum regenerationis, & Sacramentum mortuorum: ergo non est necesse, ut is, qui baptizatur, antea viuat per gratiam. Confirmatur, Quia sicut generatio naturalis per se fit ex priuatione formæ introducendæ, ita etiam spiritualis. Vide D. Tho. q. 79. a. 3. ad 2. & q. 80. a. 4. ad 2. Et Confirmatur Secundo, Alioquin per baptismum iustificatio non esset facta facilior, quam erat in lege veteri, sed difficilior; quod est contra perfectionem legis Evangelicæ. Ex his patet secunda pars propositionis, scil. Attritionem cum Sacramento sufficere.

Tertia pars, hanc Attritionem debere esse aliquo modo supernaturalem, colligitur ex eodem Concilio sess. 14. c. 4. ubi dicit hanc Attritionem esse Dei donum, & Spiritus S. impulsam. Et probatur, Quia homo non potest naturè viribus se ad gratiam vltimo modo disponere; ut passim docent Concilia Arausicanum, Mileuitanum, & Patres: ergo hæc Attritio, quæ est proxima dispositio ad gratiam in Sacramento obtinendam, non potest esse omnino naturalis. Confirmatur, Quia alioqui solis naturæ viribus posset homo poenitere sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur: quod aperte damnatur à Concilio Tridentino sess. 6. can. 3. & loquitur ibi Concilium generatim, ita ut comprehendat etiam iustificationem per sacramentum, ut patet ex serie illius sessionis.

Hinc sequitur, Dolorem merè humanum, ut propter infamiam, mortem, vel damna temporalia, non sufficere, etiam si iungatur cum proposito emendationis. Quod est contra Dom. Soto in hunc art. & Melchiorum Canum Relectione de Poenitentia par. 3. Etsi enim is, qui habet tale dolorem non ponat obicem peccando, tamen caret sufficienti dispositione. Nec satis est, quòd bona fide putet hanc dispositionem sufficere, ut vult Mel. Canus; quia

13.
Attritio
sufficit cum
Sacramento
ad iustificationem.

Explicatur
Tridentinū
Concilium.

Hæc Attritio
debet
aliquo
modo esse
supernaturalis.

Dolor merè
humani non
sufficit, etiam
quis bona
fide id
putet.

ff ij quia

12
Ad gratia
sanctificandam
in adultis
requiritur
1. Fides.

Baptismus
vel partem
vel augmentum
habitus
fidei, confert.

2. Spes.

3. Poenitentia.

In eo, qui
non peccauit
mortali, non
est necessaria
poenitentia, sed
propositum
seruandi legem
Christi.

quia bona fides nunquam supplet defectum medij necessarij, qualemque illud medium sit, siue sit dispositio, siue materia, siue forma Sacramenti, siue intentio Ministris.

N6 requi-
ritur ut
pures re
esse contri-
tam.

Quarta pars, Quod Attritio non debeat existimari Contritio, est contra Nauarrum cap. 1. Enchiridij num. 37. Sed probatur: Quia hoc solum habet locum, quando Contritio est necessaria ex aliquo diuino præcepto positum vel naturali: tunc enim illa existimatio facit, ut homo non peccet in usu Sacramenti; alioqui per se illa existimatio nihil iuuat, cum sit falsa. Atqui nullum est præceptum diuinum, quo Contritio sit necessaria ad baptismum. Non positum; quia id nec Scripturis, nec Traditione continetur: Nec etiam naturale præceptum, quatenus videlicet ratio fide illustrata dictat Sacramenta reuerenter esse tractanda: nam vnumquodque Sacramentum pro modo sue institutionis tractandum est. Atqui ex fine institutionis huius Sacramenti satis constat, hoc reuerenter tractari, si vitam veterem detesteris, & nouam proponas: vnde nihil opus est, ut existimes te esse verè contritum.

14.
Attritio
etiam suffi-
cit ad re-
missionem
omnium
venialium
quo ad cul-
pam &
penam.

Dico Quartò, Attritio, quæ est sufficiens ad infusionem gratiæ per baptismum, etià sufficit ad remissionem omnium venialium peccatorum quoad culpam & penam, modò nullius peccati venialis affectus actualis interueniat. Est certa hæc propositio; quia ad totum effectum baptismi Doctores non requirunt, nisi Attritionem. Et Patres suprà citati generatim docent omnem culpam & penam remitti, quando non ponitur aliunde impedimentum. Et Confirmatur; Quia si baptismus tunc efficax est ad delenda omnia mortifera, quamuis infinita, quoad culpam & penam vniuersam; cur non etiam omnia venialia?

ARTICVLVS X.

Virum fictione recedente Baptismus consequatur suum effectum?

15.
Similitudo
D. Thomæ

Respondet D. Thomas Affirmatiuè. Et probat pulcherrima hac similitudine: Sicut simul cum corpus graue generatur, mouetur deorsum, nisi sit aliquid prohibens: quo remoto statim incipit moueri deorsum: ita quando quis baptizatur, accipit Characterem quasi formam, & consequitur proprium effectum, qui est gratia remittens omnia peccata: impeditur autem quandoque per fictionem. Vnde oportet, quòd remota ea per penitentiam, baptismus statim consequatur suum effectum.

Glossa.

Notandum est, Glossam in Capit. Tunc valere. de Consecrat. dist. 4. existimare virtute solius Penitentiae, gratiam & remissionem dari fictione recedente, & iuxta hanc sententiam dicendum esset, peccatum originale, & reliqua quæ baptismum antecedunt, remitti per penitentiam, non quidem directè, sed concomitanter, quatenus per Sacramentum Penitentiae datur gratia, cum qua nullum peccatum mortiferum potest consistere.

Conclusio
affirmans.

Verum tenendū est, Recedente fictione, siue id fiat per contritionem, siue per attritionem vñ cum Sacramento Penitentiae, redire omnem effectum baptismi, quem initio contulisset. Ita D. Thom. loco citato, & communis sententia Doctorum dist. 4.

Probatur Primò, Ex Scripturis: Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. Atqui si baptismi gratia non redit ablata fictione, ille non renascitur ex aqua & Spiritu sancto: ergo non posset saluari. Dices, Sufficit votum baptismi, ut renascatur. Contra: Quia votum non habet locum, postquam re ipsa baptismus datus est; votum enim respicit baptismum futurum. At baptismus semel receptus non potest repeti.

Probatur Secundo, Ex Patribus: D. August. lib. 1. de Baptismo c. 2. Tunc valere incipit ad salutem baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit, quæ corde in malitia, vel sacrilegio perseverante, peccatorum abluentionem non sinebat fieri. Quod si gratia & remissio non conferretur vi baptismi, falsum esset tunc baptismum incipere valere ad salutem: sola enim penitentia valeret. Neque rectè ostenderet August. baptismum à fictio susceptum non esse irritum, quod tamen ibi intendit. Cyprianus ferm. de Pessione Christi, Licet indigni sint qui accipiunt, Sacramentorum tamen reuerentia, & propinquiorē ad Deum parat accessum, & ubi redierint ad cor, constat abluentionis donum, & redit effectus munerum; nec alias queri aut repeti necesse est salutiferum sacramentum. Idem Cyprianus ferm. de Ablutione pedum, enumeratis tribus Sacramentis quæ repeti non possunt, ait; Reuersis dat, ut eis iterum possint Sacramenta iniuriata prodesse; quorum si penitentia non subesset, nullo modo deinceps experiri possent effectum. Hic aperte docet trium Sacramentorum amissam gratiam redire.

16.
Ratio
conclusio-
nis.

Probatur Tertiò, Ratione. Prima est, Quia proprium remedium peccati originalis est baptismus: ergo recedente fictione baptismus vim suam exerit, vel certè peccatū originis non remittitur. Consequentia patet. Antecedens probatur, tunc ex illo Ioan. 3. Nisi quis renatus &c. Tum ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 4. ubi Concilium ait, Translationem ex statu peccati originis ad statum gratiæ, non posse fieri sine lauacro generationis, aut eius voto: sed votum hic locum non habet, quia respicit futurum: ergo remissio peccati originalis fit per Baptismum re ipsa ante susceptum. Secunda ratio est, Peccata ante Baptismum commissa non possunt remitti per clauis Ecclesiæ, quia non sunt commissa à subdito Ecclesiæ: ergo solum per baptismum. Confirmatur, Quia alioquin essent aliqua peccata in homine viatore nullo remedio à Christo instituto expiabilia: quod est contra efficaciam Pasionis Christi.

DVBIVM I.

Virum recedente fictione Baptismus totum effectum conferat, quem contulisset, si fictio non intercessisset?

Respondeo & Dico Primò, Conferat totum effectum extensiuè, scilicet gratiam sanctificantem, remissionem peccati originalis, & omnium peccatorum mortalium, & venialium ante baptismum commissorum, & omnem penam his respondentem. Ratio est, Quia gratia confertur in baptismo per modum regenerationis spiritalis, ac proinde perfectò modo, ita ut peccatum, & quidquid directè ex peccato sequitur, penitus excludatur: sicut forma, quæ per generationem confertur, excludit totam priuationem oppositam, & omnia illi annexa & consequentia.

17.
Baptismus
reuiuiscens
conferat to-
tū effectū
extensiuè.

Dices,

Veniale
enī actū
afficeris,
non remit-
tetur.

Dices, Quid si eo momento, quo tollitur fictio, seu impedimentum baptismi, adsit affectus peccati venialis. Respondeo: Hoc peccatum veniale tunc non remittetur, tum quia repugnat, ut ali- quod peccatum actu sit, & tamen simul condone- tur, praesertim quoad culpam: tum quia affectus iste sequitur baptismum realem, unde per bap- tismum remitti nequit, sicut nec vllum aliud pec- catum quod baptismum sequitur. Alia tamen pec- cata venialia ante baptismum commissa remit- tentur, etiam si tunc eiusdem speciei affectus ve- nialis insit. Ratio est, Quia peccata venialia pos- sunt separatim remitti secundum poenam & culpam.

18
In reuiuis-
centia solu
conferetur
minima
gratia, quae
datur in-
fantibus.

Dico Secundò, Probabilius est, non conferri recedente fictione totam perfectionem gratiae in- tensiuiam, quae antea fuisset collata cum debita dispositione; sed solum minimam gratiam, quae datur infantibus. Quod ut intelligatur:

Suppono Primò, Esse aliquam minimam gra- tiam baptismalem, quae sit v. g. vt duo, quae ipsi Sacramento precise considerato, respectu subiecti nullam dispositionem habentis, appensa est. Ra- tio supposita est, quia vbi nulla est dispositio, non potest aliquid relinqui, quo detracto effectus pos- sit fieri minor.

Suppono Secundò, Hanc gratiam minimam baptismalem dari infantibus; quia nullam dispo- sitionem bonam adferunt, sed solum earent im- pedimento: quò sit, vt omnes adulti, qui aliquam bonam dispositionem quantumvis paruam adfe- runt, plus accipiant, quam infantes; vt commu- niter Doctores docent, & colligitur ex dictis su- pra artic. 8. & ex Tridentino Concilio sess. 6. cap. 7.

Nunc probatur Conclusio: Quia contritio illa, qua tollitur fictio, non habet se tanquam dispo- sitio ad baptismum, sed solum tanquam remouens impedimentum operationis illius: ergo illa ani- ma se habet ad baptismum, veluti carens impedi- mento, sine omni dispositione positua.

Dices, Illa contritio potest esse dispositio ad ef- fectum baptismi nunc conferendum, licet non sit dispositio ad ipsum Sacramentum; & sic effectus baptismi crescat pro ratione dispositionis contritio- nis. Sed hoc non rectè dicitur: Quia baptismus iam antè collatus est, & effectus similiter quan- tum est ex vi baptismi. Verum quia subiectum capax tunc non erat, mansit in acceptione diuina, donec tolleretur impedimentum. Ergo effectus baptismi non est metiendus ex contritione, quae postea superuenit, sed ex conditione baptismi, quam secundum se habuit dum daretur: Deus enim acceptat baptismum secundum conditione quam habet dum reipsa datur, non autem secun- dum conditionem quam subiectum aliquando ha- bebit: sic enim in confuso acceptaret ad incertum effectum. Confirmatur à simili: Quia opera bona iustorum solum acceptantur à Deo secundum con- ditionem, quam habent, dum sunt: unde si con- tingat ea per peccatum mortificari, & postea per poenitentiam reuiuiscere, non reuiuiscunt secun- dum conditionem poenitentiae, qua tollitur eo- rum impedimentum, sed secundum conditionem in qua sunt acceptata: vt amplius dicitur suo loco.

Contritio
per quam
baptismus
reuiuiscit,
non auget
eius effe-
ctum.

D V B I V M II.

Quis actus necessarius est ad tollendā fictionem, (id est, indispositionem negatiuam vel con- trariam) vt baptismus effectū suum habeat?

Respondeo & Dico Primò, Si in ipsa susce- ptione Baptismi commissum sit peccatum Si mortale, vel post eam, necessaria est contritio, vel le commi- attritio cum Sacramento Poenitentiae, vt bap- sum in ipsa tismus impedimentum seu fictio tollatur. Patet hoc susceptione baptismi, vel post eam, ex D. Thoma hoc loco ad 2. & ex D. Augustino lib. 1. de Baptismo cap. 12. Ratio est, Quia ba- est opus cō- ptismus non potest cōferre suum effectum, quam- tritione vel ditius inest aliqua culpa mortifera, quae per ipsum attritione cū Sacram- baptismum non potest tolli: sed peccatum mor- tale commissum in susceptione baptismi, vel pos- teā, non potest tolli per baptismum: ergo non potest baptismus conferre suum effectū, nisi aliud remedium adhibeatur, quo hoc peccatum tolla- tur; quod remedium non est aliud, quam contri- tio, vel attritio cum Sacramento; vti nunc sup- pono.

Dices Primò, Cur baptismus non potest indi- rectè, vel cōcomitanter delere peccata post ipsum commissā, sicut Sacramentum Poenitentiae delet peccata oblita concomitanter; & similiter Eucha- ristia, quae tamen non poterat delere directè?

Respondeo, Quia nullum Sacramentum potest delere peccata futura, sed solum ea, quae ante eius susceptionem commissā sunt: unde pro illis, quae postea sunt commissā, opus est remedio nouo, quod per se sit sufficiens. Quare hic opus est con- tritione, vel saltem attritione cum Sacramento Poenitentiae; nam solum hisce duobus modis, pec- catum mortale cognitum commissum post bap- tismum, potest deleri. Dico, Cognitum: quia si exci- derit memoriā, & bona fide cum attritione aliud Sacramentum suscipiatur, deletur illud pecca- tum; & baptismus effectum suum conferet.

Dices Secundò, Saltem illud peccatum, quod in ipsa susceptione committitur, poterit, receden- te fictione, baptismo deleri; quia non est poste- rius baptismo.

Respondeo, Etsi tempore non sit baptismo po- sterius hoc peccatum, est posterius ordine nature: Tum, quia resultat ex ipsa susceptione baptismi in subiecto indisposito: subiectum autem indispo- situm suscipere baptismi substantiam est posterius naturā, quam ipsa baptismi substantia: Tum, quia intelligitur resultare in homine habente Chara- cterem baptismalem: nam baptismus prius naturā respicit subiectum vt dispositum ad Characterem, quam dispositum ad gratiam: praesertim cum & ipse Character sit veluti potentia passiva ad gra- tiam baptismalem, & ceterorum Sacramentorū; ergo baptismus prius naturā confert Characterē, quam gratiam; & proinde prius naturā in subie- cto intelligitur esse Character, quam gratiae in- fusio impediri. Adde: Etiam si hoc peccatum sa- crilegæ susceptionis solum concipiatur vt conco- mitans baptismum, tamen non potest per bap- tismum remitti; quia ex natura sua directè repugnat effectui baptismi. Vnde hoc peccatum non potest remitti, nisi per Sacramentum Poenitentiae in re vel in voto.

Cur pecca-
tum sacri-
legæ susce-
ptionis non
possit per
baptismum
deleri.

Petes, Cum tollitur fictio per Sacramentum Poenitentiae, vtrum Sacramentum prius confert gratiam, Poenitentia an Baptismus?

F f f iij

Respon-

Baptismus
& Pœni-
tencia simul
naturâ gra-
tiam con-
ferunt.

Respondeo, Vtrumque simul naturâ, tanquam
duæ partiales causæ constituentes vnâ integrâ,
conferunt totam gratiam, & delent omnia pecca-
ta. Ratio est, Quia operantur cum mutua de-
pendentia & auxilio. Sicut si tu possis pondus
ducentarum librarum mouere, ego verò pondus
centum, & hæc duo pondera sint connexa, neu-
ter sine altero poterit: vtroque tamen conniten-
te, totum pondus, veluti ab vna integrâ & adæ-
quata causa mouebitur. Sic Baptismus per se non
potest, nisi tantam gratiam dare, & delere pecca-
ta ante ipsam commissâ: Pœnitentia verò tan-
tam, & delere peccata post baptismum commissâ.
Hæc autem peccata in illo homine sunt connexa,
ita vt vnâ sine altero tolli nequeat. Quare oportet
vtrumque Sacramentum concurrere, & vicif-
sim se iuuare, ac proinde simul naturâ operari.
Nam vbi est mutua dependentia, ibi non est natu-
ræ prioritas, sed simultas.

Dices, Prius est impedimentum tolli, quàm
baptismus operari: sed impedimentum baptismi
est peccatum commissum in susceptione, vel post:
ergo hoc peccatum debet tolli prius, quàm ba-
ptismus operetur: ac proinde operatio Pœniten-
tiæ, qua tollitur hoc peccatum, erit prior.

Respondeo, Remotio impedimenti non est
prior, quàm operatio rei impeditæ, quando im-
pedimentum remouetur per cooperationem circa
rem connexam; vt patet in duobus mouentibus
illud pondus; nam vicissim sibi cooperando tol-
lunt impedimentum mutue operationis. Secus
est, quando remotio impedimenti fit per actionem
præuiam, & circa rem omnino distinctam: tunc
enim remotio impedimenti est prior naturâ, quàm
operatio rei impeditæ.

Dico Secundò, Si nec in ipsa susceptione ba-
ptismi, nec postea commissum sit peccatum mor-
tale; tamen baptismus irritò effectu susceptus sit,
eo quod necessaria dispositio deesset, sufficit at-
tritio vt baptismus gratiam & reliquos omnes ef-
fectus suos cõferat. Docet Paludanus dist. 4. q. 3.
& Scotus ibidem. Durandus qu. 4.

Probatum Primò, Quia attritio ista satis fuisse
ad effectum baptismi, si simul cum baptismo extitisset:
ergo etiâ sufficit quâuis postea superueniat;
quia nullum nouum impedimentum accessit. Pro-
batum Secundò, Quia omnia peccata huius homi-
nis directè per baptismum possunt remitti, cū om-
nia sint facta ante baptismum: ergo nõ necessariò
requirunt aliquid aliud quàm dispositionem, quæ
sufficit baptismi, quæ est attritio. Et Confirmatur,
Quia hæc peccata non requirunt Sacramen-
tum Pœnitentiæ: materia enim Sacramenti Pœ-
nitentiæ solum sunt peccata commissâ post baptis-
mum, vt docet Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. 2.
& 3. Neque etiam requirunt contritionem, quæ
contritio in noua lege non delet peccatum mor-
tiferum, nisi quatenus continet votum alicuius
Sacramenti; quod votum non potest hic habere
locum, quia deberet respicere Sacramentum Pœ-
nitentiæ, quod non se extendit ad peccata ante
baptismum commissâ. Probatum Tertiò, allata ra-
tione: Quia in hoc casu totum impedimentum

operationis baptismi est carentia dispositionis ne-
cessariæ: ergo simulatque hæc carentia fuerit sub-
lata, operabitur baptismus: tollitur autem attri-
tione: ergo attritio sufficit.

DVBIVM III.

Vtrum solius baptismi sit proprium, vt eius
effectus redeat?

Respondeo, Probabilissimum est, id etiam
commune esse alijs Sacramentis Characterē
imprimentibus: quod est contra Dominicū Soto
dist. 6. qu. 1. art. 8. qui id putat esse solius baptis-
mi. Sed nostram sententiam docet D. Thomas in
4. dist. 4. qu. 3. art. 2. quæstionculâ 3. & Alexan-
der, Bonaventura, Maior, Paludanus, & ferè re-
centiores. Probatum duplici ratione: Prima est
D. Thomæ suprà num. 15. relata, quæ si aliquid
valet in Baptismo, etiam valet in Confirmatione,
& Ordine. Secunda Ratio est: Nisi posset illa
gratia recuperari, non benè prospectum esset ho-
minibus in hac imbecillitate vitæ, quæ gratia fa-
cilè amittitur. Quod patet, quia per hæc Sacra-
menta Confirmationis & Ordinis constituuntur
homines in quodâ statu immobili, ad quem opus
habent gratia sacramentali: ergo nisi gratia, quæ
datur ad huius status functiones, posset recupera-
ri, manebit homo obligatus ad functiones sine
gratia illis functionibus propria; quod non est cõ-
sentaneum suauis providentiæ Dei.

Eodem argumento probari potest reuiuiscere
etiam gratiam Sacramenti Matrimonij, quia hoc
Sacramentum tribuit statum immobilem. Item
extremæ Vnctionis, quia hoc Sacramentum non
potest repeti manente statu eiusdè morbi; cū ta-
men hæc gratia in illa extrema lucta sit tantoperè
necessaria.

Idem facillè probari potest de Pœnitentia, si
hoc Sacramentum potest esse informe; id est, sine
effectu, saluâ substantiâ. Probatum, quia non teneor
peccatum mortiferum secundò confiteri, quod
antè in confessione, etsi informi, explicui, vt om-
nes fatentur: ergo hoc peccatū non remittitur per
sequentem absolutionem; alioquin in sequenti
confessione fuisset explicandum: ergo remittitur
per præcedentem, cuius effectus fuerat impeditus.

De Eucharistia res est magis incerta: est tamen
satis probabile in quodam casu: scilicet, Si quis in
peccato communicauerit, & ante corruptionem
specierum, pœnitentiam concipiat.

Ratio generalis est: Quia Sacramentū est opus
Christi, ac proinde ex se est opus viuū & efficax
gratiæ: ergo quamuis per fictionem possit quo-
dammodò mortificari, sic vt eius effectus impe-
diatur, tamen fictione recedente statim viuifica-
tur, & suam efficaciam exerit, secundum quam
in acceptatione diuina manfit. Sicut opera iusto-
rum facta in statu gratiæ, etsi per peccatum super-
ueniens possint quodammodò mortificari, ita vt
eorum effectus impediatur, tamen peccato rece-
dente, statim reuiuiscunt, habentque efficaciam
respectu gratiæ & gloriæ.

21
Si nec in
susceptio-
ne, nec post,
commissum
est peccatum,
sufficit attri-
tio.

22
Reuiuif-
centia con-
uenit Sa-
cramentis
Characteri-
bus imprimen-
tibus.

Item Mai-
trimonio
& extremæ
Vnctioni.

Pœniten-
tiæ.

Eucharis-
tiæ.

Ratio ge-
neralis.

QVÆ.

QVÆSTIO LXX.

De Circumcisione.

In Quatuor Articulos diuisa.

ART. I. *Utrum Circumcisio fuerit preparatoria & figuratiua Baptismi?*

ART. II. *Utrum Circumcisio fuerit sufficienter instituta?*

ART. III. *Utrum Ritus Circumcisionis fuerit conueniens?*

DE tribus his Articulis, vide D. Thomam hic; & Damascenum lib. 4. de Fide. c. 26. & Catenam Lipomani in c. 17. Genes.

ARTICVLVS IV.

Utrum Circumcisio Gratiā iustificātem contulerit?

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ^{336</}

Itē ea quæ
dicit illam
nil profuisse
se pro eo
tempore
quo fuit
abrogata.

1. Cor. 7.

Rom. 3.

Philip. 3.

Gal. 4.

Hebræ 9.

& 10.

2. Probat
ex Patrib.

Iustinus.

Irenæus.

Tertullian.

Cyprian.

Athanasi.

ta per Christum; tunc enim nihil valebat.

Sed hæc responsio non est probabilis: loquitur enim Apostolus de Circumcisione secundum se, qualis fuit instituta à Deo, & semper observata. Quod patet Primò, quia alioqui esset petitio principij in argumento Apostoli: vult enim docere esse abrogatam, quia nihil valebat: ergo non rectè dicitur, nihil valere, quia abrogata. Secundò, Apostolus 1. ad Corinth. 7. apertè docet nihil referre siue quis vocatus sit ex circumcisione, siue ex præputio: Quia, inquit, Circumcisio nihil est, præputium nihil est. Vnde patet illum loqui de ijs etiã qui circumcisi erant ante Christi mortem, quando adhuc lex vigeat. Tertiò, Apostolus ad Rom. 3. dicit Circumcisionem esse vtilem, quia circumcisi erant de populo, cui credita sunt eloquia Dei: At hoc falsum est post eius abrogationem: ergo loquitur de circumcisione qualis erat ante abrogationem: ergo de hac loquitur cum ibidem ait, eam nihil valere ad iustitiam. Quartò, Ad Philipenses 3. v. 7. nihili facit quòd fuerit circumcisi octavo die: Quæ mihi, inquit, fuerunt lucra, arbitratus sum propter Christum detrimenta: Sed Apostolus circumcisi est ante mortem Christi, cum adhuc lex vigeret: ergo &c. Quintò, Ad Gal. 4. vbi omnes cæremonias veteris legis vocat egea & infirma elementa, dicit Iudæos ante Christum sub elementis mundi tanquam paruulos seruasse: loquitur ergo de illis, vt erant ante abrogationem. Denique ad Hebræos 9. & 10. ex professo docet legem veterem solum habuisse ymbra futurorum bonorum sub Christo, non ipsam rerum imaginem, quæ est gratia, nec potuisse sanctificare secundum conscientiam, sed solum secundum carnem. & c. 8. Reprobatio, inquit, sit prioris mandati propter infirmitatem & inutilitatem.

Probant Secundò, Ex Patribus, qui docent Circumcisionem non fuisse datam vt iustificaret, sed vt semen Abraham ab alijs distingueret. Iustinus Dialogo cum Triphone ante medium: Ex eo, inquit, quòd femina circumcidi non possunt, intelligitur signi causa datam esse Circumcisionem, non pro opere iustitiæ: fecit enim Deus, vt ea, quæ iusta sunt, virtuti quæ consentanea, omnia aequè mulieres seruare possent. Irenæus lib. 4. contra Valentinum cap. 30. Quoniam quidem Circumcisionem non quasi iustitiæ consummatricem, sed in signum dedit Deus vt cognoscibile perscueret genus Abraham, ex Scriptura discimus, Et infra: Et quia non per hac iustificabatur homo, sed in signum data sunt populo, ostendit quòd ipse Abraham sine Circumcisione credidit, & reputatum est ei ad iustitiam.

Tertullianus lib. contra Iudæos in principio, multis probat Circumcisionem non purgasse à peccatis: Si purgat, inquit, Circumcisio hominem, Deus Adam incircumcisum non faceret: cur eum non circumcidit, vel posteaquam deliquit, si purgat Circumcisio? Et infra: Acceperat Abraham Circumcisionem, sed quæ esset in signum temporis illius, non in salutis prærogatiuam. Et paulò post: Si salutem Circumcisio adfert, etiã Moyses in filio suo non intermisisset, quo minus octavo die circumcideret ipsum. Et infra: Dicit eam datam in signum, & non in salutem. Hunc omnino sequitur Cyprianus lib. 1. contra Iudæos cap. 8. vbi docet Circumcisionem primam fuisse euacuandam, quia carnalis & manu facta, quia Adam, Abel, Enoch, Noë, Melchisedech incircumcisi placere Deo; & quia feminis non proficit.

Athanasi in illud; Omnia mihi tradita sunt à

Patre meo circa medium orationis: Sicut sacrificia ymbra erant rerum futurarum, ita Circumcisio particularis totius hominis circumcidendi adumbratio delineatioque fuit, Et infra dicit, Circumcisionem non reuerà abstulisse vituperium terreni stemmatis, vel opprobrium delicti, sicut facit baptismus, sed solum ad ymbra & speciem.

Chrysostomus homilia 27. in Genes. Deus Circumcisionem lege sancivit non quod ad animæ salutem aliquid conferre possit, sed vt Iudæorum pueri hoc gratitudinis signum circumferrent, & ne liceret eis Gentium consuetudini misceri. Hinc beatus Paulus signum eam vocat; nam ad iustitiam ipsa Circumcisio nihil conducit. Idem docet multis alijs locis.

Cyillus Alexandrinus lib. 10. contra Iulianum sub finem: Quid sibi vult, inquit, Circumcisio? bona sane est & utilis, si typus esse credatur rei spiritualis. Et infra dicit, Christianos reliquisse Circumcisionem carnalem & vetera sacrificia, quia solum erant ymbra, quarum nunc asseculi sumus veritatem. Lib. 4. in Ioannem cap. 5. docet Circumcisionem solum fuisse signum spiritualis Circumcisionis per Christum faciendæ.

Theodoretus qu. 67. in Genes. ex professo probat Circumcisionem non fuisse datam ad iustificandum, sed solum ad distinguendum populum Dei ab alienigenis: Quia, inquit, populus in deserto per quadraginta annos non fuit circumcisi, nempe quia ipsa habitatione deserti satis ab alijs gentibus distinguebantur; verum postquam transferunt Iordanem & alijs misceri ceperunt, tunc iusti sunt circumcisi.

Idem eadem ratione probat Hieronymus in cap. 3. ad Galatas; & Damascenus lib. 4. de Fide cap. 26. Ambrosius in cap. 4. ad Rom. Non ergo Circumcisio aliquid habet dignitatis, sed signum est tantum, quod signum idem accipiebant filij Abraham, vt scirentur eius filij esse. Idem indicat epist. 72. & 77. Theophilact. in c. 2. ad Rom. Circumcisio, ne iustificatio quidem legis dici potest; nam est data in signum, vt ne cum Gentibus Iudæi miscerentur.

Hic addere licet Philonem Iudæum, qui lib. de Circumcisione explicans omnes eius causas, quas à Philo maioribus se dicit accepisse, nusquā insinuat eam valuisse ad delendum peccata. Et Iosephum, qui lib. 1. Antiquit. cap. 18. agens de Circumcisione, nullam aliam eius causam agnoscit, quàm vt esset signum distinctiuum. Et sanè mirum esset, si vim purgandi à peccato haberet, rem tantam nec Scripturis esse expressam, nec doctissimis Hebræorum cognitam.

Probant Tertiò, Quia Florentinum Conciliū apertè distinguit Sacramenta nouæ legis à veteribus, quòd sacramenta nouæ legis contineant gratiam, & eam dignè suscipientibus conferant: Vetera autem non conferant, sed eam solum per Christi passionem dandam præfigurent.

Probant Quartò, Ex distinctione legis Nouæ à Veteri, quæ passim in Scripturis & Patribus insinuat: nempe quòd Noua lex iustificet, Vetus autem non iustificet: quæ distinctio vera non esset, si vllum opus legis Veteris conferret iustitiā. Dicitur enim lex iustificare, quæ præscribit aliquod opus, quod secundum se vim habet iustificandi. Quòd autem illa distinctio vera sit, probatur Ioannis primo, Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Hic gratiam & veritatem opponit legi tanquam eā carenti. Secundò, quia lex Vetus dicitur litera occidens, Noua spiritus

Chrysost.

Cyillus
Alexand.

Theodo.
retus.

Hieronym.
Damascen.

Theophi.
laetus.

Philo.
Iosephus.

4

3. Probat
ex Concil.
Florentin.

4. Probat
ex distin-
ctione Le-
gis Nouæ
à Veteri.

ua spiritus viuificans, 2. ad Corinth. 3. At si circumcisi viuificat, etiā lex. Vetus est spiritus viuificans. Tertiū, quia lex Vetus generat in seruitutem, id est, facit seruum; Noua autem facit liberos, ad Gal. 4. At si circumcisio conferret gratiam, etiā lex Vetus liberos faceret. Ad rationes alterius sententiae facile respondent. Hae sententiae omnino videretur tenenda, nisi altera esset tam recepta. Quare.

3. Dico Primū, Propriè loquendū Circumcisio non conferebat gratiam iustificationis, sicut nec ullum aliud Sacramentū veteris legis. Hoc cōvincunt rationes secundae sententiae: & bene probat ratio, quam habet D. Tho. suprà q. 62. artic. 6.

Sed paru-
los fides
parentum
externo
signo ap-
plicata.

Dico Secundū, Piè tamen credi potest paru-
los fuisse iustificatos, non quidem propriè per Circumcisionem, sed per fidem parentum, vel aliorum circumcidentium. Ita D. Thomas hoc loco: & sic eū explicat Canus Relezione de Sacram. parte 5. qui est in eadem sententia. In eandem sententiam inclinat D. Bonauentura, & Richardus dist. 1. Vbi notandum est, iuxta hanc sententiam existimandum paruulum fuisse iustificatū per fidem interiore parentum vel ministri, per quam offerebatur Deo, vt Messia benedictionem assequeretur; Deo sic statuente propter paruulorum necessitatem. Hec tamen fides videtur aliquo externo signo debuisse applicari, vt etiam insinuat D. Thomas, quamuis ad hoc Circumcisio non videtur fuisse necessaria: nam potuisset fortasse aliud signum adhiberi, sicut Auctores alterius sententiae dicunt, quando paruuli non erat legitima intentio circumcisi; vt qui ab Aegyptijs aut alijs circumcidebantur.

6. Adultos
sola fides &
deuotio
propria.

Dico Tertiū, Adultis in Circumcisione non conferebatur gratia ultra meritum propriae fidei & deuotionis. Ita Melchior Canus suprà. Colligitur hoc ex testimonijs Scripturae & Patrum suprà citatis. Nam Patres expressè docent, ne Abrahamum quidem accepisse gratiam in Circumcisione supra meritum suae fidei & obedientiae. Ita Tertull. Iraneus, Chrysof. Theodoretus. Quod confirmatur ad Rom. 4. vbi Apostolus ex professo docet Abrahamum Ex fide, non ex Circumcisione iustificatum: quod non potest dici de Sacramento conferente gratiam ex opere operato. Ratio est, quia Circumcisio per se non applicabat Christi meritum, cum id non posset externo instrumento applicari, nisi esset; vt docet D. Thomas q. 62. ar. 6. sed fides & deuotio applicabat: Atqui non erat conueniens, vt aliena fides applicaret hoc meritum adultis, cum propriam habere possent, & deberent: ergo propria fides applicabat. Secus est in paruulis, qui propriae fidei capaces nō erant; vnde illis concessum videtur, vt aliena posset prodesse, ne in illa aetate sine remedio relinqueretur. Hinc sequitur, Circumcisionem non fecisse ex attrito, contritum (quod facit baptismus): nec preter gratiam operi operantis respondentem, alium gradum contulisse.

Non fecit
ex attrito
contritum.

7. Nulla vere-
ra Sacra-
menta aut
Sacrificia
gratia con-
tulerunt.

Dico Quartū, Nullum quoque aliud Sacramentum aut sacrificium Veteris legis alicui gratiam contulit, nisi ex deuotione suscipientis. Est certa, & ferè communis Doctōri. Vide D. Thomam suprà qu. 62. ar. 6. & 1. 2. qu. 103. ar. 2. & Theologos in 4. dist. 2. Patet hoc ex testimonijs allatis pro 2. sententia, quae id omnino cōvincunt. Confirmatur ex D. Augustino qui multum vide-
tur tribuere Circumcisioni, reliquis tamen nihil

tribuit. Epist. 19. quae est ad Hieronymum: Cur, inquit, non dicam praecpta illa veterum Sacramento-
rum nec bona fuisse, quia eis non iustificabantur homi-
nes; vmbra enim sunt praenuntiantes gratiam; qua ius-
tificamur? Et in Psal. 73. Alia, inquit, sunt Sacramen-
ta data in salutem, alia promittentia Saluatorem: Sa-
cramenta noui testamenti dant salutem; Sacramenta ve-
teris testamenti promiserunt Saluatorem. Tractatu 41.
in Ioannem, In sacrificijs, inquit, veteris testamēti non
erat expiatio peccatorum, sed vmbra futurorū. Hoc eui-
dentissimè docet Apost. ad Heb. 9. & 10. & Scri-
ptura plurimis locis: Psal. 50. Si voluisses sacrificium,
dedissem vrique: holocaustis non delectaberis. Ierem. 11.
v. 15. Numquid carnes sanctae auferent à te malitias?

Sed contra. Obijciunt Primò: Leuitici 4. 5. &
6. pro varijs peccatis, vt pro furto, calumnia,
fraude, periurio Deus iubet offerri sacrificiū, ad-
iungens promissionē remissionis, & dimittetur ei,
inquit pro singulis, quae faciendo peccauit: ergo.

Obiectio
nes: Vol-
vuntur.

Respondeo; Non significari haec sacrificia per
se habere vim remittendi peccati seu culpae, &
pena aeternae; quia nec sacrificiū nouae legis hanc
vim habet sine contritione peccatoris, neque ex
attrito potest facere contritum. Solum itaque
valebant illa sacrificia ex ordinatione diuina ad
remissionem peccati quoad penam temporalem,
& immunditiam quandam legalem, vt docet D.
Thom. 1. 2. qu. 103. ar. 2. Et Alphonsus Tosta-
tus in primum caput Leuit. q. 17. Fluius signum
est, quod Deus solum instituerit sacrificia pro
certis quibusdam peccatis; vt pro peccatis igno-
rantiae circa caeremonias legis, vt patet Leuitici
4. & 5. & pro peccatis furti, damniq; proximi
in rebus externis, & pro periurio ob hęc commis-
so; vt patet ex cap. 6. Leuit. vbi per omne peccatū,
quo peccare solēt homines, intelligitur de omni pec-
cato pertinente ad furtum & damnum proximi.
Pro grauioribus autem, vt pro adulterio, homi-
cidio, blasphemia; idololatria nullum erat sacrifi-
cium constitutum: quod est euidentis signum haec
sacrificia non deleuisse culpā, nisi ex deuotione of-
ferentiu: alioquin maxime pro grauioribus pec-
catis institui debuissent: Verissimum ergo est, om-
nes promissiones annexas operibus caeremoniali-
bus Veteris legis fuisse temporales & terrenas; nec
contulisse ad vitam aeternam, nisi significationē;
vt patet ad Hebraeos 8. Melioris testamenti, inquit,
Mediator est, quod in melioribus promissionibus sanc-
tum est: & statim ostendit illas meliores promif-
siones esse, remissionem peccatorum.

Solum cō-
tulerunt
benedictio-
nes tempo-
rales &
terrenas.

Obijciunt Secundū, D. Leo sermone 2. de Pen-
tecoste dicit, Sine hac gratia, scilicet Spiritus fan-
cti, nulla vquam instituta Sacramenta, nulla sunt ce-
lebrata mysteria, vt eadem semper fuerit virtus Charis-
matum, quamuis non fuerit eadem mensura donorum.
Hic Leo videtur velle omnia Sacramenta anti-
quae legis habuisse virtutem Spiritus sancti.

Solutio
Obiectio
ex Diuo
L. cone.

Respondeo; D. Leo solum vult dicere, gratiam
Spiritus sancti, quae in Pentecoste in discipulos
fuit effusa, etiam superioribus temporibus non
defuisse: omnes enim Sanctos superiorum tempo-
rum eadem gratia fuisse vegetatos: Sacramenta
etiā & mysteria antiqua sine hac gratia non fuisse
celebrata, nempe quia in omnibus Sacramentis
veteribus preparata fuit ijs, qui debita fide & de-
uotione ea susceperunt. Non tamen Sacramentis
veteribus ita haec gratia fuit appensa, vt eam ex
vi sua, seu ex opere operato conferrent.

QVÆ

QVÆSTIO LXXI.

De Cæremonijs Baptismi.

Virum Cæremonia Baptismi sint recipienda, & quam vim habeant?

Cæremo-
nia, quid,

Dividitur
quinque
modis.

1. Ex causa
Formali.

2. Ex causa
Materiali.

3. Ex causa
Finali.

4. Ex causa
Efficienti.

5. Ex Ad-
uentiis.

3. Hæretici
negant Cæ-
remonias
ab Ecclesia
posse insti-
tui.

Ipse tamen
Calvinus
Cæremo-
nias suis
præcipit.

Notandum Primò, Cæremoniam in genere esse opus externum Religionis, quod certo ritu peragitur ad cultum & honorem Dei. Hebraice dicitur *CHVCXIM*, quasi dicas Constitutiones seu Leges: Græcè, *διδασκαλία*, id est, Institutiones: quia instituta ad hominem quodam modo sanctificandum. Ita generatim sumptum hoc nomen comprehendit Sacramenta, Sacrificia, Sacra & Observantias, ut patet ex D. Thoma 1. 2. q. 101. art. 4. ubi ad hæc quatuor omnes cæremonias reuocat.

Sunt autem variae cæremoniae: nam quinque modis diuidi possunt.

Primò, Ex causa Formali: Quædam enim sunt immediate cultus Dei; ut sacrificium, adoratio, oratio, votum. Quædam disponunt ad colendum Deum; ut ieiunium, & variae abstinentiæ, celibatus &c. Quædam sunt Instrumenta cultus diuini, ut templum, altaria, calices, &c.

Secundò, Ex causa Materiali seu obiecto: Quædam enim versantur circa Personas; ut exorcismi, insufflationes, & Sacramenta. Quædam circa res inanimatas; ut benedictiones aquæ, olei, vestium, &c. Quædam circa Locum; ut consecratio templi, altaris, &c. Quædam circa Tempus; ut dies festi, vigiliæ, Quadragesima. Quædam circa modum; ut quod latine Sacramenta ministrantur, &c.

Tertiò, Ex causa Finali: Aliæ enim instituuntur ad iustificandum; ut Sacramenta. Aliæ ad coercendos Demones, & alios similes effectus; ut exorcismi, aqua benedicta &c. Aliæ ad ornatum & significationem; ut vestes sacre, luminaria, imagines &c.

Quartò, Ex causa Efficienti: Aliæ enim sunt diuina; ut eæ, quas Deus in veteri vel nouo testamento instituit. Aliæ naturales; ut tundere pedes, gemere, suspicere cælum, flectere genua: hæ enim sunt apud omnes gentes. Aliæ sunt Ecclesiasticæ; quæ scilicet ab Apostolis vel eorum successoribus sunt institutæ.

Quintò, Sumuntur ex Aduentiis. Aliæ enim sunt Vniuersales, aliæ Particulares: aliæ Temporales ut sunt abstinentiæ à suffocato & sanguine; aliæ Perpetuæ: aliæ Præceptæ, aliæ liberæ. De quibus vide D. Augustinum epist. 113.

Notandum Secundò, Apostolos & eorum successores potuisse instituere cæremonias, circa administrationem Sacramentorum: quæ valeret non quidem ad iustificationem, sed ad alios effectus spirituales. In hoc est tota controuersia cum hæreticis, qui id negant, & asserunt non licere alijs cæremoniis vti, quàm quæ in Scripturis mandatum vel exemplum habent: cum tamen ipsi multis vtantur, quarum nullum extat exemplum in Scripturis; ut patet ex libello Calvinus de formula administrandorum Sacramentorum. Præcipit enim Primò, ut baptisimus fiat die Dominico, vel alio, quo populus conuenit ad concionem, ut fiat co-

ram populo. Secundò, ut offerentes spondeant pro infante. Tertiò, ut nomen ei imponatur. Quartò, ut forma Sacramenti lingua patriæ pronuntietur. Quintò, ut recitentur Symbolum, oratio Dominica, & similia. Quorum nullum habetur ex Scripturis.

Sed probatur Ecclesiam hoc potuisse. Primò, quia Synagoga Iudæorum poterat instituere cæremonias nouas; ut patet de festo Phurim, id est, fortium, Esther cap. 9. Et de alio simili festo ob victoriam contra Holofernem, Iudith vltimo. Et de festo dedicationis Altaris 1. Machab. 4. Et Act. 15. ubi Apostoli, tanquam gubernatores Ecclesiæ, instituerunt ut gentes abstinere à suffocato & sanguine. Apostolus etiam 1. ad Corinth. 11. indicat se multa alia ordinaturum circa ritum celebrandæ Eucharistiæ: *Cetera, cum venero, disponam.* Vide D. August. epist. 118. ad Ianuarium. Basilium de Spiritu sancto cap. 27.

Secundò, Quia maxima est vtilitas cæremoniarum. Primò, excitant ad deuotionem, ut docet D. August. epist. 119. & lib. de Curâ pro mortuis cap. 5. Secundò, instruunt intellectum, & præsertim rudes, quibus sunt loco Scripturæ. Tertiò, iuuant memoriam; nisi enim frequenter diuina mysteria & beneficia varijs cæremonijs represententur, facile excident memoriâ. Quartò, sunt protectio fidei & Religionis. Quintò, conseruant & ornant Religionem: sine cæremoniis enim dignitate Religio statim vilescit. Sextò, distinguunt Catholicos ab hæreticis; ut patet hoc tempore. Nò ergo dubitari potest quin ab Ecclesiâ gubernatoribus possint institui: possunt enim instituere ea quæ pertinent ad Religionis ornatum, & ad fidelium fidem ac deuotionem conseruandam & augendam. His præmissis.

Dico Primò, Cæremonia Baptismi & aliorum Sacramentorum, quas vniuersalis Ecclesia recepit, sunt retinendæ, nec pro libito possunt omitti, aut in alias mutari. Est Concilij Trid. sess. 7. can. 13. Probatur Primò, quia isti ritus antiquissimi sunt:

& vel ex Apostolorum traditione manarunt, vel à sanctissimis Pontificibus instituti sunt, & multorum sæculorum vsu comprobati: ergo sine scelere non possunt contemni. Secundò, quia Ecclesia habet potestatem instituendi cæremonias vtilis ad decentem Sacramentorum administrationem, & obligandi ad earum obseruationem. Probatur, quia potest condere leges Ecclesiasticas obligantes in conscientia: ut patet ad Romanos 13. v. 1. *Non est potestas nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinatae sunt: itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistit, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Idem colligitur 2. ad Corinth. 13. v. 10. *Hæc absens scribo, ut non presens durius agam secundum potestatem quam Dominus dedit mihi.* Et ad Hebr. 13. v. 17. *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis.*

Tertiò, quia maxima vtilitas illarum cæremoniarum, ut dictum est: potuit ergo eas Ecclesia instituere,

3. Probatur
ab Ecclesia
posse Cæ-
remonias
instituere.

1. Ex Scri-
pturis.

2. Quia vti-
les ad finem
spiritua-
lem.

4. Cæremonia
ab Ecclesia
recepta,
sunt reti-
nenda.

1. Ob An-
tiquitatem.

2. Ob præ-
ceptum Ec-
clesiæ.

3. Ob illa-
rum vtili-
tatem.

fituere, & etiam ad eas obligare: nam hoc expedit Ecclesiæ: si enim essent libera obseruationis, statim nasceretur summa confusio: alius enim omitteret, alius alias introduceret; alius omnes contemneret, & periret omnis fructus earum.

Quartò, quia vt D. August. ait *Disputare contra id quod facit vniuersalis Ecclesiæ, insolentissime insania est.*

Quæ autem sint cæremoniæ Baptismi in particulari, & quanam earum explicatio, vide in Ordinario Romano: & apud Alcuinum lib. de Diuini officij cap. de Sabbatho sancto, Amalarium lib. 1. de officiis Ecclesiasticis, & Rabanum lib. 1. de Institutione clericorum, Thomam Waldensem tom. 3. de Sacramentalibus tit. 5. cap. 45. & aliquot sequentibus. Deniq; apud Ambrosium lib. de Sacramentis, & Cyrillum in Catechesibus.

Heretici autem præter cæteras cæremonias maximè irridunt Exorcismum, Exufflationem, Contactum narium & aurium saluâ, & Consecrationem aquæ. Quare respondeo & Dico Secundo, has cæremonias esse pias & retinendas.

Probatur de singulis. Primò, De Exorcismo, qui nihil est aliud, quàm adiutatio demonum precibus Ecclesiæ facta, vt ab homine recedant. Nam Ecclesiæ habet potestatem coercendi demones per exorcismos; vt docent Patres: Iustinus dialog. cum Tryphone, *illi per nomen Iesu Christi adiurati à nobis, parent.* Cyprianus lib. ad Demetrianum: *O! si audire eos & videre velles, quando à nobis adiurantur, & torquentur spiritualibus flagris, & orationis flagellis exire coguntur.* Similia habet Tertullianus libro de Corona militis, & in Apologetico cap. 32. D. Augustinus lib. 10. de Ciuitate cap. 22. & alij. Imò in Ecclesiâ est officium ordinarij coercendi demones, vt infra patebit de Ordine. Vide Concil. Carthaginense IV. can. 7. Item antiquissimi Patres docent ante Baptismum præmittendū Exorcismum: Dionysius de Ecclesiâ Hierarchia cap. 2. de mysterio Illuminationis p. 2. Cyrillus Catechesi 1. Nazianzenus oratione in S. Lauacrum. D. August. lib. 2. de Nuptijs & concupiscentia cap. 18. dicit hanc consuetudinem seruari in tota Ecclesiâ. Leo epistola 4. cap. 7. dicit esse Apostolicam regulam.

Probatur Secundò, de Cæremonia Exufflationis, quâ significatur expulsio demonis, & afflatus Spiritus sancti: quia hanc cæremoniam commendat Dominus Ioan. 20. v. 22. cum Apostolis daret Spiritum sanctum; & ponit eam Dionysius loco citato; & coniungitur exorcismo. Ambrosius de ijs qui Mysterijs initiantur cap. 1. D. August. multis locis. Libro 2. de Nuptijs & Concupiscentia cap. 17. & 18. l. 6. contra Iulianum cap. 2.

Probatur Tertio, de cæremonia, quâ tanguntur saluâ nares & aures infantium, & dicitur eis *Ephpheta*, id est, *Adaperire*. Quia hanc commendat Dominus Marci 7. v. 33. & 34. vbi sputo tangit linguam muti & surdi, dicens, *Ephpheta*. Et Ambrosius lib. 1. de Sacramentis. c. 1. & De ijs qui Mysterijs initiantur c. 7.

Probatur Quartò, de consecratione aquæ. Dionysius loco citato: *Regenerationis, inquit, aqua prius sacris invocationibus consecratur.* Basilii lib. de Spiritu sancto cap. 27. dicit esse traditionem Apostolicam: vt & alij Patres.

Dico Tertio, Cæremoniæ Baptismi, & aliorum Sacramentorum, non valent quidem ad hominē iustificandum, valent tamen ad alios spirituales effectus. Est certa. Et quidem præter sex effectus ante commemoratos, quædam valent ad pellendos demones, eorumque fraudes arcendas, ne Baptismi effectum impediunt; vt exorcismi & exufflationes: quædam ad disponendum hominem vt digne Sacramentum percipiat; vt Catechismus in adultis, Abrenunciatio satanæ, Fidei professio, Signum crucis, Gustus salis, Tactus narium & aurium saluâ, dicendo *Ephpheta*; Impositio manuum, & Benedictio sacerdotis, & Vinctio in capite, pectore, scapulis.

Petes quomodo hæc disponunt hominem ad digne suscipiendum Sacramentum?

Respondeo Primò, Excitando in eo deuotionem & reuerentiam.

Secundò, Per modum impetrationis: sunt enim hæc omnia velut preces quædam Ecclesiæ nutibus & signis factæ.

Tertio, Addunt quidam hæc etiam valere veluti ex opere operato: Christum enim non solum promeruisse nobis gratiam & gloriam, sed etiam omnia alia beneficia ad salutem conducibilia: & quidem ad gratiam & iustitiam consequendam, ipsum per se instituisse Sacramenta, quibus merita eius ad hos effectus applicarentur: ad alios autem effectus & beneficia minora consequenda, ipsum dedisse potestatem Ecclesiæ, signa instituendi, quibus merita eius nobis applicarentur: ac proinde per hæc Sacramentalia nobis applicari merita Christi ad consequenda minora eius beneficia; v.g. Ad consequendam remissionem peccatorum venialiū, applicari nobis eius merita per aquam benedictā: Ad consequendum autem auxilium quo disponamur ad iustificationem, & dignam Sacramentorum perceptionem, applicari nobis eius merita per alia Sacramentalia: Ad expulsionem verò demonum, per exorcismos &c. Quæ sententia non est improbabilis.

Adde tamen, hæc Sacramentalia non esse causas physicas suorum effectuum, contra Dominicum Soto, sed tantum morales. Nam non est tale miraculum ponendum sine necessitate: satis est enim si Deus ex pacto infallibiliter illis assistat, & effectum, ad quem instituta sunt, conferat. Dices: ergo sunt Sacramenta. Respondeo, Negando sequelam. Nam vt aliquid sit Sacramentum, debet à Deo immediatè esse institutum ad hominū sanctificationem: hæc autem Sacramentalia non sunt à Deo immediatè instituta. Si quis tamen latè nomen Sacramenti velit accipere, posset ea sic vocare; sicuti sapè facit Augustinus.

4. Consecratio aquæ.

7. Cæremoniæ, cū non sanctificent, valent tamen ad spirituales effectus.

8. Disponunt ad digne suscipiendum Sacramentum.

9. Sacramentalia non improbabiler vim habent ex opere operato.

10. Ideo tamen non sunt Sacramentalia.

QVÆ.

D E

CONFIRMATIONE.

Q V Æ S T I O L X X I I.

In Duodecim Articulos diuifa.

ARTICVLVS I.

Virum Confirmatio fit Sacramentum?

1
Hæretici
negantes,
omnes
huius tem-
poris.

Nonatiani.

Donatistæ.

2
Catholica
sententia.

Probat
ex Script.

3
Impositio
manuum
non fuit
oblatio
baptizati.

Nec solum
adhibita ad
conferenda
dona visi-
bilia Spiritus
sancti.

Mnes hæretici huius ætatis absolute negant Confirmationem esse Sacramentum: docentque Impositionem manuum, cuius sæpe meminerunt Patres, nihil fuisse aliud, quam catechismum & orationem. Moris enim fuisse apud veteres, ut pueri, cum adoleuissent, de præcipuis fidei Christianæ capitibus examinarentur, & deinde publica precatio pro illis fundetur, ut Deus illos in fidei professione confirmaret; & hoc vocari Confirmationem. Contemplerunt etiam hoc Sacramentum Nouatiani, sicut & Penitentiam, ut testatur Theodoretus lib. 3. Hæreticarum fabularum cap. penultimo; quia Nouatianus auctor illius hæresios & schismatis, in lecto decumbens baptizatus fuerat, nec postea curauerat reliqua suppleri, nec signaculo Spiritus sancti confirmari: ut testatur Eusebius lib. 6. hist. c. 33. Similiter illud cõtemperunt Donatistæ, ut testatur Optat. Mileuitanus lib. 2. contra Parmenianum.

Sed veritas Catholica est Confirmationem esse verum & propriè dictum nouæ legis Sacramentum. Quod Probatur Primò, Ex Scriptura. Nam illud est verum Sacramentum, per quod ordinariè datur Spiritus sanctus: atqui per manus impositionem datur baptizatis Spiritus sanctus: ergo &c. Maior patet ex definitione Sacramenti. Minor probatur Scripturis: Actorum cap. 8. v. 17. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Et cap. 19. v. 5. His auditis, baptizati sunt in nomine IESV; & cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos. His locis manifestum est Per manus impositionem dari Spiritum sanctum, ac proinde eam esse Sacramentum. Hinc

Patet Primò: Hanc impositionem manuum non fuisse solum quandam oblationem, qua baptizatus offerebatur Deo; ut vult Calvinus lib. 4. Instit. cap. 19: tum, quia per eam dabatur Spiritus sanctus; tum, quia non fiebat, nisi ab Apostolis, ut patet locis citatis; quamuis ab alijs collatus esset baptismus, quod est manifestum signum, hanc impositionem manuum non solum fuisse Sacramentum, sed etiam quid maius quam sit baptismus.

Patet Secundo; Non fuisse tantum institutum, ut per eam quedam dona Spiritus S. visibilia darentur; ut donum linguarum, miraculorum, & similia; sed ut daretur gratia iustificationis. Ratio est, quia dona ista visibilia non dicuntur Spiritus sanctus; neque is, qui hæc accipit, dicitur accipere spiritum sanctum; sed solum is, qui iustificatur. Deinde,

quia non omnes accipiebant illa dona visibilia, ut expressè docet Apostolus 1. ad Corinth. 12. Omnes tamen accipiebant impositionem manuum, ut patet Actorum 8. vbi per totam Samariam Apostoli manus imponunt; & Actorum 19. vbi duodecim viris, qui ad baptismum venerant, manus imponuntur.

Patet Tertiò, Hoc beneficium impositionis non fuisse institutum ad breue tempus, sed quamdiu staret Ecclesia. Petrus enim in sua concione Actorum 2. v. 17. docet hanc effusionem Spiritus sancti promissam omnibus, ex Ioëlis prophetia c. 2. v. 28. Et erit, in nouissimis diebus (dicit Dominus) effundam de spiritu meo super omnem carnem. Idem patet Ioannis 14. v. 16. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum: quæ promissio ad totam Ecclesiam pertinet; & impletur per Sacramentum Confirmationis, quod vocatur Impositio manuum. Ratio est, quia nunc & omni tempore egent fideles corroborari Spiritu sancto, ut possint omnibus tentationibus internis & externis contra fidem resistere.

Quòd autem nunc per hoc Sacramentum non dentur illi visibiles effectus, qui olim, causa est, quia olim huiusmodi necessaria erant ad fidem plantandam, quæ ratio nunc cessat. Vide D. Augustinum lib. 3. de Baptis. cap. 16. vbi ait eundem Spiritum sanctum nunc dari per manus impositionem, qui olim dabatur, licet non cum eisdem signis externis, quibus olim.

Probat Secundo, Ex Concilijs. Concilium Elibertum cap. 38. Si superuixerit (scilicet baptizatus) ad Episcopum eum perducat, ut per manus impositionem perfici possit. Concilium Florentinum in instructione Armenorum, & Concilium Trident. sess. 7. can. 1. de Confirmatione: Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum otiosam esse ceremoniam, & non potius verum & proprium Sacramentum; aut olim nihil aliud fuisse quam catechesim, anathema sit.

Probat Tertiò, Ex Pontificibus. Clemens Romanus Epistola 4. Omnibus festinandum est renasci Deo, & demum consignari ab Episcopo, & septiformem Spiritus sancti gratiam recipere. Et infra. Nisi regeneratus, fuerit ab Episcopo confirmatus, perfectus esse Christianus nequaquam potest: nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria, aut voluntate remansit; ut à beato Petro accepimus, & ceteri sancti Apostoli precipiente Domino docuerunt.

Vrbanus Papa in sua Decretali cap. 7. Omnes fideles per manuum impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inueniantur.

Cornelius Papa apud Eusebium lib. 6. hist. cap. 33. agens de Nouatiano (quem Eusebius per errorem vocat Nouatum) Non fuit signaculo Christianis confirmatus, unde nec Spiritum sanctum potuit promereri.

Melchiodes

Neque instituta pro breui soli tempore.

Cur nunc non habeatur ex Confirmatione iudicium effectus visibiles, qui olim.

4
Ex Concilijs.

5
Ex Pontificibus.

Clemens Rom. negat perfectus esse Christianum, qui non est confirmatus.

Vrbanus Papa in sua Decretali cap. 7. Omnes fideles per manuum impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inueniantur.

Cornelius

Melchias
des.

Melchiasdes Papa, cuius testimonium vide apud D. Thomam.

Eusebius.

Eusebius Papa epist. 3. vocat *Manuum impositionem* Sacramentum, & à folis Episcopis ait posse conferri.

Innoc. I.

Innocentius I. epist. 1. cap. 3. ad Decentium. Presbyteris chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum; nota tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debet ut Episcopis cum erant Spiritum S. paracletum. Idem docet Leo I. epist. 88. ubi docet Chorepiscopos non posse baptizatorum frontes signare. Omitto posteriores.

6
4 Ex Pa-
tribus.

Probatur Quarto, Ex Patribus, qui summo consensu docent *Per manus impositionem*, seu chrismatis unctionem hominem post baptismum perfici, & accipere Spiritum sanctum. Dionysius Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia ca. 2. par. 3. vocat hanc unctionem divinae generationis sacro-sanctam perfectionem. Clemens Alexandrinus apud Eusebium lib. 3. historiae cap. 17. loquens de adolescentem, quem Ioannes Apostolus concedidit Episcopo Ephesino, sic ait; Baptismi Sacramento illuminatum, sigillo Domini tanquam perfectum & totam animam custodiam obsequiavit. Tertullianus lib. de Resurrectione carnis: Caro vngitur, ut anima consecratur: caro signatur, ut anima munatur: caro manus impositione adumbratur, ut anima Spiritu sancto illuminetur.

Clemens
Alex.

Tertull.

Cyrillus.

Cyrillus Catechesi 3. mystagogica dicit: Hoc sanctum unguentum, postquam consecratum est, non esse amplius nudum unguentum, sed chrisma Christi, quo cum corpus vngitur, anima Spiritu sancto sanctificatur. Cyprianus epist. 72. ad Stephanum Papam: Tunc demum plene sanctificari, & esse filij Dei possunt, si veroque Sacramento nascantur (scilicet Baptismo, & Confirmatione). Et epist. 73. Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizatur, Praepositis Ecclesiae offerantur, & per nostram orationem, & manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo dominico consummentur. D. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis c. 2. Post fontem sequitur spirituale signaculum, quo fiat perfectior, & infundatur Spiritus S. D. Augustinus lib. 2. contra litteras Petilianus cap. 104. In hoc unguento Sacramentum chrismatis vult Petilianus interpretari. quod quidem in genere visibilium signaculorum sacro-sanctum est, sicut ipse baptismus. Et infra vocat illud sanctum Sacramentum.

Cyprian.

Ambros.

Aug.

Probatur Quinto, Congruentia D. Thomae. Quia sicut per baptismum regeneramur, & accipimus vitam spirituales; ita conveniens erat, ut esset aliquod Sacramentum, quo acciperemus Statum perfectum & virilem in vita spirituali; hoc autem est Confirmatio. Sed est

Transfert
in Statum
virilem.

DVBIVM.

Quando hoc Sacramentum sit institutum.

7
Christus
docuit A-
postolos
consecrare
chrismata in
ultima
cena.

Suppono esse institutum immediate à Christo; ut supra q. 64. a. 2. ostensum est; hic enim solus potest gratiam certo promittere, & statuere ut per sensibile signum infallibiliter detur.

Quo autem tempore sit institutum, non est ita clarum. Valde tamen probabile est institutum in ultima cena. Hoc enim insinuat Fabianus Papa epist. 2. cap. 1. ad Orientales: In illa die Dominus Iesus postquam canavit cum Discipulis suis, & lauit eorum pedes, sicut à sanctis Apostolis praedecessores nostri acceperant, nobisq; reliquerunt, chrismata conspersione docuit. Hinc patet institutum tunc materiam; unde etiam

verisimile est & formam: cur enim haec separasset? Imò videtur Fabianus per chrisma totum Sacramentum intelligere; hoc enim à Patribus saepe vocatur Chrisma; scilicet à parte sui magis notabili.

Aduerte tamen Primò, Tunc non esse datam potestatem conficiendi, sed post resurrectionem, quando creati sunt Episcopi, ut tenet probabilior Sententia; scilicet, quando Ioannis 20. v. 22. eis dictum est, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.

Aduerte Secundò, Christum nunquam hoc Sacramento esse usum ad aliquem sanctificandum; ut notat D. Thomas ad 1. Et ratio est, Quia Spiritus sancti plenitudo, quae est effectus huius Sacramenti, non erat danda ante ipsius glorificationem. Neque id mirum est, cum neque Sacramentum Ordinis, neque Poenitentiae, neque extremae Viaticum contulerit: sed effectus horum Sacramentorum, sublimiori modo, tamquam Sacramentorum Auctor qui nullis externis ceremonijs est alligatus, contulit.

Sed potest
statim con-
ferendi de-
dit post
Resurre-
ctionem.

Christus
nulli con-
tulit Con-
firmationem

ARTICVLVS II.

Vtrum Chrisma sit conueniens materia huius Sacramenti?

Respondeo, & Dico Primò. Materia remota huius Sacramenti est chrisma. Patet hoc ex testimonijs allatis; & maxime ex Concilio Florentino, & Tridentino; & ex perpetua Ecclesiae traditione.

8
Materia re-
mota Con-
firmationis
est chrisma

Sed contra obijciunt. Spiritus S. datus est Apostolis Actuum 2. & familiae Cornelij praedicante Petro in domo ipsius, Actuum 10. sine ullo chrismate, vel unguento. & Actuum 8. & 19. non fit ulla mentio chrismatis, sed tantummodò impositionis manuum: ergo chrisma non est materia huius Sacramenti.

Respondeo, Actuum 2. & 10. singulari priuilegio datur Spiritus sanctus; seu res huius Sacramenti, sine Sacramento. Ad reliqua duo loca quidam respondent, Apostolos ipsos initio Ecclesiae sola manus impositione, Christo sic dispensante. Et ratio est, Quia tunc dabatur Spiritus sanctus cum externa specie visibili, scilicet ignis, vel ventus; unde non erat opus alio peculiari signo externo ad significandam eius gratiam, praeter nudam manuum impositionem; verum postea, quando illa visibilis species desijt, tunc demum coepisse adhiberi unctione, ut per eam significaretur, quod antea per ignem, vel ventum significabatur. Ita D. Thomas hic ad 1. & a. 4. ad 1. & passim Thomista. Idem tenet Scotus dist. 7. qu. 1. & Durandus qu. 2. quae sententia videtur probabilis.

Sed probabilius, & verius est, Apostolos nunquam hoc Sacramentum sine chrismate exhibuisse, ut docet Thomas Waldensis tom. 2. de Sacramentis c. 113. & Bellarminus agens de hoc Sacramento.

Probatur Primò, Quia nullus veterum docet Apostolos aliquando per solam manus impositionem dedisse Spiritum S. cum tamen multi ex illis dicant ipsos ipsos chrismate, Dionysius Areopagita cap. 4. Eccles. Hierarch. in principio: Est alia quaedam unguenti perficiens operatio, quam duces nostri, Μόρμολον, id est, unguenti Sacramentum vocantur. Fabianus Papa loco citato dicit Apostolos lingulis annis conficere nouum chrisma consueuille: Fabianus.

Quidam
existimant
Apostolos
confirmasse
absq; chris-
mate.

9
Sed verius
est Aposto-
los semper
adhibuisse
chrismata

Dionys.
Areop.

ergo ergo

Clemens
Rom.

ergo ordinariè utebantur. Clemens Romanus lib. 7. Constitutionum Apostolicarum cap. 44. & 45 docet modum cōsecrationis vnguenti temporibus Apostolorum vsitatum. Parum autem videtur credibile, quod hoc Sacramentum variè administraverint, cum in cæteris eam libertatem non habuerint. Et confirmatur; Quia sola manus impositio fuisse omnino distinctum Sacramentum constans aliâ materiâ, & aliâ formâ; ac proinde fuissent octo Sacramenta; quod est contra sententiam Ecclesiæ.

Impositio
manuum,
& vinctio,
pro eodem
sumun-
tur.

Probatur Secundò, Quia per *Impositionem manuum* cōmodissimè possumus intelligere vñctionem; vt docet Waldensis suprà: qui enim inungit, manus imponit: manus enim imponere phrasi Hebræa, nihil est aliud, quàm tangere; sic Marci 7. cum quidam pertijissent à Domino, vt lumatico manus imposeret, digito tetigit linguam eius & aures.

Probatur Tertiò, Quia Patres Vñctionem Chrismatis vocant *Manus impositionem*, tanquam hæc eadem sint, vel alterum in altero debeat intelligi, vt D. Augustinus l. 15. de Trinitate c. 26. *Orabant*, inquit, vt Spiritus sanctus veniret in eos, quibus manus imponebant; nam ipsi eum dabant: quem morem in suis Præpositis etiam nunc seruat Ecclesiæ. Hic Augustinus vñctionem chrismatis dicit esse eundem morem, quem seruabant Apostoli imponendo manus. Cyprianus epist. 72. quæ est ad Stephanum, loquens de suo tempore, ait; *Manum imponi vt detur Spiritus sanctus*, & epist. 73. dicit id quod Petrus & Ioannes Act. 8. seruauerunt imponendo manus vt acciperent Spiritum sanctum, adhuc seruari in Ecclesiâ; quod, inquit, nunc quoque apud nos geritur, vt qui baptizantur &c. Eusebius Papa epistola 3.

August.

Cyprianus.

Manus quoque impositionis Sacramentum, magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis Sacerdotibus; nec tempore Apostolorum legitur ab alijs peractum esse.

Eusebius
Papa.

Probatur Quartò, quia Patres quando dicunt solos Episcopos dare Spiritum sanctum per vñctionem chrismatis, id probant quia Act. 8. & 19. soli Apostoli manus imponebant: ergo volunt has ceremonias easdem esse; vel alteram in altera includi. Vide Eusebium Papam epist. 3. Cyprianum epist. 73. Damasum epist. 4. Innocentium III. Capitulo vnico, de Sacra Vñctione. § penultimo. Et Concilium Florentinum.

Obiectio ex
Cōcil. Flo-
rent. & In-
noc. 3.

Sed contrà. Obijcitur Cōcilium Florentinum in instructione Armentorum; vbi dicitur loco *impositionis manus Apostolorum, dari nunc in Ecclesiâ Cōfirmationem*. Et Innocentius III. Cap. Vnico, de Sacra Vñctione, §. penult. vbi sic ait; *Per frontis chrismationem, manus impositio designatur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio: vbi videntur hæc ceremoniæ distingui.*

Soluitur.

Respondeo, Conciliū Florentinum solum vult dicere, idiplum quod Apostoli faciebant, dum dicebantur manus imponere, nunc facere Episcopos cum dicuntur confirmare: quod enim tunc *Manus impositio* vocabatur, nunc dicitur *Confirmatio*, quamquam esset idem Sacramentum. Hanc esse Concilij mentem, confirmatum; quia Concilium inde probat Confirmationem non posse dari nisi ab Episcopo, eò quod *manus impositio* solum ab Apostolos daretur: quæ consequentia nihil valeret, si esset diuersa ceremonia. Innocentij autem III. testimonium est apertè pro nobis: dicit enim *ma-*

nus impositionem alio nomine vocari Confirmationem: ergo secundum ipsum, est vna eademque res.

Dico Secundò, Illud chrisma quod est materia Confirmationis, non est oleum simplex, sed mixtum balsamo. Est fide certum.

Probatur Primò, Ex Concilio Florentino. *Secundum Sacramentum*, inquit, est Confirmatio, cuius materia est chrisma confectum ex oleo (quod nitorem significat conscientie) & balsamo (quod odorem scilicet bonæ famæ significat) per Episcopum benedictum.

Probatur Secundò, Ex traditione Patrum.

Dionysius de Eccl. Hierarch. c. 4. p. 3. dicit chrisma componi ex materijs suauiter spirantibus, & suauitate odoris fragrantè facere initium. Clemens Romanus lib. 7. Constitutionum c. 45. idem docet. Fabianus ep. 2. ad Orientales, dicit Christum instituisse vt chrisma conficeretur ex oleo & balsamo. Cyprianus sermone de vñctione chrismatis, ait; *Hodie sacram chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum*. Gregorius I. Papa in 1. c. Canticorum, in illud; *Borui Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*, dicit; *In vineis Engaddi balsamum nascitur, quod cum oleo, Pontificali benedictione, chrisma conficitur, quo dona Spiritus sancti exprimuntur*. Innocentius III. Capit. Vnico suprà cit. Denique omnes Doctores Scholastici dist. 7.

Probatur Tertiò, Ex figura huius Sacramenti: quia vnguentum quo Sacerdotes & Tabernaculū veteris Testamenti vnguebantur, erat figura nostri chrismatis, quo vngitur Ecclesiā, quæ est *vinum Dei Tabernaculum*; vt docet Cyprianus suprà de Vñctione chrismatis: & Petrus Damianus serm. 1. de Dedicatione: Atqui illud constabat diuersis liquoribus odoriferis; vt patet Exod. 30. inter quos erat *Besem*, id est, balsamum; quod Noster vertit *Stacte*, id est, guttula. Congruentia autem est, quia materia debet significare effectum Sacramenti: effectus autem huius Sacramenti potissimum est Confirmatio in fide, & fidei confessione; quæ requirit puritatem, & feruorem fidei in corde, quod significatur oleo, liquore puro, lucido & calido; & requirit constantem confessionem in ore, quod significatur balsamo; cuius bonus odor effunditur ad alios: vt colligitur ex Innocentio III. suprà D. Thoma, & Concilio Florentino.

Dico Tertiò, Mixto balsami videtur omnino esse de essentia huius Sacramenti. Insinuat D. Thomas hic & lib. 4. contra Gentes cap. 6. & plerique Doctores, dum absolute docent materiam huius Sacramenti esse oleum balsamū mixtum. Et Probatur Primò; Quia id apertè insinuat Concilium Florentinum. Secundò, Quia mixtio balsami est ex institutione Christi, eiusque præcepto: vt patet ex epistola Fabiani iam citata: quod est signum, esse de essentia Sacramenti: neque enim aliunde potest aliquid probari esse de essentia Sacramenti, nisi quia Christus sic instituit & præcepit.

Dices Primò, Mixtio aquæ cum vino est ex Christi institutione, & tamen non est de essentia sacrificij.

Respondeo, Non esse propriè ex Christi institutione, sed Ecclesiæ, quæ id instituit, & præcepit exemplo Christi, vt infra dicitur: quod suo modo loquendi insinuat Concilium Florentinum: *assignans enim materiam Eucharistiæ, non dicit eius materiam esse mixtum ex aqua, & vino, sicut confirmationis materiam dicit esse Chrisma confectum ex*

10
Chrisma
cōstit. oleo
& balsamo.Florenti-
nam.

Dionysius.

Clemens
Rom.
Fabianus.

Gregor. I.

Innocent. 3.

Vnguentum
compositū
veteris te-
stamenti.
fuit figura
nostri chri-
smatis.Significa-
tio olei &
balsami in
chrismate.11
Mixtio
balsami est
de essentia
SacramentiMixtio ta-
men aquæ
cum vino
non est de
essentia sa-
crificij.

Itum ex oleo & balsamo; sed absolute materiam esse vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima adhiberi debet; satis insinuans aquam non esse de substantia, sed solum præcepto Ecclesie adhiberi.

Satisfactio non est pars essentialis Pœnitentia, sicut mixtio olei & balsami huius Sacramenti.

Dices Secundò, Satisfactio est ex institutione Christi; & tamē non est pars essentialis Sacramenti pœnitentia, sed solum integralis; ergo similiter balsamum poterit esse pars integralis. Ita Canus.

Respondeo, Negando Consequentiam. Est enim dispar ratio: satisfactio enim est pars Pœnitentia talis, quæ non supponitur formæ illius Sacramenti, sed ordinariè eam sequitur; neque actu concurret ad actu constituendum Sacramentum Pœnitentia, quando substantialiter perficitur; sed solum est complementum quoddam, quod absolute possit abesse; imò fieri potest, ut nulla satisfactio sit imponenda: balsamum verò est pars, quæ necessariò supponitur formæ; & actu debet concurrere dum Sacramentum perficitur: unde est pars essentialis.

Dices Tertio, Innocentius III. Capitulo Pastoralis, de Sacramentis non iterandis, consultus, An is qui per errorem non chrismate, sed oleo tantum fuerat delibutus, Sacramentum Confirmationis iteratò debeat suscipere? Respondet Nihil in talibus iterandum, sed cautè supplicandum, quod incautè fuerat præmissum: ergo balsamum non est materia necessaria huic Sacramento. Ob hoc argumentum multi recentiores putant balsamum non esse necessarium necessitate Sacramenti, sed solum necessitate præcepti: unde, si in solo oleo oliuorum benedictio conferatur, esse verum Sacramentum. Ita Caietanus hic. Victoria quæst. 41. de Confirmatione. Sotus dist. 7. art. 2. Nauarrus cap. 22. Enchiridij n. 8. Couarruias lib. 1. Varfarum resolutionum c. 10. num. 4.

Quod confirmatur Primò, Quia difficulter verum balsamum haberi potest; & olim in sola Iudæa reperiebatur, teste Plinio lib. 12. cap. 25. Confirmatur Secundò, Quia Paulus III. Pius IV. & Gregorius XIII. dicuntur permisisse, ut ex Indico balsamo Chrisma conficiatur; quod tamen videtur alterius speciei, quam Iudaicum; quod est signum, hanc materiam non esse omnino necessariam, alioquin Pontifices non tam facile concessissent.

Verum etsi hæc sententia non sit probabilis: tamen quod diximus, est probabilius. Unde aliter Respondeo, Verba Innocentij & generatim & formaliter accipienda: In talibus, nempe, in Sacramento Ordinis, & Confirmationis, quæ Characterem imprimunt, nihil esse iterandum, scilicet nec substantia, nec caeremonias. Caeremonia enim iteranda non sunt, quia sufficit eis semel administratas: substantia quoque Sacramenti non est iteranda, quia hæc Sacramenta sunt initerabilia. Cautè itaque supplicandum, quod præmissum est, siue illud substantiale sit, siue caeremoniale. Ex quibus verbis colligitur, Innocentium velle ut substantia Sacramenti conferatur, quia antea collata non fuerat; alioquin fatendum erit ipsum velle, ut solo balsamo, quod præmissum fuerat, vngatur; quod ridiculum est, & nunquam factum. Addo: Saltem non esse certum, illam Confirmationem in oleo valuisse: unde omnino oportebat eam sub conditione in materia certa conferre: nec Innocentius aliud poterat respondere.

Ad primam Confirmationem: Respondeo facile tantillum balsami potuisse haberi: nam in

Iudæa erat magna copia; ut patet ex Iosepho lib. 8. cap. 2.

Ad secundam Confirmationem: Sicut quoduis vinum sufficit ad Eucharistiam, ita quoduis balsamum ad hoc Sacramentum.

ARTICVLVS III.

Vtrum sit de necessitate huius Sacramenti, ut chrisma fuerit ab Episcopo consecratum?

Respondeo, Necessarium esse, ut hoc chrisma sit ab Episcopo consecratum, seu benedictum. Est certum. Quia multa Concilia prohibent, ne Sacerdos chrisma conficiat, eo quod hoc sit munus Episcopi. Concilium Romanum sub Siluestro can. 1. Constituit Siluester clara voce, ut nemo Presbyterorum chrisma conficiat. Carthaginense II. can. 3. Vt chrisma, & consecratio puellarum, & reconciliatio ad penitentiam à Presbyteris non fiant. Et aperte Concilium Florentinum in instructione Armenorum: Soli Episcopo licere chrisma consecrare. Idem colligitur ex Clemente Romano, lib. 7. Constitutionum Apostolicarum, cap. 45. & Dionysio Areopagita cap. 4. Ecclesiastica Hierarchia, ubi agit de consecratione chrismatis, eamque dicit perfici per Hierarcham. Denique Innocentius III. Capitulo Cum venisset, de Sacra Vnctione. Eadem est sententia communis Theologorum. Ratio præcipua est Christi institutio: qui sic instituit, quia decebat materiam Sacramentorum ista benedictione veluti disponi, & eleuari ad formam sacramentalem. Baptismi quidem & Eucharistie materia per ipsum usum Christi Domini sanctificata sunt; unde non egent necessariò noua benedictione. Sed vñctione visibili Christus non est usus, ne iniuria fieret vñctioni inuisibili: unde oportuit illam materiam noua benedictione sanctificare.

DVBIVM I.

Vtrum hæc benedictio, seu consecratio chrismatis sit de necessitate Sacramenti?

Caietanus insinuat non esse. Sed communis sententia est, chrismate non benedictio non perfici Sacramentum: quod omnino est tenendum.

Probat, Quia hæc benedictio est ex institutione Domini; ut constat ex epistola Fabiani Papæ, ubi ait Dominum in nocte cana docuisse Apostolos conficere chrisma, id est, benedicere per inuocationem Spiritus sancti. Et ex Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 3. mystagogica, ubi dicit, Hec vnguentum post Spiritus sancti inuocationem non esse commune vnguentum, sed chrisma Christi, quod aduentu Spiritus sancti vim habet. ubi satis insinuat nullam vim habiturum sine hac inuocatione Spiritus sancti. Cyprianus sermone de vñctione chrismatis: Sanctificatus elementis iam non propriè natura præbet effectum, sed virtus diuina potentius operatur: adeest veritas signi, & Spiritus Sacramento. Denique idem colligitur ex Concilio Florentino, quod absolute hanc benedictionem requirit.

Unde sequitur Primò, Hanc benedictionem non esse caeremoniam aliquam accidentariam Sacramento, qualis est benedictio fontis, sed essentialem. Secundò, Non posse ab Ecclesia tolli, quia Ecclesia non potest essentialia mutare.

Ggg h

Aduerte

13
Necessariū est ut chrisma sit ab Episcopo benedictum. Concil. Romanum, Carthaginense, Florentinum, Clemens Romanus, Dionysius,

Innoc. III.

Materia Sacramentorum per benedictionem disponitur & eleuatur.

14

Consecratio chrismatis est de essentia huius Sacramenti.

Hæc consecratio, non est certis verbis aut formis alligata.

Satisfactio non est pars essentialis Pœnitentia, sicut mixtio olei & balsami huius Sacramenti.

12

An Innocentius III. fecerit in simplici oleo conferri hoc Sacramentum.

In sola Iudæa olim balsamum reperiebatur.

Iudaicum balsamum & Indicum an differant essentialiter.

Explicatur Innocentius.

Aduerte tamen formam benedictionis, quā Ecclesia vititur, non esse necessariam; sed sufficere quamuis inuocationem Spiritus sancti, vt benedicat & sanctificet hoc vnguentum, quamuis alijs verbis fiat, quā Ecclesia praescribit. Ratio est, Quia Dominus non praescripsit determinata verba, sed solum Spiritus sancti vel diuinitatis inuocationem, ad sanctificationem vnguenti. Vnde nec semper, nec vbique eadem forma inuocationis seruatur. Pari ratione non est necessaria probitas, aut fides ministri; sed sufficit legitima intentio benedicendi Chrismatis vt Christus instituit, vel vt Ecclesia seruat.

DVBIUM II.

An hac benedictio necessario fieri debeat ab Episcopo?

15
Sacerdos simplex non potest hoc Chrisma consecrare potestate ordinaria.

Caeterans
center id
eum posse
ex com-
missione
Papae.

16
Sed proba-
bilis est,
non posse.

Potest ta-
men ex hac
commis-
sione Con-
firmare.

Concil.
Toletan.

Et chrisma
baptismi
consecrare.

Respondeo Primò, Certum est Sacerdotem simplicem suā ordinariā potestate non posse hanc benedictionem praestare, quidquid dicat Caetanus: est enim communis sententia Theologorum. Patres etiam & Concilia requirunt benedictionē Episcopi, & negant à Presbytero eam posse fieri. Quòd si Presbyter haberet potestatem ordinariam, non ita absolute requirerent Episcopi benedictionem; nec ipsi eam negarent ita absolute.

Probabile tamen est, ex commissione Pontificis Presbyterum posse. Ita Caetanus hic; & Victorius quaest. 43. & aliqui alij recentiores. Probat, Quia potest esse minister ipsius Sacramenti Confirmationis, quod maius est, vt infra dicemus: cur ergo ex eadem commissione non posset consecrare Chrisma, quod minus est?

Contrarium tamen est probabilius, scilicet Papam non posse hanc benedictionem Presbytero committere: cuius signum est, quòd nunquam legatur id fecisse. Confirmatur ex Concilio Florentino, quòd absolute requirit, vt sit benedictum ab Episcopo: cum tamen ibidem dicat ex commissione Pontificis aliquando concessum Presbyteris, vt hoc Sacramentum conferrent. Et ratio est, Quia cum iure diuino hoc sit concessum Episcopis, vt chrisma cōficiant, vt patet ex supra dictis, non facile asserendum est Pontificem id posse extendere ad alios, nisi maior ratio vel auctoritas id conuincat.

Nec obstat quòd conferre Sacramentum amplius videatur, quā disponere materiam: quia potuit esse legitima causa, cur Dominus ita voluerit esse Episcopum ministrum Sacramenti, vt hoc ministerium etiā simplici Presbytero posset committi: nempe, quia Episcopi non possunt se ad omnia loca, vbi hoc Sacramentum conferendum est, transferre. Quae ratio locum non habet in benedictione materiae.

Dices, Concilium Toletanum Primū Canone 20. aperte dicit, In quibusdam locis, vel prouincijs dicuntur Presbyteri chrisma consecrare: nec tamen id damnat tamquam irritum. Respondeo, Non est credibile in Ecclesijs Catholicis fuisse vnquā permissum Presbyteris vt cōficerent chrisma Confirmationis; fuisset enim intolerabilis abusus contra tot Canones, cum periculo summi sacrilegij. Vnde Concilium videtur loqui de chrismate, quo baptizati vnguntur in vertice; quae vntio, cum sit caeremonialis, posset ab Ecclesia eius benedictio Sacerdoti committi. Vfus tamen Ecclesiae

habet, vt hac quoque vntio fiat chrismate per Episcopum benedicto.

ARTICVLVS IV.

Vtrum hac sit conueniens forma Confirmationis: Consigno te signo Crucis, &c.

Respondeo, Hanc esse conuenientem formā: *Consigno te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Ratio est, Quia in ea exprimitur causa principalis huius Sacramenti, scilicet sanctissima Trinitas: & ministerialis, scilicet minister: & effectus Sacramenti, qui duplex est; Primò, Facere militē Christi, insigniendo illum exterius Cruce, interius Charactere; Secundò, Corroborare ad pugnam spirituales, confirmando chrismate.

Notandum Primò, Hanc formam, sicut & reliquas Sacramentorum, magis traditione, quā scripto haberi. Nam vt Dionysius ait c. 7. par. 3. Ecclesiasticae Hierarchiae: *Consecratorias inuocationes has non est scripto euulgare.* Et Innocentius I. epist. 1. c. 3. de Confirmatione, *Verba dicere non possum, ne magis prodece videar, quā ad consultationem respondere.* Insinuat tamen eam Apostolus 2. ad Cor. 1. v. 21. *Qui confirmat, inquit, nos vobiscum in Christo, & qui vnxit nos Deus, qui & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris?* Ambrosius c. 7. de ijs, qui mysterijs initiatur, *Serua quod accepisti; signauit te Deus Pater, confirmauit te Christus Dominus.*

Notandum Secundò, Hanc formam videri essentiali: vt colligitur ex Concilio Florentino. Vnde si sic mutetur, vt non seruetur eadē sententia, nihil fiet. Debent autem exprimi tres Personae diuinae, sicut in Baptismo: tum, quia hoc Sacramentum est consummatum quēdam baptismum; quia homo per hoc armatur propriē ad fidei professionem, quae potissimum versatur circa mysteriū Trinitatis. Actio quoque Ministri necessaria exprimenda, sicut in Baptismo; quod fit, cum dicitur: *Consigno te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis.* Fortasse tamen dictio illa (*salutis*) non est de substantia, cum videatur contineri in verbo *Confirmandi*. Idē forte dici posset de hoc verbo (*Chrismate*) & (*signo Crucis*): nam signatio apud Christianos intelligitur fieri signo Crucis, & confirmatio chrismate. Quia tamē res est dubia, si quis sic confirmatus esset, deberet sub conditione iterari.

ARTICVLVS V.

Vtrum Sacramentum Confirmationis imprimat Characterem?

Respondeo, Imprimere Characterem. Vide supra qu. 63. art. 1. n. 2. Notandum est hunc Characterem distingui realiter à Characterē Baptismi. Ratio est, Quia Cōfirmatio est Sacramentum omnino distinctum à Sacramento Baptismi: nam ad diuersa munera per hac deputatur: per Characterem enim Baptismi efficiuntur membra Christi, & capaces Sacramentorum: per Characterem Cōfirmationis consignamur in milites Christi ad eius fidem publicē profitendam.

Dices,

Dices, D. Augustinus lib. 3. de Baptismo cap. 16. dicit manus impositionem posse repeti: *Manus, inquit, impositio, non sicut baptisus, repeti non potest: quid enim est aliud, quam oratio super hominem? ergo non imprimit Characterem.*

Respondeo, Illa verba intelligenda de manûs impositione reconciliatoria, per quam hæretici recipiebantur in Ecclesiam: ut patet expendenti totum Augustini discursum, præsertim capitis 17. & 18. Nam secundum D. Augustinum Sacramentum Confirmationis etiam in pelsimis hominibus manet, sicut & Baptismus: & ideo repeti non potest. Vide illum lib. 2. contra litteras Petilianæ cap. 104. De varia manûs impositione, vide Franciscum Turrianum in cap. 19. libri octavi Constitutionum Clementis.

ARTICVLVS VI.

Utrum Character Confirmationis præsupponat Characterem Baptismi?

Respondeo, Characterem Baptismi necessario supponi Characteri Confirmationis, sicut & reliquis omnibus Sacramentis: adeo ut, si quis non sit baptizatus, nullum Sacramentum in ipso sit validum. Est communis sententia Doctorum. Contrarium est errori proximum.

Probat ex Canone *Præter hoc*, distinct. 32. ubi Alexander I. dicit Baptismum esse prius & magis necessarium Sacramentum, quam vllum aliud. Et ex Concilio Florentino; *Primum omnium Sacramentorum tenet Baptismus, quod vita spiritualis ianua est, per ipsum enim membra Christi, & de corpore efficiuntur Ecclesia.*

Idem Probat ex Capitulo *De Presbytero non baptizato*, ubi Concilium apud Compendium urbem Gallie, iubet eum reordinari. Et Capitulo 3. eiusdem tituli idem approbat Innocentius III. neque facit vllam differentiam inter ea, quæ imprimunt Characterem, & non imprimunt. Vide etiam Concilium Tridentinum sess. 14. c. 1. ubi dicit *Pœnitentiam ante baptismum non esse Sacramentum.* Ratio est, Institutio Christi, qui voluit Characterem baptismi esse veluti potentiam receptiuam ad reliqua Sacramenta.

Dices, Quod si quis non baptizatus bona fide putet se esse baptizatum, & in gratia suscipiat Eucharistiam; nullumne percipiet fructum?

Respondeo, Nullum percipiet ex vi Sacramenti, non magis quam ex hostia non consecrata. Contrarium accidit in infatibus baptizatis, qui olim percipientes Eucharistiam, accipiebant fructum Sacramentalem sine vlllo proprio motu. Nec obstat quod familia Cornelij acceperit Spiritum sanctum ante baptismum: quia non accepit Spiritum sanctum per aliquod Sacramentum, sed extraordinario miraculo: Deus enim, qui non est alligatus Sacramentis, potest Sacramenti effectum sine Sacramento dare. Vltus est autem tunc hoc extraordinario modo, ut præcipue ostenderet Gentes non esse excludendas à gratia baptismi, quamuis prius non fierent Iudæi. Credibile autem est eos, qui sic Spiritum sanctum acceperunt, non fuisse amplius confirmatos; ac proinde tunc impressum fuisse Characterem.

ARTICVLVS VII.

Utrum per Sacramentum Confirmationis conferatur gratia gratum faciens?

Respondetur, Hoc Sacramentum conferret gratiam gratum facientem ad robur pugne spiritualis fidei. Probat ex capite 8. & 19. Actorum, ubi ad impositionem manuum datur Spiritus sanctus. Atqui missio Spiritus sancti nunquam est, nisi cum gratia iustificante. Vide supra quæst. 62. art. 1.

Dices, In Baptismo datur Spiritus sanctus: ergo non datur in Confirmatione.

Respondeo Negando Consequentiam. Nam in omnibus Sacramentis datur Spiritus sanctus, sed ad diuersos effectus, ut supra dictum est qu. 62. num. 3. art. 2. num. 10. & 11.

DVBIVM I.

Utrum Confirmatio det maiorem gratiam quam Baptismus?

Missis sententijs: Respondeo, valde probabile esse, copiosorem gratiam dari Confirmatione, quam Baptismo. Probat, Quia Scriptura Baptismo solum tribuit renasci, sed Confirmationi propriè dare Spiritum sanctum. Secundo, Quia Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia c. 4. Confirmationem dicit esse *τελειωσιν*, id est, perfectionem, & *τελειωσιν*, id est, perfectum. Alij Patres dicunt in ea dari plenitudinem Spiritus S. & nos per eam fieri plenè Christianos.

Quod confirmatur à simili: Nam homo secundum corpus maiorem accipit corpoream molem per vim augmentatiuam, quam per generationem: nihil ergo miri, si per Confirmationem, quæ est veluti vis augmentatiua, maiorem gratiam consequamur, quam per Baptismum, qui est spiritualis regeneratio. Quod satis paruit in Apostolis, qui in Pentecoste maiorem gratiam sunt consecuti, quam antea per Baptismum.

DVBIVM II.

Qua dispositio requiratur ad gratiam huius Sacramenti?

Respondeo, & Dico Primò, In iusto, præter gratiam habitualement, nihil absolute necessarium est, præter intentionem huius Sacramenti suscipiendi. Ratio est, Quia gratia habitualis est sufficiens dispositio ad aliquod augmentum ex opere operato suscipiendum; intentio autem illa nõ tam requiritur ad effectum Sacramenti, quam ad eius substantiam; quæ substantia posita necessario sequitur effectus in homine iusto: quia non ponentibus obicem Sacramenta necessario dant gratiam.

Curandum tamen est, Ut cum magna reuerentia, & præparatione ad tam eximium Sacramentum accedatur.

Dico Secundo, In eo, qui peccauit mortifere, necessario requiritur contritio, vel saltem attritio, quæ bona fide putetur contritio. Ratio est, Quia hoc Sacramentum non est institutum ad conferen-

Ggg iij

Quenam manûs impositio iuxta Augustinum non imprimit Characterem.

19 Character Baptismi supponitur necessario ceteris omnibus Sacramentis.

Abque baptismo inutilia sunt alia Sacramenta.

Cornelius accepit Spiritum sanctum ante baptismum.

Et Character Confirmationis.

Affirmatur

Affirmatur

Dionysius.

Ratio contra

In iusto nulla requiritur dispositio præter gratiam habitualement.

Commentatur reuerentia.

24

In peccatore memorie necessaria est contritio vel attritio.

conferendam primam gratiam, sed ad augmentum, & perfectionem: unde dicitur Sacramentum viuentium: ergo supponit statum gratiæ, qui sit vel re verâ, vel bona fide putetur esse. Vide D. Thomam ad 2.

Vbi tamen aduerte, Siquis esset in peccato mortifero per ignorantiam, non iustificaretur per hoc Sacramentum, nisi haberet veram contritionem, vel saltem attritionem virtualementem: quia peccatum mortiferum non potest sine poenitentia remitti, etiam si ignoretur, vt probandum est de Sacramento Poenitentiae. Cum hac moderatione intellige D. Thomam.

ARTICVLVS VIII.

Utrum hoc Sacramentum sit omnibus exhibendum?

Respondetur exhibendum omnibus. Ratio est, Quia sicut natura intendit, vt omnis qui corporaliter nascitur, ad perfectam ætatem perueniat; ita multo magis intendit Deus, vt omnis qui spiritualiter renascitur, perueniat ad statum perfectum vitæ spiritualis.

DVBIUM I.

Utrum hoc Sacramentum sit conferendum infantibus ante usum rationis?

Respondeo, Seruandam esse Ecclesiæ consuetudinem. Olim cum baptismus solum bis in anno conferretur, scilicet in profesto Paschæ, & Pentecostes, simul dabatur Sacramentum Confirmationis. Nam Episcopus facile bis poterat adesse, & minor erat fidelium multitudo. Unde etiam tunc dabatur infantibus: vt patet ex Dionysio, Melchiade, & alijs. Vide Thomam Waldensem tomo 2. cap. 140.

Postea quando ob multitudinem, & alias causas, id non potuit seruari, separatim conferri cepit hoc Sacramentum: & ex illo tempore expectatum ferè vsque ad initium vsus rationis: Quod & nunc passim seruatur; & probat Catechismus ad Parochos Pij V. Ratio est, Quia decet, vt si necessitas non premat, suscipiatur cum propria fide & deuotione; cum sit Sacramentum tantæ dignitatis. Decet quoque, vt hoc Sacramento professionem fidei quisque per se faciat, cum in baptismo fecerit per alium. Denique vt periculum repetitionis vitetur.

Dices; Canone *Vt ieiuni*. de Consecratione dist. 5. dicitur, *Uti ieiuni veniant ad Confirmationem perfectæ ætatis, & vt moneantur ante confessionem facere*: ergo &c.

Respondeo, Canonem loqui de adultis, non de pueris: unde non sequitur pueros non posse confirmari. Vbi aduerte, non esse præceptum sub peccato mortali, vt ieiuni accedant: nec consuetudo sub tam stricta obligatione hoc obseruat. Nam sæpe hoc Sacramentum confertur post prandium. Valdè tamen est consulendum. Similiter consulenda confessio, quamuis non sit præcepta, cum contritio, vel etiam attritio exstimata contritio, etiam in peccatore sufficiat.

Aduertendum est, Eth infantibus non detur ordinariè hoc Sacramentum, eo quod expectetur

vsus rationis; tamen si iste vsus non putetur futurus, hoc Sacramentum non est differendum. Ratio est; Quia non solum datur ad pugnam spiritualementem, sed etiam ad sanctitatem & gloriam maiorem, vt patet ex D. Th. ad 4. Quod satis est, vt merito aliqui possit & debeat, etiam si nunquam sit pugnaturus, conferri. Unde vtilissimè daretur etiam moribundis, siue infantes sint, siue adulti. Quod autem hoc non sit vsitatum, fortassis causa est, quia non potest commodè fieri Episcopis occupatis: & quia non est absolute necessarium, vt Melchiades ait.

Deinde, etiam dari debet perpetuo amentibus, quidquid dicat Sotus. Non enim est ratio, cur tanto bono sint priuandi, cum per gratiam baptismalem sint satis dispositi; & nulla in Sacramentum irreuerentia committatur: præsertim cum Patres dicant, sine hoc Sacramento non esse perfectum Christianum.

Tertiò, Dari debet etiam amentibus, qui aliquando vsus rationis habuerunt, si non putentur ad mentem redituri. Nec opus est vt hoc Sacramentum expresse petierint; sufficit enim generalis voluntas, quia quisque fidelis, dum ratione utitur, censetur velle omnia ordinaria salutis suæ adminicula; nec sciatur esse in malo statu.

DVBIUM II.

Utrum Confirmatio sit præcepti, an consilij tantum?

Omnibus consideratis, probabilius est, non esse vllum præceptum, quod per se obliget fideles ad Sacramentum Confirmationis. Unde seculo contemptu, prætermisio eius non est per se peccatum, saltem mortiferum. Colligitur ex D. Thoma hoc articulo: & Docet Caietanus in Summa, verbo *Confirmatio*. Adrianus tractatu de Confirmatione art. 1. Franciscus Victoria de Confirmatione, quæst. 48. Covarruias lib. 1. Variarum resolutionum cap. 1. num. 9. Nauarrus in Enchiridio cap. 22. num. 9. Sotus distinctione 7. art. 8. & plerique alij recentiores. Probat; quia tale præceptum vel esset directè à Christo Domino impositum, sicut præceptum Baptismi, & Eucharistiæ: vel oriretur ex natura rei, supposita dumtaxat institutione huius Sacramenti: vel esset impositum ab Ecclesia. Atqui nullo horum modorum de tali præcepto constare potest: ergo non est introducendum. Patet Consequentiā: Quia nullum præceptum obligans sub mortali introducendum, nisi satis constet extare; vt patet ex tractatu de Legibus.

Minor patet: Quod enim Dominus tale præceptum dederit, nec ex Scripturis, nec ex traditione habetur.

Quod etiam ex natura Sacramenti non oriatur, patet; quia hoc Sacramentum neque est necessarium ad salutem, vt patet in Infantibus: neque ad fidem constanter profitendam; nam alijs medijs, vt oratione, & bonis operibus auxilium necessarium potest obtineri. Nam, licet hoc Sacramentum non esset institutum, obtineri posset quod necessarium est ad profitendam fidem. Denique, neque præceptum Ecclesiæ extat; nam vsus Ecclesiæ non habet, vt quis cogatur ad hoc Sacramentum: alioqui maior cura adhiberetur, vt omnibus

In immemore sufficit virtutis attritio

26
Varia fuit
Ecclesiæ
consuetudo
in confirmatione conferenda.

Car nunc
differtur
vsque ad
initium vsus
rationis.

An ieiuniū
vel confessio
prærequi-
ratur ante
hoc Sacra-
mentum.

An, & qui-
do expediat
hoc Sacra-
mentum non
differri in
infantibus
& mori-
bundis.

28
Dandum
etiam hoc
Sacramen-
tum amen-
tibus.

Est aliqui-
do vsus
rationis
ne.

29
Omissio
huius Sacra-
menti
per se non
est peccatu
saltem mor-
tificum.

Probat
non esse
aliquod
Præceptum
ad hoc Sa-
cramentum
suscipien-
dum.

omnibus administraretur, etiam morituris. Accedit, quod Ecclesia nō solet de Sacramentis præcepta condere, præcipiendo absolute ipsum vsū, sed solum determinando tempus.

Dices: Apostoli Actorum 1. v. 4. habuerunt præceptum expectandi Spiritum sanctum, cuius infusio, est effectus Confirmationis: Et conuolens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris &c. Atqui hæc promissio infusionis Spiritus sancti pertinet ad omnes, vt patet ex concione Petri Actorū 2. & ex testimonio Ioëlis, quod Petrus adducit: ergo omnes habent præceptum hanc gratiam querendi.

Respondeo; Apostolis id præceptum, non tam ob gratiam gratum facientem, quam ob dona gratis data, quibus debebant instrui ad munus Apostolicum, sine quibus erant omnino inepti ad illud munus.

Dices Secundo; Patres dicunt, omnes debere hoc Sacramentum suscipere, vt sint perfecti Christiani. Et Melchisedes Papa dicit Confirmationis auxilia victuris esse necessaria; & hoc Sacramentum ita esse coniunctum baptismo, vt nisi interueniente morte non posset separari, aut vnum sine altero rite perfici.

Respondeo; Istis verbis non significatur vlla obligatio, nisi forte ea, quæ oritur ex natura rei supposita institutione. At satis constat ex natura rei non esse necessarium. Neque enim obligamur esse ita pleni Christiani, sed sufficit plenitudo, quæ est per baptismum; & postea alijs Sacramentis, ac bonis operibus perficitur. Et confirmatur, quia alioqui morituris esset necessarium conferendum. Neque etiã obligamur ratione professionis fidei; quia alijs modis sufficiens ad hanc auxiliũ potest impetrari. Significatur ergo tantummodò magna utilitas, quæ interdum vocatur necessitas.

Quod autem Melchisedes ait, *vnũ sine altero rite non perfici*, intellige secundum ritum & consuetudinem veteris Ecclesiæ, quæ solet hoc Sacramentum statim post baptismum conferre.

Aduerte tamen; etsi omisso huius Sacramenti per se non sit peccatum, præsertim mortale, tamẽ potest esse ratione adiuncti. Primò, ratione contemptus, vt si quis nollet confirmari, existimans esse re puerilem, & se indignam. Secundò, ratione scandali; vt si putaretur contemnere, aut non esse Catholicus. Tertiò, ratione propriæ conscientię; vt si putaret se aliter nõ fore satis firmum in fide, aut fidei confessione. Denique vix vnquam potest hoc Sacramentũ omitti sine aliquo peccato: quia vix potest adesse iusta causa tanti boni negligendi, quod tam facile potest haberi.

Quod autem quidam dicunt Confirmationem debere præmitti ante Eucharistiam, id intellige ex decencia, non ex obligatione. Nusquam enim extat præceptum ad hoc obligans; neque consuetudo Ecclesiæ id semper seruat. Similiter non est obligatio, vt antecedit extremam Vnctionem, vel Matrimonium. Addo, Non videri obligationem sub peccato mortifero, vt is qui ordinatur, aut etiam qui confert hoc Sacramentum, sit confirmatus. Vt colligitur ex Soto hoc loco, Nauarro cap. 22. nu. 9. Victoria quæst. 46. de Confirmatione.

Ratio est, Quia nusquam tale præceptum habetur. Nec obstat Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 4. vbi dicit, *Ne quis confusũ mittetur, qui*

non sit confirmatus. Quia nullum est verbum quod indicet propriè dictum præceptum. Valdè tamen esset reprehensibile, si fieret contrarium.

ARTICVLVS IX.

Verum hoc Sacramentum sit conferendum in fronte?

Respondetur, Vnctionem Chrysmatis esse in fronte perficiendam, idque in formam Crucis. Ita Concilium Florentinum, quod vtrumque definit.

Notandum est Primò, Remotam quidem materiam huius Sacramenti esse *Chrysmã ab Episcopo benedictum*: sed proximam esse, *Vnctionem frontis in modum Crucis*; sicut in Baptismo, proxima materia est ablutio; in extrema Vnctione olei illitio.

Notandum Secundò, Hanc signationẽ in fronte esse de substantia huius Sacramenti, adẽ vt si in alia parte fiat, v. g. in vertice, non constet Sacramentum: vt communiter Doctores, Durandus, Scotus, Paludanus, & alij distinctione 7. Nam in hoc distinguitur hæc vnctio Confirmationis, ab vnctione Baptismi quæ fit in vertice, vt patet ex testimonijs supra citatis. Vnde Pontifices docent solis Episcopis licere signare baptizatos in fronte. Vide Innocentium I. epist. 1. cap. 3. Damianum epist. 4. Leonem I. epist. 83. & alios. Idem apertè docent Patres. D. Augustinus in illud Psalmi 141. vers. 4. *In via hac quã ambulabam &c.* dicit quædam Sacramenta accipi in toto corpore, vt Baptismum; quædam in ore, vt Eucharistiam; quædam in fronte, vt signaculum crucis in Confirmatione: *Quia*, inquit, *frons est locus pudoris, vt non erubescamus Dominum confiteri.* Idem expressè habet Concilium Florentinum. Vnde deceptus est Franciscus Victoria, quæst. 51. existimans hoc esse solum necessarium necessitate præcepti, non Sacramenti.

Notandum Tertiò, Signum crucis esse de substantia, quia exprimitur in forma. Idem insinuant Patres, dum dicunt *frontem signari*: hoc enim signum apud Christianos non est aliud, quàm signũ crucis. Ratio est; quia efficitur milites Christi; vnde eius Characterem, quod est signum crucis, oportebat accipere.

Notandum Quarto; Valdè probabile esse hanc vnctionẽ debere fieri immediatè per manus Episcopi; nec satis esse, vt fiat medio instrumento, quia requiritur manus impositio: vt patet ex supra dictis. Debet ergo manu tangere. Sufficit tamen pollex, vel digitus; quia sic dicimur manu tangere.

ARTICVLVS X.

Verum is qui Confirmatur, debeat teneri ab aliquo?

Respondetur, Eum, qui confirmatur, debere habere susceptorem, à quo in militia Christiana instruat: sicut qui baptizatur habet susceptorem, à quo instruat in ijs, quæ ad communem fidem, & mores pertinent.

Notandum est Primò, Hanc ceremoniam esse valdè antiquam, vt patet ex Canone In Catechismo

Ggg iiii mo de

30
Soluuntur
Obiectio-
nes.

An, & quæ
sit necessi-
tas susci-
piendi Sa-
cramentum
Confirmæ-
tionis.

31
Omissio
huius Sa-
cramenti
vnde, &
quibus ri-
tulis possit
esse pecca-
tum.

32
An hoc Sa-
cramentum
debeat præ-
mittere Sa-
cramentum
Eucharis-
tiæ, vel
alijs.

Vnctio
frontis in
modum
crucis, est
materia
proxima
huius Sa-
cramenti.

Si fiat ex-
tra frontem
non valet.

Innocent. I.
Damianus.
Leo. I.
August.

Victoria
fallitur.

34
Item non
valet, si fiat
ab aliq. signo
crucis.

Debet fieri
per manum
Episcopi
sine medio
instrumen-
to.

35
Assumatur

mo de Consecratione, distinctione 4. qui est Higiniij Pape.

Suscceptoris in Confirmatione similis fere obligatio, qualis in Baptismo.

Notandum Secundò; Quòd talis fere hñc nascitur obligatio, & cognatio spiritualis, qualis in Baptismo: quamvis obligatio instruendi, vñu penè videatur abolita, eò quòd illi qui confirmantur, ordinariè sint satis instructi, vel ab alijs satis instruuntur. Si tamen hoc non esset, teneretur Susceptor. Cognatio autem spiritualis reuocanda est ad terminos præscriptos à Concilio Tridentino, sess. 24. cap. 2. Vbi etiam insinuat solum vñum vel vñam debere suscipere in Confirmatione.

Suscceptor debet esse Confirmatus.

Notandum Tertiò, Hunc Susceptorem debere esse confirmatum; alioquin peccat, & non contrahit cognationem: vt rectè docet Angelus, verbo Confirmatio, num. 11. Tabiena ibidem §. 7. Victoria quaest. 51. Et colligitur ex Canone in Baptismate distinct. 4. de Consecratione. Vbi sicut dicitur, non baptizatum non posse tenere in Baptismo, ita dicitur non confirmatum non posse tenere in Confirmatione.

ARTICVLVS XI.

Vtrum solus Episcopus, hoc Sacramentum conferre possit?

36 Error Armacani & VVicleff.

Richardus Armacanus lib. 11. cap. 4. vult etiam Presbyterum, & Diaconum esse ordinarios huius Sacramenti ministros. Idem docuit Ioannes Wicleff. Contra quos agit Thomas Waldensis tomò 2. cap. 114. & sequentibus.

Solus Episcopus est ordinarius minister Confirmationis.

Sed fide tenendum est, solum Episcopum esse ministrum ordinarium huius Sacramenti.

Concilia.

Probatur Primò, Ex Concilio Florentino: Ordinaris minister, inquit, Sacramenti Confirmationis, est Episcopus; & cum ceteras vñctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi Episcopus debet conferre. Concilium Tridentinũ sess. 7. can. 3. Si quis dixerit Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit. Vide plura de Consecratione distinctione 5.

Exempla Scripturae.

Probatur Secundò, Exemplis Scripturae. Nam Actorum 8. cum Philippus Diaconus baptizasset plurimos in Samaria, non tamen eis manus imposuit; sed ad hoc Hierosolymis missi sunt Apolloli, Petrus, & Ioannes. Actorum 19. Prasente Paulo baptizantur duodecim viri, sed Paulus imponit illis manus. Hinc infert Concilium Florentinum, & Eusebius Papa, istud Sacramentum nõ conferri posse nisi ab Episcopis, qui in locum Apostolorum successerunt.

Ratio D. Thomae.

Ratio D. Thomae est valde bona: Cum enim hoc Sacramentum sit Sacramentum perfectionis, oportuit ab eo conferri, qui inter ministros statũ perfectionis obtinet, qui est Episcopus. In quo etiam errauit Armacanus, existimans, ordinẽ Episcopatus non distingui à Presbyteratu.

Obiectio ex D. Hieronymo soluitur.

Dices; Hieronymus contra Luciferianos insinuat impositionis manum Sacramentum ad honorem potius sacerdotij, quàm ad legis necessitatẽ à solis Episcopis conferri.

Respondeo Primò, Hieronymum non videri satis intellexisse Episcopũ iure diuino esse maiorem Presbytero, de quo plura suo loco. Secundò, fortè sic loquitur, quia potest committi Presbytero.

Vtrum summus Pontifex collationem Confirmationis possit Presbyteris delegare?

Q Vidam Doctores Negant: Durandus dist. 7. quaest. 3. & 4. Adrianus de Confirmatione art. 3. Alphonsus à Castro lib. 2. De iusta hereticorum punitione cap. 21. & 22.

Respondeo & Dico Primò, Summus Pontifex potest dare Presbyteris potestatem, vt validè hoc Sacramentum conferant. Est communior sententia Doctorum, & penè certa. D. Thomas hoc loco. Alexander Allenfis 4. parte, quaest. 28. num. 1. art. 3. Richardus, Paludanus, Capreolus, Dominicus Soto dist. 7. Ruardus art. 12. Franciscus Turrianus in cap. 17. libri tertij Clementis de Constitutionibus Apostolorum. Denique plurimi Iurisperiti apud Couarruiam lib. 1. variarum Constitutionum. cap. 10.

Probatur Primò, Testimonio D. Gregorij, quod D. Thomas hñc habet in Primo argumento: vbi id concedit Presbyteris Sardinia ad tollendum scandalum, quod ex prohibitione ortum erat.

Respondet Adrianus, Pontificem non concessisse vñctionem Confirmationis, sed baptismi.

Sed contrà: Quia concedit Gregorius vñctionẽ Chrismatis in fronte, quẽ est Sacramentum Confirmationis, & solis Episcopis referuatur: vt patet ex dictis. Deinde, concedit eam, quam antea capite 9. ad eundem scribens, prohibuerat; vt patet ex epistola. Tertiò, quia res erat vñtata, vt sacerdos signaret in vertice.

Alij respondent Pontificem non concessisse, sed solum permisisse propter scandalum; sicut alia mala interdum permittuntur. Sed contrà: Expresse dicit Concedimus.

Confirmatur, Quia alioqui dedisset occasionẽ maximam errandi in re summi momenti.

Probatur Secundò, Quia Concilium Florentinum & Tridentinum definiunt Ministrum ordinarium huius Sacramenti esse Episcopum: insinuant ergo esse alium ministrum, qui sit extraordinarius. Imò Concilium Florentinum expresse dicit, Aliquando per Apostolica sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa simplicem sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto, Confirmationis Sacramentum administrasse: vbi videtur respicere ad hunc locum Gregorij.

Dico Secundò, Si sacerdos confirmet sine Pontificis commissione, nihil efficiet. Sequitur ex supra dictis. Hæc enim auctoritas committendi, tantum est in summo Ecclesiæ Pastore. Vnde Eusebius Papa epist. 3. Si aliter, nempe quàm à summis Sacerdotibus præsumptum fuerit, irritum habeatur. Et Ratio est, Quia sacerdos id non potest ex vi suæ ordinationis; alioquin esset ordinarius minister: ergo sine commissione nihil potest. Vide Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 4.

Dices, Quid addit illa commissio Papæ? Respondeo, non addit propriè potestatem iurisdictionis: hæc enim non est necessaria ad substantiã huius Sacramenti in ministro: sed facit, vt Character Ordinis sacerdotalis, qui antea erat potestas remota respectu Confirmationis, incipiat esse potestas propinqua, & idonea exire in actum, Domino ita constituyente; vt colligitur ex interpretatione

37 Quicquam negant.

Verissimè hoc est opinio affirmatiua.

Gregorius I. committit Presbyteris Sardinia.

Respondens dicit reselluntur.

Concil. Florent. & Trident.

38 Presbyter sine hac commissione confirmas, nihil efficit.

Commissio hæc proximè ad characterem Presbyterij vt exeat in actum confirmationis.

tatione Ecclesiae. Simile videmus in collatione Ordinum minorum; hic tamen aduertendum est, consuetudinem non obtinere vim commissionis, seu dispensationis; vt notant Doctores in Capitulo *Quanto* de Consuetudine. vbi idipsum satis aperte definitur ab Innocentio III. Ratio est, quia hoc ministerium requirit veram potestatem; vnde nō subijcitur praescriptioni, seu vsucapioni.

39
Diaconi nō
sunt capa-
ces huius
commissio-
nis.

Dico Tertiò, Hoc munus non potest vllō modo Diaconis, aut inferioribus ministris commit- ti. Est certa, & communis Doctorum, exceptis paucis Iurisperitis, scilicet. Innocentio I V. Panormitano & Ioanne Andrea in Capitulum *Quanto*.

Probat; Quia nunquam haecenus alicui, pre- terquam Presbytero, haec potestas concessa fuit. Quod est signum alijs concedi non posse. Ratio est; Quia potestas in corpus Christi mysticum oritur ex potestate in corpus Christi verum, vt passim Theologi & Iurisperiti docent. Atqui solus sacerdos habet potestatem in corpus Christi verum; ergo solus potest perficere corpus Chri- sti mysticum.

40
Soluuntur
obieccio-
nes.

Sed Contrà: Obijcitur ex Durando contra primam propositionem: Minister non minùs re- quiritur ad essentiam Sacramenti, quàm materia & forma: ergo sicut Ecclesia nihil potest mutare circa materiam & formam, ita nihil potest muta- re circa ministerium.

Respondeo, Nihil posse suā auctoritate: sed quia Christus instituit, vt Episcopus esset *ordi- narius Minister Confirmationis*, Presbyter autem *non-ordinarius*, id est, qui ex vi ordinis sui suffi- cientem habeat potestatem ad substantiam Sa- cramenti, sed qui tantum habeat aptitudinem cui haec potestas possit committi, idē Ecclesia hoc potest committere. Quod colligitur ex sa- cto Ecclesiae, quae à Spiritu sancto gubernatur. Vnde Pontifex non mutat Christi institutionem, sed eam sequitur. Simile est in Ordinibus mino- ribus, quorum *ordinarius Minister* est Episcopus, *extraordinarius* commissione summi Pontificis Presbyter. Simile quiddam cernitur in Baptismo.

41

Obijcitur Secundo, Confirmare est actus Or- dinis Episcopalis: sed actus Ordinis nō potest sine

ipso Ordine transferri: ergo non potest concedi simplici Presbytero.

Respondeo, Actum alicuius Ordinis posse in- terdum committi sine ipso ordine, sic tamen vt hac commissione nō efficiatur ordinarius mini- ster, sed extraordinarius, vt videmus in Ordini- nibus minoribus, quorum collatio committitur Presbytero.

Hac com-
missio non
facit mini-
strum or-
dinarium.

Obijcitur Tertiò, Ad actus Ordinis Pontifex non habet maiorem potestatem, quàm alij Epi- scopi; solum enim eos superat potestate Iurisdi- ctionis: ergo si Pontifex potest Presbyteris hunc actum Ordinis delegare, poterunt etiam alij Epi- scopi. Quod est contra vsum Ecclesiae.

Respondeo Negando Consequentiam: Nam haec delegatio pertinet ad iurisdictionem. Vnde etiam si Papa nondum esset consecratus Episcopus, posset tamen hunc actum alijs delegare; & ipsemet eundem obire, modò sit sacerdos, & iusta causa interueniat. Ratio est, Quia haec potestas conuenit Pontifici, non quatenus est Episcopus particularis, etiam Romanus, sed quatenus est vi- carius Christi, Princeps sacrorum, & Caput vni- uersalis Ecclesiae. Vnde conuenit ei iure diuino, vt recte docet Sotus, & alij.

Est actus
Iurisdi-
ctionis.

Esti Papa
non sit
Episcopus,
potest tra-
men con-
firmare, &
alteri com-
mittere.

Petes, An haec potestas concessa à Pontifice, expiret ipsius morte?

42
Non expi-
rat cum
morte Pa-
pae.

Respondeo, Non expirare, nisi reuocetur. Ra- tio est: Quia est gratia Principis, quae morte con- cedentis non expirat, vt dicunt Iurisperiti: simi- liter neque causa cessante expirat, nisi concessio sic sit limitata: nam gratia absolute data nō pen- det à causa in sui conseruatione.

ARTICVLVS XII.

*Vtrum ritus huius Sacramenti sit
conueniens?*

Vide D. Thomam, Isidorum, Alcuinum, Ra- banum, Rupertum, Ordinarium Rotna- num, & alios. Et quae supra diximus q. 71. tam de Ceremonijs in genere, quàm de Ceremonijs Ba- ptismi.

DE SS. SACRAMENTO EVCHARISTIAE QVÆSTIO LXXIII.

In Sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

*Vtrum Eucharistia sit Sacra-
mentum?*

Respondetur affirmatiuè. Probat D. Thomas ex proportionem vitae spiritalis ad corporalem, fuisse conueniens institui aliquod Sacramen-

tum, quod sit alimentum animae: id autem est Eucharistia.

Idem Probari potest ex definitione Sacramen- ti superius q. 60. art. 4. explicata; modò constet, quid nomine Eucharistiae significetur.

DVB-

DVBIUM.

Cum quatuor concurrant ad Eucharistiam, scilicet, Verba consecrationis, Species panis & vini, Corpus Christi, & eius Sumptio: quidnam ex his propriè sit Sacramentum Eucharistia?

Heretici huius temporis volunt Sacramentum Eucharistiæ propriè consistere in actione, sicut Sacramentum Baptismi: & nihil esse aliud, quam ipsam sumptionem panis & vini: tunc enim solum ibi esse corpus Domini, siue realiter, ut volunt Lutherani; siue tanquam in signo, ut Calvinista. Ratio illorum est: tum quia reliqua Sacramenta in usu consistunt; tum quia Christus instituit hoc Sacramentum, tanquam cibum spiritalem, dicens: *Accipite, & comedite*: ergo non est Sacramentum, nisi comedatur.

Respondeo & Dico Primò, Fide tenendum est Sacramentum Eucharistiæ non consistere in ipsa sumptione; sed esse rem permanentem, quæ existat etiam ante sumptionem. Definuit in Concilio Trident. sess. 13. can. 4. *Si quis dixerit, peracta consecratione in admirabili Eucharistia Sacramento non esse corpus, & sanguinem Domini, sed tantum in usu dum sumitur, non ante vel post, anathema sit.* Similia habet can. 7. Idem docet eadem sess. cap. 3. & 6.

Probatur Primò, Quia Sacramentum Eucharistiæ conficitur consecratione per verba Christi: sed consecratio ista præcedit sumptionem: verba enim consecrationis sunt, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*; quæ verba sine dubio Dominus protulit antequam Discipuli Eucharistiam sumerent: non enim omnes simul sumperunt, sed alij post alios: ergo ante sumptionem est ibi corpus Domini. Confirmatur: quia alioqui verba Christi falsa essent.

Respondent hæretici illa verba *Hoc est corpus meum*, significare, non quòd tunc ibi sit corpus Christi Sacramentaliter; sed quòd ibi erit, nempe cum manducabitur; esse enim verba promissoria, quibus promittit Christus se ibi futurum, cum mandatum manducationis impleverimus.

Sed contrà. Primò, Quia hæc verba, *Hoc est corpus meum*, nullam significant promissionem, sed rem præsentem; promissio enim est rei futuræ, non præsentis: unde debuisset dicere *Hoc erit corpus meum*, non autem *hoc est*. Secundò, Quia Christus præcepit manducari panem benedictum, quia est corpus ipsius; ut aperte Evangelistæ testantur, cum dicunt Dominum dixisse, *Accipite & manducate, Hoc est enim corpus meum*: ergo prius est corpus Christi, quam manducetur; ut patet ex simili locutione, *Accipe & manduca, Hoc est enim faccharum*: ergo ut sit corpus Christi, non supponit manducationem, (ut volunt hæretici; sicut impletio promissionis supponit impletionem precepti:) sed ipsum corpus Christi & Eucharistia supponitur manducationi.

Probatur Secundò, Si consisteret Eucharistia in manducatione, esset opus ipsius susipientis, non autem Dei, vel ministri: nam manducatio est solum opus manducantis; & ita suscipiens conficeret Eucharistiam, non autem minister. Item Diaconi possent illam conficere, quia in absentia Presbyterorum possunt eam porrigere, ut patet ex Can. 14. Synodi Nicænæ.

Probatur Tertiò, Verba Sacramentalia, quibus conficitur Eucharistia, non dicuntur à manducante, neque ad manducantem, sed tantum à ministro super panem, & vinum: ergo nullo modo consistit hoc Sacramentum in actione manducantis. Confirmatur, Quia verba Sacramentalia reliquorum Sacramentorum, quæ consistunt in usu, non referuntur ad materiam, sed ad ipsum susipientem; ut *Ego te baptizo, confirmo, absolvo, &c.* ergo è contrario, cum verba huius Sacramenti non referantur ad susipientem, sed ad nudam materiam consecrandam, manifestum est hoc Sacramentum non consistere in usu, sed esse rem permanentem; scilicet materiam consecratam.

Hinc patet responsio ad prius argumentum hereticorum: hoc enim peculiare est huic Sacramento, ut sit res permanens; quia consistit in consecratione materie.

Ad alterum, Respondeo: Aliud est substantia, aliud est finis Sacramenti: etsi ergo hoc Sacramentum institutum sit ad usum, & manducationem tanquam ad finem, non tamen in eo consistit eius substantia. Quod patet à simili in cibis corporalibus, & in omnibus rebus artificialibus; quibus Sacramenta sunt similia: Nam Panis est panis, & vestis est vestis, etsi eis non utamur: non enim hæc per usum nostrum talia fiunt, sed talia esse supponunt.

Ex his vterius patet, ipsam sumptionem Eucharistiæ, non solum non esse Sacramentum Eucharistiæ, sed ne Sacramentum quidem: quod est contra Gabrielem. Et ratio est, quia sumptio nihil est aliud, quam applicatio seu usus Sacramenti; iam autè existentis: & quamvis manducatio Eucharistiæ significet efficaciter refectionem spiritalem, non tamen significat hanc per se, sed quatenus est applicatio Eucharistiæ; ac proinde ratione ipsius Eucharistiæ, non autem quatenus est actio nostra. Unde etiam non est aliter causa gratiæ, quam ut conditio sine qua non: quia non per se est causa gratiæ, sed ratione eius, quod applicatur. Secus est in alijs Sacramentis, quorum essentia consistit, non in re, quæ applicatur; sed in applicatione & contactu eius, sub certa verborum forma perfectò: unde in his applicatio Sacramenti non distinguitur ab eius essentia; quia contactus, seu applicatio rei, non applicatur per aliam applicationem; nec usus rei, per alium usum, ne in infinitum fiat progressio.

Dico Secundò, Verba quoque consecrationis, & materia consecranda, non sunt Sacramentum Eucharistiæ; imò ne Sacramentum quidem. Probatur prior pars: Quia verba consecrationis, & materia consecranda transeunt, Sacramentum autem Eucharistiæ manet. Altera pars, quòd ne Sacramentum quidem sint: Probatur; Quia verba consecrationis non sanctificant hominem, sed solum conficiunt Sacramentum, quod sanctificat: Non ergo ipsa sunt Sacramentum, sed causa efficiens Sacramenti. Consecratio quoque non est Sacramentum, sed via ad Sacramentum; ut rectè Scotus: est enim illa actio, qua producitur Sacramentum: sicut creatio est actio, qua producitur creatura.

Dices; Concilium Florentinum dicit Panem & vinum esse materiam huius Sacramenti: verba consecrationis, esse formam: ergo Sacramentum hæc duobus constat.

Respondeo

2
Lutherani
& Calui-
nistæ.

De fide est
Euchari-
stiam non
consistere
in sumptio-
ne, sed in re
permanente.

Trident.

1. Ratio.

Responsio
hæretico-
rum: Quòd
consecratio
significet
promissio-
nem futuri
corporis
dum sume-
tur.

Refellitur.

4
2. Ratio.

3. Ratio.

Solutio
argumenti
positi
num. 2.

Sumptio
Eucharistiæ
non est Sa-
cramentum.

Quomodo
tamen si-
gnificet &
causet gra-
tiam.

6
Nec verba
Conse-
cratio-
nis, nec
materia
consecran-
da est Sa-
cramentum
Euchari-
stia.

Obiectio.

Panis & vinum sunt materia remota.

Respondet, Panis & vinum sunt materia remota & transiens respectu huius Sacramenti: verba autem consecrationis sunt forma, non quā intrinsecē hoc Sacramentum constet, sed quā conficiatur; id est, forma efficiens, non informans seu formaliter componens. Vnde Concilium signanter ait, *Sacramenta perfici rebus, & verbis*; non autem dicitur *constare*, nam etiam *perficitur ministro*, qui tamen est extrinsecus.

Verba oblique pertinent ad essentiam Eucharistiae.

Advertendum tamen est, verba consecrationis, etsi intrinsecē non sint pars componens hoc Sacramentum, tamen in obliquo ad eius essentiam pertinere. Nam determinant significationem specierum ad significandam praesentiam corporis Christi ibidem latentis: si enim haec verba non essent prolata super has species, sed diuino miraculo sine signo sensibili fieret transsubstantiatio, non esset Sacramentum, saltem perfectum: quia nullum esset signum externum determinatē significans praesentiam corporis Christi. Itaque hac ratione pertinent verba consecrationis ad essentiam huius Sacramenti, dum determinant significationem specierum per se adiaphoram. Neque ad hoc necesse est, vt verba maneat; quia sufficit ille ordo rationis, seu denominatio extrinseca, permanens in speciebus. Sicut in alijs signis videmus.

7 Eucharistia proprie est compositum ex corpore Christi & speciebus.

Dico Tertiō, Sacramentum Eucharistiae proprie esse illud compositum ex speciebus sensibilibus verborum Sacramentalium formulā consecratis, & corpore sanguineque Domini inuisibiliter existentibus sub illis.

Sententia Soti.

Notandum est; Esse tres modos concipiendi hoc Sacramentum. Quidam enim putant, hoc Sacramentum proprie esse ipsas species, quatenus continent corpus Christi; ita vt species in recto, corpus Christi in obliquo sit de ratione huius Sacramenti. Ita Dominicus Soto dist. 8. quaest. 1. art. 1.

Sententia Thomae VVald.

Alij dicunt, Sacramentū hoc proprie esse corpus Christi in recto, & species solum contineri in obliquo; id est, esse corpus Christi vestitum speciebus. Ita sentire videtur Thomas Waldensis tomo 2. de Sacramentis cap. 2. 1.

8 Sententia D. Thomae Placet et probatur.

Alij verō dicunt Sacramentum hoc proprie esse compositum ex speciebus & corpore Christi: sicut homo est ipsum compositum ex anima & corpore; & Christus ex Deo & homine. Ita D. Tho. in 4. d. 8. q. 1. art. 1. Victoria q. 152. Alanus lib. 1. de Eucharistia cap. 3. 4. 5. qui modus sine dubio est verior.

1. Ratio Ab Aucto. citate.

Probatur Primō, Quia Irenaeus lib. 4. contra haereses c. 34. expresse docet, Eucharistiam constare duabus rebus, terrena, & caelesti: per terrenam, intelligit species panis & vini; per caelestem, corpus Christi. Et Canon, *Hoc est*, de Consecratione, dist. 2. dicit Sacrificium Ecclesiae constare duobus, visibili scilicet elementorum specie, & inuisibili corpore & sanguine Domini: sicut Christi persona constat Deo & homine.

2. Ratio Ab vniōne Specierum cum corpore Christi.

Alij quoque Patres, vt Iustinus, Ambrosius, Theodoretus comparant Eucharistiam cum Verbo incarnato: quod, sicut in Christo sunt duae naturae, ex quibus vnus est Christus; ita in hoc Sacramento sint duae naturae, scilicet corpus Christi, & species externae; ex quibus, vnum constet Sacramentum.

Probatur Secundō, Quia inter corpus Christi & species interuenit aliqua vniō: nam ex illis sit

quid vnum: sicut ex speciebus, & substantia panis, in cuius locum corpus Christi successit, quid vnum fiebat; quamuis illa vniō sit sublimior. Atqui hoc vnum non est aliud, quā hoc Sacramentum: neque enim aliud fingi potest. Et Confirmatur, Quia hoc compositum ex speciebus & corpore Domini est vnum signum efficax gratiae: ergo est vnum Sacramentum.

Probatur Tertiō, Quia Sacramentum Eucharistiae absolute est adorandum adoratione latraria, vt docet Concilium Tridentinum sess. 13. c. 5. & nos infra dicemus: ergo non solae species sunt Sacramentum Eucharistiae, sed necesse est vt Eucharistia includat corpus Domini. Patet consequentia: Quia alioqui nō aliter adoraretur, quā sicut sedes, aut vestis Christi, quae solum per accidens & secundū quid latraria adorantur. Neque etiam solum corpus Christi est Eucharistia; quia Sacramentum directe debet esse res sensibilis. Cōuenientissimē ergo ponitur compositum ex speciebus & corpore Domini Sacramentum Eucharistiae: ratione enim specierum habet, quod sit Sacramentum, & signum sensibile; ratione corporis habet, quod sit adorabile, & adeo excellens.

Sed contrā: Obijciunt Primō, Innocentius III. Capitulo *Cum Martha*, de Celebratione Missarū, dicit species esse Sacramentum tantū; corpus autem contentum, esse rem & Sacramentum: ergo corpus non includitur intrinsecē in ratione huius Sacramenti.

Respondet, Species dicuntur Sacramentum tantū, non quod ipsae per se, & solae sint totum Sacramentum Eucharistiae, sed quia ratio sensibilis signi ab ipsis accipitur, & corpori Christi quodammodo cōmunicatur; vnde per Synchdochen dicuntur Sacramentum tantū. Simili modo dici solet confessionem esse Sacramentum tantū; non tamē idcirco contritio excluditur ab intrinseca constitutione huius Sacramenti. Itaque, etsi corpus Christi latens sub speciebus secundū se spectatum, sit res & Sacramentum: tamen vt cōiunctum illis, & quodammodo informans, & sanctificans illas, constituit cum illis vnum completum Sacramentum.

Dices Secundō, Corpus Christi dicitur esse in Sacramento Eucharistiae: ergo est quid distinctū.

Respondet: Est distinctū, vt pars à toto: dicitur enim esse in Eucharistia vt pars in toto, vt anima in homine. Dici etiam potest Sacramentum tunc accipi pro signo externo tantū, vt dictum est.

Obijciunt Tertiō, Si corpus Christi intrinsecē constituit hoc Sacramentum: vel constituit vt materia, vel vt forma, vel vt pars integralis. Atqui nihil horum videtur posse dici.

Respondet, Habere se quodammodo ad species, vt forma ad materiam: sicut Verbum se habet ad naturam humanam, tanquam forma. Ratio est; quia est nobilius speciebus; & est id, vnde hoc Sacramentum habet suam dignitatem, & vim efficiendi: sicut à speciebus sensibilibus habet significationem, & rationem signi sensibilis. Vnde D. Thomas ad 2. ait, Corpus Christi in hoc Sacramento esse loco virtutis operatiuae: quia ratione corporis, Sacramentum & ipsae species habent vim sanctificandi; sicut & corpus ratione diuinitatis; quae est primaria virtus operatiua in omni Sacramento. Quare sicut anima & caro

3. Ratio A cultu latrariae, quo Eucharistia adoratur.

9 Obiectio- nes soluantur.

Explicatur dictum Innocentij, Species esse Sacramentū tantū.

Corpus Christi in Eucharistia se habet ad species, vt forma ad materiam.

vnus est homo, & sicut Deus & homo vnus est Christus; ita species & corpus Christi sunt vnum Sacramentum Eucharistia.

ARTICVLVS II.

Vtrum hoc Sacramentum sit vnum Sacramentum, an plura?

10
Est vnum
specie Sa-
cramentum

Responderetur: Eucharistia, etsi constet duabus speciebus, est tamen vnum integrum Sacramentum, id est, vnum specie. Est communis sententia Theologorum. Ratio est: quia vtrique species ordinatur ad vnam perfectam refectionem spiritalem: vnde, sicut cibus & potus sunt vnum conuiuium, vna resectio corporis, sic Eucharistia sub vtraque specie est vna resectio spiritus. Simili modo vtraque species requiritur ad rationem vnus perfecti sacrificij, vt infra dicitur.

Dices, Si vtraque species iuncta constituit vnum perfectum Sacramentum, & vnam refectionem: ergo is, qui solum alteram speciem sumit, non accipit perfectum Sacramentum, nec perfectam refectionem spiritalem.

Respondeo, Negando Consequentiam, si absolute loquamur: Quia, etsi illae duae species iunctae constituent vnum perfectum conuiuium, & Sacramentum; tamen etiam quauis species per se & seorsim quodammodo totam perfectionem Sacramenti continet, scilicet per concomitantiam.

11
Quomodo
sub vna
specie ha-
beamus in-
tegram Re-
sectionem
spirituale.

Vnde licet quauis species non sit formaliter integra resectio spiritalis, est tamen integra per concomitantiam eius, quod sub altera continetur: nam species panis non tantum continet corpus Christi, quod est cibus spiritalis, sed etiam sanguinem, qui est potus spiritalis, quamuis non ex vi consecrationis, sed per concomitantiam.

Vnde licet corpus Christi cum specie panis non sit, nisi parziale Sacramentum formaliter, est tamen integrum per concomitantiam.

ARTICVLVS III.

Vtrum Eucharistia sit de necessitate salutis?

12

Respondet D. Thomas Primò; Rem Sacramenti huius esse de necessitate salutis: quia res huius Sacramenti est vnio cum Christo & corpore eius Ecclesia per Charitatem; quae vnio est ad salutem necessaria. Intellige in genere, licet non vt effectus huius Sacramenti. Secundò, Ipsum Sacramentum Eucharistiae non esse necessarium in re: esse tamen necessarium in voto, quod includitur in baptismo.

DVBIUM.

*Vtrum verè Eucharistia sit medium ad salutem necessarium in re vel in voto, sicut baptis-
mus omnibus est necessarius, & poenitentia
relapsis?*

13
Opinio af-
ferens, eius-
que funda-
mentum.

Quidam ita censent, ob locum Ioan. 6. v. 53. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. & ob quaedam loca D. Augustini; vt lib. 1. contra

duas epistolas Pelagianorum, cap. 22. Nec illud cogitatis, eos habere vitam non posse qui fuerint expertes corporis & sanguinis Christi; dicente ipso, nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. qui locus mendose citatur apud D. Thomam ex Gratiano. Simili modo loquitur Innocentius I. epist. ad Conciliū Mileuitanum, quae est 93. inter epistolas Augustini. Imò quidam exultant Eucharistiam esse causam vniuersalem, quae operetur in omnibus, & per omnia Sacramenta. Verum

Dico Primò, Eucharistia in re, non est necessarium medium ad salutem, neque paruulis, neque adultis.

De Paruulis est fide tenendum; vt patet ex Concilio Trident. sess. 21. can. 4. Si quis dixerit, paruulis antequam ad annos discretionis peruenerint, necessariam esse Eucharistiam communionem, anathema sit. Ratio est: quia baptismus tollit omne peccatum, confert gratiam, & facit Filium Dei, & consequenter heredem regni.

De Adultis Probat: Quia Eucharistia est alimentum animae; atqui alimentum supponit vitam in eo, qui alitur: atqui, qui habet vitam gratiae, hoc ipso est dignus vitæ aeternae: ergo Eucharistia non est necessaria necessitate medij: cum sine illa salus haberi possit.

Dices, Eucharistia ordinatur ad vnionem mysticam membrorum in vno corpore, quod est Ecclesia: atqui sine hac vnione non potest esse salus: ergo Eucharistia est medium salutis necessarium.

Respondeo, Vnio corporis mystici non est effectus solius Eucharistiae, sed omnium Sacramentorum. Nam haec vnio interius quidem fit per fidem & charitatem, quae ab omnibus Sacramentis conferuntur; vel augentur: exterius autem fit per Sacramentorum vsum, & aliam externam fidei professionem: hinc D. August. lib. 19. contra Faustum cap. 11. ait, Sacramentorum consortio Ecclesiam in vnum corpus colligari. Vnde haec vnio, per baptismum inchoatur, quantum satis est, vt homo saluus esse possit. Tribuitur tamen peculiariter Eucharistiae: Primò, quia per Eucharistiam perficitur; haec enim maxime charitatem augeat. Secundò, quia per Eucharistiam Ecclesiae membra non tantum vniuntur in charitate & externo symbolo, sed etiam in vno corpore, & in vno sanguine Domini, qui singulis realiter coniungitur, & miscetur. Vnde Apost. 1. ad Corinth. 10. v. 17. Vnus panis & vnum corpus multi sumus, qui de vno pane, & de vno calice participamus.

Dico Secundò, Eucharistia in voto non est medium absolute necessarium ad salutem, siue paruulis, siue adultis.

Est certa, De Paruulis probatur, quia non sunt capaces voti Eucharistiae, si propriè velimus loqui, & non ludere metaphoris: votum enim est desiderium; quod non est nisi vtentium ratione. Si dicas, hoc votum includi in baptismo: hoc nihil est aliud, quam dicere baptismum eis esse necessarium: quod libenter fatemur.

De adultis probatur: Quia nullus est effectus Eucharistiae necessarius ad salutem, qui non possit etiam alijs medijs ab adultis obtineri: ergo non est medium necessarium. Medium enim necessarium dicitur, quod confert aliquem effectum necessariū qui aliter haberi nequit. Antecedens patet: quia vnio

14
Eucharistia
in re, non
est necess.
rium n. e. ad
salutem.

Cur Vnio
mystica per
Charitatem
speciatim
tribuatur
S. Eucharis-
tiae.

15
Neque tunc
in voto est
ad salutem ab-
solute ne-
cessaria.

vnio cum Christo per charitatem & auxilia specialia quæ Eucharistia confert, partim per alia Sacramenta, partim per bona opera & orationem, possunt obtineri. Si dicas, ista auxilia conferri ratione voti Eucharistia. Contrà: quia Confirmatio, Pœnitentia, & reliqua Sacramenta vim habent absolutè, & per se, non autem ratione voti alterius Sacramenti: similiter oratio, & opera meritoria. Quod confirmatur, quia alioqui oportet postea intuitu cuiusque Sacramenti percepti, vel orationis, vel operis meritorij facti suscipere Eucharistiam. Si enim nihil horum effectum suum confert, nisi cum proposito & ordine ad Eucharistiam: ergo post singula manet peculiaris ordo, & obligatio ad Eucharistiam, & necessariò oportebit eam sumere propter illa. Sicut, quia contritio non iustificat sine voto baptismi, vel pœnitentiæ; manet ratione huius effectus peculiaris ordo & obligatio ad ipsum Sacramentum.

16 Dico Tertiò, Eucharistia, etsi non sit medium absolutè necessarium ad salutem; est tamen valde vtile, & quodammodò necessarium moraliter, vt homo multo tempore in gratia perseueret. Ratio est, Quia per Eucharistiam conferuntur sine magno nostro labore maiora quadam & efficaciora auxilia contra peccata; quæ, spectatà humanà imbecillitate, & negligentia circa alia media, sunt quodammodò necessaria. Vnde Cyprianus in expositione orationis Dominicæ; circa illud Panem nostrum quotidianum: Vt manifestum est, inquit, eos viuere, qui corpus eius attingunt, & Eucharistiam iure communionis accipiunt, ita timendum & orandum, ne dum quis absens separatur à Christi corpore, procul remaneat à salute, comminante ipso, Nisi manducaueritis &c. non habebitis vitam in vobis. Et Cyrillus lib. 10. in Ioannem cap. 13. Non poterat aliter corruptibilis hæc natura corporis ad incorruptibilitatem, & vitam traduci, nisi naturalis vite corpus ei coniungeretur.

17 Ad argumenta contrariæ sententiæ, num. 13. proposita: Respondéo, illud Ioannis 6. v. 53. Nisi manducaueritis &c. non significare absolutam necessitatem medij, sed præcepti, & quandam necessitatem medij conditionatâ; nec pertinere ad paruulos, qui non possunt per se præceptis obligari; sed ad solos adultos; tales enim erant, quibus Dominus ibi loquitur: sicut & illud, Nisi efficiamini, sicuti paruuli, non intrabitis in regnum celorum. Ratio est, Quia hæc omnia significant actionem quandam liberam à singulis præstandam, quæ non potest, nisi ab adultis fieri. Secus est cum dicitur, Nisi quis renatus fuerit: hoc enim non significat actionem liberam resuscitantis.

Aduertendum tamen est D. Augustinum etiam ad paruulos interdum sententiam illam Domini, Nisi manducaueritis &c. accommodare: sed tunc non exponit eam ad litteram, sed spiritualiter & mysticè, vt idem sit manducare carnem Filij hominis, & bibere eius sanguinem, quod incorporari Christo, & fieri membrum mystici corporis eius. Vide illum Tractatu 26. in Ioannem: & ita paruulis necessarium est vt manducant carnem & sanguinem Domini, id est, vt Christo incorporentur. Item vt fiant participes eius corporis & sanguinis, id est, passionis & meritorum. Sed hoc totum fit per baptismum.

18 Vnde patet paruulos secundum Augustinum manducare carnem Christi, quando baptizantur;

tunc enim Christo incorporantur, fiuntque participes pretij & meriti eius. Nunquã verò D. Augustinus, vel alij Patres dixerunt, paruulis Sacramentum Eucharistia esse necessarium. Vnde cessat quæstio, quomodo paruuli habeant votum Sacramenti Eucharistia. Quidam tamen Doctores, inter quos D. Thomas, occasione verborum Diui Augustini excogitarunt illum modum loquendi, nempe quod paruulis Eucharistia in voto sit necessaria: sed hoc valde improprie dicitur; & in re nihil aliud significatur quam baptismum eis esse necessarium; per quem implicite ordinantur ad Eucharistiam, & censentur eam quodammodò appetere: Sicut enim omnis qui nascitur, appetit naturaliter cibum corporalem; ita omnis qui renascitur, censetur habere desiderium implicitum huius cibi spiritualis.

Quando & quomodo paruuli manducant corpus Domini, habentque eius votum.

ARTICVLVS IV.

Vtrum conuenienter hoc Sacramentum pluribus nominibus nominetur?

19 Docet hoc Sacramentum rectè appellari pluribus nominibus. Primò appellatur Eucharistia, id est, gratiarum actio; quia celebratio huius mysterij tum sub ratione sacrificij, tum etiam sub ratione Sacramenti, est summa quædam actio gratiarum, pro gratia noui Testamenti; nec possumus Deum magis laudare, vel ei gratias agere quàm oblatione vel sumptione huius mysterij. Vnde Propheta Psalm. 115. Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? calicem salutaris accipiam &c. Vnde etiam Dominus in institutione gratias egit Patri, idque bis.

19 Eucharistia.

Secundò, Dicitur Communio & Synaxis, quia nos Christi carni & sanguini coniungit; & in seu Synaxis, vnum colligit, Deoque vnit, vt ait Dionysius cap. 3. parte 1. Eccles. Hierarch. & Damasc. lib. 4. de Fide cap. 14.

Communio nos Christi carni & sanguini coniungit; & in seu Synaxis.

Tertiò, Dicitur ibidem apud Dionysium Teletèrion, id est, Consummatio Sacramentorum; quia est præstantissimum, & finis cæterorum. Quartò vocatur Sacrificium, quia est vnicum nouæ legis sacrificium.

Consummatio Sacramentorum.

Quintò vocatur Fractio panis Act. 2. & 20. & 1. ad Corinth. 10.

Sacrificiũ.

Fractio panis.

ARTICVLVS V.

Vtrum institutio huius Sacramenti fuerit conueniens?

20 Docet D. Thomas hoc Sacramentum conuenienter fuisse institutum in vltima cœna. Primò, Vt Ecclesiæ suæ, iam abiturus, se tamen perpetuò præsentem exhiberet. Secundò, Vt ei relinqueret suæ passionis perpetuum memoriale & sacrificij à se per passionem semel oblatis perpetuam oblationem & repetitionem. Tertiò, Vt firmitus tantum beneficium hominum mentibus inhaereret, & plurius æstimaretur: ea enim quæ in abitu dicuntur vel traduntur, plurius æstimantur, & firmitus memoriæ inhaerent, vide Diuum Thomam.

20 Trias rationes cur Eucharistia instituta in vltima Cœna.

H h h

His adde

Tres alie
rationes
cur Eucha-
ristia insti-
tuta.

Insignis
compara-
tio.

His adde tres alias causas institutionis huius Sacramenti. Quartò ergo Christus instituit hoc Sacramentum ut immensam suam charitatem in nos declararet: sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum vnigenitum daret, non solum in mortem, sed etiam in cibum & viaticum, ut ipsius esu instauraretur quod esu ligni scientiæ amiseramus; & ut se realiter nostræ carni & sanguini commiscens, sua innocentia & sanctitate nostra detrimenta resarciret. Vide Chrysost. hom. 24. in priorem ad Corinth. ubi adfert pulcherrimam comparisonem ex illo capitis 31. Iob, vers. 31. Dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de carnibus eius ut saturemur? super quæ verba sic ait; Iob ut seruorum in se amorem ostenderet, dicebat eos nimia in se dilectione dixisse, QVIS DET DE CARNIBVS EIVS, VT SATVREMVR? Hoc Christus fecit non se tantum videri permittens, sed & tangi, sed & dentes carni sue infigi, & desiderio sui omnes impleri. Et hom. 55. & 60. ad pop. Antioch. agit de hac incomparabili dilectione. Vide etiam Cyrillum lib. 10. in Ioan. & Hilar. lib. 8. de Trinitate. Quintò, ut Ecclesiæ suæ relinqueret continuum & maximum miraculum, quo & suam sapientiam & potentiam ei patefaceret, & eius fidem deuotionemque probaret ac exerceret. Nam post mysterium Trinitatis & Incarnationis nullum est miraculum hoc admirabilius: vide Algerum lib. 2. contra Berengarium cap. 3. Sextò, ut homo in hoc exilio haberet eximium solatium & munimentum contra omnes hostes suos, & quodammodò vitæ beatæ fruitionem inchoatam: de quo vide Dionysium cap. 1. Cœlestis Hierarchiæ.

ARTICVLVS VI.

Utrum Agnus paschalis fuerit præcipua figura huius Sacramenti?

Respondetur Affirmatiuè. Vide D. Thomā. Notandum est plurimas huius Sacramenti fuisse figuras, quæ illud præsignarunt, vel secundum id quod est Sacramentum tantum; id est, ratione specierum: vel secundum id, quod est res, & Sacramentum; id est, ratione corporis contenti, & conclusi intra species: vel secundum id, quod est res tantum; id est, ratione effectus.

Figure Sa-
cramenti
huius ra-
tione spe-
cietum.

Ratione specierum, præcipuæ figuræ sunt istæ: Prima est, Panis & vinum, quæ obtulit Melchisedech Gen. 14. Ita docent omnes Patres: Hieronymus epistola ad Euagrium, Melchisedech in pane & vino Christo dedicauit Sacramentum. Chrysostomus homilia 35. in Genes. Vides, quomodo Sacramentum nostrum infigitur? vidisti typum, cogita obsecro veritatem. Omitto alios. Secunda, Panes propositionis, Exodi 40. Censebantur enim Sancti, nec poterant nisi à mundis comedi; ut patet 1. Reg. 21. Ita Cyrillus Catechesi 4. myltago. & Damascenus lib. 4. de Fide cap. 14. Tertia, Panis Eliæ, 3. Reg. 19. in cuius fortitudine ambulauit quadraginta dies vsque ad montem Dei Horeb.

Quarta, Panis subcineritius, quem videt quidam magno impetu euerterem castra Madian, Iudicum 7. vers. 13. Quinta, Farina indeficiens 3. Regum 17. vers. 13. Sexta, Panes, quos Christus multiplicauit, quibus aliquot hominum millia pavit, Ioannis cap. 6. In quem locum vide D. Augustinum.

Ratione rei contentæ sub speciebus, clarissima figura fuit Agnus ille masculus, anniculus, immaculatus, qui quatenus comedebatur cum panibus azymis, significabat Christum sumendum sub specie panis: quatenus autem eius sanguine protecti sunt filij Israël à deuastante Angelo, & educati ex seruitute Ægyptiaca, significabat effectum huius Sacramenti: quatenus autem non solum immolabatur, sed etiam comedebatur, significabat rem, quæ hoc Sacramento continetur, non solum ut sacrificium immolandum, sed etiam instar Sacramenti sumendam. Itaque Agnus paschalis non solum erat figura Christi, ut in Cruce immolati, sed etiam ut in Sacramento oblato & sumpti: quod docent Patres, dum aiunt, Christum in cœna coniunxisse typum & veritatem. Chrysostomus homilia De produtione Iudæ. Leo serm. 7. de Passione Domini. Vnde, sicut Agnus ille vocabatur Pascha, ita & hoc Sacramentum Pascha vocatur, iuxta illud Pauli 1. ad Cor. 5. v. 7. Pascha nostrum immolatus est Christus.

Secunda figura ratione rei contentæ, erant omnia sacrificia veteris Testamenti, & præsertim sacrificium Expiationis. Ita D. Leo sermone 8. de Passione Domini.

Ratione effectus, seu rei significatæ: Prima figura erat Manna, propter dulcedinem suam, Exodi 16. Habuit tamen multas alias condiciones, quibus hoc Sacramentum præfigurauit. Primò, Quòd diceretur panis Angelorū. Secundò, Quòd veniret de cœlo. Psalm. 77. vers. 24. Panem celi dedit eis, panem Angelorum manducauit homo. Tertiò, Quòd qui plus collegisset, non haberet amplius; & qui minus, non reperiret minus, Exod. 16. Quartò, Passi sunt eo filij Israël in deserto per quadraginta annos: quo significatur Christianos in hoc mundo tempore peregrinationis suæ pasci corpore Domini. De quo typo vide Ambrosium lib. de his qui mysterijs iniciantur cap. 8. & 9. Quintò, Circa Manna contigerunt varæ murmurationes, irrisiones, dubitationes, & abusus, quibus præsignantur hæreses, & aliæ indignitates, quæ contingunt circa hoc Sacramentum, ut notauit Rupertus lib. 9. de Gloria Filij hominis.

Secunda figura fuit Aqua, quæ fluxit ex petra: de qua Apost. 1. ad Corinth. 10. ubi sicut Manna vocat escam spiritalem, ita hanc aquam potum spiritalem, id est, mysticum, seu figuratiuum: & comparat ea cum corpore & sanguine Domini. Vide Ambrosium supra cap. 9.

Tertia Lignum vitæ, quod præbebat immortalitatem.

Quarta Sanguis, qui fluxit ex Christi latere: qui etiam fuit symbolum Eucharistiæ, sicut aqua, baptismi; ut passim Patres.

22
Figure
huius Sa-
cramenti
ratione rei
contentæ.

Egregia
conuenien-
tia Agni
paschalis
cum Eucha-
ristia.

23
Figure
S. Euchar-
istiæ ratio-
ne rei signi-
ficatæ.

Insignis
comparatio
Mannæ
cum Eucha-
ristia.

QVÆ.

Q V Æ S T I O LXXIV.

De materia Eucharistiæ quantum ad speciem.

In Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Utrum materia huius Sacramenti sit Panis & Vinum?

Notandum est, Varias fuisse hæreses circa materiam huius Sacramenti, quarum præcipuas recenset D. Thomas.

Sed Veritas Catholica est, materiã huius Sacramenti esse Panẽ & Vinum. Colligitur Matt. 26, Marci 14, Luca 22, & 1. ad Cor. 11. vbi Dominus in institutione huius Sacramenti tantum panem & vinũ adhibuit: semperque hæretici sunt habiti ab Ecclesia, qui aliam materiã adhiberent.

Primaria ratio est voluntas Christi. Cõgruentiã sunt: Primò, Quia panẽ & vino homines reficiuntur corpore; panis enim corroborat, & vinum lætificat: ergo conueniens erat, vt in his institueretur hoc Sacramentum, quod est refectio, & recreatio animæ; præsertim cum hæc apud omnes gentes facillè habeantur. Secundò, Quia hæc, dum seorsim nobis exhibent corpus, & seorsim sanguinem, optimè representant Christi passionẽ, per quam sanguis à corpore fuit separatus. Hoc autem Sacramentum, est cõmemoratio passionis Christi. Tertiò, Quia hæc materia optimè representat nobis effectũ huius Sacramenti; quæ respectu singulorum est robur & recreatio spiritus: respectu Ecclesiæ est vnio spiritualis membrorum in vno corpore & capite: panis enim ex multis granis in vnum coëuntibus constat, vinum ex multis acinis confluit.

ARTICVLVS II.

Utrum requiratur determinata quantitas panis, & vini?

Respondetur, Quantumuis magnam quantitatem panis & vini posse consecrari. Intelligitur, modò sufficienter sit præsens: v. g. monticulus panis, & lacus vini. Probat D. Thomas. Quia tantum potest consecrari, quantum sufficit, pro quantumvis numero fidelium, v. g. pro decem millionibus hominum: sed numerus fidelium semper potest esse maior, & maior: ergo & quantitas materiæ huius Sacramenti.

Ratio est, Quia panis & vinum, quantumuis magna quantitate, est verus panis, & verum vinum: ergo potest consecrari, modò aliqui sit præsens. Patet consequentia, Quia Christus absolute dedit potestatem consecrandi panem, & vinum. Nec potest assignari aliquis terminus, quo hæc materia limitetur. Quod confirmatur; Quia hæc limitatio nõ potest delumi, nisi ex fine, vt in omnibus arte factis: finis autem est vsus huius Sacramenti: atqui non limitatur ex vsu, vt rectè ostendit D. Thomas.

Notandum in responsione ad 1. vbi D. Thomas ait, in rebus naturalibus materiã accipere deter-

minatam quantitatem per comparisonem ad formam determinatam; hoc propriè solum esse verum in viuientibus; hæc enim ab intrinseco, scilicet ex vi formæ, habent determinatam quantitatem. Res inanimæ determinantur ab extrinseco, v. g. vel ab agente, vel ab inopia materiæ, vel à loco.

DVBIUM I.

Utrum quantumuis parua quantitas possit consecrari?

Respondeo, Nullam esse ita paruum particulam, quin, si sub illa sit substantia panis & vini, possit consecrari. Et quidem, si loquamur de particula existente in toto, res est indubitata: dum enim totum consecratur, omnes particule eius, quantumuis minutæ, consecrantur. Dices, In toto homogeneo nõ datur pars minima; sed in infinitum potest dari minor, sub quã forma existat; ac proinde poterit deueniri ad tam minutam, vt sit insensibilis: ergo non poterit consecrari: Sacramenti enim materia debet esse sensibilis. Respondeo, Etsi per se seorsim non sit sensibilis, tamen est sensibilis confusè in toto, in quo existit; ac proinde in ipso simul cum alijs poterit consecrari.

Si autè loquamur de particula separata, dicendum est, omnem quantumuis paruum posse consecrari, modò sub ea possit conseruari substantia panis & vini, & sit sensibilis; vt fatentur omnes Doctores.

Quod si aliqua tam sit exigua; vt sub ea seorsim substantia propria existeret nequeat, ea seorsim cõsecrari non poterit: quia reuerà non est materia; utpote non habens substantiam panis, & vini. Talem tamen particulã dari posse, sequitur ex illorũ sententia, qui statuunt in homogeneis dari minimum naturale separatum, id est, minimã particulam, quæ separatim à toto possit naturã retinere: si enim hæc particula diuidatur, statim desinet ibi rei substantia, saltem per actionem corporis circumstantis, cui ob exilitatem non potest resistere.

Similiter, Si ita sit parua, vt naturaliter non sit sensibilis, consecrari seorsim non potest, etsi fortè substantia panis ibi subsit; quia materia Sacramenti debet esse sensibilis. Dices, Ergo si ab hostia consecrata separetur talis particula, desinet ibi esse corpus Domini, quamuis sub ea possit conseruari substantia panis: quod est contra Conciliũ Trid. sess. 13. can. 4. Respondeo, Negando Consequentiam: etsi enim talis pars seorsim non possit consecrari; consecrata tamen in toto potest post separationem retinere consecrationem; sicut vinum gelatum non potest consecrari; tamen si consecratum sit ante congelationem, non desinet ibi esse corpus Domini; & fortassis aqua vino mixta consecrari potest; & si separetur, manebit consecrata; seorsim tamen nõ potest consecrari. Denique, anima in corpore consecrari potest Sacramenti, non tamen sic consecrari potest extra corpus; quamuis extra corpus hanc consecrationem retineat.

H h h ij

DVBIUM

Vnde quantitas determinetur.

Quantumuis parua materia in toto existens est consecrabilis.

Si à toto sit separata

Si minimum naturale.

Si insensibile.

Si particula consecrata fiat insensibilis, non desinet corpus Domini.

DVBIVM II.

Qua praesentia materia requiratur, ut possit consecrari?

Respondeo, Requiritur, ut aliquo modo moraliter sit praesens; non enim panis, qui per totum orbem sparsus exsistit, unico actu consecrari potest. Quanta autem debeat esse haec praesentia, difficile est explicare.

Materia sit sensu percipibilis.

Primo, Satis constat debere esse talem, ut sensu percipi possit, & manibus designari. Patet ex illo pronomine demonstrativo, *Hoc*. Ratio est, Quia cum Sacramentum sit res sensibilis, debet habere praesentiam sensibilem.

Si sit post murum.

Vnde panis, qui post murum exsistit, non posset hinc consecrari, ut communiter DD. docent; quia moraliter, non potest esse sensibus praesens.

Si quantum rota terra vel totum mare.

Similiter, si fingamus totam terram esse panem, & totum mare esse vinum, non poterunt unico actu consecrari; quia haec proprie non sunt secundum se tota sensibus praesentia; ita ut sensus ad omnes partes externas possit aliquo modo pertinere. Nec refert, quod partes sint continuae; quia hoc nihil facit ad humanam praesentiam: unde remotiores partes, quae sub sensum non cadunt, perinde se habent, ac si non essent alijs continuae.

Excipe casum.

Probabile tamen est, posse haec consecrari, si virtute divina sensibus fierent praesentia, sicuti legitur de S. Anselmo, quod aspectu etiam parietes penetrabat.

Si pixis sit clausa.

Certum tamen est, vinum in calice aperto, & panem in pixide clausa, posse consecrari: quia haec per ipsa vasa designantur, & sensibus percipiuntur. Sic enim designantes dolium, dicimus *Hoc est vinum*.

Si a tergo.

Id autem quod a tergo est, non videtur posse consecrari, quia non potest percipi sensu, sic ut possit designari per pronomen *Hoc* sine addito.

Non requiritur ut circa eam possis operari.

Secundo, Quidam requirunt, ut ita propè sit materia, ut possis circa illam operari manibus, vel instrumento. Sed hoc non videtur verum, quia vis verborum hoc non postulat. In praxi tamen servanda est Ecclesiae consuetudo.

DVBIVM III.

Utrum Minister mente debeat determinare id, quod consecrandum est?

7 Affirmatur.

Respondeo, Debere: id enim postulat pronomen demonstrativum *Hoc*. Idem suo modo cernitur in reliquis Sacramentis, ubi subiectum, circa quod sit actio, determinari debet. Ratio est, Quia omnis actio fit circa aliquid determinatum, non circa aliquid confusum.

Si solum designet dimidium hostiae.

Hinc patet, Quod si Sacerdos velit tantum consecrare dimidiam partem hostiae, eamque mente determinet, illam solum consecrabit, non alteram; quamvis id graue esset peccatum. Si neutram designet; neutram consecrabit, etiam si alteram confusus voluerit consecrare.

Si quinque ex decem.

Similiter, Si ex decem hostijs velit consecrare quinque, non determinans eas, nihil efficit.

Si solas partes proportionales.

Item, Si omnes partes proportionales intendat consecrare, nihil faciet: quod est contra Ioannem Maiorem; quia sunt indeterminatae, ita ut à nulla mente determinari queant: v.g. omnes partes tertiae, vel quartae latentes in aliquo toto, & in infinitum procurrentes.

Denique non potest etiam haec determinatio alterius arbitrio permitti, v.g. si intendas consecrare omnes formulas, quas ego designaui: quia de eo quod alter designat, non potes recte dicere, *Hoc*, nisi tu ipse idem designes.

Si determinatioem alteri permittatur.

Aduertendum tamen, quando multae sunt formulae, non esse necesse, ut earum numerum determines; sed satis est, ut velis omnes consecrare quae ante te sunt, etiam si aliae super alias sint accumulatae, ita ut cerni nequeant.

Nota in Praxi.

ARTICVLVS III.

Utrum requiratur ut sit panis triticeus?

Respondeo, Propriam materiam esse panem triticeum: quod sic intellige, ut nisi triticeus sit, non constet Sacramentum.

9 Affirmatur.

Patet Primo ex Concilio Florentino, quod praecise assignans singulorum Sacramentorum materiam, absolute statuit materiam huius Sacramenti esse panem triticeum, & vinum de vite: quo modo loquendi satis insinuat, hanc materiam esse necessariam ad Sacramenti substantiam. Nam ita vult panem esse ex tritico, sicut vinum ex vite. Atqui vinum vitis est absolute necessarium: ergo. Confirmatur; quia si dicamus Concilium loqui tantummodo de necessitate praeccepti; nihil habebimus certi etiam in ceteris Sacramentis, de materia praecise necessaria: ergo semper intelligendum est de materia absolute necessaria, nisi modus loquendi aliud insinuet: ut quando loquitur de aqua admiscenda in calice.

Ex Florentino.

Secundo patet ex perpetuo Ecclesiae usu, & traditione: nusquam enim legimus in Ecclesia aliud genus panis ad hoc Sacrificium adhibitum.

Ex Traditione.

Tertio patet ratione D. Thomae: Quia hic panis est maxime conueniens naturae humanae; & maxime vsitatus: nam certa panum genera solum vsurpantur inopia panis triticei. Deinde, hic optime significat effectum huius Sacramenti, qui est corroborare.

Ex Ratio- nis con- gruentia.

Hinc patet panem hordeaceum non esse idoneum: quia constat non esse triticeum. Plinius enim lib. 18. c. 7. frumenti species facit triticum, & hordeum.

Excludit panem hordeaceum.

DVBIVM.

Utrum panis ex Secali, Spelta, Amyla sit consecrabilis?

Respondeo; Nullum panem esse consecrabilem, nisi verè & proprie sit panis, & constet tritico.

10

Vnde certum est, Primo, Massam crudam, aut elixam non esse consecrabilem; quia non est panis vsitatus, siue differat specie siue non à vero pane: hoc enim nihil refert, ut benè Scotus diff. 11. quaest. 6.

Massa cruda & elixa.

Secundo, Certum est, panem ex castaneis, fabis, pis, milio, ceterisque huiusmodi leguminibus, vel seminibus, non esse consecrabilem: quia constat haec nullo modo esse triticeum.

Panis de leguminibus & seminibus.

Tertio, De Secali, quam D. Thomas videtur vocare *Siliginem* est dubium: Probabile tamen est esse consecrabilem. Ratio est; Quia non videtur substantia

Ex Secali.

substantia differre à tritico, sed tantum accidente: nam soli sterilitate & siccitate ex tritico fit secale, & iuxta Plinium est species tritici, vocatque ipse *sarraginem*, teste Matthiolo medico.

Ex Spelta.

Idem sentiendum videtur de Spelta; nam videtur species tritici, etsi leuior sit.

Ex Amylo.

Ex Amylo non solet fieri panis; & si fieret, non videtur consecrabilis, ut probat Scotus. Idem tenet D. Thom. quia est tritici liquamentum varietate transmutatum.

Si coctus lacte vel aqua rosacea.

Quartò, Si panis ex lacte, vel aqua rosacea coquatur, non videtur idoneus: ita D. Thomas infra art. 7. ad 3. quem sequuntur plerique Doctores. Ratio est, quia non est panis visitatus, sed videtur genus libi vel placenta. Contrarium tenet Caietanus infra art. 7. Quia, inquit, humor exhalatur; sed reuerà non tota, sed maxima pars aquæ aut humoris manet.

Cauet materiam dubiam.

Porro in praxi cauendum, ne vnquam materia dubia adhibeatur: nam esset per se magnum sacrilegium; nec potest esse necessitas quæ excuset.

ARTICVLVS IV.

Utrum debeat esse panis Azymus?

11

Respondeo, Certum est, tam panem fermentatum, quam azyum, esse idoneam materiam huius Sacramenti, ut hic docet D. Thom. Græci enim cōsecrant in fermentato, & Latini in azymo.

Error Græcorum, in azymo non consecrari.

Neque de hoc fuit controuersia per mille annos, scilicet vsque ad annum millesimum vigesimum, vel circiter; tunc enim primum Græci cœperunt damnare Latinos, eosque vocare *Azymitas*, quod azymo pane in Sacrificio vterentur; ut testatur Leo IX. in epistola ad Michaëlem Constantinopolitanū c. 5. in quo errore adhuc persistunt, existimantes nihil confici in azymo. Et quia precipua eorum ratio est, quod putent Dominū hoc Sacramentum in fermentato instituisse: videndum est, quando Dominus instituerit. Si enim instituit primo die Azymorum, euidenter est instituisse in azymo; quia lege diuina tunc omne fermentatum sub pœna mortis debebat abesse. Si autem anticipauit dies Azymorum, non est quidem certum, quod in azymo instituerit; sed neque etiam, quod in fermentato; imò adhuc probabilius erit instituisse in azymo. Ratio est, quia Agnus paschalis non poterat comedi sine azymis: ergo tunc utebatur azymis: ergo omnino credibile est, quod ex iisdem azymis immediatè post consecrari Eucharistiam: quis enim dicat Dominum duo panum genera in mensa habuisse?

Fundamentum Græcorum non facit contra Azyum Latinorum.

12

Quando institui olim celebrari Pascha, & quomodo.

Suppono Primò, Exodi 12. v. 8. præceptum esse, ut Pascha celebraretur decima quarta luna mensis primi ad vespèram, cum azymo pane, & lactuici agrestibus; & ut ab eo tempore per septem dies, scilicet, vsque ad vigesimum primum inclusiue, non vntur alio pane, quam azymo, sub pœna mortis: vnde hi septem dies dicebantur dies Azymorum, & Paschales.

Menses Iudeorum à Nouilunio

Suppono Secundò, Menses apud Iudæos fuisse lunares, & à nouilunio cœpisse: primum autem mensem anni fuisse eum, cuius nouilunium proximū erat æquinoctium verno vel certè, cuius plenilunium seu dies decima quarta incidebat in æquinoctium vernum: quod si dies decima quarta seu plenilunium erat ante æquinoctium, tunc proximi-

mum nouilunium quod incidebat post æquinoctium, inchoabat primū mensem; & decimo quarto die ad vespèram erat Pascha. Patet hoc ex Philone de vita Moylis, & Iosepho lib. 3. Antiquitatum.

His positis; Græci affirmant Dominum manducasse agnum paschalem, & instituisse hoc Sacramentum, non primo die Azymorum, sed die decimo tertio mensis primi ad vespèram: anteuertisse enim tempus ordinariū, ut posset à Iudæis occidi lunā decimā quartā, eo nimirum tempore, quo ipsi secundum legem Pascha immolabant, ut sic figura veritati responderet. Hunc autem diem decimum tertium incidisse in diem Iouis, decimū quartum autem in diem Veneris: ad cuius vespèram Iudæos immolasse Pascha, & tunc cœpisse dies Azymorum: decimum quintum autem, qui erat primus Paschæ, incidisse in Sabbatum; & ideo hoc sabbatum vocari magnum ab Euangelista. Hinc inferunt Dominum potuisse vesci pane fermentato, quando comedit pascha; quia dies Azymorum anticipauit. Colligitur hæc sententia ex Euthymio in cap. 16. Matthæi, & Niceph. lib. 1. hist. c. 28. & magis disertè illam explicant Græci posteriores. Verum pro veritate

13
Sententia Græcorum de tempore instituti huius Sacramenti.

Dico Primò, Christum celebrasse Pascha, & instituisse hoc Sacramentum primo die Azymorum, nempe luna decima quarta mensis primi ad vespèram. Est certa & communis DD. dist. 11.

14
Quando Christus seruauit Pascha, & S. Eucharistiam instituit, vtriusque sententia.

Probatur Primò, Matth. 26. v. 17. Prima die Azymorum acceperunt ad Iesum dicentes; ubi vis paremus tibi comedere pascha? Marci 14. v. 12. Primo autem die Azymorum quando pascha immolabatur, scilicet gens Iudæorum. Lucæ 22. v. 7. Venit dies Azymorum, in quo necesse erat occidi pascha: necesse, quia videlicet lege præceptū. Atqui hic dies erat decimus quartus, non decimus tertius, ut patet Exodi 12. & 13. ubi præcipitur, ut luna decima quarta ad vespèram omnes immolent pascha, & omne fermentum sub pœna mortis abijciant.

1. Probatur ex Matthæo Marco, & Lucæ.

Respondent quidam Græci huic argumento, ut testatur D. Th. in 4. d. 2. q. 2. a. 2. hos tres Euangelistas esse lapsos in hoc, & à Ioanne esse correctos, qui ait ante diem festum Dominum celebrasse pascha. Sed hoc blasphemum est. Vnde

Prima Græcorum euasio blasphemæ.

Probatur Secundò, Ex Ioanne, quem Græci se dicunt sequi: Ioan. 13. v. 1. Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus, quia venit hora eius &c. Hoc Dominus dixit pridie passionis, ut patet ex serie Euangelij: ergo dies passionis erat festus: sed festus non erat die decima quarta, sed decima quinta: nam decimus quartus ad vespèram erat prophæta, ut ipsi fatentur: ergo non instituit hoc Sacramentum die decimo tertio ad vespèram, sed decimo quarto, quando incipiebant azyma.

15
2. Prob. ex Ioannis, 13.

Sed instant Græci: Si instituit ante diem festum Paschæ: ergo instituit ante decimum quartum diem ad vespèram: nam decimus quartus dies ad vespèram erat dies Paschæ.

Respondeo Negando Consequentiam; aliud enim est dies festus Paschæ, aliud Pascha, seu dies Paschæ: nam dies festus Paschæ erat decimus quintus dies, ut patet clarè Exodi 12. & Leuit. 23. Pascha verò, seu dies Paschæ erat extrema pars diei decimæ quartæ constans aliquot horis, quando nimirum vbique immolabatur Agnus paschalis: & hic dies non erat festus, quia opera seruilia non erant tunc interdicta.

Præcladatur effugium Græcorum.

H h h iij

Probatur

16
3. Prob.
ex Ioā. 13.
Probatur Tertiò, Ibidem Ioannis 13. v. 27. cum Dominus diceret Iudæ, *Quod facis, fac citius*; & ille mox egredereetur cum iam esset nox, Apostoli suspicabantur hoc illi esse dictum, ut emeret necessaria ad diem festum: quod nullo modo potuissent suspicari, si fuisset tunc decimus tertius dies ad vespem; quia inter illud tempus & festum dies integer intercessisset, unde non fuisset opus ulla festinatione.

4. Prob. ex
Ioan. 18.
Probatur Quartò, Ioannis 18. v. 31. Iudæi dicunt, *Nobis non licet interficere quemquam*, scilicet ob festum, quod tunc erat; ut exponunt multi Patres in hunc locum: Chrysostomus, Cyrillus, Augustinus, Beda, & alij. Nam aliàs poterant interficere blasphemos, ut patet Act. 7. Ergo pridie erat decimus quartus.

5. Prob.
ibid. v. 39.
Probatur Quintò, Ibidem v. 39. Pilatus dicit; *Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha*: vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum? Ergo tunc erat festum Paschatis, scilicet dies decimus quintus. Confirmatur, quia dies hic Matt. 27. v. 15. vocatur solemnis: *Per diem solemnem consueverat Praeses populo dimittere unum*. Marci 15. v. 6. *Per diem festum solebat dimittere*. Luc. 23. v. 17. *Necesse habebat per diem festum dimittere eis unum*. Unde manifestè sequitur fuisse decimum quintum, quando Barabbas dimissus est, & Dominus occisus: ergo decimo quarto ad vespem comedit agnum.

17
6. Prob. ex
Patribus.
Sextò Probari potest ex Patribus: & quidem de Latinis non est dubium. Ex Græcis idem colligitur. Nam apertè dicunt, Christum die festo ac solemni Paschatis fuisse occisum, ac proinde die decimo quinto, non decimo quarto. Vide Origenem Tract. 33. in Matth. Gregorium Nazianz. oratione 2. de Paschate, Theophilum Alexand. apud Bedam lib. De ratione temporum cap. 57. Theodoretum quæst. 24. in Exodum. Chrysostomum hom. 85. in Matt. ubi inter cetera ait, Christum eo die manducasse pascha, quo lege præscriptum erat; & hom. 82. in Ioannem, eo die celebrasse pascha, quo antiquitus celebratum erat.

18
7. Probatur
Ratione.
Postremò patet Ratione: Quia decuit Christi in omnibus servare legem, ne Iudæis daret aliquam occasionem calumniandi, aut se reiiciendi tanquam legis transgressorem. Et sanè, si tempus à lege præscriptum anticipasset, Iudæi id ei obieissent, quando tanto studio eum coram Summo Sacerdote accusabant. Quod autem Euthymius ait, licuisse anticipare tempus, sed non postponere, caret omni ratione & auctoritate; præsertim cum Scriptura absolutè præscribat diem decimū quartum ad vespem; ut patet Exodi 12. Levit. 23. Num. 9. & 28. Quod si tunc incidebat impedimentum, non permittebat lex anticipari, sed iubebat differri in lunam decimam quartam mensis proximi; ut patet Num. 9. insinuans omnino debere fieri luna decima quarta.

19
Altera pars
verioris sen-
tentia con-
tra Græcos.
Dico Secundò, Luna decima quarta eo anno incidit in feriam quintam, & luna decima quinta in feriam sextam: unde feria sexta erat festum Azymorum, & dies solemnis Paschatis. Patet, quia Dominus Sabbato quiescit in sepulchro, & feria sexta occisus est. Ergo quando comedit Pascha, erat feria quinta ad vespem. Atqui tunc erat luna decima quarta, ut ostensum est: ergo luna decima quarta incidit in feriam quintam, & luna decima quinta in feriam sextam. Ergo feria sexta erat dies Festus & solemnis. Nam Levit. 23.

v. 5. & 6. & Num. 28. v. 16. dies decimus quintus mensis primi vocatur Solemnitas Domini, & dies celeberrimus; Mense, inquit, primo, quarta decima die mensis ad vespem Phase Domini est, & quinta decima die mensis huius Solemnitas Azymorum Domini est: nempe quam Ioannes vocat diem festum Pascha. Dices quomodo ergo Euangelistæ decimū quartum diem vocant primum diem Azymorum? Respondeo cum Caietano in c. 13. Ioannis: Vocant illū primum Azymorum ratione noctis sequentis, quando Azyma incipiebant: prior enim pars noctis, usque ad noctis dimidium, iuxta vulgarem computationē, pertinebat ad diem præcedentem, scilicet ad decimum quartum diem: unde iuxta vulgarem computum dies decimus quartus, dicebatur dies primus Azymorum; nempe ratione partis illius noctis. Sed iuxta legalem computum pertinebat illa pars ad diem sequentē: nam iuxta legalem usum, dies à vespere ad vespem censebantur. Et si enim ad vespem non sic inciperet festum, ut obligaret ad abstinentiam operum feruiliū; tamen incipiebat secundū aliquam cæremoniā legalem: ut, quia incipiebant abstinere à fermentato. Sicut modò apud Christianos festa, quoad officium Ecclesiasticum incipiunt à vespere; quoad obligationem abstinendi ab opere feruili, à media nocte.

Sed contrà. Obijciunt Græci Primò, Dies ille, quo Dominus est occisus, non fuit festus: ergo non est occisus luna decima quinta, sed decima quarta: ergo decima tertia ad vespem comedit Pascha. Antecedens patet, quia diebus festis prohibita erant opera feruilia, & Iudicia: sed eo die, quo Dominus fuit occisus, non erant hæc prohibita: nam Ioseph emit sindonem, Marci 15. Mulieres parauerunt aromata Luc. 23. Iudæi accusarunt, & condemnarunt Christum: ergo &c. Confirmatur Matth. 26. v. 5. *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo*.

Ob hoc argumentum Rupertus lib. 10. in Matthæum in illud, *Scitis quia post biduum*, etsi concedat Iudæos, & Christum comedisse agnum die decimo quarto ad vespem, tamen vult diem decimum quintum non fuisse festum; sed hoc festum translatum in diem decimum sextum, scilicet in Sabbatum, ne duo festa essent continua.

Sed hæc sententia est omnino improbabilis: Primò, Quia apertè Scriptura multis locis docet diem decimum quintum, qui immediatè sequitur vespem immolationis paschæ, esse solemnem, & festiū, & primū Azymorum; ut patet Exod. 12. Levit. 23. Num. 28. Debebant enim Azymorum dies continenter celebrari. Secundò, Quia Patres passim docent Dominum die festo, & solemni occisum.

Vnde Respondeo, in festis prohiberi opera feruilia, sed non opera pietatis; nec ea, quæ erant necessaria ad cibos parandos, vel ad ignem accendendum: hæc enim tantum in sabbato, & alijs fortasse paucissimis prohibita erant. Quod ad Iudicia attinet, Iudæi non erant admodum scrupulosi in causis criminalibus, modò ipsi manibus non occiderent. Ad Confirmationem, seu ad Illud Ioannis 26. *non in die festo*; erat quorundam consilium, sed non optimum: nam Iudas ultro se offerbat, ut eum traderet sine tumultu.

Obijciunt Græci Secundò, Ioannis 18. v. 28. *Non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut Pascha*.

Soluitur
difficultas
ex Euangeli-
stis po-
nita.

20
1. Obiect.
Hinc sequi
Christum oc-
cisum die ter-
tio.

Reperitur
solu-
tio, quod
festum id
fuerit tras-
latum.

Improbatur.

Vera solu-
tio.

21
2. Obiect.
Ad quod
tunc erat
Parascene
sed ut Pascha.

Qu.74. De materia Eucharistia quantum ad speciem. Art.4.5. 91

sed vt manducarent Pascha: ergo tunc nōdum comederant pascha, sed vesperi erant comesturi: ergo iste erat dies decimus quartus mensis primi.

Confirmatur ex cap. 19. Ioannis v. 31. vbi dicitur, quod erat Parasceue pascha, hoc est, preparatio ad pascha.

Respondet; Ob hoc argumentum quidam Patres putauerunt Principes Sacerdotum ita fuisse occupatos in Christi nece procuranda, vt contra legem diuinam tempore legitimo cum reliquo populo Pascha non celebrauerint, sed distulerint in decimum quintum diem ad vesperam, id est, in feriam sextam. Ita Chrysostomus homilia. 85. in Matt. & 82. in Ioannem: Theophilactus in c. 26. Matt. Idem insinuat Cyrillus lib. 12. in Ioan. c. 2.

Verum id parum est probabile, cum suarum caeremoniarum essent obseruantissimi, vt populo valde religiosi viderentur. Neque tempus illis defuit celebrandi pascha, cum nec Iudæ defuerit, qui tamen magis erat impeditus. Denique, si erant impediti, debebant differre vsque in diem decimum quartum mensis proximi, vt expresse præcipitur Num. 9.

Alij respondent omnes Iudæos distulisse illo anno in decimum quintum ad vesperam immolationem agni, & festum Paschæ in decimum sextum, scilicet in sabbatum. Et ratio erat, quia habebant quasdam traditiones iam inde à temporibus Esdræ, quibus cauebatur ne vmquam feria secunda, vel quarta, vel sexta festum Paschæ celebraretur, & iuxta hoc sua Calendaria disponebant. Hanc sententiam excogitauit Paulus Burgensis, eamque fusè explicat & sequitur Ianfenius c. 128. Concord. & Ioan. Heutenius in præfatione ad Euthymiu, & aliquot alij recentiores. Sed hæc sententia Primò faciliè refutatur ex dictis. Nam Marcus ait, *Primo die Azymorum, quando pascha immolabant.* Qui immolabant, nisi Iudæi? & Lucas, *Primo die Azymorum, in quo necesse erat occidi pascha;* cur necesse? Nisi quia lex & consuetudo ita præcipiebant. Secundò, Quia constat Iudæos illo tempore semper celebrasse Pascha die decima quarta, nec curasse in quam feriam ille dies incideret: ergo nō habebant talem traditionem circa certas ferias.

Antecedens patet, Tum ex testimonio Epiphaniij hæresi 30. & 51. vbi ait festum Azymorum apud Iudæos incidere in quemuis diem hebdomadæ, etiam in secundum, tertium, quartum &c. Tum ex consuetudine Ecclesiæ Asiaticæ, quæ initio natiuitatis fidei celebrabat Pascha decima quarta luna mensis primi, in quemcumque diem hebdomadis luna illa incidisset, & in hoc imitabatur Iudæos: ergo Iudæi illo tempore celebrabant Pascha die decimo quarto, non curantes in quam feriam ille dies incideret. Antecedens patet apud Theodoretum lib. 1. hist. c. 9. Euseb. lib. 5. hist. cap. 22. & 23. Epiphani. hæresi 50. quæ est *Quarta decimanorum.*

Vnde dicendum est, ommissis alijs expositionibus, pascha eo loco apud Ioannem non significare agnum paschalem, sed alias victimas paschales, quæ per omnes paschæ dies immolabantur: vt expresse colligitur Deuter. 16. v. 2. *Immolabis phase Domino Deo tuo de ouibus, & de bobus.* Et 2. Paralip. 35. v. 8. *Dederunt Sacerdotibus ad faciendum phase pecora commixtim duo millia sexcenta, & boues trecentos, Leuitis quinque millia pecorū & boues quingentos.*

Ad Confirmationem: Dicitur autem Parasceue

Pascha, non quasi ad pascha, sed quia occurrebat in festo Paschatis: nam Marci 15. v. 24. vocatur *Parasceue ante sabbatum*; similiter Lucæ 23. v. 54. Dicitur autem dies ille *Parasceue*; quia tunc cibi pro sabbato præparari debebant: & nullus dies habebat paralceuen, præter sabbatum.

Obijciunt Græci Tertiò, Azyma sunt propria Iudæorum: ergo consecrare in azymo est iudæizare. Confirmatur, Azymum non est panis; nam panis Græcè dicitur *âplos* ab *âpō*, id est, attollo, quia fermentum attollit farinam subactam.

Respondet, Vti azymis non magis est iudæizare, quàm vti fermentatis; quia Iudæi non solum azymis utebantur in caeremonijs, sed etiam panibus fermentatis, vt patet Leuit. 7. & 23. Deinde, non vitur azymis eodem modo quo Iudæi: illi enim utebantur cum agno paschali, & lactucis agretilibus, &c. nos autem ad consecrandam Eucharistiam. Ad confirmationem: azymus panis non minùs est panis quàm fermentatus; vt per se patet; & Lucæ vltimo, vbi panis azymus vocatur panis, illis verbis; *Cognouerunt illum in fractione panis*: Nam hoc contigit tertio die azymorum. Etymologia autem sæpè est angustior, quàm nominis significatio.

ARTICVLVS V.

Utrum Vinum vitis sit propria materia huius Sacramenti?

Respondetur, Necessariò debere esse vinum ex vite. Matth. 28. vocatur *genimen vitis*, id est, fructus. Similiter Luc. 22. dicitur *generatio vitis*. Definuit etiam à Concilio Florentino in instructione Armenorum: & supponitur à Concilio Trident. sess. 13. cap. 2. Ratio est, Quia liquores alij, qui ex leguminibus, frumento, vel pomis fiunt, non sunt verè vinum; sed is solus, qui ex uuis exprimitur. Vnde sequitur Primò, Acetum non esse vllo modo idoneam materiam: quia est corruptio vini; sicut cadaver est corruptio animantis. Si adhuc retinet vini naturam dam. (quod ex sapore, & odore colligitur) quamuis non-nihil acefcat, est consecrabile. Peccat tamen, qui sine necessitate tali vino vitur.

Sequitur Secundò, Omphacium non valere, quia non est vinum, sed liquor incoctus, vnde tandem concoctione vinum fieret.

Sequitur Tertiò, Vinum intra vvas conclusum non esse consecrabile; vt rectè Caietanus hic, & alij passim: ita enim permixtum est carni vva, vt non tam sit potus, quàm cibus. Multum tamen consecrabile est. Verum eo non est vtendum, nisi in necessitate: nam plurimas fœces commixtas habet, quæ non sunt consecrabiles.

Sequitur Quartò, De vino solidè gelato dubium est: quidam enim putant esse idoneum: ita Angelus verbo Missæ, num. 23. Siluest. verbo Eucharist. 2. q. 10. quæ sententia non est improbabilis. Verius tamen videtur, non esse idoneum, siue ibi sit species vini, siue non. Ratio est, Quia non est potabile, sicut nec in uuis. Ita Fumus verbo Eucharistia, num. 9. & Alanus lib. 1. de Eucharist. cap. 11. Cum autem solutum fuerit, si adhuc retinet naturam vini, consecrabile est. Secus, si non retinet.

Quid Parasceue pascha

24. Affirmatur Matth. 28. Lucæ 22.

Liquores ex leguminibus &c.

Acetum, Vini actio animantis.

Vinum intra vvas.

Mustum.

Vinum gelatum.

degelat.

Hhh iij

ARTI-

ARTICVLVS VI.

An aqua sit vino miscenda?

²⁵ **R** Espondetur, Aquam vino permiscendam. Est contra Ebionitas, Tatianos, & Aquarios, qui pretextu sobrietatis, solam aquam offerebant. Vide Epiph. haresi 30. & 46. & August. haresi. 64. Est etiam contra Armenos, qui solum vinum offerebant, vt significarent in Christo esse tantum vnā naturam, vt refert Nicephorus lib. 18. hist. c. 53. Denique est contra nostros hæreticos, qui id putant esse adiaphorum.

Sententia
Catholica
probat.

1. Ex Con-
cilijs.

2. Ex Li-
urgijs.

3. Decretis
Pontifici.

4. Ex Pa-
tribus.

Probatur Primò, Ex Concilijs. Concilium Trullanum Can. 32. dicit Hanc mixtionem esse traditionem Apostolicam à Christo profectam. Conc. Carthaginense III can. 24. Vt in Sacramentis Corporis & Sanguinis Domini nihil offeratur amplius, quàm ipse Dominus tradidit; hoc est panis, & vinum aqua mixtū. Concilium Florent. in instructione Armenorum adfert tres causas huius mixtionis, quas hic habet D. Thomas. Similiter Concil. Tridentinum sess. 22. cap. 7. Probatur Secundò, Ex Liturgia D. Iacobi, Accipiens, inquit, calicem, & permiscens ex vino & aqua. Et ex Liturgia D. Basilij Calicem de genimine vitis accipiens, miscens, gratias agēs benedixit &c. Probatur Tertiò, Ex Decretis Pontificum; quæ vide apud Gratianum de Consecratione, distinct. 2. Probatur Quartò, Ex Patribus. Iustinus Apologia 2. in fine dicit Christianos offerre panem & calicem aqua dilutum. Irenæus lib. 4. contra hæreses cap. 57. Dominus temperamentum Calicis sui, Sanguinem confirmavit. Cyprianus tota epist. 63. ex professo probat esse contra Christi institutionem solam aquam offerre; sed eam cum vino miscendam. Rationes vide apud D. Thomam hic. Et apud Amalariū lib. 3. de Officijs c. 19. & Rabanum lib. 1. De institutione Clericorum c. 31.

ARTICVLVS VII.

Vtrum permixtio aqua sit de necessitate huius Sacramenti?

²⁶ **R** Espondetur Negatiue. Est communis sententia Theologorum. d. 11. præter Richardum Armacanum lib. 9. qq. Armeniacarum cap. 9. vbi docet hanc mixtionem esse necessariam ad substantiam Sacramenti.

Florent.

Trident.

Ratio.

Probatur Primò, Ex Concil. Florent. Materia huius Sacramenti est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. qua forma loquendi insinuat non esse, nisi ex præcepto debitū; alioqui dixisset, Materia est vinum de vite aqua mixtum. Concil. Trid. sess. 22. cap. 7. Monet sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscerent. vbi satis indicatur, esse solum ex præcepto Ecclesiæ; ac proinde non pertinere ad substantiam: Ecclesia enim non potest suo præcepto facere, vt id, quod non est necessaria materia, fiat necessaria.

Probatur Secundò: Ratione, Quia aqua admiscetur non ad significandam præsentiam Sanguinis Christi in hoc Sacramento, quæ est primaria res significata per species; sed ad significandum effectum, seu fructum huius Sacramenti,

quem habet in fumentibus; quod est incorporari Christo. Atqui substantia huius Sacramenti non consistit in sumptione seu vsu, sed in re permanente, vt supra dictum est: ergo etiam si hæc significatio absit, non perit eius substantia; præsertim cum hæc significatio satis conseruetur in speciebus vini & panis: vinum enim ex multis acinis confluit, & panis ex multis granis conficitur.

Aduerte tamen, non sine graui peccato aquæ admixtionem intermittere. Nam est traditio apostolica, semper in Ecclesia instar præcepti obseruata. Imò à Cypriano dicitur mandatum Domini; non quòd Dominus propriè mandauerit, sed quia ab exemplo Domini manauit; sicut solutio decimarum dicitur esse iuris diuini. Simili sensu dicitur esse Traditio diuina à Concilio Carthaginensi III. cap. 24.

Ex his sequitur Papam posse dispensare, ne mixtio fiat, quamuis existimem non posse occurrere casum, in quo sit iusta causa dispensandi. Si tamen de facto dispenseret, non erit peccatum mortiferum omittere.

Cut. Aquæ
omissio sit
grauis pec-
catum.

Papa di-
spensare
potest.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum aqua debeat in magna quantitate apponi?

R Espondetur; Modicam aquam admiscendam, sic vt ante consecrationem in vinum possit conuerti. Patet ex Concilio Florentino quod dicit modicissimam aquam admisceri debere. Sed est

DVBIUM.

Vtrum si ante consecrationem aqua nondum sit mutata in vinum, conuertatur in Sanguinem, sicut vinum?

D Octores Scholastici putant non posse conuerti in Sanguinem, nisi antè sit conuersa in vinum. Ita D. Thomas hic, Bonauentura, Scotus, Richardus, Paludanus, Maior, & Gabriel, d. 11. Imò Gabriel lectione 35. in Canonem, dicit esse indubitam sententiam; & Cathesimus Pij V. dicit esse sententiam omnium Ecclesiasticorum Scriptorum. Ratio est; quia propriè solum vinum est materia; aqua autem miscetur, non vt necessaria, sed ceremoniæ causā, propter significationem, vt insinuat Concilium Florentinum. Et Confirmatur; quia admixtio solum videtur esse ex præcepto Ecclesiæ: at si esset materia consecrabilis, omnino esset præcepta à Christo illam materiam instituente; non enim materias Sacramentorum reliquit liberar. Hæc sententia est valde probabilis.

Nihilominus contrarium quoque probabile est: Aquam nimirum vinum mixtam in Sanguinem conuerti, siue antè sit conuersa in vinum, siue non. Hanc sententiam tenet Alanus cap. 13. lib. 1. Vbi dicit certa fide tenendum esse totum conuerti in Sanguinem, siue aqua sit in vinū mutata, siue non. Et infra dicit contrarium esse grauem errorem: quibus tamen verbis non nihil excedit. Idem tenet Petrus Soto lectione 14. quæst. 5. de Eucharistia.

Probatur Primò, Quia Sancti Patres absolutè dicunt Vinum & aquam, item Vinum aqua mixtum offerri,

Quidam id
negant.

28
Opposita
sententia
exponitur,
& proba-
tur.

1. Ex Patri-
bus.

Qu. 74. De materia Eucharistia quantum ad speciem. Art. 8. D. 93

offerri, consecrari, & in sanguinem Christi verti: Irenaeus & Iustinus supra citati art. 6. Cyprianus Epist. 63. dicit calicem Domini non esse solum vinum, aut solum aquam, sed vtrumque mixtum, & hoc sanctificari. Ambrosius lib. 4. de Sacramento cap. 5. Ante verba Christi, calix est vino & aqua plenus; vbi verba Christi operata fuerint, Sanguinem appellavit id, quod in calice confusum & commixtum erat. Paschasius de Eucharistia c. 11. Dicit non manere aquam, sed verti in sanguinem. Algerius l. 1. c. 16. de Eucharistia, Vtrumque, inquit, vinum & aqua vnus sanguis fit.

Probatur Secundò, Ex Innocentio III. Cap. Cum Marthe, quem videtur D. Thomas non benè citasse: dicit enim Innocentius illam opinionem esse probabiliorē, quā asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari; Vt expressius, inquit, eluceat proprietates Sacramenti, quae est, populum Christianum designatum per aquam, incorporari Christo. Atqui, si aqua mixta vino non possit immediatè conuerti in sanguinem, non aptè significaretur populum Christo incorporari, & veluti in ipsum transmutari. Deinde, Innocentius ibidem non videtur probare opinionem eorum, qui dicunt aquā vino admixtam mutari in vinum: Nam Physici, inquit, contrarium asserunt, qui affirmant aquam a vino per artificium separari. Et infra absolutè decernit esse probabilius, aquam & vinū conuerti in sanguinē.

Probatur Tertiò, Quia tam exiguo tempore, quàm est illud, quod intercedit inter mixtionem & consecrationem, sepe non potest aqua in vinum conuerti; praesertim, si vinum sit debile; vel si multum aquae ponatur, sicut in Concil. Triburiensi ante annos 800. can. 19. vbi statuitur, vt duae partes sint vini, & tertia pars possit esse aqua: Vel si aqua, etiam modica, ponatur immediatè ante consecra-

tionem; quod fieri debet, si antea per obliuionem erat omissum. Imò ex Christi institutione non requiritur vlla mora inter mixtionem, & consecrationem; sed posset fieri immediatè ante consecrationem.

Probatur Quartò, Quia in Liturgia S. Iacobi dicitur, quod Christus accipiens calicem, & permiscens ex aqua & vino, benedixit; vbi significatur immediatè post admixtionem aquae, factam esse consecrationem: & credibile est, non paucas guttas dominū apposuisse iuxta morē regionum calidarū.

Probatur Quintò, Aqua nō videtur posse conuerti in vinum, si sola sit, quia est corpus simplex, quod per se solum nō potest verti in corpus mixtum; sicut nullum mixtum potest ali per corpus simplex, aut gigni ex simplici elemento. Accedit, quod aqua naturae sit pertinacissimae, cuius signū est, quod etiam si in vapores per ignem euascat, nihilominus naturam suam non amittat; sed sola refrigeratione sibi restituatur. Praeterea veteres numquam videntur fuisse solliciti, vt aqua in vinum verteretur; supponentes totum, quod est in calice, in sanguinem conuerti.

Sextò denique si maneret aqua, Sacerdos sumpto calice frangeret ieiunium: quo argumento D. Thomas q. 75. a. 2. probat non manere substantiam panis.

Aduerte tamen rectè monere Concilium Florent. vt Modicissima aqua admisceatur: id enim est securius; tum vt aqua in vinum conuertatur, si necesse est: tum ne aqua destruat vini naturam.

Dices, Si aqua immediatè potest conuerti in sanguinem: ergo sanguis Christi etiam existit sub speciebus aquae. Respondeo ita est, quando illa est vino permixta. Quod si artificio separetur, probabile est manere ibi adhuc sanguinem Domini, quamuis sic per se non potuerit consecrari.

4. Ex Liturgia S. Iacobi.

5. Ex natura aquae, quae per se in vinum conuerti nequit.

29. Aqua sic modicissima.

Sanguis Domini est sub specie aquae.

Q V A E S T I O L X X V.

De conuersione panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi.

In Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Eucharistia sit verè corpus Christi, an solum sicut in signo?

Notandum est, quosdam apud Graecos hanc veritatem de reali praesentia corporis Domini in Eucharistia negasse tempore S. Ignatii Martyris. Colligitur ex Theodoro dial. 3. vbi de quibusdam ait Ignatius; Eucharistiam & oblationes non admittunt, quod non consistantur Eucharistiam esse carnem saluatoris nostri IESU Christi: quae verba adducit Theodoretus ex epist. Ignatii ad Smyrneneses, sed modò non inueniuntur. Verum hæc heresis fuit valde obscura, & paucorum; nam alij Scriptores non meminerunt.

Post annum 700. quidam Iconomachi dicere

coeperunt, Christū esse in Eucharistia, vt in signo & imagine; & hanc esse vnicam Christi imaginem; vt refertur in Synodo VII. act. 7. tom. 3. in fine.

Apud Latinos primus Berengarius apertè hanc heresim defendit, & propagauit circa annum Domini millesimum quinquagesimum: qui postquā ter errorem suum abiurasset, & bis violato iureiurando in eundem esset relapsus, tandē Catholice mortuus putatur. Hunc secuti sunt haeretici dicti Henriciani, & Petro-Brusiani, & Albigeneses, & Wicleff: & nostro tēpore Carolostadius, Zwinglius, & Caluinus cum suis, vt docet Bellarminus, & Sanderus fusè de visibili Monarchia. Hi omnes volunt Christi corpus nō esse verè, & realiter in Eucharistia; sed tantum velut in signo. Caluinus tamen, vt aliquid huic mysterio videatur tribuere, docet; quod etsi corpus Christi maneat in caelo, nec vñquam realiter symbolis Sacramentalibus coniungatur; tamen illud corpus, eiusq; substantia à fidelibus ineffabili modo manducetur.

Haereses quorundam Latinorum.

Mens & sensus aliorum haereticorum an, & quomodo cum sensu Caluini concueniat.

ducetur. Verum hunc modum postea explicat solum per fidem, & apprehensionem. Vnde hæc sententia nihil differt à sententia Berengarij, & prædictorum hæreticorum, nisi præstigijs verborum, quibus simplicitati hominum imponit. Nemo enim hæreticorum negat Christum à pijs percipi fide, dum sumuntur Symbola.

² De fide est, Christum verè, realiter, & substantialiter esse in Eucharistia, Pro veritate Catholica sit hæc propositio: Certa fide tenendum est, in Eucharistia Sacramento, post consecrationem, verè, realiter, & substantialiter esse Dominum nostrum IESVM Christum verum Deum & hominem. Ita Concilium Trid. sess. 13. cap. 1. & can. 1. Vbi nota: Concilium dicere Christi corpus, & ipsum Christum in Sacramento esse verè, quia non solum est ibi vt in figura, vel in signis, realiter; quia non solum per apprehensionem fidei; substantialiter, quia non solum per energiam, sed etiam eius substantia realiter coniungitur Symbolis Sacramentalibus. Vt autem hæc Catholica veritas contra nostri temporis hæreticos clarè liqueat, eam ex Nouo Testamento, Concilijs, Patribus Græcis & Latinis, Miraculis ac Congruentijs breuiter confirmabimus; eorumque argumenta dissoluemus.

Primò. Ex Nouo Testamento.

² Probatur Ioannis, 6.

Probatur itaque Primò hæc veritas ex cap. 6. Ioannis v. 51. *Panis quem ego dabo, Caro mea est pro seculi vita.* Hunc locum etiam quidam Catholici expoluerunt de Christo manducando per fidem, quatenus credimus eius incarnationem; vt Gabriel, Caietanus, Ruardus, Hesselius, & Iansenius: tamen omnes Patres, & ceteri Catholici scriptores exponunt de carne Christi realiter sumenda in Eucharistia; vt Christus hic intelligatur promittere, quod in cana præstitit; vt eruditè ostendit Sanderus in libello, quem scripsit in hoc caput Ioannis.

Malè explicatur hic locus de manducatione per fidem.

Primò.

Probatur Primò, Quia Dominus ibi hortatur ad fidem, & promittit credentibus in se hunc panem: *Operamini, inquit, cibum qui non perit, quem filius hominis dabit vobis;* apertè distinguens inter hæc: nam prius est credere, posterius est manducare panem, quem Christus dat: ergo manducare hunc panem, non est credere in Christum, sed supponit Christi fidem. Confirmatur: quia aliqui non diceret, *panis quem ego dabo, in futuro;* sed quem ego do, & dedi; nam omnibus temporibus se ipsum dedit fide manducandum.

Secundò.

Secundò: Quia hunc panem præfert Mannæ, quod Manna non præstet manducantibus vitam æternam, hic autem panis eam præstet: ergo debent conuenire in manducatione, alioqui inepta esset comparatio.

Tertiò.

Tertiò: Quia hæc verba optimè respondent verbis institutionis Eucharistiae. Hic enim dicitur, *Panis, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro seculi vita,* vt habent Græca: ibi dicitur, *Accipite, & manducate, Hoc est enim corpus meum, quod pro vobis datur in remissionem peccatorum;* manifestè hic exhibens, quod ibi promiserat.

Quartò.

Quartò: Ex murmure Iudæorum, & Discipulorum, qui tamquam re insolentissima offende-bantur: *Litigabant Iudæi ad inuicem; Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* & Discipuli; *Durus est hic sermo.* Vnde perspicuum est eos intellexisse Christum loqui de sua carne man-

ducanda. Tamen Christus non correxit illorum sententiam, sed iterum repetijt, *Nisi manducaueris carnem Filij hominis &c.* Quod si nihil aliud voluisset dicere, quàm, *Nisi credideritis in Filium hominis, quis dubitet, quin id explicuisset,* & scandalo Discipulorum & Iudæorum occurrisset?

³ Quintò: Ex illis verbis, *Nisi manducaueris carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Item, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Item, *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Hæc repetitio varijs modis facta indicat apertè ipsum loqui de Eucharistia. Quorsum enim toties cum distinctione repeteret Carnem, & Sanguinem; cibum, & potum; manducare, & bibere; si nihil aliud vellet significare, quàm nos in ipsum credere debere?

Manifestum ergo est Dominum ibi promississe nobis suam carnem manducandam in modum cibi, & sanguinè bibendum in modum potus: quod promissum non aliter præstitit, quàm per Eucharistiam: ergo in Eucharistia est verè caro & sanguis Christi.

Neque huic expositioni repugnat D. Augustinus Tractatu 25. & 26. in Ioannem: solum enim intendit Christi corpus non manducari salubriter, nisi etiam fide manducetur, & in ipso permaneat; quamuis ipsum Sacramentum dentibus præmatur, & sensibilibus fumatur. Interdum autem defleat ad expositionem spiritalem: vt cum ait, *Hunc cibum & hunc potum intelligi vult Societatem corporis, & membrorum suorum, quod est sancta Ecclesia &c.* Alibi clarissimè explicat suam sententiam de hoc loco Ioannis: nam lib. 3. de consensu Euang. cap. 1. Ioannes, inquit, de corpore, & sanguine Domini hoc loco, scilicet (in cana) nihil dixit; sed planè alibi multò vberius hinc Dominum locutum esse testatur: vbi Augustinus respicit ad hoc cap. 6. Ioannis: nam nullus est alius locus, qui huc possit pertinere. Lib. 2. contra Aduersarium legis & prophetarum cap. 9. Mediatorem Dei, & hominum, hominem Christum IESVM carnem suam manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fidei corde & ore suscipimus: licet horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere; & humanum sanguinem potare, quàm fundere: & alibi sapè.

Probatur Secundò, Ex illis verbis: *Hoc est enim Corpus meum. Hic est enim Sanguis meus. Calix Sanguinis mei.* Quibus verbis Dominus affirmat, hoc, quod Apostolis tradebat, esse suum corpus, & esse suum sanguinè, vt patet Matt. 26. Marci 4. Luc. 22. & 1. ad Corint. 11. Vt autem non dubitemus de quo corpore vel sanguine loqueretur, addit, *Quod pro vobis tradetur. Qui pro vobis effundetur.*

Hic hæretici tam variè respondent, vt plurquam ducentæ expositiones eorum in hæc verba, *Hoc est corpus meum,* à Catholicis notatæ sint. Præcipua, in qua Calvinistæ conuincuntur, est; *Corpus accipi pro figura corporis,* quæ olim etiam fuit Berengarij.

Sed contrà: Primò, Quia corpus Christi in Scriptura numquam accipitur, nisi pro corpore eius naturali, vel mystico: nusquam autem pro figura corporis.

Secundò, Quia additur, *Quod pro vobis datur. Qui pro vobis effunditur.* Atqui figura corporis, & sanguinis non fuit pro nobis data, vel effusa, sed verum corpus, & verus sanguis: alioqui potuisset dicere

Quintò.

³ S. Augustinus ex locum loannis 6. agere de Carne Christi in Eucharistia.

⁴ 2. Prob. ex iphis Christi Verbis in institutione S. Eucharistiae.

Varia hæreticorum expositiones sup. Verba, hoc est Corpus meum.

Caluini & hæreticorum expositio refellitur Primò.

Secundò.

dicere de agno, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.

5 Tertio, Quia Luc. cap. 22. v. 20. dicit *calicem sanguinis effundi pro nobis*, vt patet ex verbis Graecis. Sed non est pro nobis effusum vinum, vel figura sanguinis, sed verus sanguis. Ergo *calix* significat calicem veri sanguinis. Hunc locum Calvinista, ne quidem in specie solvere possunt. Vnde dicunt textum esse corruptum; cum tamen omnia exemplaria fide habeant.

6 Quarto, Quia imago numquam solet appellari nomine rei significata; nisi quando supponitur notum, quod sit imago, aut quod aliquid significet. Atqui non erat notum Apostolis panem esse imaginem corporis Christi, nam tunc primum haec significatio instituebatur; vnde ineptissime panis tunc fuisset appellatus corpus Christi: multoq; conuenientius dixisset de agno Paschali, *Hoc est Corpus meum*, & de baptismo; *Hic est sanguis meus*: nam haec iam antea corpus & sanguinem significabant.

7 Quinto, Nulla erat ratio vtendi tunc tam obscura & insolenti locutione, *Hoc est Corpus meum*, id est, *Hoc est figura Corporis mei*. Primo, quia instituebatur nouum Sacrificium, & primum Sacramentum nouae legis; quae sunt fundamenta nouae Religionis: ac proinde claris, & proprijs verbis vti debebat, vt nulla esset ambiguitas: nam fundamenta debent esse certissima. Confirmatur, Quia etiam veteris legis Sacrificia & Sacramenta proprijs verbis instituta sunt; vt videre est Gen. 17. vbi instituitur Circumcisio. Exod. 12. vbi Agnus paschalis. Et in toto Leuitico, vbi tot sacrificia & expiationes; quibus tamen locis vix vquam occurrat vox figurata; vel certe est ita clara, vt propriae significationi aequiualeat. Idem cernimus in institutione Baptismi, Matthaei ultimo, vbi omnia proprijs verbis explicantur. Secundo, Quia instituebatur nouum testamentum. In testamentis autem non licet à verborum proprietate discedere. Non enim si testator leget tibi agrum, imagine agri contentus eris. Tertio, Quia agebat cum fidei Apostolis hominibus rudibus, quibus omnia clare solebat exponere, vel obscurius dicta statim interpretari. Quarto, Quia illis & eorum successores praeceptum dat, vt idem faciant in suam commemorationem: praecepta autē clara esse debent.

8 Sexto, Omnes, qui huius Sacramenti institutionem exposuerunt, scilicet Matth. Marcus, Lucas, Paulus, iisdem verbis vtuntur, *Hoc est Corpus meum*; nec quidquam in illis mutarunt, cum tamen in alijs rebus plerumq; soleant verbis discrepare, dum alij obscurius, alij clarius idem dicunt: quod signum est, non esse alium verborum sensum, quam eum, quem praefereunt: si enim aliud esset, incredibile est neminem illum explicuisse, cum diuersis locis, temporibus, & occasionibus scripserint.

9 Septimo, Quia nemo, praeter Berengarium, & eius sectatores, locum istum tropicè intellexit: plurimi verò expressè docent non esse tropicè sed proprie accipiendum. Vide Synodum VII. actione 6. tom. 3. in fine. Et Damasc. lib. 4. de Fide cap. 14. Paschasium lib. de Corpore Domini c. 1. Theophilactum in cap. 26. Matthaei, & in cap. 6. Ioannis, & alios. Simili modo, & clarius, possunt refutari aliae haeticorum expositiones; quas vide apud Sanderum lib. 7. De visibili Monarchia, circa annum Domini millesimum quingentesimum

quadagesimum nonum. Haec enim verba sunt adeò clara, vt sua luce omnes alias interpretationes facile discutiant; vt etiam fatetur Melancthon. Pero enim ab haeticis: Si Dominus voluisset dicere, id, quod tradebat, esse corpus suum, quibus verbis id clarius, simplicius, & certius dicere potuerit, quam quibus dixit? Certè ne fingi quidem potest. Vnde etiam nusquam tam clare & simpliciter, vel mysterium Trinitatis, vel Incarnationis explicuit.

Probatur Tertio, Prioris ad Corinth. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* Et panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Primo, Hic Apostolus dicit *calicem benedici*; atque benedictio est efficax, & res immutat, vt fuscè docet D. Ambrosius. Secundo, dicit hunc calicem benedictum, esse *κοινωνία*, id est, *communicationem sanguinis Christi*: id est, in hoc calice esse id, quod fluxit à latere Christi; & nos huius fieri participes, intimeque cum eo coniungi; sicut per incarnationem realiter coniuncta sunt caro & Verbum. Sic Chrysost. hom. 24. in hunc locum. Tertio, Ait *Panem frangi*, id est, offerri, immolari; nam in mysterio Eucharistiae idem est *fractio*, quod *immolatio*; vt patet ex cap. 11. *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur*. Atqui non immolamus panem triticeum, sed caelestem, scilicet Christum sub specie panis. Quarto, Dicit *hunc panem esse communicationem corporis Christi*; quia dum illum sumimus, realiter vnimur corpori Christi, & non solum per fidem & charitatem: vt eruditè ostendit Cyrill. Alexandrinus lib. 10. in Ioannem, cap. 13. ex hoc loco; & Irenaeus lib. 5. contra haereticos cap. 2.

Probatur Quarto, Ex cap. 11. v. 28. eiusdem epist. 1. ad Corinth. vbi Paulus monet, vt *Seipso* probent, id est, examinent, an non sint in aliquo peccato mortifero, & sic de pane illo edant; rationem subdit: *Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium, id est condemnationem sibi manducat, & bibit*: quia non *dydicat*, id est, discernit corpus Domini: & v. 27. *Reus erit corporis, & sanguinis Domini*. At si solum esset figura, sine dubio non esset opus puritate conscientiae; sed sufficeret accedere cum aliqua reuerentia, qualis debetur figuræ; neque esset reus corporis, & sanguinis Domini. Confirmatur Primo, Quia, qui Agnum paschalem comedebant in peccato, non erant rei corporis Domini; nec iudicium sibi manducabant: sufficiebat enim puritas corporis, cum tamen esset expressissima figura corporis Domini. Confirmatur Secundo, Quia idē *Reus est corporis & sanguinis Domini*, quia non *dydicat corpus Domini*; id est, non discernit à reliquis cibis, sed ita sumit, ac si non esset corpus Domini: ergo est verè corpus Domini. Confirmatur Tertio, Quia, qui indignè sumebant, sepe puniebantur morte vel morbo, vt Apostolus indicat, cum ait: *Idē inter vos infirmi, & dormiunt multi*: ergo non erat ibi sola figura. Accedit, quod omnes veteres hunc locum sic intellexerunt.

Secundò. Ex Concilijs.

Primo, Ex Concilio Niceno I. quod fuit 318. Episcoporum, Anno Domini 325. vbi dicitur, in sacra mensa situm esse illum agnum, qui

Christi verba adeò clara, vt clarius loqui non potuerit,

10 3. Prob. Ex Apostolo 1. Corinth.

11 4. Prob. Ex eodē ibid. c. 11.

12

qui tollit peccata mundi, illumque incruentè à Sacerdotibus immolari; & nos ipsius pretiosum corpus & sanguinem verè sumere.

Secundò, Synodus VII. Oecumenica quæ est Nicæna I. I. 350. Episcoporum actione 6. tom. 3. docet Sacrificium nostrum non esse imaginem, aut similitudinem corporis Christi, sed ipsum corpus & sanguinem; contrariam sententiam vocat abominandam, & extremam dementiam, traditioni Apostolorum, & omnium Patrum, & proprietati veritatisque verborum Christi, contrariam. Celebrata est hæc Synodus Anno Domini 787.

Tertiò, Idem definitum est ex professo in Synodo Vercellensi sub Leone IX. Anno Christi 1050. vbi Berengarij, & Ioannis Scoti sententia damnata, cum scriptis.

Quartò, Idem definitur in Concil. Turonensi sub Victore II. Præside eius legato Hildebrando, qui postea Gregorius VII. fuit. Anno Christi 1055.

Quintò, In Concil. Romano 1113. Episcoporum sub Nicolao II. Anno Christi 1059. vbi Berengarius hæresim suam abiurauit, & professionem fidei edidit; quæ habetur de Consecratione. dist. 2. Can. Ego Berengarius.

Sextò, Cum Berengarius redisset ad perfidiã, coacta est Synodus Romana sub Gregorio VII. Anno Christi 1079. cui etiam Berengarius interfuit: & post acres disputationes, rursus conuictus hæresim abiurauit.

Septimò, Idem definitum in magno Concilio Lateranensi Oecumenico, Anno 1215. quadringentorum Episcoporum, & octingentorum aliorum Patrum sub Innocentio III. cap. 1. vbi dicitur Christi Corpus, & Sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis, & vini veraciter contineri.

Octauò, In Concilio Oecumenico Viennensi 300. & amplius Episcoporum sub Clemente V. Anno Christi 1311. vbi extat decretum de Festo Corporis Domini; & multa testimonia Patrum de reali corporis Christi presentia in Eucharistia. Vide Clementinam Vnicam de Reliquijs & veneratione Sanctorum.

Nonò, In Concilio Oecumenico Constantiensi 240. Episcoporum contra Hussitas, Anno Christi 1418. sess. 13. vbi agitur de Communionem sub vna specie.

Decimò, In Concilio Florentino, cui multi Græci cum suo Imperatore Ioanne Palæologo subscripserunt Anno 1439.

Vndecimò, & copiosissimè in Concilio Tridentino sess. 13. contra hæreses nostri temporis expressè cõgregato, Anno 1545. & absoluto, Anno 1563. Habemus igitur septem Concilia generalia, in quibus hæc veritas ex professo est definita, vt omitam Prouincialia plurima.

Tertiò. Ex Patribus.

13 **P** Robatur Tertiò, Ex testimonijs Patrum, qui singulis annorum centurijs extiterunt, quæ sunt innumerabilia. Nemo enim ferè Patrum est, qui non apertè asserat Christum in Eucharistia contineri. Vide illa apud Garecium. Nos breuiter ad aliquot capita, ea reuocabimus.

1. Ex modo loquendi Patrum,

Primum ergo caput sumitur ex modo loquendi Patrum. Nam multi expressè dicunt Eucharistiam non esse figuram Corporis Christi, sed ipsi

Corpus Christi. Ita Synodus Nicæna II. Act. 6. Damascenus lib. 4. de Fide c. 14. Theophilactus & Euthymius in cap. 26. Matthæi, & in cap. 6. Ioannis, & alibi. Paschasius lib. de Corpore Domini cap. 1. & lib. de Institutione sacrificij. Item Patres vocant Eucharistiam Pretiosum Corpus, Tremenda Mysteria, Pretium nostrum, Pignus salutis, Sacrificium salutis æternæ, Sacramentorum Consummationem. Ita Optatus Mileuitanus lib. 6. contra Parmenianum. Ephrem lib. de Natura Dei minime scrutanda. Chrysostomus hom. 51. in Matthæum. & 60. ad populum. D. Augustinus lib. 1. contra Cresconium cap. 25. Dionysius Areopagita lib. de Eccl. Hier. cap. 3. p. 1.

Secundum caput sumitur ex comparatione huius Sacramenti cum alijs rebus. Primò enim comparant Patres Eucharistiam cum Sacramentis veteribus, & dicunt illam differre à Manna, à Panibus propositionis, Agno paschali, & similibus, tamquam veritatem à figura, corpus ab vmbra, re cælestem & diuinam à terrena, incorruptibilem à corruptibili. Ita Origenes hom. 7. in Numeros, & homil. 5. in diuersa loca Euangelij. Cyprianus sermone de cæna Domini. Ambrosius lib. de ijs qui mysterijs initiantur cap. 9. & lib. 4. de Sacramentis c. 3. 4. & 5. Chrysostomus hom. ad Neophytos. Secundò comparant illam cum vnione hypostatica & mysterio Incarnationis. Sicut enim Christus constat ex natura diuina & humana, ita & hoc Sacramentum ex Corpore Christi inuisibili: vt pulchrè Iustinus Martyr in Apologia secunda pro Christianis sub finem, his verbis: *Sicut Iesus per Verbum Dei incarnatus Carnem & Sanguinem habuit, sic etiam Eucharistia factus per verbum Dei, est Caro & Sanguis incarnati Iesu.* Ambrosius de ijs qui mysterijs initiantur cap. 9. Chrysostomus hom. 24. in priorem ad Corinthios. Damascenus lib. 4. de Fide c. 14. Remigius in cap. 10. prioris ad Corinth. Theodoretus dial. 2. Tertiò, Augustinus lib. 3. de Trinitate cap. 10. comparat Christum in Eucharistia cum Angelis in specie corporali apparentibus. Et Chrysost. hom. 24. in priorem ad Corinthios, Christum vt est in altari per Eucharistiam, comparat cum eodem Christo vt erat in præsep, & vt est in celo. Quartò, Patres comparant eos qui indignè accipiunt Eucharistiã cum ijs qui occiderunt Christum. Tertullianus lib. de Idololatria c. 7. *Proh scelus!* inquit, *semel Iudei Christo manus intulerunt: isti quotidie Corpus eius laceffunt. O manus præcidendæ!* Agit contra eos qui artifices idolorum ad Sacerdotium vel Diaconatū promouebāt. Cyprianus serm. 5. de Lapsis. Basilius lib. de Baptismo c. 2.

Tertium caput sumitur ex mutatione panis. Nam Patres varijs modis indicant fieri realem mutationem. Primò, quia dicunt non remanere panem post consecrationem; vt Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. myltago. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 3. 4. & 5. Gaudentius tract. 2. de Exodo. Chrysostomus hom. de Eucharistia in Encanij. Gregor. Nyssenus in orat. Catechet. cap. 37. Emissenus in serm. de Corpore Domini. Et Tertul. lib. 2. c. 5. ad vxorem, vbi ait; *Non sciet maritus quid secreto ante omnem cibum gusses? Et si sciueret, panem, non illum credit esse qui dicitur; id est, Christum.* Irenæus etiam lib. 4. cap. 34. dicit Eucharistiam post consecrationem non esse panem communem; constare ex duabus rebus terrena & cælesti:

2. Ex comparatione Eucharistie cum alijs rebus,

3. Ex Mutatione panis in corpus Christi.

caelesti: adferre corporibus nostris immortalitatem: virtute eius cineres excitari, sicut granum virtute genitali. Secundò, Dicunt sensus falli in hoc mysterio. Cyrillus Catechesi 4. iam citatà. Chrysostomus suprà de Eucharistia, & hom. 83. in Matthæum. Tertiò, Dicunt panem ita mutari in carnem Christi verbis consecrationis, sicut olim Christo comedente panis mutabatur in eius carnem per nutritionem. Ita Gregorius Nyssenus oratione Catecheti. c. 37. Damascenus lib. 4. c. 14. Theophylactus in cap. 6. Ioannis. Quartò, Comparant Patres cum mutationibus realibus, aquæ in vinum, virgarum in serpentes, & similibus. Ita Ambrosius de ijs qui mysterijs initiantur cap. 9. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioannem cap. 13. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. Damascenus lib. 4. cap. 14. Quintò, Dicunt ad istam mutationem requiri omnipotentiam Dei. Ita Iulianus probat Christum esse filium Creatoris, & Creatorem per quem omnia nascuntur, quia eius verbo panis Eucharistizatus est Corpus eius, Irenæus lib. 4. c. 34. Cyprianus de cena Domini. Hilarius lib. 8. de Trinit. Ambrosius de ijs qui myst. initiantur c. 9. Nyssenus oratione Catech. &c. Gaudentius suprà tract. 2. Proclus lib. de Tradit. diuinæ Liturgiæ.

Quartum caput sumitur ex eo quod Patres in hoc Sacramento agnoscant altissimum mysteriū. Primò, Nam dicunt non posse intelligi sine fide. S. Andreas Apostolus, vt habetur in vita eius. Ephrem lib. de natura Dei non scrutanda cap. 5. Gaudentius suprà, Augustinus Psal. 33. & tract. 26. in Ioan. Damascenus lib. 4. c. 14. Secundò, Sepè hortantur vt certò credamus, & nullo modo dubitemus de veritate huius mysterij. Cyrillus Hier. Catech. 4. mystag. Hilarius lib. 8. de Trinit. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 5. Nazianzenus oratione 2. de Pascha. Epiphanius in Ancorato circa medium. Ephrem suprà. Chrysostomus hom. 60. ad populum & 83. in Matth. Tertiò, Dicunt esse magnum miraculum superans captū humanum. Ita Ephrem loco citato. Chrysostomus lib. 3. de Sacerdotio. Augustinus Psal. 33. in titulum Psal. Ferebatur in manibus suis. Gaudentius suprà. Hesychius lib. 2. in c. 8. Leuitici. Quartò, Interrogantes quomodo possit fieri, remittebant ad omnipotentiam Dei: vt Cyrillus Alex. lib. 4. in Ioan. c. 13. Theophil. inc. 26. Matthæi. Quintò, Non loquebantur de eo corā Ethnicis & Catechumenis nisi rectè, & illis verbis *Norunt fideles*, vt patet ex Tertul. lib. 2. ad vxorem. Origenes hom. 13. in Exodum, & 9. in Leuiticū. Augustinus Psal. 39. Theodoret. Dialogo *Inconfusus*, qui est Secundus.

Quintum caput sumitur ex veneratione. Nam Primò, Adorabant Eucharistiam. Vide Cyrillum Hierosol. Catech. 5. mystag. Ambrosiū lib. 3. de Spiritu sancto cap. 12. Nazianzenum de obitu S. Gorgoniæ fororis. Chrysostomum hom. 41. in 1. ad Corint. Augustinū epist. 118. c. 3. & Psal. 98. Secundò, Eam inuocabant, & dicebant esse inuocandam. Ita Areopagita de Eccles. Hierarch. c. 3. p. 3. Origenes hom. 5. in variâ Euangelij loca. Nazianzenus oratione in obitum Gorgoniæ fororis. Chrysostomus oratione de S. Philogonio. Tertiò, Dicunt Angelos assistere propè altare dum peragitur Sacrificium. Ita Ambrosius lib. 1. in Lucam c. 1. Gregorius Papa lib. 4. Dial. c. 58. Chrysostomus hom. 61. ad Populum, qui etiam

addit Angelos inclinato capite assistere coram Eucharistia; & lib. 6. de Sacerdotio fuse. Quartò, Diligentissimè cauebant ne aliquid ex ea in terrâ excideret. Ita Pius Papa apud Gratianū de Consecrat. dist. 2. Can. *Qui per negligentiam*, qui etiam poenam constituit. Tertullianus lib. de Corona. Origenes hom. 13. in Exodū. Cyrillus Hierosol. Catech. 5. mystag. Quintò, Non mittebant videri ab infidelibus vel catechumenis. Dionysius de Eccles. Hierarch. c. 3. parte 2. & 3. Basilii lib. de Bapt. c. 2. Augustinus tract. 11. in Ioannem.

Sextum caput sumitur ex effectu quem tribuunt Eucharistie. Primò, Dicunt nobis per eam vniri Christum corporaliter. Hilarius lib. 8. de Trinitate, Nyssenus oratione Catechetica. Chrysostomus hom. 83. in Matth. & 60. ad populum. Cyrillus Hierosol. Catech. 4. mystag. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioannem cap. 14. & 15. & lib. 10. in Ioannem c. 13. Secundò, Dicunt corpora nostra resurrectura, quia vniuntur cum Christi corpore, ac ab eo vim quandam accipiunt qua reformatur ad immortalitatem. Irenæus lib. 4. cap. 34. Hilarius lib. 8. de Trinit. Optatus lib. 6. contra Parmenianum. Nyssenus oratione Catechetica c. 37. Chrysostomus hom. 51. in Matth. Cyrillus lib. 4. in Ioannem c. 14. & 15. Tertiò, Chrysostomus dicit Christū donare se nobis per Eucharistiam, vt eum verè intra nos habeamus, quo modo nō possunt se donare homines ijs quos amant. Quartò, Dicunt Christum nobis coniungi non solum per Fidem & Charitatem, sed etiam reipsā cum illum in Eucharistia percipimus. Ita Chrysostomus hom. 83. in Matthæum.

Quartò, Ex Miraculis & Congruentijs.

Prima & præclarissima sunt miracula, quæ in varijs mundi partibus facta sunt circa eos, qui reuerenter vel irreuerenter Eucharistiam tractarunt, vel circa obfessos: quæ videre est apud Garetium, & apud Bredenbachium. Impossibile autem est mysterium aliquod fidei nostræ miraculis à Deo confirmari, & illud verum non esse. Vide Consultationem de fide & religione capeſſenda in Consideratione 4. ubi ex miraculis contra Nouatores ostenditur Ecclesia Catholica esse sola vera Dei Ecclesia.

Denique, Probatur hæc veritas tribus Congruentijs, quas habet D. Thomas, quarum prima valde virgens est, quod nempe lex noua careret sacrificio. His adde duas Considerationes. Prior est: Si hoc mysterium negetur, multò magis negandū esse mysteriū Trinitatis, & Incarnationis. Primò, Quia hæc sunt multò difficiliora, & humanæ rationi magis incredibilia, quàm præsentia corporis Christi in Eucharistia. Secundò, Quia nusquam in Scripturis tam apertè & diuine inèctè expressum est mysterium Trinitatis, & Incarnationis, quàm præsentia Corporis Christi in Eucharistia. Tertiò, Quia plurima loca, eaque difficillima ex Scripturis adferri possunt, quibus ista mysteria impugnetur: vt patet ex disputationibus Patrum antiquorum, præsertim Athanasij, & Cyrilli Alexandrini: pauca verò inueniuntur contra hoc mysterium, eaque solutu facilia. Vnde priora ista mysteria multis seculis oppugnata sunt, quando de Eucharistia nulla adhuc erat dubitatio. Quare quoddam Calvinistæ hoc negent, & non illa non est, quod ex Scripturis magis probari possint: sed quia ipsi non audent illa totius religionis Christianæ prima fundamenta statim iniici

4. Ex altissimo mysterio.

5. Ex veneratione.

5. Ex effectu Eucharistie.

14

Aquæ ne- gamysterium Trinitatis & Incarnationis, quàm Eucharistia.

mouere: postea tamen quando iam exercitati sunt in minoribus, idonei sunt ad audenda maiora. Vnde videmus eos ex Calvinistis passim fieri Arianos, & ex Arianis Atheos. Et sanè consequenter procedunt: Si enim hoc non est credendum, neque mysterium Trinitatis & Incarnationis est credendum: Si hæc non sunt credenda, nihil est credendum.

Ex absur-
do,

Secunda Consideratio est: Incredibile est Deū, in re tanti momenti, vnde totus cultus Religionis Christianæ dependet (si enim Christus non est in Eucharistia, omnes sumus idololatræ) Ecclesiam suam, & omnes, qui sanctitate & doctrina illustres fuerunt, tot sæculis, post tot, tantasque discussiones permisisse decipi: & veritatem patefecisse hominibus superbis, periuris, hæreticis, impuris, quales fuere Berengarius, Wicleff, Swiniglius, Calvinus &c. Hanc considerationem vide latius deductam in Consultatione de fide capeffenda, in Consideratione 3. ubi ex sanctitate cultorum Religionis Catholica ostenditur eorum fides necessario vera esse. Et ibidem in consideratione 9. in 5. ratione conuincitur ex vita & moribus hæresarcharum falsitas doctrina eorum.

Soluuntur obiectiones hæreticorum ex Scripturis.

¹⁵
1. Obiectio. Sed obijciunt hæretici ex Scripturis. Primò: Dominus accipiens panem dixit, *Hoc est Corpus meum*: ergo asseruit panem esse suum corpus: Sed hoc non potest esse verum, nisi per corpus intelligamus figuram corporis: ergo est figura. Confirmatur, Quia quod Dominus accepit, benedixit, & fregit, hoc dedit Discipulus: sed accepit, benedixit & fregit panem: ergo & dedit panem. Simile argumentum potest fieri de vino.

Solutio.

An Hoc in
forma Eu-
charistie
significet
panem.

Respondeo Primò, Illud (*Hoc*) non designat panem: Primò, Quia aliqui deberet dicere, *Hic panis est corpus meum*: orationis enim continuatio id postulabat; *Accipiens panem, & benedicens fregit, dicens*; *Hic panis est corpus meum*. Cur ergo mutauit formam orationis, dicens, *Hoc est Corpus meum*, nisi quia reuera non designabat panem materiale? Deinde, Si pronomen (*Hoc*) designat panem, cur nemo Euangelistarum id explicuit, sicut in alijs etiam minutioribus facere solent, sed omnes iisdem verbis vsi sunt, *Hoc est Corpus meum*? Tertio, Etiam si expressè dixisset Dominus, *Hic panis est Corpus meum*, oratio tamen non patitur, vt intelligamus panem terrenum, sed cœlestem; Sicut Ioannis 6. cum ait, *Panis, quem ego dabo, Caro mea est*, non possumus intelligere de pane tereno, sed de cibo cœlesti, qui est eius Caro: nam tropus est in nomine panis, non in nomine carnis. Quare euidentis est non designari panem terrenum. Vnde

Quid desi-
gnat Hoc,
cum dicit
Dominus,
*Hoc est
Corpus
meum*?

Respondeo Secundò, Designari id, quod Christus Dominus tradebat: *Hoc*, id est, id quod vobis trado, seu substantia sub his speciebus in termino orationis contenta: nam ad illum terminum respicitur. Et Ratio est, Quia illa oratio est practica seu operatoria eius, quod significat: vnde non supponit suum significatum, sed facit illud. Quare non designatur aliqua substantia, quæ sit quando pronuntiatur, sed quæ sit in instanti terminatione totius orationis consecratorie.

Dices Primò, Pronomen *Hoc* designat aliquid, dum pronuntiatur: sed tunc non est nisi panis: ergo designat panem.

Respondeo, Designat aliquid dum pronuntiatur; sed hoc non est, dum pronuntiatur; sed mox erit sub speciebus sensibilibus. Ad hoc enim satis est, vt nunc aliquid sensibile sit, quod vertetur in illud, & cuius loco illud substituetur: ratione enim huius, potest designare id, quod nondum est. Neque id mirum est, sed necessarium in oratione practica, quæ facit suum significatum. Quod explicatur à simili. Si Dominus in nuptijs, acceptis hydrijs aquæ, dixisset, *Hoc est vinum*, ea mente, vt istis verbis conuerteret aquam in vinum; pronomen *Hoc* non designasset aquam; sed illud, in quod aqua vertitur, quod continetur in hydrijs in termino orationis: nam ad illud instans, & pronomen *hoc*, & verbum est, referuntur. Simili modo, si accepto limo cum faceret hominem, pari intentione dixisset, *Hic est homo*: & accepta colta, dixisset, *Hæc est mulier*, non designaretur nisi id, in quod fit conuersio; nempe substantia, quæ est in termino orationis.

Oratio
practica
facit suum
significa-
tum.

Dices Secundò, In vltimo instanti verborum, nihil est sub speciebus, nisi Corpus Christi ex sententia Catholicorum: ergo si pronomen *Hoc* demonstrat id, quod continetur sub speciebus in fine verborum, designat Corpus Christi; & sic sensus erit, *Corpus meum est corpus meum*.

Respondeo, Negando Sequelam: Quia designat contentum sub speciebus, vt abstrahit à Corpore Christi, & ab alia quauis substantia particulari seu determinata. Nam verba sunt notæ rerum, vt animo concipiuntur. Potest autem contentum sub speciebus ita concipi: tamen sic conceptum est designabile ratione specierum designabilium. Potest etiam dici designari corpus, quatenus abstrahit à Corpore Christi, & quouis alio determinato.

Dices Tertio, Prius res debet esse, quam pronuntietur esse: sed Corpus Christi non est in Eucharistia prius tempore vel naturâ, quam dicatur esse: ergo falsum est *Hoc est Corpus meum*, nisi corpus accipiat pro corporis figura.

Respondeo, Dupliciter res potest pronuntiarî esse. Primò, Speculatiue: & sic prius naturâ debet esse, quam dicatur esse; quia oratio speculatiua præsupponit suum significatum. Secundò Practicè, Ita vt illa oratio sit causa rei per ipsam significatæ: & sic res est posterior natura, quam oratio pronuntiata; vt patet in oratione imperatiua, *Fiat lux; Surge, & ambula*; & in alia quauis practica oratione; vt, *Hic ager est tuus*, si tibi hac oratione agrum donem.

Dices Quarto, Si est oratio practica, debet potius dici, *Hoc fiat corpus meum*; sicuti, *Fiat lux*.

Respondeo Negando Consequentiam: Nam etiam aliàs Dominus vsus est modo indicatiuo in oratione imperatoria; vt Ioannis 4. *Vade, filius tuus viuit*, & alibi, *Dimittuntur tibi peccata tua*. Ratio est, Quia hæc oratio, *Hoc est enim Corpus meum*; simul explicabat causam, cur deberent illud comedere. At non rectè dixisset, *Accipite & comedite*; hoc enim fiat corpus meum. Secundò, Quia hæc oratio non solum debebat esse efficax; sed etiam significatiua eius, quod efficit: efficit autem, vt Corpus Christi sit ibi permanenter: vnde hoc aliquo modo debebat significare; quod optimè fit per verbum est.

Quomodo,
& an prius
sit rem esse,
quàm dici
esse.

An Domi-
nus debe-
rit dicere
imperatiue
*Hoc fiat
Corpus
meum*.

Obijciunt

16
a. Obiectio
Solutio.
Obijciunt Secundò, Hæc oratio Hæc est Corpus meum, est Sacramentalis: ergo significat Corpus Christi ibi esse Sacramentaliter, seu significatiue tantum.

Quomodo hæc oratio Hæc est Corpus meum, sit sacramentalis.
Respondet, Si per orationem Sacramentalem intelligas eam, quæ solum habeat sensum metaphoricum & figuratiuum, vt hæc oratio Septem boues, sunt septem anni, Genes. 41. v. 26. Septem capita, sunt septem montes, Apoc. 17. v. 9. Semen est Verbum Dei, Lucæ 13. v. 12; sic nego hanc orationem esse sacramentalem: de hoc enim est controuersia. Si autem intelligas eam; qua instituitur & perficitur Sacramentum, id est, signum sensibile efficac gratiæ; sic admitto esse Sacramentalem. Sed non ideo necesse est, vt habeat sensum figuratiuum vt patet in ista, Ego te baptizo &c. Imò requiritur, vt sit propria, & clara; vt patet ex supra dictis: sicut etiam verba sacramentalia, quibus vetera Sacramenta sunt instituta, clara sunt.

17
3. Obiectio
Obijciunt Tertiò, In alijs multis Scripturæ locis, Est, accipitur pro significat; vel saltem attributum accipitur figurat: ergo &c.

Antecedens patet Exod. 12. Agnus est Pascha; id est, transitus, quia significat transitum. Prioris ad Cor. 10. v. 4. Petra erat Christus, & v. 16. Panis est communicatio corporis Christi. 1. Cor. 11. v. 25; Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine; vbi duplex est tropus: nam calix accipitur pro re contenta, & testamentum pro signo testamenti.

Solutio.
Respondet Primò, Et si in quibusdam locis inueniatur tropus, non tamen inde sequitur etiam hic, Hæc est Corpus meum, esse tropum, ob rationes supra dictas: seruanda enim semper est proprietas verborum, nisi quando rei absurditas aliud cogit.

Respondet Secundò, Numquam verbum, est, accipitur pro significat: quia est simplicissima nota connexionis attributi & subiecti, & ideo nullum admittit tropum.

Verbum Est
namque accipit pro significat
exemplis ostenditur.
Quod ad exempla illa attinet: Agnus, est Pascha, seu Pascha propriè; sicut & dies Festus dicitur Pascha; nomine deriuato à transitu Domini. Dies enim dicitur Pascha, quia in eo celebratur memoria transitus Domini. Agnus autem dicitur Pascha, quia est hostia paschalis; vt patet Lucæ 22. Necesse erat occidi Pascha. Vnde verbum est, accipitur propriè. Sic Petra erat Christus, id est, Spiritus petra, quæ Iudæis necessaria præbebat, verè & propriè erat Christus: hæc enim Iudæos comitabatur, non autem rupes illa immobilis: vnde est, accipitur propriè.

Agnus.
Petra.
Similiter, Panis est communicatio corporis Christi, non est sensus, Panis significat communicationem corporis Christi: sed sensus est, Panis, quem frangimus, id est, immolamus, & distribuimus fidelibus, est communicatio corporis Christi: nempe, quia ille panis propriè est corpus Christi, & per illum realiter corpori Christi vnimur. Quare, est, accipitur propriè: sed panis, accipitur pro pane cælesti: quod satis indicatur, cum dicitur, Quem frangimus, id est, immolamus; hoc enim ibi significat frangere, vt patet cum ait, Hæc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur, 1. ad Corinth. 11. id est, offertur Deo Mystica fractione. Confirmatur: Quia Corpus Christi in cruce fractum non fuit: vt patet ex illa prophetia Exod. 12. Os non comminuetur ex eo: ergo fractum fuit in cena, vbi Christi corpus pro

In cena
eodem modo
Christi
Corpus
fractum.
Hæc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur, 1. ad Corinth. 11. id est, offertur Deo Mystica fractione. Confirmatur: Quia Corpus Christi in cruce fractum non fuit: vt patet ex illa prophetia Exod. 12. Os non comminuetur ex eo: ergo fractum fuit in cena, vbi Christi corpus pro

Discipulis immolatum fuit interueniente mystica fractione, non qua in se, sed ratione specierum frangeretur.

In illo autem testimonio, Hic est Calix noui Testamenti, concedi potest in voce Calicis esse tropum, etsi quidam negent: non enim vult Dominus dicere, hoc vasculum seu poculum esse nouum testamentum; sed rem in poculo contentam. Verum hic tropus est æquè clarus, atque propria locutio. Deinde, satis ibidem explicatur, dum Dominus ait, Accipite & bibite; hic calix est nouum Testamentum; non enim bibitur calix; sed quod calice continetur. Item, cum ait, qui pro vobis effunditur: atqui non effunditur ipsum vasculum, sed liquor qui in eo est. Denique, Lucas & Paulus dicunt, Hic est calix nouum Testamentum in meo sanguine: Matthæus verò & Marcus dicunt, Hic est Sanguis meus noui Testamenti, satis explicantes quid nomine Calicis debeat intelligi. Credibile tamen est Dominum dixisse ea verba, quæ Matthæus habet, qui institutioni Eucharistiæ interfuit, & à quo Marcus accepit, qui ferè contraxit Matthæum; Lucas verò & Paulus, qui non interfuerunt, verbis æquivalentibus vsi sunt.

Tropus autem, quem in voce Corporis hæretici fingunt, est insolentissimus & obscurissimus. Nusquam enim in vniuersa Scriptura talis tropus inuenitur: nec in vulgari modo loquendi, nec vsquam insinuat eam voce aliquem tropum contineri, sicut insinuat de Calice.

In voce autem Testamentum, nullus est tropus. Vox enim Testamentum siue διαθήκη, accipitur dupliciter in Scripturis, sicut & in rebus humanis.

Primò, Pro voluntate testatoris, qua de hereditate disponit; siue ea voluntas sit absoluta, siue conditionata. Iuxta hunc modum in Scripturis vocatur Pactum, Fædus, & Promissio; Exod. 22. Hic est sanguis fæderis, id est, testamentum, vt citat Apostolus ad Hebræos 9. Et sensus est, Hic est sanguis, quo sanctificatur pactum, & promissio diuina de terra promissionis, si mandata eius custodieritis. Sic Genes. 17. Circumcisio dicitur signum fæderis seu testamenti. Ieremia cap. 31. distinguuntur duo testamenta, Nouum & Vetus.

Secundò, Accipitur pro instrumento authentico, quo voluntas testatoris continetur, & ius ad hereditatem acquiritur: iuxta quem modum Circumcisio dicitur testamentum. Ecclesiast. 44. In carne eius stare fecit testamentum: & Genes. 17. Erit pactum meum in carne vestra. Quia videlicet per circumcisionem dabatur illi populo ius ad terram promissionis. Vnde etiam Sacramenta legis nouæ rectè dicuntur testamenta Christi, quia sunt veluti instrumenta authentica continentia diuinam promissionem, nobisque ius ad cælestem hereditatem tribuentia: sed potissimum Eucharistia, quia continet Sanguinem Domini pro nobis effusum; & clarè huius Sanguinis effusionem representat, vnde nouum testamentum suam vim habet. Itaque Calix consecratus rectè finem & propriè dicitur testamentum, accipiendo testamentum secundo modo; quia continet diuinam promissionem, eamque nobis applicat, ius tribuens ad cælestem hereditatem, veluti instrumentum quoddam authenticum.

Calix.

Corpus.

18
Testamentum.

Testamenti
duplex acceptio.

Quomodo
Calix proprie sit & dicatur Testamentum.

Concilia-
tur Mat-
thaeus cum
Luca &
Paulo,

Dices, Si Sanguis Christi in Eucharistia est nouum Testamentum, quomodo ergo Matthaeus dicit *Hic est sanguis meus noui Testamenti*?

Respondeo, Matthaeus accipit Testamentum primo modo, scilicet pro diuina promissione caelestis hereditatis; nam sanguine Christi sancitur, & firmatur diuina promissio. Cum autem Lucas & Paulus dicunt, *Hic est calix nouum Testamentum*, accipiunt Testamentum secundo modo, pro instrumento authentico, quo applicatur diuina promissio. Eodem modo Genes. 17. Circumcisio vocatur fœdus seu testamentum, accipiendo Testamentum secundo modo: nam est veluti instrumentum continens, & applicans diuinam promissionem. Vocatur etiam Signum testamenti, accipiendo Testamentum primo modo. Hinc patet idem valere; *Hic est Sanguis meus noui Testamenti*, & *Hic est calix nouum Testamentum in meo Sanguine*.

19
4. Obiectio
ex Ioan. 6.

Obijciunt Quartò, Ioannis 6. v. 63. *Spiritus est, qui uiuificat, caro non prodest quidquam*: ergo Dominus ibi non loquitur de manducanda sua carne. Imò Caro Christi non erit in Eucharistia; nam Eucharistia prodest.

Solutio

Respondeo, Certum est Carnem Christi, quatenus est vnita Diuinitati, plurimum prodesse: nā pretium redemptionis nostrae in ea consistit: adeo ut Apostolus ad Colossenses 1. dicat *Nos reconciliatos Deo per Carnem Christi*. Itaque cum Caro Christi, etiam in Eucharistia sit vnita diuinitati, non potest non plurimum prodesse. Verus ergo sensus illorum verborum est, Carnem nihil prodesse per se, & sine diuinitate; quomodo ab ipsis concipiebatur, cum putarent nudam, & crudam carnem prodesse, quia sic est spiritus & vita: *Verba*, inquit, *quae locutus sum vobis*, id est, res, de qua sum locutus, est spiritus, id est, non est nuda caro humana; sed est plena spiritu seu diuinitate, quae illi est substantia- liter vnita: more enim Hebraeo, id quod aliquo plenum est, eius nomen accipit: Et vita, id est, habens vim viuificandi. Ita exponunt hunc locum Tertullianus, Athanasius, Augustinus, Cyrillus Alexand. & Damascenus: ut videre est apud Toletum in Ioannem hoc loco.

20
5. Obiectio
ex 1. Cor.
10.

Obijciunt Quintò, 1. ad Corin. 10. v. 1. *Patres nostri eandem escam spiritalem manducauerunt, & eundem potum spiritalem biberunt*: sed illi non sumps- runt corpus, & sanguinem, nisi fide: ergo nec nos.

Solutio.

Respondeo, Non est sensus, illos eandem escam spiritalem nobiscum comedisse, sed eandem inter se: sicut omnes Interpretes Graeci, & plerique Latini explicant: omnes enim comederunt Manna, & biberunt aquam de petra. Dicitur autem Manna, *esca spiritalis*, quia erat esca significatiua seu my- stica; significabat enim Eucharistiam: reipsa ta- men non erat esca caelestis, sicut Eucharistia, sed terrenus cibus corpori dumtaxat utilis, ut patet Ioannis 6. Dices, Augustinus Tract. 26. in Ioan. & alibi, dicit nos, & Iudeos eandem escam man- ducasse. Respondeo, Solum vult dicere, illam escam fuisse eandem cum nostra significatione, non re, & virtute: nam idem significabant illa vetera Sacramenta, quod nostra: verum non idem conti- nebant. Aduerte tamen, hanc expositionem Augustini non esse conuenientem textui; unde aliorum esse praefendam.

Mens S.
Augustini.

Soluuntur obiectiones ex Patribus.

Alterum genus argumentorum est ex Patri- bus, qui ante exortas hereses de hoc myste- rio securius loquebantur. Vnde haeretici adferunt quaedam obscuriora, vel alio tendentia, cum ta- men iidem Patres habeant alia loca clarissima, quibus veritatem praesentiae corporis Christi ex- plicent. Primò, Tertull. lib. 3. contra Marcionem c. 19. *Sic Deus in Euangelio quoque vestro reuelauit, panem Corpus suum appellans, ut & hinc iam eum in- telligas corporis sui figuram pani dedisse, cuius retro, id est, olim, corpus in panem Propheta figurauit, ipso Do- mino hoc Sacramentum postea interpretatur.*

Respondeo, Ille locus probat Christi Corpus esse verè praesens in Eucharistia, ut etiam fatentur Magdeburgenses teste Pamelio. Docet enim Ter- tullianus illum panem, de quo dicitur apud Iero- niam cap. 11. v. 19. *Mittamus lignum in panem eius, esse corpus Christi; & Christum, ut hanc figuram & hoc vaticinium impleat, vocasse in Euangelio corpus suum, panem*: Ioannis 6. Vnde manifestè sequitur, illum panem, quem Christus vocauit corpus suum, fuisse verè corpus eius; non autem fuisse amplius panem terrenum, quia Iudaei non miserunt lignum, id est, crucem, in panem terrenum, sed in corpus Christi, quod est panis vita in Eu- charistia. Quod autem sequitur in Tertulliano *Ut & hinc iam eum intelligas &c.* Sensus est, *Ut hinc intelligas Christum in veteri Testamento voluisse, ut panis esset figura corporis postea assumendi, cum Propheta ipsius corpus per panem figuratè expresserit, ipso Domino hoc Sacramentum, id est, occultam hanc significationem postea interpreta- turo, nempe cum Ioannis 6. vocauit Corpus suum, panem*: & cum in cena panem tenens manibus, dixit, *Hoc est corpus meum*.

Alter locus est lib. 4. contra Marcionem c. 40. *Acceptum panem, & distributum Discipulis, corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei; figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus.* Respondeo, hic locus etiam est pro nobis, ut optime offendit Pamelius; & patet ex verbis prioribus, quae manifestè pro nobis sunt. Illud au- tem, id est, *figura corporis mei*, non est explicatio no- minis Corpus, sed pronomini Hoc: Sensus enim est; acceptum panem, corpus suum fecit, dicendo Hoc; id est, panis, qui olim erat figura corporis mei, nunc est Corpus meum: ubi pronomem Hoc demon- strat panem, non qui manet, sed qui mutatur; seu contentum sub speciebus panis; quod sub principio verborum est panis, in fine verborum est Corpus Christi. Vide sequentia verba, quibus hic sensus planè conuincitur. Sic paulò infra ait, *Nunc sanguinem suum in vino consecrauit, qui tunc, scilicet in lege veteri, eum in vino figurauit.*

Simili modo loquitur Ambrosius lib. 4. de Sa- crament. cap. 5. *Dicit, inquit, Sacerdos; fac nobis hanc oblationem adscriptam, rationabilem, acceptabilem, quod est figura corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi: loquitur namque de pane & vino: infra enim se satis explicat.*

Obijciunt Secundò, ex Augustino; Primò, Epist. 23. ad Bonifacium: *Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarum sunt Sacramenta, non haberent, Sacramenta non essent. Ex hac autem si- militudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina ac- cipunt. Sicut ergo secundum quemdam modum Sacra- mentum Corporis Christi, Corpus est Christi, Sacramen- tum san-*

21
Primus
locus ex
Tertull.

Pro nobis
facit.

Secundus
locus ex
Tertull.
etiam nobis
fauet.

Ambrosius
explicatur.

22
Tertius
locus ex
Augustino.

tum Sanguinis Christi, Sanguis Christi: ita Sacramentum fidei, fides est.

Soluitur.

Respondeo; D. Augustinum loqui de speciebus Sacramentalibus, quæ dicuntur Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi; quia sunt signa sensibilia representantia Corpus & Sanguinem eius. Dicuntur quodammodo Corpus Christi; quia signum potest appellari nomine rei signatæ: hoc modo, inquit Augustinus, Sacramentum fidei, est quodammodo fides, quia fidem præsentem significat: quibus verbis hæc veritas potius confirmatur, quam oppugnetur, vt rectè ostendit Palchafius in epist. de Corpore & Sanguine Domini; nam sicut Baptismus in paruulis dicitur Fides, quia significat fidem in illis præsentem, licet aliter, quam in adultis, credunt enim solum habitualiter; ita species Sacramentales significant Corpus Christi præsens, licet alium modum hic habeat, quam in celo.

Quartus locus ex eodem Augustino.

Alter locus est ex lib. contra Adimantium c. 12. vbi tractans illud Deuteronomij 12. vers. 23. Sanguis enim eorum pro anima est, dicit signum ibi nomine signati appellari; & addit, Non dubitauit Dominus dicere, hoc est Corpus meum; cum signum daret corporis sui.

Quomodo Sacramentum sit signum Christi.

Respondeo, Certum est, illud visibile, quod Dominus dabat discipulis, fuisse signum Corporis Christi, non absentis (vt heretici volunt) sed præsentis, quod fatentur omnes Catholici; sicut sanguis est signum animæ intra latentis, vt ibidem ait Augustinus, & ideo sanguis dicitur anima, quia est signum animæ præsentis. Pari modo Sacramentum Corporis Christi, id est, species visibiles, vocantur Corpus Christi, quia continent illud. Sic Columba, quæ Matthæi 3. apparuit in baptismo Christi, est signum Spiritus S. non absentis, sed præsentis, & Lingua ignea, quæ descendit super Apostolos Actor. 2.

33 Quintus locus ex eodem Augustino.

Tertio, Ex Commentario in Psal. 3. Christus, inquit, adhibuit Iudam ad conuiuium, in quo corporis sui figuram discipulis commendauit.

Christus in Eucharistia est signum sui ipsius, & quomodo.

Respondeo, Loquitur de figura corporis, vt in cruce suspensi: Christus enim in Eucharistia est figura sui ipsius, vt in cruce suspensi: nam seipsum offerendo in cena sub specie panis & vini, voluit representare oblationem sui ipsius, quam facturus erat in cruce; quæ representatio quotidie repetitur. Quam autem apertè Augustinus hanc veritatem doceat, patet ex Concione in Psal. 33. & lib. 12. contra Faustum cap. 10. & 20. & lib. 2. de Peccatorum meritis c. 26. Idem de Tertulliano ostendit, Pamelius allatis septem alijs locis eiusdem Auctoris.

Soluantur obiectiones ex Ratione.

24 An implicet, idem corpus esse in diuersis locis.

Tertium genus argumentorū est ex Ratione. Præcipua ratio est, quia videtur implicare contradictionem, vt idem corpus sit in diuersis locis simul.

Probatum Primò, Quia si sit vnum, est in se indiuisum; si est in diuersis locis, est à se diuisum & distractum, quod implicat.

Secundò, Quia idem posset sibi ipsi esse exterus, & sinister; autè, & retro, sursum, & deorsum. Item simul moueri, & quiescere, accedere & recedere.

Tertio, Idem posset summe frigeri simul, & calefieri, ianere & saturari, sanum esse & agro-

tare; viuere & mori; quæ omnia videntur apertam inuoluere repugnantiam.

Quartò, Idem homo posset efficere integrum exercitum. Ponatur enim in decem millibus locorum, & coeat in vnum campum, erit exercitus. Vna lux poterit totum mundum illustrare. Vnus mulus poterit omnia onera ferre.

Respondeo cum D. Augustino lib. 22. de Ciuit. c. 11. agente contra Platonicos: Ecce qualibus argumentis omnipotentia Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas! Quasi verò mens humana, quæ infimam in intelligendo vim obtinet, omnia comprehendere possit, quæ diuina potentia molitur. Et quasi non sint alia multa certissima fide credenda, quæ tamen non minùs videantur impossibilia.

Dicendum igitur, Nullam inuoluere contradictionem vt vnum corpus sit in duobus locis; ac proinde id Deo esse perfacile. Hæc de re vide lib. 12. de Perfectionibus diuinis c. 16. num. 129. vbi ex professo materia hæc tractatur.

Probatum Primò, Quia rem spiritale esse totam in duobus locis, non repugnat. Anima enim rationalis, est tota in oculo, & tota in pede; & præsentia vniouque, quam habet in pede, differt ab vnione, & præsentia, quæ habet in oculo; etsi ipsa à seipsa non differat, nec distet. Angelus etiam est totus in singulis partibus spatij, quod occupat: ergo hoc non repugnat rei corporali. Antecedens conceditur ab omnibus.

Consequentia probatur, Quia ratio, cur potissimum res aliqua nō videatur posse esse in duobus locis, est, quia non potest à seipsa diuelli; alioquin essent duo. Sed hoc non obstat; nam ea, quæ sunt maximè vnum, & simplicissima, possunt esse in diuersis locis: imò eorum natura hoc postulat; vt patet in rebus spiritualibus: ergo esse in duobus locis non repugnat rebus corporalibus.

Dices, Angelus non potest esse in duobus locis discontinuis, sed solum in continuis efficientibus vnum integrum locum. Anima etiam non potest esse in partibus à toto separatis, sed solum cōiunctis efficientibus vnu corpus; ac proinde hæc non censetur esse in duobus locis, sed solum in vno.

Respondeo, Etsi fortè naturæ viribus fieri nequeat, vt Angelus existat in duobus locis non continuis: tamen certū est, Deum id posse efficere. Cur enim non possit subtrahere præsentiam Angeli, quam habet ad locum medium, conseruatā eiusdem præsentia in locis extremis? nam quidam existimant ipsum Angelum hoc posse. Sic quoque dubium non est, quin Deus possit conseruare animam in membro abscisso; & tunc anima erit tota in diuersis & separatis locis; & nō in medio: quomodo quidam in S. Dionysio accidisse putant. Adde parum referre ad præsentem questionem, sintne loca illa continua, an non: quando constat eandem rem omnino totā posse esse in hoc spatio, & simul in alio ab hoc distincto; & tamen non differre, nec distare à seipsa.

Probatum Secundò, Nullam implicat contradictionem, vt vna natura sit in tribus personis re distinctis; vt patet in mysterio Trinitatis. Cur ergo implicet, vt vnum corpus sit in distinctis locis; præsentia cum illud sit longè admirabilius? nam vna natura sic est in tribus personis re distinctis, vt ipsa singulis perfectè identificeatur, corpus autem, quod est in duobus locis, semper manet

ab ipsis

Curiosa inquisitio excluditur à Divo Augustino.

25 Non implicat idem corpus esse in diuersis locis.

Replica ex natura Angelica.

Soluitur.

Quomodo per Deum vna res erit in diuersis locis discontinuis.

Probatum idem corpus posse esse in diuersis locis ex mysterio S. S. Trinitatis.

ab ipsis locis distinctum. Quod si vna natura non distrahitur à seipsa, neque villo modo diuiditur, dum distinctis personis identificatur; multò minus vnum corpus à se diuidetur, dum diuersis locis solum extrinsecè iungitur. Dices, Hoc conuenit diuinæ naturæ ratione suæ infinitatis. Respondedo, Quod identificetur diuersis personis, habet quidem ex sua infinitate: Sed corpus etiam suam quandam infinitatem habet, vt Dei omnipotentia subiaceret, ratione cuius potest in diuersis locis collocari.

Probatur Tertiò, Non repugnat eandem hypostasim terminare substantialiter diuersissimas naturas, ita vt diuersæ naturæ substantialiter de ipsa prædicentur: ergo neque repugnat, vt idem corpus extrinsecè iungatur diuersis locis: quia vnio hypostasis cum natura est substantialis, & intima; vnio autem corporis cum locis est accidentalis, & externa. Adde, quòd illa hypostasis sic terminet, & sustentet naturam humanam, vt tamen diuinitas per se nullo modo humanam naturam terminet; cum tamen diuinitas omnino identificetur: quod mysterium sine dubio est difficilissimum.

Probatur Quartò, Duo corpora possunt esse in eodem loco sese vicissim penetrando, vt communiter docent Patres, & Doctores. Et patet in natiuitate, & resurrectione Domini, in ingressu eius ad Discipulos ianuæ clausis, in ascensu ad cælos: eritque hoc familiare post resurrectionem omnibus Sanctis. Cur è contrario vnum corpus non possit esse in duobus locis? Sicut enim hic vnum corpus videtur distrahi in duo, ita ibi duo corpora videntur coalescere in vnum: certum tamen est, non fieri vnum; quicquid aliqui Thomistæ dixerint. Non enim hoc sit illud, etiā si simul sint; nec differentias suas indiuiduas amittunt: imò præsentia illorum intima distinctæ manent, & proprium cuiusque vbi. Sic etiam certum esse debet vnum non fieri duo, etiam si sit in duobus locis.

Probatur Quintò Exemplis. Certum enim est, Christum, postquam ascendit in cælum, non descendurum vsque in diem Iudicii. Patet ex illo Actorum 3. v. 21. *Quem oportet quidem cælum suscipere, & usque in tempora restitutionis omnium.* Et ex D. Augustino in Plal. 54. vbi ait, *Donec sæculum finiatur, suscitabit Dominus;* & tamen apparuit Paulo in terris, Actor. 9. vbi Paulus loquitur cum illo, tamquam cum præsentem; illumque videt coram, & audit vocem eius, vt patet ex cap. 22. Actor. ergo Christus: tunc simul erat in cælo, & propè terras. Apparuit etiam B. Petro Romæ, teste Hegesippo lib. 3. de Excidio vrbis Hierosolymitanæ; & Athanasio in Apologia pro sua fuga; & Ambrosio Oratione contra Auxentium. Apparuit etiam S. Antonio teste Athanasio in vita eius; ita vt ad præsentiam Christi demones diffugerint, & plagæ Antoni curate sint. Denique & alijs innumeris apparuit, vt facili ex probatissimis Actoribus doceri potest. Et confirmatur ex D. Augustino lib. de Cura pro mortuis agenda cap. 17. vbi refert quandam historiam de quodam Ioanne Monacho, qui apparuit alteri longè posito, in somnis; cum tamen ipse ex suo Monasterio non discessisset. Hic dubitat Augustinus, an spiritus eius reuera ibi apparuerit, an non. Quare consecret id fieri posse: ait enim; *Si ipse interfuit som-*

niant, mirabili gratia id potuit, non natura; Dei munere, non propria facultate.

Ex his etiam patet, Falsam esse sententiã quorundam, qui existimant posse quidem vnum corpus esse in duobus locis indiuisibiliter, sed non extensiuè, seu circumscriptiuè; quam videtur tenere D. Thomas hic ad 3. & 4. & Hentius à Gandauo Quotl. 9. q. 32. Durandus & Capreolus d. 10. & alij quidam Thomistæ. Iisdem enim argumentis vtrumque probari potest: imò magis mirabile est, vnum corpus esse in vno loco diuisibiliter, & in altero indiuisibiliter, quàm in duobus diuisibiliter, vt rectè docet Gabriel in Canonem, lectione 46. & Scotus dist. 10. quæst. 2. ibi enim sunt duo miracula, hic vnum solum. Et sane vbicumque potest Deus ponere aliquam substantiam, sub modo non naturali, potest etiam sub modo naturali.

Probatur Sextò adferendo causam. Quia Deus potest eandem rem bis producere, & idem numero esse bis conferre, dando rei duplicem dependentiam substantialem: ergo potest illam collocare in diuersis locis. Consequentia patet; nam hoc ipso, quo aliquid accipit esse, accipit necessariò præsentiam in aliquo loco.

Antecedens probatur; Quia id, quod corruptum vel annihilatum est, potest idem numero instaurari; vt docet communis sententia Doctorum. Cuius etiam signum est, quod Sancti miraculis bruta reuocasse ad vitam legantur; vbi non alia anima, sed eadem, quæ antè fuerat, excitata fuit; & quòd eadem accidentia in resurrectione sint restituenda, iuxta communiorum Doctorum sententiam: ergo etiamsi maneat res integra, poterit iteratò veluti produci, & accipere nouam dependentiam essentialem, siue in hoc, siue in alio loco. Nam ex hoc quòd res semel producta sit, vel semel existat, non adimitur Deo potestas, quin idè numero esse possit conferre, siue in hoc loco, siue in alio loco. Pro quo;

Notandum est Primò, Res spirituales propter eminentem perfectionem suam infinitas posse veluti replicari, & conduplicari totas, ita vt qualibet infinitas sit ipsa tota; quo fit vt in singulis partibus, atq; adeò punctis spatij sui tota existat. Res autem corporales ob imperfectionem non replicari totas, sed secundum partes: qualibet enim habet infinitas partes, in quibus tota species replicatur, non autem totum indiuiduum: vnde secundum partes quidè res corporalis est in diuersis locis, non tamen secundum se totam.

Notandum Secundò, Quasdam proprietates, quæ rebus spiritualibus conueniunt naturaliter, posse competere in rem corporalem supernaturaliter, per omnipotentiam Dei; vt, existere indiuisibiliter, penetrare molem corpoream; esse impassibilem, existere in diuersis locis. Et ratio est, quia contraria horum, scilicet esse *coextensum loco, exclusiuum alterius, passibile, & in vno loco*, sunt extra substantiam rei corporalis, veluti modi quidam substantiam corpoream sequentes iuxta naturæ ordinem. Vnde cum substantiæ sint posteriores, possunt per diuinam potentiam tolli; & loco illorum alij modi, qui spiritibus proprii sunt, comunicari.

Notandum Tertiò, In omnipotentia Creatoris non solum latere infinitas singulorum generum species, & singularum specierum infinita indiuisua suis rationibus indiuiduantibus distin-

Ga: sed

Replica
soluitur.

Idem probatur
ex vnione
vnius hy-
postasis ad
duas natu-
ras.

Item ex
ratione,
quòd duo
corpora
possint esse
in eodem
loco.

Denique
exemplis.

etiam
mouet
quod
aliter
dicitur
in libro
de
trinitate.

etiam
mouet
quod
aliter
dicitur
in libro
de
trinitate.

26
Non tantum
indiuisibiliter,
sed & extensiuè
potest esse
idem corpus in di-
uersis locis

27
Quomodo
possit Deus
vnam rem
ponere in
diuersis lo-
cis,

Differentia
inter Res
Spirituales
& Corpo-
rales.

etiam
mouet
quod
aliter
dicitur
in libro
de
trinitate.

Et a: sed etiam quodque indiuiduum; & quauis ratio seu differentia indiuidualis latet in ipso infinities; ita ut infinities ab eo res eadem numero produci, & per diuersas dependentias substantiales & integras dependere; & in seipsa replicari, id est esse indiuiduum accipiendo, possit, manente perfecta identitate & unitate numerali. Causa autem creatrix tantum semel possunt vnā rem producere, quā producta non amplius habent potentiam ad illam, sed earū vis est exhausta. Ratio est; quia causa creatrix habent potentiam varijs modis limitatam; & a circumstantijs extrinsecis determinatam ad hanc vel illam rem producendam: quae circumstantiae numquam omnes redeunt. At potentia diuina intrinsecē est illimitata, nec determinatur ad operandum ab vllō extrinsecō, sed à sola voluntate; quae pro sua libertate potest velle hoc vel illud indiuiduū producere, prout illi placeat, & hac vel illa productione vel creatione: non enim, cum sit infinita, potest exhaustiri; aut impediri per hoc quod res semel esse inceperit. Ex his patet; non esse Deo difficile eandem rem ponere tot locis, quot vulerit, manente illa re omnino eadem in seipsa. Quibus praemissis:

Ad Primam Confirmationem supra num. 24. posita: Respondeo, Id, quod est in duobus locis, est vnum numero, & indiuiduum in se; quod ad suam entitatem; & sic etiam indistans est à seipso: modi tamen praesentiarum, quos habet, sunt distincti, & inter se distantes: alia enim est praesentia, quā hoc corpus dicitur esse hic; alia, quā dicitur esse in caelo. Idem enim corpus habet distinctas praesentias, seu distincta vbi, quamuis eius entitas distincta non sit. Quod confirmatur exemplo animae rationalis; quae tota est in pede, & tota in capite; tamen in sua entitate est indiuisa: modus tamen vñionis, & praesentiae, quem habet in capite, diuersus est & distans à modo, quem habet in pede. Quod patet: Nam vñio pendet à re, cui vnitur: at haec res est diuersa, scilicet pes & caput: ergo & vñio. Similiter praesentia, suae ipsi vbi vnde res dicitur esse hic vel ibi, pendet à spatio. Hinc satis constat diuisionem locorum, & praesentiarum, non obstat unitati numerali ipsius rei.

Ad Secundam Confirmationem; Concedo idē sibi posse esse dextrū, & sinistrum; sursum, & deorsum; quia manifestum est animam in capite esse totam sursum respectu sui ipsius, ut est in pedibus. Sic Christus seipsum in manibus suis portauit; teste Augustino in psal. 33. Pari modo, idem poterit moueri, & quiescere; accedere, & recedere, pro ut est in diuersis locis; quod rursus exemplo animae potest confirmari.

Petes: Si idem corpus positum duobus locis, conueniret in vnum locum, coalescerētne in vnā praesentia? Exempli gratia: Christus in aere locutus Paulo, si per motum ad eundem locum vbi remanserāt in caelo, desinētne distinctio praesentiarum?

Respondeo breuiter: Non posse naturaliter in vnum locum conuenire per modum penetrationis, sed necessario se excludet. Ratio est: quia non potest fieri coniunctio secundum easdem materias & quantitatis partes sed secundum diuersas; ut patebit, si singas alterum veluti perturbare alterum. Si tamen per miraculum ponatur in vno loco, non ideo peribit virtualis distinctio; quia illud vnum retinebit vim duorum, & semper po-

terit per motū localem in diuersis locis poni. Simile est videre in Angelis, cum suas replicationes seu totalitates diffusas per magnum spatium, contrahunt in angustum, vel etiam in punctum.

Ad Tertiam Confirmat. Concedo hominem eundem; duobus locis positū, posse in altero viuere, in altero mori; de quo vide Hugonē lib. 2. de Sacramentis parte 9. Ratio est; Quia nō est necesse, ut corpus, quod vno loco vnitum est animae rationali, etiam alio loco vnitum ponatur. Similiter etiam non est necesse, ut si anima rationalis vno loco informet corpus, etiam alibi posita informet. Sicut enim tota est in capite, & tota extra caput; ita etiam à Deo conseruari posset in capite, & simul extra caput sine vlla informatione, quatenus extra caput est.

Similiter tale corpus poterit simul summē calefcere vno loco, & summē frigeri in altero, applicatis agentibus; non enim est necesse, ut si quid patiat in vno loco, etiam illud patiat in altero: quia accidentia, quae suscipit, non necessario replicantur, aut traiciuntur: imò nec possunt sine nouo miraculo. Non enim ignis hic applicatus alicui corpori, potest calorem, quem hic imprimit, traicere Romam, vbi idem corpus replicatum existit; ut docet Gabriel supra: quod est contra Scotum d. 10. q. 2. & Dominicum Scotum: qui putant accidentia absoluta, quae recipiuntur in vno loco, etiam necessario alibi accipi, sed non respectiua. Verum de hoc infra.

Ad Quartam, Admitto totum. Alia argumenta haecicorum, commodius infra proponentur.

ARTICVLVS II.

Verum post consecrationem remaneat substantia panis & vini in Sacramento?

Respondetur: Non remanere, sed conuerti in Corpus Christi.

Notandi sunt hic aliquot errores. Primus est, Omnium nostrorum haecicorum, qui sentiunt panem remanere, & nullo modo conuerti in Corpus Christi: quod olim etiam tenuit Berengarius post primam suam palinodiam teste Guimondo, lib. 1. de Eucharistia in principio. Et Ioannes Hus; à quibus nostri hauserunt. Cum enim videret Berengarius, se non posse amplius tueri Eucharistiam esse solū figuram Corporis Christi, docuit Christum esse quidem praesentem in Eucharistia, sed simul cum pane; sic ut substantia panis, & Corpus Christi simul sint.

Secundus error. Substantiam quidem panis manere, non tamen eius suppositum: per consecrationem enim substantiam panis assumi hypostaticē à Verbo, sicut natura humana hypostaticē assumpta est; ita ut verē & propriē panis sit Deus, & Deus sit panis: item panis sit corpus Dei; non quidem ex Virgine, sed iam recens assumptum; & Deus habeat duo corpora sibi hypostaticē unita; alterum carneum, quod est in caelo, & alterum panaceum, quod est in altari: posse tamen hae duo corpora dici vnū; quia sunt vñius suppositi. Haec sententia tribuitur Ruperto: nam lib. 5. in Ioannem exponens illa verba cap. 6. Panis, quem ego habeo, caro mea est; sic ait: Verbum caro factum est;

Vnus pōt
tē hic vi
uere, & ali
bi mori.

An accidē
tia in cor
pore repli
cari etiam
necessario
eadem re
plicentur.

30

1. Error
haecicorū
manere pa
nem in Eu
charistia.

2. Error
Ruperti
substantiā
panis assu
mi hypo
statiē à
Verbo.

Differentia
inter cau
sam increa
tam &
creatam.

28
Soluuntur
obiectiones
haecicorum
ex ratione,
petita.

Idem po
tēst sibi es
se Dextrū
& Sinist
rum, mo
ueri, &
quiescere.

29

Replicatus
non potest
naturaliter
seipsum
penetrare.

non mutatum in carnem; ita Verbum caro factum, panis visibilis fit, non mutatum in panem, sed assumendo, & in unitatem personae suae transferendo panem: & fusc lib. 2. de Officijs cap. 2. & 9. Aduerte tamen, non omnino esse certum an Rupertus ita sentiat: nam in cap. 6: Ioannis habet alia verba, quibus videtur recte sentire, ut Panem transmutari in carnem, in cibum Angelorum, & similia. Difficile tamen est, eius verba in sanum sensum interpretari. Simile errorem refert Tho. Waldensis tom. 2. cap. 65.

Tertius error est Durandi in 4. d. 11. q. 3. Non manere quidem totam panis substantiam, sed tamen materiam; alioqui non posset fieri conuersionem, cum conuersio postulet idem subiectum in termino à quo, & in termino ad quem. Itaque hic virtute diuina corrupta forma panis, materiam panis subito informari formam corporis Christi, seu animam; eo fere modo, quo alimentum conuertitur in substantiam nostram per nutritionem; nisi quod illud subito fiat, hoc verò sensum. Pro veritate:

Dico Primò, Tota substantia panis conuertitur in Corpus Christi, & tota substantia vini in Sanguinem; ita ut nihil eius remaneat. Est fide tenenda.

Probatur Primò, Ex Scriptura. Hoc est Corpus meum, ubi Dominus, id, quod exhibet sub specie panis, dicit esse suum Corpus. Ob quae verba semper persuasum fuit in Ecclesia Dei, per consecrationem panis & vini, conuersionem fieri totius substantiae panis in substantiam Corporis Christi, & totius substantiae vini in substantiam Sanguinis eius: vt Concilium Trident. ait; & rursus de nouo declarat sess. 13. cap. 4. Vnde nullo modo audiendi sunt Scotus, Durandus, & Paludanus dist. 11. dum dicunt, etsi verum sit, substantiam panis non manere, tamen id ex verbis Domini non colligi.

Confirmatur; Si substantia panis manet, pronomen Hoc designat panem, & sensus erit; Hic panis est corpus meum: quod etsi concedant Lutherani, tamen implicat contradictionem; nam disparatum praedicatur de disparato, sicut si dicam, Hic panis est equus: ergo panis non potest remanere.

Dices Primò, Recte dicimus, Hic homo est Deus: cur non similiter, Hic panis est corpus Christi? Respondeo, Est dispar ratio: nam ibi subiectum & attributum accipiuntur pro eodem, nempe pro supposito subsistente in natura humana, & diuina; idque ob unionem hypostaticam: vnde sensus est; Hic subsistens in natura humana, est Deus: sed si diceretur, Hic humanitas est Deus. Inter panem autè & corpus Christi non est unio hypostatica.

Dices Secundò, Pronomen Hoc non necessariò designat panem; sed potest significare id quod sub pane continetur: vt sensus sit, Hoc contentum sub pane, est corpus Christi, sicut dicimus, demonstrato dolio, Hoc est vinum.

Respondeo, Hoc fieri non posse: Primò, quia, etsi pronomen Hoc possit designare rem contentam, quam continentem, quando res continens naturam suam vel usu hominum est instituta ad continendum, veluti locus rei. (dicimus enim demonstrato dolio vini, Hoc est dolium, hoc est vinum;) tamen id non habet locum, quando res continens non est per se idonea ad continendum: vt si quis sub pane conderet aurum, non recte di-

xerit, Hoc est aurum. Secundò, Quia quando duae res diuersae sub vna continetur, non recte per pronomen Hoc designamus alteram, altera omissa: vt de bursa, in qua tantundem est argenti, quantum auri, non recte dixeris, Hoc est aurum. Quare, si substantia panis, vel aliquid eius remanet cum Corpore Christi sub speciebus, non recte dicit Christus, Hoc est Corpus meum: nam secundum uisum, sincerum, & à fraude alienum loquendi modum (quidquid tandem sit de subtilitatibus metaphysicis) pronomen Hoc designat totam rem contentam; vel certe eam, quae maiorem cum speciebus coniunctionem habet.

Probatur Secundò, Ex Concilijs. Primò, Ex Concilio Romano sub Gregorio VII. ubi Berengarius abiurans suam haeresein, dicit: Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor panem, & vinum per mysterium sacrae orationis, & verba Redemptoris nostri substantialiter conuerti in veram & propriam Carnem, & Sanguinem Domini.

Idem Probatur ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. Verum Christi Corpus & Sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini, veraciter continetur; transsubstantiatus pane in Corpus, & vino in Sanguinem potestate diuina.

Concilium Constantiense sess. 8. damnat articulos Wicleff, quorum primus est; Substantia panis materialis, & vini materialis manent in Sacramento. Secundus est; Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.

Concilium Florentinū, cui etiam Graeci subscripserunt: Ipsorum verborum virtute, substantia panis in Corpus Christi conuertitur.

Denique Concilium Trident. sess. 13. can. 2. Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistia Sacramento remanere substantiam panis & vini, vna cum Corpore & Sanguine Domini nostri; negaueritque mirabilem illam, & singularem conuersionem totius substantiae panis in Corpus, & totius substantiae vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini; quam conuersionem Ecclesia Catholica apostolicè Transsubstantiationem appellat; anathema sit.

Probatur Tertio, Ex Patribus. Cyprianus serm. de ecclesia Domini: Panis iste, quem Dominus Discipulis porrebat, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro.

Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. Mystago. Aquam aliquando Christus mutauit in vinum; & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in Sanguinem transmutauit? Et infra: Sub specie panis, datur tibi Corpus, sub specie vini, datur tibi Sanguis. Et paulò post: Hoc pro certissimo habet, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat.

Gregorius Nyssenus in oratione Catechetica; Recte Dei verbo sanctificatum panem, in Corpus Dei Verbi credimus commutari.

Ambrosius cap. 9. de ijs qui Mysterijs initiantur: Quanta, inquit, vimur exemplis, non hoc esse, quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit; maioremque vim esse benedictionis, quàm naturae; quia benedictione etiam natura ipsa mutatur. Et alia plurima.

Chrysostomus homilia de Eucharistia habita in Encenijis: Num panem vides? num vinum? num siquid reliquum tibi in secessum vadunt? Absit, ne sic cogiteris. Sicut enim, si cera igni adhibita, illi assimilatur, nihil substantiae remanet, nihil superfluit: sic & hic, pura mysteria (id est, panem & vinum) consumuntur corpore & substantia.

Augustinus

3. Error Durandi, manere materiam panis.

31 De fide est totam substantiam panis conuerti in corpus Christi.

1. Prob. ex Script.

Falsa est propositio, Hic panis est Corpus meum.

1. obiectio. Soluitur.

2. obiectio. Soluitur.

An, & quādo pronomen Hoc possit rem contentam, quam continentem significare.

32 Probatur ex Concilio Romano.

Lateranensi.

Constantiense.

Florentinū.

Trident.

33 Probatur ex Patribus Cyprianus.

Cyrillus Hierosol.

Nyssenus.

Ambrosius.

Chrysostomus.

Augustinus. Augustinus serm. 28. de verbis Domini, dicit Id, quod ante erat panis vulgaris, per verba Christi fieri Corpus eius, & panem illum eorum, id est, super substantiali, qui anima nostra substantiam fulciat.

Cyrrillus Alexand. Cyrrillus Alexandrinus epist. ad Calosyrium; Ne horremus carnem & sanguinem sacris altaribus apposta, condescendens Deus fragilitati nostra, influit oblati vim vita, conuertens ea in veritatem propriae carnis, &c.

Bernardus. Bernardus serm. de cena Domini: Hostia, quam vides, iam non est panis, sed Caro mea: & liquor iste, quem vides, iam non est vinum, sed Sanguis meus: quemadmodum enim illic species cernuntur; quarum res, vel substantia ibi non esse creduntur, sic res veraciter, & substantialiter creditur, cuius species non cernitur. Vide plura apud Garethum. Idem tenent omnes Doctores Scholastici.

34. An dogma Transubstantiationis a Concilio Lateran. primo sit inuentum. Ex his patet Primò: Falsum esse, dogma transubstantiationis esse inuentum Concilij Lateranensis sub Innocentio III. circa annum Domini 1215. vt haeretici calumoiuntur. Etsi enim in hoc Concilio nomen Transubstantiationis primò receptum fuerit à tota Ecclesia, tamquam commodissimum ad hanc singularem conuersionem explicandam; sicut in Concilio Nicæno I. nomen *ἐποποιος*, primò receptum fuit, & in Symbolo positum; tamen dogma ipsum semper in Ecclesia fuit. Patres enim antiqui expressè docent Substantiam panis conuerti, & mutari in Corpus, in Carnem Christi. Græci etiam dicunt *πανὴν μετατρέχειν εἰς σῶμα*, id est, transformari, vt Theophylactus Marci 14. & alij; quod nomen est significantissimum: significat enim panem mutari secundum prima sua principia, nempe materiam & formam. Alij dicunt *μεταποιεῖν*, id est, transformari: quæ omnia idem significant, quod transubstantiari, id est, substantiam, in substantiam conuerti.

Error Scoti. Patet Secundò, Deceptum fuisse Scotum in 4. dist. 11. q. 3. art. 1. dum existimauit ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. dogma transubstantiationis, seu conuersionis panis in Corpus Christi, non fuisse de fide. Nam in Concilio Romano sub Gregorio VII. hoc definitum fuit: & consensus omnium Patrum satis indicat, hoc semper fuisse de fide. Quod etiam apertè insinuat Concil. Tridentinum sessione 13. cap. 4.

35. 4. Probatur Ratio. Probatur Quartò: Ratione. Primò, Si maneret panis substantia, panis principaliter, & primariò designaretur per accidentia; quia haberent primarium ordinem ad panem, tamquam ad proprium subiectum: vnde designato eo, quod sub speciebus continetur, magis propriè diceretur; Hoc est panis triticeus; quàm, Hoc est corpus Christi: imò hæc esset fallax locutio. Nam accidentia solum designant suum subiectum; non autem quod extrinsecè subiecto coniungitur: vt si Angelus occultaret se sub pane, non rectè diceretur, Hoc est Angelus, sed, Hic est Angelus. Quando autem substantia panis conuertitur in Corpus Christi, accidentia panis eum habent ordinem ad Corpus Christi, quem antè habebant ad substantiam panis, excepta informatione. Nam Corpus Christi est ibi per modum substantiæ sub accidentibus; & mouetur ad motum accidentium; & definit ibi ad destinationem accidentium. Secundò, Si maneret panis, periculum esset, ne rudiores adorarent panem; quia non norunt distinguere, sed simpliciter adorarent quod continetur sub specie-

bus panis. Tertiò, Quia magna esset indecentia, quòd simul sint panis terrenus & celestis; cibus ventris, & cibus mentis. Quartò, Quia non posset sumi Eucharistia, nisi solueretur ieiunium; & sic calix numquam fumeretur à ieiunis; quod est contra traditionem Apostolicam, teste August. epist. 118. cap. 6. quæ iubet, vt non nisi à ieiunis Corpus & Sanguis Domini sumatur.

His adde rationem D. Thomæ: Quia, inquit, Corpus Christi non potest incipere esse in Eucharistia, nisi vel conuersione substantiæ panis in ipsum, vel accessione ipsius ad panem. Vnde, si panis non conuerteretur in Corpus Christi, deberet Corpus venire ex celo ad panem per motum localem; quòd falsum est. Sed hæc ratio non videtur valde solida, vt infra dicetur.

Obijciunt Haeretici Primò: Scriptura Eucharistiam vocat Panem, 1. ad Corinth. 11. Confirmatur, Matth. 26. *Accipit panem, benedixit panem, & fregit panem; & hoc ipsum, quod accepit, & fregit, dedit Discipulis: ergo dedit panem.*

Respondeo; Eucharistia vocatur Panis: Primò, non quòd sit panis terrenus, qualis noster; sed quia est verè panis celestis, & super substantialis animæ: ad quod significandum, non simpliciter vocatur Panis, sed Panis vite, Panis qui de celo descendit, Panis quem frangimus. Simili modo Manna vocatur Panis, quamuis reuera non esset panis, qualis noster: Exod. 16. Psal. 77. & alibi. Secundò; Dicitur Panis; quia ex pane confecta, & retinet panis indolem & proprietates, & etià vsum: dum enim sumitur per modum panis, sic corroborat animam, sicut panis communis corroborat corpus. Ad Confirmationem; Respondeo, Id, quod Dominus accepit & benedixit, erat panis communis; sed quod dedit Discipulis, non erat amplius panis communis, sed celestis: intercessit enim benedictio, quæ illum panem ex terreno in celestem mutauit. Similem locutionem habemus Gen. 18. *Tulit Abraham vitulum, deditque puero, & coxit illum, & posuit coram eis.* Hic non erat idem vitulus, quem accepit, quem coxit, & posuit coram eius, sed mutatus substantialiter.

Obijciunt Secundò, Ex Patribus: Primò, Chrysostomus epistola ad Caesarium Monachum dicit post consecrationem liberari panem à panis appellatione, & dignum fieri appellatione Domini Corporis, etiam si materia panis in ipso permaneat.

Respondeo, Auctor ille non est Chrysostomus; sed alius quidam Ioannes Constantinopolitanus, vt ostendit Turrianus lib. 1. de Eucharistia cap. 18. Dicit autem hic Auctor materiam panis remanere; quia manet secundum indolem, proprietates, & effectus panis. Simili modo intelligendus Theodoretus Dialogo 1. non procul à principio; vbi ait, *Symbola & signa, quæ videntur, nomine Corporis & Sanguinis honorant, non naturam mutant, sed naturam gratiam adiungunt.* Nempe non mutatur natura, quoad externas proprietates sensibiles, licet mutetur, inuisibiliter, vt ibidem Theodoretus insinuat.

Dico Secundò, Substantia panis non vnitur in Eucharistia hypostaticè verbo diuino, aut Corpori Christi. Est etiam fide tenendum.

Probatur Primò; Quia fide tenendum est panem non manere, vt patet ex dictis: ergo non potest hypostaticè vniri: vnio enim supponit existentiam in propria substantia. Secundò, etiam si substantia

3. Ratio.

4. Ratio.

Ratio Diu Thomæ parum firma.

36. Obiectiones hæreticorum soluantur.

An, & quomodo S. Eucharistia possit dici panis.

37. 2. Obiectio.

Soluitur.

Quomodo in Eucharistia materia panis dici possit remanere.

38.

Substantia Panis non est vnita verbo hypostaticè.

substantia panis maneret, & Verbo vniretur, non tamen idcirco Caro Christi esset praesens in Eucharistia. Nam Verbum diuinum potest assumere aliam naturam in terris, quamuis corpus, quod ex Virgine assumpsit, non sit in terris: cum enim sit vbique, potest assumere naturas maximè loco inter se distantes; nec idcirco altera ad alteram trahetur: ergo hæc fictio est prorsus inutilis ad explicandum hoc mysterium: solum enim ex ea sequitur, Corpus Christi panem esse in Eucharistia, non carneum quod ex Virgine sumpsit: quod etsi Rupertus videatur concedere lib. 2. de officijs cap. 2. est tamen aperte contra Scripturas; *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro saeculi vita.* & 1. ad Corinth. 11. *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Item contra omnes Patres, qui semper loquuntur de corpore carneo, quod ex Virgine assumpsit, & in mortem pro nobis est traditum. Tertio, Ex hac sententia sequeretur, Deum tam propriè esse impanatum, quam incarnatum; & panem triticeum, quam hominem. Item quotidie nouam fieri vnionem hypostaticam, quæ ab initio non fuit; scilicet cum alio, & alio pane; & eandem quotidie definire.

39
Non remanere materiam panis, contra Durandum probatur.

Dico Tertio, Materia panis non manet in Eucharistia. Est etiam fide tenendum contra Durandum.

Probatur Primo, Quia tota substantia panis conuertitur & transubstantiatur in Corpus Christi, vt docet Concilium Lateranense, & Tridentinum supra.

Probatur Secundo, Quia, iuxta sententiam Durandi, accidentia non remanent sine subiecto: quod damnatum est in Concilio Constantiensi sess. 8. Patet hoc, Quia, si materia manet, accidentia retinent suum subiectum; nam materia est subiectum accidentium.

Probatur Tertio, Etiam si Anima Christi informaret materiam panis, non tamen idcirco esset ibi caro Christi, quæ de Virgine sumpta est, & pro vita saeculi tradita; quod est contra Scripturas, & Patres; sed esset ibi noua caro, iam ex tempore per nouam conuersionem genita. Dices, Caro Christi sumpta ex Virgine erit ibi per concomitantiam. Respondeo Primo, Hoc non sufficere; debet enim ibi esse directè ex vi consecrationis, & Sacramenti; vt patet ex illis verbis, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Secundo, Nulla est connexio inter hanc carnem, & illam antiquam: quomodo ergo est ibi per concomitantiam? Denique, Si caro antiqua est ibi, quid opus est fingere ibi nouam carnem, quæ nihil ad vim verborum, & Christi intentionem faciat?

Refellitur sententia Durandi ex absurdis

Probatur Quarto, Ex sententia Durandi sequetur esse tria Christi corpora viua re distincta in eodem altari: nempe quod ex Virgine sumptum; quod ex materia panis & Anima conflatum; & quod ex Anima & materia vini: quorum, duo posteriora quotidie fient, & dissoluentur; ac proinde Christus quotidie nasceretur, ac morietur: sicut, si vna anima esset in tribus corporibus, & ab vno separaretur, ille homo verè moreretur; & si alteri corpori iungeretur, aliquis verè nasceretur. Si dicas, Materiam panis & vini non constituere cum Anima distinctum corpus, sed agglutinari corpori antiquo, sicut alimentum: Saltem hinc sequetur corpus Christi quotidie secundum partes gigni & augeri, & rursus destrui & dissuere, vt so-

lent mortalium corpora. Vel si tota illa materia manet informata, Christi corpus immensam molem nunc contraxit. Omitto alia, quæ contra hanc sententiam possent excogitari. Ad rationes Durandi, responsio patebit ex infra dicendis.

DVBIUM I.

Vtrum maneat existentia panis, vel etiam gradus aliquis substantialis?

Q Vidam Thomistæ putant existentiam panis manere, & per hanc existere accidentia. Hanc sententiam cum Bannes in 1. editione Primæ Partis fuisset secutus, in secunda sic mutauit, vt tantum dicat probabilem. Vide q. 4. ar. 2.

Verum hæc sententia nullo modo est probabilis. Primo, Quia videtur contra dogmata fidei; quorum vnum est, *Tota substantia panis conuertitur in substantiam Corporis Christi*: Atqui substantia panis includit etiam existentiam panis, sicut substantia corporis Christi includit eius existentiam: ergo hæc etiam conuertitur. Confirmatur, Quia substantia, præcisâ existentia, conuertere non potest, cum non sit ens actu, ac proinde nec conuertibile. Alterum dogma est, *Solum accidentia panis remanere, vt expresse habet Concil. Tridentinum sess. 13. can. 2.* Vnde infero: ergo nullo modo existentia panis remanet. Patet consequentia; nam hæc existentia non est accidens, sed est id, quod primas partes obtinet in substantia actuali panis.

Secundo, Videtur etiam esse contra Philosophiam: quis enim animo concipiat existentiam rei, veluti vestem quandam aut ornamentum, realiter ab illa separari, & alteri rei conferri; aut accidentia posse formaliter existere per existentiam substantiæ, ipsâ substantiâ peremptâ; cum rem periri, sit eius existentiam periri? Est enim existentia intima cuiusque rei actualitas, seu entitas, quatenus habet esse extra suas causas, sine quâ substantia nihil est, nisi in potentia obiectiua.

Ex his facile refutatur alia quadam sententia, quam insinuat Caietanus hic in Responsione ad 3. & art. 4. vbi docet, etsi non maneat materia specifica panis, manere tamen quandam entitatem, quæ antea erat panis; & hanc per conuersionem fieri & esse Corpus Christi. Vnde art. 4. ait terminum transubstantiationis esse, vt id, quod erat panis, sit corpus Christi.

Hinc enim sequitur: Primo, Non totam substantiam panis conuertere: quod est contra fidem. Antecedens patet: nam id, quod manet, non conuertitur in aliud. Secundo, Non manere sola accidentia panis, sed aliquid substantiæ: quod etiam fidei repugnat. Tertio, Implicat, vt eadem numero entitas, quæ antea erat panis, nunc sit Corpus Christi. Probatur, quia res finita, quæ identificatur rebus distinctis, in se quoque distincta esse debet, ac proinde diuersa numero. Confirmatur; sola essentia diuina, ob suam immensitatem, potest rebus distinctis identificari; scilicet diuinis personis, quæ realiter distinguuntur: ergo id nulli rei creatæ concedendum. Quarto, In diuersis panibus sint diuersæ numero entitates: ergo, si per consecrationem hæ entitates sunt & sunt Corpus Christi, ipsum identificabitur rebus pluribus numero distinctis. Denique non potest fieri successio differentiarum specificarum in indiuiduo

40
Thomistæ

Existentiâ panis remanere in Eucharistia, repugnat dogmatibus fidei.

Repugnat etiam Philosophia.

41
Sententia Caietani quod remaneat quædam entitas panis.

Refutatur.

quidno generis præcisè considerato: quia gradus speciei non possunt à genericis separari; cum in vnam simplicem entitatem coalescant. Confirmatur, quia per eandem formam, panis est panis, & substantia, & entitas. Quomodo autem dicatur, *Id quod fuit panis, nunc est Corpus Christi*, qui modus loquendi videtur Caetanum mouisse, infra dicitur.

DVBIVM II.

Virum, si substantia panis non conuerteretur in Corpus Christi, sed maneret, posset ibidem poni Corpus Christi per diuinam potentiam?

42
Responsio
est affir-
mans.

Respondeo, Omnino tenendum est, potuisse ibi poni Corpus Christi cum pane, & sub pane, sicut modo est sub accidentibus per intimam præsentiam, quamuis accidentia tunc non haberent illum ordinem ad Corpus Christi, quem modò habent. Ratio est, quia sicuti quantitas panis, & alia accidentia, non excludunt Corpus Christi, sic neque substantia panis illud excludere potest, quin sub illa possit collocari & intimè præsens esse. Confirmatur; quia si Deus potest duo corpora retinentia suam extensionem simul ponere, multò magis poterit Corpus Christi habens modum existendi spirituale & indiuisibilem ponere sub panis substantia; cum corpus habens talem modum, nullo modo excludat aliud corpus habens extensionem. Vnde non solum potest per actionem substantialem & productiuam poni sub pane; sed etiam alibi positum per motum locale, seu actionem adductiuam sub pane collocari. Sicut enim actio productiua Corporis Christi sub accidentibus panis, nõ necessariò requirit desitionem panis; ita neque actio adductiua.

Quæ actio-
ne posset
sub pane
poni Cor-
pus Chri-
sti.

Explicatur
D. Tho.

Nec obstat, quod D. Thomas hic in Corpore dicit, rem non posse alicubi, vbi antea non erat, incipere esse, nisi vel per motum adducatur, vel per conuersionem alterius rei in ipsam ponatur. Quia D. Thomas loquitur de ordinarijs, & conuersis modis, quibus res aliqua incipit esse, vbi antea non erat; qui modi sunt motus localis, & conuersio. Non tamen intendit negare modum tertium, & extraordinariũ, qui est instar puræ creationis: sed existimauit illum modum hic locum non habere, Deumque etiam in miraculis, vti modis quàm maxime fieri potest cõsentaneis naturis rerum.

ARTICVLVS III.

Virum substantia panis & vini per consecrationem annihilaretur?

43
Conuersio
quid sit, &
quid inclu-
eat.

Respondetur non annihilari. Ratio est, quia non desinit in nõ esse absolutè, sed in Corpus, & Sanguinem Domini. Verum, quia hoc obscurum est:

Notandum est, Conuersionem esse transitum quemdam ex vna natura, vel forma, vel qualitate in aliam: vt cum vinum vertitur in acetum; cum aer in aquam; frigidum in calidum. Vnde necesse est conuersionem intrinsecè includere duas mutationes; quarum altera est in termino à quo, altera est in termino ad quem. Terminus enim à quo,

desinit esse, vnde mutatur ab esse, ad non esse. Terminus autem ad quem, incipit esse, vel absolutè, vt si antea non erat; vel secundum notiam quandam dependentiam, si erat.

Hoc ergo articulo quæstio est de mutatione quæ est in termino à quo, sive annihilatio? Quidam Doctores existimant hanc mutationem, quæ est in termino à quo, scilicet in pane, esse annihilationem. Ratio est; quia panis absolutè desinit esse, sic vt nihil ipsius substantiæ remaneat; perinde ac si nihil aliud succederet ergo annihilatur. Probat consequentia; Quia annihilatio est totius desinitio in nihil. Et confirmatur, quia panis iste potest reproducì à Deo per creationem: quod signum est fuisse annihilatum. Ita Gabriel Lectio- nẽ 40. in Canonem; & Occam in 4. q. 6. & Albertus Mag. in 4. dist. 10. quæ sententia non est improbabilis.

Quidam
putant pa-
nem anni-
hilari.

Meliùs tamen dicitur, panem non annihilari. Ita passim alij Doctores dist. 11. & D. Tho. hic. Rationem quidam reddunt: Quia panis, inquit, non desinit per meram suspensionem concursus diuini, sed ex vi actionis positivæ qua species se- parantur à subiecto. Detrahit enim omnibus ac- cidentibus substantia naturaliter desinit esse: nam forma non potest manere in materia sine disposi- tionibus; vnde necessariò euanesceat. Materia quo- que non potest priuari omni forma; vnde etiam necessariò desinit esse, cù prior forma euanesceat, & alia non succedat.

44
Melius no-
gatur.

Ratio quo-
rundam.

Sed contrà: Primò, Quia hæc sententia suppo- nit accidentia separari à substantia panis per actio- nem positiuam, per quã accipiant modum quen- dam positiuum existendi per se, qui modus sit ter- minus huius actionis: quod non videtur verum. Nam frustra ponitur talis modus existendi posi- tiuus in speciebus Sacramentalibus; vt infra ostē- demus: vnde etiam frustra ponitur illa actio se- parans accidentia, & modum illum conferens. Secundò; Esto, sit talis actio, & talis modus in accidentibus separatis, non tamen videtur facere ad propositum. Nam conuersio panis in Corpus Christi, est integra quædam mutatio substantia- lis: ergo non debet constare nisi mutationibus substantialibus. Sicut enim substantia composita non constat, nisi substantijs; ita mutatio substan- tialis composita debet tantummodò cõstare mu- tationibus substantialibus; qualis est desinitio pa- nis & inceptio Corporis Christi. Atqui hæc mu- tatio circa accidentia, non est mutatio substan- tialis; quia solum terminatur ad illum modum accidentis: ergo est extra rationem transubstan- tiationis, quæ est mutatio substantialis: ergo ex ea non potest ratio desitionis illius sumi. Confir- matur, quia modus iste desinendi non repugnat annihilationi: quod patet in simili. Si enim Deus separaret ab Angelo intellectum, & voluntatem, & sic Angeli substantia desineret esse, verè anni- hilaretur. Sic si à toto mundo detraheret omnia accidentia, & ita mundus desineret esse, verè anni- hilaretur. Tertio, Ex detractiõne formæ, vel accidentium, non necessariò sequitur desinitio ma- teriæ, vt quæ sit omnium formarum, & acciden- tium corporalium fundamentum: sed solum ex ordinatione diuina merè libera, qua statuit illi rei subtrahere concursum conseruatiuum, quæ modo naturæ suæ tam dissentaneo existeret. Vnde hæc desinitio magis æstimanda est libera subtractione concur-

Refellitur.

Quæ actio-
ne posset
sub pane
poni Cor-
pus Chri-
sti.

Explicatur
D. Tho.

42
Responsio
est affir-
mans.

43
Conuersio
quid sit, &
quid inclu-
eat.

44
Melius no-
gatur.

Ratio quo-
rundam.

Refellitur.

Quæ actio-
ne posset
sub pane
poni Cor-
pus Chri-
sti.

Explicatur
D. Tho.

42
Responsio
est affir-
mans.

43
Conuersio
quid sit, &
quid inclu-
eat.

44
Melius no-
gatur.

Ratio quo-
rundam.

Refellitur.

concurfus diuini, quàm ex positua illa actione separandi accidentia: ac proinde censetur annihilatio; nisi quid aliud obstat.

45 Vera ratio, cur panis hic ad dicitur annihilari, annihilationis, dicenda est; quia de ratione annihilationis, vt communiter concipitur, est, vt res ita desinat esse, vt illa desitio ex vi actionis per quã, vel propter quam fit, non ordinetur ad vltius esse; sed sistat in non esse: atqui panis ita desinit, vt illa desitio ordinetur ad vltius esse, idque ex vi actionis, qua Christi Corpus ponitur sub speciebus. Est enim hæc desitio panis immediatè fiat per subtractionem influxus conseruatiui (nihil enim est aliud, quàm priuatio essendi, quatenus in primo instanti est pendens à causa priuatiua, scilicet à suspensione actionis conseruatiuæ) tamen censetur fieri ex vi actionis posituæ, qua ponitur ibi Corpus Christi: nam propter illã actionem fit, & ex intentione agentis ordinatur ad esse Corporis Christi sub speciebus. Quia enim intendebat Christus ponere suum Corpus sub speciebus tanquam principaliter designabile, sensibile, tractabile per species, necessariò debebat excludere panem. Itaq; substantia panis necessariò desinit ex vi actionis, qua ponitur ibi Corpus Christi; non quidem ex vi, quam habet actio præcisè ex natura sua; sed quam habet, vt subest intentioni Dei ordinantis illam ad sic ponendum Corpus Christi sub speciebus.

46 Dices, Inter terminos conuersionis debet esse formalis repugnantia; ita vt necessariò positio vnus, sit exclusio alterius; vt patet in omnibus conuersionibus formalibus, id est, quæ per successionem formarum in eadem materia vel subiecto fiunt. Si enim possent simul stare, iam nõ esset conuersio; nam vtrumque conseruaretur. Hinc album non vertitur in dulce, sed in nigrum vel rubrum &c. Sed Corpus Christi non ita excludit substantiam panis à speciebus; nam possunt simul consistere, etiam naturaliter, posito illo modo existendi indiuisibiliter in Corpore Christi: ergo non est conuersio inter illa.

Negatur id de conuersione naturali. Respondeo, In omni conuersione naturali termini ita debent repugnare, vt naturaliter non possint simul consistere. Nam hæc conuersio fit per successionem formarum repugnantium. Secus tamen res habet in conuersionibus supernaturalibus, quibus totum conuertitur in totum supernaturaliter; nam hic non succedit vna forma alteri in eadem materia, vel subiecto, sicut in naturali conuersione; sed tota substantia toti substantiæ, sub iisdem accidentibus, sub quibus non habent illæ duæ substantiæ repugnantiam, nisi illa accidentia debeant informare substantiam, quæ succedit; quod hic non habet locum: vel illam debeant principaliter designare; quod pendet ex intentione agentis. Sufficit igitur, vt termini repugnent quatenus subsunt intentioni agentis; qui sic intendit ponere Corpus Christi sub speciebus, vt sit principaliter designabile, & sensibile per illas: cum quo stare nequit, vt maneat substantia panis: quod etiam est consentaneum naturis rerum, & dignitati Corporis Christi, quod postulabat, vt esset ibi tamquam primaria substantia, non vt quid accessorium substantiæ panis.

Qualis hic terminorum repugnantia sufficiat. Confirmantur hæc omnia: Quia vbi est peculiaris modus conuersionis, ibi quoque potest esse peculiaris repugnantia inter id, quod conuertitur,

et id, in quod conuertitur: ergo in conuersione supernaturali, quæ tota pendet ex ordinatione diuina, sufficit ea repugnantia, quæ nascitur ex modo existendi, quem Deus intendit. Præsertim cum in conuersione non videatur requiri repugnantia terminorum ob aliam causam, quàm vt desitio vnus non iungatur per accidens cum inceptione alterius. Atqui ad hoc cauendū sufficit intentio diuina, consentanea naturis rerum, ordinans desitionem vnus ad inceptionem alterius.

Repugnantia terminorum in conuersione.

ARTICVLVS IV.

Vtrum panis possit conuerti in Corpus Christi?

Respondetur Affirmat. Sed DVBIUM est, Quia actione fiat hæc conuersio, & quis sit formalis terminus huius actionis?

47 Prima sententia Scoti, id fieri duplici actione.

Sunt tres sententiæ. Prima est, Diuersis actionibus panem conuerti in Corpus Christi, & Corpus Christi poni sub speciebus panis. Priorem, esse actionem conuersiuam, & terminari ad substantiam Corporis Christi secundum se, vt est in cælo; vnde ex vi huius actionis illud non poni sub speciebus: quare esse opus alia actione, quam vocant *Adductiuam*, qua Corpus Christi, in quod conuersus est panis, sub specie adducatur. Insinuat Scotus dist. 10. q. 1. & dist. 11. q. 3. & clarè docent eius discipuli.

Secunda sententia: Esse quidem eandem actionem, qua fit conuersio panis in Corpus Christi; & qua Corpus Christi ponitur sub speciebus panis: sed hanc esse actionem adductiuam, quæ sic adducat Corpus Christi sub speciebus, vt tamen loci non deferat, quem habet in cælo, sed solum acquirat nouam præsentiam sub speciebus. Vnde terminum formalem, ad quem terminatur hæc actio, esse præsentiam nouam, seu nouum vbi. Ita multi recentiores qui scribunt contra hæreticos, & etiam quidam Scotistæ.

Secunda sententia id fieri per *Adductiuam*.

Tertia sententia: Solam actionem substantialem conuersiuam requiri. Pro qua:

Dico Primò: Eadem actione, qua panis conuertitur in Corpus Christi, constituitur idẽ corpus sub speciebus panis. Est quasi certa, & ferè communis Doctorum. Probatur Primò, quia, si non poneretur ibi per actionem conuersiuam, sed per aliam, non poneretur ibi per transubstantiationem, sed per aliquam aliam actionem extraneam transubstantiationi, scilicet per actionem adductiuam, ac proinde impertinens esset transubstantiatio ad hanc præsentiam: quod tamen est contra sensum Patrum, qui censent Corpus Christi ibi esse propter transubstantiationem; vt statim ostendemus. Probatur Secundò, Quia terminus ad quem necessariò ponitur ex vi conuersionis, vbi erat terminus a quo: ergo actio conuersiuæ sufficit ad præsentiam Corporis Christi ponendam in Eucharistia. Antecedens patet; nam conuersio fit per successionem diuersarum formarum in eadem materia vel subiecto, aut per successionem diuersarum substantiarum sub iisdem accidentibus: semper enim termini conuersionis debent comparari ad aliquid idem, in quo, vel sub quo, fiat successio. Confirmatur; quia nisi maneat aliquid

48 Tertia sententia id fieri per solã actionem substantialem conuersiuam.

aliquid idem, sub quo fiat successio substantiarum, nulla erit ratio, cur potius panis dicatur conuersus in Corpus Christi, quam lapis, si eodẽ momento etiam lapis desineret esse manentibus accidentibus seu speciebus. Pari modo nulla erit ratio, cur panis dicatur potius conuersus in Corpus Christi, quã in corpus B. Virginis. Si enim Corpus Christi ex vi conuersionis non magis est sub speciebus panis, quã corpus B. Virginis, sed per nouam actionem debeat adduci; cur potius conuersus est panis in Corpus Christi, quã in corpus Virginis? Vnde patet, hanc sententiam falsam esse, scilicet panem hĩc positum posse conuerti in Corpus Christi existens & permanens dumtaxat in cælo, & præter actionem conuersiuam opus esse adductiuũ.

Dico Secundò, Hęc actio, qua panis conuertitur in Corpus Christi, & consequenter, qua Corpus Christi ponitur sub speciebus præsens, nõ est actio adductiua, sed veluti substantialiter productiua Corporis Christi, sic vt terminus eius formalis sit substantia Corporis Christi. Ita sentit D. Thomas: nam passim negat Christum esse in Eucharistia per motum localem, vt patet hoc artic. 4. & suprà artic. 2. Atqui actio adductiua nihil est, nisi motus localis: terminatur enim tantummodò ad nouum vbi, seu nouam præsentiam. Et art. 2. ex eo, quòd Christi Corpus non incipiat esse in Eucharistia per motum localem, concludit debere ibi poni per quandam actionem veluti generatiuam, seu substantialiter productiuam. Et in Responione ad 1. ibidem dicit, quòd virtus Dei ex pane & vino facit Corpus, & Sanguinem suum. Et infra artic. 7. dicit terminum huius conuersionis esse Corpus Christi; quòd cum non suscipiat magis, & minus, causa est, cur hęc conuersio fiat in instanti. Idem sentire videntur omnes Doctores, qui docent hanc actionem, qua Christi Corpus ponitur in Eucharistia, non fieri in aliquo subiecto præsupposito; & idcirco esse similem creationi: hinc enim sequitur, non esse actionem adductiuam: nam hęc fit in subiecto, quòd ei supponitur, scilicet in corpore, quòd adducitur, sicut aliæ mutationes accidentales. Ita Halensis 4. parte quæst. 34. membro 3. art. 1. & Henricus Quodlibeto 9. quæst. 9. Bonauentura dist. 10. art. 2. quæst. 1. Sed omnium optimè & clarissimè Gabriel dist. 11. quæst. 1. & in Canonem misse lectione 40. & 46. Hanc sententiam copiose deducit vide lib. 12. de Persec. diuinis cap. 16. num. 114. & deinceps.

Probatur hęc sententia: Primò, Ex Patribus, qui docent panem mutari, conuerti, transfundi; trans-
elementari in Corpus Christi, & substantiam conuerti in substantiam. Atqui nulla est conuersio vnius in aliud, sine actione productiua eius, in quod fit conuersio: vt patet in omnibus conuersionibus, substantialibus, & accidentalibus: exempli causa, quando aqua conuersa est in vinum, non solum desijt substantia aqua, sed producta est ibi substantia vini: quando vxor Loth conuersa est in statuam salis, non solum ipsa desijt esse, sed producta est statua salis: quando virga conuersa sunt Exodi cap. 7. in serpentes, ita desierunt virga, vt producti sint serpentes: sic quando in nutritione sanguis vertitur in carnem, vel chylus in sanguinem, non solum est desictio, sed etiam substantialis productio. Ergo similiter

quando substantia panis vertitur in substantiam Corporis Christi, necesse est Corpus Christi quodammodò produci, id est, accipere esse substantiale, per quandam substantialem dependentiam & influxum: quamuis non propriè dicatur produci: nomen enim hoc connotat rem illam antea non extare.

Secundò, Quia Patres docent Corpus Christi fieri, confici, creari; quæ verba productionem nobis insinuant. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem: *Acceptum panem corpus suum facit, dicendo, Hoc est corpus meum.* Cyprianus sermone de cena Domini, *Panis iste non effigie, sed natura mutatur, omnipotentia Verbi factus est caro.* Et infra: *Qui vsque hodie veracissimum Corpus suum creat, & sanctificat, & benedicit.* Ambrosius lib. de ijs qui Mysterijs initiuntur; *Hoc quod consicimus, Corpus ex Virgine est.* Et lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Vbi accedit consecratio, de pane fit Corpus Christi.* Idem Ambrosius sæpè comparat hanc consecrationem cum creatione, & cum formatione Christi in vtero Virginis; quæ sunt actiones substantiales. Similiter Damascenus lib. 4. de Fide cap. 14. Denique sanctus Gaudentius Tractatu 2. de Exodo, *Ipse naturarum creator & Dominus, qui producit de terra panem; de pane rursus, quia potest & promisit, efficit proprium Corpus; & qui de aqua vinum fecit, de vino Sanguinem suum facit.*

Probatur Secundò, Ratione. Prima est, Quia implicat contradictionem Corpus Christi poni in Eucharistia per solam actionem adductiuam; nisi deferat locum, qui est in cælo.

Quod Probatur; Quia actio adductiua solum facit nouam præsentiam, seu nouum vbi in Corpore Christi, quòd est modus quidam eius accidentalis; sicut esse hic vel ibi. Atqui nullos modus accidentalis, nullumque accidens potest intelligi fieri in aliquo subiecto, nisi hoc subiectum prius naturã intelligatur præsens negatiuè, id est, indistans à loco, vel à spatio, vbi ille modus vel illud accidens datur; vt per se patet: ergo prius naturã Corpus Christi debet intelligi indistans à speciebus, vt possit sub ipsis positiuam quandam præsentiam, seu vbi positiuum accipere: ergo per aliquam actionem priorem debet ibi esse positum; ac proinde per actionem quandam productiuam; nulla enim alia fingi potest, si manet in cælo.

Confirmatur; Quia impossibile est intelligi aliquam vnionem inter aliqua duo, nisi prius naturã hæc intelligantur esse, & non distare: atqui præsentia positiuã est veluti quædam vnio cum spatio, vel cum speciebus: ergo erit necesse vt prius sint indistans &c.

Secunda Ratio est: Etsi poneremus hanc rationem ponendi Corpus Christi Domini in Eucharistia per actionem adductiuam esse possibile, nullo tamen modo sufficeret presenti mysterio. Quia per hanc actionem adductiuam non saluatur vera, & propriè dicta Transsubstantiatio; quam tamen fateri oportet iuxta doctrinam Ecclesiæ Catholicæ; vt docet Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 4. Quod probatur, autem ita.

Probatur Primò, Quia propriè dicta Transsubstantiatio est conuersio substantialis: atqui conuersio substantialis debet constare duabus mutationibus substantialibus; altera, qua substantia desinat; altera, qua alia substantia incipiat esse vel sim-

Vergetur
auctoritas
Patrum
ex verbis
Fieri,
Creari,
&c.

1. Probatur
Ratione.

1. Quia im-
plicat Chri-
stum per
solã actio-
nem Addu-
ctiuam po-
ni in Eu-
charistia.

51
1. Quia per
Adductio-
nem non
saluatur
Transsub-
stantiatio.

vel simpliciter, vel secundum nouam dependen-
tiam; vt videre est in omnibus alijs conuerfio-
nibus substantialibus. Sicut enim substantia com-
posita non constat, nisi ex substantijs, ita mu-
tatio substantialis composita, qualis est *Trans-*
substantiatio, constare debet mutationibus sub-
stantialibus. Quod si terminus conuerfionis so-
lum est nouum *vbi*, seu noua *presentia*, illa mu-
tatio est merè accidentalis ex parte termini ad
quem; & nihil est aliud, quàm motus localis ac-
quisitus sine amissione: sicut cum Angelus se ex-
tendit ad ampliorem locum, non amisso loco
priori. Sed hoc est contra Concilium Triden-
tinum, quod affirmat *hanc conuerfionem propriè*
commenſenter, & aptissime dici transubstantiationem.
Rursus conuerfio substantialis debet terminari ad
substantiam, tamquam ad terminum suum for-
malem. Nec valet, si dicas, Ideò dici substan-
tialem, quia substantia panis definit. Nam omnis
alia mutatio accipit nomen à termino ad quem,
à quo etiam habet speciem; non à termino à quo,
qui mutationi positivè merè est extrinsecus. Vnde
non est ratio ulla, cur hæc conuerfio dicatur
Transsubstantiatio à termino à quo. Et Confir-
matur, Quia alioquin erit propriè *Transsubstanti-*
atio, si substantia panis verteretur in colorem,
vel in alià qualitatem Corporis Christi: quod per
se absurdum est.

Probatur Secundò, Quia Transsubstantiatio non
conuersio totius substantie in substantiam: vt expressè
docet Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 4.
non ad rectè dicitur conuerti substantia in substan-
tiam, si Corpus Christi solum per actionem ad-
ductiuam ibi ponatur sub speciebus. Actio enim ad-
ductiua solum mutat loca non substantias rerum.
Quod cõfirmatur, Quia aliqui, si Corpus Chri-
sti descenderet de cælo, & subiret species sacra-
mentales, descenderet ibi substantia panis, diceretur
panis conuerti in substantiam Corporis Christi:
quod per se absurdum est; Sic enim possemus di-
cere, cum Dominus aquam conuertit in vinum,
istud vinum non fuisse ibi productum, sed aliunde
allatum, & loco aquæ substitutum. Similiter
de virga Moysis, quando conuersa est in serpen-
tem, non esse productum serpentem, sed aliunde
allatum, & in locum virgæ substitutum: quod est
contra sententiam Patrum. Vide D. Augustinum
lib. 18. de Ciuitate cap. 18. vbi distinguit veras
conuersiones, quæ virtute diuina fiunt, à falsis,
quæ arte demonum.

Tertia Ratio est, Corpus Christi per actionem
Transsubstantiationis non solum accipit nouam pre-
sentiam, seu nouum vbi sub speciebus; sed etiam
modum quenda intrinsecum existendi, per quem
possit esse totum in singulis partibus spatij ipsa-
rum specierum, sicut spiritus. Hic enim modus
existendi distinctus est à presentia, & est prior illa,
tamquam eius fundamentum. Sicut modus exis-
tendi extensæ distinctus est à presentia corporis.
Ergo actio adductiua non sufficit; sed opus est
alia priore, & sublimiore. Atqui hæc non potest
esse, nisi productiua substantiæ Corporis Christi,
& quasi replicatiua eiusdem esse. Confirmatur;
Quia modus existendi diuissibiliter, & indiuisibi-
liter, sunt modi oppositi; sicut modus existendi
per se, & in alio: ergo non possunt eisdẽ substantiæ
conuenire, nisi illa quodammodo virtutẽ sit duplex,
duplicem habens dependentiam substantialem.

Quarta Ratio est: Si solum per actionē adductum esset sub speciebus, per nullam potentiam posset conservari in Eucharistia, si poneretur de finire, vt est in cælo. Atqui hoc omnino falsum est: quia tam *verè, realiter, & substantialiter est in Eucharistia*, quam est in cælo: ergo sicuti potest finire esse in Eucharistia, ita vt non desinat esse in cælo; ita vicissim diuina virtute fieri potest, vt desinat secundum dependentiam primam, quam habet in cælo; sicut vt non desinat in Eucharistia. Sicut enim, vt est in cælo, non habet intrinsecā dependentiam a se, vt est in Eucharistia; ita vicissim, vt est in Eucharistia, non habet intrinsecam dependentiam a se, vt est in cælo. Ratio est, Quia est omnino idem corpus, habens vtroque integrum influxum, & totalem dependentiam a Diuina virtute conseruante.

Confirmatur; Quia vt rectè docet Scotus dist.
10. q. 4. quem plerique alij sequuntur; Deus pote-
rat Christi Corpus ponere in Eucharistia ante In-
carnationem; idque per eandẽ actionem, per quam
modo ponitur: Sed tunc illa actio fuisset vera
productio, terminata ad ipsam substantiam Cor-
poris Christi: ergo & modo est vera actio produ-
ctiua eandẽ vim habens. Quãvis non dicatur ab-
solutè nunc productio; sed quod Corpus Christi anti-
teà existat: quod enim antea erat, nõ propriè dicitur
produci. Sed hoc ad modum loquendi pertinet.

Dices, Corpus Christi habet veram presentiam, seu verum *ubi* accidentale: ergo præter actionem, quæ terminatur ad eius substantiam, opus est actione adductiva, quæ terminatur ad illam presentiam.

Respondendo Negando Consequentiam : Nam hæc presentia consequitur necessarîo ex eo, quod actio substantialis productiva Corporis Christi determinetur per diuinam voluntatem ad certum locum, seu spatium. Sicut, quando condidit Deus terram, non opus erat alia actione, qua poneretur in hoc spatio quàm actio creandi, quæ ad sub-

D V B I V M . II.

*Quemodo differat hæc actio à crea-
tione, seu actione creatura?*

Respondeo, Dissert. Primò, Quòd Creatio sit prima collatio ipsius esse, per quam res, ex nò ente, fit ens; qua cessante, res relabitur in nihil. At hæc actio nò est prima collatio eius esse, quòd non erat; sed est iterata collatio eius, quòd iam erat, & eiusdem esse noua dependentia. Vnde se habet potius per modum conseruationis, quam creationis. Dissert. enim Conseruatio à Creatione, quòd Creatio sit prima positio ipsius esse connotans antè hoc instans rem non fuisse, Conseruatio autem est continuatio eiusdem esse post primum instans, & etiam eiusdem actionis. Nam Creatio, & Conseruatio propriè est eadem actio positiua: sed dicitur Creatio in primo instanti in quo est, Conseruatio toto reliquo tempore post illud instans. Itaque, cum hæc actio non sit prima collatio ipsius esse, sed eiusdem esse continuatio, habet se per modum conseruationis; quamuis non sit propriè illa prima conseruatio, cum non sit omnino eadem actio.

Differt

Virgetur ex
verbis Cō-
cil. Trident.
1561.

Vigetur
ferum ex
Tridenti-
no.

52
3. Ratio
contra Ad-
ductionē.

12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
84

53
4. Katio.

Inscatur
iterum e
verbis
Concil.
Trid.

Scorus.

Obiectio.

Solutio.

54
Prima dif
ferentia.

Creatio &
conserua-
tio, quid.

Secunda
differentia.

Differt Secundò, Quòd creatio non habet terminum à quo posituum: sed solum negatiuum: est enim productio rei ex nihilo. Hec autem actio habet terminum à quo posituum, scilicet substantiam panis; nam ex pane fit Corpus Christi.

Aduerte tamen has differentias non ponere aliquem modum intrinsecum in hac actione, sed solum extrinsecas denominationes, quæ tamen modum loquendi, plurimum mutant. Nam quod Corpus Christi alibi existat, est extrinsecum huic actioni productiuæ: ut enim est alibi, non est terminus huius actionis, sed præexistit illi; ac proinde nullam intrinsecam connexionem cum ea habet. Vnde hæc actio ita terminatur ad Corpus Christi, ac si alibi non esset. Similiter extrinsecum est huic actioni, quòd habeat terminum à quo posituum: nam iste terminus nihil positui cõfert huic actioni, cum eo momento, quo actio est, terminus ille non sit: dum autè non est, non potest aliquid positui conferre.

55
Solueretur
obiec-
tiones.

Dices Primò, Si hæc actio, qua Christi Corpus ponitur in Eucharistia, non differt vi intrinseca à creatione: ergo quotidie Christi Corpus creatur, vel produciatur.

Creatio &
consecra-
tio, et si
quoad in-
trinseca co-
ueniant,
differt
tamen con-
secratio.

Respondeo Negando Consequentiam; Quia nomen creationis, & productionis, non solum significat id, quod est intrinsecum actioni; sed connotat etiam aliquid extrinsecum; scilicet quod res illa antè non existeret, quodque hæc sit prima collatio ipsius esse. Vnde cum Corpus Christi ante existeret, quando ponitur in Eucharistia non dicitur *creari*, sed accipere idem esse in altari, quòd habet in celo, licet alio modo habeat. Sicut post primum instant, quo mundus cepit esse, non amplius dicitur *creari* vel *produci*, sed *conferuari*; quamuis actio consecratiua, quoad omnia intrinseca, sit eadem, ac creatiua.

Similiter, Si Corpus Christi fuisset in Eucharistia ante Incarnationem (quod fieri potuisse supra num. 53. diximus ex Scoto & Gabriele:) quando postea fuisset formatum in utero Virginis, non diceretur absolute *produci*, ut rectè iidem Auctores docent, sed solum secundum quid, scilicet secundum modum essendi naturalem.

Quomodo
dici possit
Christi
Corpus
creari per
consecra-
tionem.

Si tamen Christi Corpus non esset alibi, per hanc actionem consecratoriā posset aliquo modo dici *creari*; quia inciperet esse, ex nulla præsupposita materia: tam enim efficax est hæc actio, ut productura sit ex nihilo Corpus Christi, si antea non existeret.

56

Dices Secundò, Si hæc actio esset productiua, sequeretur idem posse producere seipsum: nam Christus Corpus suum in Eucharistia ponit. Item sequeretur, verba consecrationis posse ponere Christi Corpus in Eucharistia, etiam si non existeret in forma naturali: quod est contra veritatem verborum. Hoc est Corpus meum: nam propositum, *meum*, significat corpus existens.

Respondeo ad primam sequelam; Implicat contradictionem, ut aliquid propriè se producat; non tamen implicat, ut aliquid iam existens, suum esse quodammodo replicet & multiplicet.

Si Christus
non existeret
in forma
sua natura-
li, verba con-
secra-
tionis nihil
operarentur.

Ad secundam, Nego sequelam: Aliud enim est loqui de ipsa actione productiua, aliud de virtute verborum, quæ se habet instar actus primi, & potentie productiue. Nam actio illa ex essentia sua terminatur ad substantiā Corporis Christi; vnde posita illa actione necessariò Christi

Corpus ponitur, tanquam eius formalis terminus: verba verò non habent ex essentia sua illam virtutem operandi, sed solum ex ordinatione & concursu Dei: Deus autem non statuit concurrere cum verbis, nisi Corpus Christi existat naturaliter; ut colligitur ex ipsa verborum forma, & ex eo, quòd hoc mysterium mediante humanitate Christi sit institutum. Vnde si ponatur humanitas Christi non existere, Deus non concurret; & sic verba nullam habebunt vim productiuam. Itaque existentia Corporis Christi in Eucharistia, pendet ab existentia in forma naturali, non dependentiā intrinsecā, quæ ex natura rei proueniat, sed extrinsecā, quæ ex ordinatione diuina, eaque liberā.

DVBIVM III.

Virum Deus rem quamvis possit con-
uertere in aliam?

Respondeo, & Dico Primò, Nulla creatura potest conuertere in substantiam diuinam. Est communis Doctorum, præter Caietanum initio 3. partis q. 2. art. 11. & Ioannem Maiorem dist. 11. Probat, Quia essentia diuina est prorsus immutabilis: atqui nihil potest esse terminus conuersionis sine aliqua sui intrinseca mutatione, quæ accipiat nouam aliquam dependentiam substantialem, vel saltem nouam præsentiam: nam actio conuersiua, cum sit actio positiua, debet ponere aliquid posituum & reale; non in termino à quo, quia hic omnino desinit esse; sed in termino ad quem, ac proinde in illo est aliqua mutatio. Confirmatur, Quia si nulla est in illo mutatio; ergo eodem prorsus modo nunc se habet, quo antea; ac proinde non est ratio, cur in ipsum aliquid dicatur conuersum nunc potius, quam antea.

57
Creatura
non potest
conuertere in
diuinam
substantiam
& cui.

Dices, Sufficit ut illa actio ponat aliquid posituum circa creaturam. Sicuti in assumptione humanæ naturæ à Verbo, Verbum est terminus assumptionis sine sui mutatione, per mutationem humanæ naturæ. Confirmatur, Quia si Verbum diuinum assumeret naturam humanam antea existentem in propria hypostasi, humana persona conuerteretur in personam diuinam, sine mutatione diuinitatis. Respondeo, Hoc quidem aliquo modo sufficere ad vnionem hypostaticam; nullo tamen modo ad conuersionem: nam id, in quod fit conuersio, debet esse terminus formalis actionis conuersiue; ac proinde in ipso debet esse ipsa mutatio. Ibi autem tota mutatio est in creaturæ: nam naturam humanam existeret in se, & existeret in alio, sunt termini oppositi, afficientes naturam humanam, & in ea inuicem succedentes. Verbum autem diuinum non est terminus conuersionis, nisi valde extrinsecè, quatenus est terminus vnionis, ad quæ per se primò tendit illa conuersio.

Obiectio.
Solutio.
Verbum
diuinum
minus po-
test esse ter-
minus con-
uersionis,
quæ vnio-
nis hypo-
stata.

Dico Secundò, Quauis res creata, quæ per se aliquam entitatem habet, potest in aliam aliquo modo conuertere virtute diuina. Est serè cõmunis Doctorum, præter Durandum. Vide D. Thomam, hoc loco ad 3. & Scotum dist. 11. qu. 1. & 2. Vbi tamè aduerte semper debere aliquid manere eius, quod dicitur in aliud conuertere (nempe materiam eius, vel formam, vel accidens) sub quo hæc conuersio fiat. Si enim totum desinat, & aliud substituitur, non est ratio, cur hoc dicatur conuersum in illud.

58
Quauis
res creata
videtur in
aliam posse
conuertere.

Kkk ij.

Nunç

Quibus
modis res
corporales
possint co-
uertere in res
corporales.

Nunc explicatur & probatur Propositio. Res enim corporales possunt conuertere in alias corporales, vel secundum totam suam substantiam; sicut panis in Corpus Christi. Vel secundum formas, sicut fit in conuersionibus naturalibus, quando una forma substantialis per actionem productiuam succedit alteri in eadem materia. Tunc tamen necesse est, ut materia rei, quæ conuertitur, sit capax formæ rei, in quam rem conuertitur, vel naturaliter, vel diuina virtute. Si enim nullo modo sit capax, non poterit fieri talis conuersio: unde lapis non posset sic conuertere in cælum; posset tamen celestis forma poni loco formæ lapidis absque informatione: sed tunc hæc mutatio non esset conuersio lapidis in cælum, sed veluti transsubstantiatio formæ lapidis in formam cæli. Vel denique ratione materiæ, manente eadem formâ, sub quâ fiat conuersio: ut si lapis vnus ratione materiæ verteretur in alium, posita alia materia sub forma huius per actionem productiuam. Hic tamen materia illa debet esse capax illius formæ, sub qua succedit; alioquin non erit conuersio compositi in compositum; sed solum materiæ in materiam, veluti per transsubstantiationem.

Spiritus in
corpus co-
uertere po-
test: vel
contra.

Pari modo corpus in spiritum conuertere potest conuersione totali: ut si spiritus actione productiuâ ponatur sub accidentibus panis, sicut Corpus Christi sub illis ponitur. Similiter spiritus in corpus mutari potest: ut si corporalis substantia producatur sub accidentibus spirituum siue cum aliqua vnione ad ipsa accidentia, siue sine vnione: quod etsi difficile sit intellectu, tamen non videtur implicare. Denique similibus modis substantia in accedens, & accedens in substantiam verti potest.

ARTICVLVS V.

*Vtrum remaneant accidentia panis
& vini post conuersionem?*

39

Respondetur affirmatiue, ut patet experientia. Vide D. Thomam, qui habet tres causas huius rei.

Accidentia
sensibilia
manent in
Eucharis-
tia.

Notandum est, Certum esse, manere omnia accidentia panis & vini, quæ vllō modo sensibus deprehendi possunt; id enim necessarium erat ad occultandum hoc mysterium: alioqui ratione naturali potuisset deprehendi: quod multum merito fidei detraheret.

Item Acci-
dentia non
sensibilia.

Vtrum autem remaneant alia quedam accidentia occulta, quæ nullo modo sensibus deprehendi possunt, non est ita certum. Valdè tamen probabile est remanere omnia, quæ à substantia panis & vini realiter sunt distincta; id enim magis consentaneum tum rationi, tum modo loquendi Patrum & Conciliorum. Vide Ferrariensem lib. 4. contra gentes cap. 65.

Modi sub-
stantiam
afficientes
non manent.

Modi tamen, qui immediatè substantiam afficiunt, non manent; ut sunt præsentia substantiæ, propinquitas ad locum, vnio cum speciebus, relationes &c.

ARTICVLVS VI.

*Vtrum facta consecratione remaneat in hoc Sacramento forma
substantialis panis?*

Respondetur negatiue. Vide D. Thomam. Nota tantum, quod secunda eius ratio firma non sit.

ARTICVLVS VII.

*Vtrum illa conuersio fiat
in instanti?*

Respondetur affirmatiue. Probatur tribus rationibus. Primò, Quia substantia panis definit in instanti; & similiter Corpus Christi incipit ibi esse in instanti: ergo tota conuersio fit in instanti. Probatur Consequentia, Quia hæc conuersio constat definitione panis, & inceptione Corporis Christi. Secundo, Quia in hac conuersione non est aliquid subiectum, quod successiue præparetur. Tertiò, Quia perficitur virtute infinita, quæ in instanti operatur. Vide D. Thomam.

60

ARTICVLVS VIII.

*Vtrum hac sit falsa, Ex pane fit
Corpus Christi?*

Respondetur, Hanc esse propriè veram. Vide D. Thomam. Quod ad modum loquendi attinet, Notandum Primò, Eas propositiones, quæ solum significant transitum vnus in alterum, seu successionem terminorum, esse propriè veras: ut, *Ex pane, & vino fit Corpus, & Sanguis Christi*. Præpositio enim Ex latissime patet; & solum indicat terminum à quo, siue intrinsecum, siue extrinsecum. *Mundus fit ex nihilo. Dies ex nocte.*

61
Notabilia
quædam
circa modum
loquendi
in hoc Mys-
terio.

Notandum Secundo, Eas propositiones, quæ denotant subiectum, vel causam materiale, esse improprias: ut, *De pane fit Corpus Christi*. De enim significat consubstantialitatem: unde debet hic accipi pro Ex. Similiter, *Panis fit Caro Christi*, est impropria; quomodo interdum loquuntur Patres: ubi fit accipitur ut idem sit, quod transit in Corpus Christi.

Notandum Tertiò, Propositiones, quæ significant aliquid commune vtrique termino permanere, sumuntur improprie; nempe non pro re indiuidua, sed vagè pro re contenta sub speciebus, vel pro hoc sensibili: ut, *Panis & vinum post consecrationem sunt verum Corpus & Sanguis Christi*, ut dicitur in Canone, *Ego Berengarius, de Consecratione dist. 2. ubi panis, & vinum non accipitur pro hac indiuidua substantia, sed pro contento sub speciebus vagè, vel pro hoc sensibili.*

QVÆ.

QVÆSTIO LXXVI.

De modo quo Christus est in hoc Sacramento.

In Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS I. & II.

Virum totus Christus sit in hoc Sacramento sub utraque specie?

1
Responſio
est affir-
mans, & de
fide.
Ex Script.

Respondetur, Totus Christus, ſcilicet Corpus, Sanguis, Anima, Vnio hypſtatica, & Diuinitas, ſive Verbum, exiſtit ſub ſpecie panis, & ſub ſpecie vini. Eſt fide tenendū.

Probatur Primò, Ex Scriptura Ioannis 6. vbi Dominus ait, *Ego ſum panis viuus. Qui manducat me, ipſe viuat propter me*: ergo totus Chriſtus eſt panis in Euchariftia.

Ex Concil.

Probatur Secundò, Ex Concilijs. Primò, Ex Concilio Ephreſino apud D. Thomam. Secundò, Ex Concilio Conſtantiensi ſeſſ. 13. *Firmiſſimè credendum integrum Chriſti Corpus, & Sanguinē tam ſub ſpecie panis, quam ſub ſpecie vini, veraciter contineri.*

8
Ex Patrib.

Tertiò, Ex Concilio Florent. *Totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini.* Quartò, Ex Tridentino ſeſſ. 13. can. 3. *Si quis negauerit in venerabili Sacramento Euchariftia, ſub vnaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cuiusque ſpeciei partibus ſeparatione facta totum Chriſtum contineri, anathema ſit.*

Ratio af-
fectionis.

Probatur Tertiò, Ex Patribus, qui docent Chriſtum eſſe in hoc Sacramento, in eoque ſummi; & hoc Sacramentum eſſe adorandum: Carnem quoque & Sanguinem Chriſti in hoc Sacramento habere vim viuificantiem, propter vnitam diuinitatem. Vide Cyrillum Catecheſi 4. Ambroſium cap. 9. de ijs, qui Myſterijs initiantur.

Ratio eſt, Quia diuinitas numquam fuit ſeparata à Carne vel Sanguine Chriſti, ex quo illa aſſumplit. Anima quoque & Sanguis non ampliùs ſeparabuntur à Corpore poſt eius reſurrectionē. Vbiunque ergo Corpus Chriſti eſt, ibi etiam oportet Sanguinem, Animam, & Diuinitatem eſſe vnitam: & ſimiliter vbi Sanguis, ibi etiam oportet Corpus, Animā, & Diuinitatem vnitam eſſe: hæc enim nunquā ampliùs debent ſeparari: Chriſtus enim reſurgens ex mortuis, iam non ampliùs moritur, ad Rom. 6. v. 9. Ita Concilium Trident. ſeſſ. 13. c. 3. Quod vt melius intelligatur:

2
Quid ſit,
eſſe in hoc
Sacramento
ex vi Ver-
borum, vel
Concomi-
tantia.

Notandum eſt ex communi ſententia Doctorū, & ipſius Concilij loco citato, dupliciter aliquid eſſe in hoc Sacramento. Primò, Ex vi verborum, ſeu ex vi Sacramenti: nempe id, cuius præſentia neceſſaria eſt ad verborum veritatem. Sic ſub ſpecie panis eſt ſolū Corpus, non autem Sanguis, quid dicat Scotus. Corpus enim humanum præciſe conſideratū, vt præſcindit à viuo & mortuo, non includit ſanguinem, etſi viuum includat. Sub ſpecie autem vini eſt tantū Sanguis. Secundò, Concomitantè, ſcilicet id, quod neceſſariam connexionē habet cum corpore vel ſanguine. Sic ſub ſpecie panis eſt Sanguis, Anima, & Diuinitas hypſtaticè vnita: ſub ſpecie vini eſt Corpus, Anima, Diuinitas: & vtrouque corporis & animi accidentia inſeparabilia. Vnde ſequitur, ſi Apoſtoli

in triduo mortis conſecraſſent, ſub ſpecie panis non fore niſi Corpus, & Diuinitatem; ſub ſpecie vini Sanguinem & Diuinitatem.

Hic tamen aduerte Primò, Hanc concomitantiam non eſſe talem, vt per diuinam potentia hæc ſeorſim poni nequeant: quāuis enim partes Domini numquam ampliùs ſint ſeparandæ in cælo, & in formā naturali; poſſet tamen Deus ſub ſpecie panis ſeorſim ponere Corpus, ſine Sanguine, & Animā; & ſub ſpecie vini ſeorſim Sanguinē, ſine Corpore, & Animā; atque etiam ſine vnione hypſtaticā. Ratio eſt, Quia etſi vnum ex ijs replicetur; non eſt neceſſe replicari alterum, ſine quo illud poteſt exiſtere. Sicut, etſi Chriſtus in cælo habeat extensionem ſecundū locum, tamen in Sacramento non habet.

Aduerte Secundò, Ea quæ directè, & quæ concomitantè ponuntur in Euchariftia, non eadē ſimplici actione poni: eū enim ſint res diſtinctæ, neceſſe etiam eſt diſtinctis actionibus, quæ intrinſecè ad illas terminentur, replicari. Alia igitur eſt actio, quā Corpus ibi ponitur; alia, quā Sanguis; alia, quā Anima; alia, quā Vnio hypſtatica: etſi hæc omnes quodāmodò vnā actionē componāt.

Dices, Quomodo ergo dicuntur Sanguis, & Anima eſſe ſub ſpecie panis per concomitantiam, eū ex naturā actionis, quā ibi ponitur Corpus, non neceſſariò comitentur? Reſpondeo, Ex ordinatione diuinā: quia ſtatuit Deus, vt nullo vnquā in loco poſt reſurrectionem Corpus à Sanguine, vel Anima, vel Diuinitate ſeparetur; ſed hæc ſemper & vbique ſint coniuncta: id enim tūm naturis rerū, tūm dignitati Corporis Chriſti erat conſentaneum, quod poſtulat, vt vbique ſit viuum, viuificum, & perfectum. Viuum, per Animam: Viuificum, per Diuinitatem vnitam: Perfectum, omnibus ſuis partibus & ornamentis. Vnde vbiunque ponitur Chriſti Corpus, ibi etiam ponitur ſimul per admirabilem illam actionem Anima, Sanguis, & Vnio hypſtatica; imò etiam ſpiritus vitales, & animales, & alia intra Chriſti Corpus in cælo contenta, quæ ad eius perfectionem & operationes ſunt neceſſaria.

3
Poteſt
Deus in
Sacramento
ponere
ſeorſim
Corpus
ſine San-
guine, &c.

Fa. quæ di-
rectè, &
quæ con-
comitantè
ſunt in Eu-
chariſtia,
ponuntur
alia & alia
actione.

Obiectio.

Solutio.

DVBIUM I.

Quid præciſe includit Corpus, quatenus eſt hic ex vi verborum?

Suppono, Non includere ſolam materiam, vt quidam dixerunt: quia materia non eſt corpus humanum, aut humana caro. Atqui corpus hic accipitur pro corpore humano, & carneo. Neque etiam ſolam materiam cum forma corporeitatis: tūm quia talis forma, quā præciſe dicitur eſſe corporeum, non eſt: tūm quia, etſi eſſet, non ſufficeret ad corpus humanum. Neque etiam includit animam, quatenus dat eſſe corporeum: quia Concilium Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. expreſſè docet, *Animam ibi eſſe, non ex vi verborum, ſed ſolū per concomitantiam.*

4
Corpus hic
nec eſt ſola
materia,
nec ſola
materia
cum forma
corporei-
tatis.

Kkk iij

His poſi-

5
Opinio
docet Cor-
pus hic in-
cludere
formam
substantiali-
lem, quate-
nus dat esse
humani
corporis.

Refutatur.

His positis: Sunt duae praecipuae sententiae: Prior est, Corpus ibi non includere animam, sed formam substantialem, quatenus dat esse humani corporis: hanc autem formam praescindere secundum se ab anima humana, & formam cadaueris: tamen in re esse alterutram. Ita plerique Thomistae.

Sed contra; Forma substantialis sic abstracte considerata, non est producibilis; nam omnis productio necessario terminatur per se primo ad aliquod individuum certae speciei: sed forma substantialis sic praecise considerata, non est certae speciei, nec individua: ergo non est producibilis: ergo non est hic ita praecise ex vi verborum.

Respondent; Aliud esse in Eucharistia ex vi verborum; aliud esse ibi ex efficacia verborum: nam esse ibi ex vi verborum, nihil est aliud, quam esse ibi quia veritas verborum id praecise postulat: Esse autem ibi ex efficacia verborum, est, esse per actionem realem verborum. Unde dicunt, ex vi verborum esse ibi animam, vel formam cadaueris, non secundum rationem specificam; sed praecise ut constituit corpus humanum; tamen ex efficacia verborum, esse ibi totam animam secundum omnes suos gradus; vel totam formam cadaueris.

Verba Sacramentorum id efficiunt sola, quod significant.

Sed contra Primo, Quia verba id solum efficiunt, quod significant; nam tota ratio efficiendi est ipsa significatio: ergo, si anima ut anima, non est ibi ex vi significationis verborum, neque etiam erit ex efficacia verborum; quia efficacia non potest se extendere ultra significationem; alioqui etiam vnio hypostatica esset hic ex vi verborum. Secundo, Quia non est aliquis gradus genericus communis animae & formae cadaueris, quo constituitur corpus humanum; nam corpus humanum viuum & mortuum aequiuoce dicitur; nec in aliquo genere propinquo conueniunt. Tercio, Quia hinc sequetur nomen corporis aequiuoce accipi in forma consecrationis: nam non accipitur pro corpore viuo vel mortuo determinate; sed indifferenter, ut extendit se ad utrumque. Unde ulterius sequitur, non idem corpus per consecrationem esse modo in Eucharistia, quod olim fuisset in triduo mortis, si Apostoli tunc consecrassent. Et, non esse idem, quod olim iacuit in sepulchro. Quod est contra Ambrosium lib. de his qui Mysterijs initiantur cap. 9. Denique sequitur, transubstantiationem, quae nunc fit, esse diuersae speciei ab ea, quae facta fuisset in triduo mortis.

6
Verior sententia est, corpus solum includere formas partiales heterogeneas.

Caro, ossa, &c. differunt formis substantiis im-
perfectis.

Altera igitur sententia, quae verissima videtur, est: Corpus solum includere formas partiales partium heterogenearum; ut formam ossis, carnis, nervi, cartilaginis, cerebri, iecoris, cordis; & reliquarum. Probatur, Nam certum est Corpus Christi, ut est in Sacramento ex vi verborum, constare carne, osse, nervo, &c. Ioannis 6. praecisus hisce à ratione viui & mortui. Atqui caro, os, cerebrum; &c. non videntur solis accidentibus differre, sed etiam formis quibusdam substantialibus, imperfectis tamen, & preparatorijs ad formam sublimiorem, scilicet animam; ut docent omnes Medici, quibus hac in re est maxime credendum. Nam corpus humanum non solum animae est receptaculum, sed etiam instrumentum: ergo has formas includet. Quae sententia longe dignior est Corpore Christi, quam altera, quae formam cadaueris introducit; quam etiam dicit hypostaticè vnitam in triduo mortis; & futuram fuisse in Sacramento,

si quis Apostolorum in triduo mortis celebrasset. Simili modo sanguis formam suam habet, qui hic est ex vi verborum.

Petes, Vtrum Sanguis hic sit per modum continui, an discreti?

Respondeo, Nunc Sanguinem, tam sub specie panis, quam sub specie vini, esse diuisum secundum distinctionem venarum & arteriarum, quibus in Corpore Domini continetur. Ratio est, Quia non est extra naturalia sua vasa. Quod si in triduo mortis facta fuisset consecratio, quando Sanguis varijs locis sparsus erat, credibile omnino est, illum Sanguinem futurum fuisse per modum continui; quia fuisset extra naturalia sua vasa, quibus separatur. Locorum autem externorum distinctio non necessario debuisset seruari; quia loca ipsa non erant ponenda in Eucharistia. Simile fuisset in particulis Corporis, si ante incarnationem hoc mysterium fuisset institutum. Et si enim particulae illae infinitis locis extra Sacramentum dispersae fuissent, tamen eadem particulae in Sacramento fuissent continuae & vnitae.

An Sanguis in Sacramento sit per modum continui, an discreti.

DVBIVM II.

Vtrum Verbum diuinum sit in Eucharistia per concomitantiam, an ex vi verborum?

8
Respondeo; Per concomitantiam. Colligitur ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 3. ubi insinuat solum Corpus esse sub specie panis; & solum Sanguinem esse sub specie vini ex vi verborum; cetera vi connexionis cum his. Diuinitas, inquit, ibi est propter admirabilem eius cum corpore, & anima hypostaticam unionem; ubi per diuinitatem intelligit ipsum Verbum diuinum, quod per se primo vnitur corpori & animae. Quod si diuinitas est ibi solum ob unionem cum corpore, & anima; ergo non ex vi verborum, sed ob connexionem, quam habet cum eo, quod ibi est ex vi verborum: ergo concomitanter.

Dices, Verbum diuinum ait, Hoc est Corpus meum: ergo significat expresse hoc Corpus esse vnitum hypostaticè Verbo: ergo Verbum est ibi ex vi verborum consecrationis.

9
Respondeo; Si ita expresse dixisset: Hoc est Corpus meum, hypostaticè vnitum; vel Hoc est Corpus Filij Dei; non esset dubitandum, quin diuinitas hic esset ex vi verborum; nam proprietates verborum postularet, ut Corpus, quatenus est in Eucharistia, sit vnitum diuinitati. At non ita dixit, sed solum: Hoc est Corpus meum; per quod tantummodo significatur identitas Corporis, quod est in Eucharistia, cum eo quod in forma sua naturali est vnitum Verbo; non autem quod illam unionem etiam habeat in Eucharistia: nam etsi poneremus in Eucharistia non esse vnitum Verbo; tamen verum erit dicere: Hoc est Corpus meum.

Hinc colligitur etiam Patrem & Spiritum sanctum esse in hoc Sacramento concomitanter; sed concomitantia mediata; quia ex vi connexionis cum diuinitate Verbi, & ipso Verbo. Sicut enim Verbum diuinum est ibi peculiari modo ex vi connexionis cum Corpore Christi, quae est concomitantia immediata; ita Pater & Spiritus sanctus sunt ibi peculiari modo ex connexionem cum Verbo in diuinitate; quae est concomitantia mediata. Omnia tamen haec ibi verissime sunt, & perfectissime.

8
Affirmatur. Vergetur ex verbis Conc. Tridentini.

Obiectio. Solutio.

9
Pater & Spiritus sancti etiam concomitantur in hoc Sacramento.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Verum totus Christus sit sub qualibet parte specierum panis, & vini?

Respondeo breuiter, & Dico Primò: Totus Christus est sub qualibet particula specierum panis, & vini, saltem post fractionem seu diuisionem ipsarum. Est fide tenenda. Probatur ex Concilio Florétino, Sub qualibet quoque parte hostia consecrata, & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus. Concilium Trident. sess. 13. cap. 3. Quia propter, inquit, verissimum est, tantundem sub altera specie, atque sub vtraque contineri. Totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quauis ipsius speciei parte: totus item sub vini specie, & sub eius partibus existit. Can. 3. Si quis negauerit, sub singulis cuiusque speciei partibus, separatione facta totum Christi contineri, anathema sit. Idem docet Hilarius Papa apud Gratianum de Consecratione dist. 2. Canone. Vbi pars est Corporis, ibi & totum. Eadem ratio est in Corpore Domini quia in Maria, quod in eius figura praesentat, de quo dicitur, qui plus collegerat, non habuit amplius: non enim est quantitas visibilis in hoc estimanda mysterio, sed virtus Sacramenti spiritualis. Et ibidem Augustinus Canone Singuli autem totum accipiunt Christum Dominum: & in singulis portionibus totus est; nec per singulos minuetur, sed integrum se in singulis praebet. Eucherius Lugdunensis homil. 5. Paschatis: Corpus Christi tantum est in exiguo, quantum esse constat in toto: quod cum Ecclesia fidelium sumit, sicut plenum est in vniuersis, ita integrum in singulis. Denique Auctor quidam Graecus apud D. Thomam in Catenâ Luc. 22. Totum Corpus & Sanguinem suscipit, etiam si mysteriorum partem accipiat. Nam sicut vnum signum diuersis suam figuram imparetur, & integrum manet post distributionem: & sicut vna vox penetrat ad multorum auditum: sic nulli dubium sit Corpus & Sanguinem Domini in omnibus reperiri. Vide Guitmondum lib. 1. de Eucharistia, paginâ 2. & sequentibus; vbi id docet ex similitudine vocis, & animae rationalis.

Ratio est, Quia Christus est in hoc Sacramento per modum substantiae spiritualis & inextensae, sicut anima in corpore: ac proinde necessarium totum manet sub singulis portionibus, praesertim, cum non desinat ibi esse, quamdiu species saluae consistunt, seu quamdiu substantia panis non desisset.

Dico Secundò, Totus Christus etiam est sub quauis particula specierum, quantumvis exigua, ante diuisionem. Est certa haec propositio, licet non de fide, quia non est expressè definita. Contrarium tamen censendum est temerarium, & errori proximum. Colligitur ex Concilio Trident. sess. 13. cap. 3. vbi non meminit separationis. Et tenent omnes Doctores, praeter Albertum dist. 13. art. 11. qui videtur sentire Christum esse sub totâ hostiâ ante diuisionem, non autem totum sub singulis partibus: verum diuisâ hostiâ, subito totum incipere esse sub singulis particulis diuisis. Sicut in speculo integro vna tantum apparet imago; sed eo fracto tot apparent, quot sunt fragmenta.

Sed Probatur Primò, Si non est totus sub singulis partibus ante diuisionem, ergo neque post.

Nam diuisio sola non potest eum constituere, vbi non erat; cum sit actio, quae etiam à bestia fieri potest. Neque valet illa similitudo allata de speculo: nam fracto speculo, etiam diuiditur reflexio radiorum; vnde pro vnâ magnâ imagine apparent multae paruae. At Christus non diuiditur per diuisionem hostiâ; nec est maior sub magna hostiâ, quam sub parua.

Probatur Secundò, Si non est totus in singulis particulis, ergo vnum membrum erit in hac parte, aliud in illa; v. g. Caput in superiore, pedes in inferiore; ac proinde versâ hostiâ sequetur indecens motus & situs Corporis Christi. Itê diuisâ hostiâ pars à parte distrahetur: sicut in omnibus fieri videmus, quae partibus suis per aliud diffusa sunt.

Probatur Tertiò, Cum partes hostiâ sint homogeneae, & eiusdem rationis, nulla est ratio, cur potius caput sit in hac parte, quam in illa: ergo est in omnibus. Idem dicendum de pectore, pedibus, & ceteris. Ergo omnes partes Corporis Christi sunt in singulis particulis hostiâ.

Probatur Quarto, allata ratione: Quia ex vi conuersionis, Corpus Christi est ubicunque fuit aliquid substantiae panis: nam tota substantia panis conuertitur in Corpus Christi: quare necesse est, vt Corpus Christi succedat sub omnibus particulis specierum, sub quibus antè erat substantia panis. Atqui substantia panis erat sub minutissimis quibusque: ergo ibi iam est Corpus Christi.

Quod verò etiam totum sit ibi, probatur ex modo existendi: nam existit ibi indiuisibiliter, per modum substantiae spiritualis; sicut Angelus ubicunque est, totus est. Vnde vltèrius sequitur, manere totum etiam post separationem partium: nam ita manet, sicut mansura erat substantia panis, in cuius locum succedit: atqui substantia panis mansura erat, donec species corrumperentur: ergo tam diu etiâ manere debet Corpus Christi.

Dices, Ergo Christus est infinitus in hoc Sacramento; & habet infinitas praesentias. Patet sequela, quia nullus est determinatus numerus particularum panis: nam in homogeneis non dantur minima naturalia coniuncta: nulla enim est pars panis tam parua coniuncta toti, quin sub minore existat forma panis.

Respondeo, Admitto totum, esse infinitus. Id enim quodammodo commune est omnibus rebus indiuisibiliter in aliquo loco diuisibili existentibus; vt Angelo, & animae rationali. Est tamen discrimen, quod etsi Angelus quodammodo sit infinitus praesens, illae tamen praesentiae sunt solum veluti partiales, & inadaequatae; nec possunt naturaliter diuidi in plures totales: praesentiae autem Christi, quibus praesens est singulis particulis speciei panis & vini, sunt diuisibiles in praesentias totales & adaequatas: nam facta diuisione hostiâ, totum Corpus Christi habet adaequatam, & perfectam praesentiam in vtrâque parte. Haec tamen diuisio non potest naturaliter fieri in infinitas praesentias totales; quia deueniret tandem ad partes tam exiles specierum, vt sub eis non possit substantia panis seorsim conseruari. Vide lib. 12. de Perfect. diuinis c. 16. n. 126.

Dico Tertiò, Totus Christus non solum est sub singulis particulis hostiâ, sed etiam sub singulis punctis, & terminis indiuisibilibus; quamuis cum non nullo discrimine.

Ab indecenti.

Ex vi conuersionis.

Ex modo existendi.

Christus potest dici in Eucharistia esse infinitus.

Differentia inter praesentiam Angeli in loco, & Christi in Eucharistia.

Christus etiam est hic sub singulis punctis specierum.

K k k iij

Probatur

Probatur Primò, Quia Christi Corpus in singulis partibus existit indiuisibiliter, sicut Angelus in corpore assumpto, & anima in corpore humano: atqui hæc existunt tota in singulis punctis: ergo etiam Corpus Christi.

Secundò, Quia Corpus Christi habet præsentiam continuâ per totas species intimè diffusam: ergo singulis punctis specierum respondet intimè aliquid præsentia Christi; ac proinde totum Corpus Christi: nam ubi est aliquid eius, ibi est totum; cum sit modo indiuisibili.

Dices, Sub puncto specierum non erat substantia panis, cum hæc necessariò sit extensa; sed solum punctum substantia, qui est modus substantialis: ergo ibi non est Corpus Christi.

Respondeo Negando Consequentiâ: Hinc enim solum sequitur, Corpus Christi non esse sub singulis punctis præcisè ex vi conuersionis, & præsentia adæquatâ; non tamen sequitur, quin possit ibi esse ratione modi indiuisibiliter existendi, & inadæquatè. Nam quidquid existit indiuisibiliter, hoc ipso quo continuè existit sub aliquo toto, necesse est, ut non solum sub omnibus partibus, sed etiam sub omnibus punctis existat. Hæc tamen existentia non est adæquatâ; quia non potest existere sub solo puncto; sicut nec anima potest existere in solo brachio, quamuis ibi sit tota: quò fit, ut nec punctum, nec superficies hostia possit seorsim consecrari, quamuis singula particula possint.

Hinc patet, Aliter esse sub punctis, aliter sub partibus. Nā sub singulis partibus est directè ex vi conuersionis: omnis enim particula panis, est panis; ac proinde conuertitur in totum Corpus Christi. Deinde est ibi adæquatè: nam sub singulis potest seorsim conseruari, sub quibus substantia panis conseruari poterat. Sub punctis autem solum est concomitanter, nempe propter modum existendi indiuisibiliter & continuè per totas species.

ARTICVLVS IV.

Vtrum quantitas dimensua Corporis Christi sit in hoc Sacramento?

Sunt tres sententia. Prima est Durandi dist. 10. quæst. 2. qui, cum distinguat quantitatem realiter à re quantâ, putat esse probabile, Corpus Christi esse in Eucharistia sine suâ quantitate, ceterisque accidentibus quantitatem comitantibus; ut colore, figura, &c.

Ratio ipsius est, Quia Corpus Christi est in Sacramento, non per modum quantitatis, sed per modum substantia: atqui substantia ex se non requirit quantitatem; quin potiùs per eam impeditur, ne sub alia quantitate possit existere: nam vna quantitas excludit alteram. Addit tamen; licet Corpus illud careat quantitate in Sacramento; non tamen carere reali inherentiâ quantitatis, quæ est in cælo.

Altera est Guil. Occam in 4. q. 4. & in Tractatu de hoc Sacramento cap. 29. & Gabrielis in Canonem lectione 43. qui docent quantitatem non distingui re ipsa à re quantâ; sed esse duntaxat illius quendam modum, scilicet extensionem in

spatio; qui modus etiam reperiatur in accidentibus. Vnde dicitur in Sacramento Eucharistia esse totum Corpus Christi cum omnibus accidentibus, quæ sunt res quadam distinctæ; non tamen cum modis, qualis est quantitas. Quare ibi esse sine quantitate. Partes autem Corporis Christi sese penetrare, sic tamen ut seruentur integra organa, cum suis dispositionibus necessarijs.

Tertia Sententia est communior Doctorum, in Eucharistia esse totam quantitatem Corporis Christi. Ita D. Tho. hic. Scotus dist. 10. q. 2. Bonaventura, Richardus, Paludanus dist. 10. vel 13.

Dico Primò, Si quantitas accipiat pro actuali extensione Corporis Christi, vel accidentium corporalium, sicut videntur accipere Gabriel & Occam; sic haud dubie quantitas dimensua Corporis Christi non est in hoc Sacramento. Patet, quia Corpus Christi est hic modo indiuisibili, non extenso, ut dictum est: ergo ille modus extensionis, quem habet in cælo, non est hic.

Notandum tamen, hanc actualem extensionem improprie dici quantitatem; nam infinitis modis variari potest manente eadem quantitate; ut patet, cum quis ceram nunc in longum protrahit, nunc in planum, nunc in rotundum format. Quantitas enim proprie, vel est accidens aliquod realiter distinctum à re quantâ, illam intrinsecè ita disponens, ut postulet naturaliter habere partem extra partem: vel certè, est ipsa rei entitas, ut apta extendi, sic ut naturaliter extensionem postulet.

Dico Secundò, Certum est totam magnitudinem, seu molem Corporis Christi esse in Eucharistia; sed modo indiuisibili, sic ut Sacramentalibus speciebus non coextendatur; sed tota sit sub singulis partibus earum; siue hæc moles sit quid distinctum à re quantâ, siue non.

Probatur Primò, Quia Concilium Trident. sess. 13. cap. 3. & can. 2. docet sub speciebus panis non solum esse Corpus Christi, sed etiam Sanguinem, Animam, & Diuinitatem, idque, propter naturalem concomitantiam seu vnionem cum corpore: ergo cum similiter quantitas molis naturalem habeat vnionem cum Corpore Christi, (nam vel est ipsum corpus, vel accidens eius inseparabile) necessariò debet ibi esse. Secundò, Corpus Christi in Sacramento nunc est viuens & animatû: ergo suis organis, & necessarijs dispositionibus distinctum; quæ distinctio, & dispositio sine quantitate esse nequit. Sed maxima difficultas est, ut hoc mente concipiatur. Vnde

Dico Tertiò, Molem Corporis Christi existere in puncto, non per condensationem, neque proprie per penetrationem partium mutuam; sed per hoc, quod omnes partes, diuinâ virtute, quasi confluant in punctum, sine penetratione, aut condensatione; sed altiori modo.

Ac primum, quod condensatio hic locum non habet: Patet, quia postulat extensionem. Condensatio enim est, dum multum materiae est sub extensione exigua. Deinde, condensatio mutaret partes Corporis Christi contra naturam. Nam cerebrum, v.g. fieret multò densius, quàm patiatur naturalis dispositio: similiter ceteræ partes, ut pulmo, &c.

Pari ratione nec penetratio hic locum habet: Tum quia non potest esse sine extensione partium, quæ nullo modo hic admitti potest, ut supra ostensum est: Tum quia vna replicatio penetraret alias

13
Christus
aliter sub
punctis,
aliter sub
partibus
continetur.

14
1. Opinio
Durandi.

2. Opinio
Occami.

3. Com-
munis.

15
Christus
hic non
habet
actualem
extensio-
nem.

Quid pro-
prie sit
Quantitas.

16
Est hic cu-
torâ ma-
gnitudine
sui Corpo-
ris, sed
modo in-
diuisibili

17
Est cum
tota sua
mole in
puncto.

Non tam-
per Con-
densatio-
nem.

Nec per
penetra-
tionem.

ret alias infinitas in eadem parte hostie; nam in singulis particulis hostie necesse est totum Corpus Christi reperiri. Tum denique, quia concipi potest alius modus magis spiritalis, & dignus tanto mysterio: qui explicatur hac similitudine. Sicut anima rationalis, etsi indiuisibiliter existat; tamen configurat se corpori humano per totum diffusa, & etiam in extremitatibus existens: tamen separata confluit in punctum, retinens eandem configurationem veluti in radice. Ita diuina virtute corpus humanum potest, veluti confluere, & se contrahere in punctum, manente tota mole, seu quantitate, & partium distinctione. Simile esset, si lux penetrans corpus humanum, eiusque figuram contrahens, per se existens conseruaretur: posset enim contrahi, & confluere in punctum, & rursus in eandem figuram explicari. Et confirmatur; quia nihil est in corpore humano, quod diuinæ potentie ad hoc repugnet; vt patet ex solutione argumentorum.

Contra Obijciunt hæretici. Primò, Ex Diuo Augustino epist. 57. ad Dardanum: *Spatia locorum tolle corporibus, & nusquam erunt; & quia nusquam erunt, non erunt.*

Respondet; Loquitur Augustinus de corporibus, vt naturaliter existunt; alioquin manifestè esset falsum: certum enim est, extra mundum non esse locorum spatia, & tamen Deus posset ibi corpora ponere, & conseruare.

Obijciunt Secundò, De essentia quantitatis est esse extensum, & habere partem extra partem, & partem distare à parte: ergo si in hoc puncto hostie est caput Christi v. g. non sunt ibidem pedes; ac proinde non tota eius quantitas est sub quauis particula.

Respondet; Non esse de ratione quantitatis, vt actu extensa sit, aut actu partem extra partem habeat; sicut nec de essentia accidentis est, vt actu sit inharens, vel substantiæ, vt actu per se sit existens; vt patet in humanitate Christi. Sed sicut solum aptitudo ad inharendum, vel per se existendum, est de essentia ipsorum; ita quoque de essentia quantitatis solum est, vt habeat partes distinctas, & continuatas, quæ naturaliter aptæ sint & possunt esse extra se inuicem, & extensæ. Non igitur in actuali extensione ratio quantitatis consistit, sed in potentiali. Potest itaque Deus actuali extensionem tollere, tanquam accidentariam proprietatem quantitatis, seruata integrâ quantitatis essentia; sicut potest ab eadem quantitate impenetrabilitatem tollere, & efficere vt instar spiritus possit penetrari & penetrare; & ab accidente inhærentiam actualem; & à substantiâ, substantiam, seu modum subsistendi per se; quæ tamen non minus sunt ipsi intrinsecæ, quam extensio actualis quantitati. Quod etiam confirmari potest ex Scriptura Matth. 19. vbi Dominus ait: *Deo possibile esse, vt camelus transeat per foramen acus;* vt passim docent Patres in hunc locum, scilicet Origenes, Hilarius, Hieronymus, & Chrysostomus. Et D. Augustinus lib. 2. questionum Evangelicarum q. 47. & lib. de Spiritu & littera cap. 1. hinc aperte dicit, id esse facilius, quam vt diues retinens diuitias, intret in regnum celorum: quod etsi naturæ viribus sit impossibile, tamen quotidie per gratiam Dei fieri videmus.

Potest igitur virtute diuina tota quantitas Corporis Christi in punctum colligi; ita vt pedes

& caput in eodem puncto sint. Rectè tamen dicuntur pedes esse extra caput; quia etsi simul sint in puncto, nò tamen propriè se inuicè penetrant; nec sunt sibi immediata; nam medium corpus interuenit. Dices, saltem nulla est distantia inter partes, si simul sint. Respondet, Non est localis distantia; est tamen quædam distantia inter eas, quam vocant *quantitativam*; quæ consistit in hoc, quod partes inter se ordinem habeant, ita vt prima continuetur secundæ, & secunda tertiæ, & tertia quartæ; & sic deinceps: caput enim continuatur collo, non pedibus; collum pectori, & sic deinceps absque vllâ confusione. Vnde cum inter caput & pedes tota mōles media intercedat, dicuntur distare quantitatiuè, seu distantia intrinsecâ.

Obijciunt Tertiò, Saltem Corpus Christi non habet in Eucharistia suam naturalem figuram; quia hæc intrinsecè requirit extensionem partium. Figura enim nascitur intrinsecè ex diuerso partium situ.

Respondet, Non habet figuram illam situalem; sed habet organicam, id est, eam, quæ nascitur ex intrinseca partium compositione: quæque enim pars organica habet suam intrinsecam molem, dimensionem, mensuram, & vnionem cum aliâ parte sibi conueniente. Quod explicari potest, Primò; Exemplo cochleæ, quæ aliam habet figuram situalem, dum expansa progreditur; aliam dum se contrahit in globum, vel spheram; tamen retinet eandem organicam figuram: partes enim singule retinent suam intrinsecam structuram. Secundò, Exemplo corporis humani; si fingamus illud habere diuinitus eam vim, vt instar spiritus possit se in punctum contrahere, manente intrinsecâ cuiusque partis structurâ, continuatione, & distinctione.

Obijciunt Quartò, Maius non potest contineri sub minore: ergo &c. Respondet; Id quod in se maius est, potest esse sub minore, si accipiat aliud modum existendi; sicut, si per penetrationem exteriora introrsum cedant. Aduerte tamen Corpus Christi, vt est in Eucharistia, non esse propriè maius, vel minus quantitate hostie; quia eius quantitas, vt est ibi, non est vllò modo quantitati hostie commensurabilis: nam est ibi per modum rei spiritalis.

Obijciunt Quintò, & vltimo, Res spiritalis non potest existere in corpore diuisibiliter: ergo res corporalis non potest existere indiuisibiliter.

Respondet Negando Consequentiam: Spiritus enim non potest esse in corpore diuisibiliter, quia in se est indiuisibilis; ac proinde non potest per corpus diffundi secundum partes, cum nullas in se habeat. Corpus autem potest esse indiuisibiliter, quia, etsi in se sit diuisibile, tanquam partes eius possunt contrahi in punctum.

DVBIVM I.

Virum quantitas & cetera accidentia sint in Eucharistia concomitanter?

Respondet & Dico Primò, Si quantitas est re distincta à re quantâ, est in Eucharistia concomitanter. Ita D. Thomas hic, & passim Doctores dist. 10. Ratio est, quia transsubstantiatio, quæ fit virtute verborum, non terminatur ad quantita-

Partes Christi se inuicem penetrant.

Et habent inter se distantiam.

20

Et figuram organicam.

21

Corpus Christi, vt hic est, nec maius nec minus est quantitate hostie.

22 Quantitas,

quantitatem; sed ad solam substantiam Corporis Christi; ergo quantitas, & alia accidentia, non sunt hic ex vi verborum: ergo per concomitantiam. Confirmatur, Quia veritas verborum non postulat, nisi ut hic sit substantia Corporis Christi, constans ossibus, nervis, carne, &c. Atqui substantia corporis humani non includit in suo conceptu accidentia; sed formas substantiales quibus unumquodque organum constituitur: quamvis, ut conuenienter naturæ suæ existat, accidentia requirantur.

Dixi, si quantitas est res distincta à substantiâ: nã, si non distinguitur, est hic ex vi verborum; sicut & ipsa corporis substantia.

23 *Accidentia corporis absoluta à loco.*
Dico Secundò, Omnia etiam accidentia corporea, quæ Corpori Christi per se conueniunt sine ordine ad locum, sunt etiam in Eucharistiâ; & quidem concomitanter. Ita D. Thomas hic & communis sententia Doctorum. Et colligitur ex Concilio Trident. sess. 13. cap. 3. Ratio est; quia hæc omnia sunt extra substantiam Corporis Christi: ergo non sunt hic ex vi verborum. Necessariâ tamen connexionem habent cum illo corpore, ita ut corpus sine illis non sit perfectum, nec tamen à loco dependent: ergo debent ibi esse concomitanter. Itaque hic est claritas illius corporis, & impenetrabilitas, & subtilitas, & agilitas; & aliæ qualitates naturales & supernaturales. Figura tamen figurata, & extensio non est hic, quia pendet ex commensuratione ad locum.

24 *Accidentia animæ Christi perpetua.*
Dico Tertiò, Omnes quoque Animæ qualitates naturales & supernaturales, omnesque eius perpetuæ functiones sunt in Eucharistiâ, & quidē concomitanter; v. g. lumen gloriæ, visio beatificæ, charitas, & cetera illius Animæ beatissimæ dona. Ratio est; quia hæc omnia necessariam habent connexionem cum illa anima; & anima cum corpore: ergo & illa cum corpore habent necessariâ connexionem.

25 *Accidentia facile mobilia.*
De Accidentibus autem corporis, vel animæ quæ facili mutantur; ut sunt cogitationes volubiles; & volitiones, operationesque sensuum, probabile est; non esse in Eucharistiâ: quia nullâ stabilem connexionem habent cum anima vel corpore, neque sunt necessaria ad eius perfectionem. Confirmatur; Quia aliqui fatendum erit assidue in Eucharistiâ fieri eas mutationes, quæ fiunt in corpore, vel anima Christi extra Sacramentum in cælo; quod non est credibile. Probabile tamen valde est, si quis Apostolorum in triduo mortis confecisset Eucharistiâ, eamque servasset usque ad resurrectionem, Corpus Christi sub speciebus recepturum fuisse animam, & reliquas perfectiones naturales, & supernaturales, quas extra accipiebat. Ratio est; quia non conueniebat ut corpus illud in Eucharistiâ maneret mortuum, & imperfectum, quando in statu naturali viuens & perfectum erat.

DVBIVM II.

Quomodo intelligendum sit, quod ait D. Thomas Quantitatem Corporis Christi existere sub singulis partibus hostiæ, eò quod sit ibi concomitanter?

26 *R*espondeo, Omnia explicatio Caietani, quæ bene refutatur à Scoto. dist. 10. q. 1.

Sensum D. Thomæ esse, quantitatem ibi esse, non propter seipsam; sed propter substantiam Corporis Christi, quam afficit: unde oportere, ut accommodetur ipsi corpori, & talē modum existendi habeat, qualem habet corpus: quare, cum substantia corporis existat indiuisibiliter, oportere ut etiam quantitas similiter existat.

ARTICVLVS V.

Utrum Corpus Christi sit in hoc Sacramento, sicut in loco?

27 *R*espondeo Negatiue. Ratio est, Quia Corpus Christi est sub speciebus, sicut substantia sub accidentibus, excepta informatione: atqui substantia non est sub accidentibus, tanquam in loco. Vide D. Thomam.

DVBIVM I.

An saltem respectu spatij sit velut in loco? Spatium enim manet immobile dum transfertur Corpus Christi, sicut locus manet immobilis dum transfertur locatum.

28 *R*espondeo, Corpus Christi verè & propriè est in hoc spatio, in quo sunt species, eo modo, quo res spirituales sunt in loco; sicut Angelus est in spatio corporis humani. Colligitur ex Concilio Trident. sess. 13. cap. 1.

Probat, Quia ut aliquid dicatur esse propriè hic, vel ibi, non est necesse, ut loco coextendatur per partes, sicut corpora; sed potest esse totum in singulis loci partibus, & punctis; qui modus existendi hic, vel ibi, est perfectior, quam corporum; quia totam rem colligit in omnia puncta spatij. Et hoc modo Christi Corpus in Sacramento existens est in loco, adeo ut speciebus detractis possit diuinitus conseruari in eadem designatione ubi erat antè, non minus, quam Angelus, quando corpus assumptum euauit, potest permanere in eodem loco.

DVBIVM II.

Utrum sit hic Circumscriptiue, an Definitiue?

29 *R*espondeo, Propriè neutro modo; ut docet D. Thomas: sed nouo modo, qui est sine exemplo. Non Circumscriptiue: quia per partes non coextenditur spatio, nec superficies ambiens ei configuratur. Non etiam Definitiue: quia non ita est hic, quin ex vi huius modi existendi possit simul esse alibi naturaliter sine nouo miraculo; ut patet diuina hostiâ, & in diuersa translata. Id autem, quod Definitiue dicitur esse alicubi, ita debet ibi esse, ut naturaliter repugnet ei esse alibi, ex vi illius modi existendi.

ARTICVLVS VI.

Utrum Christi Corpus sit mobiler in hoc Sacramento?

30 *R*espondeo, & Dico Primo, Corpus Christi in hoc Sacramento verè & propriè transferretur; ac

tur; ac proinde mouetur de loco in locum ad motum specierum. Est certa. Nam Concilium Trident. sess. 17. cap. 6. definit: *Christum unigenitum Dei Filium in processibus circumgestandum*: quæ circumgestatio non potest fieri sine motu locali. Et ratio est, quia Corpus Christi est realiter connexum speciebus: ergo dū species transferuntur de loco in locum, simul transit Corpus Christi de loco in locum. Vnde reiicienda est sententia Durandi dist. 10. q. 3. quam approbat Caietanus hoc loco; scilicet Corpus Christi, nec per se, nec per accidens moueri ad motum hostiæ; sed solum dici moueri denominatione extrinsecæ. Neque id sentit D. Thomas: nam vult Christum moueri secundum esse, quod habet in Sacramento; quamuis secundum esse, id est, secundum modum essendi, quem habet in celo, maneat immobilis: atqui esse, quod habet in Sacramento, est illi Corpori intrinsecum: ergo motus, quo mouetur secundum illud esse, est illi intrinsecus. Deinde, si solum diceretur moueri per denominationem extrinsecam, cō quod species moueantur; etiam diceretur calefieri, frige fieri, quia species has mutationes subeunt: quod tamen D. Thomas non concedit. Nec obstat, quod dicat, *illud moueri per accidens*; quia id solum est, non moueri per se primo; sed ad motum specierum; sicut mouetur anima, dum quis transfert corpus: hinc tamen non sequitur, animam non habere ibi motum intrinsecum.

Dico Secundò, Corpus Christi in tali translatione, seu motu, acquirit intrinsecum vbi nouum seu nouam præsentiam ad nouum spatium. Ita Scotus dist. 6. q. 6. Gabriel lectione 47. & sequitur ex prioris propositione. Pater, Quando enim Eucharistia deferretur ad infirmum, incipit Corpus Christi realiter esse præsens infirmo, cum antea non esset præsens: ergo acquisiuit nouam præsentiam. Neque verum est, illam præsentiam solum esse in speciebus: nam ipsummet Corpus Christi est realiter, & substantialiter præsens, non minus quam Angelus erat præsens, dum in corpore assumpto loquebatur Tobie.

Confirmatur; Quia Deus detractis speciebus, posset conseruare Corpus Christi in eodem loco; & tunc ipsum esset præsens, & non species. Similiter posset illud tunc mouere de loco in locum, tanquam rem spiritalem. Ergo secundum se verè præsens est, & non tantum ratione specierum, per denominationem extrinsecam. Ut omittam, quod hoc parum videatur differre à præsentia, quam ponunt hæretici. Esse enim præsens per symbolum seu figuram, est esse præsens extrinsecè.

D. V. B. I. V. M. I.

A quo moueatur Corpus Christi, dum mouetur speciebus?

Q Vidam volunt moueri à Deo: alij ab Anima Corporis Christi. Vide Scotum dist. 10. quest. 6.

Respondet, Corpus Christi moueri ad motum specierum ab eo, qui mouet species. Ita D. Thomas, & communiter Doctores; estque certa. Probatur Primo, Nam de fide est, nos verè manducare Carnem, & bibere Sanguinem Domini: Matth. 26. Iohannis 6. & ad Cor. 11. ergo nos mouemus Corpus, & Sanguinem Domini. Pater

consequentia: nam *manducare & bibere* duo requirunt: Primò, motum quandam localem rei quæ sumitur; debet enim trahi ex ore in stomachum. Secundò, vt hic motus fiat à manducante vitaliter; id est, per potentias animæ: vnde si hæc traiectio fiat per alium, v. g. mediante fistulâ, non erit manducatio. Vnde patet, Corpus Christi non moueri à solo Deo, aut à sola Anima Domini: quia sic traiectio non fieret à manducante. Probatur Secundò, Concilium Trident. definit *Corpus Christi esse circumgestandum in supplicationibus*, à Sacerdote scilicet, non à Deo, vel Anima Christi. Probatur Tertiò: Ratione, Quia sicut antea substantia panis firmiter annexa erat speciebus per naturalem vnionem cum ipsis, sic vt nulla vis creata posset illas separare manentes saluas: ita Corpus Christi, quod succedit in locum panis, firmissimè connectitur speciebus, non mediante aliqua vnione formali, sed mediante vnione effectiua; qualis est, qua magnes vnit sibi ferrum: & simili modo species vnuntur Corpori Christi, ita vt sit mutua vnio effectiua, sicut inter panem & species erat mutua vnio formalis. Huius signū est, quod Corpus Christi tam diu maneat, quam diu saluæ sunt species. Hæc igitur vnio & connectio mutua, causa est, cur motus speciebus necessario etiam moueatur Corpus Christi: sicut, si moueas magnetem, necessario etiam moueas ferrum, quod magnes sibi vniuit.

Notandum tamen est, Deum posse mouere Corpus Christi extra species; & illud rursus ponere sub speciebus. Imò probabile est, Animam Christi per dotem agilitatis posse mouere Corpus suum in Eucharistia, etiam extra species; & rursus speciebus subintroducere, cessante illa vnione effectiua: & tunc Corpus Christi per se primò moueretur; quia motus ab ipso inciperet, non à speciebus. Idem credibile est posse Angelum. Vide Gabrielem lectione 45.

D. V. B. I. V. M. I. I.

Vtrum mutatio facta in Corpore Christi, quæ iurè est in Eucharistia, etiam fiat in illo, vt est in celo; vel contra? Idem queri potest de omni corpore existente in duobus locis?

R Espondeo Negatiuè. Et quidem id manifestum est in motu locali: quia implicat, vt motus localis, quem Christi Corpus habet in Eucharistia, sit idem numero in celo. Ratio est; quia præsentia, seu vbi, ad quod terminatur motus localis, est essentialiter immobilis: vnde essentialiter differt ab omni alia præsentia.

Sed maior difficultas est de motu alterationis: vt de calefactione, frige factione, &c.

Verum dicendum est, ex naturâ rei non transferri has mutationes, aut terminos earum, quidquid alij dixerint; sed solum ex diuino beneplacito.

Quod non ex natura rei: Probatur, quia si corpus hic existens & Romæ, calefiat hic; non ideo calefiat Romæ: ergo ex naturâ rei non transfertur hæc mutatio.

Antecedens patet: Primò, Quia fieri potest, vt eo tempore, quo hic calefit, Romæ applicetur causa refrigerans, quæ sine dubio inferet frigus.

Secundò,

Concil. Trident.

Inter Christum & species est vnio effectiua: hinc ipse mouetur, ad motum carum.

Potest moueri Corpus Christi extra species à Deo, vel à sua anima.

34 Negatiua.

35 Ex natura rei nec motus alterationis, nec termini earum transferri vel replicari possunt.

Primò.

Darandus & Caietanus negat.

D. Thomas explicatur.

31 Translatio: ne acquirit intrinsecum vbi nouum.

32 Corpus Christi mouetur ab eo, qui mouet species.

Secundò.

Secundò; Quia ignis hic calefaciens, non potest calorem suum trajicere Romam: tunc quia locus ille est extra ambitum virtutis eius; tunc quia nulla causa naturalis potest idem ponere duobus locis, etiam intra suum ambitum. Dices, ratione subiecti fieri ut sit in duobus locis. Respondeo, Subiectum id non posse efficere: nam subiecti est solum recipere calorem, non autem influere actum dando ei esse: ergo calor iste non replicatur Romæ propter identitatem subiecti; sed necesse est, ut à sua causâ efficiente accipiat esse Romæ; quod tamen eius causa efficiens non potest dare.

Tertiò.

Tertiò; Quia corpus, ut est hic, nullam habet intrinsecam dependentiam à se, ut est Romæ: ergo non est necesse, ut qualitatem, quam hic accipit, etiam Romæ accipiat.

Quartò.

Quartò, Quia presentiam, situm, extensionem ad locum, vel indivisibilitatem, quam habet in vno loco, non habet in altero; ut patet in mysterio Eucharistiæ: ergo non est necesse, ut habeat illud accidens etiam in altero loco, quod habet in vno. Si dicas, Illa accidentia pendere à loco, & ideo non trajici in alium locum: Respondeo, ergo ex eo, quod corpus hic recipit accidentia, quæ vel non possunt trajici (ut est presentia, & ubi;) vel non trajiciuntur reipsa (ut extensio, figura, situs;) colligimus etiam alia accidentia naturali virtute non trajici. Si enim, propter identitatem subiecti, accidens quod in eo hic recipitur, necessariò deberet etiam alibi in eo recipi, omne accidens in eo receptum deberet trajici; vel certè, si non posset trajici, etiam non posset in eo recipi.

36
Si tempore
Passionis
fuisse al-
terata Eu-
charistia,
non fuisse
in ea Chri-
stus passus.

Hinc sequitur, Si tempore passionis fuisse servata Eucharistia, Corpus Domini non fuisse alteratum in illa, aut lacerandum, sed prorsus illatum permanfurum etiam in forma naturali alteraretur & laderetur: & consequenter nec animam separandam ibidem fuisse.

37

Super est de actibus vitalibus: quos quidam existimant necessariò trajici, propter sympathiam, quam habet anima ut est in vno loco, ad seipsam, ut est in alio.

Actus vi-
tales non
replicantur
necessariò
ad replica-
tionem sub-
iecti.

Sed contrarium est probabilius. Ratio est, Primò; Quia nulla est dependentia intrinseca inter hominem, ut est hic, & ut est alibi. Similiter nec inter animam ut hic, & ut est alibi, quando utrobique omnino perfectam & adequatam presentiam habet. Ergo nulla est ratio, cur sit necesse actum vitalem; qui hic fit, etiam ibi fieri: ut si hic videas Petrum, etiam eundem videas Romæ.

Secundò; Quia hic actus non trajicitur ratione receptionis; scilicet quod recipiatur in subiecto duobus in locis constituto; ut patet ex dictis. Neque etiam ratione effectus; eo quod efficiatur à causâ in duobus locis constitutâ. Nam quod hic operatur, non necessariò operatur alibi: Si enim Dominus loquatur in cælo, non opus est illum loqui in Eucharistia; ut omnes faterentur. Neque etiam ratione sympathiæ; quia inter animam, ut est hic adequatè & perfecte, & ut est alibi, nulla est sympathia; cum sympathia requirat dependentiam. Adde, sympathiam non efficere, ut eadem numero actio trajiciatur, sed ut nova resultet: ut patet, dum quis leditur in pede. Idem enim dolor non est in capite, sed alius resultat.

Dices, Ergo fieri potest, ut quis in vno loco peccet, & in altero mereatur: ac proinde, ut hic saluetur, ibi damnetur.

Respondeo, Si loquamur de potentiâ Dei absolute, concedo totum. Tamen, quia id non est consentaneum rerum naturis, ideo, posita tali replicatione in homine viatore, credibile est Deum tali providentiâ eum gubernaturum, ut eundem statum consequatur.

DVBIUM III.

Verum Corpus Christi, ut est in Eucharistia, possit à causis naturalibus immutari alia mutatione, quam motu locali?

Respondeo, Non posse: quidquid dicant Nominales. Ita D. Thomas, & communior sententia Doctorum. Vide Scotum dist. 10. q. 9. Patet discurrendo per omnia genera mutationum. Non enim potest generari à causa naturali, cum iam existat; nec corrumpi, cum sit incorruptibile. Sed etsi in propria specie mortale esset, ut erat in in vltima cæna, tamen in Eucharistia corrumpi naturaliter nequiret. Ratio est; quia causæ naturales non possent illud alterare qualitativis corruptivis, quibus naturale temperamentum evertitur: corruptio autem ex alteratione nascitur.

Probat Prior pars; Quia ut qualitas aliqua recipiatur in Corpore Christi sub Eucharistia, necesse est ut ipsa accipiat modum existendi indivisibiliter, & in seipsa replicetur; qui modus est valde supernaturalis, unde à nulla causa naturali fieri potest. Quare nulla causa naturalis potest illi aliquam qualitatem imprimere; ac proinde nec potest illud corrumpere. Hinc etiam fit, ut partes Christi, etsi simul sint, nec distent loco; tamen non possint in se vicissim agere, sicut fit in nobis. Ex quo sequitur illud corpus non posse etiam decrescere, vel accrescere. Decretio enim seu imminutio corporis, fit ex eo, quod aliquæ particule ab alijs vi caloris consumantur in auras. Accretio verò ex applicatione alimenti & distributione per membra, eiusque post multas alterationes assimilatione.

Verum autem Christi Corpus possit corpora circumstantia immutare, non est ita certum. Nominales affirmant; sed ob meritum fidei dicunt hanc actionem impediri.

Verum contrarium est probabilius, & tenet D. Tho. cum alijs. Ratio est, Quia sicut corpus & corporales qualitates non possunt existere naturaliter, nisi extensa; ita credibile est non posse agere naturaliter, nisi extensa: modus enim agendi, sequitur modum existendi. Confirmatur; quia effectus harum qualitatum naturaliter postulat extensionem: non enim potest calor produci, nisi in re divisibili: ergo & ipsa causa debet habere extensionem, ut naturaliter possit agere. Patet consequentia: Quia cum sit causa uniuoca, effectus non habet altioremodum existendi in ipsa, quam in passio.

DVBIUM IV.

Quomodo Corpus Christi desinat esse in Eucharistia?

Respondeo, & Dico Primò, Non desinere ibi esse per motum localem, quo, corruptis speciebus adscendat in cælum. Est contra quosdam Theologos huius ætatis.

Probat

ARTICVLVS VII.

Utrum Corpus Christi, prout est in hoc Sacramento, possit videri ab aliquo oculo, saltem glorificato?

Respondeo, Nō posse videri oculo corporali, 44. ut est in hoc Sacramēto. Est communis sententia Doctorum dist. 10. exceptis Nominalibus. Non potest hic videri oculo corporali.

Probatur Primò, Ratione D. Thomæ: Quia corpus visibile debet immutare mediū per sua accidentia aut qualitates diffundendo species visibiles: sed qualitates Corporis Christi non possunt immutare medium: ergo hoc Corpus non potest videri naturaliter. Maior patet. Probatur minor, Quia qualitates Corporis Christi sunt hic mediāte substantiā, scilicet mediante Corpore Christi, ac proinde indiuisibiliter: vnde non habent per se habitudinem ad species panis, vel ad corpus circumstantis; id est, non coextenduntur speciebus panis vel spatij: ergo non possunt species visibiles diffundere.

Secundò, Quia accidentia Corporis Christi sunt hic per modum substantiæ; id est, secundum eum modum, qui conuenit substantiæ per se, vt prescindit ab accidentibus sensibilibus: atqui substantia per se non est visibilis, aut imaginabilis: ergo nec accidentia, vt sunt in Eucharistiā.

Quæ ratio etiam probare videtur, nec supernaturaliter quidem videri posse. Nam oculus corporeus nō potest eleuari in sua operatione ad videntiam substantiæ rei in se, vt prescindit ab accidentibus sensibilibus. Quod cōfirmatur, quia Corpus Christi non potest videri ab oculo intuitiue, sine modo illo, sub quo existit: atqui hic modus penitus est inuisibilis, vt pote extra rationem obiecti sensibilis; sicuti sonus videri non potest: ergo & Corpus Christi affectū hoc modo, est penitus inuisibile. Maior probatur, quia sicut non potest videri corpus, quod est extensum, nisi videatur illa extensio; ita etiā non potest videri inextensum, seu collectum in statu indiuisibilem, nisi ille status & modus videatur; visio enim fertur in re, prout est in se; nec potest eam abstrahere à suo modo absoluto, qui illam immediatē afficit. Cōfirmatur, Nō potest videri nisi in certo spatio vel diuisibili vel indiuisibili: ergo non potest videri, nisi cum illo modo, quē habet in spatio. Quare sicuti substantia spoliata colore & luce, non est visibilis, ita etiam color & lux spoliata extensione, non sunt vllo modo visibilia.

Dices Primò, D. Thom. ad 2. art. Oculū Christi videre seipsum sub Sacramento existentem; tamen non videre modū existendi. Respondeo, Ob hoc argumentum Thomistæ passim existimant oculū Christi videre seipsum, quatenus est in hoc Sacramento. Sed contra; Si oculus Christi potest seipsū videre, vt est in Eucharistiā, tūc non etiam oculi Beatorū? nec enim species impediunt: quia nō solum interius latet, sed etiā est in superficie. Vnde fortasse D. Tho. solum vult dicere, oculū Christi, vt est in hoc Sacramento, videre seipsum, nō vt est in Sacramento; sed vt est in cælo: ita vt oculus videns, & visio sit in Sacramento, res visa in cælo. Quia probabile est, per concomitantiam visionem sui, quam habet de se in cælo, esse in Sacramento.

L 11

Dices

Nec se ipsum hic videt cor-
porali
oculo.

Probatur Primò, Quia sic Corpus Christi habet modum existendi spiritalem & indiuisibilem extra Sacramentum, scilicet in aëre, & in cælo: quod est prorsus inauditum, & implicite est contra doctrinam Ecclesiæ; quæ dum docet Corpus Christi sic esse in Eucharistiā, implicite negat illud sic esse alibi. Dogmata enim fidei, quæ aliquid peculiare affirmant, habent vim exclusiuam. Vt cum fides docet Filium assumpsisse naturam humanam, implicite insinuat Patrem, aut Spiritum sanctum non assumpsisse. Sic cum docet tres esse personas diuinas, insinuat non esse plures. Ergo pari modo cum docet Christum in Eucharistiā esse spiritalem, inuisibilem, & indiuisibilem modo; insinuat eum sic non esse alibi. Secundò, Quia in cælo tot essent replicationes Corporis Christi, quot ab initio fuerunt consecrationes, æque in dies augerentur. Tertiò, Christus quotidie ascenderet in cælum, sicut olim semel ascendit. Denique, ille modus existendi, non est conueniens functionibus humanæ naturæ: ergo non debet extra Eucharistiā, ob quam solam institutus est, conservari.

Dico Secundò, Corpus Christi non definit ibi esse per solam mutationē factam in speciebus. Est contra Caietanum hoc loco. Probatur, Quia corpus habebat hic veram præsentiam, & sibi intrinsicam, quam corruptis speciebus amittit: ergo non definit hic esse per solam extrinsecam denominationem, sed amittit intrinsicam præsentiam, seu intrinsicum vbi.

Dices, Deus definit esse in creatura per mutationem solius creaturæ: ergo similiter dici poterit de Corpore Christi.

Respondeo, Desinente creatura, definit quidem Deus esse in illa; non tamen definit esse in illo spatio, in quo erat creatura, sed semper manet præsens ibi, sicut antè, ac proinde nō immutatur. Quod si desineret esse in eodem spatio, verè immutaretur. Quare ne faciamus mutabilem, ponimus immensum. Secus est de Corpore Christi, quod non manet præsens eidem spatio corruptis speciebus.

Dico Tertiò, Corpus Christi non solum amittit præsentiam ad hoc spatium, sed etiam absolutè modum existendi indiuisibilem. Patet, Quia nusquam retinet hunc modum, speciebus sacramentalibus desitis.

Dico Quartò, Christus videtur desinere esse in Eucharistiā per subtractionem influxus, & deperdentia, qua diuinitus ibi fuit positus. Probatur, Quia non retinet duas dependentias substantiales, duas replicationes, vt dictum est: ergo definit secundum alteram; non secundum eam, quam habet in cælo, (nam illa non terminatur ad Corpus Christi, vt est in Eucharistiā:) ergo secundum eam quā ponitur in Eucharistiā.

Dices: Ergo si Christus non haberet modum essendi naturalem, desineret in nihilum.

Respondeo, Posita tali hypothese, conueniret non desinere in nihilum, sed alibi conservari secundum illum modum existendi. Si quis tamen supponat ita desinere, vt nunc definit, & non habere alibi esse, potest concedere desitum in nihilum: sicuti per actionem transsubstantiationis, si alibi non esset, quodammodo ex nihilo crearetur. Neque mirum est, ex mira hypothese mira sequi.

41
Nec definit hic esse per solam mutationem factam in speciebus.

Obiectio.

Solutio.

42
Amittit modum existendi indiuisibilem.

43
Desinit hic esse per subtractionem influxus diuini.

Dices Secundò, Si lux vel color cōtraheretur in punctum, & tunc continuè multiplicaretur per replicationem sui in aliquo subiecto vel spatio, haberet rationem continui: ergo posset videri: atqui sic fit in hoc Sacramento: ergo &c. Respondeo, Non haberet rationem continui materialis, & quātitatiui, quod per partes diffunditur; sed spiritalis, quod per se totum diffunditur, ita vt totum sit in singulis punctis: vnde non esset visibilis.

DVBIUM I.

An saltem intellectu possit conspici hoc Corpus & quomodo?

47 **R**espondeo, & Dico Primò, Dubitandum non est, quin lumine supernaturali, tūm in diuinā essentia per cognitionem matutinam; tūm extra per cognitionem vespertinam, possit hoc Corpus cum suo modo existendi intuitiue cerni.

48 Dico Secundò, Etsi lumine naturali non possit hic modus existendi perfectè cognosci ab Angelo; probabile tamen est, posse ipsum Corpus Christi cerni ab illo in Eucharistia.

Prior pars, Est D. Thomæ & cōmunis sententia Doctōrū: quia hic modus existendi Corporis Christi, in sua ratione est omnino supernaturalis; ac proinde supra naturalem cognitionem Angelicam. Pōtēst tamen hic modus imperfectè cognosci ex analogia eius modi, quo existunt res spirituales, qui modus Angelo satis perspectus est.

49 Altera pars est Scoti d. 10. q. 8. Oceami, & Gabrielis lect. 45. pro qua aliquot rationes adfert Scotus. Probatur Primò, Quia Angelus naturaliter facillè videt ibi non esse substantiam panis; & accidentia sine subiecto conseruari; vnde facillè colligit ibi esse Corpus Christi. Sed hæc ratio solum probat, illud coniecturā cognosci, supposita generali fide, vel cognitione huius mysterij; non autè cognosci intuitiue. Vnde Probatur Secundò: Corpus Christi est quiddā naturaliter ab Angelo intelligibile: Neque hoc tollitur per illum modum indiuisibilem existendi; nam hic modus est illi corpori accidentarius, & quasi superueniens illius substantiæ; vnde non potest auferre id, quod prius naturā, & per se, corpori conuenit. Neque indiuisibilitas impedit; quia hic modus existendi non repugnat obiecto intellectus Angelici, sicut repugnat obiecto sensus. Neque etiam necesse est illum modū intuitiue cognosci; satis est cognosci per analogiam alterius modi naturalis.

Et dēmo-
strat.
Ex his sequitur, etiam Demones Christi presentiam in Eucharistia naturaliter posse cognoscere. Sed ex hoc adpectu non accipiunt aliquam voluptatem, sed summum horrorem, sicut reus ex presentia iudicis.

DVBIUM II.

Utrum Christus possit videre in Sacramento oculo corporali ea quæ circumstāt hostiam; vel alias operationes sensuum, aut intellectus habere?

50 **R**espondeo, & Dico Primò, Naturaliter non potest vti sensibus exterioribus, vel interioribus in Eucharistia. Ratio est, Quia ad hoc requiritur instrumentorum extensio certæque conformatio, & spirituum animalium cooperatio.

Dico Secundò, Ob eandem causam non potest

naturaliter intelligere cum conversione ad phantasmata; id est, cooperante phantasia.

Dico Tertiò, Videtur tamen naturaliter posse elicere actus intellectus non dependentes villo modo ab usu phantasia. Ratio est, Quia hi sunt merè spirituales, nec dependent à corporali figurā, vel cōformatione instrumentorum: modus enim ille existendi indiuisibiliter, est illis actibus naturalis. Idem dicendum de actibus voluntatis. Dices, Vis creata non potest vllum actum vel effectum replicare infinities, sic vt illa replicationes sint naturaliter separabiles. Respondeo, verum est: Vnde hæc intellectio non poterit elici naturaliter sub omnibus punctis hostiæ, sicut Corpus Christi & Anima sub omnibus punctis ponitur; sed sub aliquo puncto vel particulā, vbi Christo placuerit.

Dico Quarto, Valdè probabile est, Christum in Eucharistia virtute diuina oculo corporali videre Sacerdotē, & alios presentes; audire eius vocem; & reliqua. Probatur Primò, Quia cū Dominus per hoc Sacramentum nobiscum habitat corporaliter; omnino decebat, vt haberet aliquod nobiscum corpore commercium per sensus corporales, neque ibi esset modo stupido, & mortuo. Secundò, Quia Deo id facillimū est, vel dando species indiuisibiles Christi oculo; vel singulari modo concurrente cum oculo, vt etiam sine speciebus, & spiritibus animalibus videat.

ARTICVLVS VIII.

Utrum, quando in hoc Sacramento miraculosè apparet caro, vel puer, sit ibi Corpus Christi?

D. Thomas ponit hic duos modos, quibus tale quid potest apparere. Circa quæ:

Notandum Primò, Interdum fieri posse, vt Dominus in propria, & sibi intrinseca figura appareat; vt docet Gabriel lectione 51. citans etiam Alexandrum Alesensem. Nam exhibuit se aliquando ob singularem deuotionem seruorum suorum in forma pulcherrimi pueri, & permisit se amplecti, & exofculari; vt refert Paschasius lib. de Corpore Domini cap. 14. de quodam Sacerdote, qui id à Domino impetravit; cuius precibus rursus in pristinam Sacramenti formam est immutatus. Credibile tamen est id esse perrarum; & frequentius fieri (vt docet D. Thomas) vel solā oculorū immutatione, vel circūpositione figura humanæ circa Eucharistiam. Non tamen virget quod hic obijcit D. Thomas contra priorem modū, scilicet Christum nō posse in propria specie videri, nisi in vno loco: hoc enim supra q. 75. a. 1. n. 25. refutatum est; & patet ex apparitione, quæ facta est Paulo in viā, vbi Dominus Paulo in propria & intrinseca specie apparuit, etsi etiam secundum eandem speciem esset in celo.

Notandum Secundò, Quando hostia videtur versa in carnem, vel species vini in Sanguinem; dupliciter id fieri potest, iuxta D. Thomā. Primò, Sine vlla intrinseca mutatione specierum, per solā immutationem oculorum, vel aeris; & tunc sine dubio manet Christi Corpus sub speciebus: quomodo credendum est fieri, quando hæc species parum durat. Secundò, Si Deus mutet ipsas species sacramentales, inductis quibusdam qualitatibus sensibilibus

sensibilibus carnis vel sanguinis; v. g. colore, vel spissitudine, conseruata quantitate, & alijs accidentibus occultioribus, quæ sufficerent ad conseruandam panis, & vini substantiam; & tunc etiam subtili specie carnis, & sanguinis, manet Christus sacramentaliter.

⁵⁴ Quando mutantur species sacramentales, ordinariè non est ibi caro Christi naturalis in specie naturali.

Quod si tamè esset specierum mutatio, vt substantia panis, aut vini nequiret cōseruari (vt si totum temperamentum intrinsecè mutaretur) tunc non maneret ibi Corpus Christi sacramentaliter. Gabriel tamè & Alex. Aferis existimant, quando diuinitus mutantur species sacramentales, verè poni ibi carnem Christi naturalem in specie naturali. Verùm, etsi hic modus Deo sit possibilis, credibile tamen non videtur, quòd eo vtatur, saltem ordinariè, vt illi putant. Primò, Quia interdum ista species carnis & sanguinis diu perseverat, & sensim nigrescit, & corrumpitur; vt patet in multis locis: Corpus autè Domini & Sanguis est incorruptibilis. Secundò, Quia vbicunque est Corpus Domini, ibi etiam est Sanguis, & Anima, iuxta

Concilium Trid. sess. 13. c. 3. nam partes Domini nunquā ampliùs separabuntur. Atqui non est probabile in illa portiuncula carnis, tot annis manere Sanguinem eius & Animam. Tertiò, Quia non est credibile, quando Sanguis miraculosè manat ex hostià, esse Sanguinem Domini in propria specie. Nam Sanguis Domini non potest esse extra venas, & manere extra corpus; vt patet ex Concil. Trid. Est ergo quiddam miraculo efformatū; ad significandū, ibi latere corpus viuum habens sanguinè.

Notandū Tertiò, Si Sacerdos non abhorreret, posset illam speciem, quæ in carnè versa videtur, sumere in sacrificio; quia nullum est præceptum, quod prohibeat; & pertinet illa sumptio ad sacrificij complementū. Melius tamen existimatur, vt ad fidelium consolationem, Christi quæ laudem conseruetur. Quod cum sit, nō est opus aliam hostiam, vel aliud vinum consecrare: tūm quia id nō esset complere sacrificiū inchoatum, sed nouū instituire: tūm quia Summus Sacerdos Christus cōsetur tunc dispensare, ne sacrificiū debeat cōsumi.

Concil. Trident.

⁵⁵ An sic mutata species possit sumi.

An debeat fieri noua consecratio.

QVÆSTIO LXXVII.

De Accidentibus remanentibus in Sacramento.

In Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum Accidentia remaneant sine subiecto in hoc Sacramento?

¹ De fide est, accidentia remanere sine subiecto.

R Espondetur: Accidentia panis & vini post consecrationem remanent sine subiecto. Intellige, de tota collectione. Et sic est fide tenendū. Probatur Primò, ex Concilio Constantiens. sess. 8. vbi damnatur iste articulus Wicleffi: *Accidentia panis nō manent sine subiecto.* Itē ex Concil. Lateranensi magno sub Innocētio III. Florentino, & Tridentino suprā q. 75. a. 2. n. 32. citatis. Idem docet Cyprianus ferm. de cenā Domini: *Panis iste non effigie, sed naturā mutatus; omnipotentia Verbi factus est caro.* Cyrillus Hierosolym. sub specie panis datur tibi Corpus; sub specie vini datur tibi Sanguis. Vide Ambrosium, Gregorium, Cyrillum Alexandrinū, & alios suprā q. 75. a. 2. n. 33. citatos. Docent enim communiter Patres, Christi Corpus, & Sanguinem nobis exhiberi sub specie panis & vini, substantiā illorum mutatā.

Probatur Secundò, Fide tenendum est, substantiā panis & vini desinere, & accidentia remanere: ergo remanent sine subiecto. Nō enim inexistunt Corpori Christi, vt etiam fides docet; alioqui Corpus Christi esset album, rotundum, liquidum, fragile, atque adeò passibile: imò nec possunt illi inexistere, quia existunt diuissibiliter; Christi autem Corpus existit indiuisibiliter. Neque etiam inexistunt aëri, vt rectè probat D. Thomas.

DVBIVM I.

Quomodo possit fieri, vt Accidentia sine subiecto, cum accidentis esse sit inesse: & accidentis omne debeat indiuiduari à subiecto?

² **R** Espondeo, Thomas Waldensis tom. 2. c. 76. adfert multa testimonia veterum Philosophorū, qui censebant accidentis posse esse sine omni

subiecto. Inter SS. Patres Basilius hom. 2. & 6. Hexameron docet lucem illam, quæ fuit creata primo die, fuisse absque subiecto & vehiculo, vsq; ad diem quartum, quando conditū est corpus solare, in quo lucem illā putat fuisse repositam: tri-duo autem præcedente, effecisse diem radiorum emissionem, noctem verò eorumdem retractionem. Basilium sequitur Procopius Gassus in 1. c. Gen. & Damasc. lib. 2. de Fide c. 7. Hec opinio, etsi vera non sit, non tamè est impossibilis, vt quæ à clarissimis ingenijs asserta sit. Sicut enim, (vt rectè Basilius hom. 6.) *aliud est albedo, aliud corpus, quod per illā fit album; sic aliud est lux, aliud corpus lucidum: & quāuis nos, inquit, ea separare non possumus, nisi cogitatione, Deus tamen re ipsa illa separare potest.* Ratio est, quia actu inexistere non est de ratione formæ accidentariæ; sed est tantummodò modus quidam illius necessarius, vt conuenienter naturæ suæ existat, & subiectum perficiat. Quod confirmatur; quia hæ formæ à Deo institutæ sunt, vt perficiant & exor-nent substantias creatas, quæ secundum se alioqui imperfectæ sunt & informes: ergo habent propriā & distinctam entitatem, & perfectionē; ergo vnio cum substantia non est de essentia illarum; sed solummodò quadam illarum modificatio in modo existendi. Nunquam enim de essentia rei absolute, potest esse vnio ad aliquid extrinsecum. De quo vide Scotum dist. 12. quæst. 1.

Accidentia posse esse sine omni subiecto, & Philosophi & SS. Patres senserunt.

Probat idem ratione.

Neque verum est, accidentia indiuiduari à subiecto, nisi vt à causa extrinseca, & potius in fieri quàm in facto esse: nam intrinsecè indiuidua sunt per suam intrinsecam differentiam indiuidualem.

An accidentia indiuiduantur à subiecto.

DVBIVM II.

Vtrum, vt Accidentis per se existat, debeat illi addi aliquis modus positivus, qui sit veluti subsistentia per se?

³ **C** Aietanus hoc loco affirmat, docetque hunc modum tribuere quantitati vim substantiæ, & materiæ

Caietanus
hunc modum
admittit.

& materia prima; ita ut per eum fiat vice materia & vice substantia; possitque subire munus materiae & substantiae in excipiendis, & sustentandis alijs accidentibus. Alij admittunt quidem modum positivum, non tamen tribuunt ei omnia quae Caietanus, sed solum, quod faciat accidens per se existere.

4
Probabilis
negatur.

Respondeo, & Dico Primò, Probabilis est nullum modum, vel entitatem positivam requiri, ut accidens per se subsistat. Ita Scotus dist. 12. q. 1. & Dominicus Soto dist. 10. quest. 2. art. 2. & insinuat D. Thomas hoc loco.

Probatur Primò, Quia hic modus, seu haec entitas, vel est substantia vel accidens. Non est substantia; tum quia in Eucharistia nulla est substantia praeter Corpus Christi; tum quia, si esset substantia, deberet esse subiectum accidentis; & sic accidentia non essent ibi sine subiecto; quod est contra fidem, ut patet ex dictis. Non etiam est accidens; quia nihil iuaret alia accidentia ad existendum per se; nam ipsummet egeret alio modo ad sic existendum; & iste rursus alio, sicque in infinitum. Si dicas, Esse modum accidentalem oppositum inherentiæ actuali accidentis. Contra: Quia hic modus nihil iuaret, cum sit res maxime imbecillis, tota pendens ab ipsa accidentis substantia.

Probatur Secundò, Quia anima rationalis, dum separatur à corpore, non accipit tale modum positivum existendi per se, sed manet in sua existentia priuata modo unionis cum corpore; cum tamen ipsa sit substantia, quae longissimo tempore mansura est separata, & suas functiones obitura; ergo non est credibile accidens accipere talem modum à sua natura tam alienum; praesertim cum breui tempore vel sit perituum, vel materiae uniendum. Antecedens patet, quia alioquin non appeteret unionem corporis.

Obiectio.

Dices Primò, Per hunc modum accidentia perfectius existent per se; eruntque aptiora ad recipienda & sustentanda alia accidentia; ergo hic modus non est negandus.

Solutio.

Respondeo Primò, Admisso Antecedente, nego Consequentiam: Quia cum hic modus non resultet naturaliter ex separatione accidentis, non est etiam credibile dari à Deo supernaturaliter; tum quia non datur anima rationali separate; tum quia sine hoc modo possunt accidentia seorsim à subiecto existere, quantum satis est ad occultandum Corpus Domini, & ad sustentanda alia accidentia. Vnde superuacuum est imaginari perfectiorē modum; praesertim cum hic non agatur de accidentibus illis perficiendis. Respondeo Secundò, Negari etiam potest Antecedens, saltem ex parte: nam accidens, quod est subiectum alterius accidentis, ut quantitas coloris, per suam entitatem illud recipit & sustentat; neque ad hoc officium ille modus quidquam iuvat.

Dices Secundò, D. Thomas hic ad 4. ait, *Accidens dum per se subsistit esse compositum ex esse, & quod est*; ergo vult accidenti tunc addi nouum modum existendi per se.

Illustratur
mens D. Thomae.

Respondeo, Solum vult dicere, accidentia, dum inhaerent subiecto, non considerari ut formas, quae habeant esse; nam solum esse non sibi, sed subiecto habent: cum autem separata sunt, tunc considerari ut habentia esse; quia non applicant alteri, sed sibi tantum illud habent. Per esse autem intelligit existentiam, ad quam tunc comparatur accidens; ut subiectum ad suam formam; iuxta

D. Thomam. Et hoc sensu dicit tunc accidentia composita ex esse, & quod est.

Dico Secundò, Ut accidentia per se subsistant, satis est, ut illorum existentia vel entitas actualis, diuina virtute, substracto subiecto, conferretur seu continetur. Insinuat D. Thomas hic in Corpore; & docet optimè Scotus. Ratio est, Quia illorum accidentium natura seu entitas actualis, prior est naturā quam unio cum subiecto: ergo potest conferuari desinente illa unione; quia id quod prius est, potest conferuari sine posteriore.

Aduertendum autem, hanc conseruationem posse dupliciter fieri. Primò, Per solam actionem conseruationem, quā Deus illam formā antea conseruabat in subiecto, nullā creaturā effectiue intrinsecè cooperante: haec enim actio continuata sufficit, ut accidens maneat existens euanescente subiecto: Nam subiectum nullum influxum effectiui habebat in illud accidens; sed solum materialiter illud excipiebat; id est, ei vniebatur: unde fiebat ut conuenienter naturā suā existeret. Quare non est imaginandū, Deum substracto subiecto supplere vicem subiecti vel materiae: cum causalitas materiae vel subiecti non possit suppleri per aliquem effectiui influxum: consistit enim in quadam intima unione formae, & subiecti; quae unio necessariò perit desinente subiecto, quamuis maneat idem prorsus influxus Dei in ipsam entitatem formae. Secundò, Fieri potest haec conseruatio extra subiectum, per nouum aliquem influxum Dei; quando videlicet ipsum accidens etiam à subiecto effectiue conseruabatur: tunc enim non sufficit antiquus influxus Dei; sed opus est nouo, quo supplatur influxus subiecti, vel causae creatae; ut per se constat. *Vide lib. 12. de Perfectionibus diuinis cap. 10. num. 111. ubi ostenditur quo pacto species Eucharistica per se, nulli subiecto innixa consistant. Vide etiam lib. 3. de Summo Bono cap. 4. num. 48. & sequentibus, ubi latè probatur eandem actionem secundum substantiam, accidens conseruari in subiecto & extra.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Quantitas panis & vini sit aliorum accidentium subiectum?

Q Vidam existimant omnia accidentia in Eucharistia sine subiecto existere; neque quantitatem esse subiectum reliquorum. Ratio illorum est, Quia quantitas non est res aliqua distincta à substantia, & qualitatibus; sed est dumtaxat modus quidam illorum, per quem intrinsecè extenduntur: dicunt enim materiam & formam substantialem, & qualitates corporales per se esse extensas intrinsecè & proprio modo extensionis; in qua extensione possint diuinitus conseruari, reliquis omnibus, quae realiter ab ipsis distinguuntur, abolitis: unde nihil opus esse alia quantitate distincta. Ita Occam in 4. q. 7. Gabriel lectione 44. in Canonem; & aliqui alij. Quae sententia facile defendi potest, & mihi prae ceteris placet.

Verum receptior sententia est, Cetera accidentia esse in quantitate, tanquam in subiecto. Ita D. Thomas hic, & Scotus dist. 12. qu. 2. & alij passim eadem dist. Quae ad meliorem intelligentiam, sic videtur explicanda. Ut quantitas statuatur esse quoddam accidens à ceteris distinctum realiter, magnam habens conformitatem cum materia primā, quod partes materiae & formae extendat,

5
Vt accidens
per se subsistat,
seu continetur
in subiecto
aut in
alijs
accidentibus.

6
Duplicitè
potest acci-
dens extra
subiectum
conseruari.

6
Prior sen-
tentia ne-
gans, & fa-
cile cele-
sti potest.

7
Altera sen-
tentia com-
muniore
firmans.

Quid quæ-
ritur, & ad
quæ vñm.

tendat, efficiatque vt alia firmiter sit extra aliam, neque possint esse naturaliter simul: Sine hac autem quantitate partes materiæ posse esse simul, & confluere in punctum; vnde essent ineptæ ad recipiendam actionem rerum naturalium. Itaque Deus ab initio creauit materiâ primam sub quantitate, per quam expanderetur, & idonea fieret ad formas accidentarias, & substantiales recipiendas. Vnde quantitas est prima dispositio materiæ, mediante quâ recipit alias dispositiones, sic vt hæc immediatè insint quantitati; & per quantitatem insint materiæ. Quò fit, vt subtractâ materiâ, & conseruatâ quantitate, reliqua accidentia naturaliter remaneant in quantitate, tanquam in suo immediato subiecto; ita vt nulla in illis fiat mutatio quoad inhærentiam, seu vnionem cum subiecto; sed solum in quantitate.

Probat
Ratione.

Probat hanc sententiam D. Thomas tribus rationibus: quæ quia facile solui possent, adde tres alias. Prima est; Quia, nisi illa accidentia essent in aliquo communi subiecto, non haberent inter se aliquam connexionem: vnde facillè exciderent ex se inuicem; neque se mutuo necessariò comitarentur, dum aliquod ex illis moueretur loco. Secunda, Quia non posset dari commoda ratio, cur species vini hostiæ nō possent penetrare species alterius hostiæ; si nulla est ibi quantitas impediens penetrationem: nam quantitates propriæ singularum specierum possunt se mutuo penetrare per intimam præsentiam; nam calor penetrat colorem, & contrà. Tertia, Quia agens naturale nō posset hostiam naturaliter calefacere, si non subesset quantitas; quia non potest naturaliter calorem producere extra subiectum. Hoc enim esset creare. Sed, vt verum fatear, & hæc rationes non difficulter solui possunt. Quare prior sententia mihi magis probatur. Vide lib. 12. de Perfectione diuina cap. 16. num. 112. & 113.

ARTICVLVS III.

Vtrum Species possint aliquid extrinsecum immutare?

8
Responso
est affir-
mans, &
patet expo-
sitione.

Respondeo, Certum est species sacramentales posse immutare res extrinsecas. Patet experientia: nam immutant oculos, sensum gustandi, odorandi, & tangendi: item calefaciunt & refrigeriunt. Ratio est, Quia istæ species non à subiecto, sed ex se habent vim agendi: vnde calor separatus nō minùs est actiùs, quàm immersus materiæ. Confirmatur, Quia existeret per se, non impedit actionem, sed potiùs iuuat, expedit ipsam vim ab impedimento materiæ: Vnde, quidquid species possunt, dum existunt in substantiâ, possunt etiam separatim.

Quomodo
species
vini, vinum
signant.

Dices, Species vini, dum existunt in substantiâ vini, possunt producere vinum; si liquor idoneus admisceatur. Atqui hoc non possunt separata: quia non agunt in virtute substantiæ vini; vt quæ tunc non existat. Respondeo, Si accidentia vini, cum inhærent substantiæ vini, possunt per se ex alio liquore vinum generare, non concurrente immediatè ipsa substantiâ vini (vt videtur sentire Thomistæ). Etiam id possunt dum separata sunt. Nam tota actio est ab ipsis accidentibus; ipsa enim sunt virtus substantiæ. Quod si substantiâ vini immediatè debet cooperari (vt vult

Scotus dist. 12. q. 3.) accidentia per se non possunt vinum generare; sed causa vniuersalis supplet quod ipsis deest, scilicet influxum, quem haberet substantia, si adesset: & simili modo supplet influxu formæ, dum species vini calefacta, vel refrigerata reducunt se ad suam naturalem temperiè.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Species possint corrumpi?

Respondeo, & Dico Primò, Certum est, species sacramentales posse corrumpi, & desinere esse, vt experientia docet. Ratio est, Nam cum hæc sint in quantitate, vt in subiecto, possunt actione agentium naturalium similiter corrumpi introductis contrarijs qualitativis, sicuti si substantia panis & vini subesset.

9
Affirma-
tur.

Vtrum autem ipsa quoque quantitas, quæ est aliorum accidentium subiectum, corrumpi vel alterari possit, dubium est ad physicam pertinet. Si enim quantitas est coeua materiæ, & nihil quantitatis in mundo oritur, vel perit; sed eadem semper manens expanditur per rarefactionem, & contrahitur per condensationem, vt magni tenent Philosophi; sic nihil quantitatis perit desinentibus speciebus. Si autem tota quantitas in singulis rerum generationibus, & corruptionibus perit, sicut vult D. Thomas cum suis, concedendum est etiâ quantitatem ipsam desinentibus speciebus interire; non per corruptionem propriè, cum nullum subiectum subsistat per quandam veluti annihilationem, Deo desinente illam conseruare. Quando enim actio causæ naturalis adeò inualefcit in species, vt iuxta naturæ ordinem substantia panis & vini deberet corrumpi, & consequenter eorum quantitas; tunc quoque Deus desinet illam quantitatem in Eucharistiâ conseruare, sinetque in nihilum recidere.

An quanti-
tas possit
corrumpi
in Eucha-
ristiâ.

Dico Secundo, Quando species sacramentales adeò immutantur per causas naturales, vt iuxta naturæ ordinem non posset amplius natura panis vel vini sub illis conseruari, eodè momento quo desineret panis vel vinum, desinet ibi esse Corpus Christi. Est certa. Et Ratio est, Quia Corpus & Sanguis Christi succedunt in locum substantiæ panis & vini; vnde respectu mutationum, quæ fiunt circa species, sic se habent, sicut se haberent substantiæ panis & vini, exceptâ informatione: ergo desinunt, quando desineret substantia panis & vini. Vide Gabrielem lect. 84. in Canonem Missæ.

10
Quando
desinat esse
Corpus
Christi sub
speciebus.

ARTICVLVS V. & VI.

Vtrum in Speciebus sacramentalibus possit aliquid generari vel nutriri?

Respondetur Affirmatiuè. Est cõmunis sententia, & constat experientia. Si enim hostiæ multæ comburantur, generantur cineres. Si nimis diu asseruentur, generantur vermes. Et posset homo illis speciebus in magnâ quantitate sumptis per totam vitam sustentari.

11
Affirma-
tur.

Sed difficile est explicare, quomodo id fiat. D. Thomas refutat hîc tres sententias.

Tres sen-
tentia
quomodo
aliquid
generetur
ex specie-
bus.

Prima est, Generationem, quæ videtur fieri ex speciebus sacramentalibus, fieri ex aère circumstante: quod bene refutat.

LII iij

Secunda

Secunda est, Redire substantiam panis & vini in termino corruptionis specierum: quod refutat duabus rationibus; quarum secunda est bona, & sufficiens; sed prior est valde difficilis. Nam certum est, diuinā virtute fieri posse, ut tunc substantia panis, & vini redeat absque vllā conuersione Corporis Christi in illam: quia nihil substantiæ panis permansit in Corpore Christi; unde etiam si Corpus Christi nihil perdat, substantia panis potest restitui. Neque exemplum, quod adfertur à D. Thoma de aëre verso in aquam, qui redire non potest, nisi aqua reuertatur in aërem, ad rem facit: quia hic in termino conuersionis, scilicet in aqua in quam aër conuersus est, manet aëris materia: unde aër non potest redire, nisi illi sua materia restituatur, ac proinde nisi aqua reuertatur in aërem. In Corpore autem Christi, in quod conuertitur panis, nihil manet panis: unde, ut panis redeat, non est necesse Corpori Christi quidquam detrahi. Deinde certum est apud omnes Theologos, etiam Diuum Thomam Deum posse eandem numero materiam, vel substantiam reparare. Quare dum hic dicit, *hæc fieri non posse*, explicandus est D. Thomas, non posse fieri ex vi institutionis huius Sacramenti: quia non habent necessariam connexionem cum eā, Vide Caietanum.

Tertia Sententia, quam refutat D. Thomas, est, Materiam panis redire; quam ideo rejicit, quia non est ponendum hic aliquod miraculum, nisi quod ex ipsa cōsecratione necessariò sequitur.

Sententia
D. Thomæ.

Vnde tandem ipse concludit, melius dici quod ipsi quantitati miraculosè detur, ut sit primum subiectum subsequentiū formarum substantiarum: quod etiam tenent quidam alij Thomistæ, ut Ferrariensis lib. 4. contra gentes cap. 66. Innuat Henricus Quodlibeto 8. qu. 36.

12
Non placet.

Verum hæc sententia videtur omnino impossibilis, ut ostendit Scotus dist. 12. qu. 3. Primò, Quia inter quantitatem & formam substantialem non potest esse vnio substantialis constituens substantiam; cum quantitas sit accidens. Secundò, Quia sequeretur vermem genitum ex illis speciebus, non constare vera & substantiali materia, quæ tamen non minus est de ratione substantiæ corporeæ, quàm forma, sed accidente, scilicet quantitate materiæ: & sic esse vermem mathematicum, non naturalem, nisi ratione formæ: quod sanè esset monstrum inauditum. Idem sequeretur de homine, si longo tempore istis speciebus alatur. Imò sequeretur plurimas res constare quantitate, tamquam parte essentiali, vel totas, vel secundum partem; & talium rerum fieri generationes vsque ad finem mundi. Tertiò, Sequeretur mundum sensim exauriri suā primæuā materiā, nec vnquam eam restitui.

13
Sententia
tertior.

Quare dicendum est: Quando alteratio specierum sacramentalium eousque processit, ut necessario substantia panis & vini, si subsisteret, deberet desinere, & alia forma substantialis introduci; eo ipso momento diuinā virtute substitui materiam, ex qua res gignatur. Ita Guil. Occam in 4. qu. 7. Gabriel lect. 45. in Canonem. Durandus dist. 12. qu. 7. & Scotus dist. 12. quasi. 6.

Explicatur,
quomodo
ex specie-
bus aliquid
generetur.

Quæ sententia sic explicatur. Primò, Fit introductio dispositionum in quantitate hostiæ à causa naturali, v.g. ab igne. Secundò, Posita vltima dispositione, v.g. calore octo graduum in spe-

ciebus, Deus per creationem substituit materiam. Tertiò, Quantitatem illam affectam noua dispositione immergit materiā, vel certè ipsa quantitas naturaliter se illi vnit, cum sit illi intimè præsens. Quartò, Causa naturalis per dispositionem introductam concurret naturaliter cum Deo, tanquam primā causā, ad producendam formam ignis ex eadem materiā. Hæc sententia euitat omnia incommoda aliarum sententiarum; & iuxta illam, mundus non priuatur suā primigeniā materiā: & optimè saluat actionem rerum naturalium; neque multiplicat miracula sine necessitate: nam institutio huius Sacramenti necessariò hæc omnia postulat: alioqui industria humana posuisset hoc mysterium comprehendere.

ARTICVLVS VII. Vtrum Species Sacramentales frangantur?

R Espondetur, Species Sacramentales frangi, & diuidi: Corpus tamen Christi non frangi propriè, nec diuidi; sed totum manere sub singulis partibus. Dicit tamen frangi, per denominationem extrinsecam; quia illud frangitur, sub quo ipsum realiter est præsens per modum continui, & post fractionem per modum discreti.

14
Christus
hic propriè
non frangi-
tur, nisi per
& propter
species.

Notandum est, Patres interdum dicere ipsum Corpus Christi *videri, tangi, dentibus atteri*. Chrysostomus hom. 83. in Ioannem, *Ipsam vides, ipsum tangis, ipsum comedis*. Homil. 45. in Ioannem. *Non tantum se videri permittit, sed & tangi, & manducari, & dentes carni sue insigi*. Homil. 24. in priorem ad Corinth. *Quod in cruce passum non est, id in oblatione patitur, & propter te frangi sustinet, ut omnes satiet*. Similia habet Cyrillus lib. 12. in Ioannem cap. 58. Sensus autem est Christum in Sacramento non solum videri, tangi, comedi, sicuti in nudo signo; quomodo videntes, aut contrectantes imaginem Christi, dicimus videre & contrectare Christum; & quomodo Iudæi comedentes Agnū paschale manducabant Christum: sed etiam realiter sub illis signis esse præsentem, illisque tegi, & velari, ut per illa, velut per quoddam velum, ipsum reuera videamus, tangamus, comedamus, sicuti substantia per suā accidentia videtur, & tangitur. Iuxta quem modum Dominus Lucæ 8. v. 46. muliere fimbriam tangente dixit, *Tetigit me aliquis*. Et quomodo in Scripturis Angeli dicuntur videri in formā assumptā.

Quo sensu
dicatur hic
Christus
videri,
tangi &c.

ARTICVLVS VIII. Vtrum aliquis liquor vino conse- crato possit admisceri?

R Espondeo, & Dico Primò, Possè alios liquores speciebus Sacramentalibus misceri; id enim experientia constat.

15
Alij liqor-
es non
Sanguinis
sed specie-
bus miscer-
unt.

Dico Secundò, Isti tamen liquores nō miscentur propriè ipsi Sanguini. Ratio est; quia ad mixture requiritur interpositio, contactus, & vnio: Sanguis autem Christi non potest per se tangi, aut diuidi ab alio liquore externo, cum sit intra sua vasa in Corpore Domini.

Dico Tertiò, Si liquor iste vincatur à speciebus Sacramentalibus, non vertetur in Corpus Domini.

Quid si liquor mix-
tus vino-
tur à spe-
ciebus
Sacram.

16
Vini non
consecra-
tione
non desinet
Sanguis
Domini.

Domini: nam hæc conuersio non fit, nisi per ver-
ba consecrationis: sed vertetur in substantiam vi-
ni, quia species vini ita agunt, ac si vini substan-
tia adesset: atqui, si vini substantia adfuisset, con-
uertissent liquorem attusum in vinum: ergo simi-
liter modò.

Dico Quartò, Si vino consecrato infundatur
vinum non consecratum eiusdem speciei, non de-
sinet ibi esse Sanguis Christi etiam si fiat mixtio
per totum. Est communior sententia Doctorum.

Probatur: Nam ex altera sententia, quam vi-
detur tenere D. Thomas, sequuntur aliquot gra-
uia incommoda. Primò, Si duo calices vini con-
secrati inter se misceantur, desinere ibi Corpus &
Sanguinem Domini; quod haud dubie falsum est:
nam olim in primitiua Ecclesia, quando commu-
nicabant fideles sub vtrâque specie, dubitandum
non est, quin sæpè ex vno vase in aliud, scilicet ex
maiore in minus, vinum consecratum infundere
oportuerit: quod si tunc desisset ibi esse Sanguis
Domini, Ecclesia grauitè decepta fuisset. Secun-
dò, Si vinum consecratum vnus calicis vehemen-
tius agitetur, desinet ibi esse Sanguis Domini: nã

partium diuissio, & mutua intersectio corrumpet
piores species. Omitto alia.

Quare ad rationem sententia contraria: Res-
pondeo, in continuo homogeneo non dari mini-
mam partem inexistentem. Vnde quantumvis se
mutuo partes vini interfecent, numquam se per
hoc corrumpent: nam hoc ipso, quo se vicissim
interfecant, etiam inter se continuantur, sic vt se-
se mutuo conferuent. Deinde, etiam si daretur mi-
nima pars inexistens, non tamen est necessarium;
vt infra minimam se interfecent; potest enim
intersectio sistere, quando deuentum fuerit ad
minimas.

Dices ex Paludano, Ergo si gutta vini conse-
crati immitteretur in vas vini non consecrati, non
desineret ibi esse Corpus Domini: quod videtur
absurdum. Respondeo, Id non esse absurdum, sed
verissimum. Vnde hoc vinum ad vsus sacros esset
deputandum: Nam totum quodammodò est be-
nedictum, ratione contactus; quamuis non sit cõ-
secratum. Neque videtur probandum, quod ait
Sorus, tale vinum habendum, vt vinum com-
mune.

17
Respondeo
tur o. posi-
ta senten-
tia ratio-
nibus.

Obiectio
de gutta
vini conse-
crati laben-
te in vas
plenu non
consecra-
tum.

QVÆSTIO LXXVIII.

De Forma Sacramenti Eucharistiæ.

In Sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

*Virum hæc sit Forma huius Sacra-
menti, Hoc est Corpus meum.
Hic est calix Sanguinis mei?*

Respondetur Affirmatiuè. Ratio est, Quia
hæc forma significat consecrationem ma-
teriæ; & in personâ Christi profertur, ac
proinde significat id, quod est proprium
huius Sacramenti: ergo est vera forma huius
Sacramenti.

Vbi nota duplicem differentiam inter hoc Sa-
cramentum & alia: Prior est, quòd hoc Sacra-
mentum consistat in consecratione materiæ, id
est, in eo, quod materia mutetur in rem sacram;
nempe in Corpus, & Sanguinem Domini: alia
consistant in vsu materiæ. Hinc fit, vt forma Sa-
cramenti Eucharistiæ debeat significare materiæ
consecrationem, id est, conuersionem in rem sa-
cram; aliorum formæ, vsu materiæ.

Alterà differentia est, quòd reliqua Sacramen-
ta perficiantur à Ministro, vt Ministri est; non
autem vt immediatè representat personam Chri-
sti, sed vt est distincta persona, habens potestatem
à Christo deriuatam. Vnde quando dicit, *Ego te
baptizo*: (Ego) supponit pro Petro, Paulo, Chri-
sti ministro: & verbum *Baptizo* significat pro-
prium actum ministri: neque dicitur operari mi-
nister in persona Christi, nisi quatenus potestate
Christi operatur. Sed hoc Sacramentum perfici-
tur à Ministro, vt immediatè representat Christi
personam; sicut Lex vetus data ab Angelo, vt
immediatè representante personam Dei: vnde

Angelus sæpè dicebat, *Ego Dominus*. Patet id ex
forma huius Sacramenti, *Hoc est Corpus meum*; id
est, non Petri, non Pauli, sed Christi.

DVBIVM I.

Virum his verbis fiat consecratio ab Ecclesia?

Omisso errore nostrorum hæreticorum, qui
non agnoscunt vllam conuersionem, & ne-
gant formas consecratorias Sacramentorum: qui-
dam Græci recentiores docent, non solis illis
verbis consecrationem fieri; sed quâdam preces
esse necessarias, quæ aliquamdiu post illa verba
in illorum Liturgia profertur; nempe hæc, vel
similia: *Spiritus tuum sanctissimum dimitte nunc quo-
que, Domine, in nos, & in hæc dona sancta propo-
sita, vt superueniens sancta tua presen-
tia sanctificet & efficiat hunc panem Corpus sanctum Christi tui, & calicem
hunc pretiosum Sanguinem Christi tui*; quibus verbis
recitatis, dicunt fieri conuersionem. Vnde mox
Sacerdos gratias agit Deo, quòd hæc dona san-
ctificare dignatus sit, vt patet in Liturgia S. Ia-
cobi. Ita docet Nicolaus Cabasilas in expositio-
ne Liturgiæ cap. 29. & 30. & quidam alij: con-
tra quos agit Bessarion Cardinalis in proprio o-
pusculo.

Verum dicendum est, Consecrationem non
fieri illis precibus, vt Græci volunt, sed solis
verbis Domini, *Hoc est Corpus meum: Hic est San-
guis meus*; vel quod idem est, *Hic est calix Sangu-
inis mei*. Est ita certum, vt contrarium sit erro-
neum. Nam Concilium Florentinũ in instructio-
ne Armenorum hoc expressè docet, tanquam
Doctrinam Ecclesiæ, non repugnantibus Græcis.
Forma, inquit, huius Sacramenti, sunt verba salutato-
ris, quibus hoc Sacramentum conficitur: Sacerdos enim

Græcorum
opinio.

Nicolaus
Cabasilas,
Bessarion.

3
Sententia
Catholica
reijcit Græ-
corum pre-
ces vt ne-
cessarias in
consecra-
tione.

Florenti-
num.

LII iij

in persona

in persona Christi loquens conficit hoc Sacramentum. Ita Concilium. Atqui illae preces non sunt verba Saluatoris: neque Sacerdos illas pronuntians, dicit illas in persona Christi, sed in propria persona ministri. Eadem veritas insinuat in Concilio Tridentino sess. 13. cap. 3.

Liturgie. Probatur Primò, Quia Christus nec dixit, nec iussit dici illas preces. Nam neque Scriptura illas habet, nec traditione constat esse necessariò dicendas: nam in Liturgia latina, quae putatur D. Petri, non habentur tales preces, nisi ante verba Domini; post autem, nequaquam: nec etiam in Liturgia Aethiopum.

Probatur Secundò, Si illis verbis, *Hoc est Corpus meum*, non fieret consecratio, falsa essent illa verba: nam non possunt esse vera, nisi re ipsa tunc hoc sit Corpus Domini.

Consecratio Ecclesie. Probatur Tertiò, Quia prolati illis verbis, *Hoc est Corpus meum*, consuetudo totius Ecclesiae habet, ut Eucharistia exhibeatur populo adoranda, etiam apud Græcos; imò apud illos hæc verba, *Hoc est Corpus meum*, quod pro vobis frangitur, proferuntur clara voce, & populus respondet, *Amen*; quasi confirmans hoc ita esse: ergo tunc ibi est Corpus Domini.

SS. Patres. Probatur Quartò, Ex Patribus. Iustinus Apologia 2. sub finem dicit Panem fieri Corpus Domini per preces Verbi Dei; quas preces dicit esse illa verba, *Hoc est Corpus meum*. Vbi nota illa verba vocari preces, sicut & alias Sacramentorum formas; quia implicitam quandam inuocationem diuinæ virtutis continent: nam in actu exercito diuina virtus applicatur ad operandum ex intentione ministri, illa verba proferentis. Cyprianus serm. de cena Domini. Ex quo à Domino dictum est, *Hoc facite in meam commemorationem*. Hoc est Caro mea: & hic est sanguis meus: quotiescumque his verbis, & hac fide actum est, panis iste substantialis, & calix benedictione solemni consecratus, ad totius hominis salutem proficit. Hic ostendit Dominum his verbis consecrasse, & nos similiter consecrare. Ambrosius lib. 4. de Sacrament. c. 4. citatus à D. Thoma, & c. 5. explicat, quæ sint illa verba Domini; & dicit esse hæc: *Hoc est Corpus meum*. Cap. 9. lib. de ijs, qui Mysterijs initiantur, Ipse clamat Dominus Iesus, *Hoc est Corpus meum*. Ante benedictionem verborum celestium alia species nominatur: post consecrationem Corpus Christi est. Gregorius Nyssenus apud Euthymium in Panoplia titulo 21. Panis statim in Corpus mutatur, ut dictum est à Verbo, *Hoc est Corpus meum*. Chrysostomus homil. 2. in epist. 2. ad Timoth. Sicut verba, qua locutus est Christus eadem sunt, atque ea, qua Sacerdotes nunc quoque pronuntiant; ita & oblatio eadem est. Et sermone de produtione Iudæ: Hoc verbo, *Hoc est Corpus meum*, proposita consecratur: & confert cum illis, *Crescite, & multiplicamini*: hoc tamen esse discriminis, quod per hæc verba *crescite* &c. vis generatiua causis secundis tribuatur, non autem immediate fiat ipsa generatio: per verba autem consecrationis, non detur aliqua virtus panis ad conuersionem; sed immediate fiat ipsa conuersio. Damascenus lib. 4. de Fide cap. 14. Dixit Dominus, *Hoc est Corpus meum*; hoc facite in meam commemorationem: & omnipotenti eius præcepto efficitur, donec veniat. Omitto alios. Consentiunt omnes Doctores cum Magistro dist. 8.

Ratio primaria est, institutio Christi, quæ no-

bis traditione innotescit. Congruentia est; quia Ratio & congruentia, cum hoc Sacramentum sit sublimissimum, maxime attingens ipsum Deum, vipote continens naturam ab ipso assumptam; non deuit fieri, nisi verbis Christi Dei. Confirmatur; quia Baptismus non fit nisi verbis Christi, nec vllas preces adiunctas requirit. Similiter alia Sacramenta præter suam formam non requirunt vllas preces: ergo multò minùs Eucharistia, quæ non in personâ ministri, sed in persona ipsius Christi perficitur, ut dictum supra.

Vnde ad rationem Græcorum: Respondeo, illis precibus solum peti, non ut Spiritus sanctus simpliciter efficiat panem Corpus Christi; sed, ut efficiat illud nobis Corpus Christi, sic ut in nobis habeat Corporis Christi effectum. Nam qui manducat indignè, illi non est Corpus Christi sed venens: ille enim condemnationem æternam manducat & bibit.

Vnde Græci in Concilio Florent. sess. vltima interrogati ab Eugenio Papa, cur dicerent illas preces, quibus videretur peti consecratio, cum iam consecratio esset facta? responderunt, nihil se dubitare, quin consecratio tunc esset facta per verba Christi: addi tamen illas preces, ut peterent Sacrificij fructus: sicut Latini dicunt, *Iube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum*.

D V B I V M I I.

Utrum Dominus eisdem verbis consecraverit, quibus nos?

D. Thomas adfert quatuor opiniones. Sed tres priores carent omni probabilitate, & ferè sunt erroneæ. Sola quarta est vera, scilicet Dominum consecrasse iisdem verbis, quibus nos. Est communis sententia Patrum, & omnium Doctorum Scholasticorum, exceptis paucis: qui etsi nobiscum sentiant, tamen probabile putant Christum nullis verbis consecrasse, sed solo imperio voluntatis. Ita Innocent. III. lib. 4. de Mysterijs Missæ cap. 6. Gabriel lect. 36. & 48. Richardus Armicanus lib. 9. qq. Armeniacarum cap. 5. Sed reuera hæc sententia non est vllò modo probabilis.

Probatur Primò, Ex Scripturis: Quia Christus post consecrationem; statim subdit, *Hoc facite in meam commemorationem*. Quibus verbis iussit nos imitari suam actionem in consecrando, offerendo, sumendo, & dispensando: pronomen enim (*hoc*) refertur ad totam Christi actionem; ut communiter docent Theologi, & expressè Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 1. Ergo necesse est, nos eisdem verbis consecrare, quibus Dominus consecrauit. Quod Confirmatur Primò, Quia præcipua actio erat consecratio, in qua etiam includitur oblatio: ergo si ille alijs verbis consecrasset, vel etiam solo voluntatis nutu, non imitaremur illum in primaria actione. Confirmatur Secundò, Quia quando Dominus consecrauit, instituit hoc Sacramentum: ergo oportebat, ut tunc consecraret ritu Sacramentali, per aliqua verba sensibilia; atque adeo eodem ritu, quo nos postea uti volumus: alioquin vel non fuisset idem Sacramentum, quod nos habemus; vel impertinens fuisset illa consecratio ad institutionem huius Sacramenti. Idè confirmari potest ex serie nostri Canonis: *Qui pridie, quam pateretur &c.*

Secundò,

Ex Patri-
bus.

6

Obiectio
quod Chri-
stus bene-
dixit pa-
nem, id est,
in suum
Corpus
conuerterit
ante conse-
crationem.

Quorunda
solutio.

1. Refuta-
tur ex Greg-
co textu.

2. Ex Trid.

3. Ex nostro
Canone.

Vera solu-
tio.

7
Quid sit
hac Bene-
dictio,
quidque
operata?

8

Ordo
Actuum
Christi
consecrans
Corpus
suum.
Primus &
Secundus.

Secundò, Quia idem docent expresse Patres: Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Gregorius Nyssenus, Chrysostomus, Damascenus, & alij.

Dices; Si Christus consecrauit illis verbis, *Hoc est Corpus meum*; quomodo Euangelistæ signifi-
cant illum prius benedixisse, deinde fregisse, tertio
dedit Discipulis; & tunc demum dixisse, *Accipite
& comedite, Hoc est enim Corpus meum*? Nam illa be-
nedictio Christi fuit efficax, ac proinde sanctifi-
cavit panem ante illa verba.

Respondent multi cū D. Thoma non esse ser-
uatum ordinem ab Euangelistis in narratione,
qui seruatus est à Domino in re gerendā: bene-
dictionem enim illam fuisse factam verbis conse-
crationis, *Hoc est Corpus meum*; vt videtur est apud
D. Thomam. Sed hæc sententia non satisfacit.
Primò, quia in Græco textu apertè significatur
Dominum benedixisse panem antequam diceret,
Hoc est Corpus meum. Matthæus enim, & Marcus
dicunt, *Accepto I. B. S. V. pane, postquam benedixisset,
fregit, & dedit ipsis, & dixit; Hoc est Corpus meum*:
id enim significant hæc verba *εὐχαριστίας ἐλάλει*.
Lucas & Paulus habent *εὐχαριστίας ἐλάλει*, id
est, *Cum gratias egisset, fregit*. Vnde apertè sequi-
tur præcessisse benedictionē & gratiarum actio-
nem, antequam diceret *Hoc est Corpus meum*. Secun-
dò non satisfacit, Quia Concilium Trident.
sess. 13. cap. 1. id clarè docet; dum ait: *Dominum
hoc Sacramentum in vltima cæna instituisse, cum post pa-
nis viniq; benedictionem, suum illis Corpus præbere ac
suum Sanguinem discretis verbis testatus est*. Tertio,
Idem insinuat in nostro Canone: dum enim di-
cimus *Benedixit*, cruceem formamus super pa-
nem; quā caremoniā significamus benedictionem
Christi.

Dicendum ergo probabilius videri hanc be-
dictionem non fuisse factam illis verbis, *Hoc est
Corpus meum*; ac proinde esse distinctam à con-
secratione. Insinuat Bonuentura dist. 8. art. 2. q.
3. Dominicus Soto dist. 11. q. 1. art. 2. Armacia-
nus lib. 9. cap. 5. Beda in cap. 14. Marci. Iansenius
in cap. 131. Concordiæ.

Dices; Quid fuit hæc benedictio? Respondeo,
Videtur fuisse inuocatio diuine virtutis super pa-
nem. Sicut quando panes multiplicauit, eos be-
nedixit; tamen eo momento non fiebat multipli-
catio; erat enim inuocatio diuinæ virtutis ad pa-
nes multiplicandos debito modo & ordine. Sic
in Liturgia D. Iacobi, Basilij & etiam nostrā pe-
timus, vt virtus diuina in panem descendat. Per
hanc tamen benedictionem non fuit panis imme-
diatè conuersus, sed diuinæ virtutis assistentia
fuit pro omnibus in futurum tempus consecra-
tionibus preparata, & veluti applicata, vt for-
mula verborum legitime pronuntiata, per eam
operaretur, & panem in Corpus Christi con-
uerteret.

Dices; Ergo Dominus bis benedixit materiā.
Respondeo, Verum est: Sed hæc duæ benedictio-
nes erant instar vnus; nam altera referebatur ad
alteram, habebatque suum completum effectum
in fine secundæ benedictionis.

Itaque Christus in institutione videtur hoc or-
dine processisse: Primò, *Acceptit panem*; Secundò,
Gratias egit Patri, oculis in celum eleuatis, vt habet
noster Canon & Liturgia D. Iacobi, & Clemens
lib. 8. constitutionum Apostolicarum c. 17. Am-
brosius lib. 4. de Sacrament. cap. 5. Et confirma-

tur; quia semper, dum gratias ageret Patri, in cæ-
lum suspicere consueuerat: Matth. 14. Marci. 6.
Lucæ 9. Ioan. 11. Tertio, *Benedixit panem*, inuo-
cando Patris omnipotentiam super illum: etsi
epim Matthæus & Marcus meminerint benedictio-
nis panis, non autem actionis gratiarum; Lucas au-
tem & Paulus solum meminerint Actionis gratia-
rum, non benedictionis: tamen certum est, esse actus
distinctos, & Dominum vtrumq; adhibuisse: tum
quia benedictio respicit panem, gratiarum actio respi-
cit Patrem; tum quia omnes Liturgiæ habent
Dominum & in consecratione panis, & in con-
secratione vini gratias egisse Patri, & benedixisse
materiam. Verum quia hi actus iunctim fiebant
vnā oratione continuā, Euangelistæ sub alterā re-
linquunt alteram intelligendam; vt rectè Iansen-
ius in Concordia cap. 131. Quarto, *Fregit panem*;
id enim Euangelistæ & Paulus expresse dicunt.
Quintò, *Porrexit*, & inter porrigendum dixit: *Ac-
cipite & comedite, Hoc est Corpus meum*; quæ verba
posteriora dicta sunt duplici modo, nempe tan-
quam verba porrigentis, & tanquam verba con-
secrantis. Iuxta hanc explicationem omnia sunt
clara in narratione Euangelistarum, & Pauli.

Tertius.

Quartus.

Quintus.

ARTICVLVS II.

*Vtrum hac sit conueniens Forma
consecrationis panis, Hoc est
Corpus meum.*

Respondetur Affirmatiuè. Et Ratio est. Quia
hac forma optimè significat id, quod Sacra-
mento efficitur, quod est transsubstantiatio panis
in Corpus Christi facta in instanti.

Notandum Primò, Particulam (*Enim*) non
esse de essentiā formæ: vnde nec Euangelistæ eam
habent. Ratio est; quia non est necessaria ad signi-
ficandum formæ effectum; sed tantum additur,
vt explicet rationem, cur debeamus manducare
id, quod Dominus porrigit: vnde solum recitati-
uè dicitur à Sacerdote, non significatiuè. Quare
non videretur peccatum mortiferum, etiam si ex
aliquâ negligentia omitteretur, vt Soto notauit.

Notandum Secundò, Verbum (*Est*) non videri
necessariò exprimendum. Nam apud Lucam nõ
exprimitur in forma Sanguinis: & Hebræi nun-
quam solent exprimere; vnde nec Dominus ex-
pressisse credendus est. Necessariò tamen subin-
telligitur iuxta phrasim Hebræam. Neque sine
gravi peccato potest omitti.

Notandum Tertio, Si loco (*Hoc*) diceretur
Hic aduerbialiter, nihil fieret: quia non significa-
retur transsubstantiatio. Item si diceretur (*Illud*),
loco *Hoc*: quia *Illud* non designat rem presentem;
secus fortè, si diceretur *Istud*. Item, si diceretur
Hæc res, hic abus, hoc sensibile, fieret consecratio; li-
cet esset graue peccatū, contra traditionem Apo-
stolicam, & vniuersalem Ecclesiæ consuetudinē.

Notandum Quarto, Verba illa, *Accipite, & man-
ducate*, non pertinere ad formam; quia per ea so-
lūm datur præceptum vtendi hoc Sacramento:
circa ipsum autem Sacramentum nihil operantur:
sicut cū Dominus Ioannis 8. dicebat, *Vade, filius
tuus vivit*; illud *vade* nihil operabatur circa filiū,
sed solum hæc verba, *filius tuus vivit*. Multò minis
necessaria sunt verba, quæ in Canone præcedunt.

Qui pridie

9

Enim non
est de essen-
tiā formæ,
nec omittit
eius mor-
talis.

Vox, *Est*,
non neces-
sariò addē-
da, non ta-
men omit-
titur sine
peccato.

Si loco
Hoc dice-
retur *Hic*,
nihil con-
ficeretur.

Accipite &
manducate
non speciat
ad formā.

Nec ad consecrationem faciunt: *Qui pridie quam pateretur*, ut vult Scotus.

Qui pridie quam pateretur: quod est contra Scotum dist. 8. q. 2. qui existimat, nisi proferantur omnia verba ab eo loco Canonis, *Qui pridie*, usque ad, *Hoc est Corpus meum*, non fieri consecrationem: *Quia licet*, inquit, non sint essentialia, tamen sunt necessaria ut determinent significationem forma ad Corpus Christi; alioquin Sacerdotem videri loqui de corpore suo. Sed hæc sententia non est probabilis; tum quia verba illa præcedentia, non sunt verba Christi, sed Ecclesiæ, vel Euangelistarum: tum quia Patres, & reliqui Doctores docent verba absolute necessaria esse tantummodò ista, *Hoc est Corpus meum*: quæ sufficienter determinantur ad significandum Corpus Christi, partim ex intentione ministri, ut in ceteris Sacramentis; partim ex eo, quod ipse loquatur in persona Christi. Sicut cum Angelus ait, *Ego sum Dominus Deus tuus*, pronomen *ego* non accipitur pro Angelo, sed pro eo, cuius personam Angelus gerit. Idem confirmari potest ex Concilio Florentino supra citato.

Hæc verba, Notandum Quintò, In Liturgiis Græcorum, Iacobi, Basilij, Chrysostomi addi hæc verba in consecratione panis, *quod pro vobis frangitur vel traditur*; sed non sunt necessaria: nam nec apud Matthæum vel Marcum habentur, nec apud pleorūque Patres qui referunt formam consecrationis, nec in nostro Canone. Ratio est; quia transsubstantiatio panis in Corpus Christi plenè significatur his verbis, *Hoc est Corpus meum*; unde illa determinatio, *quod pro vobis frangitur*, non est necessaria; sed solum additur maioris explicationis causâ.

ARTICVLVS III.

Vtrum hæc sit conueniens forma Calicis: Hic est calix Sanguinis mei &c.

Respondetur Affirmatiuè.

Notandum tamen contra D. Thomam & quosdam Thomistas, ad consecrationem Calicis sufficere hæc verba, *Hic est calix Sanguinis mei*; vel, *Hic est Sanguis meus*, & reliqua quæ adduntur nihil operari. Ita passim Doctores cum Magistro dist. 8. & quæ hoc tempore scribunt contra hæreticos.

Probatur Primò, Quia in Liturgiis Græcorum S. Iacobi, Basilij, Chrysostomi (quas D. Thomas non videtur vidisse) non habentur hæc verba, *eterni*, & *mysterium fidei*: & in Liturgia Æthiopum omittitur hoc totum, *Noui & æterni testamenti, mysterium fidei*: quod certum signum est, non esse necessarium.

Respondet Paludanus, illos omnes non consecrare. Sed hoc est magnæ parti Ecclesiæ tribuere intolerabilem errorem in re summi momenti; quem errorem Ecclesia Romana nunquam reprehendit; quemque grauissimi, sanctissimi que Patres (quod absit) essent secuti.

Probatur Secundò; Quia alia verba addita non significant aliud, quàm effectum & vsum Sacramenti: ergo non pertinent ad substantiam huius Sacramenti, quod non consistit in vso.

Probatur Tertiò, Quia in forma consecrationis panis, Dominus etiam addiderat, *Quod pro vobis frangitur*, seu *traditur*; & tamen hoc ibi non

pertinet ad substantiam formæ: ergo neque illa verba in consecratione calicis, *Qui pro vobis*, & pro multis effundetur.

Probatur Quartò, Etiam Corpus Christi sub specie panis est *mysterium fidei*; & tamen hoc non additur: ergo non est de substantia. Ratio est; quia formæ Sacramentorum illud efficiunt, quod significant: atqui hæc verba, *Hic est Sanguis meus*, plenè significant conuersionem vini in Sanguinem, sicut ista, *Hoc est Corpus meum*, plenè significant conuersionem panis in Corpus Christi: ergo sufficiunt.

Neque est probabile, quod docet Dominicus Soto in hunc locum; Hæc verba, *Hic est calix Sanguinis mei*, si sola proferantur, sufficere quidem ad consecrationem; tamen, si addantur reliqua, suspendi consecrationem usque ad finem illorum; & idcirco etiam reliqua esse de substantia. Si enim sufficiunt illa: ergo omnino fit consecratio illis debita intentione prolatis, siue alia addantur, siue non: ut patet in forma consecrationis panis apud Græcos; alioquin oportebit dicere, etiam apud illos suspendi consecrationem panis, donec finiatur illa verba, *Quod pro vobis frangitur*: quod nemo dixerit. Confirmatur, quia non est in potestate ministri suspendere effectum Sacramenti; nam Sacramentum operatur instar naturæ, positus necessarijs.

Aduerte tamen, hæc posteriora verba nõ posse sine grati peccato omitti, propter Apostolicam traditionem, & Ecclesiæ vniuersalem consuetudinem, quæ vim legis obtinent.

Quod ad sensum formæ attinet: Prior pars est, *Hic est calix Sanguinis mei*. Sensus est; Id quod continetur hoc calice, est Sanguis meus: vel, ut alij volunt, *Hic calix continet Sanguinẽ meũ*. Matthæus & Marcus habent, *Hic est Sanguis meus noui Testamenti*; quo modo quidam putant Dominum dixisse. Lucas verò & Paulus, *Hic est calix nouum Testamentum*, quod in nostra Liturgia seruatum est: & meritò, ut significetur Sanguis Christi hic sacramentaliter libari & offerri.

Altera pars, *Noui & æterni Testamenti*; id est, quo confirmatur & applicatur noua dispositio Dei de æternâ hereditate hominibus conferendâ. Duplīciter autem *Sanguis Christi* dicitur *Sanguis noui Testamenti*: Primò, Quia dispositio, & promissio diuina de æternâ hereditate, confirmata est huius sanguinis effusione; quæ facta est partim in cœna, partim in cruce. Hæc autē dispositio, seu promissio dicitur *Nouum Testamentum*; quia non pertinet ad legem veterem, sed ad nouam; lex enim vetus non habebat expressè nisi terrenas promissiones. Dicitur *Æternum*, vel quia ab æterno præparatur; vel quia de æternâ salute; vel quia nunquam antiquandum, sed duraturũ usque ad finem sæculi. Secundò, Dicitur: *Sanguis noui Testamenti*; quia Sanguis Christi in Eucharistiâ, est veluti instrumentum quoddam authenticum; continens in se descriptam Christi testatoris voluntatem; eamque nobis applicans, & ius tribuens hereditatis; sicut testamentum in rebus humanis.

Tertia Pars, *Mysterium fidei*: quo significatur Sanguinem Christi sub speciebus latentem, esse rem arcanam, sola fide cognoscibilem: vel, ipsum Sanguinem pro nobis effusum esse *Mysterium* à faculis absconditum, cuius fide eramus iustificandi; nam fide Sanguinis eius reconciliamur Deo: Ad Rom.

12
Soti sententia improbabilis.

Sine peccato non possunt omitti hæc verba: *Qui pro vobis* &c.

13
Explicantur verba formæ calicis.

1. Pars.

2. Pars.

Cur Sanguis Christi dicatur sanguis noui Testamenti.

1. Pars.
Dicitur *Mysterium fidei*.

Ad Rom. 3. v. 25. Quem proposuit Deus propitiato-
rem per fidem in sanguine ipsius.

4. Pars.
Explicatur
verba, Quia
pro vobis
&c.

Quarta Pars, *Qui pro vobis, & pro multis effundetur*
in remissionem peccatorum: Græca habent *effunditur*.
Sensu est, qui pro vobis & pro multis libatur,
offertur. Quæ sententia patet ex Luca, qui expres-
sè dicit *calicem effundi*: sicut enim *frangere* est im-
molare, quando dicitur de pane, seu corpore, prio-
ris ad Corinth. 10. v. 16. *Panis, quem frangimus,*
nōne communicatio Corporis Domini est? & Corinth.
11. v. 24. *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis fran-*
gitur; quomodo etiam habent. Liturgiæ Græco-
rum: ita hic *effundere*, est *libare*, *offerre Deo*: nam
oblatio liquidorum fit cum effusione. Illud au-
tem *Pro vobis, & pro multis*, variè explicatur. For-
tassis non distinguuntur: nam quod vnus Evan-
gelista dicit *Pro vobis*, alius dicit *pro multis*; nemo
autem vtrumque habet. Si quis tamen velit di-
stinguere, commodè *pro multis*, intelligitur de fi-
delibus: nam in Ecclesiâ pro solis fidelibus propriè
hoc sacrificium offertur: Vide plura apud Iansen-
nium cap. 131. Concordia.

ARTICVLVS IV.

*Vtrum predictis verbis insit ali-
qua vis creata effectiua
consecrationis?*

14
Excurrit
mens Diui
Thome.

Notandum, Videri à D. Thoma poni aliquā
vim creatam, à Christo derivatam; ac pro-
inde aliquam qualitatem realem & supernatura-
lem: quomodo illum etiam antiqui Thomistæ in-
telligunt. Tamen in solutione 3. argumenti vi-
detur deflectere ad vim moralem; ait enim, Hanc
vim sequi ex significatione: atqui significatio non
est quid reale in verbis: ergo nec vis, quæ in ea
fundatur. Vide dicta suprà q. 62. art. 4.

ARTICVLVS V.

*Vtrum predicta locutiones
sint vera?*

Respondetur, Esse veras. Ratio est: Quia non
significant suum significatum, (seu connexi-
onem extremorum) esse in principio orationis
(id enim nullo modo postulat orationis veritas);
sed in termino: atqui tunc verè illorum verbo-
rum significatum est; nam substantia, sub specie-
bus panis, & vini contenta, verè est Corpus &
Sanguis Christi.

D V B I V M I.

*Vtrum hæc verba, Hoc est Corpus meum
dicantur à Sacerdote tantummodo histo-
ricè, seu narrando; an etiam
affirmando?*

15
Verba hæc
proferuntur
affirmati-
uè.

Videntur enim solum historicè dici; nam so-
lùm commemorat, quid Christus dixerit,
& egerit.

Respondeo, Certum est, hæc verba non solum
historicè proferri, sed etiam affirmatiuè, tanquā
propria ipsius loquentis. Quod est contra Duran-

dum dist. 8. q. 2. & contra Innocentium III. lib.
4. de mysterijs Missæ cap. 17.

Contrariū
tenet Du-
randus &c.

Sed tenet communior sententia Doctorum
dist. 8. Bonaventura, Scotus, Richardus, Palu-
danius, Capreolus, & alij. Et D. Thomas hoc lo-
co. Probatur Primò, Quia hoc apertè colligitur
ex Concilio Florent. *Forma*, inquit, *huius sacra-*
menti sunt verba Salvatoris, quibus conficitur hoc Sa-
cramentum: Sacerdos enim in persona Christi loquens,
hoc conficit Sacramentum, &c. Atqui, si solum histo-
ricè seu recitative dicerentur, loqueretur Sacerdos
solum in persona sua, non in persona Christi, sicut
cum recitat passionem.

Probatur Secundò, Si solum acciperentur hi-
storicè, non applicarentur ad materiam præsentem
Sacerdoti; sed solum ad materiam, quæ præsens
erat Christo; ac proinde non fieret consecratio:
sicut dum recitantur in passione, vel in epistola
prima Apostoli ad Corinth. c. 11.

Probatur Tertiò, Quia formæ ceterorum om-
nium Sacramentorū proferuntur *significatiuè*, seu
affirmatiuè: ergo etiam forma huius Sacramenti.

Aduerte, Sacerdotè in actione Liturgiæ quæ-
dam loqui solum in persona sua: veluti cum con-
fiteretur sua peccata, cum orat super populum, cum
recitat Epistolam, Euangelium; & etiam Cano-
nem usque ad verba consecrationis: quædam non
solum in persona sua, sed etiam in persona Chri-
sti, perinde ac si ipsemet esset Christus; & sic pro-
fert hæc verba, *Hoc est Corpus meum, Hic est calix*

16
Sacerdos
celebrans
quædam
dicit tantū
in persona
sua, quædam
etiam in
persona
Christi.

Sanguinis mei: quomodo Angelus Exodi 3. dicit:
Ego sum Deus Patris tui. Ratio est, quia non solum
intendit proferre verba illa, vt narret quid Chri-
stus dixerit & fecerit; sed etiam, vt ipse per eadē
verba in persona Christi operetur, conuertendo
hunc panem præsentem in Corpus Christi; & si-
gnificet id, quod operatur. Hæc enim duo in eā-
dem oratione simul posse intendi, & significari,
patet exemplis: Vt, si Legatus regis habens in mā-
datis te præponere arci, dicat: *Rex mihi iniunxit,*
vt hanc arcem tibi traderem, dicens: Huius arcis tu esto
præfectus; intendens simul narrare quid rex dixe-
rit, & in persona regis arcem illis ipsē verbis
tradere. Item, si quis dicat: Calvinus dicit, *Chri-*
sti Corpus non est in Eucharistia, intendens referre
quid Calvinus doceat, & simul significare suam
sententiam.

Hic tamen aduerte, quatenus illa verba, *Hoc
est Corpus meum*, dicuntur *historicè*, seu *narratiuè*,
pronomen *Hoc* designat contentum sub speciebus
panis, qui erat in manibus Christi: quatenus au-
tem dicuntur *affirmatiuè*, designat contentum sub
speciebus panis, qui est in manibus Sacerdotis.
Neque id mirum; quia potest oratio sub diuersa
intentione etiam diuersa significare, sine vllō vi-
tio æquivocationis; præsertim quando intentio-
nes seu significationes sunt subordinatæ, sicut in
proposito.

Vox *Hoc* vt
narratiuè,
vel affir-
matiue di-
citur, quid
significet.

D V B I V M II.

*Vtrum hæc oratio, Hoc est Corpus meum;
operetur quatenus est vera? An alio modo,
scilicet quatenus est neutra, id est, neque ve-
ra neque falsa?*

Respondeo, & Dico Primò, Hæc oratio ope-
ratur vt significatiua. Probatur; Quia ratio
operandi

17

Hæc Oratio operatur, ut significatiua.

operandi est significatio; ut videre est in omnibus Sacramentis: omnia enim operantur ut signa. Vnde Cocilium Trident. sess. 13. cap. 3. dicit Christi Corpus esse ibi ex vi verborum; id est, ex vi significationis verborum.

Dico Secundò, Non tamen operatur, ut vera speculatiue, aut ut falsa: sed ut prior naturâ quàm sit vera vel falsa; id est, operatur, ut neutra, iuxta Scotum dist. 8. qu. 2. art. 3. Probatur, Quia veritas illius speculatiua pendet à præsentia Corporis Christi; præsentia autem pendet ab operatione: ergo operatio orationis huius est prior naturâ, quàm veritas eius: ergo operatio non pendet ab eius veritate: sed contrâ, veritas eius pendet ab eius operatione. Quod confirmatur; quia oratio illa operatur, non quia vera est, sed ut vera sit: prius enim naturâ est significatiua, quàm sit vera, cum per se sit indeterminata ad veritatem, vel falsitatem. Ut autem sit vera, operatur suum significatum.

18
Et ut Vera Practicè.

Dico Tertiò, Hæc oratio ut vera practicè, rectè dicitur esse operatiua sui significati, & causa suæ veritatis speculatiue seu enuntiatiue: ut rectè Caietanus hoc loco. Probatur, Quia practica veritas orationis consistit in eo, quòd sit confor-

mis intentioni & potestati loquentis. (Ut patet in hac oratione, *Hic ager erit tuus*, pronuntiata à domino agri cum intentione tibi donandi: erit enim practicè vera, etsi fortè contingat veritatem speculatiuam, quæ pendet ab executione, impediri.) Hinc enim habet, quòd sit vera causa sui significati, ac proinde suæ veritatis speculatiuæ.

Itaque in hac oratione hæc ordine sunt consideranda. Primò, sonus materialis verborum. Secundò, significatio indeterminata ad verum & falsum. Tertiò, veritas practica. Quartò, operatio eius. Quintò, præsentia Corporis Christi. Sextò, veritas speculatiua.

19
Ordo eorum, quæ hic in hac Oratione consideranda sunt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum forma consecrationis panis consequatur suum effectum, antequam perficiatur forma consecrationis vini?

Vide D. Thomam.

QVÆSTIO LXXIX.

De Effectibus Sacramenti Eucharistia.

1
Varii effectus Eucharistia.

NOtandum est, Dupliciter considerari Eucharistiam. Primò, Ut Sacramentum est. Secundò, ut Sacrificium. Ut Sacramentum est, habet varios effectus. Primus est, Collatio gratiæ habitualis, & virtutum annexarum; idque eo fine, ut perfectiùs Christo vniamur. Secundus effectus est, Remissio peccati mortalis & venialis. Tertius est, Præseruatio à peccatis futuris. Quartus est, delectatio spiritalis. Quintus est, Gloriosa resurrectio corporum. De primo effectû agemus in quatuor proximè sequentibus Dubijs: de ceteris verò in Dubio 5.

Prius tamen Aduerte, etsi alia Sacramenta gratiam conferant, huic tamen proprium esse conferre gratiam ad eum finem, ut perfectiùs Christo vniamur; vnde potissimum auget charitatem. Aduerte Secundò, Hoc Sacramentum etiam conferre auxilia præuenientia ad excitandâ charitatem idonea; ut rectè docet D. Tho. art. 1.

DVBIVM I.

An hoc Sacramentum aliquando conferat primam gratiam? Et consequenter, an aliquando deleat culpam peccati mortalis?

2
Per se non dat primam gratiam.

Respondeo, & Dico Primò, Per se, & primaria sui institutione non confert primam gratiam, sed solum gratiæ augmentum. Ratio est; quia datur per modum cibi, seu alimenti spiritalis ad augendam charitatem. Alimentum autem præsupponit vitam sui generis. Vnde Apostolus 1. ad Corinth. 11. v. 28. *Præbet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* Quare nunquam potest sumi Eucharistia directè hac intentione, ut

culpa mortalis condonetur; sicut Sacramentum Baptismi & Pœnitentiæ.

Dico Secundò, Per accidens tamen fieri posse, ut conferat primam gratiam. Ad hoc tamen non est satis, ut bonâ fide accedas sine conscientia peccati mortalis. Nam peccatum mortale non potest vnquam remitti sine aliquâ penitentiâ supernaturaliter inspiratâ, saltem attritione: vel certè sine actione virtualiter penitentiam continente. Penitentia enim est necessarium medium ad remissionem peccati mortalis; ut colligitur ex multis Scripturis, & Concilio Tridentino. Bona autem fides non potest supplere defectum mediij necessarij. Itaque requiritur saltem vera attritio in genere de omnibus peccatis commissis. Quòd si quis conscientiam peccati mortiferi habeat, præter veram attritionem, etiam requiritur ut bonâ fide existimet se contritum, vel saltem suam penitentiam esse sufficientem; quamvis in illâ existimatione fallatur: nam alioqui non excusabitur à transgressione præcepti diuini, quo tenetur in statu gratiæ accedere. Vide D. Thomam art. 3.

3
Sed dat per accidens.

Quia si non sis conscientis peccati mortalis!

Quid si etus sis conscientis?

DVBIVM II.

Vtrum eo momento, quo confertur gratia habitualis in Eucharistia, necesse sit habere actualem deuotionem, & non peccare venialiter?

Caietanus hoc loco art. 1. affirmat actualem deuotionem esse necessariam; & etiam, ut Caietanus tunc non committat peccatum veniale; quia deuotionem impedit. Vnde colligit, omnes illos qui cum distractione comunicant, vel celebrant, nò accipere augmentum gratiæ: quod etiam fen-

4
affirmat.

fit Du-

fit Durandus d. 12. q. 4. ad 3. & Bonaventura; Antoninus, Petrus Soto, & quidam alij. Addit tamen Cajetanus, hoc augmentum postea dari, quando se excitabit ad deuotionem. Sed contrarium est longe probabilius. Vnde

8
Homini iusto, ad fructu Eucharistiae, non est necessaria actualis deuotio.

Dico Primò, In homine iusto, vt accipiat augmentum gratiae per hoc Sacramentum, nullam actualem deuotionem esse absolutè necessariam; quamuis saluberrima sit, & procuranda. Ita ferè omnes Doctores ceteri: D. Thomas art. 8. & Sotus in eundem articulum. Victoria quaest. 76. de Eucharistia & alij.

Probatur Primò, Quia alioqui saepe homines iusti fraudarentur fructu huius Sacramenti sine sua culpa; nam saepe fit, vt patiantur tunc distractiones planè inuoluntarias: atqui non est credibile, Christum sic instituisse hoc Sacramentum, vt eius fructus penderet à dispositione, quæ non est in hominis potestate; qualis est deuotio actualis illo momento temporis.

Probatur Secundò, Quia ipsum Sacramentum per se est efficax gratiæ in hominè nõ habente impedimentum: atqui in homine iusto nullum est impedimentum infusionis gratiæ, etiãsi careat actuali deuotione: ergo sufficit vt ex intèntione illud suscipiat. Minor probatur; Tum quia paruulis & amentibus in gratia constitutis, carentia deuotionis non est impedimentum infusionis gratiæ; cur sit adultis impedimentum, præsertim si sine culpa, hac deuotione careant? Tũ quia ipsa iustitia habitualis est sufficiens dispositio ad augmentum gratiæ per Sacramentum: nam si attritio in eo, qui est in peccato mortali, potest esse sufficiens dispositio cũ bonâ fide ad infusionem primæ gratiæ & iustificationis, vt dictũ est; multò magis iustitia habitualis, quæ vi suâ omne peccatum mortiferum excludit, sufficiens dispositio erit ad gratiæ augmentum.

6
Peccatum veniale commissum in susceptione Eucharistiae, non impedit infusionem gratiæ.

Dico Secundò, Etiam peccatum veniale commissum in susceptione Eucharistiae, non impedit gratiæ infusionem. Ita D. Thomas art. 8. huius quaestiones, & perique DD. Gabriel lectione 85. Item Adrianus, Sotus, Victoria.

Probatur Primò, Quia peccatum veniale nõ repugnat gratiæ habituali, ac proinde nec eius infusioni, si aliunde adsit sufficiens causa infusionis; vt hic. Quia peccatum veniale non impedit, quo minus quis possit simul mereri alio opere, & ex illo merito accipere gratiam: ergo non impedit efficaciam meritum Christi, quæ nobis per hoc Sacramentum applicantur.

Probatur Secundò, Quia non erat consentaneum humanæ fragilitati, vt Deus vellet effectum huius Sacramenti tam efficacis impediri per tam leuem culpam. Vnde 1. ad Corint. 11. non iubemur nos probare nisi de mortiferis, iuxta communem Patrum expositionem.

7
Carentia attentionis si ex negligentia orta, est hic veniale.

Aduerte tamen, deuotionis & attentionis absentiam esse peccatum veniale, si ex negligentia proueniat: quia non minorem attentionem & reuerentiam requirit perceptio huius Sacramenti, quam recitatio horarũ Canonicarum, sed multò maiorem. Non tamen idcirco impeditur effectus Sacramenti, quem vi sua confert.

Dico Primò, Deus non iustificat adultos conferendo primam gratiam, vel gratiæ augmentum, nisi interuentu motus liberi arbitrii, quo liberum arbitrium in Deum moueatur. Respondeo, Verũ est: Sed non est necesse, vt ille motus simul sit cum

perceptione Sacramenti; satis est vt ante præcesserit: nam gratia non confertur tunc vi motus liberi arbitrii, sed vi Sacramenti.

Dices Secundò, Si homo acciperet gratiæ augmentum, quandoque communicat in gratia, cresceret eius gratia ferè in immensum; quod tamen nõ videtur: nam tales saepe manent æquè imperfecti, & tepidi atque erant antea. Respondeo, Non esse dubitandum, quin gratia in huiusmodi miraculè quotidie crescat. Quòd autem hoc incrementum foris non ita appareat, causa est, quòd externus feruor, & passionum moderatio, magis cõparetur vsu, vel per assiduas excitationes diuinæ inspirationis, quam augmento gratiæ habitualis. Nam inclinatio donorum habitualium gratiæ nõ directè repugnat motibus passionum: vnde etiam fit, vt experimento deprehendi nequeat. Quare fieri potest, vt aliquis maxima charitate sit præditus, & tamè subiectus sit vehementioribus passionum motibus, quam alius, qui longè est charitate inferior. Adde, quòd talis faciat maiora opera interna, licet exterius non appareat.

8
Comunicatio in gratia, semper in eâ crescit.

D V B I V M I I I.

Quando hoc Sacramentũ conferat hanc gratiã?

9
R Espondeo, Videri conferre vel in principio manducationis, quando videlicet speciebus imprimatur imperus ab instrumētis vitalibus, quo impetu traicitur in stomachum. Vel certè in fine seu termino manducationis, quãdo iam pertingit in stomachum; tunc enim completur manducatio. Vel denique immediatè post primũ instans manducationis; tunc enim primũ dicitur Corpus Christi manducari, non autem in primo instanti, nec in vltimo. Nam manducari, est vitali actione traici in stomachum, ac proinde includit motum. Nihil autè mouetur in primo & in vltimo instanti motus; sed solum in medio: ergo in primo & in vltimo instanti nõ propriè dicitur manducari. Atqui Dominus Ioannis 6. soli manducanti promittit gratiam: ergo gratia datur, quando primũ dici potest Eucharistia manducari; ac proinde post primũ instans manducationis. Quare datur gratia, nõ in instati temporis nostri, cũ post instans nullũ aliud sit instans immediatũ; sed datur in tempore indeterminato, quod proximè sequitur primũ instans. Nec obstat, quòd infusio illius gratiæ tota simul fiat: etsi enim in se tota simul sit, tamen respectu tẽporis nostri eius infusio non cõexistit instanti temporis nostri, sed tẽpori indeterminato.

Quando præcisè Eucharistia det gratiam.

D V B I V M I V.

Virũ Eucharistia post manducationem nihil amplius conferat gratia habitualis?

10
R Espondeo & Dico Primò, Si post manducationem crescat deuotio fumentis, valdè probabile est, etiam augeri gratiam virtute huius Sacramenti, modò adhuc saluæ sint species. Ita Gabriel lect. 85. Ioan. Maior d. 9. q. 1. & Caiet. hoc loco. Ratio est; Quia promissio gratiæ per hoc Sacramentũ consequendę maxime facta est propter Christum manducatum, iuxta illud Ioan. 6. v. 57. Qui manducat me, viuet propter me. Quod confirmatur; quia cibus corporalis non tantum prodest in māducatione, sed etiã post: ergo & hic cibus spiritalis nouum fructũ cõferet, si noua sit dispositio.

10
Crescente deuotione videtur & gratia crescere, si per hæc species

Dico Secundò, Si in sumptione desit legitima dispositio, vt si sit in peccato mortifero, & nõ habeat eius

11

M m m beat eius

Quid, si
sumatur in
peccato
mortali sine
attritione?

Recedente
impedimen-
to videtur
prodesse.

beat eius saltem attritionem cum bona fide, tunc non confert gratiam: tamen, si impedimentum auferatur, dum adhuc saluæ sunt species, valde probabile est gratiâ conferre. Docent iidem Doctores. Ratio est; Quia ipsum Sacramentum tunc adhuc est in homine: ergo sublato impedimento poterit suum effectum conferre. Sic cibi corporales, si aliquod sit impedimentum in stomacho, non prosunt, quo sublato incipiunt prodesse. Confirmatur; Quia cetera Sacramenta conferunt suum effectum fictione recedente, eo quod sint actiones Christi, quæ secundum se sunt viue: atqui in Eucharistia est Christus ipse: ergo, etsi in sumptione non habuit effectum propter impedimentum; tamen sublato impedimento proderit, cum adhuc præsens sit.

DVBIVM V.

De alijs effectibus Sacramenti Eucharistiae.

12 Dico Primò, Secundus effectus Sacramenti Eucharistiae, est remissio peccatorum ex opere operato quo ad culpam.

Tribus ca-
sibus Eu-
charistia
remittit
mortale,
sed tantum
per accidens.

Culpa quidē mortifera per accidens remittitur in hoc Sacramēto, idque in tribus casibus. Primò, Si quis existat in peccato mortifero, cuius non sit sibi conscius propter obliuionem, vel ignorantia crassam; concipiat tamen attritionem in genere de peccatis suis, & sic accedat. Secundò, Si quis sibi conscius sit, & non habens copiam confessoris, concipiat attritionē, existimans bona fide esse contritionem. Tertiò, Si ex inculpato errore existimet etiam attritionem cognitam sufficere. His tribus casibus delebitur peccatum mortale vi huius Sacramenti, sed per accidens; id est, non ex primaria Christi institutione, & intentione suscipientis.

13 Per se re-
mittit ve-
nialia.

Culpa autē venialis remittitur directē vi huius Sacramenti, vt colligitur ex Concil. Trid. sess. 13. c. 2. cum ait, *Hoc Sacramentum esse antidotum, quo liberamur à culpis venialibus, & præseruamur à mortalibus*: aperte insinuans hoc Sacramentum per se, & directē delere venialia, non autē sic mortifera; sed per se à mortiferis præseruare. Porro duobus modis culpa venialis per hoc Sacramentum remittitur: Primò, Ex opere operato. Quod probatur, Tum quia sumitur per modum alimenti spiritualis, ac proinde instaurat ruinas quotidianarum imperfectio- num; sicut corporis alimentum instaurat id, quod calore nativo absumentur. Tum quia hoc Sacramē- tum ordinatur ad perfectam vnionem nostri cum Christo, cui vnioni culpa venialis aliquo modo repugnat; ac proinde vi huius Sacramenti deleri debet. Secundò, Ex opere operantis. Nam excitat ad actus charitatis, quibus peccata venialia remittuntur.

14 Quæ ad
hoc requi-
ratur dis-
positio.

Petes; Quæ dispositio requiratur, vt hoc Sacramentum ex opere operato culpas veniales deleat? Respondeo, In homine iusto non videri aliā dispositionem requiri, quàm vt non habeat actualem affectum huius peccati. Si enim potest tollere peccatum mortiferum sine dispositione quæ per se sufficiat; cur non etiam culpam venialem, cum ad hanc tollendam sit institutum? Adde, Hoc ceteris Sacramentis esse commune.

Remittit
pœnā tem-
poralem
solum con-
comitater.

Pœna verò temporalis peccatorum nō remittitur ex opere operato per Eucharistiā, vt est Sacramentum; vt rectē D. Thomas art. 5. Ratio est, Quia vt Sacramentum, non est instituta ad satisfactionem seu remissionem pœnæ, cum pœna non habeat repugnantiam cum vnione charitatis; sed

vt alimentum spiritale charitatis. Confirmatur; Quia, quatenus est Sacrificium, instituta est ad remissionem pœnarum; ergo non erat necesse, vt remitteret pœnam quatenus Sacramentum. Concomitanter tamen, & interuentu operis operantis potest pœnam tollere; quatenus ad feruorem charitatis excitat, quo etiā pœna condonatur. Actus quoque ille, quo quis communicat, cum sit actus religionis, non solum est meritorius sed etiam satisfactorius; ac proinde potest referri ad remissionem pœnæ temporalis, siue pro nobis; siue pro alijs. Vide D. Thomam art. 7.

Dico Secundò, Tertius effectus est, Præseruare à futuris tentationibus & peccatis. Ioan. 6. v. 53. *Nisi manducaueritis Carnē filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*; id est, non retinebitis vitā spiritalem gratiæ, sed illam facili amittetis, victi tentationibus; vt Cyrillus, & multi alij exponunt, & Cyprianus de oratione Dominica super verbum, *Panem nostrum* &c. Idem docet Concilium Trid. loco citato. Fit autem hæc præseruatio tripliciter. Primò, Augendo habitū charitatis: vnde efficitur robustiores, & propensiores ad diuina. Secundò, Protegendo nos ab insidijs & tentationibus dæmonis & carnis; idque compescendo dæmonem, ne tantum noceat, quantum alioqui posset & vellet (de quo vide Chrysostomū homil. 45. in Ioannē); & minuendo fomitis vires, vel sublatis occasionibus quæ fomitem excitant, vel ardore corporis minuendo, vel oblatiis occasionibus quæ moderentur fomitem; vel alio modo. De quo vide Bernardum serm. de cœna Domini; & Cyrillū lib. 4. in Ioan. c. 17. Si enim Dominus mulierem, quæ fimbriam vestimenti dumtaxat cum fide tetigit, à fluxu sanguinis liberavit, quanto magis suo contactu eam carnem à fluxu libidinis liberabit, cui intimè & substantialiter coniungitur? Tertiò, Præueniendo per sanctas inspirationes, & pias affectiones, quibus ad bona opera excitamur, & corroboramur, & facili tentationibus resistimus: eorum enim auxiliorum Eucharistia est causa, quæ opportuna sunt ad vitam spiritalem, & vnionem cum Christo conseruandam. Non tamen vna sumptio id præstat per totam vitam, sed ad tempus; & tunc rursus sumere oportet, si diuinis præsidijs copiose volumus fulciri. Vide D. Thomam art. 6.

15 Tertius
effectus,
præseruat
à futuris
peccatis.

Idque tri-
bus modis.

Dico Tertiò, Quartus effectus est delectatio spiritalis; sicut cibus corpori delectationem sensibilem adfert. Patet hoc ex officio de sanctissimo Sacramēto, & ex Concil. Viennensi, titulo de Reliquijs, & veneratione Sanctorū: In hoc, inquit, Sacramento habetur omne delectamentum, & omnis saporis suauitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur.

16 Quartus
effectus,
dat spiri-
tualem de-
lectationē.

Dico Quartò, Quintus effectus est gloriosa resurrectio corporis. Corpus enim Christi gloriosū, nostro corpori substantialiter coniunctū, relinquit in eo veluti semen gloriose resurrectionis. Docet Irenæus lib. 4. cōtra hæreses c. 44. *Quomodo dicunt carnem, inquit, in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ Corpore Domini & Sanguine alitur?* Et infra, *Corpora nostra, Eucharistiam percipientia, iam nō sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia.* Idem docet Hilarius lib. 8. de Trinitate, Greg. Nissenus oratione Catechetica c. 37. Cyrill. lib. 4. in Ioan. c. 14. & 15. Colligitur aperte ex c. 6. Ioan. v. 54. vbi Dominus ait, *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.

17 Quintus
effectus,
glorificat
corpora in
resurre-
ctione.

Vbi nota,

Qualiter
id fiat.

Vbi nota, Hoc non ita intelligendum, quasi Christi Corpus aliquam qualitatem creatam corporibus nostris imprimat, cuius virtute ipsa resurgunt; sed quod ipsa diuinitas, quæ est virtus operatiua illius corporis, moraliter maneat applicata nostris corporibus, ad ea excitanda in vitam immortalem, & gloriosam; idque propter illius viuifici Corporis sumptionem: quod perinde est, ac si vis aliqua creata, cuius virtute resurgeremus, nobis imprimeretur. Nam, quod illa vis creata corporibus nostris impressa præstaret, id præstabit multo melius & efficacius ipsa virtus diuina vbiue præsens, & ratione sumptionis Eucharistia

moraliter ad hoc determinata. Vnde secundum æstimationem moralem, non minus Eucharistia præstat ad resurrectionem, quam si qualiter creatam imprimeret. Vnde patet duplici titulo nobis conferendam gloriosam resurrectionem. Primò, Ratione animæ beatæ, quæ tale domicilium postulat. Secundò, Ratione sumptionis Eucharistia per corpus.

Vide lib. 12. de Perfectionibus diuinis c. 15. vbi pulchrè docetur quomodo sumptione Eucharistia efficiamur immortales, & spiritum Christi per quandam quasi unionis hypostaticam extensionem contrahimus, vt hoc modo Deus nos sanctificet, & ad suam unitatem & vitam redigat.

QVÆSTIO LXXX.

De Sumptione huius Sacramenti.

In Duodecim Articulos diuisa.

1
Varii modi
manducan-
di Chri-
stum.

Notandum est circa art. 1. 2. & 3. quinque modis Christum posse manducari. Primò, *Spiritualiter secundum diuinitatem*: quomodo ab Angelis & Beatis manducatur per visionem & beatam fruitionem, sine integumentò. De quo vide Bernar. serm. 33. in Cantica. Secundò, *Spiritualiter secundum naturam assumptam*: quomodo manducatur ab ijs, qui Christo fide & dilectione adherent. De quo videtur loqui Augustinus Tract. 25. in Ioannem; *Vt quid paras dentem, & ventrem? Crede, & manducaſti. Credere enim in eum, hoc est panem viuum manducare.* Tertio, *Spiritualiter vt est sub Sacramento*: quomodo manducant ijs, qui spiritualiter, & desiderio cum Sacerdote communicant. Quarto, *Sacramentaliter tantum*: sicut peccatores, qui cum peccati mortiferi conscientia accedunt. Vide D. Aug. Tract. 26. in Ioan. Quintò, *Sacramentaliter & spiritualiter simul*: sicut quando cum fide & deuotione suscipitur Sacramentum.

Reliqua vide apud D. Thomam.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Peccator sumens Corpus Christi sacramentaliter, peccet?

2
Hæretici
negant.

Hæretici Calvinistæ & Lutherani docent peccatorem, quò pluribus peccatis est inquinatus, eò aptiorem esse Eucharistia percipiendam. Ratio illorum est; Quia præcipuus Eucharistia fructus est remissio peccatorum. Quò ergo plura peccata fuerint, eò maior erit fructus.

Sed fide tenendum est; Peccatorem, qui sibi aliquis peccati mortiferi est conscius, si ante poenitentiam, acceperit Eucharistiam, mortiferè peccare. Ita definit Concilium Tridentinum sess. 13. can. 5. & 11. & docet eap. 2. & 7.

3
Catholici
affirmant.

Probatur Primò, Ex Scripturis 1. ad Cor. 11. v. 28. *Probet autè seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit; non dijudicans Corpus Domini.* Respondent hæretici, ibi agi de probatione nostra fidei; & illum sumere indigne, qui sine fide sumit: dignè autem, qui cum fide: cum fide autem sumere eum, qui credit sibi per Christum condonari peccata. Sed Primò, Hæc expositio euertit illorū

2. Prob. Ex
Scriptura.

sententiam. Nam si requiritur fides tanquam præparatio necessaria: ergo effectus huius Sacramenti non est remissio peccatorum: nam remissio peccatorum, illorum sententiâ, fit per fidem, quæ iuxta illos sola iustificat, efficiens vt peccata non imputentur; ac proinde soli iustificati dignè accedunt. Deinde, hæc expositio est contra Apostolum. Nam Apostolus ibi non reprehendit Corinthios de incredulitate, sed de prauis moribus; vt patet ex sequentibus verbis. Denique est contra sententiam omnium Patrum, qui hunc locum tractant.

Probatur Secundò, Quia figuræ huius Sacramenti non poterant sumi nisi à legaliter mundis; vt patet de Agno paschali, Num. 9. & 2. Paralipom. 30. vbi præcipitur, vt is, qui non fuerit purificatus suo tempore, differat Phasem in proximum mensem. Item patet de carnibus sacrificiorum, Leuit. 22. vbi dicitur, Si quis immundus de illis comederit, *Peribit coram Domino.* Denique patet de Panibus propositionis, 1. Regum 21. de quibus vide Hieronymum in 1. caput ad Titum. Ergo ipsa veritas non potest sumi, nisi à mundis spiritualiter. Ad quod significandū Dominus Ioannis 13. prius Discipulorum pedes lauit, quàm eis hoc Sacramentum præberet.

Refellitur
hæreticorū
interpretatio
de probatione re-
quisita ab
Apostolo
1. Cor. 11.

4
2. Prob. 2
figuris.

Probatur Tertio, Ratione: Qui sumit hoc Sacramentum in peccato mortifero, quantū in ipso est, falsam reddit huius Sacramenti significationem. Nam hoc Sacramentum significat Corpus Christi mysticum Christo capiti per fidem & charitatē vnitum; & eum, qui sumit esse de illo corpore; vt patet ex Apostolo 1. ad Cor. 10. v. 17. *Vnus panis, & vnus corpus sumus, qui de vno pane participamus:* quibus verbis insinuat eos, qui hoc Sacramentum sumunt, debere esse membra vnus corporis, & habere cum vno capite, & eodem spiritu viuere; vt ostendit D. Augustinus Tract. 26. in Ioannem. Et Confirmatur, Nam hoc Sacramentum datur tanquam alimentum vitæ spiritualis, Ioannis 6. *Caro mea verè est cibus:* ac proinde significat, eum, qui sumit, debere spiritualiter viuere.

3. Prob.
Ratione.

Peccator
quodam-
modò falsi-
ficat signi-
ficationem
huius Sa-
cramenti.

Probatur Quarto, Ab irreuerentia: Quia cum hoc Sacramentum cōtineat realiter ipsum fontem sanctitatis, is qui accipit in peccato, grauem irreuerentiam in ipsum cōmittit; præsertim, cum intra se, suæque viscera ipsum sumat. Secus esset, si

5
4. Prob. Ab
irreueren-
tia.

M m ij quis

Contactus
exterior
Corporis
Christi in
peccato
mortali,
potest esse
abique pec-
cato.

quis simplici & externo contactu hoc Sacramen-
tum, vel etiam Christi Corpus in propria specie
contingeret: etsi D. Thomas in resp. ad 1. contra-
rium insinuare videatur. Hic enim contactus non
esset peccatum mortale, etiam si fieret à peccatore;
modo fiat cum aliqua reuerentia. Imò, si fiat, vt
ab ipso sanctificeris, non est peccatū. Neque ideo
veruit Dominus Magdalene tangere, quod esset
in peccato mortifero: nam omnino credibile est,
fuisse tunc in statu gratiæ, quamvis fides eius non
esset adhuc tam explicita & perfecta. Sumptio
enim intra se, multò maiorem vnionem & fami-
liaritatem designat: vnde meritò maiorem dis-
positionem requirit. Sicut gestatio Christi in vtero,
maiorem sanctitatem postulabat, quàm contactus
exterior.

DVBIUM I.

*Vtrum Peccator, qui sibi conscius est mortalis
peccati, debeat illud confiteri ante commu-
nionem, praesertim si omnino existimet se
contritum?*

6 **R**espondeo, Panormitanus in Capit. De homi-
ne. de Celebratione Missarum, putat talem
peccatorem non teneri ad confessionem; sed suffi-
cere contritionem. Idem tenet Caietanus hoc loco,
& in Summa verbo Communio. & in Commen-
tario prioris ad Cor. 11. Bartholomæus Fumus
verbo Communio. §. ultimo. Idem insinuant
Richardus, Paludanus & Adrianus.

Existens in
mortali de-
bet & sem-
per debuit
Eucharistiæ
praemittere
confessio-
nem.
Tridentin.

Dico Primò, Teneri talem absolutè premittere
confessionem, saltem ex præcepto Concilij Trid.
Dico Secundò, Hanc obligationem nò esse nouā,
sed semper in Ecclesia fuisse. Probatur ex Concil.
Trident. sess. 13. c. 7. Ecclesiastica consuetudo declarat,
eam probationem necessariam esse vt nullus sibi conscius
peccati mortiferi, quantumvis sibi contritus videatur,
absque præmissa sacramentali confessione accedere debeat;

quod à Christianis omnibus, etiam ab ijs Sacerdotibus,
quibus ex officio incumbit celebrare, hac sancta Syno-
dus perpetuò seruandum esse decreuit, modo nò desit illis
copia Confessoris. Idem docent reliqui Doctores.
Probatur ex Patribus. Cyprianus epist. 10. quæ est
ad Clerum, reprehendit quosdam Sacerdotes, qui
admittebant peccatores ad Eucharistiā, ante con-
fessionem. Nundum, inquit, penitentia acta, nundum
exomologesi facta, nundum manu eis ab Episcopo & Cle-
rico imposita, Eucharistia illis datur, cum scriptum sit,
Qui comederit panem, aut biberit calicem Domini indig-
ne, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Deinde
excusat plebeios, quòd ignorantia Scripturarum
hoc faciunt; non autem Sacerdotes, qui debent
nosse Scripturas. Similia habet epist. 11. & 12. Nā
epist. 11. dicit, esse contra Euangelij legē dare Eu-
charistiā lapsis ante exomologesim: Idem ferè
repetit epist. 12. Eusebius lib. 6. historiæ c. 17. re-
fert Philippum Imperatorem, cum vellet in vigi-
lijs Pasche cum alijs Christianis cōmunicare, non
prius fuisse admissum à Pontifice, quàm confite-
retur peccata sua, & inter penitentes stetisset.

Eusebius.

Auctor
Ecclesiæ
dogmarum.

Auctor de Ecclesiasticis dogmatibus c. 53. Quem
mortalia crimina post baptismum premunt, hortor prius
publica penitentia satisfacere; & ita iudicio Sacerdotis
reconciliatum communioni sociari: quod, vt declarat
esse præceptum, ait, ad iudicium & condemnationem
Eucharistiā percipere.

7 Dico Tertiò, Hæc obligatio, etsi cōsentanea sit
legi naturali, supposita institutione huius Sacra-

menti, & Sacramenti penitentia; non tamen est
legis naturalis, sed positivæ diuinæ.

Quòd sit consentanea legi naturali, Probatur:
Quia Eucharistia continet id, quod omnium est
sanctissimum, scilicet ipsum fontē sanctitatis: ergo
consentaneum est, vt homo summam curam ad-
hibeat, vt dignè se ad eam comparet; nam summa
illa puritas requirit optimam preparationem: ergo
non solum contritione, sed etiam confessione
sacramentali se disponere debet.

Verum, Etsi hæc ratio probet obligationem
esse consentaneam iuri naturali; nò tamen probat
eam præcisè ex iure naturali nasci. Nam ius natu-
rale nò obligat nos ad summam diligentiam, nec
ad summam certitudinem bonæ dispositionis; sed
solum ne indignè accedamus. Atqui non cense-
tur indignè accedere, qui optimè confidit se esse
iustificatum à peccato; vt patet in reliquis Sacra-
mentis viuorum, ad quæ non necesse est, vt homo
se disponat per confessionem.

Dices, Ius naturale obligat vt in extrema ne-
cessitate, vel periculo mortis, vtaris remedio con-
fessionis, si aliquo modo possis, quamvis putes te
omnino contritum: ergo similiter, quando est
communicandum.

Respondeo, Est dispar ratio. Nam ibi est peri-
culum amittendæ salutis irreparabiliter, si fortè,
opinione circa tuam contritionem decipiaris; hic
autem non est vllum tale periculum: nam ratione
bonæ existimationis excusaris à peccato indigne
communione, nec vllum damnum incurris.

Adde, Quāuis certus omnino esses remissionis
tuorum peccatorum, tamē deberes confiteri ante
communione; vt docent omnes Doctores: quod
est euidentis signum, hanc obligationem esse iuris
positiui, non autem iuris naturalis. Ius enim na-
turale vtendi aliquo remedio, definit obligare
cessante illius remedij necessitate.

Tertia pars, Hanc obligationem esse iuris diuini
positiui, est multorum Doctorem: Dominici Soti
dist. 12. q. 1. a. 4. Melchioris Cani Relectione 5. de
Poenitentia, Couarruiae in cap. Alma §. 1. n. 7. &
aliorum quos citat Couar. Et insinuat Concil.
Trid. cum ait, Ecclesiastica consuetudo declarat, eam
probationem esse necessariam &c. vbi insinuat, nò esse
per Ecclesiā statutum, sed solum eius cōsuetudine
declarari. Idem insinuat Cyprianus locis citatis.
Probatur, Quia, si solum esset iuris humani, facile
potuisset alibi aboleri; sicut alia præcepta Ecclesiæ.
Sed vbique hoc præceptum semper videtur obser-
uatum; & vbique esse obseruandum patet ex Con-
cilio Trident. sess. 13. can. 11. vbi excommunicat
eū, qui docet vel defendit, vel asserit pertinaciter,
non esse necessarium praemittere confessionem.

Aduerte tamē, non esse improbabile, hoc præ-
ceptū esse dumtaxat Apostolicum, sicut præceptū
de Eucharistia à ieiunio fumenda: quod tenet Na-
uarrus de Pœnitentia dist. 5. in principio, Ioannes
Medina Codice de Confessione, & multi alij.

DVBIUM II.

*Quando liceat communicare, vel celebrare,
absque præuia confessione ei, qui sibi conscius
est peccati mortiferi?*

8 **R**espondeo, Id licere, quando concurrunt hæ
duæ conditiones, quas notat Conc. Trident.
Si necessitas urgeat: Et desit copia Confessoris.
Ac prior

An sit iuris
naturæ, &
quomodo,
vt præmit-
tatur con-
fessio Eu-
charistiæ.

Obiectio.

Solutio.

Etiam cer-
tus de re-
missio pec-
cato mona-
li, debetur
Eucharistiæ
praemittere
confessio-
nem.

Est iuris
diuini po-
sitiui, vt
præmit-
tatur con-
fessio S. com-
munioni,
non Eccle-
siastici tan-
tum.

Ac prior conditio, scilicet necessitas celebrandi, vel communicandi, censetur vrgere:

Primò, Si sis in periculo vitæ propriæ.

Secundò, Si proximus sit in periculo vitæ, & vt ei detur viaticum, necesse est te celebrare.

Tertiò, Si ex officio teneris celebrare, & non possis per alium: vt Parochi diebus Festis & Dominicis, ne populus careat Sacro.

Quartò, Quando non teneris quidē celebrare vel communicare, tamen sine scandalo vel nota infamiae non potes omittere.

Quintò, Si ex præcepto Ecclesiæ teneris audire Missam, vel cōmunicare, vt implas præceptum Ecclesiæ potes communicare vel celebrare, etiā si non possis confiteri. Ita Dominicus Soto, in hunc art. 4. dist. 12. q. 1. quæ sententia est probabilis: nā probabile est præceptum de præmittenda confessione esse Ecclesiasticum & Apostolicum. Tamen contrarium est probabilius & verius ex contrario fundamento. Probabilius enim est esse præceptum diuinum, vt confessio præmittatur: ac proinde non videtur debere infringi, vt seruetur præceptū humanum de communione in Paschate, vel Missa audienda die Festo.

Sextò, Si aliter non possit sacrificium perfici: vt si Sacerdos post consecrationem deficeret, & tu solus Sacerdos adesses, deberes perficere inchoatum ab altero sacrificium, etiā si non possis præmittere confessionem. Ratio est, Nam perfectio sacrificij est maioris momenti.

Septimò, Si post consecrationem recorderis te esse in peccato mortifero; vel etiā cōmittas peccatum mortiferum, per odium internū in proximum, vel infidelitatem, vel aliter; teneris quidem statim cōteri, sed non teneris confiteri ante communionem, etiā si commode posses sine nota Sacerdotem ad altare accerere. Ratio est, Quia non expedit partem illam sacratissimam, & intrinsecā actioni Sacrificij interrompere: nisi fortē putes te non concepturum veram contritionem, sed solum attritionem. Quod si ante consecrationem recorderis peccati mortiferi, teneris confiteri, si cōmode, & sine nota possis; quidquid dicat Franciscus Victoria q. 79. Quia pars illa Missæ solū est præparatoria, & extrinseca actioni sacrificiadi. Quod si non possis sine nota Sacerdotē accerere, potes progredi concepta contritione, vel etiam desistere, si absit scandalum.

Idem dicendum de eo, qui iam accedit communicaturus, & recordatur peccati mortiferi nunquam confessi: nam si absque nota non potest se subducere, potest communicare sine præuia illius confessione. Quod si potest se subtrahere commode, tenetur omnino illud peccatum confiteri ante communionem, etiā si paulò antè confessus esset alia cum debita diligentia; vt sentiunt omnes ferè Doctores, etiam ante Concilium Trident. vide Nauarrum cap. 21. n. 49. Et post Concilium res est certa: nam can. 11. sess. 13. sic ait, Statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumque etiā se contritos existiment, habita copia Confessoris necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. Et excommunicat eos qui præsumunt contrarium docere & defendere &c. Loquitur autem Concilium de confessione Sacramentali illius peccati mortalis, cuius conscientia quempiam grauat: huius enim confessionem debere præmitti.

Dices, Qui confessus est cum debita præparatione, & oblitus alicuius peccati mortiferi, non grauat amplius conscientia illius peccati, cum ab illo sit absolutus, licet indirectè: ergo non comprehenditur verbis Concilij.

Sed contrà: Si idcirco conscientia peccati mortiferi illum non grauat, nec tenetur confiteri ante communionem, quod remissum sit illi hoc peccatum: ergo numquam tenetur illud confiteri; quod sine dubio est falsum, & contra omnes Doctores, & totius Ecclesiæ praxim; vt infra dicemus. Deinde, Per contritionem veram etiam remittitur peccatum, non minus quàm per illam absolutionem indirectam; imò magis directè, & propriè: ergo is, qui concepit contritionem sui peccati, idque probabiliter nouit, non amplius grauat illius conscientia, & sic poterit communicare sine confessione sacramentali, quamuis copiam Confessoris habeat; quod est contra Concilium. Dicendum ergo, illum grauari conscientia peccati mortiferi iuxta Concilium, qui scit se illud commississe, & nondum subiecisse clauibus Ecclesiæ, vt ab illo directè absoluitur. Hæc est mens Concilij, vt etiam colligitur ex cap. 7.

Nunc sequitur altera conditio, quæ est, Confessoris inopia. Censetur autē hæc conditio adesse: Primò, Si Confessor linguam tuam ignoret: non enim, vt communices, teneris confiteri per interpretem, quāuis fortē in periculo mortis teneris.

Secundò, Si prudenter metuas tibi infamiam, vel aliud malum à Cōfessore: tunc enim illa peccata, de quibus est timor mali, non teneris confiteri. Si tamē alia habes mortifera, de quibus nihil times, debes ea confiteri ante communionem; vt rectè Nauarrus c. 7. n. 6. citans Maiorem. Quod si præter illa, de quibus times, non habes nisi venialia, non teneris confiteri: quia venialia non sunt materia necessaria, sed voluntaria.

Tertiò, Si Confessor non possit absolvere directè, eò quod habeas casum Superiori referuatū, qui tunc non potest commode adiri. Ita Fumus verbo Communio §. vltimo, citans Archidiaconū & Paludanum. Idem tenet Victoria qu. 79. Quæ sententia non est improbabilis: nam videtur graue onus idem peccatum bis confiteri, vt fit in hoc casu. Tamen verius videtur, si habeat aliqua mortifera, à quibus inferior potest directè absolvere, quod ei teneatur confiteri ante communionem, & quidem integrè. Ratio est, Quia hoc onus non est tanti, vt possit excusare ab obseruatione illius præcepti de præmittenda confessione ante communionem; cum præstò sit Confessor habens directam potestatem in aliqua peccata necessariò confitenda. Et Confirmatur; Quia propter hoc onus non excusaretur homo à præcepto confessionis annuæ, quod constat esse merè humanum: ergo multò minus ab hoc præcepto, quod probabile est esse diuinum.

Quod autem quidam dicunt censi deesse copiam Confessoris ad communicandum, si desit Confessor ordinarius, cui soles deuotius confiteri; verum non est, neque securum. Vide Nauar. cap. 21. num. 49. Soto dist. 12. quæst. 1. art. 4. & Fumum loco citato.

His adde ex Concilio Trident. sess. 13. c. 7. Si necessitate vrgente Sacerdos absque præuia confessione celebrauerit, quàm primum confiteri debere. Circa quod:

M m m iij Notandum

Casus, quibus sit necessitas cōmunicandi, etiam sine præuia confessione.

An Celebrans qui sub Missa recordatur peccati mortalis, teneatur confiteri ante Communionem.

Item, An laicus, qui sub accessu ad communionem recordatur peccati mortalis,

Obiectio

Solutio.

9

Casus, quibus censetur non habere copiam Confessoris, & hinc possit communicare sine præuia confessione.

An deesse censetur Confessor, quando ab aliquo peccato non possit directè te absolvere.

Si desit Confessor ordinarius.

10

Cur, & quo
iure Sacer-
dos qui ex
necessitate
celebrat
absque
prævia cō-
fessione,
debeat quā-
primum
confiteri
postea.

Notandum Primò, Quosdam existimare hoc præceptum esse iuris diuini, & oriri ex obligatione illa præmittendi confessionem ante communionem: hanc enim obligationem debere statim post impleri, si ante communionem impleta non fuerit. Sed hæc sententia vera non est. Nam præcepta affirmatiua non obligant nisi certis occasionibus, quæ ubi præterierint, cessat obligatio eorum, siue impleta fuerint, siue non. Exempli gratia, teneris dare elemosynam in graui vel extrema necessitate proximi, cessante illa necessitate non ampliùs teneris, siue impleueris præceptum, siue non impleueris. Eodem modo teneris confiteri peccatum mortiferum, quando est communicandum vel celebrandum; cum autem illud tempus præterierit, cessat obligatio confitendi; quia tota ratio obligans cessat. Dicendum ergo est, hoc præceptum esse merè humanum introductum à Concilio Tridentino, vt rectè dixit Nauarrus cap. 2. num. 9.

11 Notandum Secundò, Laicos, qui communicant absque confessione, non obligari statim postea confiteri, sed solùm Sacerdotes qui celebrant necessitate urgente: quod est contra Nauarrum loco citato. Ratio est, Quia lex non est extendenda ultra significationem verborum. Adde, Quòd in Sacerdotibus sit peculiaris causa, quæ nõ in Laicis; quia multò crebriùs celebrant, quàm Laici communicant. Neque ratio Nauarrus urget: tum, quia non est certum, quòd Concilium idem statuisset de Laicis, si interrogatum fuisset: tum, quia omnino credibile est Concilio benè in mentem venisse Laicorum, & tamen noluisse idem statuere: tum denique, quia quamuis fortè statuisset, si venisset in mentem; tamen quia reipsa non statuit, non obligauit Laicos. Bonum tamen est Laicos ad hoc hortari.

Cur Laicos
non teneatur,
vt Sacerdos,
statim post
confiteri,
si communicauit
sine
prævia cō-
fessione.

ARTICVLVS V.

Vtrum accedere ad hoc Sacramentum cum conscientia peccati mortalis, sit grauissimum omnium peccatorum?

12 Quatuor
gradus gra-
uitatis pec-
catorum.

V Ide D. Thomam. Notandum est, Quatuor esse gradus grauitatis peccatorum. Primus gradus est, Eorū quæ sunt contra diuinitatem; vt odium Dei, infidelitas, desperatio, blasphemia. Secundus est, Eorum quæ sunt contra Christi humanitatem in seipsa consideratam: vt verbera & conuitia in Christū, præsertim eorum qui ipsum agnoscebant, vel facile poterant agnoscere. Tertius, Eorum quæ sunt contra Sacramenta. Quartus, Eorum quæ sunt contra puras creaturas.

Gravitas
peccati cō-
tra Eucha-
ristiam.

Notandum Secundò, Peccata quæ sunt contra Eucharistiam, esse maiora in genere suo, quàm quæ contra alia Sacramenta, vel etiam contra alias puras creaturas. Dico, Ex genere suo; quia non omne peccatum contra Eucharistiam, est absolute grauius quouis peccato contra alia Sacramenta, vel contra proximum. Nam indignè sumere Eucharistiam ex quodam timore, non ex malitia, ne videlicet deprehendatur in suo peccato, tamen cum aliqua reuerentia, non videtur esse mæ-

peccatum, quàm homicidium ex odio profectum. Ceteris tamen paribus, peccata contra Eucharistiam sunt maiora: v. g. indignè sumere Eucharistiam, longè maius peccatum est, quàm indignè sumere alia Sacramenta: proijcere in terram Eucharistiam, longè grauius est, quàm homicidium. Vnde illud peccatum indignæ sumptionis, solet Deus initio nascentis Ecclesiæ, etiam corporaliter punire, immittendo morbos, veletiam mortem; vt ait Apostolus 1. Corinth. 11. vers. 30. Ideo inter vos multi infirmi & imbeciles, & dormiunt multi.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Sacerdos debeat denegare Eucharistiam peccatori petenti?

R Espondeo & Dico Primò, Peccatori publico publicè petenti, seu offerenti sese, deneganda est Eucharistia, nisi etiam publicè confiteatur de eius penitentia. Est certa, & communis Doctorum. Vide Chrysostomum homil. 83. in Matthæum, & Cyprianum epist. 10. 11. 12. ubi reprehendit quosdam Sacerdotes, quòd lapsos admississent ad Eucharistiam ante publicam penitentiam. Ratio est; Tum quia Sacerdos ex officio tenetur sancta sanctè tractare; ac proinde, quantum in se est, Non dare sanctum canibus, id est, ijs, quos constat esse immundos, Matthæi 7. v. 6. Tum, quia, ille peccator non habet ius petendi, & potest sine incommodo ei denegari.

Dicitur autem peccator publicus, cuius crimen publicum est. Censetur autem crimen absolute publicum: Vel euidentiā facti, quando ita notum est, vt nulla probabilitate possit negari: quale est peccatum publici vsurarij, concubinarij, homicidæ qui in loco publico occidit. Vel euidentiā iuris; scilicet, quando eius confessio in iudicio, vel testium legitima depositione, vel sententiā iudicis innotuit. Vide Nauarrum cap. 21. num. 55. Hic tamen:

Aduerte Primò; Non solùm publico peccatori, sed etiam publicā infamiā laboranti, seu publicā & vehementi suspicionem criminis, Eucharistia in publico denegandam; ob rationem suprà dictā, quia non oportet sanctum dare canibus.

Secundò, Si crimen quidem non sit absolute publicum, sed respectu eorum coram quibus petit, debere omnino negari corā illis; nisi fortassis aliqui adsint, qui illud ignorant.

Tertiò, Si alibi crimen sit publicum euidentiā iuris, vbique Eucharistiam debere negari, quāuis ibi crimen ignoretur. Et ratio est, quia absolute in foro Ecclesiæ amisit ius publicè petendi, ac proinde sine incommodo potest ei negari. Idem videtur dicendum, si euidentiā facti crimen sit alibi publicum, & facile eius fama possit huc manare; vt alibi diximus. Contrarium tamen in hoc casu non est improbabile; & tenet Victoria de Eucharistia q. 80.

Quartò, Si peccator publicus occultè egerit penitentiam, potest ei occultè petenti Eucharistia dari, modò non sit periculum scandali. Ratio est; quia causa denegandi iam cessat; scilicet indignitas ipsius, & scandalum aliorum.

Dico ita:

13 Peccatori publico publicè neganda est Eucharistia.

Quis censetur peccator publicus.

Quid sit crimen non sit absolute publicum.

Peccatori publico occultè penitenti & petenti potest dari Eucharistia.

14
Peccatori
oculto
publicè
danda Eu-
charistia,
non priua-
tim.

Dico Secundò, Si crimen non est publicum, sed tamen Sacerdoti notum, non potest quidem Eucharistiam ei in publico denegare; priuatim tamen debet, nisi forte hoc crimen ei ex confessione Sacramentali constaret.

Prior pars patet: Quia Sacramenta sunt communia Ecclesiæ bona: atque bona cõmunia Rei-publicæ non sunt per publicum ministrum dispensanda, præsertim in publico, ex priuata scientia, sed ex publica: ergo cum hic publicè probus habeatur, non possunt ei publicè Sacramenta ab Ecclesiæ ministro denegari. Quod confirmatur Primò, Quia ex contrario sequerentur grauia scandala & perturbationes in Ecclesia, scilicet alienationes populi à Sacramentis Ecclesiæ, & à Sacerdotibus, & iniustæ multorum infamations, & alia huiusmodi. Confirmatur Secundò, A simili, in iudice qui cum sit minister iustitiæ, quæ est bonum commune, non potest ex priuata scientia ius dicere, sed tantum ex publica: ergo &c. Confirmatur Tertiò, Exemplo Christi Domini, qui etiam Iudæ, occulto peccatori, vnà cum alijs sedenti, & quasi petenti, suum Corpus dedit.

Cor peccatori occulto occultè neganda sit Eucharistia.

Alterà Pars, scilicet in occulto deneganda: Probatur, quia hic non timentur illa incommoda: quare ius diuinum, videlicet ne *Sacramentum detur canibus*, vim suam obtinet: hoc enim cauendum, quantum in nobis est. Vnde etiam Pastor tunc debet denegare; quidquid dicat Sotus d. 12. art. 1. q. 6. qui existimat Parochum non posse recusare, cum ex officio teneatur, & alter ius habeat ab eo petendi. Sed decipitur: nam peccator occultus nullum verum ius habet petendi Eucharistiam in illo prauo statu; sicut neque indignè tractandi re sacram: sed solum habet ius putatiuum, ratione cuius non potest publicè repellì. Priuatim tamen repellì debet, vbi illa iuris præsumptio cessat: quod aperte habetur in Concilio Valensi cap. 8. & citatur à Gratiano. 6. q. 2. Canone *Si tantum*.

Quid si Sacerdos non sciat crimen, nisi ex confessione.

Tertia Pars Probatur; quia quando crimen constat ex confessione, si ei recuset Eucharistiam, videris tuo modo agendi confessio crimina ei exprobrare, vel aliquo modo extra confessionem obijcere; quod nullo modo licet, ne confessio odiosa reddatur. Vnde debes ei Eucharistiam, etiam in occulto, porrigere; idque ordinariè in praxi seruandum. Si tamen commodè aliquo honesto prætextu posses dissimulare, quasi oblitus, vel quasi desint hostiæ, vel aliud impedimentum sit, id esset amplectendum. Vide Nauarrum c. 21. num. 55. Siluestrum Eucharistia 3. qu. 5. Paludanum dist. 9. qu. 4. conclusione 3.

ARTICVLVS VII.

Utrum nocturna pollutio impediat à Communionem?

15
Pollutus
ex peccato
quando &
quantum
peccet cõ-
municado.

Respondet D. Thomas varijs distinctionibus, quas vide apud ipsum. Notandum, Si quis post pollutionem ex peccato mortifero prouenientem communicet, vel celebret, modò antea de peccato illo sit confessus & contritus, nec vllus ampliùs restet libidinis sensus, vel mentis distractio; seseque ad deuotionem excitet: non peccat, quamuis nulla grauis causa illum ad comuni-

candum, vel celebrandum vrgeat; sed sola deuotio, vel honor Dei ad hoc inclinet. Ita Paludanus suprà dist. 9. & Nauar. cap. 21. num. 51. Ratio est, Quia nihil necessariò impedit cõmunionem præter peccatum mortiferum præsens. Distractio autem & imaginatio, quæ residua esse potest ex libidinis fluxu, solum impedit ex decencia; ita vt sit peccatum veniale cum ea communicare, nisi aliqua grauis causa vrgeat, & tunc homo faciat quod in se est, vt eam depellat. Tunc enim ne veniale quidem erit. Ipsa autem corporalis pollutio, cum omnino præterierit, & nihil eius extet, nullo modo per se impedire potest: præsertim cum neque ipsa peccati mortiferi macula præterita impediatur. Itaque, si peccatum deletum sit, & omnis distractio inde orta sit depulsa; nihil restat quod communionem impedire queat.

Idem dicendum de pollutione nocturna, quæ sine peccato accidit, si nulla inde mentis ineptitudo restet. Item de actu coniugali, quo quis necessitate reddidit debitum; & etiam quo quis petijt, modò nõ libidine, sed solius proles amore. Quod si affectu voluptatis, consulendum vt eo die abstineat; quia ordinariè est peccatum veniale, ob distractionem remanentem, & affectum mentis non satis purgatum.

Curandum autem, vt si quis noctu, etiam sine peccato, talem fluxum sit passus, eo seruentius se excitet ad deuotionem, vt nulla restet in mente distractio aut libidinis sensus; alioquin esset saltem veniale sic communicare: nam quantum in nobis est, etiam omnes distractiones in perceptione huius Sacramenti sunt euitandæ. Vide Nauarrum suprà.

Quæri hñc non incommode posset, Utrum qui ex praua consuetudine remanente post poenitentiam, se dormiens aut semidormiens turpiter tangendo polluit, teneatur sub peccato mortali querere remedium?

Respondeo, Qui ex praua consuetudine post poenitentiam remanente se dormiens aut semidormiens turpiter tangendo polluit, tenetur sub peccato mortali querere remedium, & impedire ne id faciat. Tenetur enim in se impedire illud materiale peccatum, quod non naturaliter, sed per prauam phantasiam ipse in se operatur, membris suis voluntarium motu habentibus. Sicut si dormiret cum alio, & in somnis eum foedè vel præposterè contingeret &c. teneretur huic malo remedium adhibere: vel si id ipsi ab alio accideret; alioquin censeretur in illud consentire. Secus est de pollutione naturali quæ absque turpi contactu in somnis accidit. Remedium autem præter cætera, & spiritualia, esse potest, vt manus faciã ex collo demissa colligantur, vt ad illum locum non possint demitti. Itè abstinencia cibi & potus &c.

16
Quid de eo, qui sine peccato, vel ex actu coniugali, pollutus est.

Quid no. si polluto agendi, vt sequenti die communit.

Nocturna pollutio quando sub mortali cauenda?

ARTICVLVS VIII.

Utrum cibus vel potus presumptus impediat Communionem?

Respondetur; Corpus Domini à ieiunis sumendum esse; quod est traditio Apostolica; vt docent multi Patres, & inter hos Augustinus epistola 118. c. 6. *Ex hoc placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Do-*

18
Corpus Christi non nisi à ieiunis sumendum.

M m m iij

minicum

minicum Corpus intraret, quam reliqui cibi: nam idem per vniuersum orbem mos iste seruatur. Capite tamen 7. ait, quosdam semel in anno ad imitationem Domini post cenam hoc Sacramentum sumere: quam consuetudinem dicit se nec probare, nec improbare. Et Concilium Carthaginense III. cap. 29. Vt, inquit, Sacramenta altaris non nisi à ieiunio hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cena Domini celebratur. Hæc tamen exceptio nunquam fuit vniuersalis, & iam penitus est abrogata; vt colligitur Cap. Ex parte, de Celebratione Missarum; vbi Innocentius III. statuit, ne Sacerdos, quando secundum sacrum postea facturus est, tunc in priori sumat abluitionem. Et ex Concilio Constantiensi sess. 13. vbi damnatur abusus quorundam, qui post cibum celebrabant.

Hic tamen duo sunt notanda. Prius est: Infirmis, qui sunt in periculo vite, posse dari Eucharistiam post cibum, etiã sepius in eodem morbo, interpositis septem vel octo diebus, si periculum perseveret. Ita Bartholomæus Fumus verbo Communio §. 18. Pari ratione post cibum dari potest extremo supplicio afficiendis, si illud in alterum diem differri nequit: maioris enim momenti est, vt non discedant ex hac vita sine viatico, quam vt non violetur illa constitutio Ecclesiastica de Ieiunio.

Vtrum verò Sacerdos, qui soluit ieiunium, possit celebrare, vt infirmum, alioqui sine viatico discessurum, communione reficiat, dubium est. Nam Ioannes Maior d. 9. q. 3. existimat posse; addens etiam quædam alia, nempe Sacerdotem tunc debere clanculum, & sine vestibus sola verba consecrationis panis proferre, & non sumere: quæ nullo modo in praxi sunt admittenda; quia contra vniuersalem Ecclesiæ consuetudinem, & contra ius diuinum.

Paludanus d. 8. q. 2. negat: cui assentitur Dominicus Soto d. 12. quaest. 1. art. 8. quæ sententia est tenenda. Ratio est, quia, cum hoc Sacramentum non sit absolutæ necessitas, & ex illa licentia celebrandi possent sequi graues irreuerentia, merito potuit Ecclesia hoc præcipere & seruare. Aduerte tamen, si alioqui nasceretur scandalum, v. g. desperatio infirmi, perturbatio amicorum, & odium; posse tunc sacerdotem non ieiunium celebrare. Ratio est, quia lex positua cessat in casu scandali: scandalum enim iure naturali vitandum est. Similiter, si aliquin sequeretur notabilis infamia sacerdotis. Rarissimè tamen hi casus incidunt.

Alterum est: Sacerdotem posse hoc Sacramentum sumere ieiunio violato, quinque casibus. Primo, Si loco vini consecrati sumpsit aquam: tunc enim debet consecrare vinum, & sumere, vt Sacramentum sit perfectum.

Secundò, Si celebrans deficiat post consecrationem, & non adsit Sacerdos ieiunus, qui possit perficere: tunc etiam is, qui non est ieiunus, tenetur.

Tertiò, Si sumpta abluitione inueniat aliquas reliquias eiusdem sacrificij, potest illas sumere, quam diu est in altari, etiam si magna mora intercesserit: vt fit quando datur plebi communio. Ita Victoria, q. 83. Ratio est: quia pertinent ad idem Sacrificium, & censetur adhuc versari in eadem actione, quæ ordinatur ad consummationem illius Sacrificij. Postquam autem ab altari recessit,

non potest eas sumere: quia ministeriū suum impleuit: nisi forte esset periculum ne perirent. Reliquiæ autem alterius Sacrificij non debent sumi post abluitionem, nisi ad vitanda maiora incòmoda.

Quartò, Si periculum ingruat, ne ab hæreticis, hoc Sacramentum indignè tractetur.

Quintò, Ad vitandum scandalum.

D V B I V M.

Quenam sumpta aduersus malignam auram: Quæ oris abluio: Quæ ciborum prægustatio impediant Sacra Eucharistiæ summptionem?

R Espondeo, Ea quæ sumuntur aduersus malignam auram: Vel facile liquefcunt & diffunduntur; vt succus glycyrrhyza, & quæ ex saccharo vel melle composita: Vel non liquefcunt & planè sunt arida; vt radix zedoaria, caryophyllum, cinnamomum &c.

Quæ prioris generis sunt, non possunt ordinari ore retineri ante communionem: quia est manifestum periculum transmittendi in stomachum. Si tamen aliquis aliquo casu exigente, tale quid ore teneret, diligenter aduertens ne quid deglutiat, sed continuò expuat, non putarem à communionem arceandum: modò re ipsa non sit sibi conscius quod aliquid demiserit.

Quæ secundi sunt generis, non prohibent Doctores iustà suppetente causâ, ore teneri; v. g. ne maligna aura hauriatur; ne factor anhelitus alios offendat &c. modò detur opera, & ratio aduigilet ne quid traijciatur. Non enim licet talia sumere eo animo, vt salua imbuta virtute illorum, glutiat, ad stomachum vel cor corroborandum. Hoc enim est de industria aliquid externi intro assumere: quia succus aliquis, non sola qualitas, ex illis elicitur, qui mixtus saluæ in stomachum transit. Itaque non licet ea sumere vt salua demittatur. Si tamen præter intensionem contingat saluam imbutam transmitti, non impedit communionem.

Idem dicendum de aqua qua os abluatur: Nô enim licet os & fauces colluere vt aliquid demittatur in stomachum: si tamen præter intentionem contingat traijci humorem, quo linguæ & faucium spongiosa caro per collutionem oris imbuta est, id communionem non impedit, vt Doctores tradunt: quia traijciatur in modum saluæ. Idem dicendum dum homo os colluens interceptus tussi, vel simili incommodo aliquid aque transmittit: quia planè præter intentionem accidit, idque in officio necessario.

Matres & Nutrices quæ proli cibum præmandunt, si diligenter cauent, vti debent, quando volunt communicare, ne quid transmittant, non sunt prohibendæ à communionem, etiam si salua sapore ciborum imbuatur. Quod si præter intentionem contingat aliquid modicum transmitti, non videtur obesse, sicut de aqua dictum est: quia est officium necessarium, & modicum pro nihilo reputatur. Neque videtur esse mens Ecclesiæ, vt ob talem causam prorsus inculpatam à communionem arceantur. Est enim hoc præceptum, non diuini, sed Ecclesiastici iuris. Nimis durè præceptum Ecclesiasticum sic interpretaremur. Secus tamen, si multum transmitteret; v. g. bolum solidum,

An in die
Cenæ li-
ceat à non
ieiunio
sumi?

19
Infirmi,
vel suppli-
cio extre-
mo affici-
di, etiam
non ieiunio
communio-
re possunt.

An Sacer-
dos, non
ieiunus
possit cele-
brare, vt
infirmus
non disce-
dat sine
viatico?

20
Casus, qui-
bus liceat
Sacerdoti
non ieiunio
S. Eucharis-
tiam sumere.

21
Aduersus
malignam
auram.

Liquida.

Solida.

22
Oris ablu-
tio.

23
Ciborum
prægustatio.

lidum, vt interdum fit per obliuionē. Tunc enim communio in aliud tempus esset differenda: nisi grauis aliqua causa prohibeat.

ARTICVLVS IX.

Vtrum non-habentibus vsum rationis, sit dandum hoc Sacramentum?

Respondetur Primò, Ijs, qui nunquam habuerunt vsum rationis, non esse dandum Eucharistiam: vt infantibus, & amentibus à natiuitate. Ratio est; quia ad huius Sacramenti susceptionem requiritur deuotio & reuerentia; & vt accipiatur tanquam cibus spiritalis.

Respondetur Secundò, Ijs verò, qui aliquando vsum rationis habuerunt, & hoc Sacramentum desiderauerunt, dandum est saltem in periculo mortis, tanquam viaticum, etiamsi multos annos in amentia fuerint. Ratio est; quia illi habuerunt deuotionem actu ad hoc Sacramentum, quæ adhuc censetur virtute perseverare aliquo modo.

Notandum est Primò, In quibusdam Ecclesijs olim fuisse consuetudinem, vt etiam infantibus post Baptismum, & Confirmationem, daretur Eucharistia: vt patet ex Dionysio lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 7. parte 3. sub finem: Illud verò (inquit) quod pueri quoque, qui necdum possunt intelligere, diuini Sacramenti Baptismatis, & altissimorum Communione sacrosanctæ signorum fiant participes, videtur profanis ridiculum: &c. Idem colligitur ex Cypriano sermone de Baptizatis; vbi inter alia refert de quadam infantula, quæ Eucharistiam euomuit, eò quod panem tinctum idolis immolatum gustasset. Ut Auctor de Ecclesiasticis dogmatibus c. 52. Si paruuli sunt (nempe qui ab hæreticis sunt baptizati) vel hebetes, qui doctrinam non capiunt, respondeant pro illis, qui eos offerunt; & sic per manus impositionem christum communiti, Eucharistia mysterijs admittantur.

Sed hæc consuetudo ob iustissimas causas iam pridem in Ecclesia est abolita. Primò, Ob maximum periculum irreuerentiæ: fieri enim vix potest, vt infantes Sacramentum vel saluus non eijciant, vel non exspuant. Secundò, Quia requiritur reuerentia, & deuotio, & vt accipiatur tanquam cibus spiritalis; quod infantes non possunt. Quare cum sine illo possint saluari, omnino decet vt illis non detur. Denique fundamentum illorum, qui communionem censebant infantibus esse dandam, sunt verba illa Domini Ioannis 6. Nisi manducaueritis: quæ constat non pertinere ad infantes, sed ad solos adultos.

Notandum Secundò, Non solum ijs dandum hoc Sacramentum, qui aliquando explicitè hoc desiderarunt, sed etiam ijs, qui implicitè: quales sunt omnes qui Christianè vixerunt, & modò rationis usu sunt destituti, vt explicitè petere nequeant: quibus enim Christianus, dum ratione vtitur, censetur implicitè velle suscipere omnia salutis suæ remedia Christianæ plebi communia. Requiritur tamen Primò, Vt præsumatur esse in bono statu; quod semper præsumi debet, quamdiu non constat de contrario. Vnde etsi malè vixit, si tamen postea signa contritionis dedit, non

est præstandum hoc remedio: vt colligitur ex decreto Concilij Carthaginensis citato hic à D. Thoma in Corpore. Secundò, Vt absit periculum eiectionis, vel alterius irreuerentiæ notabilis. Vide Siluestrum, Euchar. 3. q. 5. §. octauo.

ARTICVLVS X.

Vtrum liceat quotidie hoc Sacramentum suscipere?

Respondetur licere, quotidie sumere, modò quotidie sis paratus vt dignè id præstes. Vide D. Thomam, qui id optimè explicat. Idem habet Concilium Tridentinum sessione 22. cap. 6. Oportet quidem S. Synodus, vt in singulis Missis fideles adstantes non solum spiritali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistia perceptione communicentur, quo ad eos sanctissimi huius sacrificij fructus vberior perueniret. Nec tamen, si id non semper fiat, idcirco Missas illas, vt priuatas, & illicitas damnat, &c.

Aduerte tamen, Quia varia sunt hominum negotia, & animarum occupationes, satis esse, vt seculares octauo quoque die accedant: id enim sufficit ad fructum animorum, & habetur ratio reuerentiæ huius Sacramenti: difficile enim est secularibus crebrius conueniens tempus huic sacratissimæ actioni impendere, & sese debite præparare. Qui autem planè à mundo sunt segregati, & toti rebus spiritalibus dediti, (quales debent esse religiosi, & hisce similes) ij sapius possunt communicare, habita tamen ratione edificationis proximorum, & consuetudinis locorum.

Petes, An sapius in die liceat communicare? Respondeo; non licere, nisi fortassis in euentu: vt v. g. ad impediendam iniuriam huius Sacramenti ab incendio, ab hæreticis &c. Id tamen non est iure diuino prohibitum, sed Ecclesiastico: quod colligitur ex Cap. Consultisti, de Celebratione missarum; & Cap. Sufficit, de Consecratione dist. 1. quibus locis Sacerdoti non permittitur secundò celebrare, nisi ob necessitatē. Vnde colligunt Doctores laico nō licere secundò communicare; quod etiam Ecclesiæ consuetudo confirmat. Quauis tamen hora diei potest quis communicare, modò sit ieiunus, & absit scandalum; vt docet Angelus, Eucharistia 3. num. 36. & Siluester Eucharistia 3. q. 15. nulla enim lex obstat, aut consuetudo habens vim præcepti. Secus de celebratione.

ARTICVLVS XI.

Vtrum omnino liceat à Communionem abstinere?

Notandum est, quosdam Doctores sentire communionem laicam non esse iure diuino præceptam, sed solum consultam; iure tamen Ecclesiastico esse præceptam. Ita D. Thomas in 4. d. 9. vt testatur Caietanus hic, qui in eam propendet, & Alexand. Halens. 4. p. q. 51. Bonauentura d. 12. art. 4. q. 1. Gabriel in Canonem lectione 87. Ferrariensis 4. contra gentes cap. 61. Siluest. Eucharistia. 3. §. 1.

Sed contrariū est longè probabilius & verius; nempe

24
Infantibus
ne detur
Eucharistia,

Nec amentibus, nisi aliquando ratione.

Olim infantibus solita,

Cur iam infantibus dari non debeat.

25
Detur omnibus qui implicitè eam desiderant.

26

Quotidie communicant fideles oportet Tridentinum.

Seculares octauo die communicant.

Crebrius Religiosi & Deuoti.

27
Semel duntaxat in die extra necessitatem.

Quauis hora.

Diuino præcepto obligantur ad quandoque communicandum.

hempe hominem teneri aliquando sumere hoc Sacramentum, non solum Ecclesie præcepto, sed etiam diuino mandato. Ita ferè alij Doctores.

Probatur Primò, Ioannis 6. v. 53. *Nisi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: quæ verba intelligenda sunt de Eucharistiæ sacramentali sumptione, vt supra dictum est; & apertè insinuant huius sumptionis necessitatem ad vitam spiritalem: atqui hæc necessitas, non est necessitas medij: ergo est necessitas præcepti. Dices: ibi solum significari magnam vtilitatem, quæ sæpè meretur nomen necessitatis. Sed contrà: Quia id est contra proprietatem verborum, à qua sine magna ratione non licet recedere. Quomodo enim apertius potuisset significare præceptum, seu necessitatem prouenientem ex præcepto, quam tali modo loquendi? Sic enim alibi necessitatem significat; *Nisi penitentiam egeritis*. Deinde, Cur Dominus toties hoc inculcat, si solum proponit rem consilij, & liberam?

Probatur Secundò, Ex eo Luca 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus verbis Dominus totam hanc actionem scilicet consecrationem, oblationem, dispensationem & sumptionem præcepit fieri in sua Ecclesia.

Dices Dominus non præcepit hinc ipsam substantiam sumptionis, sed modum; nempe, vt quando volumus sumere, id faciamus in ipsius memoriam: sic enim Apostolus videtur interpretari 1. ad Corinth. 11. v. 26. *Quotiescunque*, inquit, *manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*: & noster Canon, *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis*.

Sed contrà: Primò, Quia hinc sequeretur non præcipi etiam ipsam consecrationem, & oblationem; sed solum modum, necessariò seruandum, quando volumus consecrare vel offerre: quod falsum est. Secundò, Quia istis verbis non præcipitur aliquis modus extrinsecus, cum quo hoc Sacramentum debet consecrari, & sumi; sed intrinsecus, & substantialis: nam ipsa consecratio, oblatio, & sumptio est quædam commemoratio mortis Dominicæ: extrinseca autem memoria mortis Dominicæ non est absolutè necessaria aut præcepta: ergo istis verbis præcipitur ipsa consecratio, oblatio, & sumptio. Tertiò, Quia Concilium Trident. sess. 13. cap. 2. ait, *Dominum præcepisse nos colere sui memoriam in huius Sacramenti sumptione*, insinuans in ipsa sumptione consistere hanc memoriam, & per ipsam coli memoriam mortis eius. Et Confirmatur ex eo, quod subiungitur; *Sumi autem voluit hoc Sacramentum, tanquam cibum spiritalem, & tanquam antidotum &c.* apertè indicans ipsam sumptionem esse præceptam.

DVBIUM I.

Quinam obligentur hoc præcepto?

30
Præcepto
Communio-
nis non
tenentur
infantes;

R Espondeo, & Dico Primò, Non obligari infantes. Probatur, non enim per se obligantur; Quia per se non possunt vllò modo obligationi satisfacere, cum careant usu rationis. Neque etiam per parentes (sicut ad Baptismum) vt patet ex usu Ecclesie, quæ non dat infantibus Eucharistiã. Deinde, quia Dominus solis adultis loquitur Ioannis 6. cum ait, *Nisi manducaueritis &c.* Vnde illa verba ad infantes nihil pertinent.

Dico Secundò, Obligantur omnes adulti ratione videntes, etiam non baptizati; quamuis huic obligationi non possint satisfacere, nisi post baptismum. Probatur; quia Dominus Ioannis 6. omnibus adultis, etiam non baptizatis, dicebat; *Nisi manducaueritis &c.*

Hinc sequitur Primò, Catechumenum, qui in periculo mortis per negligentiam omittit baptismum, duplex peccatum committere: alterum contra præceptum baptismi, alterum contra præceptum sumptionis Eucharistiæ: tenebatur enim tunc vtrumque implere, etsi ordine quodam.

Sequitur Secundò, Etiam obligari eos, qui aliquando usum rationis habuerunt. Quare si incidunt in amentiam, & non consistit eos esse in malo statu, necessariò debet illis porrigi à Parochis, nisi fortè aliqua notabilis irreuerentia timeretur.

Sequitur Tertiò, Obligari etiam eos, qui morte plectendi sunt: nam ad eos etiam sententia Domini pertinet. Et quamuis Ecclesia ob grauissimam culpam possit eos communionem priuare, etiam in extremis; vt patet ex multis canonibus Concilij Elibertini, & ex Concilio Sardicensi can. 2. & Innocentio I. epist. 3: tamen non expedit ob ingens periculum salutis; vnde etiam illi canones sunt reuocati; vt docet Innocentius epistola citata; & Can. *Quæstum*. 13. q. 2. Concilium Moguntinum dicit ex præcepto canonum sacrorum talibus dandam esse communionem, si peniteant & confiteantur. Et Capitulo, quod incipit *Super eo*, de hæreticis in 6. præcipitur dari viaticum ante suplicium, etiam hæreticis relapsis, si sufficientia signa dederint penitentiae, & fidei. Idem præcepit Pius V. motu proprio anno 1569. qui receptus est in Hispania (vbi antea erat contraria consuetudo) & lege regia confirmatus. Quare monendi sunt Magistratus, ne id impediant; nam possent esse causa damnationis.

Sequitur Quartò, Obligari etiam pueros in articulo mortis, etiam si nondum decem annos habeant; modò eo sint iudicio, vt possint peccare mortiferè, & confiteri. Et ratio est, quia tunc sunt capaces necessariae reuerentiae & deuotionis; & non expectatur commodius tempus, quo melius sint dispositi: ergo tunc tenentur accipere. Confirmatur; quia cum sint capaces obligationis, censentur ratione articuli mortis iure diuino obligari. Ita Suarez, & multi recentiores. Extra mortis periculum tamen non obligantur: quia expectatur commodius tempus, quo magis instruantur, vt deuotius percipiant.

DVBIUM II.

Quando obliget hoc præceptum
Communio-
nis?

R Espondeo & Dico Primò, Obligare hoc præceptum in periculo mortis. Ita Durandus d. 9. q. 2. Item Gabriel, Richardus, Dominicus Soto, Petrus Soto, & multi recentiores. Probatur, Quia si homo vnquam in vita obligatur, certè tunc maximè, quando potissimum se debet ad vñionem cum Christo disponere, & præsidij huius Sacramenti contra impugnationes demonis munire.

Aduerte tamen, quosdam Doctores existimare, eum, qui in Pâschate communicauit, non teneri in

Quid si ante in Paschate communicauerit.

neri in mortis articulo, etiam si ille post multos menses inciderit. Ita Caietanus in Summa, V. Communio. Paludanus d. 9. q. 1. Siluester V. Eucharistia 3. §. 1. Victoria q. 86. Denique Fumus V. Communio. num. 4. Verum, Contrarium est multò probabilius & omnino seruandum in praxi: tum ob rationem allatam; tum quia saltem iure Ecclesiastico tenetur. Nam Canones passim præcipiunt dari hoc Sacramentum infirmis moribundis vt viaticum: vt patet ex paulò antè dictis, & ex Concilio Nicæno, c. 12. vbi excommunicatis è corpore discessuris iubet dari Eucharistiam, vt necessario vitæ suæ viatico non fraudentur: additque hanc esse antiquam legis regulam; insinuans esse traditionem Apostolicam: nusquam enim inuenitur hoc institutum, semper tamen in Ecclesia diligentissimè obseruatum, sic vt sine graui fidelium offensione non possit prætermitteri: quod est signum stricte obligationis.

Quid si ante paucas hebdomades.

Aduerte tamen, Si quis ante sex vel octo dies, vel fortè etiam ante quadiagesimam, communicasset, nihil cogitans de morte propinqua, & incidat tunc in mortis periculum, non teneri rursus communicare; vt docet Sotus dist. 12. q. 1. art. 11. Ratio est; quia re ipsa communicauit instante mortis periculo, ac proinde huic obligationi quodammodo satisfecit, etsi ignorans. Sic qui die festo audiuit sacrum, ignorans esse festum, satisfacit præcepto sic vt non teneatur secundo audire: præsertim cum quisque censetur habere implicitam intentionem per suos actus satisfaciendi obligationi, si qua subsit; nisi contrarium explicet. Valde tamen consulendum, vt rursus comunice, etiam si pridie ignarus vicinitatis mortis communicasset: nam formaliter non accepit Eucharistiam, vt viaticum, cum nihil de periculo cogitauerit.

33. Iure diuino aliquoties in vita renemur communicare.

Dico Secundò, Tenetur præterea homo iure diuino aliquoties in vita Eucharistiam percipere. Ita auctores citati. Ratio est, quia præcipitur à Domino per modum alimenti spiritualis: sed alimentum non solum in morte sumi debet, quin potius conditio eius postulat, vt in vita sumatur. Confirmatur, quia sicut alimentum corporale sæpius sumi debet in vita, ad instaurandas vires corporis, quæ caloris actione debilitantur; ita alimentum spirituale sæpius sumi debet ad vires animæ reficiendas, quæ calore concupiscentiæ & fornicis assidue debilitantur. Non est tamen contra ius diuinum differre per annum: nam Ecclesia id permittit. Fortasse tamen ad tres, vel quatuor annos extrahere, contra ius diuinum fuerit. Nam modus loquendi ipsius Christi insinuat sæpius esse fumendum. Nullum tamen tempus præcisè ab homine determinari potest: nam Christus id non explicuit, sed Ecclesiæ ordinationi permisit.

34. Communio Paschalis, est iuris Ecclesiastici.

Dico Tertiò, Iure Ecclesiastico tenentur omnes adulti vsum rationis sufficientem habentes, communicare quotannis; idque in Paschate. Patet hoc ex Cap. Omnes vrinque sexus, de Pœnitentibus. Vbi

Aduerte Primò, Tempus Paschatis complecti quindecim dies, qui sunt à Dominica Palmarum inclusiue, vsq; ad Dominicam in Albis inclusiue; vt declarauit Eugenius IV. teste Nauarro cap. 21. nu. 45. V. Eucharistia. Vnde sufficit, vt quis aliquo ex his diebus comunice in sua parocchia. Ante autem, vel post communicare non sufficit, nisi alicubi ex consuetudine hoc tempus sit magis

extenium: sicut Conimbricæ, & Mediolani complectitur totam quadiagesimam.

Aduerte Secundò, Satisfieri huic præcepto etiam per communionem sacrilegam in peccato mortifero, sic vt secundo non tenearis illo anno communicare; vt docet Couarruias in Caput Alma 1. p. §. 5. n. 1. & Sotus lib. 2. de Iustitia q. 3. art. 10. Ratio est: Quia implet substantiam operis, quam lex præcipit. Nec refert quòd debito modo id non faciat: quia modus ille non præcipitur illa lege, sed lege diuina.

Et satisfic sacilegà comunione.

Aduerte Tertiò, Còmuniter Doctores docere, Eum, qui præuidet se habiturum impedimentum, non teneri anteuertere tempus Paschale. Ratio est; quia nemo tenetur anticipare tempus, cui ipsi opus necessario connexum est, vt patet de festis, & ieiunijs. Nam sic non impletur præceptum: cuius signum est, quia si cessaret impedimentum, teneretur nihilominus tempore statuto communicare, quamuis anteuerti slet illud tempus. Secus est in præcepto confessionis, quia non est connexum certo tempori, sed sufficit vt fiat intra annum. Vnde si videt fore impedimentum sub finem anni, & illo anno non est confessus sua peccata mortifera, tenetur anteuertere tempus Paschale sua confessione.

An tempus Paschale præuertendum.

Aduerte Quartò, Eum, qui tempore Paschali non communicauit, teneri postea prima opportunitate. Probat hoc optimè Nauarrus loco citato cap. 21. num. 45. & colligitur ex Capitulo Omnes vrinque sexus, vbi sicut præcipitur vt quiuis confiteatur, saltem semel in anno; ita etiam præcipitur vt quiuis saltem semel in anno comunice, idque ad minus in Paschate; quod etiam definitur in Concilio Trident. sess. 13. c. 9. ergo sicut confessio, etsi differatur vltra annum, nihilominus obligat prima opportunitate; sic & communio. Et ratio est; quia lex non concedit terminum anni, vt tunc obligatio extinguatur; sed vt solutio obligationis non possit vltèrius differri. Sicut in contractibus statuitur terminus solutionis, vltra quem non potest differri sine peccato; vnde si tunc non satis fiat obligationi, non extinguitur, sed assidue vrget, donec ei satisfiat. Determinatur autem tempus Paschale, tum vt hac ratione communio non differatur vltra annum; sicut sæpè in contractibus determinatur dies, ne vltèrius differatur: tum quia hoc tempus ob mysterium institutionis huius Sacramenti, & Dominicæ passionis, est conuenientissimum. Non tamen ita alligatur communio tempori Paschali, sicut ieiunium vigiliæ, & Missa diei festo, quorum obligatio perit cum tempore.

Qui in Paschate omni sit, tenetur statim post communicare.

Aduerte tamen contrarium non esse improbabile, scilicet quod obligatio extinguatur, si in Paschate non satisfeceris. Ita Antoninus, Siluester, Tabiena, Ioannes Medina, Dominicus Soto, & Franciscus Victoria.

Contrariū est probabile.

ARTICVLVS XII.

Vtrum liceat Corpus Christi sumere sine Sanguine?

Respondetur Affirmatiue. Vide D. Thomam.

DVB-

DVBIUM I.

Virum Communio sub utraque specie iure diuino sit laici præcepta?

35
Error hæ-
ticorum,

Notandum, Hanc controuersiam ortam in Bohemia ab hinc annos circiter 184. auctore quodam Petro Dresdensi, & quodam Iacobello Vrfinensi, vt refert Aeneas Silvius historia Bohemica cap. 35. Nam cum Petrus ille incidisset in locum hunc Ioannis 6. Nisi manducaueritis &c. monuit Iacobellum, qui Pragæ concionabatur, vt populum instrueret, non posse eos sine usu calicis saluari. Hos secuti sunt Lutherani, Calvinistæ, & alij huius temporis hæretici; quamuis Lutherus sæpè dicat usum calicis non esse necessarium: quin imò in libello qui inscribitur *Formula Missæ*, ait, Si aliquod Concilium statueret, aut permitteret vtramque speciem, non idcirco debere nos vtramque vti; sed in despectum Concilij, aut vnâ tantum, aut neutrà.

36
Assertio
negans est
de fide.

Respondeo, & Dico; Fide tenendum est Communionem sub vtrâque specie laicis, & ijs qui nõ consecrant, non esse iure diuino præceptam. Patet hoc ex Concilio Constantiensi sess. 13. vbi definitur, & simul sub pena excommunicationis præcipitur, vt nullus Sacerdos communicet populum sub vtrâque specie. Et ex Concilio Tridentino sess. 21. cap. 1. & canone 1. Si quis dixerit ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles vtramque speciem sanctissimi Eucharistia Sacramenti sumere debere, anathema sit.

2. Probatur
ex Script.

Ioan. 6.

Lucæ 24.

A. Cor. 2.

37

2. Probatur
ex consue-
tutine Ec-
clesiæ.

Domini Eu-
charistia
asseruata
sub vna
specie.

Probatur Primò, Ex Scripturis: Ioannis 6. Dominus apertè indicat, teste Concilio Tridentino sess. 21. c. 1. vnâ speciem sufficere: Si quis, inquit, manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Itè, Hic est panis de calo descendens, vt si quis ex ipso manducet, non moriatur: quod etiam insinuat ibidem, quando fecit miraculum in panibus, eos multiplicando, non tamen in potu. Lucæ 24. v. 35. agnitus est Dominus à discipulis in Emmaus in fractione panis, id est, ex pane què dedit illis: quo loco vel dedit eis Corpus suum sub vna specie panis (vt multi putant:) vel (vt probabilius censemus cum Iansenio & alijs) dedit eis panem benedictum, qui erat figura Eucharistia; vt demonstraret fructum Eucharistia; in vna specie: statim enim percepto illo pane aperti sunt oculi eorum. A. Cor. 2. v. 42. Erant, inquit, perseverantes in Doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus: quo loco etiam hæretici fatentur agi de Eucharistia: nam fractio panis iungitur cum doctrina & orationibus. Neque per fractionem panis debet intelligi calix, per Synchdochen; quia multi ex Christianis erant tunc Nazaræi, qui non poterant vsque ad terminum voti sui bibere vinum: seruabant enim omnes tunc adhuc legalia: quos dubium nõ est communicasse sub specie panis.

Probatur Secundò, Ex consuetudine Ecclesiæ. Primò, Quia olim solet Eucharistia domum à fidelibus deferri, vt tempore opportuno sumeretur; dabatur autem illis sub specie tantum panis in manibus: Sanguis autem solum porrigebatur ex calice, idque à Diacono; vt docet Cyrillus Cateches. 5. mystagoga; neque laici poterant illum domum ferre: ergo communicabant domi sub vna specie fideles. Antecedens patet ex Ter-

tulliano lib. 2. ad Vxorem: Non sciet maritus, quid secreto ante omnem cibum gusteret? & si scierit, panem, non illum credet esse, qui dicitur. Cyprianus ferm. de lapsis, refert exemplum de femina, quæ Eucharistiam in arca inclusam referuabat sub specie panis. Hieronymus Apologia pto. libris contra Iovinianum, dicit quosdam domi sumere Corpus Christi illis diebus, quibus ob actum coniugalem, non audebant ingredi Ecclesiam.

Secundò, Quia solet deferri ad ægrotos, idque vt plurimum sub sola specie panis: vt patet ex Eusebio lib. 6. historia cap. 36. vbi refert ex epistola Dionysij Alexandrini presbyteri dedisse puero ad se misso particulam Eucharistia; deferendam Serapioni euidam ad mortem ægrotanti, & iussisse vt prius eam madefaceret, quàm sibi daret, eò quod asseruatione species panis esset indurata. Amphiloehus in vita beati Basilij dicit eum in extremis accepisse Eucharistiam sub specie panis, quàm diu asseruauerat.

Tertiò, In penam aliquorum criminum solet Clericis aliquando auferri Communio Clericalis, & constitui Communio Laica, quæ etiam vocabatur Peregrina. Sic Siricius Papa epist. 1. c. 11. laicam communionem statuit Clerico ducenti viduam, Et Felix III. centum annis posterior epist. 1. cap. 2. Episcopis, Presbyteris, & Diaconis, qui permittunt se rebaptizari, tantummodò in morte concedit communionem, & quidem laicam. Concilium Agathense, can. 2. statuit Clericis contumacibus peregrinam communionem dandam: & can. 5. Si quis Clericus furtum Ecclesiæ fecerit, peregrina ei Communio detur. Erat autem Communio Laica iuxta probabiliorem sententiam, quæ sub sola specie panis dabatur: sic dicta, quod Laici possent hanc speciem domum deferre, & seipsos communicare. Quæ etiam dicebatur Peregrina, eo quod peregrini in signum pacis mitteretur.

Quartò, Apud Græcos tota quadragesima, excepto Sabbato & Dominico, iam olim à mille ducentis annis, fuit vsus communicandi ex præsanctificatis: nam illis diebus non fiebat consecratio: sed tantum sub vna specie, quæ asseruabatur à die Dominico vsque ad diem Sabbati sequentem, communicabat etiã ipse Sacerdos in publica Liturgia, sicut apud Latinos feriâ sextâ hebdomadæ sanctæ. Vide Concilium Laodicenum can. 49. Non oportet, inquit, in quadragesima panem offerre, nisi Sabbato & Dominico. Concilium Trullanum can. 52. In omnibus sacro sancta quadragesima ieiunij diebus, præterquam Sabbato & Dominica, & Annuntiationis die, fiat sacrum præsanctificationum sacrificium.

Quintò, Manichæi non solent vnquam communicare sub specie vini, vt testatur D. Leo ferm. 4. de Quadragesima, eò quod existimarent vinum esse fel draconum; sed tantum sub specie panis: nemo tamen vnquam notauit hunc illorum errorem, quasi contra mandatum Dei sub vna specie communicarent. Imò si tunc non fuisset libera Communio sub vna specie, non potuissent Manichæi se occultare; sed hæresim suam per communionem mox prodidissent; quod tamen falsum est. Nam signum Manichæismi erat, non semel aut bis abstinere à calice, sed semper, vt insinuat Diuus Leo supra.

Tertiò: (Omissis Doctoribus Scholasticis, qui omnes hoc censent.) Probatur Ratione: Prima Ratio est, Quia totus Christus est sub vna specie; vt supra q. 76. ostendit.

Sub vna
specie in
penam
clericis da-
batur.

Quæ com-
muniõ La-
ica vel Pere-
grina.

Commu-
nio Græco-
rum per
Quadrage-
simam ex
Præsancti-
ficatis in
vna specie.

Manichæi
sempè à
calice ab-
stinuerunt.

38

2. Prob.

Ratione.

q. 76. ostendit.

quaest. 76. ostensum est, & ratio manifestè conuincit: quid ergo opus est vtraque specie? Si enim totum possum accipere sub vna, non sunt necessariae duae. Confirmatur; Quia tota vis huius Sacramenti pendet ex ipso Christo, qui latet sub speciebus: atqui hic aequè perfectus est sub vna, atque sub duabus: ergo tantum accipio per vnā, quantum per duas. Dices, Cur ergo Christus instituit hoc Sacramentum sub duplici specie? Respondet; Quia hoc Sacramentum non solum est Sacramentum, sed etiam Sacrificium, & quidem repraesentatiuum. Itaque ob rationem repraesentationis, quae in hoc sacrificio cernitur, id fecit. Nam hoc Sacrificium debet repraesentare effusionem sanguinis, quae facta est in sacrificio crucis. Vnde Corpus debet seorsum sub specie panis, & Sanguis sub specie vini consecrari, vt sit perfectū sacrificium repraesentatiuum. Vt autem sit perfectum Sacramentum, vna species sufficit: nam vna species continet totum Christum, & confert totum effectum, & significat id ipsum, quod confert. Species enim panis, quatenus conficitur ex aqua & farina, significat populum incorporari Christo per hoc Sacramentum: quatenus autem ex multis granis in vnum coeuntibus conflatur, significat hoc Sacramentum vniōem membrorum corporis mystici perfici. Pari modo species vini per se sola continet totum Christum, & confert totum effectum, & significat id ipsum, quod confert; nempe vniōem populi cum Christo, propter aquam admixtam; & vniōem membrorum inter se, quia ex multis acinis confluit.

Secunda Ratio est: Si communicatio sub vtraque specie esset iure diuino praecipita, sequeretur grauiissima incommoda. Primò: Indigna tractatio tanti Sacramenti. Nam sapissimè contingeret Sanguinem Domini effundi, vt in communione rusticorum, senum, debiliū, aegrotorum, qui non facile possunt se accommodare ad bibendum de manu alterius. Secundò: In plurimis locis rarissima communicatio. Nam cum apud plurimas nationes non reperitur vinum, nisi aliunde importatum, quod est carissimum & rarissimum, vt in Iaponia, vbi vix sacrificantibus sufficiens haberi potest: Vel cum in quibusdam regionibus propter frigus non possit diu conservari, sed continuò accescat, vt in Norwegia: sequeretur hos homines rarissimè posse communicare, vel fortasse nunquam, praesertim quando Ecclesiae sunt pauperes. Tertiò: Multa sunt loca frequentissima populo, in quibus solum vnus est Sacerdos; vbi fieri non poterit, vt omnibus detur communicatio sub vtraque specie: nam tantum vini simul consecrari non potest. Quartò: Multi abhorrent à vino, nec possunt sine nausea gustare; vt abstemij naturā vel educatione. Vnde tales, vel carerent fructu huius Sacramenti, vel cum periculo reiectionis illud acciperent.

Dico Secundò, Ecclesia potuit praecipere communionem sub vna specie, iustasque ad hoc causas habuit. Est fide tenendum, vt supra.

Prior pars probatur; Quia communicatio sub vna, vel duabus speciebus, non est iuris diuini: ergo Ecclesia potest de ea disponere. Antecedens patet ex dictis. Consequentia probatur; Quia vbi à Domino non est praescripta certa regula, Ecclesia potest vitandae confusionis causā aliquid certi statuere; quod insinuat Apostolus 1. ad Corinth.

14. cum ait, Cetera, cum venero, disponam. Sic Ecclesia ex causā iussit interdum baptismum conferri trina immersione, interdum vna dumtaxat.

Altera pars probatur Primò, Ex incommodis iam allatis. Deinde, Quia communicatio sub vna specie iam tum ferè per totam Ecclesiam erat recepta: Concilium enim Constantiense, quod primum hac de re sanxit, videns ab haereticis hanc consuetudinem oppugnari, tanquam mandato Christi esset repugnans, eam lege stabiluit, noluitque haereticorum perfidia atrogari. Tertiò, Quia consentaneum est, vt sit conformitas per Ecclesiam in hoc Sacramento sumendo, quae esse non posset, nisi communicatio sub vtraque specie abregaretur, & praeciperetur tantum sub specie panis. Refert tamen Ruardus articulo 15. Paulum III. dispensasse cum Bohemis, si tamen vellent fateri Calicem non esse ad salutem necessariū.

Obijciunt haeretici Primò, Dominus expressè praecipit de calice, Bibite ex eo omnes, Matth. 26. idque non sine mysterio, cum non praeciperet id de pane: nempe quia sciebat fore, qui calicem Laicis essent negaturi.

Respondet, Loquitur Apostolis praesentibus, non autem Laicis: vnde Marcus ait, & biberunt ex eo omnes. Quod autem non dixerit de pane, manducate ex hoc omnes, Ratio est; Quia non porrexit vnum panem integrum distribuendum per singulos, sed duodecim partes diuisas; vnde facile aduertebant singulis suam partem sumendam: calicem autem non dedit diuisum, sed vnicum: ne ergo vnus, vel duo totum sumerent, dixit; Bibite ex eo omnes. Notandum tamen in Canone nostro, & apud Ambrosium lib. 4. de Sacramento. cap. 5. haberi, Dominum similiter dixisse, Accipite, manducate ex hoc omnes; quod est omnino credibile.

Dices Primò, Si solis Apostolis calicem dedit: ergo non licet eum dare Laicis.

Respondet Negando Consequentiam: Non enim vetuit dari; sed generatim iussit dari hoc Sacramentum, siue sub specie panis, siue sub specie vini, quando dixit, Hoc facite in meam commemorationem: praecipit enim his verbis etiam dispensationem huius Sacramenti, non tamen definit per calicem; vt potest colligi ex Luca, qui solum refert hoc praecipitum post consecrationem panis: & satis constat ex interpretatione, & vsu Ecclesiae.

Dices Secundò, Ioannis 6. v. 53. dicit Dominus, Nisi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis: ergo vtraque species est necessaria ad salutem.

Respondet; Graecè est τὸν ποῦτον, id est, Si non manducaueritis: debet autem ea negatio repeti post coniunctionem sequentē more Hebraeo, vt sensus sit: Si non manducaueritis Carnem Filij hominis, & non biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis; id est, si neque carnem, neque sanguinem sumpseritis: negatio enim more Hebraeo posita in principio, negat vtramque partem. Sic Psalmo 1. in Hebraeo habetur, Non resurgent impij in iudicio, & peccatores in concilio iustorum. Ioannis 15. vers. 22. Si non venissem, & locus eius suffragaretur, peccatores non haberent; id est, & non locus eius fuisset.

Nam Obijciunt

Eucharistia, vt Sacramentum, requirit vtramque speciem, vt Sacramentum, non nisi vnā.

39 Ab incommodis, Primū.

Secundū.

Tertiū.

Quartū.

40 Ecclesia iuste praecipit Communionem sub vna tantum specie.

41

1. Obiectio. Bibite ex eo omnes.

Solutio.

Quomodo Dominus praeciperet dari Calicem.

Nisi manducaueritis & biberitis &c. explicatur.

42
1. Obiectio
ex Patrib.
Gelafius.
Cyprian.

Obijciunt Secundò, Ex Patribus: Primò, Ex Gelasio, quod benè soluitur hic à D. Thom. ad 1. Secundò, Ex Cypriano serm. de Cœna Domini: *Lex prohibet esum sanguinis, Evangelium præcipit vt bibatur.*

Augustin.

Respondeo, Cyprianus non facit vim in verbo *bibendi*; sed solum vult dicere, *Sanguinem præceptum Domini esse sumendum*, siue per modum cibi, siue per modum potus: nam *cibus*, inquit, & *potus* ad eandem rationem pertinent, scilicet vt corpus nutriatur, viuatur, & conseruetur; non enim modus sumendi, sed res quæ sumitur, conseruat. Simili modo intellige illud D. Augustini q. 57. in Leuiticum, *Ad bibendum sanguinem omnes exhortantur, qui volunt habere vitam.* Nō enim vim facit in verbo *bibendi*, sed in re quæ sumitur; vt patet ex adiunctis. Quod verò hæretici obijciunt aliquot testimonia Patrum, ex quibus probent vtramque speciem in usu fuisse: Respondeo, Nos id minimè negare. Solum enim dicimus, meritò hanc consuetudinem esse abrogatam.

43
Tres Rationes, cur sub duplici specie instituta videatur Eucharistia.

Obijciunt Tertiò, Tres Rationes. Prima est: Dominus instituit hoc Sacramentum sub duplici specie: ergo ab omnibus sic debet sumi.

1. Ratio.

Soluitur.

Respondeo, Instituit sub duplici specie, quia illæ duæ species necessariae erant ad perfectam rationem sacrificij representatiui; non autem ad rationem Sacramenti. Nec verò necessarium est, vt quævis sacrificij pars ab omnibus sumatur; satis est pro omnibus offerri; vt patet ex sacrificijs legis veteris. Dices, Omnes in sumptione huius Sacramenti debent commemorare mortem Domini 1. ad Cor. 11. sed mors Domini nō representatur perfectè, nisi per duas species: ergo duæ debent sumi. Respondeo, Dupliciter commemorari mortem Domini in proposito: Primò, Expressa representatione: quæ commemoratio fit, dum consecratur vtræque species, & ex vi verborum seorsim ponitur Sanguis à Corpore: ad hanc requiritur vtræque species, solique Sacerdotes sic mortem Domini commemorant. Secundò, Per signum qualecunque seu mnemofynon aut memoriale, præsertim in hunc finem relictum. Sicut si amicus moriens relinquat mihi vellem vel annulum, vt in memoriam mortis eius quotannis semel vtat, dicat *hoc usu mortem eius recolere*: & hoc modo omnes, qui sumunt Eucharistiam, commemorant mortem Domini, etiam si sub vna specie sumant.

44
2. Ratio.

Soluitur.

Secunda Ratio est: Iudæi omnes in deserto nō solum comederunt Manna, sed etiam *biberunt aquam de petra*, teste Apostolo 1. ad Cor. 10. v. 4. Atqui hæc erant figurae Eucharistiae sub vtrâque specie sumendæ: ergo & nos in deserto huius vitæ vtrâque speciem debemus accipere.

Respondeo hoc argumentum à nobis facit: Quia illi non eodè tempore & loco acceperunt Manna, & aquam de petra; sed aliquot diebus interiectis: Manna enim datum est in deserto Sin, Exodi 16: aqua verò in Raphidim Exod. 17. Vnde hæc erant figurae Eucharistiae sub vna specie sumendæ; sicut & panes propositionis, quibus nullus mysticus potus erat adiunctus; & participatio sacrificiorum, quorum sola caro manducabatur, sanguis autem omniaque libamina effundebantur Deo, vt patet Exod. 25.

45
3. Ratio.

Tertia Ratio est: Duæ species plus conferunt gratiæ spiritualis, quàm vna sola: ergo non rectè altera Laicis subtrahitur. Antecedens probatur,

Tum quia vtræque seorsim est efficax gratiæ, & diuersum gratiæ conferendæ instrumentum: tum quia videntur habere distinctum effectum; alius enim est effectus cibi, alius potus.

Respondeo Primò, Etiam si duæ species plus conferrent gratiæ, quàm vna; non tamen idcirco deberet permitti communio sub vtrâque, ob periculum indignæ tractationis, aliaque incommoda supra allata: melius enim est, vt homo aliquâ gratiâ non necessariâ careat, quàm vt tantum Sacramentum, tantis periculis exponatur: quæ etiam vna est ex causis, cur non detur paruulis. Deinde potest hæc iactura facillè compensari frequentatione: qui enim semel communicabat per hebdomadam sub duabus speciebus, communicet bis sub vna.

Respondeo Secundò, Non plus gratiæ conferunt duæ species simul sumptæ, quàm vna, vt communiter docent Doctores; D. Thomas hic ad 3. & ibidem Caietanus fuse: & idem D. Thomas opus. 58. c. 29. in fine. D. Bonauentura dist. 11. 2. parte distinctionis art. 1. quæst. 2. Richardus eadè dist. art. 4. quæst. 6. Gabriel lect. 84. in Canonem. Rossensis in art. 16. Ruardus art. 15. & alij passim: excepto Alexandro Halensi 4. parte quæst. 53. memb. 1. & Gaspare Casilio lib. 2. de Cœna & Calice Domini cap. 25. quamuis dubitanter. Et ratio est, Quia vna specie tantum continetur, quantum duabus: nam totus Christus continetur in vna: vnde etiam totum suum effectum confert per vnâ. Nec refert, quod bis applicetur manducanti; quia alioqui, qui eodem tempore plures fumeret hostias, plus acciperet gratiæ, quàm qui vnâ; & qui calicem acciperet tribus haustibus, plus acciperet gratiæ, quàm qui vno; quod per se satis absurdum est. Dices: Ergo, quando Sacerdos accipit Corpus Domini sub specie panis, recipit totum effectum sacramentalem; neque Sanguis postea sumptus quidquam gratiæ confert. Respondeo, Sanguis sub specie vini tunc non confert nouam gratiam, sed confert modo quodam eandem, quam contulit vnâ cum Corpore latens sub specie panis: eadem enim gratia datur tunc veluti duplici iure, seu titulo: sunt enim veluti duo testamenti, seu instrumenta authentica, quibus plenissimè confertur eadem hereditas.

Ad Confirmationem Antecedentis: Respondeo, Alius est effectus cibi, qui solum est cibus; & alius est effectus potus, qui solum est potus. Sed in rebus spiritualibus idem est cibus & potus animæ: sic *in ista esuritur & sititur*, & quæque species continet cibum & potum animæ. Simile est in rebus corporalibus, quæ simul vim cibi & potus obtinent.

D V B I V M I I.

Vtrum saltem Sacerdotes teneantur iure diuino sub vtrâque specie hoc Sacramentum consecrare, & sumere?

Respondeo & Dicò Primò, Saltem ex præcepto Ecclesiæ debere sub vtrâque specie consecrari & sumi à Sacerdotibus. Est cōmunis sententia Doctorum. Patet ex Can. *Relatum*, & Can. *Comperimus*, de Consecratione dist. 2. vbi dicitur non sine graui sacrilegio posse hoc mysterium diuidi; scilicet in consecratione, & sumptione.

Dico

Et Diuino. Dico Secundò, Probabilius est iure diuino Sacerdotes teneri sub vtraque specie consecrare, & fumere. Et quidem de *sumptione*, vix potest esse dubium, si consecratio vtriusque speciei est necessaria: nam sumptio ad rationem sacrificij pertinet, vt infra dicemus. Vnde Concilium Tolet. Can. Relatum, ait, *Qualis erit sacrificium, cuius nec ipse sacrificans participare esse dignoscitur?* De Consecratione tenent multi Doctores: Caietanus hoc loco, Hofius in Confessione Polonica c. 40. Palud. dist. 11. q. 1. art. 1. Siluester verbo Eucharist. 1. q. 5. & alij.

Probatur Primò, Ex illis verbis Domini Lucae 22. v. 43. *Hoc facite in meam commemorationem. Quibus verbis, vt ait Concil. Trid. sess. 22. c. 1. praecepit Dominus Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus, vt offerrent & sumerent Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini, sub quibus ipse obrulerat.* Vbi Concilium insinuat de vtraque specie extare praeceptum diuinum. Nec refert, quòd illa verba, *Hoc facite*, apud Lucam referantur tantum post consecrationem panis, & non post consecrationem vini; quia vel Lucas ea per anticipationem ibi refert, cum post vtriusque speciei consecrationem insinuet Canon noster dicta esse: vel certè bis dicta sunt à Domino, scilicet, post singulas species; quod indicat Apostolus 1. ad Corinth. 11.

Probatur Secundò, Ex ingenti illa cura, qua Ecclesia semper cauit, ne sacrificium relinqueretur imperfectum: vt patet 7. q. 1. Can. *Illud*, & Can. *Nihil*, ex duobus Concilijs Toletanis: idque Ecclesia pluries fecit, quam vt fumatur à ieiunis, aut confessione praemissa.

Probatur Tertiò, allata ratione: Quia essentia huius sacrificij, scilicet quatenus est representatiuum seu commemoratiuum sacrificij crucis, postulat vt Corpus & Sanguis seorsim sub diuersis

speciebus ponantur. Sicut enim sacrificium crucis consistit in reali effusione Sanguinis, eiusque à Corpore separatione; ita ratio huius sacrificij consistit in sacramentali effusione sanguinis & separatione; quae fit dum consecrantur Corpus & Sanguis sub diuersis speciebus.

Sed contrà; Si hoc est iuris diuini: ergo Pontifex non potest in eo dispensare: quod videtur falsum. Nam Raphaël Volterrani l. 7. Geographiæ cap. de Saxonibus, scribit ab Innocentio VIII. concessum Norwegis, vt sine vino sacrificarent, eò quòd ibi vino careant, & aliunde importatum ob asperitatem frigoris continuò acefcat.

Respondeo, Admitto Pontificem non posse dispensare: cuius signum est, quòd vsque ad tempora Innocentij VIII. nullum extet vestigium huiusmodi dispensationis, vel vsus. Illud autem Volterrani videtur valde vacillare: si enim hoc verum est, mirum certè est alios Auctores illius ætatis rem tam nouam silentio præterisse; neque extare aliqua signa huius dispensationis apud illam gentem, cum vix sint centum & quindecim anni. Et cur vsque ad illud tempus dilata dispensatio? Cur idem modò non ita fit, cum eadem causa duret? Adde, Volterrani habere, Innocentium concessisse sine vino calicem consecrare; quod sine dubio falsum est: non enim ignorare poterat Innocentius alios liquores consecrari non posse.

Aduerte tamen; non esse improbabile, Pontificem posse dispensare, ob extremam aliquam necessitatem. Ita tenet Gabriel lect. 53. Adrianus qu. de ieiunio necessario ad summptionem Eucharistiae pagina 76. vbi citat pro hac sententia Alexandrum Halensem in Compendio Theolog. lib. 6. Idem tenet Claudius à Sainctis, Repetitione 10. cap. 3. & quidam alij.

Pontifex non potest dispensare, vt sub vna tantum specie coheretur.

Contrariū est probabile.

QVÆSTIO LXXXI.

De modo, quo Christus est usus hoc Sacramento.

In Quatuor Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christus sumpserit Corpus suum & Sanguinem?

Respondetur Affirmatiuè. Est valde probabile, etsi nõ certum. Colligitur probabiliter ex Hieronymo q. 2. ad Hedibiam; Dominus IESVS Christus ipse conuiuia, & conuiuium; ipse comedens, & qui comeditur. Chrysost. hom. 83. in Matth. Vt nõ turbarentur Discipuli, prius Sanguinem suum bibit. Hesichius in c. 8. Leuit. Christus in cena prius Sanguinem accepit, deinde Discipulis dedit. Idem docet Glossa in cap. 3. Ruth apud D. Tho. & cõmuniter Doctores, dist. 11. Ratio præcipua est; Quia Christus ibi sacrificauit: atqui sacrificans in primis debet participes esse sacrificij; vt colligitur ex cap. 6. & 7. Leuitici: vbi Sacerdotes prius iubentur fumere de sacrificijs, deinde populus. Vnde etiam Sacerdotes noui Testamenti debent necessariò fumere Eucharistiam in sa-

cificio. Deinde quia Christus debebat Apostolis dare exemplum sumendi, sicut & consecrandi: ergo &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum Christus dederit Iudæ Corpus suum?

Respondetur Affirmatiuè. Notandum, Quosdam tenuisse contrarium. Sic Hilarius c. 30. in Matth. & Rupertus lib. 10. in Matth. sub finè: quæ sententia etiã habetur apud Clementè lib. 5. Constitutionum Apostolicarum c. 16. & defenditur à Turriano in Commentario illius loci.

Sed quod docet D. Thomas, est quasi certum. Probatur; Marci 14. vbi dicitur, *Et biberunt ex eo omnes: Iudam autè tunc interfuisse, patet ex c. 22. Lucae v. 20. vbi cum Dominus dixisset, Hic est calix nouum Testamentum in meo Sanguine, qui pro vobis effunditur: subditur, Veruntamen ecce manus tra-*

Non ij dentis me,

Verius est Iudam etiã communicaſſe. Marci 14. Lucae 22.

Quæ Christus sumpſit Corpus suum & Sanguinem.

dentis me, mecum est in mensa. Idem docent Patres: Dionysius Areopagita de Ecclesiast. Hierarchia c. 3. p. 3. sed non nihil obscure. Et aperte August. Tract. 62. in Ioannem, & Commentario in Psal. 10. & epist. 162. Chrysostomus hom. 46. in Ioan. & homil. 2. de proditiōe Iudæ. Ambrosius lib. de Apologia David sub finem. Cyprianus serm. de Cœna Domini: & alij. Denique Magister, & Doctores dist. 11.

ARTICVLVS III.

*Vtrum Christus sumpserit, & de-
derit Discipulis Corpus
impassibile?*

Respondeo & Dico Primò, Sumpsisse & dedisse Corpus suum passibile, sed modo impassibili: sicuti id, quod est visibile, dedit modo inuisibili.

Passibilitas
vel Impas-
sibilitas est
in Eucha-
ristia con-
comitanter.

Vbi aduerte, passibilitatem, & impassibilitatem esse in Eucharistia concomitanter, sicut & ceteras qualitates: vnde quando ipsum Corpus in forma naturali erat passibile, eadē passibilitas ponebatur in Eucharistia, quamuis non posset ibi ab extrinseco pati, vel etiam ab intrinseco naturaliter; ac proinde ponebatur ibi modo impassibili: nō enim magis poterat ibi naturaliter pati, quā si in se impassibile fuisset. Nūc verò quia Corpus Christi

in forma naturali est impassibile, eadē impassibilitas est in Eucharistia, sicut & cetera Corporis dotes. Nam ex vi institutionis tale ponitur Corpus Christi in Eucharistia, quale est in seipso, excepta actuali extentione ad locum.

ARTICVLVS IV.

*Vtrum, si hoc Sacramentum fuisset
seruatum, vel consecratum in
triduo mortis, Christus ibi fuisset
mortuus?*

Respondetur Affirmatiuè. Notandum hoc valdè esse credibile: nam Christus absolute volebat mori pro genere humano: atqui nō fuisset absolute mortuus, si in Sacramento mansisset viuus. Tamen id non erat necessarium ex natura rei, seu connexionē, quam habebat Christus sub Eucharistia ad se ipsum sub forma naturali, vt supra ostensum est; sed solum ex ordinatione diuina naturis rerum consentanea.

Probabilis tamē videtur, dolores in Eucharistia non futuros, sicut nec lēiones: quia cū naturaliter non possint ibi resultare ex dolore, quem habebat in forma naturali, debuissent diuinitus infligi magno miraculo: quod non videtur satis consentaneum diuinæ bonitati & sapientiæ.

Christus
ibi fuisset
mortuus,
sed sine do-
lore vel
lacione.

QVÆSTIO LXXXII.

De Ministro huius Sacramenti.

Hic tribus Articulis tractata.

ARTICVLVS I.

*Vtrum consecrare hoc Sacramentū
sit proprium Sacerdotis?*

Hæresis
Lutheri,
& aliorū.

Notandum est, Lutherum lib. de Captiuitate Babylonica cap. de Ordine, docere omnem Christianum per baptismum habere potestatem consecrādi. Alibi adiungit etiam Diabolum posse consecrare, modò verba pronuntiet. Quod est satis consentaneum ipsius principijs; quorum vnū est, Sacramenta non operari, nisi excitando fidem: signa enim & verba sacramentalia possunt excitare fidē, à quocunque adhibeantur. Quare Calvinistæ non satis consequenter loquuntur, dum hac in re à Lutheranis recedunt, affirmantes neminem habere potestatem baptizandi, aut Eucharistiam administrandi, nisi Ministrum publicum ad hoc deputatum, esseque irritum, si aliter fiat. Pro veritate:

Soli Sacer-
dotes ha-
bent potes-
tatem con-
secrandi
Eucharis-
tiam.

Dico Primò, Fide tenendum est, solos Sacerdotes ritè ordinatos, habere potestatem consecrandi Eucharistiam. Patet hoc ex Concilio Nicæno I. can. 14. vbi inter cetera dicitur, *Sacerdotes habere potestatem offerendi Corpus Domini, non autem Diaconos.* Item ex Concil. Lateranensi sub Innocentio III. *Hoc Sacramentum nemo potest consecrare, nisi fuerit sacerdos ritè ordinatus.* Denique ex Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. & can. 2. & sess. 23. cap. 1. & 4. & can. 6.

Probatur Primò, Ex Scriptura: Luc. 22. v. 19.

Hoc facite in meam commemorationem: quod non est dictum, nisi solis Apostolis, & eorū in Sacerdotio successoribus; vt docet Concilium Trident. ergo non est omnium consecrare hoc Sacramentū: Consequentia probatur; Quia illi soli possunt hoc consecrare, quibus id à Domino est commissum.

Probat
ex verbis,
Hoc facite,
&c.

Antecedens probatur Primò, Quia his verbis non solum data est potestas, sed etiam præceptum consecrandi Eucharistiam: atqui præceptum consecrandi nō est omnibus datū, sed solis Apostolis, & eorum successoribus: ergo hæc verba non pertinent ad omnes homines. Dices, Illud, *Hoc facite*, refertur solum ad actionē manducandi, & sic pertinet ad omnes. Sed contrā: Quia inter Euangelistas solus Lucas habet hæc verba, qui non meminit manducationis; sed solum *Accipite panem gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens, Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur.* Hoc facite in meam commemorationem. Vnde patet Lucā referre illa verba ad totam Christi actionem; vt sensus sit, *Hoc quod me facere vidistis, facite in meam commemorationem: id est, Accipite panem, benedicite, consecrate, offerre, sumite, distribuite:* hæc enim Dominus fecerat, & vnumquodque horum faciendum est in memoriā ipsius. Vnde Apostolus 1. ad Cor. 11. ex istis verbis colligit, etiam manducationem debere fieri in memoriā Dominicæ mortis, non tamen restringit ea ad solam manducationem. Confirmatur, Quia si non referrentur ad totam Christi actionem, nullum extaret præceptum de huius Sacramenti consecratione.

Antecedens

Per quæ
verba Apo-
stoli facti
sunt Sacer-
dotes,
Antecedens Probatur Secundò, Quia his ver-
bis Apostoli ordinati sunt Sacerdotes, vt docet
hic D. Tho. & Concilium Trid. sess. 22. can. 21.
ergo illis solis directè hæc verba sunt dicta.

Probatur Secundò, hæc propositio: Ex Patri-
bus. Dionysius Areopagita c. 5. par. 11. Ecclesiast.
Hierarchiæ, Nec ipse Sacerdos erat, nisi Pontificalibus
officijs ad hoc fuerit promotus. Ignatius epist. ad Tral-
lianos dicit. Infideli deteriore esse, qui cum non sit Sa-
cerdos, audeat aliquid circa altaris ministerium. Tertull.
lib. de Præscriptione ridet Marcionistas, quod
Laicis sacerdotalia munia committerent. D. Aug.
l. 20. de Ciuit. Dei c. 10. distinguit Sacerdotes spi-
ritales & improprie dictos, ab Episcopis & Pres-
byteris, qui propriè & ex officio sunt Sacerdotes.

Probatur Tertiò, Ratione: quam vide apud
D. Thomam.

Dico Secundò, Præter legitimam ordinationem,
& intentionem faciendi quod Christus instituit,
non est quidquam aliud in Ministro absolute ne-
cessarium. Sic non est necessaria fides, vt volebat
Cyprianus, & postea Donatistæ. Nec bonitas seu
iustitia, vt volebat Wiclef. Nec potestas iurisdic-
tionis. Ratio est, Quia Sacramenta non pendent
ex fide, vel bonitate ministrorum, sed ex meritis,
& institutione Christi. Iurisdicctio hæc non requi-
ritur; quia consecratio nõ est actus iurisdictionis,
cùm non respiciat subditum, sed materiam. Vide
quæ dicta sunt supra qu. 64. & D. Thomam infra
hæc quæst. art. 5. 6. 7. 8.

Sed contrà obijciunt: 1. Petri 2. v. 9. Vos autem
genus electum, regale Sacerdotium; & Apocal 5. v. 10.
Fecit nos Deo nostro regnum & Sacerdotes.

Respondeo: Omnes Christianos tales esse Sacer-
dotes, quales sunt Reges; scilicet largo & metapho-
rico modo, quatenus se, & omnia sua Deo offerunt,
& ad ipsius gloriam referunt. Sicut enim sacri-
ficium generatim est omne opus bonum, quo sancta
societate Deo inhaeremus; ita sacerdotium gene-
ratim est consecratio hominis per baptismum. Sed
præter hoc sacerdotium, est aliud propriè dictum,
quo quis constituitur minister publicus populi
Christiani, & mediator inter ipsum & Deum, vt
nomine populi, Deo singulare quoddam sacrifici-
um offerat, & vicissim diuina dona populo dispen-
set.

ARTICVLVS II.

Vtrum plures Sacerdotes possint eandem hostiam consecrare?

Respondeatur Affirmatiuè. Quod intellige, si
omnino simul verba consecrationis consum-
mant: alioqui is, qui prior absoluit, solus conse-
crabit, reliqui nihil efficient.

Notandum est consuetudinem illam, qua noui
Sacerdotes consecrant in ordinatione, nõ esse vni-
uersalis Ecclesiæ. Vnde Durandus dist. 13. qu. 3.
audet eam improbare, dicitque esse abrogandam.
Verum quia etiam in Ecclesia Romana, & pleris-
que alijs seruatur, non est priuatorum Episcoporum
auctoritate facile abroganda. Nã in vetusto Pon-
tificali Romano, vt refert Caietanus, de recens
ordinatis dicitur, Dicant omnia, quæ sunt in Missa-
li, sicut si celebrarent.

Sunt autem tres vel quatuor modi, quod ad
praxim attinet. Primus, Vt recens ordinati, etiã
verba consecrationis ante Episcopum pronuntient,

omnes tamen referant suam intentionem ad instantem,
quo finiet Episcopus. Ita faciendum iudicat In-
nocentius III. lib. 4. de mysterio Missæ c. 25. &
D. Thomas, quos sequuntur plerique Thomistæ &
Summistæ. Sed hic modus patitur nonnullam diffi-
cultatem: nam frustra refertur intentio ad illud
instantem, si reuerà illo instanti non finiatur forma,
quod rarissimè cõtingit. Nam virtus verborum nõ
potest suspendi pro arbitrio nostro; imò neque pro
arbitrio totius Ecclesiæ; sed in ultimo instanti pro-
lationis operatur, modò legitima adsit intentio.

Secundus modus est, vt diligenter attendant, ne
ante Episcopum verba consecrationis pronuntient.
Si tamè contingat ante illum finire cum intentione
consecrandi, verè consecrant, & Episcopus nihil
postea faciet. Sed hoc etiam videtur incommodum
non exiguum: si enim contingat eos præuenire,
principalis sacrificans reuerà nõ sacrificabit; actus
enim sacrificandi potissimum in consecratione cõ-
sistit. Deinde, super materia consecrata rursus verba
consecrationis proferentur: quod videtur esse sa-
cilegiu: nã materia non est amplius consecrabilis.

Tertius modus est, vt non intendant determi-
natè consecrare, vel non consecrare; sed solum in-
tendant facere id, quod Ecclesia per illam cõremo-
niam instituit. Ita consulit hic Caietanus, estque
bonum consilium, & tutus modus.

Quartus modus, vt absolute intendant solum
pronuntiare illa verba recitatiuè, in signum pote-
statis acceptæ, cum intentione conditionata con-
secrandi, si fortè cõtingat simul cum Episcopo
absolvere. Et hic quoque modus tutus est, maxi-
mèque rationi consentaneus.

ARTICVLVS III.

Vtrum dispensatio huius Sacra- menti pertineat ad solum Sacerdotem?

Respondeatur Affirmatiuè. Probatur tribus
rationibus: de quibus prima & secunda bene
conuincunt soli Sacerdoti, & nulli inferiori dis-
pensationem huius Sacramenti iure diuino conue-
nire ex auctoritate Ordinis, & officij. Solus enim
Ordo Sacerdotalis, sicut constituit proprium mini-
strum qui hoc Sacramentum consecret; ita etiam
constituit, qui consecratum populo dispenset.

Notandum tamen Primò: Olim Diacono ex
commissione licuisse hoc Sacramentum dispensare,
præsertim calicem; vt colligitur ex sermone Cy-
priani de lapsis; & ex verbis B. Laurentij ad Sixtū
Papam: & interdum vtramque speciem, vt colligitur
ex Iustino Apologia 2. pro Christianis: Absoluta,
inquit, gratiarum actione Presulis, Diaconi dant sin-
gulis præsentibus partem panis, & calicis diluti, super
que facta est gratiarum actio: quod alimentum apud nos
dicitur Eucharistia. Verum hoc non facit eo modo,
quo Sacerdos, sed tanquã qui ministrat Sacerdoti;
vt ait Clemens Romanus lib. 8. Constitutionum
Apostolicarum cap. 28. id est, non ex vi suæ ordi-
nationis, quasi ordinario iure, sed vt Minister &
instrumentum Sacerdotis.

Notandum Secundò; Hanc dispensationem
Diacono non posse committi, nisi quando Sacer-
dos per se, aut per alium Sacerdotem commode
non posset: sic enim habet Ecclesiæ praxis, & col-
ligitur ex Canone Peruenit, de Consecratione
Nda iij dist. 2.

Potest hæc
consecratio
fieri qua-
drupliciter.

Responso
est affir-
mans.

Dispensatio
Eucharistiæ
committi
potest Dia-
cono.

Sed non
absque ne-
cessitate.

Ad confe-
crandum non
est in mini-
stro neces-
saria fides,
vel bonitas,
vel iurisdic-
tio.

Quomodo
omnes
Christiani
sunt Sacer-
dotes.

An abro-
gandas mos,
quo recens
ordinati
cum Epis-
copo con-
secrant.

dist. 2. ubi iubetur Presbyter per seipsum communicare infirmum, sub periculo amittendi sui gradus; & ex Concilio Carthaginensi 4. cap. 38. ubi requiritur necessitas, ut Diacono committatur. Vnde quando Sacerdos commodè per se potest, aut alij Sacerdotes non defunt per quos possit, non potest Diaconus, etiam si illi præcipiatur: quia non potest contra iura obtemperare.

8
Aliquando
id potest
Diaconus
absque cō-
missione.

Notandum Tertio; Posse in certo euentu Diaconum sine commissione, imò etiam nolente Sacerdote Eucharistiam dispensare; ut rectè Dominicus Soto in hunc art. contra Siluestrum verbo *Diaconus*: v. g. ut si aliquis infirmus sine viatico esset decessurus, Sacerdote nolente, vel non valente ei succurrere: in tanta enim necessitate censetur Ius Diacono potestatem tribuere: & colligitur ex Concilio Niceno I. can. 14. ubi conceditur Diaconis, ut proferant Eucharistiam absente Episcopo, vel Presbytero: & ex Gelasio epist. 1. cap. 9. & 10. ubi absolute id conceditur Diaconis in necessitate: præsentia enim Sacerdotis, potestate suâ abutentis, instat absentis censenda est.

Inferior
Diacono.

Notandum Quarto: Inferioribus Diacono committi non posse; nisi fortè in illo casu, quo infirmus sine viatico esset moriturus: tunc enim videtur etiam Laico permitti posse, modo scandalum absit. Probatur; Quia non est contra Ius diuinum, aut contra vllum Canonem, aut contra aliquam Ecclesiæ consuetudinem, quæ vim legis habeat; præsertim cum exempla antiquitatis non defint. Nam olim Eucharistia solet dari in manus deferenda domum; & etiam aliquando per pueros mitti ad infirmos, ut suprà qu. 80. art. 12. dub. 1. num. 37. attigimus ex Dionysio Alexandrino.

Laicos.

D V B I V M.

Utrum requiratur Iurisdictio ad Eucharistia dispensationem?

9
Ad hoc re-
quiritur
aliqua iurisdic-
tio.

Respondeo, Requiritur aliquam Iurisditionem ut legitime & sine peccato fiat; vel ordinariam, qualis est in Pontifice, Episcopo, Parocho, & religionum Prælati: vel certè delegatam, qualem habent illi quibus id ab ordinario superiore conceditur. Ratio est, Quia bona communia Ecclesiæ non sunt distribuenda nisi per eos qui in Ecclesia habent auctoritatem: atqui Sacramenta sunt bona communia Ecclesiæ. Item hæc administratio pertinet ad officium pastorale & gubernationem Ecclesiæ, sicut publica verbi Dei prædicatio. Colligitur ex Concilio Carthaginensi I. cap. 7. & generatim ex Clementina *Dudum*. de Sepulturis.

10
Sub pecca-
to mortali.

Petes, Quale peccatum est sine tali iurisdictione Eucharistiam administrare? Respondeo, Est peccatum mortale sine facultate ordinarij Pastoris Eucharistiam administrare: quia est usurpatio iuris alieni in re magni momenti, quæ ex se turbat pacem, & debitam gubernationem Ecclesiæ. Potest tamen quis excusari per ignorantiam, vel quia bona fide existimat non displiciturum Pastori, vel eum ratum habiturum.

Excom-
municus-
tione.

Religiosi ipso facto sunt excommunicati si præsumperint Clericis vel Laicis Sacramentum Eucharistiæ administrare sine copia Pastoris proprii: Clementina *Religiosi*. de Priuilegijs.

11
Potestas
delegandi.

Concessa facultate administrandæ confessionis, aut eligendi confessorij, non intelligitur po-

testas concessa Eucharistiæ administrandæ, aut eligendi Ministri Eucharistiæ. Ratio est, Quia multæ sunt causæ cur concedatur electio Confessorij, quæ non habent locum in administratione Eucharistiæ; & in vno non censetur contineri alterum.

Potest simplex Parochus cuius simplici sacerdoti delegare administrationem Eucharistiæ, etiam si ab Episcopo non sit approbatus; quia nullus Canon hoc requirit, & Concilium Tridentinum solum loquitur de Sacramento Confessionis.

Quando in priuilegijs Mendicantium dicitur, eos posse administrare Eucharistiam quouis tempore præterquam die Paschatis Resurrectionis Domini, non est sermo de solo festo Resurrectionis, ut vult Nauarrus; sed de toto tempore Paschali, quando implere volunt præceptum Ecclesiæ de annua communione in paræcia: ut sensus sit, præterquam tempore Paschatis, quo volunt implere præceptum Ecclesiæ. Vnde etiam ipso die Resurrectionis Religiosi possunt dare Eucharistiam, modo illi quibus dant, iam communicarint vel communicaturi sint in paræcia intra quindecim dies Paschales.

Si Parochi vel superioris copia non detur, possunt fideles virgente necessitate accipere Eucharistiam per modum viatici à Religiosis, vel quibuscumque alijs sacerdotibus. Est contra Nauarrum cap. 21. num. 52. Hæc enim censetur esse rationabilis voluntas Parochi, vel certè ipsius Ecclesiæ, ut in re tanti momenti ad salutem ei succurratur per quemuis ad hoc idoneum. Angelus V. Excommunicatio c. 5. Casu 12. n. 5. citans Directorium, Hostiensem, & Archidiaconum.

Parochus tenetur administrare Eucharistiam subdito non solum semel in anno, & in articulo mortis, contra Syluestrum 1. q. 18. V. Confessio; sed quoties ille rationabiliter petit. Itaque, si non nimis frequenter aut sæpius petat quàm eius statum decet, aut reuerentiæ Sacramenti conuenit, tenetur. Ita Adrianus in 4. q. 5. de Confess. dub. 8. Sotus dist. 12. Nauarrus in Capit. *Placuit*. de Pœnitentia, dist. 6. n. 152. Ratio est, quia Parochi accipiunt stipendia à fidelibus, non solum ut necessaria præbeant, sed etiam valde vtilia salutis animarum: maxime enim ad munus Pastoris pertinet, vtilia ouibus conciliare: vnde non solum diebus festis, sed etiam alijs frequenter tenentur Parochi sacrum facere vel procurare.

Potest sacerdos extra sacrificium sibi ipsi communionem porrigere: v. g. dum agrotat, si non adsit alius sacerdos, qui id commodè possit: Durandus dist. 13. q. 4. Idem potest laicus in periculo mortis, si sacerdotis copiam non habeat: Cajetanus in c. 26. Matth. Ita dicitur Regina Scotiæ quæ nuper indignissimo supplicio in Angliam affecta fuit, habuisse penes se Eucharistiam, & sumpsisse pridie quàm moreretur: sed hæc fortassis dispensationem habuit.

Sacerdos dispensans hoc Sacramentum in peccato mortali, peccat mortifero sacrilegio. Ratio est, quia ad huius dispensationem est ordinatus, & gratiam accepit. Non tamen videtur peccatum mortale, si contingat, quod est contra Adrianum: aut si etiam deferat in supplicatione; quia ad hoc non videtur propriè ordinatus. Similiter nec laicus peccat mortaliter etiam si in peccato mortali existens contingat & deferat ad infirmum; quia ad hoc non est consecratus. Ita Paludanus & Suarez.

QVÆ.

12
Communi-
cio Ias-
chalis apud
Mendican-
tes.

13
Si deest
copia
Parochi.

14
Quoties
tenetur
Parochus
Eucharis-
tiam admi-
nistrare

15
Quando
Sacerdos
sibi ipsi
posse por-
rigere.

Quando
Laicus.

16
Admini-
strans Eu-
charistiam
in mortali
peccato.

Eam attin-
gens.

QVÆSTIO LXXXIII.

De Ritu huius Sacramenti.

In Sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christus in hoc Sacramento immoletur?

In celebra-
tione Chri-
sti immo-
latur duo-
bus modis.

Respondetur Affirmatiue: Christus in hoc Sacramento, id est, in Consecratione seu celebratione huius Sacramenti immoletur, id est, sacrificatur. Probatur duabus rationibus à D. Thoma, quæ sic explicandæ sunt. Prior est: Celebratio huius Sacramenti, est representatio sacrificij crucis: ergo dici potest Christus immolari in huius Sacramenti celebratione, saltem representatiue; nam signa assumunt nomina rerum signatarum. Verum hoc modo etiam dici potest immolari in figuris veteris testamenti: vnde hic modus est improprius. Altera est: Per celebrationem huius Sacramenti, non solum ut est susceptio Sacramenti, sed etiam ut est consecratio Corporis & Sanguinis Christi, applicatur nobis fructus Sacrificij crucis, ex opere operato: ergo est immolatio sacrificij. Antecedens supponitur tanquam fide certum. Consequentia probatur: Nam fructus passionis non applicatur nobis ex opere operato, nisi vel per susceptionem Sacramenti, vel per oblationem sacrificij: sed consecratio Corporis & Sanguinis Christi non est susceptio Sacramenti, & tamen per eam applicatur nobis fructus passionis ex opere operato: ergo est oblatio sacrificij.

2
Expendi-
tar ratio
D. Thomæ.

Nota D. Thomæ in Corpore, ut probet Christum fuisse oblatum in figuris veteris legis, adducere illud Apocalypsis 13. v. 8. *Quorum nomina non sunt scripta in libro vite Agni, qui occisus est, ab origine mundi.* Verum locus iste aliter dispungendus est; ut colligitur ex Græco, & optime ostendit Ribera in illum locum: nam illud *ab origine mundi*, non est iungendum cum *occisus*, sed cum *scripta sunt*.

Notandum est; Eucharistiam non tantum esse Sacramentum, sicut sunt cætera Sacramenta; sed etiam sacrificium; atque adeo sacrificium vnicum nouæ legis, in cuius oblatione primarius cultus nostræ Religionis consistit. Itaque tractandum breuiter de Sacrificio, tum generatim, tum ipsius Eucharistie; nam hanc partem hæretici vehementer oppugnant: de qua præter ceteros copiose scripserunt Claudius à Sainctis, Guilielmus Alanus, Bellarminus, Gregorius à Valentia, & postremo Zuarez. Nos solum præcipua prosequemur.

DVBIUM I.

Vtrum omne opus bonum, quo Deum honoramus, sit propriè dictum Sacrificium?

3
Affirmant
hæretici.

Hæretici, ut excludant vnicum, & verum Ecclesiæ sacrificium, ita Sacrificij notionem explicant, ut vel omne opus bonum, vel saltem omne id, quod Deo offertur, dicant esse propriè

dictum Sacrificium. Vnde Philippus Melancthon in locis communibus, Titulo de Sacrificio Eucharistiae, *Sacrificium dicitur esse omne opus, quod Deo reddimus, ut eum honore afficiamus.* Calvinus autem omnem oblationem vult esse sacrificium. Idem ferè sentiunt alij hæretici, ut refert Gregorius à Valentia *Apologia de Sacrificio Missæ*, & Bellarminus lib. 1. de Missa cap. 2.

Dico Primò; Certum est, non omne opus bonum esse propriè sacrificiū, etiam si fiat expressè ad Deum honorandum. Est communis sententia Catholicorum fide tenenda.

4
Non omne opus bonum esse propriè sacrificium, est de fide.

Probatur Primò, Quia Sacrificium est excellentissimus cultus exterior, quo Deum colimus, & expressius eius excellentiam, nostramque subiectionem testatur. Quod ex eo confirmatur, quod sacrificium nemini possit offerri, nisi Deo; ut ostendit D. August. lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 4. *Vnde nemo vnquam sacrificandum censuit, nisi ei, quem aut Deum scit, aut putauit, aut finxit, ut ibidem Augustinus.* Cætera autem honoris signa etiam alijs fieri possunt; ut genuflexio, erectio itatue, & similia. Atqui non omne opus bonum est excellens cultus diuinitatis: imò pleraque nullum honorem præ se ferunt; ut ieiunium, elemosyna, & omnia, quæ in proximum sunt: nisi quatenus obedire Deo, est quodammodo honorare: non enim, qui ieiunat, aut proximo benefacit, expresso signo testatur Dei excellentiam, & suam subiectionem. Quod confirmatur: nam hæc opera non ex eo præcipuam laudē habent, quod Deum honorent; sed quia ob alias causas rectæ rationi, & diuinæ legi sunt consentanea; alioqui Religio non esset virtus à ceteris distincta.

Probatur Secundò, Nam ad rationem sacrificij requiritur Sacerdos, & Altare. Offerre enim sacrificium est proprium munus Sacerdotis. Patet ex Apostolo ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur, ut offerat dona, & sacrificia.* Idem patet exemplis Scripture: nam in veteri lege soli Sacerdotes offerebant sacrificia; adeo, ut Rex Ozias cum non esset Sacerdos, & tamen vellet sacrificare, à Deo punitus fuerit lepra 2. Paralip. 26. Idem patet ex nominum affinitate; tum apud Græcos, tum apud Latinos. Nam *iepeus* est Sacerdos, *iepeua* Sacrificio: Sic Sacerdos & Sacrificus, idem valet: Sacrificare ergo est proprium munus Sacerdotis.

Ad sacrificium propriè dictū requiritur Sacerdos.

Quod autem Altare requiratur: Patet tum ex usu omnium gentium, tum exemplis Scripturæ, ubi altaria non nisi ad sacrificia fuisse erecta legimus, excepto illo vno filiorum Ruben & Gad, de quo Iosue 22. quo præter naturam altaris vsi sunt, nempe in signum, quod haberent ius offerendi cum reliquis tribubus quæ erant ultra Iordanem. Tum ex ipsis nominibus: nam *Altare*, nomen habet à Sacrificio; tum, apud Græcos, tum, apud Hebræos: nam *αὐτὸ θυσιᾶς* dicitur *θυσιῶν θυσιον*, & à ZABACH, id est, sacrificauit, dicitur MIZBACH, id est, Altare. Ratio est, Quia cum sacrificium sit

Ei Altare.

N n n iij

præstan-

præstantissimus cultus externus Diuinitatis, requiritur ad illud determinata persona ad hoc peculiariter deputata; similiter determinatus locus, qui vñbus profanis non possit accommodari.

Probatur Tertiò, Si omne opus bonum esset sacrificium, deberet esse sacrificium legis naturalis; ac proinde ratio naturalis diceret omne tale opus pro sacrificio habendum: atqui hoc falsum est, nam nulla vnquam gens quoduis opus bonum censuit cultum latriæ; sed omnes quadam peculiaria opera externa habuerunt, quæ sola, sacrificia censerentur. Dices; etiam si non omne opus bonum secundum se sit sacrificium, tamen quatenus sit ad honorandum Deum, videtur esse sacrificium, cum sit actus latriæ. Respondeo; hoc nõ est esse propriè sacrificium; sed est tantummodò esse actum Religionis imperatum, & directum in finem in quem dirigitur sacrificium, seu ob quem propriè fit sacrificium: sed hoc nihil ponit in ipso actu, nisi denominationem extrinsecam, vnde non facit ipsum actum esse actum latriæ, nisi remotè, quatenus videlicet aliquo modo, causatur ab affectu latriæ. Adde, Non omnem actum latriæ esse sacrificium: vt patet in adoratione, laude, voto, iuramento, &c. Vnde etiam si esset actus Religionis, non tamen idcirco esset sacrificium.

Sed contrà: Obijciunt Primò, Opera bona in Scripturis vocantur sacrificia: Psal. 50. v. 19. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*: & alibi, *Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino*. Ad Hebræos vltimo v. 16. *Beneficentia & communionis nolite obliuisci: talibus enim hostijs promeretur Deus*.

Respondeo: Hæc dicuntur *Sacrificia* largè: quia placant Deum instar Sacrificij. Vide Chrysostomum Comment. in Psal. 95. vbi decem genera huiusmodi sacrificiorum enumerat ex Scripturis. Alibi enim Scriptura, vbi strictè accipit nomen *Sacrificij*, distinguit illud ab operibus bonis: 1. Regum 15. v. 22. *Melior est obedientia, quam victimæ*. Osee 6. v. 6. *Misericordiam volo, & non sacrificium*. Psal. 50. v. 18. *Si voluisses sacrificium, dedissem*. Quibus locis manifestè insinuat, obedientiam, misericordiam, aliaque huiusmodi bona opera, non esse propriè sacrificia. Vide Melchiorrem Canum lib. 12. de locis cap. 13.

Obijciunt Secundò, Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei cap. 6. sic ait: *Sacrificium verum est omne opus, quod agitur vt sancta societas inhereatur Deo, relatum ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possumus: id est, Sacrificium est omne opus bonum, factum, vt Deo placeamus*.

Respondeo; D. Augustinus accipit nomen *Sacrificij* latè, pro eo, quo assequimur finem seu effectum Sacrificij, qui est placere Deo. Vocat autem tale opus, *verum sacrificium*, ad distinctionem sacrificij externi, quo offertur animal: non quod perfectius & verius habeat rationem sacrificij, quàm sacrificium externum; sed quia effectum sacrificij perfectius præstat. Nam opus bonum ex charitate profectum, perfectius Deum placat, nõ què illi iungit, quàm sacrificium externum, secundum se non proficiscens ex charitate. Hanc esse mentem Augustini patet ex capite 5. Simili modo Christus dixit, *Ego sum vitis vera*: non quod esset propriè vitis, sed quia est vitis mystica, multò excellentius præstans spiritaliter ea, quæ vitis sunt. Sic abstinere a peccatis, dicitur *verum ieiunium*: visitare pupillos, vera religio.

Dico Secundò, Nõ omnis quoque externa oblatio Deo facta sacrificium est, quamuis ex intentione honoris diuini procedat.

Probatur Primò, Quia Scriptura passim distinguit Oblationem à Sacrificijs. Psal. 39. *Sacrificium & oblationem nolui*. Psal. 50. *Oblationes & holocausta*. Ad Hebræos 5. *Vt offerat dona & sacrificia*: & alibi. Et Cõfirmatur: quia multa in Scripturis dicuntur *Offerri*, quæ tamen non possunt dici *Sacrificari*: vt Filij primogeniti, primitiæ variarum rerum, aurum, argentum, lapides pretiosi, byssus, aliaque plurima. Vide Exodi 25. & 35.

Probatur Secundò; Quia ad rationem sacrificij requiritur mutatio rei. Quod patet, tum ex Scripturis, vbi omnia propriè dicta sacrificia videmus interim, vel saltem multum immutari, vel per occisionem, vt viuentia: vel per combustionem, vt carnes animalium, & res inanimes solide, vt similia, sal, thus: vel per effusionem, vt liquida, sanguis, vinum, aqua; vel alio modo, vt sacrificium Melchisedech. Vide cap. 1. & 2. Leuitici. Tum ex ipso nomine *Sacrificandi*, quod Latine, Græcè, & Hebraicè significat *occidere, mactare*. Græce enim *θύειν* est *occidere*, & Hebraicè *זבח*. Tum denique, quia sacrificium est præstantissimus cultus externus, vnde res tota debet in honorem Dei interim, vel certè mutari; sic enim ei perfectissimè offertur, dum in nullos vestus humanos cedit; & optimè designat eius perfectum in omnia dominium; quod non tam bene fit sine mutatione.

Probatur Tertiò, Quia ad oblationes non requiritur Sacerdos; quini enim potest eas facere. Neque etiam altare; vt patet Exodi 35. & alibi.

DVBIVM II.

Quid sit Sacrificium propriè dictum.

Respondeo; *Sacrificium est Oblatio externa per legitimum ministrum soli Deo exhibita, in qua substantia aliqua sensibilis immutatur, vel etiam perimitur in protestationem diuini principatus, nostræque, seruaturis*.

Primò, Dicitur *Oblatio*. Nam *Oblatio* est genus *Sacrificij*, vt docet D. Thomas q. 85. art. 3. ad 3. quamuis interdum strictè accipiat, pro *Oblatione*, quæ solū est oblatio, & non *Sacrificium*; vt patet ex dictis.

Secundò, Dicitur *Externa*, vt distinguatur contra internam oblationem, qua mens se suaq; Deo subijcit: quam internam oblationem D. Augustinus vocat *verum sacrificium*; dicitque Deum hoc magis exigere, quàm externum visibile, cum visibile sacrificium sit Sacramentum, id est, sacrum signum huius inuisibilis. Quæ quomodo intelligenda sint, patet ex dictis: non enim ratio sacrificij propriè conuenit internæ reuerentiæ & submissioni; quamuis verum sit, externum hunc cultum, sine interna submissione, & reuerentiæ affectu, cuius est signum, parui esse æstimandum: sicut omne opus externum parui est momenti, nisi procedat à debito affectu interiore. Et sic patet, Deum magis exigere hunc internum cultum, cuius ipsum sacrificium est signum, quàm externum sacrificium: nam magis placet illi interna æstimatio, reuerentia, & submissio quam mens habet erga ipsum, tanquam primum principium omnium bonorum, quàm externum signum huius submissionis.

Tertiò

Est opus bonum fiat in honore Dei, non inde tamen est Sacrificium.

Soluuntur obiectiones.

Sacrificij sæpe latè sumitur pro omni bono opere.

Obijciunt definitio Augustini.

Explicatur

Non omnis externa oblatio ad honorem Dei facit, est propriè sacrificium.

Vox sacrificandi in linguis S. significat Occidere.

Definitio Sacrificij propriè dicti.

Oblatio.

Externa.

Legimus
Minister.

Tertio, Dicitur *Per legitimum Ministerium*. Nam cum sacrificium sit praestantissimus cultus externus, debet fieri à persona ad hoc dedicata; sicut & aliae functiones honoratissimae in Republica. Quod patet tum in veteri, tum in noua lege, ubi videmus sacrificia semper à Sacerdotibus esse oblata, qui ad id peculiariter erant deputati. Idem seruatum est apud Ethnicos. Dices, Apud Ethnicos quibus cogebatur sacrificare; vt patet ex gestis Martyrum. Similiter in lege naturae quibus videtur potuisse: nam Abel sacrificium obtulit, cum tamen non esset primogenitus. Respondeo, Illa, quae à priuatis offerebantur apud Ethnicos, non erant proprie sacrificia, sed oblationes quaedam idololatricae, quae dicebantur latè sacrificia. Vnde ad sacrificia proprie dicta erant apud illos constituti sacerdotes. In lege naturae communior sententia Doctorum est primogenitos fuisse Sacerdotes. Ita Eucherius, Glossa, & Lipomanus in illud Genes. 25. v. 31. *Vende mihi primogenita tua*. Idè docet Hieronymus in qq. Hebraicis agens de Melchisedech, ubi dicit esse traditionem Hebræorum omnes primogenitos à Noè vsque ad Aaron fuisse Sacerdotes; quibus etiam debebatur auctoritas quasi regalis, & multae aliae praerogatiuae. De quibus Pererius tomo 2. in Gen. cap. ultimo. Praeter hos fuerunt etiam alij, vt Abel, qui id diuina inspiratione fecerunt.

An apud
Gentiles,
& in lege
Naturae
cuiuslibet
esset licitum
sacrificare.

Substantia
sensibilis.

Quarto, Dicitur *Substantia sensibilis*. Nam apud omnes gentes, id quod in sacrificio offertur, est aliqua substantia animata, vel inanimata. Et ratio est; quia sacrificium fit ad testandum Deum esse principium omnis esse. Dices; In sacrificio Missae offertur Corpus & Sanguis Christi, vt infra dicemus; quae tamen non possunt sensibus percipi. Respondeo, etsi non possint sensibus percipi secundum proprias & intrinsecas suas qualitates, percipiuntur tamè secundum eas, sub quibus existunt per modum substantiae: haec enim qualitates ita se habent ad Corpus, & Sanguinem Christi, sicut qualitates aliarum substantiarum, ad ipsas substantias, excepta informatione: vnde efficiunt Corpus Christi sensibile, & tractabile, quantum satis est, vt ipsum dicatur sensibiliter offerri, tractari, manducari: vt patet ex supra dictis.

Immuta-
tur.

Quinto, Dicitur *Immutatur*. Nam de ratione sacrificij est, vt per aliquam realem mutationem offeratur; vt patet ex omnibus sacrificijs veteris legis.

Perimitur.

Sexto, Dicitur *Vel etiam perimitur*. Etsi enim fortè non fit de ratione sacrificij, vt res omnino perimatur; sed sufficere videatur aliqua mutatio, qua in honorem Dei mutetur, ad significandum eius perfectum in omnia Dominium (vt cum effunditur aqua in honorem Dei, & libatur Deo, sicut fecit Dauid 2. Regum 23.) tamen dubium non est, quin hoc valde ad perfectionem sacrificij pertineat. Et ratio est: Primo, Quia sic perfectius testamur Deum esse auctorem totius esse, & habere vitam & mortis supremam potestatem. Secundo, Quia sic res non solum quo ad vsum, sed etiam quo ad substantiam in honorem Dei cedit. Addi potest Tertio, Deum sic inspirasse primis parentibus, ad representandam mortem Christi, quae omnium sacrificiorum erat finis, & per omnia debebat praesignari. Sed haec representatio, etsi inueniatur in omnibus sacrificijs diuinitus inspiratis, non tamen ad rationem sacrificij per-

tinet. Nam quamuis Christus non fuisset mortuus, nihilominus fuissent sacrificia: nam sacrificiorum oblatio est legis natura.

Septimo, Dicitur *In testimonium diuini principatus, & nostrae seruitutis*. Nam sacrificio haec duo testamur, Deum esse principium omnium bonorum, & nos esse naturaliter ipsius seruos, in quos plenissimam habeat potestatem. Vnde, si posset fingi aliquod numen, à quo nos non dependeremus, sicut fingebant Manichaeus, & Simon Magus, non deberemus ei sacrificium. Dices, Ethnici offerebant etiam Dijs inferioribus, à quibus dumtaxat particularia quaedam beneficia expectabant; vt Ceteri, &c. Respondeo; In eo faciebant contra rationem naturalem, quae dictat summum Numen singulari quodam honore colendum, qui alijs sit incommunicabilis.

Testimo-
nium diuini
principatus
& nostrae
seruitutis.

D V B I V M III.

Quotuplex sit Sacrificium?

Respondeo; Tripliciter diuidi posse. Primo, Ratione materiae. Nam materia vel erat animal aliquod, vel erat res inanima, eaque vel solida, vel liquida. Oblatio animalis dicebatur *Victima*, vel etiam *Hostia*. Oblatio autem rei inanimae solidae dicebatur *Immolutio*, iuxta D. Thomam, quamuis hoc nomen etiam ad victimas extendatur. Oblatio rei liquidae dicebatur *Libamen*. In veteri lege *Victima* constabat solum his animalibus mundis: oue, capra, haedo, boue, columba, passere, turture: neque aliud genus licebat sacrificare. *Res inanima solida*, quae offerebantur in sacrificium, erant panis, similia, sal, thus, manipulus spicarum virentium: patet Leuit. 2. & 6. Haec eleuabat Sacerdos in altum, & inde consumebat confusione, crematione, aut etiam comestione. *Liquida* erant, Sanguis, vinum, oleum, aqua: haec libatione, vel effusione sacrificabantur. Aduertendum autem *libamina*, & rerum inanimatarum oblationes, esse sacrificia imperfectiora, quam victimas, in quibus viuum sacrificabatur: vnde & apud Gentiles etiam Dijs minutis fiebant: Victimae autem solum duodecim Dijs maioribus, saltem ordinariè.

8
Diuisio
Sacrificij
ratione
materiae.

Victima
Oblatio.
Libamen.

Secundo, Diuiditur partim ex fine, partim ex forma, in *Holocaustum*, *Sacrificium pro peccato*, & in *Hostiam pacificam*. *Holocaustum* erat perfectissimum, in quo tota res in sumum resoluta, sursum ascende-
bat ad testandum omnia à Deo nos habere, & omnia ipsius esse. Vnde potissimum fiebat in reuerentiam diuinæ Maiestatis, absque alio fine. *Sacrificium pro peccato* partim cremabatur, partim à Sacerdotibus in atrio templi comede-
batur. Offerebatur autem non pro peccatis internis, sed quibusdam externis; vt pro peccatis ignorantiae, maxime circa caeremonias; vt patet Leuit. 4. & 5. item furti, periurij, & calumniae cap. 6. *Hostia pacifica* offerebatur pro beneficijs acceptis in gratiarum actionem, & tunc eodem die consume-
batur. Aliquando etiam pro impetrandis nouis beneficijs, & tunc poterat in posterum diem differri consumptio. Huius pars cremabatur, pars à Sacerdotibus comede-
batur, & pars ab ijs qui donauerant.

9
Alia eiusdem
diuisio ra-
tione finis
vel formae.
Holocaustum.

Sacrificium pro peccato.

Hostia pacifica.

10

Tertia di-
uisio Sacri-
ficij ex ef-
fectu.
Propitiatorium.
Eucharisticum.

Tertio, Diuiditur Sacrificium ex effectu, in *Propitiatorium*, *Eucharisticum*, & *Impetratorium*. *Propitiatorium*, quod & *Hilasticon*, offertur pro peccatis, eorumque supplicijs auertendis. *Eucharisticum* offertur in gratiarum actionem pro beneficio accepto.

Hoc, si

Hoc, si offerebatur pro beneficijs in communi, dicebatur *Larrentium*, id est, *Honorarium*; nam Deo debetur latria ratione beneficij, creationis, & gubernationis. Si autem pro speciali beneficio, dicebatur *Hofia pacifica*. *Impetratoriū* offertur pro beneficio futuro; quod etiā *Hofia pacifica* dicebatur.

Impetratoriū.

DVBIUM IV.

Virum liceat hoc tempore offerre Agnum, vel quid simile in Sacrificium?

Videtur id esse licitum: nam offerre sacrificium est legis naturæ, ut docet D. Thomas ar. 1. q. 85. Vnde etiam in statu naturæ nudæ fuissent Sacerdotes, & Sacrificia; nam fuisset cultus externus, quo Deum tanquam totius naturæ conditorem, & Dominum fuissent venerati: quod perfectissimè fit sacrificio.

Superstitiosum est nunc Agnum vel quid simile in Sacrificium offerre.

Respondeo; Non licere, sed fore superstitionem, si quis intendat hæc in modum sacrificij offerre.

Vnicum est in Ecclesia Sacrificium.

Probatur Primò; Quia vnicum est verum & proprium Ecclesiæ sacrificium, quod omnibus veteribus sacrificijs successit; ut passim docent Patres. Vnde D. Augustinus lib. 8. de Ciuitate Dei cap. vltimo, probat Epulas illas, quæ à quibusdā, sepulchris Martyrum solent imponi, non esse sacrificia Martyrum, eo quod sit vnicum Ecclesiæ sacrificium: ubi satis insinuat, non posse auctoritate humana addi aliud sacrificium. Et lib. 10. de Ciuitate Dei cap. 20. Huius, inquit, veri sacrificij multiplicia, variaeque signa erant sacrificia prisca Sanctorum, cum hoc vnum per multa figuraretur. Idem docet Leo serm. 7. de Passione cap. 1. & 3. Et Ecclesia in collecta; Deus inquit, qui legalium differentiam hostiarum vnius sacrificij perfectione sanxisti.

Probatur Secundò, Quia sacrificium Ecclesiæ est infinite dignitatis, continens in se omnium sacrificiorum virtutem: ergo supernacaneū, & superstitiosum esset aliud addere, tanquam hoc sit minus perfectum. Ideo enim plura instituuntur, quia vnum non sufficit ad omnia impetranda.

Probatur Tertiò, Sacerdotium, quod est in Ecclesia, est supernaturale, & institutum à Christo: ergo non respicit sacrificium iuris naturæ, sed supernaturale, ab eodem Domino institutum. Sunt enim Sacerdotium & Sacerdos relatiua, ut eiusdem ordinis.

Probatur Quartò, Alia sacrificia ex institutione diuina habent adiunctā protestationem Christi venturi: ergo externo ritu, qui ea vsurparet, censeretur iudaizare.

Christus suscipit potestatem alterius Sacrificij instituendi.

Denique, Hoc ipso, quo Christus instituit nostrum sacerdotium & sacrificium, censetur hominibus prohibuisse institutionem alterius sacerdotij, aut sacrificij: nam hæc institutio propriè pertinet ad supremam potestatem. Vnde etiam censetur illam potestatem, quæ iure naturæ inesset Reipublicæ, sustulisse. Quod confirmatur à simili: nam in lege veteri, hoc ipso, quo Deus instituit illis Sacerdotium, & sacrificia determinauit, censetur admissæ potestatem illi Reipublicæ alia sacrificia adiungendi: sicut etiam, si Reipublica aliqua institueret sacrificia, & sacerdotium, hoc ipso adimeret cuius priuato hanc potestatem.

DVBIUM V.

Virum Eucharistia in Ecclesia verè & propriè offeratur vt Sacrificium?

Heretici omnes huius temporis negant, & ideò execrantur Missam tanquam idololatricam. Sed dicendum.

Certa fide credendum, Eucharistiam non tantum esse Sacramentum; sed etiam offerri, vt verè, & propriè dictum sacrificium.

Probatur Primò, Ex figuris huius mysterij. Prima sit, *Sacrificium Melchisedech*; vt patet ex Psal. 109. & ad Hebræos 7. Atqui ritus Sacerdotij Melchisedech, quatenus à Scriptura nobis proponitur, erat cõstitutus in oblatione panis, & vini; vt patet Gen. 14. ergo Christus obtulit sacrificium sub specie panis, & vini: & consequenter ministrum Ecclesiæ in nouo testamento simile Sacrificium offerunt.

Eucharistia offertur vt verè & propriè dictum Sacrificium.

1. Probatur ex Figuris.

2. Figura, Sacrificij Melchisedech.

Maiores patet Gen. 14. v. 18. *Melchisedech Rex Salem protulit panem & vinum: erat enim Sacerdos Dei altissimi*. At, nisi obtulisset panem & vinum in sacrificio, non adderetur, erat enim *Sacerdos Dei altissimi*; nam ad benedicendum Abraham non erat opus Sacerdotio: poterat enim vt Rex illi benedicere, sicut Salomon benedixit populo. 3. Regū 8. & David 2. Regnum 6. & Iosue cap. 1. & 22.

Prima Consequentia Probatur: Quia dici nequit eum principaliter protulisse ad refectionem, non autem ad sacrificium: nam ibidem dicitur seruos Abraham potitos opimis spolijs, in quibus erant esculentia, & poculenta. Et Confirmatur; Cum Scriptura describat nobis aliquoties Sacerdotium Melchisedech, tanquam distinctum ab Aaronico, & vt simillimum Sacerdotio Christi; debuit alicubi explicare, quale fuerit eius sacrificium: ignorato enim sacrificio, necesse est Sacerdotij conditionem ignorare, cum sint relata: nūquam autem Scriptura explicat eius sacrificium, nisi hæc. Denique omnes Patres passim docent Melchisedech obtulisse panem & vinum, & hanc oblationem fuisse Eucharistiæ typum: Clemens Alexand. lib. 4. Stromatum sub finem; Melchisedech, inquit, rex Salem Sacerdos Dei altissimi, qui panem & vinum sanctificauit, id est, sacrificatum, dedit nutrimentum, in typum Eucharistiæ. Eusebius lib. 5. Demonstrationis euangelicæ cap. 3. fusè in hanc sententiam scribit Melchisedech panem & vino sacrificasse, vt præfiguraret Sacrificium, quod Christus & Sacerdotes ab eo descendentes in omnibus gentibus offerunt. Cypria. epi. 63. *Quis magis, inquit, Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit; & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem, & vinum; suum scilicet Corpus & Sanguinem?* Augustin. epist. 95. ad Innocentium, Melchisedech prolato Sacramento mensæ Dominicæ, nouit æternum eius Sacerdotium figurare. Omitto alios. Vide Garethum.

Vltima Consequentia Probatur: Quia Christus est Sacerdos in æternum; Psal. 109. v. 4. id est, vsque ad finem mundi: ergo vsq; ad finem mundi debet offerre sacrificium ipsius Melchisedech: quod, cum per se non faciat, necesse est, vt faciat per suos ministros in Ecclesia. Nec valet, si dicas; Christum dici Sacerdotem in æternum, eo quod virtus oblationis crucis maneat in æternum; quia sic etiam natiuitas, passio, & mors, æterna diceretur:

Quomodo Christus sit Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

& Noë

& Noë esse Sacerdos in æternum, quia effectus sacrificij eius æternus est; impetrauit enim, ne in æternum amplius esset vniuersale diluuium; Gen. 8. Deinde, sacrificium crucis non erat secundum ordinem Melchisedech; sicut neque secundum ordinem Aaron; cum hæc sacrificia essent typica: ergo ratione sacrificij crucis non potest dici Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Est ergo sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech æternum, quatenus vsque ad finem sæculi per suos ministros offert Corpus suum & Sanguinem sub specie panis & vini.

14
2. Figura: Immolatio Agni Paschalis.
Secunda Figura celebrationis Eucharistiæ, est Immolatio Agni Paschalis: atqui hæc erat verum Sacrificium; vt patet Exodi 12. num. 9. Marci 14: ergo etiam celebratio Eucharistiæ est verum sacrificium. Probatur consequentia: nam veritas debet respondere figuræ. Maior, (scilicet, immolationem Agni Paschalis esse typum Eucharistiæ.) Probatur: Tum ex consensu Patrū, Leonis serm. 7. de Passione Domini, Gregorij homil. 22. in Euangel. Hieronymi in cap. 26. Marth. Chrysostomi hom. de proditiōe Iudæ, vbi docet Dominum adimpleuisse Pascha vetus, condendo & offerendo Pascha nouum. Tum ex circumstantijs celebrationis vtriusque. Primò, Quia immmediatè post esum Agni instituit Eucharistiā, quasi hoc sacrificio abolens ymbra, & substituens veritatem: Secundò, Quia sicut Agnus immolabatur in memoriā transitus Domini, & liberationis populi de Ægypto: ita Eucharistia celebratur in memoriā transitus Domini per passionem ex hoc mundo, & nostræ liberationis de potestate satanæ. Tertiò, Sicut Agnus immolabatur, & comedeatur veluti in viaticum peregrinorum; ita Eucharistia nihil aliud est, nisi refectio quadam, & viaticum tendentium ad caelestem patriā. Quartò, Agnus non poterat comedi, nisi à circumcisis, mundis, & in Ierusalem: Eucharistia nõ nisi à baptizatis, mundis, & in Ecclesia. Quintò, Agnus immolabatur non à Sacerdotibus Leuiticis: (Nam ante designationem Sacerdotum Leuiticorum fuit institutum hoc sacrificium:) sed à Capitibus familiarū, quæ quoad hoc retinebant ex lege naturæ ius sacerdotij. Eucharistia celebratur à Sacerdotibus noui testamenti, qui sunt Capita familiæ Christi assumpta ex omni tribu.

Qua ratio-
ne Agnus
Paschalis
fit figura
Eucharis-
tiæ.
Notandum tamen Agnum Paschalem nõ fuisse figuram Eucharistiæ, quatenus ipsa includit species panis & vini; sic enim sacrificium Melchisedech eius figura erat; sed quatenus continet verā carnem, & sanguinem veri agni Christi: Agnus enim Paschalis, vt erat hostia cruenta, erat figura sacrificij crucis; quatenus verò continebat carnem agni immaculati, quæ debebat comedi, erat figura Eucharistiæ.

15
3. Figura: Sanguis Testamenti.
Tertia Figura erat, Sanguis testamenti: Exodi 24. & ad Hebræos 9. Atqui Sanguis testamenti veteris apud Moysen erat sanguis victimæ iam immolatae, & verè sacrificatae: ergo & Sanguis testamenti noui apud Christum in cœna est sanguis victimæ propriè sacrificatae: ergo Christus in cœna fuit verè immolatus.

1. Obiectio
Dices Primò, Sanguis Christi in cœna erat tantum sanguis victimæ immolandæ in cruce, nõ autem tunc immolatae.

Solutio.
Sed contrà: Quia victima prius debet immolari, quàm sanguis eius liberetur: nam ex immola-

tione victimæ sequitur sanguis. Quod confirmatur exemplo Exodi. 24. v. 8. vbi prius immolata est victima per Moysen; deinde aspersus sanguis in populum sub illis verbis, *Hic est Sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus.* Ergo etiam Christus prius debuit seipsum victimam facere, & deinde sanguinem ex sacrificeatione prouenientem in discipulorum corda spargere sub his verbis, *Hic est Sanguis meus noui testamenti.* Deinde, cum in celebratione testamenti veteris tria inueniantur: Primum, Promulgatio legis coram populo. Secundum, Immolatio victimæ federalis. Tertiū, Asperio sanguinis, & manducatio victimæ: Dominus instituens, nouum testamentum, cuius figura erat vetus, impleuit primum, cum dixit, *Hoc est preceptum meum, vt diligatis inuicem;* & tertium, cum dixit, *Comedite, Hoc est Corpus meum: Bibite, Hic est sanguis meus noui testamenti:* ergo non est dubitandum, quin etiam impleuerit secundum, nempe victimæ immolationem.

Dices Secundò, Nouum testamentum confirmatum est Sanguine Christi, vt in cruce fuit effusus, non autem vt in cœna. Nam Apostolus ad Hebræos 9. v. 17. ait, *Nouum testamentum Christi morte confirmatum:* ergo sanguis ille testamenti veteris, quo vetus testamentum sanciebatur, nõ erat figura Eucharistiæ, sed occisionis, & effusionis Sanguinis in cruce.

2. Obiectio
Respondeo Negando Consequentiam: Nam idem omnino erat Sanguis, qui in cœna, & qui in cruce effusus. Vnde illo Sanguine, qui dabatur in cœna, nouum testamentum sancitum est, licet per effusionem ipsius in cruce confirmatum sit. Cæptū tamen est etiam confirmari per effusionem in cœna: nam in cœna erat idem Sanguis, fiebatque representatio effusionis, quæ mox in cruce erat perficienda. Quia enim Christus iā realiter in cruce immolatus, non poterat realiter aspergere Sanguine suo populum ad confirmandum nouum testamentum, sicut Moyses fecerat in figura vituli immolati, dum confirmaret vetus testamentum Exodi 24: ideo, præueniens mortem suā, seipsum immolauit in Eucharistia, & condito testamento, Sanguinem suum, quo illud confirmaretur, asperxit super Ecclesiam.

Quod autē sanguis ille veteris testamenti fuerit figura Eucharistiæ: Patet Primò, Quia eodem modo loquendi vtitur hic Dominus, quo ibi Moyses. Moyses ait, *Hic est Sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Dominus:* Dominus ait, *Hic est Sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis effunditur.* Secundò, Moyses proponit populo suam legem: Dominus hic etiam suam proposuit, cum dixit, *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem.* Tertiò, Moyses asperxit sanguinem super populum, Christus suum Sanguinem supra corda discipulorum. Quartò, Dominus condidit testamentum in cœna, non in cruce; quod patet: nam testamentū debet fieri ab homine viuente, libero & sui iuris: Dominus autem cum in cruce moriebatur, erat victus, & damnatus. Item debet fieri coram testibus, & amicis: in cruce aderant solum hostes, præter Matrem & Ioannem. Præterea disertis verbis testator debet explicare se facere testamentum, nominare hæredes, & id quod eis relinquit, seu promittit, & huius relinquere instrumentum authenticum, quo hæreditas applicetur: denique mandare hæredibus, si quid ab illis fieri velit: quæ omnia

Christus in Cœna, non in cruce fecit Testamentū.

omnis reperiuntur in cena, non in cruce; ac proinde in cena condidit testamentum, non in cruce. Vnde ulterius sequitur, Sanguinem, quem dedit in cena, fuisse praefiguratum per sanguinem testamenti veteris.

16
4. Figura:
Iuge Sa-
crificium.

Quarta Figura est, *Iuge sacrificium*: quod erat sacrificium Agni manē, & vespere, idque quotidie. Vnde Danielis 8. & 12. ubi Antichristus dicitur ablaturus iuge sacrificium, Patres intelligunt *Sacrificium Eucharistia*, quod publice in Ecclesia celebratur: loquitur enim Daniel de vero sacrificio, quod usque ad finem mundi durabit, cuius typus erat Iuge Sacrificium Iudaicum.

17
2. Prob. Ex
veteri Te-
stamento.

Locus Ma-
lachiae ex-
plicatur
pro Sacrifi-
cio Eu-
charistiae.

Probatur Secundò, Testimonijs Scripturae veteris testamenti. Primum, Testimonium: *Malachiae* 1. v. 6. *Ad vos, o Sacerdotes, qui despiciis nomen meum, & offertis super altare meum panem pollutum; caccum, claudum & debile immolatis, non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.*

Hic Propheta praedicat sacrificiorum legalium, & caeremoniarum cessationem; Gentium vocationem. & mundissimi Eucharistiae sacrificij in Ecclesia toto orbe ex gentibus colligenda oblationem. Loquitur autem de futuro, tanquam de presenti, ob prophetiae certitudinem. Sic exponunt hunc locum omnes Patres: Iustinus Dial. cum Triphone. Irenaeus lib. 4. contra haereses cap. 32. 33. 34. Cyprianus lib. 1. contra Iudaeos cap. 16. Eusebius lib. 1. demonstrationis Evangelicae cap. ultimo. Augustinus lib. 18. de civit Dei cap. 35. & alij. Et patet ex ipsis verbis: opponit enim Propheta sacrificium sacrificio, Sacerdotem Sacerdoti, locum loco; panem pollutum, animalia caeca & clauda, oblationi munda; contemptum nominis, gloriae nominis.

Mincha,

Confirmatur Primò, Ex nomine *oblationis*, quae Hebraice *MINCHA* dicitur: numquam enim in Scriptura oratio vel opus bonum vocatur absolute Oblatio, vel Sacrificium; sed cum adiuncto, *Sacrificium laudis, Sacrificium iustitiae, Hostia vociferationis, Vituli laborum, &c.* Deinde *MINCHA* in Scripturis significat certum sacrificij genus ex simila, oleo, thure; Levit. 2. & 6: vnde apte representat Eucharistiam.

Confirmatur Secundò, Quia haec oblatio dicitur munda; idque non solum, quia incruenta, & mundo ritu offertur; sed quia, ut ait Concilium Trident. sessio 22. cap. 1. *Malitia ministrorum non potest pollui*, sicut Sacrificia vetera. Talis autem oblatio est Eucharistia, eo quod primarius offerens sit ipse Christus, qui etiam est ipsa hostia. Atqui opera bona, de quibus hunc locum exponunt heretici, non sunt oblatio munda: nam omnia, (ipsorum sententia) sunt polluta, & fœda, solumque ex Dei imputatione possunt dici munda: vnde non placent Deo, quia munda; sed contrà, idco censentur munda, quia Deus acceptat illa. At Propheta loquitur de oblatione, quae idco placeat, quod sit munda.

Confirmatur Tertio, Quia praedicatur oblatio Synagoga reicienda, & in eius locum nova quaedam in Gentibus successura: atqui oblatio precum, & bonorum operum non successit sacrificio Iudaico, sed semper fuit.

Confirmatur Quarto, Quia dicitur per sacrificium Gentium Deum fore glorificandum, sicut per sacerdotes & sacrificia Synagoga contempnus & inhonoratus: atqui fuit inhonoratus publice, & in publicis sacrificijs: ergo per publicum, & externum sacrificium Gentium erat glorificandus. Denique, Quia ad solos Sacerdotes est sermo. At sacrificij bonorum operum pertinet ad omnes.

Secundum Testimonium: Proverbiorum 9. v. Prouerb. 9. *1. Sapientia edificavit sibi domum, immolauit victimas suas, misit vinum, & posuit mensam: quem locum Patres de Eucharistia intelligunt. Vide Cyprianum epist. 63. & Augustinum lib. 17. de Civitate Dei cap. 20. Omitto alias prophetias obscuriores.*

Probatur Tertio, Ex Nouo Testamento: Dominus enim seipsum obtulit in cena sub specie panis & vini; & idipsum praecepit fieri ab Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, cum dixit, *Hoc facite &c.* ergo Eucharistiae celebratio est sacrificium. Maior est communis doctrina Patrum: Irenaei lib. 4. cap. 32. ubi ait, *Nouum testamentum novam docuit oblationem.* Cypriani epist. 63. Gregorij Nysseni oratione prima de Resurrectione. Augustini in Psal. 33. concione 2. Ipse, inquit, de Corpore, & Sanguine suo sacrificium instituit secundum ordinem Melchisedech. Et elegantissime Concilium Trident. sess. 22. c. 1. Et Confirmatur ex verbis institutionis, Lucæ 22. *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur; vel, ut Paulus habet, quod pro vobis frangitur. &c.* Hic est calix, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum. Atqui his verbis, *datur, frangitur, effunditur*, non tantum significatur dari vel effundi Apostolis in cibum & potum, sed maxime dari, & libari Deo in sacrificium: non enim dicit *vobis datur*, sed *pro vobis*. Nec obstat in Latina editione haberi, *effundetur*, quasi de sacrificio crucis ageretur; nam Graeca constanter habet, *effunditur, datur, frangitur*: similiter Liturgie Patrum S. Iacobi, Basilij, Chrysostomi. Et confirmatur; quia calix non fuit effusus in cruce, sed in cena. 1. Cor. 10. v. 21. *Non potestis calicem Domini bibere, & calicem demoniorum: non potestis mensam Domini participes esse, & mensam demoniorum.* His, & praecedentibus verbis Apostolus clare docet: Primò, Sicut apud Gentiles & Iudaeos fuit mensa sacra seu altare, & sacrificium, quod huic mensae imponitur; ita apud Christianos esse sacra mensam; & loco sacrificij Corpus, & Sanguinem Domini, quae huic imponuntur. Secundò, Sicut Iudaei sumunt hostias, & Gentiles idolothyta ex suis altaribus: ita fideles sumere de mensa Domini, Corpus & Sanguinem Domini. Tertio, Sicut illi, qui apud Iudaeos comedunt hostias, participes sunt altaris, id est sacrificij; consentiunt enim sacrificio, & interpretatiue sacrificant: ita qui comedunt idolothyta, praesertim in idolijs, sunt participes mensae demoniorum, id est, consentiunt sacrificio demonum, & censentur ijs sacrificare. Ex quo relinquit intelligendum, Christianos, qui sumunt Eucharistiam, esse participes altaris Domini, ac proinde consentire in oblationem Eucharistiae Deo factam, itaque Deo sacrificare.

Probatur Quarto, Ex Concilijs, & Patribus. Sed non est necesse hic immorari, nam haeretici fatentur, hanc esse Ecclesiae, & Patrum sententiam. Lutherus enim in lib. contra Regem Angliae, Ultimo, inquit, *Adia Patrum induit Rex pro missario sacrificio; & ridet meam stultitiam, quod solus velim sapere*

18
3. Probatur
ex nouo
Testamen-
to.

Locus
1. Cor. 10.
per compa-
rationem
pulchre
explicatur.

19
4. Probatur
ex Concil.
& PP. vt
ipsi haeretici
faciunt.

scire præ omnibus hoc est, quod dixi Thomisticos asinos habere nihil, quod producant, nisi multitudinem hominū, & vsum antiquum. Et l. de Missa priuata: Hic non curamus, si calaminent Papista, Ecclesia, Ecclesia: Patres, Patres: quia vt dixi, horū dicta, & facta in tam magnis causis nihil curamus: scimus enim ipsos Prophetas lapsos esse, adeoque Apostolos. Verbo Christi iudicamus Ecclesiam, Apostolos, adeoque ipsos Angelos. Calvinus l. 4. Institut. c. 18. Et certe, inquit, si cogitamus Domini, non hominum conam esse, non est cur vlla hominum auctoritate, vel annorum præscriptione, patiamur nos ab illa vel latum vnguem dimoueri.

Probatur Quinto, Ratione: Si Eucharistia celebratio non ellet verum Christi sacrificiū, Christiana Religio careret propriè dicto sacrificio, quo, publico ritu & nomine Deus colitur. Sed hoc est absurdissimum. Quod probatur:

Primò, Quia omnis Religio, siue vera, siue falsa, semper ad cultum diuinum adhibuit sacrificium: quod est signum, prouenire ex dictamine rationis naturalis; esseque saltem iuris Gentium, vt Deus sacrificio colatur. Atqui Christiana Religio est perfectissima religio: ergo non debuit carere omni sacrificio, sed potius debuit habere perfectissimum.

Secundò, Quia sacrificium est cultus externus Deo proprius; reliqui autē cultus conueniunt etiā creaturis: atqui omnis Religio instituitur ad colendum Deū: ergo omnis Religio debet habere cultum sacrificij; alioquin careret eo cultu, qui Deo est proprius, solumque haberet cultus creaturis secundum se communes. Respondent hæretici; cultum Christianæ Religionis esse internum, scilicet fidem, & orationem. Sed contrā: quia non solum internum, sed etiā externo cultu Deū colere debemus: constamus enim non solum animo, sed etiam corpore; & sensibili externoque cultu in vnam Religionem coalescere debemus, vt August. ait: & externus cultus est protestatio cultus interni; vnde coniunctus interno melior est, quam internus solus; præsertim ad impetrandum, & ad satisfaciendum, non ad merendum, ceteris paribus: vt patet Danielis 3. vbi tres pueri rogant Deum, vt ita placeat internus eorum affectus, quem tunc sacrificio protestari non poterant, quemadmodum placeret, si sacrificare possent.

Tertiò, Omnes causæ, ob quas Iudæi habuerūt sacrificia, etiā in populo Christiano locū habent. 1. causa est, Quia Deum nō solum animo, sed etiā corpore colere debebant. 2. causa, Quia summo, & proprio cultu debebant Deum colere. 3. Quia mortem Christi, ex qua salus omnium sæculorum pendet, sæpè commemorare, & veluti representare debebāt, utpote qui eam præsentē non cernerent. 4. Vt Deum placarent, vel pro beneficiis perceptis gratias agerent, vel vt noua impetrarent. Quæ omnes causæ etiam apud nos valent.

Quartò, Habebant Iudæi Præcepta, Sacramēta, & Sacrificia. Atqui præcepta non sustulit, sed explicuit, Matt. 5. Sacramēta autem in alia veriora, & præstantiora Sacramēta mutauit: ergo similiter sacrificium nō omnino debuit tollere, sed in melius mutare; præsertim, cum sacrificium non pertineat propriè ad legem Mosaicam, sed ad legem naturæ: quare nullo modo debuit tolli per legem nouam, sed ad præstantissimum & efficacissimum determinari.

Quintò, Cum in Eucharistia sit verè Corpus, & Sanguis Christi, tanquam res permanens; maxi-

mè idonea est, vt Deo offeratur. Cur ergo non offeratur? Est enim omnium donorum Dei præstantissima. Quod autem præstantissimum est, aptissimum est, vt offeratur Deo. Item cur reliqua Sacramēta in vfu sita sunt, & non nisi ab alio sumi possunt; istud autem est quid permanens, & ab ipso Ministro sumitur, nisi vt possit offerri in sacrificium, & ab offerente sumi?

Sed obijciunt hæretici. *Christus est vnicus Sacerdos, & quidem in æternum*: ergo non sunt alij Sacerdotes in Ecclesia: ergo nec aliquod sacrificium præter sacrificium crucis. Probatur Cōsequentia: Tum quia multiplicatio Sacerdotum repugnat vnitati sacerdotij Christi: tum quia in veteri lege idē erāt multi Sacerdotes, Quod morte prohiberetur permanere: at Christus manet in æternum.

Resp. Quia Christus est Sacerdos in æternū, idē nō habet successores, vt rectē docet Apost. ad Iebr. 7. Neceste tamē est, vt habeat vicarios, quia per se non ampliū offert: debet ergo saltem per vicarios offerre, vt Sacerdos dici possit in æternum. Multitudo autem vicariorū non repugnat vnitati sacerdotij Christi: sicut multitudo vicariorū Regis in multis locis, nō impedit, quod minū sit vnus Rex, vnus summus Princeps. Simili modo Christus est vnicus Doctor, vnicus Magister, vnicus Pastor noster: tamē possunt esse multi Doctores, multi Magistri, multi Pastores vicarij sub Christo: sicut sub Aarone erant multi Sacerdotes inferiores. Ratio à priori est: quia sacerdotiū Christi est sublimius, & vniuersalius; cuius participatio quedam dumtaxat est sacerdotium nostrum: cuius signum est, quod sacerdotiū Christi fundetur immediatē in vnione hypostatica, nostrum in charactere per Sacramentum Ordinis impresso.

Obijciunt Secundo, Sacrificium crucis habet vim infinitam: ergo sacrificium Missæ est superuacaneum. Cōfirmatur: Quia Apostolus ad Heb. 10. docet Christum vnica oblatione consummasse in perpetuū sanctificatos; & acquisita semel remissione peccatorum, nullam ampliū testare oblationē.

Resp. Si hoc argumentum valeret, sequeretur etiam superuacanea fuisse legis naturæ, & legis veteris sacrificia omnia: nam etiam homines illius temporis vi sacrificij crucis sanctificati sunt. Item superuacaneum esse baptismum, orationem; imò ipsam quoque fidem, cui heretici omnia tribuunt: nā cum virtus sacrificij crucis sit infinita, abundē sola sufficit. Quare dicendū est, etiam si virtus sacrificij crucis sit infinita; tamen sacrificiū Eucharistia non esse superuacaneum, quia applicat nobis portionē aliquā fructus sacrificij crucis; vt docet Tridentinum sess. 22. c. 2. sicut etiam Sacramēta non sunt superflua, quia eiusdem sacrificij fructū nobis applicant. Virtus enim sacrificij crucis est veluti causa vniuersalis, quæ nobis ex diuina institutione applicari debet per Sacramēta, per sacrificium Eucharistia, & per bona opera.

Ad confirmationem, Christus vnica oblatione crucis consummauit genus humanum, nempe ex parte sua, & in præparatione diuinæ voluntatis: nam ex parte sua satis præstitit ad omnium hominum salutem; quam etiam diuina voluntas parata est conferre omnibus, quibus oblatio crucis applicabitur: nam oblatio crucis ita Deo grata fuit, vt propter eam paratus sit omnibus hominibus dare remissionem omnium peccatorū, ornamenta omnium virtutum, & vitam æternam ijs, quibus eius

21
Solūntur
obiectiones
hæretico-
rum.

Christus
est vnicus
Sacerdos in
æternū.

22
2. Obiect.

Solutio.

Christus
vnica obla-
tione Cru-
cis consum-
mauit in
perpetuum
sanctifica-
tos.

virtus, per media à Christo instituta, applicaretur. Pari modo per oblationē crucis facta est remissio omnium peccatorum totius mundi; nempe in preparatione diuinæ voluntatis: quia sufficiens pretium oblatum est, ob quod Deus paratus est omnia mundi peccata condonare, si illud hominibus debite applicetur; & ita non requiritur alia oblatio pro peccato; quā nimirum nouum pretium acquiratur. Requiritur tamen alia oblatio, quā pretium applicetur, sicut requiritur Baptismus, & alia Sacramenta; nam ex parte hominum nondum est facta remissio omnium peccatorum.

23. Obijciunt Tertiò, Eucharistia est Sacramentū, & Testamentum Christi, *Hic est calix nouum Testamentum*: ergo non est sacrificium. Prob. conseq. Quia Sacramentum est actio Christi, sacrificium autem est actio nostra. Item, Testamentum est id, quod nobis dedit Christus; sacrificium autem est id, quod nos damus Christo.

Solutio. Resp. Etia sacrificium Eucharistia est actio Christi: Christus enim est Summus Sacerdos, qui principaliter offert per manus Ministrorū suorum; vt rectè Tridentinum sess. 22. c. 2. Neque etiam absurdum est, idem esse nobis à Deo datū, & à nobis Deo oblatum: quia quidquid offerimus Deo, ab ipso accepimus. Itaq; nihil obstat, quo minùs Eucharistia sit Testamentum, Sacramentum, & sacrificiū: est enim Testamentum, tum quatenus continet diuinam promissionem, eamque veluti instrumentum authenticum nobis applicat: tum quatenus inter cetera bona eximia, quæ Christus moriens nobis reliquit, hoc est præstantissimum; quod enim testamento relinquitur, rectè Testamentum vocatur. Est sacrificium, quia relictum est, vt Deo offerremus. Est Sacramentum, quia etiam relictum est ad sanctificationem animarum nostrarum.

24. Obijciunt Quartò, Quidā Patres docent Christum in seipso tantum semel esse immolatum; & Eucharistiam huius immolationis esse representationem: ergo volunt solum esse sacrificium figuratum, quatenus est representatio huius sacrificij.

Solutio. Resp. Solum volunt dicere Christū in Eucharistia non immolari re ipsā; id est, non cruentè offerri & occidi, sicut in cruce immolatus fuit; sed solum immolari representatione. Proprie enim immolari dicitur res viuā, quādo occiditur; Christus autē in Eucharistia verē non occiditur, sed solum mysticē, & representatione. Hinc tamen non sequitur, quin verē offeratur licet alia ratione, nempe sub specie rei inanimæ: & hoc etiam vult D. Tho. a. 1. Quod autem Patres non velint, Eucharistiam esse nudam representationem sacrificij, sic vt non sit verum sacrificium; patet ex Cypriano epist. 63. vbi dicitur, *Hoc esse plenum & verum sacrificium*: ex Chrysost. hom. 60. ad Populum; & alijs Græcis Patribus, qui hoc sacrificiū vocant, sacrificium terribile, & plenum horrois: & August. l. 10. de Ciuit. c. 20. vbi vocat Summum ac verissimum sacrificium. Simili modo dicunt Patres, Corpus & Sanguinē Domini offerri in Eucharistia. At si solum esset representatio & figura sacrificij, non diceretur offerri.

DVBIUM VI.

In quibus actionibus consistat hoc sacrificium?

25. Notandum est, In Missa esse sex partes, de quibus potest esse dubitatio, an pertineant ad essentiam, seu rationem huius sacrificij. Prima est,

Oblatio panis & vini per eleuationē cum verbali oratione. Secunda est, Cōsecratio. Tertia est, Oblatio Corporis & Sanguinis Christi post cōsecrationem facta certis verbis, nempe his: *Offerimus præclaræ Maiestati tuæ panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ*. Quarta est, Fractio & commixtio. Quinta est, Consumptio facta per Sacerdotem. Sexta est, Distributio facta populo. De Missa Catechumenorum, quæ extenditur à principio vsque ad oblationem panis, nulla potest esse dubitatio.

Dico Primò, Oblatio vocalis panis & vini, neque ad essentiā huius sacrificij, neque ad eius integritatem pertinet. Ita ferè DD. Vide Alanū l. de Sacrif. c. 18. & Bellarmi. Ratio est: Quia est nuda cæremonia introducta ab Ecclesia ad excitandam deuotionē: imò ante quingentos annos non fuit in Ecclesia Romana; vt ostēdit Bellar. ex Micrologo.

Dices, Saltem realis oblatio ad rationem huius sacrificij pertinet: non enim potest hoc sacrificium offerri, nisi materia consecranda in honorem Dei exhibeatur: atqui hoc ipso, quo profertur materia ad honorē Dei immutanda, censetur Deo offerri.

Resp. Nullam realem oblationem panis & vini esse necessariam, præter eam, quæ conuertuntur in Corpus & Sanguinem Christi; vt statim patebit: reliquæ omnes oblationes, quæ excogitari possunt, sunt nudæ cæremoniæ ad rationē huius sacrificij non necessariæ. Vnde non rectè dixit Casalius l. 1. de Sacrif. c. 20. esse duo Eucharistiæ sacrificia; alterum panis & vini, alterū Corporis & Sanguinis Domini. Nam eadē indiuisibili actione hæc omnia offeruntur; panis quidem & vinum, vt terminus à quo consecrationis; id est, non vt hostia, quæ proprie offertur, sed vt id, ex quo hostia conficitur. Non enim ipsa desitione panis & vini potissimum intendimus colere Deū, sed positione Corporis & Sanguinis Christi sub illis speciebus: vnde Corpus & Sanguis Christi offeruntur, vt terminus ad quem consecrationis; quomodo offertur id, quod ipso actu sacrificandi, est productum.

Dico Secundò, Hoc sacrificium etiam non consistit in illa verbali oblatione, quæ fit post consecrationem. Probatur, Quia verbalis oblatio non est necessaria ad sacrificium, sed sufficit realis: non enim necesse est dicere *Offero*, sed satis est in actu exercito offerre: vt patet in sacrificijs veteribus. Secundò, Quia Dominus eam non adhibuit. Tertiò, Illa oblatio nihil facit circa rem oblatam: non enim eam vllō modo immutat, sed solum est extrinseca locutio, significās id, quod fit; ac proinde per eam non fit oblatio, sed supponit oblationem sacrificij. Denique, ad eam oblationem verbalem non est opus consecratione, aut potestate supernaturali: ergo nullo modo dici potest in ea consistere essentiam sacrificij.

Dico Tertiò, Neque etiā fractio aut mixtio ad huius sacrificij rationē pertinet. Est contra Melchiorē Canum lib. 12. de locis c. 13. Probatur; Quia Dominus videtur fregisse ante consecrationem; idque fecit, non in cæremoniā, sed ad vsum, scilicet ob distributionem: nostra autem fractio fit post consecrationem, & solum ad cæremoniā, non ad distributionem. Deinde, non est absolutē necessaria: quid enim, si hostia incideret in calicē ante fractionem? Denique, in Liturgia D. Basilij nulla fit eius mentio. Vnde satis patet esse nudam cæremoniā significatiuam.

Dico

29
Nec distri-
butione facta
Populo.

Dico Quartò, Distributio facta populo, seu sumptio populi, etiam non est necessaria ad perfectionem huius sacrificij: patet ex Concil. Trid. sess. 22. c. 6. & can. 8. Probat; Quia Christus non præcepit hanc distributionem fieri quotiescunque hoc sacrificium offertur: ergo non pertinet ad eius perfectionem; non enim potest ad perfectionem eius pertinere, quod Dominus non præcepit. Ratio est; Quia tota actio sacrificandi fit à Sacerdote; sumptio autem est actio populi.

30
Consecra-
tio vel so-
la, vel ma-
ximè per-
tinet ad ra-
tionem hu-
ius Sacri-
ficij.

Dico Quintò, Consecratione Corporis & Sanguinis Domini, vel solâ, vel potissimum pertinere ad rationem huius sacrificij. Est communior sententia Doctorum, D. Thomæ hac q. 2. 4. & suprâ q. 80. a. 1. 2. ad 3. Gabrielis lect. 26. in Canon. Bellarm. lib. 1. de Missa c. vlt. Ruard. a. 6. & aliorum.

1. Probet
Script.

Probatur Primò, Ex Scriptura: Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*: quibus verbis constituit Dominus Apostolos Sacerdotes novi testamenti; iisque, & eorû in sacerdotio successori- bus præcepit, ut offerret Corpus suum & Sanguinem, sub specie panis & vini; ut inquit Concilium Trid. sess. 22. c. 1. Atqui his verbis potissimum præcepit consecratione: hanc enim potissimum commemorant Evangelistæ ipsum fecisse; & per hanc eius passio potissimum representatur: ergo oblatio potissimum consistit in consecratione. Confirmatur, Quia potestas sacerdotalis, quam Dominus his verbis contulit, est merè supernaturalis & diuina, & consistit in charactere sacerdotali; hic enim formaliter constituit sacerdotem nouæ legis, cum sit participatio sacerdotij Christi. Atqui character per se & directè est potestas cõsecrandi Corpus & Sanguinem Christi: ergo potestas sacerdotalis est potestas cõsecrandi Corpus Christi: ergo consecratio Corporis Christi est actus directus sacerdotum, & consequenter est oblatio sacrificij: nam sola oblatio sacrificij est proprius & directus actus sacerdotij, ut sacerdotium est.

2. Ex Pa-
tribus.

Probatur Secundò, Ex Patribus: Ireneus lib. 4. contra hereses c. 32. dicit Christum docuisse noui Testamenti nouam oblatione, quando dixit, *Hoc est Corpus meum*. Cyprian. serm. de Cœna Domini, ait, *Cum verbis consecrationis panis benedicatur Eucharistiam fieri medicamentum, & holocaustum*. Chrysost. hom. de proditione Iudæ, Verba Domini, *Hoc est Corpus meum, usque ad finem mundi præstare sacrificio firmitatem*.

3. Ex Ra-
tionibus.
Prima.

Probatur Tertiò, Ratione, Primò, Quia principalis offerens in nostro sacrificio est ipse Christus; ut Conciliû Trid. docet aliquoties: ergo illa actio potissimum est de essentia huius sacrificij, quæ fit in persona Christi. Atqui nulla est, quæ magis, & verius fiat in persona Christi, quàm consecratio; in ea enim loquitur Sacerdos tanquam ipse sit Christus: ergo cõsistit in consecratione. Secundò, Hoc sacrificium est representatiuû sacrificij crucis, seu effusionis sanguinis factæ in cruce. Atqui hæc representatio potissimum fit per consecratione, dum Corpus & Sanguis seorsum ponuntur ex vi verborum sub diuersis speciebus, tanquâ partes victime occisæ. Tertiò, Si consecratio non est de essentia huius sacrificij, nulla actio essentialis huius sacrificij expressa est ab Evangelistis; quod omnino est incredibile. Nam cum Lucas referat Dominum dixisse, *Hoc facite in meam commemorationem* (quibus verbis præcepit eis suam actione imitari) debebat sanè illa actio exprimi, quæ maximè imitanda erat.

Quarta.

Quartò, Si consecratio non sit de essentia, poterit

Sacerdos offerre sacrificium sine cõsecratione, per solam communionem quotiescunque volet: quod tamen est contra sensum communem Doctorum. Deinde sumptio Sacramenti, & oblatio sacrificij non differunt ritu externo, sed sola intentione ministri fumentis; quod etiâ absurdum est. Nâ sacrificium externum debet ritu externo, nõ sola intentione, distingui ab usu Sacramenti: alioqui quomodo sciretur à populo sacrificium offerri? Quintò, Consecratio est excellentissima functio Sacerdotis, qua maximè declaramus Dei potestatem, & eminentiam: ergo in ea maximè debet ratio sacrificij constitui, quod est diuinæ eminentiæ protestatio.

Quinta.

Hinc patet non esse probandam quorundâ sententiam, qui dixerunt consecrationem esse solum quid præuium sacrificio, non autem intrinsecè in ipsa sacrificandi actione includi: quomodo operatio illa diuina, qua Verbum Diuinum est incarnatum, est quid præuium sacrificio crucis; & generatio hostiæ est quid præuium eius oblationi: ipsam autem sacrificij essentiam consistere duntaxat vel in verbali oblatione Corporis & Sanguinis Christi positi in altari, vel in sumptione.

Quorundâ
sententia
reijciat.

SED DIFFICULTAS EST

Qua ratione consecratio ad essentiam huius sacrificij pertineat?

Omissis varijs sententijs: Respondeo, Eatenus consecratio pertinet ad essentiam huius Sacramenti, quatenus per realem mutatione constituit Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus panis & vini, ad honorem Dei. Quod ut intelligatur:

31
Quaratio-
ne Conse-
cratio per-
tinet ad
essentiam
huius Sa-
crificij.

Notandum est; Non solum actione, qua res destruitur, nos posse protestari diuinum principatum & omnipotentiam, nostramque subiectionem; sed etiam actione, qua res cõstituitur, & quodammodo ad honorem Dei producit. Nam actio libera productus rei, nõ minus est idonea ad significandam diuinam potentiam, & dominationem super omnia, quàm actio destruens: ergo ad hoc significandum potest institui; præsertim à Deo, cuius est determinare, quibus actionibus, & rebus coli debeat: sicut si vellet coli mutatione aque in vinum, & idcirco institueret ut certis verbis fieret in honorem ipsius à publico ministro, hæc mutatio esset sacrificiû. Quare, cum Christus vellet nos habere eandem hostiam, quam ipse semel pro nobis obtulit in cruce, ut per eandem Deum coleremus & omnia beneficia impetraremus, per quam redemptio & salus nobis parta est; & hanc non possemus habere, nisi supernaturali potestate rursus quodammodo apud nos produceretur, nouum & admirabile sacrificij modum instituit, quo nõ rem aliquam iam antè apud nos existentem, ut in omnibus alijs sacrificijs fieri solet, Deo offerimus, sed quo ipsam hostiam admirabili operatione ad honorem Dei, sub specie panis & vini mysticè mactatam ponere- mus. Qui sanè modus maximè consentaneus erat dignitati huius hostiæ; quæ talis est, ut Deus magis honoretur eius positione, quàm destructione; præsertim cum iam sit immortalis. Secus est de alijs rebus, quæ naturaliter existunt, & deinde in honorem Dei consumuntur: nam per earum productionem, cum à causis naturalibus pendeant, non sic possumus testari diuinum principatum, sicut per destructionem. Vnde

Non sola
actione de-
structiua,
sed & pro-
ductiua,
protesta-
mur super-
eum Dei
in nos de-
minium.

Notanda est diuersitas inter modum huius Sacrificij & aliorum: quod in alijs sacrificijs id, quod

○○○ ij

quod

Differētia
inter sacri-
cium Eu-
charistiae
& reliqua
sacrificia.

quod primario offertur, sit materia oblationis, vel potius terminus *à quo*, ac proinde ipsi oblationi supponatur; id autem quod secundario, sit terminus *ad quem* oblationis, seu actionis sacrificialis: verbi gratia, quando sacrificatur ovis, terminus *à quo*, est ovis viua, quae potissimum dicitur sacrificari, quatenus ad honorem Dei, eius vita perimitur; vnde etiam supponitur oblationi: terminus autem *ad quem*, est caro eius mortua & sanguis effusus; haec enim efficiuntur per oblationem, & secundario per illam offeruntur. Sed contrario modo fit hic: nam id, quod primario offertur, est terminus *ad quem* mutationis seu oblationis, ac proinde non supponitur oblationi, sed fit per eam, nempe Corpus, & Sanguis Christi separatim sub specie panis & vini posita. Id autem, quod secundario offertur, est materia oblationis, seu terminus *à quo*, nempe panis & vini substantiae, quae perimuntur: nam etiam haec suo modo ad substantiam huius sacrificij pertinent, considerati vt à Christo est institutum: sicut ad rationem mutationis suo modo pertinent termini, qui per mutationem desinunt.

Ratio, sub
qua conse-
cratio per-
tinet ad
essentiam
huius sa-
crificij.

Hinc patet Primò: Qua ratione pertineat consecratio ad essentiam huius sacrificij; nempe quatenus per eam constituitur Corpus, & Sanguis Christi seorsim ex vi verborum sub specie panis & vini, tanquam partes hostiae mactatae: nam sic per consecrationem fit aliquid sacrum circa rem oblatam, eiusque materiam; id est, aliqua mutatio mystica, seu significatiua alicuius rei sacrae, & quidem duplicis: nam quatenus per eam panis mutatur in Corpus, & vinum in Sanguinem, significamus omnia diuinæ potentiae esse subiecta, & omnia ab ipso pendere: quatenus autem haec ponuntur seorsim, significamus effusionem Sanguinis in cruce. Prior significatio pertinet ad rationem huius sacrificij, quia sacrificium est: Posterior autem pertinet, quia est sacrificium representatiuum sacrificij crucis: vtraque tamen pertinet ad essentiam huius sacrificij, vt à Christo est institutum: sicuti ad essentiam sacrificij agni pertinebat non solum occisio, sed etiam assatio, & osium integritas: sine his enim non tam fuisset sacrificium, quam sacrilegium.

Ipsa conse-
cratio est
simul obla-
tio in hoc
sacrificio.

Patet Secundò, Vnâ eademque potestate & actione consecrari Corpus, & Sanguinem Domini, & offerri. Nam oblatio, seu consecratio eius nihil est aliud, quam consecratio, quae ponitur sub specie panis & vini, ex ordinatione diuina significans diuinum principatum & sacrificium crucis. Itaque quicumque consecrat, hoc ipso necessario sacrificat; & contrà: neque possunt haec vnquam separari, modo vtriusque speciei fiat consecratio. Nec refert, etiamsi quis expressè intendat non offerre: si enim intendit absolute consecrare, hoc ipso intendit implicite, & in effectu offerre: nam ipsa consecratio ex institutione diuina, intrinsece est sacrificij oblatio, & eadē potestate perficitur: sicut qui intendit conferre Sacramentum, hoc ipso implicite intendit sanctificare, etiamsi expressè id nolit.

Quid offer-
ratur in
hoc sacri-
ficio.

Patet Tertiò, Non solum id offerri, quod oblationi supponitur, eamque antecedit; sed etiam id, quod per eam efficitur: potest enim actus sacrificandi ita esse efficax, vt ipsam hostiam ad honorem Dei producat, siue illa hostia ulterius sit mutanda, siue non: nam illa mutatio, quae fit tum circa

materiam hostiae, tum circa ipsam hostiam, dum sic producitur, sufficere potest ad rationem sacrificij.

Patet Quartò, Quomodo in mysterio Eucharistiae differat ratio Sacrificij, & Sacramenti. Nam ratio Sacrificij potissimum consistit in consecratione vtriusque speciei: Sacramentum autem in termino consecrationis, seu sacrificij; ita tamen, vt vtraque species seorsim sit perfectum Sacramentum.

Dico Sextò, Valdè probabile est etiā pertinere sumptionem ad rationem huius nostri sacrificij, quatenus est mystica hostiae consumptio facta à Sacerdote. Insinuat D. Thomas infra art. 6. Tenet Melchior Canus lib. 12. de locis c. 13. Dom. Soto dist. 13. q. 1. art. 6. & 8. Bellarminus lib. 1. de Missa cap. vltimo: & multi alij.

Notandum tamen, hoc non esse sic intelligendū, (vt quidam volunt) quasi sine sumptione consecratio nullo modo possit habere rationem sacrificij; aut sumptio sit principalis actio huius sacrificij: neutrum enim verum est. Si enim consecratio comparatur cum sumptione, est multò principalior: est enim magis supernaturalis, directè requirens supernaturalem potestatem; magis etiam insinuat diuinam potentiam & dominationem, & sacrificium crucis; & in ipsa potuisset tota ratio huius sacrificij constitui, si Christo ita fuisset visum. Tamen quia voluit sacrificium nostrum esse holocaustum, quod est perfectissima sacrificij forma, voluit etiam illud consumi: hoc enim ad rationem holocausti requiritur. Et ideo ipsa sumptio facta per Sacerdotem, quatenus est mystica quaedam hostiae consumptio, & peremptio, etiam pertinet ad rationem huius sacrificij; sicut ipsa sumptio ad rationem sacrificij Melchisedech, iuxta communem sententiam pertinebat. Neque mirum videri debet, duas actiones constitui de ratione vnius sacrificij; quia id etiam videmus in sacrificijs veteris legis: primum enim animal priuabatur vitā, deinde carnes comburebantur. Nunc

Probatur Primò, Prioris ad Cor. 11. v. 24. *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur: Hic calix Sanguinis mei, qui pro vobis effunditur: haec fractio, & effusio* haud dubie pertinent ad rationem sacrificij: dicitur enim *pro vobis frangitur, pro vobis effunditur*: Atqui *frangit*, est cum fractione & peremptione immolari: *effundit*, cum effusione libari: significatur enim his nominibus oblatio coniuncta cum fractione & effusione. Sed haec fractio & effusio fit per sumptionem: ergo sumptio pertinet ad rationem huius oblationis.

Secundò, Quia nostra Religio non solum debet habere perfectissimam hostiam, sed etiam perfectissimam sacrificandi formam: sed haec forma cernitur in holocausto, de cuius ratione est consumptio: ergo actio, qua consumitur, pertinet ad eius substantiam.

Tertiò, Quia si consumptio non esset de substantia sacrificij, non posset dari vlla ratio, cur iure diuino necessaria sit haec sumptio Sacerdotibus: holocausta enim veteris testamenti non edebantur.

Quartò, Cur Ecclesia tantoperè semper curauit, vt Sacerdos sumeret oblata, adeò vt non sumentem suspendat vno anno? vt patet Canone *Relatum*, de Consecratione dist. 2. Et si contingerit sacerdotem mori post consecrationem, cur iubet alium perficere; nisi quia existimauit id necessarium ad perfectionem huius sacrificij?

Quintò,

Differētia
ratio sacri-
ficij & sa-
cramenti.

Sumptio
sacerdotis
etiam per-
tinet ad
rationem
huius sa-
crificij.

6. Rationes

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Quinto, Si sumptio non esset de ratione huius sacrificij, non magis esset necessaria, quam fractio, aut oblatio verbalis: non enim est fundamentum, unde colligatur maior necessitas.

Sexta.

Sexto denique, Si contingat araneum incidere in calicem consecratum, debet alius calix consecrari; idque ideo, quia prior non poterat sumi. Quid opus erat alio calice, si in consecratione prioris erat perfectum sacrificium?

Dices, Nostrium sacrificium offertur à Sacerdote in persona Christi: atqui sumptio non fit in persona Christi: ergo &c.

An tota Actio in hoc Sacrificio fiat in Persona Christi.

Respondeo Primò, Non facile probari potest totam actionem, qua offertur hoc sacrificium, debere fieri in persona Christi: sufficit enim primariam sic fieri, præsertim cum sumptio sit etiam usus Sacramenti, qui fit ad propriam sanctificationem. Respondeo Secundò, Etiam sumptio Sacerdotis fit aliquo modo in persona Christi, sicut & aliorum Sacramentorum consecratio: cuius signum est, quod ipse sumat, non sicut Apostoli in cæna, qui ut Laici sumebant porrecti ab alio; sed sicut Dominus, sua potestate præferens, & sibi porrigens sua dona.

Ex hæcenus dictis ferè patet responsio ad quatuor subiectas propositiones, de quibus non ita pridem rogatus. Itaque

QUÆRITUR QUID SENTIENDUM DE QUATVOR SVBIECTIS PROPOSITIONIBVS?

Prima, Ad essentialem rationem sacrificij, prout est de iure nature, non requiritur mutatio; quæ tamen requiritur ad hoc ut oblatio sacrificij rationem habeat, prout sacrificij vox in Scriptura sumitur, & ratio etymologia requirit.

Secunda, Formalis ratio cuiuscunque sacrificij est oblatio seu relatio ad Deum: hostia autem & quæ circa eam accidunt, materia.

Tertia, Formalis ratio sacrificij Missæ, quatenus est sacrificium propriè dictum, est præsentatio hostiæ Deo facta in recognitionem summi dominij, cui ex instituto Christi, adiuncta est præsentatio eiusdem hostiæ in memoriâ dominicæ passionis ad propitiationem, & sic, ut hæc unia simul concurrant ad essentialiam sacrificij Missæ.

Quarta, Inter predictos modos quibus dicitur sacrificium Missæ offerri, prioribus repudiatis, duo illi probabiles sunt, quibus dicitur illud offerri, aut quia in altari ponitur, aut per verba offerimus: & hæc sententias posse retineri donec ab Ecclesia aliquid declaretur.

Prima propositio non videtur admittenda.

Sacrificia gentiliū.

Respondeo Primò: Prima propositio videtur à veritate aliena. Primò, quia si ratio sacrificij pro ut est iuris nature, nõ requirit mutationem: ergo solum ex lege positiua diuina vel humana; atqui hoc verum non est; tum quia nec Scriptura nec Patres talis legis positiuæ meminerunt, quæ statutum sit, ut sacrificia Deo per mutationem rerum offerantur; tum quia gentiles sacrificia sua per mutationem offerebant, siue animalium, siue rerum inanimatarum, ut thuris, salis, vini: nec facile quis inuenerit apud eos sacrificia appellari, in quibus nulla fiebat mutatio. Secundò, Ratio naturalis dicitur diuinum numen esse colendum interemptione rerum in ipsius honorem facta; ut sic testemur omnia nos ab ipso habere, & ipsum habere perfectum dominium in omnia, & vitæ necisque potestatem: ergo ius nature dicitur hanc mutationem in sacrificio adhibendam; nam sacrificium est perfectissimus actus externus, quo Numen colitur;

unde etiam diuino Numini est proprium; ut docent omnes Doctores, Tertiò, quia Scriptura ad rationem sacrificij requirit mutationem rerum ad honorem Dei factam: atqui Scriptura non requirit aliquid ad rationem sacrificij in genere, nisi quod lege natura requiritur, nempe sacerdoti, altare, hostiam, & hostiæ interemptionem in honorem Dei; ut patet ex ijs locis quibus loquitur de sacrificijs legis nature. Vnde hæc propositio nõ videtur sibi satis constare. Addo, neminem Doctorum veterum aut recentiorum, quod sciam, tradidisse sacrificij rationem prout est legis nature, non requirere mutationem. Vnde hæc propositio videtur etiam nonnihil nouitatis & temeritatis continere: Quod enim sine authore asseritur & sine sufficienti ratione, in materia Theologica non caret temeritate.

Scriptura.

Est contra communem sententiam DD.

2. Propos. simpliciter repugnat communi.

Respondeo Secundò: Secunda propositio duas habet partes, quarum neutra videtur vera, imò utraque contra communem sententiã Doctorum. Nam si ratio formalis sacrificij consistit in oblatione seu relatione ad Deum præcisè; sequitur manifestè ad rationem sacrificij non requiri mutationem; quod est contra suprà dicta, & contra communem sententiã Doctorum; qui distinguunt sacrificium ab oblatione Deo facta, quod sacrificium fiat per interemptionem rei. Deinde, oblatio primitiarum & primogenitorum erit verè & propriè sacrificium, contra communem sententiã, & modum loquendi Scripturarum: quia est oblatio Deo facta in recognitionem supremæ potestatis & supremi dominij. Præterea, castigatio carnis facta ad honorandum Deum in corporibus nostris, tanquam authorem & dominum eorum, erit sacrificium; imò omne opus bonum præsertim externum ad hunc finem relatum: nam ratio formalis ei conueniet. Possunt enim hæc fieri non solum propter Deum, tanquam propter finem quem promereamur, sed etiam ad ipsum honorandum tanquam supremum Monarcham & Dominum. Præterea, hæc ratio sacrificij videtur omnino conuenire cum ea, quam assignat Calvinus lib. 4. Instit. cap. 18. §. 13. vbi dicit Sacrificium esse quicquid Deo offertur; & cum ea, quam Lutherani: Sacrificium est sacra actio ad hoc principaliter instituta, ut per eam ressemur nos Deum pro vero Deo agnoscere, eumque honore afficiamus. Qui hæretici passim à Catholicis Doctoribus refutantur, ut à Bellarmino, Gregorio à Valencia &c. cõ quod mutationem à ratione formali excludant. Denique, non satis videtur constare cum prima propositione, in qua dicitur sacrificij rationem prout in Scripturis sumitur, includere mutationem: inde enim sequitur, verum nõ esse sacrificij cuiusque rationem formalem consistere in relatione ad Deum, nempe præscindendo à mutatione.

Oblatio primitiarum &c.

Castigatio carnis.

Calvinus. Lutherani.

Materia.

Altera pars etiam vera non videtur: si enim omnia quæ circa hostiam accidunt ad materiam pertinent: ergo & ipsa mutatio: ergo hæc non pertinet ad rationem formalem, contra suprà dicta, & contra primam propositionem. Item, ergo sacrificium non habet rationem formalem externam & sensibilem, sed relationem duntaxat internam insensibilem: si enim relatio in Deum est ratio formalis, & ea quæ fiunt circa hostiam sunt materia: ergo ratio formalis est interna, non externa; nam externæ actiones materia accidunt. Atqui oportet etiam dare rationem formalem ex-

Ooo liij

teznam

ternam (nam loquimur de externo sacrificio quatenus externum est, & obiectum actus interni) sicut in oratione & elemosyna externa datur ratio formalis externa, per quam opera externa sunt idonea obiecta voluntatibus internis. Denique communis sententia Doctorum mutationem materiam ponit pro forma specifica sacrificij, per quam ab oblatione & primitiis distinguatur. Vnde & hæc pars contra communem sententiam videtur.

3. Propositio non videtur probabilis.

Respondeo Tertiò: Tertia propositio quatenus ponit presentationem hostiæ factam Deo in recognitionem summi dominij, esse formalem rationem sacrificij Missæ, non videtur probabilis, si præcisè & tantum in ea presentatione rationem formalem ponat. Primò, quia omnes authores, quantum memini, in ratione sacrificij Missæ tanquam partem principalem & essentialem includunt consecrationem, quamvis diuersitas sit in modo explicandi: dicere ergo quod eius ratio consistat in presentatione illa, est contra communem sententiam Doctorum. Secundò, si consistat in illa presentatione: ergo ad offerendum sacrificium nõ requiritur ordinatio per Sacramentum Ordinis, quo diuina illa potestas confertur sacerdotibus, sed solum ad aliquid præuii sacrificij, nempe ad consecrandum; quod est contra formam ordinationis, *Accipe potestatem offerendi*: nam in ea non fit expressè mentio nisi potestatis offerendi. Consequentia patet, quia ad præsentandam Deo hostiam consecratam, dicendo, *Offero tibi Domine Corpus & Sanguinem Vnigeniti tui* &c. non requiritur vlla potestas supernaturalis, nam quis fidelis eam facere potest, saltem secundum substantiam operis, vt author fatetur; sicut potest administrare Eucharistiam secundum substantiam operis. Dicere autem quemvis fidelem per se sacrificiũ Missæ offerre quoad substantiam operis, est omnino à veritate alienum; imò errori proximum; sic enim modo quodam omnes erunt veri sacerdotes, quia verum sacrificiũ nouæ legis secundum substantiam operis offerre possunt; & idem sacrificium erit Laici & Sacerdotis; nam substantiã & intrinseco valore idem erit. Si dicas laicum non iure offerre, sacerdotem iure; sicut laicus non iure administrat Eucharistiam, sacerdos autem iure & legitime, & ad hoc opus ei esse potestate ordinis: hoc non satisfacit; Primò, quia hoc non minuit dignitatem & valorem Sacrificij in se; cum enim substantia sacrificij sit eadem, eadem quoque erit dignitas, idem valor ex opere operato, sicut eadem est porrectio hostiæ per laicum & per sacerdotem: imo in necessitate laicus poterat olim Eucharistiã porrigere & sibi & alteri, saltem mediante vasculo. Verum igitur erit laicos offerre sacrificium Missæ non minus quàm sacerdotes; & eorum sacrificium non esse minoris pretij quàm sacerdotum, quod est omnes laicos facere sacerdotes saltem respectu substantiæ sacrificij, quod videtur hæreticum. Secundò, etiam iure laicos offeret; nulla enim lex diuina, aut Ecclesiastica vetat, quo minus quisque & ore & corde offerat per se cælesti Patri Filium vnigenitum, etiam accedendo propè altare & eleuando manus ad cælum; ergo laici non minus erunt sacerdotes, quàm ordinati. Denique si ratio formalis sacrificij Missæ consistit in illa presentatione, sacerdos verò & propriè poterit offerre sacri-

Consequentia sententia proposita.

ficiũ Missæ, etiam si ipse non consecrarit, sed alius; quod est contra communem sententiam: sic enim in Parasceue fiet verum sacrificium; & quotiescunque sacerdos in aliquod templum veniens, præsentabit corde & voce hostias consecratas Deo. Omitto alia; vt quòd Dominus non legatur tale quid dixisse, *Offero tibi pater*. Omitto verba illa, *Offerimus tibi*, non esse actionem quã offerimus, sed significare illam duntaxat. Nec verum est ipsum gratiarum actione obtulisse: nam actio gratiarum præcessit hostiam; oblatio autem vel simul est, vel posterior. Deinde, nemo Doctorum est qui dicat ipsum obtulisse gratiarum actione, nisi fortè illa idem fuit quod Consecratio. Omitto item; Quòd illa præsentatio, vel est actus internus tantum, & sic non erit externum sacrificium; vel aliquis externus procedens ab interno: si est externus actus, erunt aliqua verba, vel aliqua actio: atqui nulla verba iure diuino requiruntur præter verba consecrationis; nulla etiam actio requiritur præter actionem quæ fit consecratione, quæ est constitutiuã Corporis Christi sub speciebus, & præter manducationem: est non ergo quærenda vlla præsentatio aut oblatio ab his distincta. Omitto Sacrificium Missæ potissimum representare sacrificium crucis, ratione consecrationis & sumptionis, vt docent Doctores; non autem ratione verbalis oblationis.

Respondeo Quartò; Non videtur probabilis illa sententia quæ per verba *Offerimus* putat essentialiter fieri sacrificium Missæ, vt patet ex dictis. Et illis verbis, nõ offerimus, sed significamus nos offerre. Nec etiam illa sententia quæ dicit illud offerri, quia in altari hostia ponitur; nisi intelligatur de illa positione, quã ponitur verbis consecrationis; hæc enim est probabilis & multorum Doctorum. Vnde puto has sententias non posse tunc teneri.

4. Propositio est etiam improbabilis.

DVBIVM VII.

Quibus modis hoc Sacrificium suum fructum conferat?

Svppono, Hoc sacrificium conferre varium fructum: sed de modo difficultas est.

Respondeo igitur quatuor modis conferre. Primò, *Per modum meriti*: si tamen persona immediate offerens sit Deo grata. Ratio est; Quia est præstantissimus actus Religionis supernaturalis, ac proinde secundum se valde meritorius, modo ex parte subiecti non sit impedimentum. Et hic fructus sacrificij est personalis, nec potest alteri communicari.

Secundò, *Per modum satisfactionis*: nam omne opus meritorium est etiam satisfactorium. Hic fructus potest alteri communicari. Verum hi duo modi sunt etiam communes alijs bonis operibus, & tantum conveniunt sacrificio, quatenus est actio ministri, vel aliorum, qui actu cum ministro concurrunt: non autem, quatenus est actio Christi, vel Ecclesiæ vniuersalis; vt infra patebit.

Tertius igitur modus est, quo confert fructum *Per modum impetrationis*; idque immediate ipsi, pro quibus offertur. Ratio est, Quia *impetratio* fit per orationem, & per alia bona opera, quatenus orationi adiunguntur, vt diuinam voluntatem fletemus ad concessionem eius, quod petimus; sed, hoc

Per modum meriti.

35 Per modum satisfactionis.

36 Per modum impetrationis.

hoc sacrificium est opus praestantissimum, maxime idoneum ad inclinandam diuinam voluntatē, & adiungitur orationi, vt patet ex vsu Ecclesiae: ergo est impetratorium beneficiorum Dei. Quia imo, praeter ceteras causas, ob hanc etiam directē videtur institutum à Christo, vt per illud possemus omnia opportuna ad salutem impetrare. Cuius signum est, quod in persona sua offerri voluit, idque cum representatione sacrificij crucis, quod diuinam voluntatē magis moueremus. Hinc videmus Ecclesiam per ministrum suum in oblatione petere varia beneficia à Deo, pro viuīs & defunctis, spiritalia, & temporalia. Nam hoc sacrificium ratione suā excellentiā, & principalis offerentis, & mysticæ significationis, est maxime idoneum ad impetrandum, quod petitur. Hanc autem vim habet sacrificium, non solum quatenus est actio ministri, sed etiam quatenus est actio Christi, cuius statui non repugnat, vt nobis aliquid impetret, cum etiam nunc pro nobis interpellat. Item quatenus est sacrificium Ecclesiae.

Quartus modus est, quo fructum confert Ex opere operato: Quem modum admittunt passim omnes Doctores, & recentiores, qui scribunt contra haereticos.

Probatur Primò, Ex Scriptura, Matth. 26. vers. 28. *Hic est Sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum:* quod intelligendum esse de effusione mystica, colligitur ex Luca: ergo hoc sacrificium habet annexam promissionem remissionis peccatorum: ergo confert eam ex vi promissionis diuinæ; & consequenter ex opere operato. Conferre enim ex opere operato, nihil est aliud, quam conferre, ex vi operis externi: quæ vis nihil est aliud, quam institutio, seu promissio diuina ipsi operi annexa.

Probatur Secundò, Ex Concilio Trident. sess. 22. cap. 1. vbi ait, *Hoc sacrificium Eucharistiae esse à Domino institutum, vt per hoc sacrificij crucis virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur peccatorum, applicaretur:* Atqui hæc applicatio cum fiat ex vi institutionis Christi, necesse est, vt fiat ex opere operato. Confirmatur, quia si solum fieret per modum impetrationis, aut ex opere operantis, id est, deuotione offerentis, non aliter fieret, quam per sacrificium veteris legis; ac proinde hoc sacrificium in modo applicandi fructum crucis, nihil haberet peculiare.

Probatur Tertiò, Ratione. Primò, Quia hoc sacrificium habet effectum aliquem infallibilem, qui nullo modo pendet à bonitate ministri, vt habet communis Ecclesiae sensus, qui effectus non crescit ex deuotione ministri, sicut nec effectus Sacramentorum: ergo confert illum ex opere operato. Patet consequentia; nam id, quod infallibiliter confertur per opus externum, & nullo modo pendet à bonitate ministri, necessariò pendet ex vi promissionis diuinæ ipsi operi annexa: quod est pendere ex opere operato. Secundò, Quia Sacramenta nouæ legis conferunt aliquem effectum ex opere operato: ergo oportuit, vt sacrificium nouæ legis simili modo aliquem effectum sibi conuenientem conferret. Patet consequentia; tum quia ratio sacrificij est dignior: tum quia id postulabat excellentia nouæ legis. Et confirmatur, quia, si sacrificia veteris legis vim habebant ad tollendas immunditias carnis legales, & quaedam irregularitates, vt colligitur ad

Hebr. 9. tur negabimus hoc sacrificium simili modo habere vim ad tollendas immunditias conscientiae? Praesertim cum sit actio Christi, vt principalis offerentis, ac proinde sit actio per se viua, maxime idonea ad talem modum operandi.

DVBIVM VIII.

Quem fructum confert?

Respondeo & Dico Primò, Per modum impetrationis confert auxilium praeueniens, tum sufficiens, tum efficax; ac proinde contritionem, remissionem peccati mortalis; & iustificationem; remissionem culparum venialium, & poenarum temporalium; denique varia beneficia temporalia. Est certa.

Probatur Primò, Ex vsu Ecclesiae: quia hæc omnia petuntur in oblatione huius sacrificij: sentit ergo Ecclesia hoc sacrificium ad omnia ista impetranda valere.

Probatur Secundò, Hoc sacrificium valet ad omnia, ad quæ valet oratio: nam quatenus proficiscitur ex intentione impetrandi, est realis quædam oratio, multò efficacior ad flectendū Deum, quam oratio verbalis.

Aduertendum autem, Impetrari hæc bona, non solum quando minister est in statu gratiæ, sed etiam quando est in peccato, & nihil sua deuotione confert. Ratio est; Quia non offert hoc sacrificium, vt persona priuata, sed vt representat Ecclesiam tanquam Legatus Ecclesiae, quæ Deo est charissima: imò, vt representat ipsum Christum; nam in persona Christi offert. Itaque Deus in ipso non tam respicit qualis ipse sit fide & sanctitate, sed qualis ille, cuius ipse munere fungitur, cuiusque personam ipse sustinet & representat. Sicut Rex, ad quem mittitur Legatus à filio, vel à Republica, non respicit merita & conditiones Legati; sed eius, cuius ille personam sustinet, & muneris quod eius nomine offertur. Idem dicendum de orationibus ministrorum Ecclesiae, quas nomine Ecclesiae faciunt: habent enim vim impetrandi, etiam si minister malus sit, cum in persona Ecclesiae fiant, quæ Deo est charissima; aliqui Ecclesiae non esset satis consultum, cum plurimi ex eius ministris sint peccatores. Iuuat tamen multū ad impetrandum per hoc sacrificium, Ministri sanctitas, & Ecclesiae orationes; sicut Legatus, qui priuatim Regi charissimus est, facilius impetrat: nam priuata illa amicitia, cooperatur ad animum Regis inclinandum.

Hinc sequitur Primò, Missam boni Sacerdotis, non solum ratione orationū Ecclesiae esse meliorem Missa peccatoris, sed etiam ratione ipsius oblationis, seu sacrificij, quatenus hæc est aliquo modo efficacior ad impetrandum, dum procedit ab offerente etiam priuatim amico.

Sequitur Secundò, Quod plures in Ecclesia sunt sanctitate eminentes, eo maiorem vim impetrandi habere orationes & sacrificia, quæ nomine Ecclesiae offeruntur; vt rectè docet Gabriel lectione 26. in Canonem, & Couarruias in Cap. Alma, 1. parte §. 5. nu. 6. qui citat alios.

Dices; Si sacrificium oblatum à ministro peccatore habet vim impetrandi: ergo non impetrat ex opere operantis: ergo ex opere operato: & consequenter hic modus non distinguitur ab altero, qui est ex opere operato.

Q o o iij

loquuntur

38
Quos fructus hoc sacrificium confert per modum impetrationis, §

Hic en-
datur, esto
Minister
non sit in
statu gra-
tis.

Vis Ora-
tionum Ec-
clesiae,

Iuuat san-
ctitas Mi-
nistri ad
hunc effe-
ctum impe-
trandum.

39
Missæ boni
sacerdotis.

Obiectio
contra
Missam
malī sacer-
dotis.

37
Confert
denique
suum effe-
ctum ex
opere ope-
rato.

Ex Scrip.

Ex Trid.

Ex Ratio-
ne.

Quis effe-
ctus cen-
seatur ha-
beri ex
opere ope-
rato.

Quorundam
solutio.

Ob hoc argumentum quidam Doctores, dum loquuntur de hac impetratione, dicunt fructum dari ex opere operato. Ita Gabriel supra, & quidam alij.

Differentia
inter modum
quo Sacrifi-
cium con-
fertur fru-
ctum per
modum
impetra-
tionis, &
eum quo
ex Opere
operato.

Sed, si propriè loquamur, est magna distinctio inter hosce duos modos. Primò, Quia impetratio extendit se ad omne genus beneficiorum, & ad omne genus hominum. Certum tamen est, hoc sacrificium ex opere operato non conferre omne genus beneficiorum: non enim salutem temporalem, pacem, serenitatem, pluvias, fructum abundantiam, & similia; neque Ethnicis, & non baptizatis ex opere operato fructum confert. Secundò, Quia effectus impetrationis sacrificij, non est per se infallibilis; eo quòd non nitatur certa promissione, ac proinde nec lege iustitiae, sed solum liberalitate, & misericordia Dei. Nec refert; quòd res oblata sit dignissima: dignitas enim, etsi reddat illam idoneam ad movendum Deum; non tamen infallibiliter movet, nisi accedat promissio. Effectus autem, qui est ex opere operato, est omnino infallibilis; quia nititur non dignitate naturali operis, aut sola misericordia, sed sola promissione divinae operi annexa. Tertiò, Effectus impetrationis debet intendi, & peti ab eo, qui impetrat; ut patet in orationibus: effectus autem qui est ex opere operato, non debet intendi per voluntatē; ut patet in Sacramentis: hoc ipso enim quo confertur Sacramentum homini disposito, etiam confertur effectus, velit nolit minister.

Ob has rationes alij dicant effectum impetrationis dari ex opere operantis, non proximi, sed remoti: ut in proposito, ob devotionem, & sanctitatem Ecclesiae. Ita Couarruias.

Nō placet.

Sed hoc etiam non propriè dicitur: Quia, etsi neque minister, neque Ecclesia concurrat aliquo actu devotionis ad hoc sacrificium, tamen habebit vim impetrandi. Deinde, non tantum habet vim impetrandi, quatenus offertur in persona Ecclesiae, sed etiam quatenus offertur in persona Christi, quamvis non requiratur ut Christus aliquo actu voluntatis concurrat. Itaque propriè loquendo, modus iste impetrationis neque est ex opere operantis, neque ex opere operato; sed praecise nititur dignitate hostiae, & principalis offerentis, qui est Christus; & secundariò, sanctitate Ecclesiae.

Solutio ex
mente Au-
thoris.

40
Qui sine
effectus ex
opere ope-
rato.

Dico Secundò, Hoc sacrificium ex opere operato, confert remissionem poenae temporalis, & auxilium gratiae praevenientis.

1. Remissio
poenae tem-
poralis.

Prior pars est communis Doctorum. Probatur; Quia, si habet aliquā vim ex opere operato (quod supra ostensum est) maxime, habet ad remissionem poenae temporalis: sicut enim sacrificium offerri potest pro absentibus, nihilque de eo cogitantibus; ita remissio poenae temporalis fieri potest, & per se apta est fieri, sine vlla intrinseca mutatione animae, aut motu pio, per solam extrinsecam condonationem. Quare commodissime meritum Christi per sacrificium ad hunc effectum potest applicari. Secundò, Quia ad remissionem poenae temporalis nullum erat propriè remedium institutum: ergo convenientissime id tributum est sacrificio. Quod insinuat Concilium Trident. sess. 22. cap. 1. ut supra dictum est.

2. Auxiliū
praeveniens

Altera pars de auxilio praeveniente, non est ita certa; est tamen satis probabilis. Probatur Primò, Quia sicuti sacrificia veteris legis valebant ad

emundationem carnis ex opere operato; ita sacrificiū novae legis debuit valere suo modo ad emundationem conscientiae ab operibus mortuis; quod fit conferendo auxilium praeveniens. Probatur Secundò, Quia id insinuat Concilium Trident. sess. 22. cap. 2. Huius sacrificij oblatione placatus Dominus, gratiam & donum poenitentiae concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Idque probat, quia una eademque est hostia; & idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit. Vbi insinuat ideo habere hanc vim, quia est actio Christi, ac proinde ex opere operato. Probatur Tertiò, Ex forma consecrationis calicis, ubi promittitur remissio peccatorum per hoc sacrificium; quod non est intelligendum de immediata remissione, sed mediante dono contritionis.

Dico Tertiò, Hoc sacrificium neque per modum impetrationis, neque ex opere operato confert immediatè primam gratiā iustificationis, aut gratiae augmentum in iustis, sed solum mediatè, quatenus confert ad hanc auxilium praeveniens. Est certa haec propositio. Prior pars est contra quosdam, qui dixerunt, si hoc sacrificium offeratur pro homine attrito, eum iustificari, perinde ac si susciperet Sacramentū: inter quos Catarinus.

Probatur quòd non ex opere operato. Primò, Quia neque id habet ex dignitate suae naturae, cum ne sacrificium quidem crucis id habeat (non enim sacrificium crucis immediatè, sine applicatione Sacramenti unquam iustificat attritū); neque ex aliqua peculiari Christi promissione, cum nusquam huius promissionis deprehendantur vestigia; etsi enim ex Scriptura & Patribus confirmetur hoc sacrificium valere ad remissionem peccatorum, & iustificationem; non tamen id ita intelligendum, quasi immediatè ad hoc valeat; sed quod mediante legitima dispositione, scilicet contritione, ad quam confert auxilium: quod insinuat Concilium Trident. sess. 22. cap. 2. in verbis citatis. Vbi satis indicat, nō dimitti peccata mortifera per hoc Sacrificium, nisi quatenus confert, vel impetrat donum poenitentiae, id est, auxilium praeveniens, quo concipimus contritionem.

Secundò, Concilium Trident. sess. 7. in promissio dicit, Per Sacramenta omnis vera iniustitia vel incipit, vel capta augetur, vel amissa reparatur. Vbi Concilium non agnoscit aliud remedium à Christo institutum, quo detur immediatè prima iustificatio, vel reparetur amissa, quam remedium sacramentorum. Falsum igitur est illam etiam reparari immediatè per hoc sacrificium.

Tertiò, Si hoc sacrificium sic immediatè iustificat attritum, quid opus est Sacramento Poenitentiae? Non enim opus est ad eundem effectum duobus remedijs per se sufficientibus. Neque Christus duo remedia ad vnum effectum directè instituit, sed singula ad vnum tantum. Vnde cum instituerit Sacramentum Poenitentiae, tanquam necessarium ad remissionem peccati mortiferi post baptismum commissi, non est credibile quòd etiam hoc sacrificium voluerit habere hanc vim immediatè remittendi peccata.

Quartò, Quia aliqui Sacerdos attritus offerens pro seipso statim iustificaretur, quamvis sciret solum se esse attritum. Nam si hoc Sacrificiū est institutum ad remissionem culpe mortiferae, non est necesse ut putet eam condonatum, sed poterit illud offerre, ut condonetur. Similiter si offerat

41
Sacrificium
non con-
ferre imme-
diatè pri-
mam vel
secundam
gratiam.

ferat pro alio, qui solum habet attritionem, ille iustificabitur etiam si dormiat: quæ sanè sunt valde absurda.

Quintò, Sacrificium merè extrinsecè applicatur ei, pro quo offertur; nec ullam requirit illius cooperationem: ergo non potest conuenienter supplere defectu dispositionis intrinsecæ, scilicet contritionis; ac proinde non potest iustificare attritum. Secus est de Sacramentis, quæ realiter applicantur, & aliquam recipientis cooperationem requirunt. Vnde, cum in se contineant pretium Sanguinis Christi, possunt supplere defectum dispositionis, quæ aliàs esset necessaria; & ideo possunt immediate gratiam conferre.

Iisdem rationibus facile probari potest hoc sacrificium neque per modum impetrationis hanc vim habere immediate iustificandi. Quod etiam inde confirmatur, quia non operatur per modum impetrationis, nisi ut oratio quædam: sed imprudens esset oratio, quæ peteret hominem sic iustificare; cum iste modus sit omnino extra ordinariu, & alienus à conditione iustificationis, & nimium fouens negligentiam humanam; cum suppetat alius modus conuenientissimus, videlicet ut inspiret ei contritionis vel saltem attritionis spiritum, & vltim Sacramenti Penitentia.

Iisdem rationibus facile etiam probari potest Altera Pars, nempe non conferre immediate augmentum gratia. Quod confirmatur: Primò, Quia Eucharistia, ut Sacramentum, est instituta ad hoc incrementum: ergo non erat opus, ut ad idem valeret, quatenus sacrificium; sed ad aliud: ut ad remissionem peccatorum, & similia. Secundò, Quia alioquin paruulo baptizato hoc Sacrificium conferret augmentum gratia: quod est præter mentem Ecclesie, quæ nunquam in hunc finem offert. Antecedens patet; quia cum sacrificium non requirat actualem dispositionem in eo, pro quo offertur, ut illi effectum suum conferat, sed sufficiat status gratia; nulla est ratio, cur etiam paruulis iam per baptismum iustificatis hoc augmentum non conferatur, si conferatur adultis.

Dico Quartò, Probabilis etiam est, hoc sacrificium non habere vim remittendæ culpæ venialis immediate absque vlla hominis dispositione, sicut potest remittere reatum, seu debitum peccatæ huius peccati. Ita Dominicus Soto d. 11. q. 2. art. 5.

Probatur prior Pars: Primò, Quia peccatum veniale committitur nostra libertate: ergo conueniens ratio prouidentia diuinæ postulat, ut non mera extrinsecæ condonatione, sed interueniente aliquo actu libero remittatur. Secundò, Quia culpa venialis maculam quandam infert animæ, quæ eius nitor nonnihil obscuratur: ergo sine aliqua intrinsecæ animi mutatione, quæ huic maculæ aliquo modo repugnat, non tollitur.

Altera Pars patet ex dictis supra num. 39. Vbi aduerte; non solum ex opere operato, sed etiam per modum impetrationis, per hoc sacrificium peccatæ reatum tolli. Cum enim hæc condonatio non postulet vllam mutationem animæ, sed per solum extrinsecam condonationem possit fieri, rectè etiam possumus à Deo petere, ut immediate condonet: ut patet, quando oramus pro fidelibus defunctis: Si Dicas; tunc non peti, ut Deus immediate condonet peccatæ; sed applicari ipsis hanc orationem, quatenus est opus satisfactorium, &

sic interuenire solutionem; quia Deus non condonat peccatæ, nisi interuentu alicuius satisfactionis. Respondeo, id non rectè dici: nam Sancti in cælo orant pro defunctis, ut constat ex Collecta Ecclesie, Deus venia largitor &c. Et tamen oratio illorum non est satisfactoria, sed solum impetratoria: ergo non applicatur illis tunc satisfactio illius orationis, & quasi solutio quædam, sed petitur immediata condonatio. Confirmatur: quia neque est illa mens orantis; neque conuenienter potest fieri applicatio satisfactionis, quæ est in oratione per ipsammet orationem: nam opus applicandum supponi debet actui applicationis, & ab ea distingui. Ut interim omittam valde exiguam esse satisfactionem in breui orationucula. Fateor quidem, Deum non condonare peccatæ, nisi alicuius satisfactionis, seu solutionis interuentu; hoc enim summa illa iustitia postulat: sufficit tamen satisfactio Christi in proposito, quæ immediate potest applicari ad hunc effectum per orationem, ac proinde per sacrificium.

Pro hoc & sequentibus Dubijs, Vide lib. 12. de Perfectionibus Diuinis c. 14. ubi tractatur ad quid datum sit nobis hoc sacrificium, & quantam vim habeat.

DVBIVM IX.

Quibus conferri Sacrificium suos fructus?

Notandum est, eos, quibus prodest hoc sacrificium, esse vel offerentes, vel illos pro quibus offertur. Offerentes sunt; Primò, Sacerdos. Secundò, Qui aliquo actu cooperantur, ut ministri, assistentes, & conferentes elemosynam. Tertio, Qui nullo modo cooperantur actu, sed solum remotè dicuntur offerre, quatenus sunt membra Ecclesie. Nunc

Respondeo & Dico Primò, Ipsi Sacerdoti offerenti fructum conferri ex opere operato, & per modum impetrationis; idque sub duplici ratione: Primò, quatenus est minister publicus offerens in persona Christi; & hunc fructum conferri illi non pro se determinatè, sed pro ijs quibus ipse vult applicare sacrificium. Colligitur hoc ex D. Th. supra q. 79. art. 5. & 7. estque ferè communis sententia. Ratio est, quia effectus, qui huic sacrificio respondet, maximè sequitur ex eo, quatenus est actio ministri publici offerentis in persona Christi. Hic tamen fructus non ita datur Sacerdoti, ut ipsius maneat; sed ut sit in eius potestate applicare eum sibi, vel alteri: non enim est propter Sacerdotem, sed propter eum, pro quo offertur sacrificium. Offeritur autem pro eo, pro quo Sacerdos voluerit. Itaque quod hic fructus huic, vel illi conferatur, pendet ex intentione, & applicatione Sacerdotis. Confirmatur; nam sacrificium per se non determinat personam, cui fructus est conferendus. (Fit enim immediate Deo, nec postulat ut pro aliquo offeratur, seu ut alicui applicetur. Secus est de Sacramento quod ex natura sua postulat alicui certæ personæ applicari, cum consistat in receptione, ordinaturque ad hominis sanctificationem.) Quare hæc determinatio reliquitur ipsi ministro.

Secundò, Quatenus minister est etiam persona quædam priuata suam habens deuotionem, quæ ad hoc sacrificium concurrat: non enim est peioris conditionis, quam alij priuati offerentes. Et hic fructus recipitur in ipso Sacerdote: nam datur ipsi pro se, tanquam personæ priuata: vnde etiam

Defunctis
pena im-
mediatè
remititur.

Qui cen-
teantur of-
ferre hoc
sacrificiū.

Quis fru-
ctus detur
Sacerdoti
ut est per-
sona publi-
ca.

Potest hūc
fructum
alteri ap-
plicare.

Quis fru-
ctus ei de-
tur, ut est
persona
priuata.

etiam requirit statum gratiae, estque maior vel minor pro maiore, vel minore dispositione; secus est de fructu priore, qui respondet sacrificio, ut est actio ministri publici: hic enim non requirit statum gratiae in ministro, ut supra dictum est, cum non detur ipsi pro se, sed pro Ecclesia: neque est maior vel minor, ob maiorem, vel minorem ministri sanctitatem (loquimur enim de fructu, qui est ex opere operato) sicut nec fructus Sacramentorum maior est vel minor ob ministri sanctitatem. Vide Diuum Thomam quaest. 82, art. 6.

Non potest
hunc fru-
ctum alteri
applicare.

Notandum autem: Valde probabile esse, fructum eum quem sacerdos accipit, ut persona priuata, ex opere operato, non posse alijs applicari: sicut nec remissio poenae temporalis, quae conferitur per Baptismum, aut per satisfactionem Sacramentalem, aut per indulgentias, alijs applicari potest, nisi id expresse concedatur quoad Indulgentias. Haec enim non ita habemus in potestate, ut possimus nos illorum fructu priuare, ut illum in alium conferamus, sicut in potestate habemus opera nostra satisfactoria. Ratio est; quia id quod ex opere operato vim habet, non tam est opus nostrum, quam Christi: unde non est in nostra potestate impedire ne in nobis fructum habeat, quando nobis applicatur.

43
Propter
officium
suum
fructus
respondet.

Dico Secundò, Alijs offerentibus, qui pecuniari aliquo modo concurrunt actu vel virtute ad hoc sacrificium, valde probabile est dari aliquem fructum ex opere operato, pro modo concursus, & deuotionis cuiusque: verbi gratia, ministrantibus, assistentibus, & procurantibus sacrificium. Ita Caietanus tom. 2. Opusculorum. Tractatu 3. qu. 2. & alij passim. Ratio est, quia ceteris paribus maximè participes esse debent fructus sacrificij, qui actu aliquo ad illud cooperantur. Non enim videtur consentaneum, ut is, qui actu Missae sacrificio assistit, non plus accipiat, quam is, qui cum pari deuotione procul abest: nam ad sacrificium externum actu externo cooperatur. Quod confirmatur ex verbis Canonis, *Memento Domine omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio: pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.*

46
Remotè
offerenti-
bus non
respondet
fructus ex
opere ope-
rato.

Dico Tertiò, Qui nullo actu concurrunt ad hoc sacrificium, sed solum remotè dicuntur offerre, quatenus sunt membra Ecclesiae, quae per ministros suos offert, ijs, ratione huius modi offerendi non prouenit aliquis fructus ex opere operato. Probatur; Quia non est credibile, omnibus membris Ecclesiae, ratione cuiusque, sacrificij quod offertur in Ecclesia, dari aliquod auxilium speciale, vel condonari aliquid poenae temporalis: tum quia nulla ratio id suadet, nec auctoritas insinuat; tum quia unicuique quotidie aliquot millia gratiarum praeuenientium dari deberent, & infinitae propè partes debiti temporalis detrahi: quò fieret ut vix iusti haberent aliquid debiti temporalis poenae. Ratio est: quia effectus ex opere operato non datur, nisi ijs, quibus ipsum opus peculiari applicatur; idque vel mediante actione propria, vel aliena; ut patet in Sacramentis, & in hoc sacrificio, dum per ministrum alicui applicatur. Cur enim conferatur effectus illis, quibus causa nullo modo applicatur? Illa autem habitudo, qua omnia Ecclesiae membra comparantur ad hoc sacrificium, tanquam offerentes in habitu, est valde

extrinseca, & remota; haec sufficit ad actualem applicationem.

Dices: Saltem omnes isti accipiunt aliquem fructum ex singulis sacrificijs per modum impetrationis.

Respondeo; Neque id esse necessarium: ut rectè Gabriel lectione 27. in Canonem. Etsi enim hoc sacrificium nomine totius Ecclesiae offeratur, non tamen necesse est, ut singulis Ecclesiae membris aliquid in particulari detur. Imò etiàsi offertur pro omnibus orthodoxis & Catholicae fidei cultoribus, non est necesse singulis aliquid dari: tum quia impetratio non est infallibilis; tum quia sufficit aliquid commune dari, quod ad omnes aliquo modo pertingat: ut est tranquillitas Ecclesiae, protectio fidei, auersio haereseon, & etiam calamitatum temporalium. Nunc agendum

Imò nec
per modum
impetra-
tionis.

DE IIS RRO QUIBUS HOC SACRIFICIUM OFFERTUR.

Notandum est, Esse sex vel septem hominum genera, de quibus potest dubitari: nempe Dam-nati, Beati, Fideles defuncti, qui in purgatorio sunt; Fideles viui, qui sunt Ecclesiae membra; Pre-cisi ab Ecclesia; & Infideles, qui numquam fuerunt in Ecclesia.

47

Dico Primò; Non prodest vilo modo damnatis. Est certa, & communis. Ratio est; quia non sunt capaces fructus sacrificij crucis, qui per hoc sacrificium applicatur. Confirmatur; quia nec potentia, nec actu sunt amplius membra Ecclesiae: atqui hoc sacrificium est sacrificium Ecclesiae, solumque valet pro ijs, qui aliquo modo ad Ecclesiam pertinent. Nec obstat, quod Diuus Augustinus c. 110. Enchiridij dicat, *Quibusdam valere hoc sacrificium, ut ipsis plena fiat remissio, alijs ut tolerabilior sit damnatio: loquitur enim de ijs, qui sunt in purgatorio: Damnationem vocat supplicium, ad quod damnati sunt. Nam Augustinus eodem cap. expresse docet, ijs qui in aeternum damnati sunt, non prodesse. Idem lib. 1. de Anima, & eius origine cap. 9. & 11. docet sacrificium hoc non posse offerri pro paruulis defunctis ante baptismum, quia perierunt. Idem docet Innocentius III. Capitulo Cùm Martha de Celebratione Missarum.*

Non pro-
dest Dam-
natis.

Dico Secundò, Beatis cum Christo regnantibus aliquo modo prodest hoc sacrificium. Primò, Ad quoddam gaudium accidentarium. Secundò, Ad gloriam quandam extrinsecam in Ecclesia: gaudent enim Dei honore, nostroque profectu: & illis honorificum est ab hominibus in tanto mysterio commemorari, tanquam nostros Patronos, & hoc sacrificium in eorum memoriam & honorem Deo offerri. Nam offertur sacrificium Deo, tum in gratiarum actionem pro beneficijs in Sanctos collatis, quae etiam in nos redundant; tum ad petendam gratiam, ut eos possimus imitari; tum ut velit eos esse nostros Patronos, & apud ipsum intercessores, ut optime docet Concilium Trid. sess. 22. c. 2. Vide etiam Innocentium III. Cap. Cùm Martha de Celebratione Missarum.

48
Prodest
Beatis.

Dico Tertiò, Fidelibus defunctis, qui in Purgatorio expiantur, etiam plurimum prodest ad poenarum mitigationem, & solutionem. Est fidentendum, ut patet ex Conc. Trid. sess. 22. can. 3. Probatur Primò: 2. Machabaeorum 12. vbi Iudas Machabaeus offerri iussit sacrificia pro coe-fis in bello; & Scriptura probat hoc factum:

49
Prodest
plurimum
in Purga-
torio ex-
stentibus.

sancta

sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.

Probatur Secundò; Quia in omnibus Liturgiis oratur pro defunctis. Ex quo intelligimus Ecclesiam semper in sacrificio Missæ pro defunctis orasse, esseque traditionem Apostolicam: ut rectè Chrysostomus Hom. 69. ad Populum. Idè docent plurima Concilia, & omnes Patres. Imò est antiqua hæresis Aerei non esse pro defunctis offerendum sacrificium, ut testatur Epiphanius in Anacephalosi. Et D. Augustinus hæresi 53. Ratio est; quia sacrificium est bonum commune totius Ecclesiæ; cum nomine Ecclesiæ, & à ministro publico offeratur: atqui bonum commune debet esse tale, ut possit distribui & prodesse singulis membris, maxime si indigeant: ergo cum fideles in purgatorio sint vera & viua membra Ecclesiæ, utpote ei copulata fide, spe, & charitate; & maxime opus habeant auxilio alieno, cum seipsos iuuare nequeant, oportet ut fructus huius sacrificij etiam ad illos pertineat.

Sed difficultas est, quomodo illis prosit: Per modum impetrationis, an ex opere operato?

Respondeo utroque modo. De impetratione nemo Catholicus potest dubitare. De modo ex opere operato, quidam videntur negare; ut Melchior Canus lib. 12. de locis cap. 13. ad 9. & Dominicus Soto d. 13. q. 2. art. 1. Dicunt enim hoc sacrificium non habere infallibilem effectum in illis; sed, si Deo ita visum fuerit. Vnde sequitur non prodesse illis ex opere operato, cum hic fructus omnino sit infallibilis in eo, qui est capax, & non ponit obicem.

Sed contrarium est probabilius: quod tenet Ruardus art. 16. Petrus Soto lect. 7. de Eucharistia, & ipse D. Thomas in 4. d. 45. q. 2. a. 3. ad 3.

Probatur Primò; Quia in forma sacerdotij sine distinctione dicitur, *Accipe potestatem offerendi sacrificium pro viuis & defunctis in nomine Domini*: ergo eodem modo offertur, & prodest. Item Concilium Trid. sess. 22. cap. 1. eodem modo loquitur, cum ait; *offerri pro viuis & defunctis*. Secundò, Quia animæ illæ adhuc sunt partim in via, & possunt ab Ecclesia iuari: & aliàs hoc sacrificium ex se satis habet dignitatis, ut conueniens fuerit hanc vim ei à Christo tribui: & in modo applicandi nulla est repugnantia: (non enim applicari debet ipsi animæ per corpus, sicut Sacramentum; neque ad infusionem gratiæ, vel eius augmenti; sed solum per extrinsecam ordinationem, sicut oratio; idque ad effectum *mere extrinsecum*, qui est extrinseca condonatio:) ergo nulla est ratio, cur hæc virtus ei non sit concedenda.

Dico Quartò, Prodest etiam plurimum fidelibus viuis, pro quibus offertur: nam pro his maxime est institutum. Et patet ex Canone *Pro omnibus orthodoxis, & Ecclesiæ Apostolicæ cultoribus*. Qui tamen sunt in statu peccati mortiferi, ijs non prodest ad satisfactionem, sed solum ad impetrationem auxilij præuenientis, & protectionis ne in peccatis moriantur. Catechumenis quoque, etiâ si in gratia sint, non prodest ex opere operato. Ratio est; quia Baptismus est ianua ad cætera Sacramenta, & ad omnem fructum, qui modo Sacramentali confertur. Prodest tamen per modum impetrationis; unde etiam pro illis defunctis offerri potest, si non constet in peccato mortifero obijisse.

Dico Quintò, Prodest etiam præcis; ut hæreticis, schismaticis, & excommunicatis, quando pro illis directè, vel indirectè offertur. Vbi

Notandum est; Non licere quidem pro huiusmodi sacrificium offerre in persona ministri publici; hoc enim prohibitum est ab Ecclesiâ; ut patet Cap. *A nobis*, 2. de Sententia Excommunicationis: Si tamen quis offerat, fructum percipiet. Et ratio est, quia Ecclesiâ nõ potest suo præcepto tollere vim sacrificij, quam habet ex opere operato; sicut nec vim Sacramentorum. Vnde, etiam si contra præceptum Ecclesiæ alicui applicetur, vim habebit. Pari modo non potest tollere vim impetrandi, quam habet quatenus offertur in persona Christi, seu quatenus offertur à ministro publico Christum representante. Nam hæc vis nullo modo pendet ab Ecclesiâ, sed ab ipsa præstantia sacrificij, & principali offerente. Grauius tamen peccabit minister, sciens & prudens contra mandatum Ecclesiæ faciens.

Aduerte tamen, Duobus modis licitè posse pro his sacrificium offerri: Primò indirectè, agendo tamen personam publicam; ut quando sacerdos offert sacrificium, & orat pro Ecclesiæ propagatione, & vnione; pro hæresi non extirpatione, fidei exaltatione: nam sic indirectè orat pro hæreticorum & schismaticorum conuersione. Secundò, Directè, sed ut persona priuata, orando, & representando Deo hoc sacrificium pro huius vel illius hæretici conuersione, vel in genere pro conuersione hæreticorum. Ratio est; quia hoc nullo iure est prohibitum, & per se est valdè pium: unde non est dubitandum, quin in *Memento* liceat pro illis orare.

Dico Sextò, Pro infidelibus qui nunquam fuerunt in Ecclesiâ, ut sunt Idololatæ, Turcæ, Iudæi, licet offerre sacrificium; & illis prodest per modum impetrationis. Patet; quia Apostolus 1. ad Corinth. 2. iubet orari pro Regibus & Principibus in sacrificio, qui tamen erant ethnici. Et Tertull. lib. ad Scapulam, *Sacrificamus*, inquit, *pro salute Imperatoris*. Idem quoque fiebat in veteri testamento; offerebant enim Iudæi sacrificium pro Dario, pro Spartiatis, & pro Heliodoro. Neque Ecclesiâ hoc vnquam prohibuit.

Dico Septimò, Hoc tamen sacrificium non prodest ex opere operato, nisi illis, quibus minister intendit applicare; quamuis possit prodesse per modum impetrationis.

Prior pars probatur; Quia sacrificium, ex se dum fit, non determinat personam, cui fructus est conferendus; quia tantum tendit ad honorandum Deum, sicut laus: ergo hæc determinatio iure diuino naturali relicta est arbitrio sacerdotis offerentis, cui sicut data est potestas offerendi sacrificij, ita & applicandi: nemo enim commodius potest applicare aliquid, quàm is, qui illud habet in sua potestate.

Dices, Ecclesiâ seu Prælati, qui sunt Superiores, videntur validè posse applicare sacrificia suorum subditorum. Quod confirmatur; Nam Ecclesiâ præscribit orationes, quibus oratur pro Pontifice, Episcopo, Rege, pro Orthodoxis viuis & defunctis. Quod si Sacerdos inferior contra voluntatem Superioris applicet sacrificium, Deo non erit accepta talis applicatio.

Respondeo; Aliud est loqui de orationibus sacrificio annexis, aliud de ipsius sacrificij substantia: Ora-

52
An præcis ab Ecclesiâ.

Quomodo illicitum sit pro illis sacrificare.

Et quibus id modis liceat.

53
An prodest infidelibus

54
Non prodest ex opere operato nisi illis, quibus Minister intendit applicare.

Ex opere operato, & per modum impetrationis.

51
Prodest plurimum viuis Fidelibus, pro quibus offertur.

An Catechumenis.

Ad possit
Ecclesia fa-
cere, ut alte-
ri proficiat ex
opere ope-
rato, quam
cui sacer-
dos intendit
applicare.

tia: Orationes enim potuit Ecclesia præscribere pro certis rebus, & personis; quas si Sacerdos ut Ecclesiæ minister recitet, modò non sit præcisus, habebunt virtutem impetrandi, etiam si ipse id non intendat. Ratio est; quia Deus respicit in illis, non Sacerdotis deuotionem & intentionem, sed Ecclesiæ, cuius personam gerit dum orat: ergo cum tanquam minister Ecclesiæ orat pro certis personis, illis proderit per modum impetrationis. Sed sacrificium immediatè pendet ex institutione diuina, sicut & Sacramenta. Vnde, sicut Sacramenta vim habent in eo, cui per ministrum applicantur, quidquid Ecclesia prohibeat, eò quòd ipse operetur potestate à Christo accepta: ita sacrificium vim habet ex opere operato in illis duntaxat, quibus per proximum ministrum applicatur, qui personam Christi gerit.

Nec refert, quòd hæc applicatio sit contra obedientiam, vel etiam contra iustitiam. Etsi enim Deus non acceptet illum in meritum, seu ut est actio priuata personæ: acceptat tamen quatenus est actio ministri personæ ipsius gerentis: sic enim eadem est applicatio, & intentio Christi & ministri. Confirmatur: Quia hæc potestas applicandi conuenit Sacerdoti ex vi characteris; ut patet ex verbis formæ, *Accipe potestatem offerendi sacrificium pro uiuis & defunctis in nomine Domini*: ergo non potest per Ecclesiam auferri, impediri, aut limitari: ut patet in simili de potestate applicandi alia Sacramenta.

Pro quibus
teneatur
sacerdos
orare, vel
applicare
hoc sacri-
cium.

Hic addit, se ipsam nullum extare præceptum, quo sacerdos obligetur huic vel illi, vel etiam toti Ecclesiæ applicare sacrificium. Solum obligatur orare pro vniuersali Ecclesia, pro Papa, Antistite, Rege, adstantibus, orthodoxis omnibus in genere, denique pro defunctis: & ut sumum, non obligatur pro his offerre sacrificium, nisi ut habet vim per modum impetrationis. Vnde potest illud applicare alteri, quatenus habet vim ex opere operato.

Si sacerdos
nulli appli-
cet, cui
proderit ex
opere ope-
rato.

Dices, Ergo si sacerdos obliuiscatur applicare alicui sacrificium, nullus inde proueniet fructus ex opere operato.

Respondeo, Quidam dicunt, posse postea applicari. Sed hoc parum est credibile: Quia, sicut Sacramentum consistens in actione, solum potest applicari, dum sit à ministro; tunc enim, non alias est in eius potestate: ita etiam sacrificium tantum potest applicari, dum sit; tunc enim tantummodo est in potestate ministri. Confirmatur: Quia effectus, qui datur ex opere operato, non potest suspendi arbitrio ministri, sed statim datur causà posita. Vnde aliter dicendum: Quando alteri non applicat, censetur implicite applicare sibi; & sic fructum ex opere operato habet sacrificium in sacerdote. Dices; Quid si non cupiat sibi applicare, vel si non habeat debitum pœnæ temporalis? Respondeo, Tunc non habebit effectum ex opere operato, scilicet remissionis pœnarum; sicuti effectum eum non habet, cum Sacerdos illum applicat ei qui non est capax. Manet autem tunc satisfactio illa, quam sacrificium debebat conferre, in immenso thesauro satisfactionum Christi, nec quidquam tunc inde depromitur satisfactionis. Non tamen illi thesauro tunc aliquid noui accedit, ut Soto insinuat; sed antiqua satisfactio non applicatur. Sicut etiam, cum Sacramenti vis irrita redditur per indispositionem recipientis, nihil

noui accedit thesauro, sed vetus meritum Christi non applicatur efficaciter, & cum effectum: quantum nonnulla sit differentia.

Altera Pars, scilicet posse sacrificium prodesse per modum impetrationis sine applicatione Sacerdotis, patet ex dictis: nam iunguntur illi orationes Ecclesiæ pro varijs rebus & personis, quæ per hoc sacrificium sunt exaudibiles apud Deum.

DVBIVM X.

Utrum hoc sacrificium habeat effectum aliquo modo infinitum?

Missis opinionibus Doctorum, quos recenset Petrus Nauarra. lib. 2. de Restitutione circa num. 360.

Dico Primò, Hoc sacrificium secundum se est infinita dignitatis in genere sacrificij, sic ut prestantius cogitari non possit: ac proinde per se est infiniti valoris ad impetrandum. Est communis Doctorum. Vide D. Thom. suprà q. 79. art. 5. & ibidem Caietanum.

Prior Pars Probatur; Quia res oblata est infinita dignitatis, cum totus Christus offeratur; & etiam primarius offerens, qui etiam est ipse Christus: ergo ipse actus sacrificandi censetur infinita dignitatis. Probatur consequentia; quia ex his duobus dignitas sacrificij pensatur.

Dices, Proximus offerens est Sacerdos, qui est finitæ dignitatis.

Respondeo; Hoc non refert. Nam Sacerdos non offert hoc sacrificium, ut homo priuatus, sed ut gerens personam Christi; atque adeo quatenus ipse mystice seu repræsentatiue est Christus. Cuius signum est, tum quia loquitur ut Christus, *Hoc est Corpus meum*: tum quia; si Christus esset in statu merendi, & satisfaciendi, & ita offerret per ministrum, sicut modò offert, infinite mereretur, & satisfaceret, perinde ac si per seipsum offerret: Sicut tantundem meretur Dominus & satisfact per famulum conferens eleemosynam, & per legatum exhibens honorem & obedientiam, quantum si per seipsum. Itaque sacrificium hoc à Christo suam habet æstimationem, non minus quam illud, quod ipse Christus in cœna obtulit: hoc enim est illi par in ratione sacrificij, & in dignitate impetrandi. Quod confirmatur; Quia ipsa transubstantiatio fit virtute Christi, quatenus ex vi institutionis, virtus diuina Christi ad hoc est applicata usque ad finem sæculi; & etiam quatenus actu voluntas Christi ad singula sacrificia cõcurrit; ut cui omnia sint præsentia, eaque Patri actu offert: sicuti si Rex per legatum exhibens honorem Pontifici, posset ipsemet esse præsens, & Pontifici in legato honorem deferre.

Vnde Patet, Triplici ratione Christum dici Principalem offerentem: Primò, Quia Sacerdos offert hoc sacrificium, ut repræsentat personam Christi, seu ut ipse est mystice Christus: sicuti legatus Regis deferret honorem Pontifici, ut repræsentat suum Principem; & Angelus tradidit legem, ut repræsentans Deum; ut patet Actorum 7.

Secundò, Quatenus ipse vim tribuit verbis sacerdotis, & sua virtute diuina concurrat, idque ex vi primæ institutionis; seu illius voluntatis, quâ primò instituit hoc sacrificium: ut colligitur ex Chrysostomo Hom. De prodicatione Iude circa medium.

59

Hoc sacri-
cium se-
condum se
est infinitæ
dignitatis.

56
Tribus ex
titulis dici-
tur Chris-
tus esse
principalis
offerens.

medium. Et hi duo modi in rigore sufficiunt, ut Christus dicatur principalis offerens.

Tertio, Quatenus actu concurrat per intellectum, & voluntatem humanam ad singula sacrificia suorum ministrorum, ipsi praesens, & superintendens, tanquam summus Sacerdos, & actu interno ea offerens Patri in memoria suae Passionis. Probatur hic modus; Quia sic magis proprie dicitur offerre; & alius hic modus est illi facilissimus, cum hoc sacrificium non minus sit ipsi praesens quoad mentem seu intellectum, quam si ipse esset in Altari: ergo non videtur dubitandum, quin sic offerat. Confirmatur Primò, A simili: Quia, si Rex, dum per Legatum deferret honorē Pontifici, posset esse mente praesens Legato & Pontifici, per se etiam concurreret, saltem mente & voluntate illum honorem deferendo; hic enim modus honorandi est perfectior: ergo, cum Christus possit actu concurrere, reuera facit. Confirmatur Secundo, Quia Christus est Sacerdos in aeternum, id est, usque ad finem saeculi: ergo decet, ut ipse etiam actu cooperetur ad sacrificium. Patet consequentia; quia munus sacerdotij esset in ipso otiosum, solumque extrinseca denominatione diceretur offerens. Dices, Non esse conueniens, ut per se concurrat. Contra: Quia Christus secundum naturam humanam manet diuinitate inferior; unde oportet ut eam colat actu laetiae: eum non etiam actu sacrificij, qui est perfectissimus actus laetiae praesertim, cum opus materiale sacrificij non debeat ab ipso fieri, sed possit fieri per ministrum, ipso duntaxat spiritualiter cooperante. Confirmatur Tertio, Quia id quoque insinuant Patres: Chrysostomus homil. 60. ad Populum: Non sunt humanae virtutis opera proposita: qui tunc ipsa fecit in illa cena, idem nunc quoque ea facit: nos ministrorum tenemus locum: qui vere sanctificat ea, & immutat, ipse est. Et infra: Cum videris Sacerdotem offerentem, ne Sacerdotem esse putes hoc facientem, sed Christi manum inuisibiliter extensam. D. August. Tract. 5. in Ioannem fusc. docet Christum in omni baptismo baptizare: idem ergo, & potiori iure dicendum est de hoc sacrificio. Vide etiam Cyprianū epist. 63. & Concilium Trident. sess. 22. cap. 2.

Dico Secundo; Reipsa tamen non potest alium effectum infinitum impetrare. Probatur Primò; quia talis effectus est impossibilis inter dona creata. Secundo; quia impetratio non solum pendet ex dignitate oblationis, sed etiam ex intentione oblationeque offerentis, & ordinatione Dei concedentis: atqui offerens non potest prudenter petere fructum infinitum: Deus quoque non statuit concedere, nisi intra mensuram ab ipso definitam. Unde etiam Christi operationes, etsi essent infinitè meritoriae, tamen reipsa nullum effectum infinitum meruerunt. Tertio; quia sacrificium non est reipsa impetratorium, nisi quatenus annexum est orationi, seu petitioni, saltem internae; ut supra dictum est: atqui non quævis oratio valet ad quidvis impetrandum; sed debet aliquo modo esse proportionata rei, quæ petitur: maiori enim conatu, seruiore, & constantia petenda est res magna, quam parua; difficilis, quam facilis; ut rectè Scotus Quodlib. 20. & Gabriel lectione 27. idque propterea; nam alioqui redderemur segnes, & repidi, & parui diuina dona aestimaremus, si tam facilis esset impetratio: ergo, cum oratio non sit semper cuius bono obtinendo pro-

portionata, non potest semper reipsa impetrare, etiam si sacrificio sit comitata.

Dico Tertio, Sacrificium hoc oblatum pro multis à ministro, reipsa non confert tantum singulis neque per modum impetrationis, neque ex opere operato, quantum si pro vno tantum oblatum esset.

Prior Pars Probatur: Quia etsi in se sit infinitè dignitatis, tamen non applicatur nisi mediante oratione: atqui vna oratio, quæ applicatur multis, non est ita idonea, & proportionata multis beneficijs impetrandis, atque vni vel paucis. Unde, sicut pro vna re ardua, verbi gratia, pro impetrandâ conversione magni peccatoris, ordinariè oportet plures orationes fundere, & plura sacrificia offerre, quam pro conversione mediocris; iuxta illud 1. Ioannis 5. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis, &c. ita pro beneficio aliquo multis impetrando, oportet ordinariè plures orationes & sacrificia offerre, quam si paucis, vel vni sit impetrandum: nam longè maius est tale beneficium conferri multis, quam paucis; ut rectè Gabriel lect. 27. Unde quod quidam dicunt, hoc sacrificium oblatum pro multis speciatim, tantum valere singulis ad impetrandum, quantum si pro singulis duntaxat oblatum fuisset; non videtur verum, nisi pro multis multiplicentur etiam affectus orantis & orationes. Quod si affectus quoque, & saltem internae petitiones multiplicentur, sic omnino verum est. Et ita intelligi possunt illi Doctores. Unde multitudo eorum, pro quibus oratur in Memento, non dimittit quidquam in singulis effectum impetrationis; quia multiplicatur affectus, & petitiones offerentis.

Altera Pars; Quod etiam ex opere operato non valeat tantum multis, quam paucis: est ferè communis sententia Doctorum, ut inquit Gabriel.

Probatur Primò, Quia alioqui Sacerdos insipienter faceret, si aliquibus in particulari hoc sacrificium applicaret: semper enim offerendum esset pro omnibus iustis, cum non minus profuturum sit vnicuique, quam si pro eo solo oblatum fuisset: atqui hoc est contra vsum in Ecclesia receptum.

Secundo, Quia alioqui Sacerdos pro vno sacrificio posset centum stipendia (sustentationis, non estimationis rei) accipere; & centum obligationibus contractis cum diuersis, vno sacrificio satisfacere.

Hinc sequitur, Sacerdotem non posse propter vnum sacrificium accipere, nisi vnum stipendium sustentationis: nam alioqui iniuriam faciet ei, cum quo prius conuenit: hic enim, saltem implicitè, cupit totum fructum sacrificij, praesertim eum qui est ex opere operato, sibi applicari.

Aduerte tamen, Si hoc stipendium sit valde paruum & insufficiens ad victum diurnum, posse secundum, & fortè etiam tertium accipi. Ita Dominicus Soto dist. 13. quaest. 2. art. 1. & Melchior Canus lib. 12. De locis cap. 13. & quidam alij Doctores eiusdem ordinis: quorum sententia, saltem sic limitata, satis est probabilis.

Petes, Vtrum, si illi, pro quibus offert, sint inaequales in gratia, vel actuali deuotione, singuli recipiant effectum, praesertim remissionis poenae, secundum mensuram dispositionis suae, sicut in Sacramentis contingit?

PPP Respondeo

58
Oblatum pro multis non tantum dat singulis, quantum si pro vno tantum oblatum.

59
Non licet nisi vnum stipendium propter vnum sacrificium accipere.

60
An, si pro pluribus applicetur, etiam in eis sit inaequalis fructus extra inaequalem eorum dispositionem.

Quomodo Christus actu concurrat in omni sacrificio.

57
Hoc sacrificium nullum effectum infinitum impetrat.

Respondeo: Ita videtur sentire D. Thomas q. 79. art. 5. Petrus Nauarra, & quidam alij. Sed contrarium videtur verius: quod tenet Durandus d. 43. q. 3. & colligitur ex D. Thoma eadem dist. q. 2. art. 4. ubi dicit, suffragium, quod prodest ex applicatione alterius, pendere ex intentione applicantis. Ratio est: Quia effectus sacrificij, qui datur alteri, pro quo fit oblatio, totus pendet ex intentione Sacerdotis applicantis: gratia autem, quae in ipso requiritur cui applicatur sacrificium, solum requiritur ut dispositio tollens impedimentum. Secus est de effectibus Sacramentorum: quia non pendunt ex intentione ministris, sed ex ipsa substantia Sacramenti, quae veluti naturaliter operatur iuxta dispositionem suscipientis. Confirmatur: Quia satisfactio propria applicata alteri, non prodest ei plus vel minus iuxta eius dispositionem, sed iuxta voluntatem applicantis: ergo similiter hic. Ratio à priori est, Quia hic fructus sacrificij non confertur per modum naturalis efficientiae sicut ignis calefacit; neque mediante actione recipientis, sicut Sacramenta effectum conferunt: sed per modum donationis moralis, quae tota pendet, & secundum suam substantiam, & quantitatem, ab intentione donantis.

61
Oblatum
pro multis
simul offerentibus,
tantum prodest singulis, quantum
si pro uno
solo.

Dico Quartò, Si multi offerentes cooperentur Sacerdoti ad huius sacrificij oblationem, singulis, quatenus offerentes sunt, tantum prodest ex opere operato, & per modum impetrationis, quantum si soli cum Sacerdote obtulissent. Hoc modo potest fructus huius sacrificij dici infinitus extensus, non actu, sed potentia; quatenus plures, & plures in infinitum possunt suo modo actu concurrere, & fructum percipere. Est communis sententia Doctorum. Et ita fortè intelligendus est Caietanus qu. 79. art. 5. & tom. 2. Opusculo 3. qu. 2. & alij eiusdem ordinis, qui docent hoc sacrificium oblatum pro multis, prodesse singulis secundum ipsorum deuotionem.

Probatur Primò, Quia alioqui longè fatius esset audire Missam priuatam, id est, cui pauci interfunt, quam publicam, cui multi. Secundò, Quando plures sunt offerentes, plures quoque sunt actiones, quibus cooperantur ad sacrificandum; quae actiones sunt veluti diuersae applicationes, quibus ipsum sacrificium singulis applicatur, & singuli ipsius sunt participes: ergo ex parte applicationis huius non minuitur fructus: nam singulis tam perfecte applicatur, quam si soli essent. Neque etiam minuitur ex parte sacrificij, aut rei oblatæ; quia utrumque infinite dignitatis est: ergo cum sit eadem dispositio in singulis, (ut supponimus) quando multi sunt & quando pauci, eundem effectum singulis confert quando multi sunt, quem contulisset si pauci fuissent. Confirmatur à simili: Si eadem hostia à pluribus sumi posset, tantum conferret singulis, quantum si singuli soli fuissent: nam integrè, & independentè à ceteris, singulis esset applicata: ergo idem sacrificium, per diuersos actus offerentium applicatum, ipsis offerentibus tantum conferret, quantum si soli essent.

62
Omnium
sacrificiorum
perfectio
ne eminenter
continetur.

Ex dictis constat, Hoc sacrificium habere in se eminenter omnem perfectionem sacrificij, esseque non solum Honorarium, seu Latreuticum, quod Holocaustum dicitur, sed etiam Propitiatorium, quod vocatur Sacrificium pro peccato, & Eucharisticum, & Impetratorium; quorum utrumque dicitur Hostia pacifica. Et hoc sensu docent Patres, Omnes differentias,

seu species hostiarum veterum vna Eucharistia oblatione contineri. De quo vide Augustinum lib. 11. contra Aduersarium Legis & Prophetarum c. 20. & l. 17. de Ciuit. cap. 20. Chrysostomum in Psalm. 93. & Leonem serm. 7. de Passione.

In ARTIC. II. & Reliquos.

De requisitis ad Sacrificium Missae.

Notandum est, In hoc sacrificio, ut ab Ecclesia celebratur, multa requiruntur: quae ad octo genera reuocari possunt. 1. Sacerdos. 2. Ministrans. 3. Materiam. 4. Tempus. 5. Locus. 6. Vestes & Vasa sacra. 7. Verba praescripta & leges. 8. Variæ caeremonie.

DE SACERDOTE.

Dico Primò, Sacerdos debet esse sine conscientia peccati mortiferi, vel certè, si conscientiam talis peccati habeat, debet premittere confessionem, si commodè potest; iuxta supra dicta q. 80. art. 4.

Dico Secundò, Requiritur etiam, ut non sit aliqua censura implicatus; scilicet Excommunicatio maiore vel minore, Suspensione à diuinis, Irregularitate, vel Interdicto; quamuis hæc censura esset occulta.

Notandum tamen: Ad vitandum scandalum, vel infamiam, si prudenter ea timeretur ex omissione Sacri, posse talem celebrare, modò interim debeat de peccato, & proponat prima opportunitate petere absolutionem. Ita multi recentiores; & inter ceteros Ludouicus Lopes 2. p. pag. 580. ubi citat Siluestrum, Alphonsu à Castro, Nauar. & Cordubæ. Ratio est; Quia sicut iugum Domini suauis est, ita quoque mandata Ecclesiae: vnde non censetur Ecclesia velle hominem obligare cum graui iactura famæ, vel rerum suarum ad censurarum observationem: multoque minus, quando inde sequeretur scandalum, quod iure naturæ vitare tenemur. Sufficit ergo, ut tunc, faciat quod in se est ad dignè celebrandum.

Excipe
casum.

Dico Tertiò, Requiritur etiam, ut sit ieiunus. Debet autè hoc ieiunium esse perfectissimum, ita ut homo nihil à media nocte, id est, post horam duodecimam, per modum cibi, potus, aut medicinae sumperit; ut docent omnes Doctores cum D. Thoma supra qu. 80. art. 8.

Dico Quartò, Si contingat Sacerdotem in altari deficere ante consecrationem, nihil amplius necesse est ab alio suppleri. Si tamè adfit alius Sacerdos ieiunus, qui velit, prosequi, potest. Si post consecrationem, quamuis vnus tantum speciei, debet sacrificium ab aliquo alio compleri, quamuis hic ieiunus non sit, si alius haberi nequit; idque incipiendo ubi prior desierat. Ratio est; Quia maius est præceptum integritatis sacrificij, quàm ne fiat à non ieiuno. Quà ab causam etià sine confessione præmissa id fieri potest, si copia confessoris non datur.

DE MINISTRANTE.

Dico Primò, In missis priuatis sufficit habere vnicum ministrantem, qui vicem populi gerat. Est communis sententia Doctorum: & patet ex consuetudine Ecclesiae. Illa autem verba Canonis: Memento omnium circumstantium, intelligenda conditionatè, si qui adsint.

Dico Secundò, Ministrans non potest esse femina. Est communis sententia Doctorum, ex Cap. Inhibendum, de Cohabitatione Clericorum. Prohibendum quoque est, ut nulla femina ad Altare presumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare.

66

Vnus ministrans sufficit.

Ne sit femina.

stare, siue sedere. Dom. Soto d. 1. q. 2. a. 5. dicit, ob nullam necessitatem id sine dispensatione esse permittendum, potiusque Sacerdotem debere sibi ipsi ministrare, quam id feminæ permittere.

67
Quando liceat sine ministro celebrare.

Petes, An ergo aliquando liceat sine omni ministro celebrare?

Respondeo; Licere cum dispensatione Papæ: sine eâ ordinari non licere. Dico Ordinari: quia ob aliquam necessitatem incidentem interdum licet sine dispensatione: exempli gratia, si aliquis sine viatico esset moriturus; si Sacerdos, alioqui in magno aliquo festo, sacro esset cariturus; ita Dominicus Soto supra, & alij recentiores.

DE MATERIA.

68

Dico Primò, Materia adhibenda, est panis triticus azymus, & vinum purum, cui modica aqua admixta.

Quid fieri debeat, si aqua vino mixta non fuerit.

Dico Secundò, Si quis oblitus suo tempore admiscere aqua, recordetur ante calicis consecrationem, statim eam apponat, & prosequatur. Si post consecrationem calicis recordetur, non potest admiscere; quia tunc non potest in sanguinem Domini conuertere. Græci tamen olim solent admiscere aquam, & quidem calidam post consecrationem; ut patet ex Liturgia Chrysostomi, & ex Nicolao Cabasila, cap. 37. Expositionis Liturgie.

69
Quid fiet, si calice sumpto, sentiat non fuisse vinum, sed aquam.

Dico Tertiò, Si sumpto calice deprehenderit non fuisse vinum, sed aquam, accedat ad cornu Altaris, tanquam accepturus abluitionem, ne pateat error; & accepto vino cum pauxilla aqua, redeat ad mediū Altaris, submisceque pronuntiet verba consecrationis calicis, incipiens à Simili modo, postquam &c. vsque ad, Vnde & nos memores; neque calicem eleuet, sed statim sumat. Ita Nauar. c. 25. num. 91. ex Scoto. Sed

Aduerte, Sufficere verba consecrationis calicis, sicut in Missali ponuntur, omisiss antecedentibus: nā Scoti sententia nititur falso fundamento; quod existimet verba illa priora esse necessaria ad essentiam consecrationis.

Consilium D. Thomæ.

Quod si nemo prorsus adsit, præter ministrum, qui non offendatur, cōsultius erit seruare id, quod D. Thomas præscribit art. 6. ad 4. Nempe, ut apponatur alia hostia, si prior sumpta sit; & vinum cum aqua; & incipiatur ab illis verbis, Qui pridie: & sic deinceps pergatur vsque ad finem: nam hoc etiam præscribitur in regulis Missalis, quæ tamen regulæ non semper obligant; multæ enim ex illis non sunt ordinationes, sed solum instructiones iuxta probabilem sententiam Doctorum datæ.

Dices; Hoc modo non perficietur sacrificium prius imperfectum, sed nouum perfectum succedet; & sic prius relinquetur imperfectum, quia caruit consecratione sanguinis: quare hoc modo non euitabitur incommodum.

Respondeo; Etsi noua illa cōsecratio vtriusque speciei, sit per se integrum sacrificium; tamen, quia actio prioris sacrificij imperfecti adhuc durat; consecratio, quæ immediatè inferitur, censetur ad idem officium pertinere, tanquam vna continua actio ordinata ad vnum perfectum sacrificium: vnde in fine Sacri non liceret ita consecrare, quia non censeretur vna actio.

70

Dico Quartò, Si araneus, vel quid aliud venenatum, incidit in calicem consecratum, non debet sumi; sed aliud vinum cum aqua imponi, statimque consecrari; & sumi, ut dictum est. Neque

verum est, quod quidam dicunt, tunc aliam etiam hostiam esse consecrandam: nam prima consecratio vtriusque speciei fuit legitima, ac proinde fuit perfectum sacrificium ex parte consecrationis; in calicem quare consecratio vini non repetitur, nisi ob summationem.

Aduertendum autem in hoc casu species vini infectas veneno, vel seruandas donec exhalentur, aut omnino corrumpantur; & tunc in piscinā post Altare proijciendas; vel (quod commodius est) stupæ, vel panno lineo imbibendas; quo siccato, & combusto, cineres in piscinam proijciendos.

DE TEMPORE.

Dico Primò, Etsi multi Doctores teneant, nullo præcepto sub peccato mortifero teneri Sacerdotes aliquando offerre sacrificium; sed satis esse, ut in Paschate simpliciter communicent: tamen contrarium est multò probabilius, & verius, & in praxi sequendum: quod tenet D. Thom. supra q. 82. art. 10. Durandus, Paludanus, & alij d. 13. Siluester verbo Missa 1. §. 7. & alij Summistæ.

71

An Sacerdos teneatur aliquando celebrare ex præcepto.

Probatur Primò, Lucæ 22. v. 19. Hoc facite in meam commemorationem: quibus verbis præcepit Dominus Apostolis, & eorum in sacerdotio successoribus, ut offerrent hoc sacrificium, ut testatur Concilium Trident. sess. 22. c. 1.

Probatur Secundò, Quia censetur esse quidam contemptus muneris sacerdotalis, eo nunquam vti; & ipsius sacrificij, illud nunquam offerre, cum ad hoc sit consecratus: nisi tamen iusta aliqua interueniat causa.

Probatur Tertiò, Quia Sacerdos accipit onus intercedendi pro populo, & offerendi sacrificia pro peccatis. Satis tamen est, si in magnis Ecclesiæ festis celebret, ad vitandum peccatum mortiferum. Adde, quod Concil. Trid. sess. 23. c. 14. præcipit Episcopis, ut curent, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus Missas celebrent: & ij, qui curam animarum habent, tam frequenter, ut muneri suo satisfaciant.

Præceptum Concilij Trid.

Dico Secundò, Quouis die per totum annum licitum est offerre hoc sacrificium, præterquam die Veneris sancto.

72
Licet quouis die celebrare, nō tamen Veneris sancto.

Consentiunt Doctores; præterquam de feria quinta & Sabbato sanctæ hebdomadæ. Sed communior sententia est feria quinta licere; modò fiat absque scandalo. Ratio est; Quia nullum est ius scriptum id prohibens, nec vlla consuetudo in contrarium vim legis habens. Ita Sotus dist. 13. q. 2. art. 2. Nauar. c. 21. n. 88. & alij.

Die Iouis sancto.

De Sabbato idem dicendum est cum Soto, & multis recentioribus; quidquid dicat Nauarrus. Ratio est; Quia etsi in Canone Sabbato, de Consecratione d. 3. eodem modo de Sabbato, atque de Feria sexta dicatur, Sacramenta non celebrari; tamen generali consuetudine hoc de Sabbato est abrogatum. Nam in tota Ecclesia sacrificiū eo die offertur. Ideo enim olim non offerebatur sacrificium Sabbato sancto, quia ad repræsentandam quietem Domini in sepulchro, differebatur vsque ad mediam noctem sequentem, & tunc primum offerebatur: quod Ecclesia contraria consuetudine iam sustulit anticipando tempus. Vnde saltem ab eo tempore, quo in Ecclesia publicè offertur, licet etiam privatim celebrare, modò absit offensio.

Sabbato sancto.

Dico Tertiò, Vno die nemo potest fasere, nisi vnum Sacrum; ut patet ex Canone Sufficit, de Cōsecratione

73

ppp ij

Non licet, extra casus, in die nisi vnam Missam facere, consecratione d. 1. & Cap. *Consulisti*, de Celebratio-
ne Missarum. Excipiuntur tamen aliquot casus: nam in nocte Natiuitatis ex decreto Thelesphori Papæ licitum est facere tria. Item quando aliqua rationabilis necessitas urget. Vide Nauarrum c. 25. nu. 87. ubi enumerat sex vel septem casus. Cauendum tamen tunc est, ne in priore sacrificio Sacerdos sumat ablutionem.

74 Dico Quartò, Quòd ad horam celebrandi attinet: Ea est ordinariè ab initio auroræ (id est crepusculi, quo aliquid lucis apparet) vsque ad horam duodecimam. Est communis. Initium auroræ seu crepusculi, ita Doctores interpretantur, vt liceat duabus horis ante ortum solis.

Quare, Si quis habeat priuilegium, vt possit duabus horis ante auroram, ille poterit quatuor horis ante ortum solis: nam aliqui priuilegium nihil operaretur; vt notauit Suares.

Potest tamen ob aliquam necessitatem tempus ordinarium anticipari: vt si infirmo danda esset communio: si opifices, & viatores alioqui carituri Sacro: maximè si id fiat permittente Episcopo, qui in hoc ob iustam causam potest dispensare; vt Doctores affirmant.

75 Ab hora duodecima vsque ad tertiam pomeridianam Nauarrus nu. 85. affirmat ob aliquam rationabilem causam licere celebrare, modo id fiat priuatim, & sine scandalo: quia nullus Canon, aut ratio id vetat. Quare priuilegia hac de re nihil continere, nisi Ius commune. Eandem sententiam sequitur Candelabrum, & inclinatur Summa Angelica, & Rosella. Consuetudo tamen Ecclesiæ est in contrariu. Vnde, nisi sit causa magni momenti, probabilius videtur, cum Dom. Soto, non licere: quamuis Nauarri sententia non sit improbabilis. Posset tamen Episcopus dispensare pro aliquot vicibus, licet fortassis non posset generale dare priuilegium.

76 Dico Quintò, Ante recitatum officium matutinum celebrare, non est peccatum mortiferu. Ita Soto supra, & alij passim: quamuis fere omnes Canonistæ sint in contraria sententia, sed sine iusta ratione. Addo, Si sit causa aliqua rationabilis, nullum fore peccatum. Ratio est: Quia nullum est Ius illud præcipiens, nec consuetudo vlla in contrarium tam strictè obligans. Nam quod Matutinum consuevit dici ante Sacru, id inde prouenit, non quòd iste ordo per se sit necessarius, sed quia tempus recitandi Matutini ordinariè præcedit: deberet enim Matutinum recitari nocte, vel saltem primo quoque tempore mane. Vnde non videtur esse vllum peccatum dicere Sacrum ante preces matutinas, nisi quatenus illa preces nimium postponuntur, post debitum suum tempus, idque sine iusta causa.

DE LOCO.

77 Dico Primò, Locus Iure communi debet esse sacer: id est, benedictus, aut consecratus. Est communis sententia Doctorem. Cōsecratio fit à solo Episcopo, & cum vnctione Chrismatis, quo parietes vnguntur. Benedictio fit sine Chrismate; vnde facile ea committitur simplici Sacerdoti. Extra talem locu non licet celebrare sine dispensatione, vel necessitate; & videtur graue peccatum, si contrarium fiat: etsi Soto dicat non esse mortiferum; d. 13. q. 2. a. 3. Præsertim si fiat ob aliquam causam cum bona fide.

78 Dispensatio ante Concil. Trid. poterat dari ab

Episcopo, vt quouis loco honesto, sine alia causa liceret celebrare; vt patet ex Canone *Missarum*, de Consecratione d. 1. Post Concilium putat Nauarrus c. 25. n. 61. Episcopum non posse dispensare. Sic enim sess. 22. ait Cōcilium: *Neue pariantur Episcopi priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantum cultum dedicata oratoria, hoc sacrificium peragi.* Verum probabilius est Episcopis non esse ademptam potestatem dispensandi, quando iusta interuenit causa; nam verba Concilij id non significant. Intelligenda ergo sunt prohiberi Episcopo, ne id permittat pro suo arbitratu, & sine iusta causa; sicut antea poterat permittere, vt Sacerdotes in priuatis domibus Sacru facerent, quamuis nullus esset ibi locus diuino cultui deputatus. Potest itaque Episcopus in domo priuata locum certum assignare, qui maneat cultui diuino deputatus; & concedere, vt ibi quotidie Sacru dicatur super Altare portatile, quamuis locus non sit benedictus, vt aperte colligitur ex Concilio.

Deinde ex causa iusta potest concedere, vt etiam in loco comuni domus priuata, modo sit decens, Sacrum dicatur; etiam si locus ille ante & post functionibus secularibus occupetur.

Ob necessitatem autem licet, non solum in domo priuata, & loco profano, sed etiam sub dio: vt in Castris, in Supplicationibus ad exiguas Capellas.

Item in itinere, vt inquit D. Thom. quod intellige, si multis diebus non occurrat locus decens.

Episcopus autem pro suo arbitratu potest dicere Sacrum in domo, vel extra domum, quando est in itinere.

Poterant etiam olim Mendicantes celebrare quouis loco honesto cum Altari portatili; vt patet Cap. *In his*, de Priuilegijs. Sed hoc reuocatum est per Concilium Trid. loco citato, nisi postea auctoritate Pontificis sit illis concessum.

79 Dico Secundò, Locus ille debet esse non violatus. Violatur autem: Primò, Occisione voluntaria hominis ibidem facta. Si casu, aut per amentiam fiat, non violatur: quia non est voluntaria. Similiter si fiat ratione necessariè defensionis; nam etiam non censetur voluntaria. Si Iudex plectat reum in Ecclesia, violatur; quia fit iniuria loco sacro per talem occisionem.

Secundò, Per iniuriosam sanguinis effusionem. Debet autem esse copiosa, vt indicat nomen *Effusio*; & ex graui percussione. Vnde emissio sanguinis ex pugna puerorum non violat locum; vt notat Victoria q. 99. Graue vulnus inflatum in Ecclesia, violat; etiam si sanguis ibi non effluat. Similiter, si percussor est extra Ecclesiam, & percussus in Ecclesia, violatur. Secus, si percussor sit in Ecclesia, & percussus extra: quia externum peccatu non perficitur in Ecclesia.

80 Tertiò, Per voluntariam effusionem seminis humani. Intellige in aliqua notabili copia. Per a-
81 etum coniugalem Dominicus Soto d. 13. q. 2. a. 3. putat non violari; similiter Glossa in can. *Ecclesijs*, de Cōsecratione d. 1. Nauarrus verò & alij affirmant violari. Sed distinguendum est cum Couarrubia in 4. decretal. par. 2. cap. 7. §. 2. n. 3. & alijs, quos ipse citat: non violari, quando licite fit: vt quando vterque coniux, vel alter, cogitur in Ecclesia ad aliquot dies remanere, nec possunt commode differre, aut alibi facere. Quando autem fit illicitè, tunc violatur: verbi gratia, quando commode possunt alibi.

Quartò,

82. *Quartò, Si excommunicatus ibi sepeliatur.* Hoc intellige de excommunicato nominatim, vel notorio percussore Clerici; vt notauit Victoria loco citato. Ratio est; Quia hi duntaxat vitandi sunt post Concilium Constantiense. Vnde probabile est post mortem non necessario esse vitandos in sepultura.

83. *Quintò, Si infidelis ibi sepeliatur; vt Iudæus, Paganus, Turca; vel etiam infans nondum baptizatus, tamen editus in lucem.* Alius casus ponitur à Nauarro, Siluestro, & alijs: Violari Ecclesiam, si ipsa ab Episcopo publicè excommunicato consecratur, aut benedicatur. Sed id optimè refutatur à recentioribus; quia nullo iure probatur: idque meritò: nam pollutio Ecclesiæ supponit consecrationem, vel benedictionem eius: ergo per ipsam consecrationem, vel benedictionem non potest pollui.

84. *Sextò, Polluitur, si maior pars parietum renouetur.* Sed Aduerte, tunc pollui solum negatiuè, quatenus deletur consecratio. Vnde iterum consecranda est. Et Ratio est; Quia consecratio censetur esse in parietibus Ecclesiæ. *Secus est de benedictione, quæ in ipso solo consistit.*

85. *Notandum autem Primò, Locum non censi violatum, nisi res sit publica; idque vel iuridicà confessione, vel euidentià facti, quæ talis sit, vt falsim constet eo modo, quo talis res moraliter constare solet.*

Notandum Secundò, Non incurri irregularitatem ex celebratione in loco violato: quidquid aliqui dixerint: vt colligitur ex Cap. Is qui, de Sententia excommunicationis in 6. Sed incurri solum peccatum mortiferum, si fiat sine necessitate, vel priuilegio. Necessitas excusat, si aliqui populus deberet carere Sacro die Festo: Si viaticum infirmo dandum, &c. Episcopus etiam potest dispensare, vt in loco polluto celebraretur.

86. *Dico Tertiò, Debet etiam offerri hoc sacrificium super Altare lapideum consecratum.* Vide D. Thomam art. 3. ad 5. Non est necesse lapidem esse ingentem; satis est, vt capiat hostiam, & calicem, saltem pro maiori parte.

Perit autem hæc consecratio: Primò, Si lapis ita frangatur, vt in neutra parte possit commodè calix, & hostia collocari. Quòd si altera pars sit ad hoc sufficiens, illa manet consecrata; quia figura non est de essentia. Secundò, Si superior lapis separaretur à sua structura, cui erat affixus. Quod solum habet locum in altari immobili: Altare enim portatile non amittit consecrationem, quamuis separaretur à ligno, cui erat inclusum. Nam lignum istud solum est ad ornatum, vel custodiam; neque in eo, aut in coniunctione lapidis cum illo, est consecratio, sed in solo lapide.

Reliqui non sunt necessarij ad rationem consecrationis, quidquid alij dixerint. Nam nullus Canon id probat; vt rectè ostendit Suares.

DE VESTIBVS ET VASIS SACRIS.

87. *Dico Primò, Sacerdos non potest offerre sacrificium sine vestibus sacris ab Ecclesia præscriptis.*

Et quidem nullo casu (loquendo de eo, qui humano more solet occurrere) licitum est offerre sine omnibus vestibus sacris; vt rectè Caietanus. Quia non est Sacramentum tantæ necessitatis, vt hoc vniuersale præceptum tantoperè ad reuerentiam huius sacrificij pertinens, debeat infringi.

Fingi tamen posset casus, in quo liceret: vt, si constaret, vel valde probabile esset, hominem moribundum rationis vsu destitutum, esse duntaxat attritum, nec aliud Sacramentum ei posset adhiberi.

Sine stola, vel manipulo, ob grauem causam, v. g. ad dandum viaticum, dicere Sacrum, non censetur peccatum, saltem graue.

Dico Secundò, Hæ vestes omnes debent esse benedictæ. Quæ benedictio perit, quando ita mutantur, vt non sint idoneæ ad suum vsum: verbi gratia, si cingulum rumpatur, si manica separetur ab Alba.

Dico Tertiò, Præter hæc, Altare debet sterni saltem duabus mappis, vel vna duplicata, licet non benedicta, & Corporali lineo benedicto.

Dico Quartò, Calix constare debet auro, argento, vel stanno, saltem interna superficie; & esse consecratus vñctione Chrismatis. Similiter Patena. Manet autem hæc consecratio, quamdiu hæc manent integra, & idonea ad suum vsum. Quòd si scyphus calicis separetur à pede, perit consecratio: quia sine pede non est idoneus ad vsum. Excipitur calix tornatilis, quia tali animo censetur benedictus. Si calix interius inauratur, rursus adhibenda est consecratio; quia inauratura est instar noui vasculi interius inferti.

DE PRECIBVS ET CÆREMONIIS.

Hæ preces, verba, & cæremoniæ necessariò in Missa adhibenda sunt, quæ in Missali Romano præscribuntur. Patet ex diplomate Pij V. quod Missali præfigitur, vbi sic dicitur: *Mandantes, & districte omnibus, & singulis Patriarchis &c. & reliquis personis Ecclesiasticis in virtute sanctæ obedientie præcipientes, vt ceteris omnibus orationibus, & ritibus ex alijs Missalibus, quantumuis vetustis hæcenus obseruari consuetis in posterum penitus omisso, & planè reiectis, Missam iuxta ritum, modum, ac normam, quæ per Missale hoc à nobis nunc traditur, decantent & legant. Neque in Missa celebratione alias cæremonias, vel preces, quam quæ in hoc Missali continentur, addere, vel recitare præsumant.*

Aduerte tamen Primò, Missalia, quæ ducentis annis continuò in aliqua Ecclesia sunt vsurpata, permitti Clericis illius Ecclesiæ: sicut dictum est de Breuiarijs, l. 2. de Iustit. & Iure c. 37. dub. 12.

Aduerte Secundò, Non esse statim peccatum mortiferum, si quis aliquid in cæremonijs mutet, vel aliquam priuatam orationem interserat, si materia sit exigua: non tamen à veniali posse excusari.

Excipit casum.

Stola vel manipulus.

Perit benedictio.

Paramenta Altaris.

88. Calix & Patena ex qua materia.

89

90

D E
SACRAMENTO
POENITENTIAE.
QVÆSTIO LXXXIV.

In Decem Articulos diuifa.

ARTICVLVS I.

*Vtrum Pœnitentia fit Sa-
cramentum?*

¹
Duo erro-
res hæreti-
corum.

Otandum est: Effe hîc duos præ-
cipuos errores. Prior est Nouatia-
norum, qui negant esse in Ecclesia
aliquod Sacramentum, aut reme-
dium, quo illi, qui post baptismum
lapsi sunt, possint reconciliari; sed
tantummodò à Deo veniam, illis esse expectan-
dam. Colligitur ex Ambrosio lib. 1. de Pœniten-
tia cap. 2. quamuis ibidem addat, posteriores No-
uatianos hanc sententiam mitigasse, & dumtaxat
negasse potestatem absoluendi à grauissimis crimi-
nibus. Colligitur etiam ex Socrate lib. 4. histor.
c. 24. & ex multis opusculis Cypriani. Idem antea
tenuerunt Montanistæ, vt testatur Hieronymus
epistola de erroribus Montani ad Marcellam.

Alter error est hæreticorum huius temporis,
præsertim Caluinistarum; qui, etsi cum Nouatia-
nis doceant non esse in Ministris Ecclesiæ vllam
veram, & iudiciariam potestatem remittendi pec-
cata; tamen admittunt aliquod remedium pro
lapsis: verum hoc remedium esse baptismum me-
moriâ repetitum; per solam enim baptismi me-
moriâ remitti omnia peccata quoad culpam &
quoad pœnam, ideoque hoc rectè vocari Sacra-
mentum Pœnitentiæ; non autem ritum illum,
qui constat actibus Pœnitentis, & verbo Absolu-
tionis. Ita Caluinus in Antidoto apud Ruardum,
art. 3. & Bellarminû de Sacramento Pœnitentiæ.

²
Pœnitentia
est verum
sacramen-
tum.

Dico Primò, Fide tenendum est, Pœnitentiam
esse verum, & propriè dictum nouæ legis Sacra-
mentum à Christo Domino institutum. Patet ex
Concilio Tridentino sess. 14. can. 1. *Si quis dixerit
in Ecclesia Catholica Pœnitentiam non esse verè ac pro-
priè Sacramentum à Christo Domino institutum; ana-
thema sit.*

³ Prob. ex
Scriptura.

Probatur Primò, Ex Scriptura Ioan. 20. v. 23.
*Quorum remiseritis peccata, remittantur eis; & quorum
retinueritis, retenta sunt.* Hîc duo insinuantur, quæ
requiruntur ad naturâ Sacramenti, & sufficiunt;
vt etiam fatentur hæretici: nempe ritus externus,
& promissio gratiæ, seu remissionis peccatorum.
Effe autè hæc duo hoc loco, Probatur: Quia Do-
minus concedit hîc Ecclesiæ ministris potestatem
remittendi peccata, quæ inter homines exerceri
non potest, nisi interuentu alicuius signi externi;
tùm ex parte ministri, quo significet se absolvere,
& nomine Dei remittere; tum ex parte peccato-
ris, quo significet se peccata detestari, & ab illis

velle recedere; nam solû huiusmodi peccata sunt
remittenda: ergo implicite hîc significatur du-
plex ritus, seu cæremonia externa: verbum scilicet
Absolutionis, & signa pœnitentis. Promissio
verò gratiæ hîc expressissimè ponitur; nam pro-
mittitur remissio peccatorum omnibus, quibus mini-
stri se eam impendere significauerint.

Petes, An hic locus solû intelligendus sit de
remissione peccatorum post baptismum, cum Do-
minus videatur generatim loqui?

Respondeo, Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in
Ioannem cap. 16. existimat generatim esse intelli-
gendum: ait enim, Ministros Ecclesiæ, & Spiritu-
tum sanctum in ministris, dupliciter remittere
peccata. Primò, Per Baptismum. Secundò, Per
Pœnitentiam, ijs scilicet, qui iam Ecclesiæ sunt
incorporati. Sed alij ferè omnes intelligunt de
remissione per Pœnitentiam post Baptismum. Ita
Chrysostomus, Theophylactus, & alij in hunc lo-
cum. Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia cap. 2. &
Patianus epistola 3. ad Symphronianum, vbi re-
futatur Nouatianos, qui dicebant, hoc loco tantum-
modò dari potestatem remittendi peccata per Ba-
ptismum. Et ratio est; Quia hîc datur Ecclesiæ
potestas clauium, quæ est potestas iudiciaria: atqui
Ecclesia non exercet potestatem iudiciariam in
non-baptizatos, vt constat 1. ad Corinth. 5. Se-
cundò, Ad baptismum non est necessaria potestas
clauium; nam etiam à femina dari potest. Tertiò,
Qui baptizat, non propriè dicitur remittere pec-
cata, aut habere ad hoc vllam auctoritatem; sed
solus Deus est, qui ad baptismum peccata remit-
tit. Denique Concilium Trident. sess. 14. cap. 1.
apertè docet hoc loco institutum esse Sacramen-
tum Pœnitentiæ.

Probatur Secundò, Ex Cõcilijs: Florentino in
instructione Armenorum, & Tridentino locis ci-
tatis: & ex Capitulo *Ad abolendum*, Lucij III. de
Hæreticis, vbi numeratur Confessio peccatorum
inter ecclesiastica Sacramenta; & damnantur om-
nes, qui aliter sentiunt de Sacramentis, quàm Ec-
clesia Romana sentit.

Probatur Tertiò, Ex Patribus: Tertullianus
lib. de Pœnitentia docet esse duas ianuas ad re-
missionem peccatorum in Ecclesia, Baptismum
& Pœnitentiam. Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia
cap. 7. probat contra Nouatianos, Sacerdotes
posse remittere peccata per pœnitentiam iam ba-
ptizatis; quia per baptismum possunt remittere,
seu tollere etiam à non-baptizatis; esse enim pa-
rem vbiq; rationem: nam etiam in pœnitentia,
nomen, id est, virtutem Dei, operari: & lib. 2.
cap. 2. *Similiter impossibile videbatur per pœnitentiam
peccata remitti.* (sicuti videlicet, videbatur impos-
sibile

³
An locus
Ioan. 10.
intelligatur
tantum de
remissione
peccatorum
post Bap-
tismum.

⁴
2. Prob. ex
Concilijs.

³ Prob. ex
Patribus.
Tertullian.
Ambros.

fibile per aqua peccata ablui.) Concessit hoc Christus Apostolis suis, quod nunc ab Apostolis ad Sacerdotum officia transmissum est. Hieronymus Dialogo 2. contra Pelagianos. Quod, inquit, scriptum est (Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato) tã in Confessione baptismati, quam in clementia pœnitentis est accipiendum. Et Epistola 1. quæ est ad Heliodorum: Absit, inquit, ut de his aliquid sinistrum loquar, qui Apostolico gradu succedentes, Christi Corpus sacro ore consiciunt, per quos nos etiam Christiani sumus; qui claves regni calorum habentes, quodammodo ante diem iudicii iudicant. Nec obstat quod idem D. Hieronymus in cap. 16. Matthæi in illa verba, Tibi dabo claves, dicat, Episcopos & Presbyteros ita solvere, & alligare peccatorem, sicut Sacerdos in veteri Testamento leprosum faciebat mundum, vel immundum; Tantum enim vult dicere, hominem non esse causam principalem, nec sua auctoritate absolueri; sed Deum ad hominis absolutionem liberare à peccato, & spiritualiter gratiam infundere: Vult enim deprimeret quorumdam supercilium, qui putabant se etiam fontes qui vitam non emendabant, posse solvere, & infontes ligare; ut patet ex eius verbis. D. Augustinus multis in locis comparat reconciliationem cum baptismo; ut lib. 1. de Adulterinis coniugijs cap. vlt. & lib. 2. cap. 6. & alibi: & Epistola 180. confert reconciliationem cum baptismo & Eucharistia. Lib. 50. homiliarum in Quinquagesima cap. 10. & 11. Implicatus tam mortiferis vinculis peccatorum derectat aut differt confugere ad ipsas Ecclesia claves, quibus soluitur in terra, ut sit solutus in celo: & infra, Cum in se prorulerit severissima medicina sententiam, veniat ad Antistites, per quos in Ecclesia claves ministrantur. Et Chrysostomus lib. 3. de Sacerdotio, Potestatem remittendi peccata confert cum baptismo, & cum potestate conficiendæ Eucharistia; & dicit nostris Sacerdotibus concessum esse purgare animæ sordes, & non tantum purgatas probare, seu offendere; sicut olim sacerdotes legales solum declarabant purgatos à lepra. Cyrillus lib. 12. in Ioannem cap. 56. aperte docet, ministros Ecclesiæ remittere peccata per pœnitentiam non minus, quam per baptismum. LEO Epistola 91. ferè tota hoc ipsum docet pereleganter. Denique Magister, & omnes Doctores dist. 14. quamvis quidam non satis bene explicant.

Probatur Quartò, Ratione: Primò, quia Christus non satis consulisset Ecclesiæ suæ, si nullum reconciliationis remedium lapsis reliquisset; cum ferè omnes contingat post baptismum labi: quò fieret, ut paucissimi omnino saluarentur; sicut olim in lege veteri. Nam difficile est, tam perfectam assequi contritionem, ut absque Sacramento ad iustificationem sufficiat. Secundò, Christus remedium instituit pro ijs qui nondum ipsius familiæ erant insiti (scilicet baptismum); ergo non est dubitandum, quin instituerit simile remedium pro suis domesticis, quorum ipse fragilitatem probè nouerat. Et Confirmatur: quia, si instituit remedium pro peccato originali, cur non etiam pro actualibus, quæ non minus, sed multò magis homini nocent? Tertiò, Ecclesiæ nostra est media inter Ecclesiam veterem seu synagogam, & cælestem; ut testatur Dionysius cap. 1. de Ecclesiastica Hierarchia: ergo debet sanctificari per aliquid, quod partim sit spirituale, partim corporale: atqui hoc est Sacramentum: ergo est aliquod Sacramentum, quo Ecclesiæ purgetur.

Dices: Si Pœnitentia est Sacramentum; ergo constat materia & forma; quæ tamen hic non conspiciuntur: Satisfactio enim interdum peragitur diu post absolutionem: interdum non est necessaria, ut in morituris. Confessio autem fit ante absolutionem. Contritio denique est actus interior.

Respondeo: Scotus dist. 14. q. 4. & Nominales, volunt absolutionem solum esse Sacramentum Pœnitentiæ, ob rationem dictam: actus autem pœnitentis esse quidem necessarios, sed non esse Sacramenti materiam aut partem. Verum hæc sententia, etsi non sit erronea, cum necessariò requiratur actus pœnitentis, tamen in modo loquendi nõ est probabilis. Primò, quia Concilium Florentinũ dicit Actus pœnitentis esse quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ: Verba sacerdotis, Ego te absolvo, esse formam. Idem expressè docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 3. & Catechismus Concilij. Insinuant ergo aperte, hæc intrinsecè pertinere ad constitutionem huius Sacramenti, veluti materiam & formam. Secundò, Actus pœnitentis est signum sensibile gratiæ iustificantis diuinitus institutũ, quod est Sacramentum, vel pars Sacramenti. Tertiò, Omne Sacramentum tribus perficitur; materia, forma, & ministro; ut inquit Concilium Florentinum: habet ergo hoc Sacramentum suam quoque Materiam. Certum ergo sit, Pœnitentiam non consistere in sola absolutione, sed intrinsecè includere actus pœnitentis: hi enim propriè dicuntur Pœnitentia, & nomen Sacramento tribuunt. Dices: Cur Concilia non vocant eos absolutes materiam, sed quasi materiam? Respondeo: Quia propriè materia dicitur substantia aliqua sensibilis; ut aqua, chrisma, panis, oleum; qualis inuenitur in alijs Sacramentis: Actus autè pœnitentis hanc materiam imitantur; unde dicuntur quasi materia. Verbum Absolutionis, est forma, quia perficit actus pœnitentis in ratione Sacramenti, & expressius significat, & principalius efficit huius Sacramenti effectum.

Dico Secundò, Sacramentum Pœnitentiæ non est ipsum Sacramentum baptismi memoriã repetitum; sed est Sacramentum omnino distinctum. Est fidei: ut patet ex Concilio Tridentino sess. 14. c. 2. & can. 2. Si quis Sacramenta confundens, ipsum Baptismum, Pœnitentia Sacramentum esse dixerit: quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari; anathema sit.

Probatur Primò, Ad Hebræos 6. v. 4. Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati (id est baptizati) rursus renouari ad pœnitentiam. Hic Apostolus negat per baptismum iterum posse hominem renouari, ut explicant hunc locum Ambrosius, Chrysostomus, Theodoretus, Occumenius, Theophylactus, & alij. Et Auctor De vera & falsa pœnitentia cap. 3. ostendit contra Nouatianos, hunc locum necessariò intelligendum de renouatione per baptismum, quo rursus renouari non possumus: non autè de ea, quæ fit per pœnitentiam, per hanc enim nos posse renouari.

Probatur Secundò, Scriptura nusquam meminit huius remedij: quod sanè mirum esset, si per illud iustificaremur; quin potius lapsos remittit ad pœnitentiam: ut patet 1. Ioannis 1. v. 9. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus & iustus, ut remittat nobis peccata; & Actorum 8. Petrus Simonem ma-

6
Obiectio
soluitur.

Pœnitentia
non consistit
in sola ab-
solutione,
sed includit
actus pœ-
nitentis
quasi mate-
riam.

Quasi
materia.

7
Pœniten-
tia est sa-
cramentum
per se dis-
tinctum à
Baptismo.

Hebræ 6.

nem Magum baptizatum hortatur ad pœnitentiam, non ad memoriam baptismi. Confirmatur; quia in veteri lege memoria Circumcisionis, quæ erat typus Baptismi, non erat remedium peccatorum; sed varia sacrificia, & expiationes: ergo neque nunc memoria Baptismi, sed alia quædam expiatio.

Baptismus
lacrymarum.

Secunda
post nau-
fragium
tabula.

Probatur Tertio, Quia Patres passim docent, hominem post baptismum lapsum multò difficilius reconciliari, quàm ante baptismum: Quia scilicet Pœnitentia, quâ reconciliatur post baptismum, requirit magnum dolorem, luctum, lacrymas, ieiunia, orationes, & similes acerbitates peccato respondentes, quibus ipsum veluti ex æquo vindicetur, ut inquit Theodoretus libro 5. De cretorum Diuinorum cap. de Pœnitentia sub finem. Vnde quidam Patres Pœnitentiam vocant *Baptismum lacrymarum*, quidam *Secundam post naufragium tabulam*: baptismus enim est veluti nauis, quâ facillè peruenimus ad salutis portum; sed fracto hoc nauigio per peccata relinquitur nobis Pœnitentia veluti *tabula quædam*, quam apprehendamus, quâ non nisi magno cum labore euadamus interitum animæ. Hanc comparisonem habet Tertullianus lib. de Pœnitentia, & Ambrosius lib. ad Virginem lapsam cap. 8. & Hieronymus epistola ad Demetriadem.

Denique ratio est, Quia non erat consentaneum optimæ gubernationi diuinæ providentiæ, ut illi, qui lumen fidei, & alia multa dona à Deo acceperant, & Dei voluntatem cognoscebant, tam facillè reconciliarentur, quàm illi, qui nondum talibus beneficijs affecti fuerant; neque diuinâ voluntatem cognouerant: iuxta illud Lucæ 12. v. 47. *Seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non fecit, plagis vapulabit multis.*

8
Obiectio
Caluini ex
3. Fulgen-
tione.

Sed obijcit Caluinus: Baptismus à Fulgentio lib. de fide ad Petrum cap. 3. vocatur *Sacramentum fidei, & pœnitentiæ*. Et Marci 1. v. 4. dicitur Ioannes Prædicasse baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

Respondeo: Baptismus vocatur ibi *Sacramentum Pœnitentiæ* à Fulgentio, non cuiusvis, sed eius quæ præcedit baptismum, quam Apostoli iubentur prædicare Lucæ ultimo; & de qua Actorum 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum*: Baptismus enim est signum, illum pœnitentem antea factæ vite. Nō est autem *Sacramentum* eius Pœnitentiæ, quæ post baptismum agitur, de quo nobis est sermo. Ioannes autem prædicabat, baptismum non Christi, sed suum; qui dicebatur *Baptismus pœnitentiæ in remissionem peccatorum*, quia ad pœnitentiam præparabat, & consequenter ad remissionem peccatorum per pœnitentiam obtinendam.

DVBIUM I.

CIRCA RESPONSIONEM AD TERTIVM.

Verum in hoc Sacramento sint distinguenda illa tria, quæ in alijs plerisque reperiuntur: scilicet, Sacramentum tantum, res tantum, & res & Sacramentum simul.

9
Quæstio
hæc non
adeo neces-
saria.

Respondeo, Non magnoperè id fuisse necessarium, nisi Hugo de S. Victore & Magister id excogitassent, quos secuti sunt Doctores Scholastici: quia nulla auctoritas Scripturæ, Concilio-

rum, aut Patrum ad hoc cogit. Dicit tamen potest; Id, quod est *Sacramentum tantum*, esse actus externos pœnitentiæ cum verbo absolutionis. Id, quod est *Sacramentum & res simul*, esse pœnitentiâ interiorem: hæc enim significatur actibus externis, & etiam ipsa est signum remissionis peccatorum. Ipsa autem remissio est *res tantum*. Ita D. Thomas hoc loco, & alij plerique Doctores.

DVBIUM II.

Verum verum sit, quod habet D. Thomas, Primum esse causam secundi, & secundum tertij?

Ratio dubitandi est: quia Pœnitentia inferior non efficitur ab actibus externis, sed potius est causa eorum, scilicet confessionis, & externi doloris, & satisfactionis: neque sequitur absolutionem, sed ei supponitur tanquam materia vel dispositio.

10

Caietanus, ut hæc explicet, quædam dicit, quæ non sunt vera. Primum est, Attritionem interdum esse ita perfectam ut cum solo voto Sacramenti fiat contritio, & iustificet. Verum hoc videtur falsum; tum quia attritio nunquam potest fieri contritio, cum obiecto & specie distinguantur; tum quia attritio nunquam potest iustificare; hoc enim soli contritioni conuenit; ut apertè colligitur ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4.

Caietani
expositio
retellitur.

Alterum est, Attritionem esse interdum imperfectam, sic ut cum voto Sacramenti non iustificet; tamen Sacramentum externum accedens efficere ut fiat contritio; & ita contritionem ulterius esse causam iustificationis: & in hoc casu verum esse quod ait Diuus Thomas. Vbi Caietanus videtur sentire Sacramentum Pœnitentiæ tunc non iustificare, nisi ex attrito faciendo contritum, ac proinde non nisi mediante motu contritionis: quod sine dubio non est verum. Nam non requiritur motus contritionis dum absoluihur, aut immediate post, ut quisque in se experitur, & patet in eo qui absoluitur in amentia. Neque mediante motu contritionis iustificat hoc Sacramentum, quasi primò, & immediate excitet contritionem, & per contritionem iustificet: nam per se & immediate iustitiam confert homini dispositio.

Dominicus Soto aliter hæc respondet, Interioriorem Pœnitentiam dupliciter considerari: primò, quatenus est prior naturâ infusione gratiæ; & sic non esse contritionem, sed naturalem dispositionem, quæ non habet rationem meriti: secundò, ut est posterior naturâ, quàm gratia quâ informatur; & tunc habere rationem contritionis, & esse effectum absolutionis, & causam remissionis peccati: Vnde infero (inquit) eadem contritio, ut est effectus Sacramenti, est res; ut autem est causa remissionis peccati, est Sacramentum.

11
Reijcitur
similiter
expositio
Dom. Soti.

Sed hæc non videntur vera. Primò; quia de ratione contritionis non est, ut sit meritoria remissionis peccati; sed solum, ut sit dolor de peccato super omnia, quatenus est offensio Dei. Secundò, etiam prius naturâ, quàm infunditur gratia, est vera contritio; alioqui dolor iste solum denominatione extrinseca esset contritio. Tertio; quia contritio, etiam ut est posterior gratiæ, id est, ut consideratur iâ in subiecto grato, non est causa remissionis peccatorum, ut vult Sotus, sed supponit eam; multoque minùs eam meretur.

Respondeo

12
Vera dubij
solutio.

Respondeo ergo ad dubium propositum dupliciter. Primo, non esse necessariū, ut id quod est Sacramentum tantum, sit causa eius, quod dicitur res & Sacramentum; sicut etiam id, quod est res & Sacramentum simul, non necessariō est causa eius, quod est res tantum: nam contractus coniugij, est Sacramentum tantum; coniunctio autem Christi & Ecclesiæ, est res & Sacramentum simul; ut docet Magister dist. 26. & Bonaventura ibidem; & tamen contractus noster non est causa coniunctionis Christi & Ecclesiæ. Pari ratione Character in tribus Sacramentis, est res & Sacramentum; tamen propriè non est causa eius, quod est res tantum, scilicet gratiæ.

Secundò responderi potest, Pœnitentiam, præsertim attritionem, dupliciter considerari posse: Primò, quatenus antecedit absolutionem Sacerdotis; & sic pertinere ad id, quod est Sacramentum tantum. Secundò, quatenus est absolutione posterior; & sic est res & Sacramentum simul: nā est effectus Sacramenti, scilicet actionis externæ; & est causa remissionis peccatorum, quæ est res tantum. Est (inquam) effectus Sacramenti, non secundum substantiam suam (nam sic antecedit); sed secundum virtutem Sacramentalē; hanc enim virtutem accipit maxime à formula absolutionis, in qua potissimum est vis Sacramentalis.

ARTICVLVS II.

Vtrum peccata sint propria materia huius Sacramenti?

13
Materia
alia ex
qua, alia
circa quā,
alia in qua.

Respondetur Affirmatiuè, esse materiam, sed remotam. Vbi nota, Triplicem esse pœnitentiæ materiam. Prima & essentialis, est materia ex qua ipsa constat; qui sunt actus pœnitentis: Secunda, est materia circa quam, ut peccata post baptismum commissa: circa hæc enim versatur, sicut medicina circa morbos ut expellantur. Tertia, est materia in quā, quæ est ipse pœnitens. Quod patet à simili. Pœnitentia est enim veluti quoddam animæ medicamentum: triplex autem est medicamenti materia. Materia ex qua, sunt actus aegroti, & ipsum pharmacum; medicamentum enim duabus veluti partibus constat, nempe excitatione corporis actioneque ipsius naturæ; & pharmaco: in pharmaco tamen videtur esse præcipua vis curationis. Materia circa quam, sunt morbi, ut expellendi: in qua, est ipse æger.

D V B I V M.

Cur in hoc Sacramento non sit aliqua materia externa corporalis; ut aqua, oleum, panis, sicut in alijs Sacramentis?

14
Ratio D.
Thomæ.

Respondet D. Thomas art. 1. ad 1. in illis esse externam materiam, in quibus est excellens effectus; ut in Baptismo, in quo tollitur omnis culpa & pœna: in Confirmatione, vbi datur plenitudo spiritus: in Ordine vbi datur potestas super Christi corpus verum: in extrema Vnctione, vbi præter gratiam quæ datur, etiam reliquiæ peccatorum absteruntur. In effectū autē Matrimonij, & Pœnitentiæ non cernitur huiusmodi aliqua excellentia.

15
Alia Ratio.

His adde aliam causam, quæ videtur esse præcipua & primaria: quod Pœnitentia, & Matrimonium sunt actus suscipientiū, quos Dominus suā gratiā dignatus est in Sacramenta formare, & perficere superadditā virtute efficaci gratiæ: nam ex se Pœnitentia & Matrimonium erant valdè imperfecta, & parū ad salutem vtilia. Reliqua verò non sunt actus suscipientiū, sed extrinsecus à ministro applicantur: vnde conuenientissimum erat, ut haberent loco materiæ substantiam aliquam sensibilem. Requiritur quidem actus suscipientiū in his Sacramētis, nō tamen ut partes Sacramentorum, sed ut dispositiones & præparationes suscipientiū, ut Sacramentum in illis vim habeat.

ARTICVLVS III.

Vtrum hac sit forma huius Sacramenti, Ego te absoluo?

Respondetur, Sufficientem formam huius Sacramenti esse, *Ego te absoluo à peccatis tuis.* Est communis sententia Doctorum. Et patet ex Concilio Florentino, & ex Tridentino sess. 14. cap. 3. vbi dicitur, *Formam huius Sacramenti, in qua præcipue vis sita est, esse, Ego te absoluo; & additur, & cetera: per illud, & cetera, intelligens à peccatis tuis.* Vbi

Aduerte, Hæc omnia verba aliquo modo ad essentiam formæ pertinere, scilicet, vel expressè, vel implicite. Ratio est: quia necesse est, omnia illa concipi ad significandum effectū huius Sacramenti, qui est liberatio à peccatis facta more iudiciali. Expressio tamen pronomini Ego non est absolute necessaria; quia implicite, quantum satis est, continetur in verbo *absoluo*. Pari ratione expressio illa, *à peccatis tuis*, non est necessaria; quia implicite continetur in verbo *absoluo*: Non enim potest intelligi, fieri absolutionem ab alijs, quàm à peccatis, quæ pœnitens iam enumerauit, & censuris hisce adiunctis. Vnde expressè ad substantiā huius formæ sufficiunt hæc duo, *absoluo te; ut* colligitur ex D. Thoma, & vt Caietanus in Summa V. *Absolutio*, & alij passim.

Notandum tamen est; omnem aliam orationem huius æquiualem sufficere ad essentiam huius Sacramenti; vt, *Remitto, vel condono tibi peccata tua. Remittuntur tibi peccata tua. Sis absolutus. Absoluaris.* Id enim commune est omnibus Sacramētis, ut orationes idem valentes, idē efficiant. Imò probabile est sufficere: *Absoluat te Christus; ut* patet ex forma Baptismi Græcorum: nam Christus est principalis minister: & tunc sub intelligitur persona ministri, scilicet *per me*; sicut modò sub intelligitur persona Christi, cum dicitur, *ego te absoluo*: Absoluimus enim Christi auctoritate. In hoc tamen casu necessarium est, ut tali forma non vtatur merè deprecatoriè, quasi rogans Christum, ut eum absoluat; sic enim non efficere- tur Sacramentum: nam reuerà ipse non absolueret. Vnde D. Thomas scripsit quoddam Opusculum contra quemdam, qui dicebat formam debere esse deprecatoriam. Sed debet illa vti, tamquā ex auctoritate, intendens absolvere veluti minister sub Christo. Esset enim graue peccatum tali forma vti, quā Sacramentum redderetur ambiguum:

18
An, & quo
modo, sit
bona forma,
Absolutio
nisi te
Christus.

guum: tùm quia sententia in iudicio non solet ita ab aliquo iudice pronuntiari: tùm quia Dominus Ioannis 20. v. 27. ait, *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*; quasi dicat, ipsos habere potestatem remittendi; & non solum deprecatoriè, sed etiam ex autoritate remittere peccata: unde debent dicere, *Remitto tibi peccata*.

19 *Inuocatio S. Trinitatis, non est de essentia huius formæ.*
Ex his inferitur Primò, Illa verba in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, non pertinere ad essentiam formæ: quod est contra Durandum dist. 22. q. 2. Nam nec Matthæi 16. nec 18. neq; Ioan. 20. quibus locis Dominus de hac potestate loquitur, fit mentio inuocationis Trinitatis, sicuti fit, quando agitur de baptismo, Matthæi ultimo. Et ratio est: quia in hoc Sacramento non fit illa professio fidei Christianæ, quæ in Baptismo, & Confirmatione: unde neque illa additio fuit necessaria. Non sunt tamen illa verba omittenda: nam expressius significatur causa principalis, cuius autoritate datur absolutio. Fortasse tamen omisio hæc non est mortiferum peccatum, sicut nec omisio pronominis Ego, vel à peccatis tuis, ut Dominicus Soto ait.

Neque Preces.
Inferitur Secundò, Preces quæ antecedunt formam, *Miserereatur, & Dominus noster*; & quæ sequuntur, *passio Domini, & cetera*, nullo modo pertinere ad essentiam formæ, sed solum ad maiorem quandam reuerentiam, & deuotionem impetrandam; ut docet Concilium Trident. sess. 14. cap. 3. unde ob iustam causam possunt omitti.

Neque expressio auctoritatis.
Inferitur Tertiò, Non esse dicendum *Absoluo te auctoritate Papa*: quia absoluit Sacerdos auctoritate diuina. Papa tantummodò materiam subijcit, efficiendo ut hic sit meus subditus. Dum tamen quis absoluit ab excommunicatione, suspensione, interdicto, aut dispensat in voto, potest mentio fieri concessæ auctoritatis à Papa: quia hæc absolutio est dñtaxat ex potestate iurisdictionis, quæ descendit à Papa.

Malè additur, A confessoris & cõtritis.
Inferitur Quartò, Ineptè addi à confessoris & contritis. Nam etiam de obliis datur absolutio, etsi indirectè. Contritio verò non est absolute necessaria, quia clauis etiam de attritis absoluunt. Nihil tamen horum vitiat formam, quando legitima adest intentio. Sed est

DVBIUM I.

Quem sensum habeat hæc forma?

Ratio dubitandi est: quia sæpè non videtur esse vera: ut, quotiescumque quis per contritionem est iustificatus ante confessionem: tunc enim nullum est peccatum, à quo fiat absolutio: suppono enim etiam venialia esse condonata.

20 *Expositio Magistri, sed erronea.*
Sunt variae sententiæ. Prima est Magistri dist. 18. qui dicit sensum esse, *Ego te ostendo, vel declaro esse absolutum*: existimat enim Sacerdotem non tollere maculam, & reatum poenæ æternæ, sed hæc à solo Deo tolli: Sacerdotem autem sua absolute, tanquam sententiâ declaratoriâ, tantummodò declarare hæc à Deo esse sublata; & præterea habere potestatem imponendi pœnitentiam pro poena temporalis, & partem huius poenæ condonandæ. Idem sentire videtur Bonauentura, Gabriel, & Major eadem dist.

Sed hæc sententia videtur erronea: nam euerit potestatem clauium Ecclesiæ, estque contra illud Matth. 18. v. 18. *Quidquid solueritis super terram*, erit solutum & in celo, & cetera. & Ioan. 20. v. 27. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*. Unde damnatur hæc expositio à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 6. & canone 9. ubi sic dicitur, *Si quis dixerit, absolutionem Sacramentalem non esse actum iudiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata consentienti, anathema sit*.

ram, erit solutum & in celo, & cetera. & Ioan. 20. v. 27. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis. Unde damnatur hæc expositio à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 6. & canone 9. ubi sic dicitur, *Si quis dixerit, absolutionem Sacramentalem non esse actum iudiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata consentienti, anathema sit*.

Dices ex Magistro: Solus Deus dicitur in Scripturis absolvere & delere peccata, & iniquitates: ergo id non facit sacerdos.

Respondet: Solus Deus id facit propria auctoritate. Qui autem propria auctoritate facit, absolute dicitur solus facere; quia etiam dum alius facit, ipse potissimum dicitur facere, cuius auctoritate fit: Sacerdos tamen etiam verè, & propriè remittit, & delet peccata auctoritate diuina; quod patet in ceteris Sacramentis. Nam si homo auctoritate diuina verè baptizat, & abluit animam à peccatis, cur non etiam per Sacramentum Pœnitentiæ verè absoluat, & deleat peccata, cum Pœnitentiæ sit nouæ legis Sacramentum gratiæ efficacis?

Secunda sententia est: Sacerdotem à peccatis absolvere, sed tantummodò secundum obligationem poenæ æternæ, quæ commutetur in temporalem: culpam verò vi contritionis à solo Deo remitti. Ita Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis part. 14. c. 18. & Richardus de S. Victore opusculo de potestate ligandi & soluendi cap. 10.

Idem sentire videtur Abulensis 1. parte sui defensorij cap. 6. qui etiam addit *Improprie & abusive dici, Absoluo te à peccatis: Quia (inquit) peccatum, seu culpa, priuatio est: priuatio autem non habet rationem vinculi. Sed solum obligatio ad penam, quæ reatus poenæ dicitur, est instar vinculi, ac proinde ab hac tantummodo fit absolutio*.

Sed contra Primò: Hæc sententia Hugonis & Richardi videtur damnata à Pio V. & Gregorio XIII. quasi in terminis: sic enim habet illa damnata propositio: *Peccator pœnitens non viuificatur ministerio Sacerdotis absoluentis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans viuificat eum, & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis reatus solus tollitur*.

Secundò; Quia Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 14. expresse docet *Penam æternam simul cum culpa remitti per Sacramentum, vel Sacramenti votum*.

Tertiò: Quia, si homo per contritionem liberatur à culpa, etiam necessario liberatur à reatu poenæ æternæ: ergo ineptè hæc diuiduntur, & tribuuntur diuersis causis. Antecedens probatur: nam, si per contritionem deletur culpa, ergo infunditur gratia, & iustificatio: ergo fit Filius Dei, & consequenter hæres vitæ æternæ, iuxta Apostolum: ergo non manet reus poenæ æternæ. Fieri enim nequit, ut simul quis sit reus poenæ æternæ, & habeat ius ad vitam æternam.

Ad Abulensem autem, Respondet; Etsi priuatio, vel potius labes illa moralis, quæ manet post actum peccati, physice considerata nō sit vinculum; tamen assumptione morali vinculum esse potest: nam primum detinet hominem inter ea, quæ odio Dei digna sunt, adeo ut neque homo, neque vlla creatura possit se suis viribus ab eo expellere. Secundò obligat illum ad faciendam iniuriam Deo factam. Quare etiam si nullam poenā peccatis Deus statuisset, tamen ipsa peccata secundum se essent vincula quadam, & funes insolubiles,

An. & quomodo, solus Deus remittat peccata.

Alia expositio Hugonis.

Quomodo labes peccati, habet rationem vinculi.

biles, iuxta illud Proverb. 5. v. 22. Iniquitates suas capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur. Itaq; ab his vinculis propriè debemus solui & absolui. Accedit, quòd tota Ecclesia hac forma vtatur, Ego te absoluo, & cetera: quæ forma maxime consentanea est verbis Domini Matth. 16. & 18. Quæcumque solueritis super terram: in quibus verbis nulla est Catachresis.

22
Opinio D. Thomæ.
Tertia sententia est D. Thomæ hoc loco, qui dicit sensum esse, Impendo tibi Sacramentum absolutionis: quod Caietanus exponit, Ego te sacramentaliter absoluo.

Nauarri
sententia,
& optima.
Quarta sententia est: sensum esse, Quantum est ex vi Sacramenti, absoluo te à peccatis tuis. Ita Nauarrus de Pœnitentia d. 6. cap. 1. Dominicus Soto in hunc art. Petrus Soto lectione 4. de Confessione, & alij. Quæ expositio sine dubio est optima: nam sic veritas huius formæ saluatur in proprio sensu, siue peccata sint ante condonata, siue non: Simili modo intelligi possunt formæ Baptismi & Confirmationis.

Vtiliter ab eodem peccato sepius absolui mur.
Addendum tamen est; quamdiu manet aliqua obligatio pœnæ, censeri aliquid peccati remanere; quia manet in suo proximo effectus; quò fit, vt homo de eodem peccato possit amplius, & amplius absolui. Nā primò absolui potest à culpa, & pœna aeterna. Secundò, à magna parte pœnæ temporalis restantis. Tertiò, à reliqua parte. Vnde Propheta Psalmo 50. v. 4. orat, Amplius laua me Domine &c. cum tamen culpa iam esset remissa. Quartò, etiamsi peccatum omnino sit remissum secundum culpam & pœnam, potest tamen iterum remitti, & rursum homo ab eo absolui ex parte Dei, & virtute Sacramenti. Nam potest se homo propter peccata præterita iam condonata rursus accusare, & tanquam ex se reum coram Deo sistere; sicque rursus donari gratiā, quā ab ipsdem peccatis mundetur & absoluitur. Et hoc modo videtur rogare Propheta, Amplius laua me Domine, & delicta iuuentutis meae ne memineris: non enim pœnam dumtaxat condonari cupit, sed etiam culpam & maculam abstergeri.

Soluitur obiectio.
Dices: Ille verè non est ligatus peccatis, nec immundus: ergo non potest verè absolui, nec mundari.

Respondeo Negando Consequentiam: Sufficit enim, aliquando fuisse ligatum, & immundū, & vt se rursus propter illa peccata, tamquam ex se reum, & immundum, coram Deo constituat. Tunc enim potest rursus solui illis vinculis, quæ antè fuerunt, quantum est ex parte Dei & virtute Sacramenti: nam vi Sacramenti datur noua gratia illorum peccatorū deletiua. Sicut enim donatio eiusdem rei sepius fieri potest, si per illam donationē semper aliquid noui obtineatur, quo res donata perfectius possideatur; vt patet in donatione, quā datur Spiritus sanctus: ita remissio eiusdem criminis sepius efficaciter fieri potest, si per illam noua gratia obtineatur ad illius criminis perfectiorem abolitionem, præsertim quando homo rursus de illo se accusat, & se reū constituit.

DVBIVM II.

Vtrum verbis Absolutionis possit addi aliqua conditio?

23
R Espondeo & Dico Primò; Nunquam licere addere conditionem de futuro, vel quæ tali

conditioni æquipolleat; vt Absoluo te si resistes. Si Deus videt te resistiturum. Ratio est; quia Sacramentorum effectus non possunt suspendi posito Sacramento, nam operantur tunc in modū causæ naturalis. Cuius vltior ratio est, quia Sacramenta nouæ legis sunt instituta, vt sint signa efficacia gratiæ præsentis, dum applicantur; ac proinde contra illorum naturam & institutionem est, velle eorum effectum in futurum suspendere.

Dico Secundò; Interdum ex causa licet addere conditionem de præterito, vel præsentī: Ratio est, quia hæc conditio, si sit in re, non suspendit effectum; si non sit in re, non est intentio Sacramenti, ac proinde vitatur sacrilegium. Exempli gratia: Si aliquis subito moribundus dederit solum signa contritionis, potest absolui sub conditione tacita, si est capax. Sic si dubitas, an peccatorem absolueris, nec possis dubium tollere, potes absolueri sub conditione tacita, Absoluo te, si non es absolutus.

Non potest addi conditio de futuro.

Sed de præsentī vel præterito.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Impositio manuum Sacerdotis sit necessaria?

24
R Espondetur, Non esse necessariam: nusquā enim Dominus, vbi loquitur de potestate clauum, meminit impositionis manuum. Ratio est, quia ad proferendam sententiam iudiciariam non est vlla manuum impositio necessaria: atqui hoc Sacramentum confertur per modum sententiæ iudiciariæ: ergo.

Manuum impositio nec necessaria, nec expediens.

Hæc sententia est contra quemdam Doctorem antiquum, qui asserbat illam esse necessariam ad Sacramenti substantiam: contra quem disputat D. Thomas Opusculo 22. cap. 4. Argumenta eius refert hic, & dissoluit. Adde: Non solum non esse necessariam, sed nec expedientem, præsertim circa feminas. Similiter, inquit Sotus, nec eleuatio manuum necessaria est, quamuis hæc magis sit vilitata.

25
Dices; Cur ergo ab Augustino hoc Sacramentū vocatur Impositio manus? vt lib. 3. de Baptismo contra Donatistas cap. 20. Manus (inquit) impositio non sicut Baptismus repeti non potest: & lib. 5. de Baptismo cap. 20. Quomodo (inquit) exaudi hominidam deprecantem vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel supra capita eorum, quibus manus imponitur. Vbi per manus impositionem intelligere videtur Sacramentum Ordinis & Pœnitentiæ: & cap. 23. Manus ab hæresi redeunti propterea imponitur, ne extra omnem culpam fuisse videatur.

Respondeo; Rem interdum accipere nomen à circumstantia extrinseca, quæ nullo modo est necessaria: Sicut sacrificium Eucharistiæ vocatur Missa à dimissione populi: & ipsa Eucharistia vocatur Synaxis à populi congregatione & conuentu.

Cut tamen ab ea hoc sacramentū dicatur Manus impositionis.

ARTICVLVS V.

Vtrum hoc Sacramentum sit necessarium ad salutem?

26
R Espondetur. In noua lege necessarium ad salutem omnibus post Baptismum lapsis in peccatum

Lapis post
baptismum
in mortale,
est necessa-
rium, salte-
in veros

peccatum mortiferum. Patet hoc ex Concilio Tridentino sess. 14. can. 1. 6. 7. Et colligitur Ioani. 20. vbi Dominus dedit Apostolis potestatem remittendi peccata per Sacramentum Pœnitentiæ, & retinendi negata absolutione: ergo nō potest quis à peccato post Baptismum commissio liberari, nisi per Sacerdotis absolutionem. Ratio est: quia nemo potest iustificari sine merito Passionis Christi: atqui hoc in noua lege non applicatur nobis, nisi per aliquod Sacramentum, seu symbolum externū, vel certe non sine eius voto: idque partim, vt facilius iustificaremur, partim vt beneficium nostræ redemptionis in peccatorum expiatione expressius agnosceremus & testaremur.

Quando,
& quale
votum. ut
sciat.

Dixi, vel non sine eius voto: Quia Sacramentum seipsa adhibitum non semper est necessarium ad iustificationem: sed tunc duntaxat, quando adest copia confessoris, & præceptum vtget: alijs temporibus votum sufficit, & quidem implicitum inclusum in contritione. Sicut enim contritio includit propositum seruandi omnia mandata, ita etiam includit propositum vtendi illis prædictis, quæ Dominus ad delendum peccata instituit. Explicitem autem votum non est absolute necessarium. Et ratio est: quia vera contritio per se sufficiens est absque alio actu ad hominē iustificandum, sicut sufficiens erat in lege naturæ & veteri: nam per Sacramentorum institutionem nihil est eius virtuti detractum: quare non requirit aliquem actum sibi coniunctum, qui iure naturæ non est necessarius. Confirmatur: quia hoc expressum propositum confitendi non iustificat: solum enim requiritur propter opus externum iustificans: ergo quando non est opportunitas operis externi, non est hoc expressum propositum necessarium, sed ipsa contritio iustificat. Supposita tamen huius Sacramenti institutione, & diuino mandato de eius vsu, in contritione includitur votum seu propositum huius Sacramenti, sicut & aliorum præceptorum seruandorum; quod propositum sic inclusum sufficit, sicut supra de Baptismo dictum est.

ARTICVLVS VI. & VII.

Vtrum Pœnitentia sit secunda tabula post naufragiū? & Vtrum hoc Sacramentum fuerit conuenienter in lege noua institutum?

AD vtrumque respondetur Affirmatiuè. De Sexto art. vide D. Thomam.

Quod autem Sacramentum hoc sit conuenienter in lege noua institutum: Probatur Primò, Ex parte Christi, qui instituit, qui est sapientissimus, vt pote Dei Sapientia. Secundò, Ex parte nouæ legis, & temporis gratiæ: cuius remedia debebant esse & facilia, & certa, & copiosa vtilitatis: tale autem remedium est hoc Sacramentum. Facile enim est confiteri sua peccata, nec possumus esse humano more certiotes remissionis peccatorum, quam per hoc Sacramentum, quod ex opere operato sanctificat. Denique non potest non esse vtilissimum, in quo tot virtutum, vt fidei, spei, hu-

mitatis, & pœnitentiæ actus obeuntur, & dantur remedia contra futura peccata. Tertiò ex parte Ecclesiæ, in quā oportebat esse potestatem remittendi peccata ad meliorem eius gubernationem, & ne plerique in desperationem inciderent.

DVBIUM I.

Vbi, & quando hoc Sacramentum sit institutum?

Respondeo esse institutum Ioannis 20. v. 23. post resurrectionem; vbi Dominus insufflans ait, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt. Ita docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 1. & can. 3. Ex alijs autem Scripturæ locis non ita euidenter conuincitur: nam Matth. 16. v. 13. quando dicitur Petro, Et tibi dabo claves regni cœlorum: & Matth. 18. v. 18. vbi omnibus Apostolis dicitur, Quacumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis &c. generatim quidem promittitur hoc Sacramentum, non tamen datur vel instituitur.

Nec obstat illud Matth. 4. v. 17. Pœnitentiā agere, appropinquauit enim regnum cœlorum: & Luca ultimo, Oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis, prædicari in nomine eius pœnitentiā in omnes gentes: non enim est ibi sermo de Sacramento Pœnitentiæ, sed de actu virtutis Pœnitentiæ, qui omni tempore fuit necessarius ad remissionem peccati: nam est iuris naturalis, vt inquit D. Thomas; vel potius, iuris supernaturalis, quod tamen ordini gratiæ est connaturale, sicut præceptum fidei, spei, & Charitatis.

Verum, Quia hic actus pœnitentiæ in nobis erat imperfectus, & rarò tantus, quantus esse debebat, vnde pauci à peccato liberati fuissent, Christus qui in noua lege venerat omnia perficere, assumpsit illum in materiā Sacramenti, superaddens illi vim Sacramentalem, & verbum absolutionis, quo facilius certius & copiosius sanctificaremur.

DVBIUM II.

Vtrum ratio naturalis dicat sine ulla reuelatione, dolorem peccati esse necessarium, & huius doloris esse aliqua edenda signa?

CAietanus affirmat, ratione naturali non cognosci, de peccato præterito esse dolendum, aut hunc dolorem esse peccati remedium, & valere ad reconciliationem. Similiter existimat, non cognosci, exterius aliquod signum doloris esse prodendum, nisi ob peccatum publicum.

Sed profratō contrariū est longè probabilius. Ac Primò, cognosci ratione naturali, dolendum esse de peccato, patet: Quia naturaliter cognoscimus peccatum esse malum contra dictamen recte rationis, atque adeo contra proprium bonum hominis, quod est honestum: ergo esse de eo dolendum. Item naturaliter possumus cognoscere, Deum offendi peccatis: tum quia sunt contra legem rationis, cuius ipsum cognoscimus esse auctorem: tum quia ethnici id cognouerunt, vt patet ex Gorgia Platonis lib. 4. de Republ. Vnde nulla gens est tam barbara, quæ iram Deorum placare non nitatur: Secundò, dolorem & vindictam esse remedium

28
Institutum
est Ioan.
20. post re-
surrectionem.

28
Actus pœ-
nitentiæ
fuit semper
necessarius
ad salutem.

29
Elevatus
nunc est in
sacramen-
tum.

29

Verior
opinio
affirmat
contra Ca-
ietanum.

remedium peccati. Nam naturaliter cognoscimus Deum esse benignum, ac proinde pœnitentiâ placari. Quod confirmat vius omnium gentium, quæ à Dijs suis veniam precantur, varijsque modis eos conantur placare.

Dices: Ergo etiam voluntas potest solis naturæ viribus dolere de peccato, ut est offensio Dei.

An solis naturæ viribus possimus dolere de peccatis,

Respondet Primò, Negando Consequentiam: Quia voluntati difficilius est efficaciter præstare pœnitentiam, quàm intellectui eam cognoscere. Respondet Secundò, Admitti potest, voluntatem posse solis naturæ viribus aliquo modo dolere de peccato, sed imperfectè, & non quantum oportet ad remissionem peccati. Quia non eâ estimatione intellectus & voluntas potest de eo dolere, quâ par est de tanto malo doleri; neque etiam ex eo amore, quo par est, tantum bonum amari. Hoc enim sine auxilio gratiæ præstare nequit, cum in hoc supernaturalis ratio actus ipsius consistat.

ARTICVLVS VIII. & IX.

Vtrum homo debeat usque ad finem vitæ pœnitere, idque continuò?

De peccato rite confessio, non tenetis amplius dolere,

Respondetur; Hominem non posse continuò actu pœnitere, sed bene potest habitu.

Notandum est breuiter: Si quis semel peccatum suum confessus fuit, & de eo doluit, sicut oportet, pœnitentiamque impositam impleuit, non obligari, ut amplius de eo actu doleat, sicut rectè hic docet Caietanus. Imò post habitam contritionem, vel attritionem cum Sacramento, non tenetur homo sub nouo peccato amplius elicere in se actum displicentiæ peccati, aut doloris, ut idem docet; sufficit enim, ut semper displiceat negatiuè, id est, ut nunquam placeat.

An constatur, ut quis sapè de peccatis actu doleat,

Petes: An saltem sit consulendum, ut quis frequenter peccata sua commemoret, & dolorem de illis in se excitet?

Respondet, Si inde non perturbatur scrupulis, vel nouis tentationibus, vel non impeditur ab vtilioribus exercitijs, valdè bonum est subinde hoc facere. Secus verò, si hoc modo foueretur scrupuli, vel alia huiusmodi incommoda: tunc enim fatius est, ut solum in genere doleat se Deum crebrò offendisse. Et hic generalis dolor vsque ad finem vitæ perdurare debet, non quidem sub præcepto, sed sub consilio. Ita intellige Dium Thomam articulo 8. Quare non rectè dixit Melchior Canus Relezione de Pœnitentia parte 4. teneri nos saltem sub peccato veniali actu dolere de peccatis præteritis, quando occurrunt memoriæ: eò quod tunc nolle dolere de peccato, sit peccatum veniale, cum sit actus otiosus. Nam potest quis iusta ratione nolle immorari huiusmodi cogitationi, aut nolle dolorem elicere: ut si timet scrupulos, nouas tentationes, aut alia incommoda; tunc enim nullum erit peccatum nolle dolere.

Canus re. felicit.

ARTICVLVS X.

Vtrum Sacramentum Pœnitentiæ debeat iterari?

Respondetur Affirmatiuè. Ratio est: Quia non imprimit characterem. Vide D. Thomam, cuius argumenta, etsi primariò solum probent pœnitentiam posse iterari, ut est actus virtutis; secundariò tamen etiam probant, pœnitentiæ Sacramentum iterari posse. Nam hoc Sacramentum nihil est aliud, quàm perfectio quædam & consummatio actus pœnitendi.

33

Notandum hic est; Nouatjanum, & adiutorium eius Nouatum, non negasse, quin interior, & etiam exterior pœnitentia, quatenus virtus est, possit iterari, & quin homo possit sapius Deo reconciliari; nam hoc vbique Scriptura clarè docet: sed non esse in Ecclesiâ aliquam potestatem, aut Sacramentum, per quod, homo post Baptismum lapsus, Deo reconcilietur.

Error Nouatjanorum, quis.

QVÆSTIO LXXXV.

De Pœnitentia, ut est virtus.

In Sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum Pœnitentia sit virtus?

Vis vocis Pœnitentiæ excutitur contra hæreticos,

Notandum est, Nomen Latinum Pœnitentia, & Græcum μετανοια passim in Scripturis, & apud Auctores tum Ecclesiasticos, tum profanos, vsurpari non pro nuda respicientia (ut volunt nostri hæretici) sed pro dolore, & detestatione peccatorum, & vindicta pro ipsdè sponte suscepta; Iob cap. ultimo, vers. 6. Ago pœnitentiam in fœcula & cinere; id est, vindico peccata mea. Lucæ 10. vers. 13. Si in Ty-

ro & Sidone facta fuissent virtutes quæ facta sunt in vobis; olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Matthæi 12. & Lucæ 11. dicitur; Niniuitæ egisse pœnitentiam ad prædicationem Ionæ. Quibus locis hæretici, ut tollant omnem afflictionem & pœnâ pro peccatis susceptam, pro, egerunt pœnitentiam, vertunt, respiciunt: sed absurdè; nam Scriptura apertè loquitur de dolore & vindicta pro peccatis assumpta; idè enim dicit in cinere & cilicio pœnitentiam egissent: absurdè autem diceretur, in cinere & cilicio respiciissent. Et Niniuitæ grauam afflictionem assumpserunt, ut videre est Ionæ capite 3. scilicet ieiunium, cilicium, precès. Nuda autem respicientia non requirit vllam afflictionem

Q99

ctionem

Etionem ob peccata commissa, imò ne dolorem quidem. Vide Ruardum articulo 3. His addet simili modo apud profanos has voces vsurpari, vt patet ex illo ditichio Ausonij :

*Sum Dea, quæ facti, non factique exigo pœnas :
Nempe vt pœniteat, sic Metanœa vocor.*

His positis :

Respondetur, Pœnitentiam esse virtutem. Probatur Primò : Quia detestari peccatum, & illud compensare, & in se vindicare, est opus recte rationi consentaneum, & arduum : ergo est actus virtutis : atqui hoc opus est actus pœnitentia : ergo pœnitentia est virtus. Confirmatur Primò : Quia nihil aliud ad rationem virtutis requiritur : virtutes enim dantur ad actus difficiles, ad quos ipse pœnitentia naturales non sufficiunt, & conformant illos recte rationi, seu iudicio prudentia. Confirmatur Secundò : Quia consistit in medio duorum vitiorum : quidam enim lætantur de peccatis suis ; quidam ita dolent vt desperent : pœnitentia verò medium tenens, ita dolet, vt peccatum emendet, seu compenset.

Probatur Secundò : Quia præcepta legis diuinæ non dantur, nisi de functionibus virtutum : de Pœnitentia autem datur præceptum diuinum, vt patet Iohis 2. vers. 22. *Conuertimini ad me in fletu & planctu* : & Matthæi 4. vers. 17. *Pœnitentiam agite* : ergo.

Probatur Tertiò : Quia detestari & vindicare alterius peccata est virtus, nempe in Iudice, qui in alterum potestatem habet : ergo multò magis virtus est detestari, & vindicare sua peccata ; cum quisque in seipsum potestatem habeat, vt veluti Iudex nomine Dei se ipsum tanquam reum puniat.

Notandum autem est ; Pœnitentiam variè à Patribus, & Doctoribus describi. Primò, Quatenus est habitus quidam. Sic Magister dist. 14. *Pœnitentia*, inquit, *est virtus, seu gratia, quæ commissa mala cum proposito emendationis plangimus, & plangenda iterum non committimus*. Cui similis est illa Gregorij homilia 34. in Euangelia, *Pœnitentia est, præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere*. Vbi : Aduerte Primò, Pœnitentiam esse gratiam seu donum Dei gratuitum : quia nec viribus naturæ, nec nostris meritis veram pœnitentiam consequi possumus ; sed necesse est eam gratis aspirari. Aduerte Secundò, Propositum emendationis includere duo, scilicet propositum in posterum abstinendi, & voluntatem compensandi, vindicandique peccata. Illa autem pars, *Et plangenda iterum non committimus*, non est necessaria, sed maioris explicationis causa additur ; vt significetur, pœnitentiam includere voluntatem efficacem.

Secundò describitur Pœnitentia, vt est actus : *Pœnitentia est quedam dolentis vindicta, semper puniens quod dolet commississe*. Sic Auctor de vera & falsa Pœnitentia. Semper, id est, quoties aliquid mali commissit.

Tertiò describitur ex fine : sic ab Authore hypognosticon lib. 3. *Pœnitentia est res optima, quæ omnes defectus renouat ad perfectum* : id est, equalitatem, pro illis satis faciendo. Omitto alias descriptiones, quæ ex his facile possunt intelligi.

Ex quibus patet Primò ; Pœnitentiam non solum esse virtutem, sed etiam eximiam virtutem,

vt quæ summum malum ab anima depellat, Deo honorem restituat, & totam hominis vitam corrigat.

Secundò patet, Esse duos præcipuos Pœnitentia actus, scilicet dolorem de peccatis commissis, & eorum vindictam, seu compensationem. Sunt quidem & alij actus, sed his connexi, vt Detestatio peccati, quæ naturâ prior est dolore, eique supponitur, sicut amor prior est gaudio. Propositum mutandæ vitæ, quod sequitur dolorem : Confessio peccati, quæ est signum doloris, & medium ad compensandam iniuriam, & reconciliationem obtinendam.

Sed contrà : Obijcies Primò : Omnis virtus est per se expetenda : atqui pœnitentia non est villo modo per se expetenda ; sed solum supposito peccato : ergo non est virtus.

Respondent quidam, Habitum pœnitentia per se primò versari quidem circa detestationem & expulsionem mali : nihilominus tamen esse virtutem. Esse enim duo genera virtutum, vnum earum, quæ per se primò feruntur in bonum, & has esse per se expetendas ; alterum earum, quæ ad malum destruendum, & talem esse Pœnitentiam. Ita Dominicus Soto, & quidam alij.

Sed hæc sententia displicet Caietano artic. 2. & Durando distinctione 14. quæst. 1. & meritò. Ratio est : Quia omnis detestatio, & odium mali nascitur ex amore boni contrarij, ac proinde amor & odium proueniunt ab eodem habitu, & inclinatione : vt patet in omnibus virtutibus. Habitu enim temperantia detestatur actus immoderatos ; & habitu iustitiæ, iniustos ; & sic de cæteris : ergo non datur aliqua virtus, cuius primus actus sit odium seu dolor mali, sed necesse est primum actum omnis virtutis esse amorem alicuius boni, seu obiecti honesti. Quod autem Soto ait, Verecundiam esse virtutem, & tamen primario versari circa malum, est enim *Timor decoris instantis*, non videtur verum : tum quia Verecundia non est virtus, sed passio ; tum quia, si concepiatur vt habitualis inclinatio, per se primò tendit in bonum, nempe in affectionem honoris : ideo enim times dedecus, quia affectus es honori. Cuius signum est, quod illi, qui non curant honorem, vt impudentes, non verecundentur, Aristotele teste. Quare hæc ex eodem habitu proueniunt. Similiter Iustitia vindicativa non respicit per se primò malum, sed bonum ; nam ex amore æquitatis vindicat delicta.

Dicendum ergo est, Pœnitentia habitum non supponere necessario malum, sed per se primò ferri in bonum ; vt statim patebit : quamuis pœnitere, quod est quidam actus ipsius, malum supponat. Quare habitus Pœnitentia etiam erat in statu innocentia, estque homini per se expetendus ; licet pœnitere, non sit expetendum, neque in statu innocentia fuerit. Simile quiddam reperitur in virtute Spei, vt alibi dictum est.

Obijcitur Secundò, Quod factum est, infectum fieri nequit : ergo ridiculum est dolere de peccatis iam præteritis.

Respondeo, Neminem dolere de eo, cuius contrarium per se est impossibile : vt nemo dolet, quod non potest volare, (nisi fortassis propter aliud, sicut damnati dolent, quod Deus sit, & tantæ sit potentia ; non quod hæc per se displiceant, sed propter pœnas quas infert.) Pari ratione nemo dolet,

Pœnitentia est virtus eximia.

Duo eius actus præcipui.

1. Obiect. quod Pœnitentia sit per se expetenda.

Quorundam solutio.

Displicet.

Nec verecundia, nec iustitia vindicativa primario versatur circa malum.

6. Vera solutio, Pœnitentia habitum per se ferri in bonum.

7. Obiect. quod facta nequeant fieri infecta.

Solutio.

dolet, quòd id, quod factum est, non sit inefficax, postquam positum est esse factum; nam quòd hæc duo non possint simul stare, nullum est malum, nec materia doloris: sed quòd tale peccatum factum sit, cum tunc potuerit non fieri. Nec refert, quòd nunc impossibile sit, non esse factum; quia hoc per accidens est, & ex suppositione quâ supponitur esse factum: nam sine illâ suppositione potest absolute esse non factum: quare dolet de eo, quod absolute est possibile non esse factum, nempe quòd hoc peccatum sit commissum. Quomodo etiam damnati dolent de suâ damnatione, quamuis iam impossibile sit eam excutere: concipiunt enim illam tanquam olim euitabilem, & idè dolent tanquam de malo per se euitabili, quamuis & suppositione iam sit inuitabile. Accedit, quòd iste dolor sit summè utilis, cum valeat ad compensandam peccati iniuriam, eiusque maculam & reatum abolendum, & reconciliationem impetrandam. Itaque etsi dolor iste sit inefficax, & inutilis vt faciat peccatum non esse commissum, & ad hoc non dirigatur; tamen utilis est ad illud defendendum, & ad omne eius malum sic abolendum, ac si commissum non esset: denique ad cauendum in futurum.

Obijcitur Tertiò: Id quòd est extra Charitatem, nihil est. 1. ad Corinthios 13. Sed pœnitentia est cum peccato, ac proinde extra Charitatem: ergo nihil est; ac proinde pœnitentia non est virtus.

Respondeo, Id quòd est sine Charitate, dicitur apud Apostolum nihil esse, quia est insufficiens ad vitam æternam, & potest homo cum eo damnari; qualia sunt fides, scientia mysteriorum, cognitio linguarum, prophetia, donum miraculorum, &c: hæc tamen plurimum profunt cum Charitate. Pari ratione pœnitentia ex Charitate proficiens plurimum prodest. Adde perfectam Pœnitentiam sine Charitate esse non posse; imperfectam autem disponere, & sensim adducere ad Charitatem; ac proinde virtus esse potest.

ARTICVLVS II.

Vtrum Pœnitentia sit virtus specialis?

Respondetur Affirmatiuè. Ratio est: quia in actu pœnitentiæ inuenitur specialis ratio honesti, scilicet perimere peccatum, eiusque iniuriam compensare.

Notandum est Primò: Pœnitentiæ generatim acceptæ esse duos præcipuos actus, dolorem de peccato seu errore commissio, & voluntatem emendandi: quicumque enim facti alicuius pœnitentiâ ducitur, hos duos actus habet, etiam si consideret istud factum dumtaxat, vt est contra rectam rationem, aut contra bonum, vel propositum ipsius auctoris. Quòd si illud factum etiam consideretur, vt alteri iniuriosum, sic voluntas emendandi non solum includit *resipiscentiam*, id est, propositum cauendi in posterum, sed etiam propositum compensandi iniuriam. Iniuria enim censetur manere post factum, veluti læsio quædam alteri inflicta, donec vel condonetur, vel iusta satisfactione compensetur. Itaque ad emendationem criminis, seu vt crimen tollatur, necesse

est, interuenire compensationem, nisi fortè alterius condonatio præueniat; quod non sit in proposito.

Notandum Secundò: Peccatum dupliciter spectari posse: Primò, vt est contra propriam honestatem virtutis oppositæ; seu vt est contra rectam rationem. Secundò, quatenus est offensio Dei, id est, malum quoddam Dei, ipsum quodammodò lædens, & idcirco ipsum ad iracundiam, & inimicitiam prouocans. His positis:

Dico Primò: Dolere de peccato commissio, quatenus est cōtra proprium bonum virtutis oppositæ, non est opus specialis virtutis, sed illius contra quam est illud peccatum. Patet hæc Propositionio: Quia sicuti vnaquæque virtus amat actus sibi consentientes, ipsæque delectatur, ita odit contrarios, ipsæque dolet: eadem enim inclinatione ferimur in aliquod bonum, & auersamur malum illi contrarium. Sic temperans dolet de actibus intemperatis, iustus de iniustis, humilis de superbis; & si ipse eos admittit, pœnitet eum admissorum. Pœnitere enim nihil addit supra rationem doloris, quàm respectum quemdam ad malum, vt à se commissum. Nam possumus dolere de omni malo, pœnitere autem tantummodò de malo à nobis admissio. Quare vnâ eademque virtute detestamur aliquod malum, de eo dolemus, & etiam pœnitemus, si illud à nobis commissum sit. Tantum enim differunt, vt genus & species; omne enim pœnitere est dolere; sed non contrà. Aduertendum autem est, Etsi talis dolor de peccato non sufficiat ad veram contritionem, sufficere tamen ad veram attritionem, sic, vt accedente Sacramento sufficiat ad iustificationem, vt docet Concilium Tridentinum, sessione 14. canone 4.

Dico Secundò: Dolere de peccato, vt est offensio Dei, est actus Charitatis. Ita Scetus distinctione 14. questione 2.

Probatur Primò: Quia, sicut Charitatis est, velle Deo bonum, & gaudere de omni opere bono, quo ipsi obeditur, & honoratur; ita etiam Charitatis est, dolere de omni eo, quod quodammodò est malum ipsius; quale est omne opus, quo ipse quodammodò contemnitur, & inhonoratur: ergo, si tale aliquod opus ab homine committatur, Charitatis est pœnitere de illo. Secundò, Charitatis est dolere de peccato ad reconciliationem, id est, ad recuperandam amicitiam: atqui talis dolor pertinet ad perfectam Pœnitentiam: ergo Pœnitentia respectu huius actus non distinguitur à Charitate. Tertiò probatur ex Concilio Tridentino sessione 6. canone 6. vbi odium & detestationem peccati, quam vocat Pœnitentiam, docet prouenire ex dilectione Dei: censet ergo hunc actum Pœnitentiæ esse actum Charitatis.

Hic tamen Notandum est, vt quis de peccato suo doleat, seu pœniteat perfectè, expedire non tantum in genere peccatum considerare, vt est offensa Dei; sed particulares rationes, & malitias, ob quas Deum offendit, eiusque inimicitiam & iram contrahit. Est enim peccatum quiddam contemptus Dei, & iniuria, & inhonoratio, & inobedientia, & ingratiitudo: omnes enim istæ malitiæ sunt in omni peccato mortifero quodammodò formaliter distinctæ, & omnibus illis offenditur Deus. Itaque ob singulas merito pœnitere debemus, non solum quatenus

Qq ij honestati,

Quomodo damnati dolent de sua damnatione.

Vtilitas Pœnitentia.

3. Obiect. quod Pœnitentia sit sine Charitate.

Solutio.

Qui actus præcipui Pœnitentiæ.

18 Dolere de peccato, vt est contra proprium bonum op-
positæ virtutis, non est opus specialis virtutis, sed illius contra quam est illud peccatum.

19 Pœnitere de peccato, vt est offensio Dei, est actus Charitatis.

20 Dolere de peccato, vt est offensio Dei, est actus Charitatis.

21 Quæ malitiæ sunt in quouis peccato mortali.

honestatis; & bono virtutis contrariæ aduersantur, sed etiam quatenus sunt quoddam malum Dei, ipsius offensum.

12 Velle compensare iniuriam Deo per peccatum factam, cuius virtutis actus sit.
Dico Tertiò: Velle compensare iniuriam Deo per peccatum irrogatum, & illam in se vindicare, videtur esse actus virtutis à Charitate, & à cæteris virtutibus particularibus distincte, excepta Religione, & Iustitiâ quadam erga Deum, de qua art. 3. Est fere communis sententia Doctorum: D. Thomæ hoc loco, Bonauenturæ, Scoti, Richardi, dist. 14. & aliorum. Pro quo:

Notandum est, per peccatum fieri iniuriam Deo, quatenus ipse contemnitur, & quodammodo spoliatur honore summi boni, & peccatori plus tribuitur, quam debeat. Vtrâque autem ratione debet fieri compensatio. Et quidem quatenus Deo fit iniuria, debet fieri compensatio dolore animi ad ipsum directo, confessione culpæ, & petitione veniæ. Cum enim non possimus illam iniuriam efficaciter reparare, tenemur illam reparare saltem affectu, scilicet dolore animi, & signis huius affectus; scilicet accusatione nostri, & petitione veniæ. Quatenus autem peccator sibi nimium indulsit, sic compensatio fit per vindictam, & quamdam sui punitionem; quæ fit contra naturalem voluntatis inclinationem; quamvis hæc etiam fiat ad compensationem iniuriæ in Deum commissæ. Nunc

Probatur propositio: Charitas, aut alia virtus, non spectat in suo obiecto rationem honestatis, quæ est compensare iniuriam illatam: ergo est aliqua virtus distincta à Charitate, & à cæteris, quæ hanc honestatem spectet. Patet consequentia: nam ubicumque in obiecto est aliqua distincta ratio honestatis, ibi quoque debet esse distincta virtus.

13 Obiectio
Dices Primò, Hæc compensatio iniuriæ potissimum fit dolore peccatorum: atqui hic dolor est actus Charitatis: ergo velle compensare iniuriam, est actus Charitatis.

Solutur. Respondeo Negando Consequentiam: Quia actus, quo fit compensatio iniuriæ, non necessario elicitur ab eadem virtute, à qua procedit voluntas compensandi iniuriam; vt patet in Christo, qui omnium virtutum actionibus satisfecit pro nobis, cum tamen voluntas satisfaciendi, seu compensandi iniuriam Deo illatam, fuerit actus vnius virtutis. Pari ratione, actiones quibus nos satisfacimus hominibus, & compensamus, vel vindicamus iniurias, non eliciuntur immediatè à virtute Iustitiæ, sed à potentijs motiuis, quæ in membris resident. Et ratio est, quia id, quo fit compensatio iniuriæ, est obiectum Iustitiæ, & actus eius imperatus, non elicitus: per hunc enim fit æqualitas, non per actum elicitum: vnde potest esse alterius virtutis, quàm Iustitiæ.

2. Obiectio Dices Secundò: Voluntas compensandi iniuriam potest proficisci à Charitate: nam Charitatis est velle tollere peccatum, quatenus malum est, & iniuria: ergo hic actus non debet assignari alteri virtuti, quàm Charitati.

Solutur. Respondeo Negando Consequentiam: Nam hinc solum sequitur voluntatem compensandi iniuriam, posse imperari à Charitate. Charitatis enim est immediatè velle delere peccatum, quatenus est offensio Dei: sed quia hoc fieri non potest, nisi interuentu alicuius compensationis,

imperat Charitas Iustitiæ, seu illi virtuti, cuius est instaurare æqualitatem, vt velit compensare, & ipsa voluntas compensandi imperat actum, quo fit compensatio, scilicet dolorem de peccato directum ad personam offensam. Possunt enim virtutes sibi vicissim imperare ad consequendos suos proprios fines. Sic affectus Temperantiæ imperat orationem, vt impetret virtutem Temperantiæ, vel eius augmentum: & contrà, virtus Orationis, siue affectus Orationis imperat affectus Temperantiæ, vt Deum melius oret. Simili modo voluntas delendi peccata, vt est malum Dei, est actus Charitatis, & imperat voluntatem compensandi pro modulo hominis, quæ voluntas est actus cuiusdam Iustitiæ: & hæc rursus imperat alium actum Charitatis, qui est dolor de illo peccato. Simili modo vindicare iniuriam Dei continet propriam honestatem, quam non respicit Charitas, sed Iustitia quædam erga Deum.

14 Dico Quartò: Voluntas bene viuendi in posterum potest esse actus vel Charitatis, vel Obedientiæ, vel ex generali quodam affectu honesti, pro diuersa ratione, quæ voluntas mouetur ad hunc actum. Explicatur: Si quis enim proponat bene viuere, quia id placet Deo, sic est actus Charitatis: vult enim illud, quatenus est quoddam bonum Dei, ad quod immediatè inclinatur Charitas. Si autem id velit, vt ipse placeat Deo, sitque eius amicus, sic est actus imperatus à charitate: Nam velle Deo placere, ei que esse amicum, est actus Charitatis per modum intentionis, qui imperat alium actum, scilicet voluntatem bene viuendi; quæ voluntas potest esse elicit vel ab ipsa virtute Charitatis, vel ab alia, scilicet ab Obedientiâ, vel affectu honesti. Si autem proponat bene viuere, vt satisfaciatur præcepto diuino, sic est actus Obedientiæ. Si autem, vt saluus sit, est actus imperatus à virtute Spei, elicitus autem ab alia virtute. Si denique id proponat, quia id decet hominem Christianum, est actus cuiusdam affectus generalis ad honestum supernaturale.

15 Ex dictis patet, quæ ratione virtus Pœnitentiæ sit virtus specialis distincta à cæteris, & quomodo non sit distincta. Si enim accipiat Pœnitentia, quatenus eius actus est dolere de peccato, vt est contra proprium bonum virtutis, sic non distinguitur à singulis virtutibus; quò fit vt attritio possit esse actus cuiusvis virtutis. Si autem accipiat, quatenus eius actus est dolere de peccato, vt offendit Deum, sic non distinguitur à Charitate. Si consideretur, vt eius actus est velle compensare iniuriam Deo illatam, siue perfectè siue imperfectè, sic non distinguitur à quadam virtute Iustitiæ erga Deum. Si denique consideretur, vt proponit emendationem, sic quoque non distinguitur à Charitate, vel ab Obedientiâ, vel ab affectu generali honesti, qui collectio nem virtutum sequitur.

ARTICVLVS III.

Vtrum virtus Pœnitentiæ sit species Iustitiæ?

Responderetur, esse speciem Iustitiæ commutatiuæ.

Notan-

Notandum est, Satis constare ex dictis, qualis virtus sit Pœnitentia, quatenus eius actus est, dolere de peccato. Solum difficultas superest, quæ virtus sit, quatenus eius actus est compensare & vindicare iniuriam.

Pœnitentia, ut compensans iniuriam Deo illatam, ad Iustitiam pertinet.

Respondeo & Dico Primò: Pœnitentia hoc modo considerata, non est Iustitia propriè dicta: pertinet tamen ad virtutem Iustitiæ, sicut pars potentialis.

Prior Pars est contra Durandum dist. 14. qu. 2. Ratio est: Quia Iustitia propriè dicta respicit perfectam æqualitatem rei ad rem: atqui inter iniuriam Deo illatam, & nostram satisfactionem, seu compensationem, non potest esse perfecta æqualitas: loquimur enim de iniuria peccati mortiferi, quæ sola est absolute iniuria in Deum. Confirmatur: Quia si quæ esset æquivalens compensatio pro iniuria peccati, ea esset contritio; atqui hæc nullo modo est æquivalens, ut dictum est quæst. 1. de Incarnatione.

Altera Pars est communior sententia Doctorum, & D. Thomæ hoc loco, qui Pœnitentiam vocat *Speciem Iustitiæ*: non quod sit species propriè dicta: sed quia est pars potentialis iustitiæ sicut Pietas, Observantia, & Religio; quæ deficiunt à ratione Iustitiæ, quod respiciant maius debitum, quàm sit Iustitiæ propriè dicta: sicut & Veritas & Afabilitas, quia respiciunt minus debitum quàm sit Iustitiæ propriè dicta.

17 Et sic non videtur distinguere à Religione.

Dico Secundò: Probabile est virtutem Pœnitentiæ, quatenus eius actus est compensare iniuriam Deo illatam, non distinguere à virtute Religionis: sed esse ipsam virtutem Religionis consideratam, ut inclinatur ad hoc debitum Deo solvendum. Ita Caietanus supra art. 2.

Probatur Primò: Quia sicut Iustitia particularis disponit hominem ad reddendum debitum homini, ita Religio disponit hominem ad reddendum debitum Deo: sed Iustitia particularis inclinatur ad faciendam iniuriam, vel damnum homini illatum: ergo Religio inclinatur ad faciendam iniuriam, si Deo illata sit. Confirmatur: Quia Religio inclinatur ad reddendum Deo, quidquid illi debitum est, vnde cumque sit debitum ortum; verbi gratia, siue sit ortum ex creatione, & gubernatione, ut debitum sacrificij; siue ex alijs beneficijs, ut debitum gratiarum actionis, siue ex illata per nos iniuria, ut debitum satisfactionis, seu compensationis iniuriæ.

Probatur Secundò: Pietas inclinatur ad compensandam iniuriam factam parenti, & Observantia ad eam compensandam, quæ facta est Magistratui, vel viris honoratis: ergo Religio ad eam, quæ facta est Deo. Patet consequentia à proportionem quia hæc virtutes similiter se habent ad sua obiecta.

Probatur Tertiò: Quia in compensatione huius iniuriæ est tacita quædam protestatio excellentiæ divinæ, non minus quàm in oratione, voto, iuramento: ergo pertinet ad virtutem Religionis. Antecedens patet: Quia qui vult iniuriam Dei compensare, sicuti decet, insinuat Deum esse summum legislatorem, cuius sanctitati, & legibus omne peccatum repugnet; quæ significatio est actus Religionis. Similiter petitio veniæ à Deo, & confessio culpe, Religionis actus est.

Dico Primò: Qui vult compensare iniuriam, non intendit honorare Deum; sed delere pecca-

tum, tollere inæqualitatem, & reconciliari: ergo non est actus Religionis.

Respondeo: Etsi expressè non intendit honorem, tamen simpliciter & ex natura operis id intendit: sicut, qui brat, iurat, vouet, non intendit semper expressè Deum honorare: sed quia actus ille ex se ad Dei honorè pertinet, ideò censetur Religionis. Adde: Quod in virtute Religionis contineatur etiam ratio Iustitiæ: est enim Religio, iustitia quædam Deo ius suum reddens. Vnde etsi pœnitens nō utatur virtute Religionis, ut expressè intendit honorare; utitur tamen illa, ut inclinatur ad reddendum debitum Deo: sicut Pietas non solum inclinatur ad exhibendum honorem parenti, sed etiam ad petendam ab eo veniam si offensus sit.

Dices Secundò: D. Thomas dicit, Pœnitentiam pertinere ad Iustitiam commutativam: ergo non ad Religionem.

Respondeo Primò: Si consideremus actum Pœnitentiæ, qui est vindicare iniuriam, hic immediate pertinet ad Iustitiam quandam vindicativam, quæ est species Iustitiæ commutativæ. Et hoc modo verum est pœnitentiam pertinere ad Iustitiam commutativam: siue enim pœnitens consideratur ut iudex, se ipsum tanquam reum nomine Dei puniens, siue ut reus, tantum compensans iniuriam illa punitione, semper hæc punitio pertinet ad quandam Iustitiam commutativam. Respondeo Secundò, Si consideremus eum actum, qui est voluntas compensandi iniuriam, hic videtur elici à virtute Religionis, quatenus Religio debitum reddit Deo; & habet quendam modum Iustitiæ commutativæ inter nos & Deum. Et hoc modo videtur D. Tho. hic loqui de Iustitia commutativa.

Dices Tertiò: Qui pœnitentiā ducuntur, sæpè non cogitant expressè de iniuria compensanda, aut vindicanda; sed simpliciter dolent de peccato, & proponunt abstinere in posterum: ergo non interuenit hic aliquis actus Religionis.

Respondeo: Non est necesse, ut expressè cogitent velle iniuriam compensare, seu volo satisfacere; sed sufficit, ut re ipsa id faciant, per quod fit compensatio. Vnde absolute sufficit actus charitatis, nempe dolor de peccato ut est offensio Dei: sic enim actus est compensatio iniuriæ, etiamsi expressè non imperetur ab alia virtute. Valdè tamen utile est etiā excitare expressā, & formalem voluntatem compensandi, & vindicandi iniuriā.

Consilium utile circa vindicandam peccati iniuriam.

ARTICVLVS IV.

Verum Pœnitentia sit in voluntate, an in appetitu sensitivo?

Respondeo & Dico Primò: Actus virtutis Pœnitentiæ non requirit necessariò vllū dolorem in parte sensitivā. Probatur: quia tota ratio virtutis in detestatione, & dolore partis superioris de peccato, & in voluntate compensandi vindicandique, completur; etiamsi nulla sequatur commotio partis sensitivæ. Deinde: Pars sensitiva non potest dolere propter Deum propriè. Nam neque illum attingit cognitio, neque eius iniuriam potest æstimare: ergo eius dolor non est actus elicitus Pœnitentiæ. Tertiò: Ille dolor non est in nostra potestate: atqui functiones virtutū sunt in nostra potestate: ergo

19 Ad veram pœnitentiā non requiritur necessariò dolor partis sensitivæ.

Qqq iij

Dices:

Dices: Pœnitentia requirit opus satisfactorium, quod est poenale, & sensibile: ergo hæc ex parte erit in appetitu sensitivo.

Respondeo Primò, Ipsam detestationem peccati, & dolorem partis superioris esse opus poenale voluntati peccatrici, nec pœnitentia per se aliud requirit. Respondeo Secundò, Non est necesse, ut omne opus satisfactorium sit elicitedum à Pœnitentia; satis est ab eâ imperari: Pœnitentia enim, cum sit in voluntate, potest imperare appetitui sensitivo, & membris corporis, licet non æquè promptè ille obediat. Et sic ieiunia, lachrymæ, tristitia sensibilis, & similia, sunt opera pœnitentiae, non quidem elicita, sed imperata. Hinc patet: Et si lachrymæ, & dolor sensibilis sint optima signa Pœnitentiae, tamen veram Pœnitentiam etiam sine his esse posse.

19 Dico Secundò: Pœnitentia, ut est virtus, est in sola voluntate, tanquam in proprio subiecto. Probatur: Quia detestatio peccati propter Deum, & propositum compenlandi, & vindicandi illud, in sola voluntate sunt. Confirmatur: Quia hæc virtus non est in intellectu, ut per se patet: etsi enim præsupponat fidem, tamen fides non est pœnitentia; neque pars eius, ut volunt heretici: neque etiam est in appetitu sensitivo: ergo in voluntate.

Dices: Cum in voluntate sit quodammodo pars irascibilis, & concupiscibilis, in utrâ est?

Respondeo, In utrâque: Quatenus enim Pœnitentia actus est dolere de peccato, est in voluntate ut concupiscente: quatenus autem vult vindicare, est in voluntate, quatenus est irascibilis; nam ira nihil est aliud, quam appetitio vindictæ. Quare ut homo integrè pœniteat, non solum debet dolere de peccato, sed etiam irasci, & expectere vindictam.

DVBIVM. I.

Utrum in parte sensitiua non sit etiam aliquis habitus Pœnitentiae?

20 Respondeo, Esse. Ita Dominicus Soto d. 14. quaest. 2. art. 6. Ratio est: Quia ex forti seu intenso dolore voluntatis, commouetur pars sensitiua suo modo ad dolendum: & ex frequentatione doloris huius nascitur quædam procliuas in eadem parte; quæ procliuas haud dubiè est habitus quidam. Pari modo ex appetitione vindictæ frequentata in voluntate, nascitur in appetitu inferiore commotio iræ crebra & iterata; unde remanet procliuas & promptitudo ad similes iras. Hoc enim experimur in omnibus passionibus, quod quod magis illis indulgemus, hoc effici-mur ad illas proniores. Unde necesse est naturalem pronitatem per accessoriam iuari; idque multo magis in passionibus rectæ rationi consentaneis, ad quas appetitus sensitivus naturaliter non propendet, nisi quatenus à superiore, id est, ratione mouetur; ac proinde magis est capax accessorie inclinationis, quæ provenit ex crebro motu rationis, quam alterius.

21 Dices: Pars sensitiua non attingit Deum: ergo non potest dolere de peccato propter Deum, seu quia est iniuria Dei.

Quomodo oritur sensitiua dolor de iniuria Dei. Respondeo: Non attingit Deum sub ratione rei spiritalis, sed bene sub ratione rei corporeæ, quæ rei spiritali sit analoga, sicut experimur dum de Deo cogitamus. Quidquid enim cogitat intel-

lectus, etiam in se efformat, vel potius præformat phantasia, sed suo modo. Dum ergo pars superior intense dolet de peccato; quatenus est iniuria Dei, etiam pars inferior naturaliter mouetur ad dolendum ob eandem iniuriam; sed corporali modo à phantasia apprehensam: quod provenit ex naturali sympathia potentiæ; quæ quia in vitali eadem essentia fundatæ sunt, actus unus in alteram redundat.

Aduerte tamen, Hunc habitum appetitus inferioris non esse infusum, sed acquisitum; ut patet ex dictis. Neque esse virtutem, sed virtutis ministrum, sicut & membra, quamvis sublimiore modo. Ratio est: Quia non mouetur immediatè à iudicio rectæ rationis, quæ est proxima virtutis regula; sed à iudicio phantasiæ. Valdè tamen imitatur virtutem Pœnitentiae, sicut appetitus inferior imitatur superiorem, & phantasia rationem.

DVBIVM. II.

An Pœnitentia sit solum in Peccatoribus?

22 Respondeo: Virtus Pœnitentiae secundum illum actum, qui est pœnitere, non est nisi in peccatoribus, siue illi sint in hoc mundo, siue in purgatorio: non tamen in damnatis. Ratio est: quia pœnitere est de suis peccatis dolere propter Deum, & ea vindicare in ordine ad reconciliationem. Quare hoc modo non erat pœnitentia in statu innocentiae, nec in Christo, nec in B. Virgine, nec in Angelis aut Beatis.

Alio tamen quodā modo, videlicet secundum alios actus, erat in illis virtus Pœnitentiae. Primò: quia detestabantur peccata aliorum, quatenus sunt offensio Dei, & cupiunt, ut illa in se ipsis vindicent. Imò Dominus noster, aliorum peccatis in se acceptis, doluit de illis, ut de suis, eaque in se vindicauit, & Iustitiæ diuinæ satisfecit; quod sine virtute pœnitentiae non est perfectum. Ratio vltior est: quia eiusdem virtutis est affici suo obiecto ubicumque inueniatur, siue in se, siue in alio, & dolere de contrario. Temperantia enim afficitur, & delectatur actionibus temperatis, & Iustitia iustis, in quocumque eas viderit, & detestatur contrarios. Quare etiam Pœnitentia detestatur iniuriam Dei, cupitque eius vindictam, & satisfactionem, à quocumque sit commissâ.

Secundò, Erat in illis virtus Pœnitentiae: Quia qui sunt bene dispositi, & prompti ad dolendum de peccatis alienis, etiam bene dispositi sunt ad dolorem suorum, si quæ haberent: maxime, cum Angeli & Beati spectatâ nudâ naturâ Angelicâ & humanâ peccare possint. Quod fit, ut etiam habere possint actum quemdam conditionalem Pœnitentiae, qui sic exprimitur: *Si peccarem, dolerem*: qui actus est affectio quædam, & complacentia ad honestatem obiecti Pœnitentiae.

ARTICVLVS V.

Utrum principium Pœnitentiae sit ex timore?

24 Respondeo, & Dico Primò, Primum Pœnitentiae principium, disponens liberum arbitrium ad illam, est excitatio diuina gratis mentis immissa. Est fide tenenda. Probatur Primò ex Dei Scripturis: Ieremias 31. v. 18. *Conuertere me Domine,*

ne,

ne, & conuertat; & infra v. 19. Postquam conuertisti me, ego pœnitentiam. In quem locum Hieronymus, Hoc ipsum, quod pœnitentiam agimus, nisi Dominus nos ante conuertit, & nisi Dei nitamur auxilio, nequaquam implere valemus. Ioan. 6. v. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit illum.

Concilia,

Probatur Secundò: Ex Cœcilijs. Nam in Concilio Palestino definitum est contra Pelagium, Pœnitentiam donum Dei esse; vt testatur Augustinus epistola 106. & in Araulicano Can. 4. dicitur Per Spiritus sancti infusionem & operationem in nobis fieri, non tantum vt à peccatis purgemur, sed etiam vt purgari velimus. Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. & 14. docet Principium Pœnitentiæ, & iustificationis esse diuinam excitationem. Item can. 5. & can. 3. dicit Principium Pœnitentiæ esse gratiam prauententem, seu prauentientem Spiritus sancti inspirationem. Vide plura 1. 2. quaest. 109. art. 6.

Timor
seruilis
quomodo
sit princi-
pium Pœ-
nitentiæ,

Dico Secundò; Timor seruilis est primum pœnitentiæ, tanquam primus motus voluntatis ad pœnitentiam ordinatus. Suppono autè timorem seruilem, & odium peccati ob hunc timorem immediatè conceptum, esse bonū, contra hereticos nostri temporis: de quo infra. Probatur: Prima ratio quæ ordinariè homini offertur, cur velit ferio, & absolute relinquere peccatum, est timor pœnæ, videlicet gehennæ; iuxta illud Isaia 26. vers. 18. apud Septuaginta, A timore tuo concepimus, & quasi parauimus, & peperimus Spiritum salutis, id est, veram pœnitentiam.

26
Ordo mo-
tuum, &
actuum
Pœniten-
tiæ,

Notandum autem ex D. Thoma hoc loco, & ex Concilio Trident. sess. 6. can. 6. quod primus motus, quo disponimur ad pœnitentiam, est excitatio diuina, vt dictum est. Secundus motus est motus Fidei, quæ inter cetera credit peccator Deum pœnas æternas peccatis constituisse. Hinc oritur tertius motus, qui est timor seruilis, quo homo timet damnari propter peccata sua; & idcirco incipit illa odisse, & proponit relinquere. Timor itaque seruilis, quo instat seruorum timemus pœnam, & detestamur peccatum propter pœnam, est primus motus affectus seu voluntatis ad pœnitentiā ordinatus. Nā sola excitatio diuina præcedit, quæ nō est motus liber, sed impulsus quidā necessarius à Deo immixtus; & fides, quæ est motus intellectus. Quartus motus est Spes veniæ: peccator enim considerans Dei misericordiam, qui gratia impium iustificat per Christum, concipit spem veniæ; per quam à timore illo terribili respirat. Quintò, incipit Deum diligere ob immensam illius bonitatem, & misericordiam, per quam peccata condonat, & iustitiam infundit. Sextò, odit peccatum, quatenus est offensio Dei, tanquam benignissimi Patris, & proponit illud cōpensare.

27
Quomodo
pœnitentia
procedat à
charitate,
vt proximo
principio,

Dico Tertiò: Pœnitentia procedit à charitate, seu timore filiali, tanquam proximo principio imperante. Patet ex serie actuum iam descripta: & ratio est; quia non est perfecta pœnitentia per se idonea ad reconciliationem, nisi de peccatis doleamus, eaque vindicemus, quatenus Deum offendunt; ac proinde, nisi doleamus ex affectu beneuolentiæ, seu charitatis in Deum: vt patet exemplis humanis: qui enim offendit Principem, si non doleat quod ipsum offendit, sed tantum, quod sibi nocuit, non meretur reconciliationem; quæ nihil est aliud, quàm beneuolentiæ recuperatio. Quod autem D. Thomas ait, Pœnitentiam debere procedere à timore filiali, sic accipiendum est, vt charitas,

quatenus odit & timet peccatum, vt offensam benignissimi Patris, vocetur Timor filialis: per illum enim bene disponimur, & inclinamur ad timendam Dei offensam, tanquam optimi Patris, quem summe amare, & cuius offensionem filij diligentissime cauere debent.

Petes: An omnes isti actus sint necessarij ad veram pœnitentiam?

Respondeo: Excitatio diuina est omnino necessaria. Similiter actus fidei, seu prudentiæ supernaturalis, quæ fide nititur. Deinde actus spei, nam sine spe veniæ non possumus pœnitere. Præterea actus dilectionis. Timor autem seruilis non semper est necessarius; quia fieri interdum potest, vt quis sine metu villo damnationis, ex consideratione, & amore diuinæ bonitatis conuertatur; vt videtur contigisse in Paulo, & Magdalena. Neque etiam expressa voluntas compensandi, aut vindicandi peccatum est necessaria, vt supra dictum est: sufficit enim dolor de peccato, ex amore Dei cum proposito emendationis.

28

Qui motus
sint neces-
sarij ad ve-
ram pœni-
tentiam.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Pœnitentia sit prima virtutum?

Respondeo & Dico Primo: Habitus Pœnitentiæ non est prior habitibus aliarum virtutum. Probatur: quia non prior tempore, cum omnes virtutum habitus simul infundantur, iuxta communem sententiā: nec etiam prior naturā, quia pœnitentia supponit fidem, tanquam propriam regulam, vel saltem prudentiam infusam supponit, quæ fide tanquam fundamento, & principio nititur. Deinde, etiam Spem supponit, quia nemo inclinatur ad pœnitentiam, nisi Spe veniæ. Tertiò, Charitatem supponit; nam Charitas respicit Deum sub priori ratione, quàm Pœnitentia: respicit enim Deū absolute, vt ipse in se summum bonum est: Pœnitentia autem solum supposito peccato respicit Deum, quatenus Deo debetur à creatura compensatio propter iniuriam; quorum posterius oritur ex priore; idcirco enim Deo fit iniuria per peccatum, quia ipse est summum bonum, quod peccato contemnitur.

29

Quos ha-
bitus vir-
tutum præ-
supponat
pœnitentia.

Dices: Potest quis dolere de hoc solo, quod Deum iniuriā affecerit, non curando ipsius amicitiam aut honorem: sed solum, quod omnis iniuria, & præsertim erga Principem, sit detestanda.

Respondeo, Fortasse id fieri posse: sicut fieri potest, vt quis doleat, quod Principi fecerit iniuriam, etsi illum non amet. Verum hic dolor non erit perfecta pœnitentia, nec sufficiet per se ad reconciliationem, vt patet ex supra dictis: nam perfecta pœnitentia manare debet ex beneuolentia eius, quem offenderis.

Dico Secundò: Actus Pœnitentiæ perfectus non est primus actus virtutum. Patet ex serie actuum ad pœnitentiam necessariorum.

30

Dico Tertiò, Actus tamen Pœnitentiæ plerūque prior est actibus virtutū moralium, vt Temperantiæ, Fortitudinis, Iustitiæ particularis, & similibus. Probatur: quia recta ratio dicit, vt peccator prius Deo per Pœnitentiam reconciliari studeat, quàm alijs virtutum operibus incumbat. Nam sine hac reconciliatione virtutum opera, quantumuis magna, nihil prosunt.

Qqq iij

QVÆ

QVÆSTIO LXXXVI.

De Effectu Pœnitentiæ quoad peccatorum
mortalium remissionem.

In Sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum omnia peccata mortifera
per Pœnitentiam remoueri
possint?Pœnitentia
delet quæ-
vis pecca-
ta.

Respondeo: Fide tenendum est, nullum esse peccatum adeo graue, aut peccatorum mensuram adeo magnam, quæ per veram pœnitentiam deleri nequeat. Definatur in Conc. Lateranensi sub Innocentio III. Capitulo Firmiter. Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari. Ex quo etiam sequitur, peccata ante Baptismum commissa posse per pœnitentiam deleri, videlicet per eam, quæ coniuncta est baptismi, vel eius voto.

Scriptura.

Probatur Primò, Ex Scripturâ: quia frequenter Dominus veniam pollicetur peccatorum omnium, si impium verè pœnituerit: Ezechiel 18. & 33. Isaia 1. & 55. Ieremia 18. Matth. 11. & 18. Apostolis promittitur potestas soluendorum omnium peccatorum, Quicumque solueritis super terram, erunt soluta & in caelis; idque non solum sepius faciendum docet, sed & septuagesies septies, id est, infinities, seu quotiescumque, opus erit. Ioannis 20. v. 23. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Idem docent omnes Patres.

Ratio quadruplex.

Probatur Secundò, Ratione. Primò: Quorsum Deus daret homini auxilium ad pœnitendum, si non esset paratus illi pœnitenti ignoscere, cum pœnitentiæ finis sit remissio, & reconciliatio cum Deo? Secundò: vera pœnitentia est ex amore Dei, quo Deus diligitur super omnia: atqui hic amor facit Dei amicum, iuxta illud Ioan. 14. v. 21. Qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Tertiò: Per Pœnitentiam applicantur nobis Christi merita, quæ sunt infinitæ efficacitatis: ergo, quantumvis multa peccata inuenerint, ea delebunt. Quarto: Quia alioqui esset maior hominis iniquitas, quam Dei misericordia: nam, etiamsi homo faceret omnia, quæ ex parte suâ sunt necessaria ad remissionem peccatorum, Deus tamen non ignosceret.

1. Obiectio hæreticorum.

Sed contrà. Obijciunt ex Scripturis: 1. Regum 2. v. 25. Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus; si autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo? ergo peccatum in Deum est irremissibile.

Solutio.

Respondeo: Sensus non est, neminem pro tali posse rogare (vt multis exemplis ostendit Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia cap. 8.) sed non esse cuiusvis, verum amicis eo quod peccata in Deum difficilius remittantur, quam in homines. Sicut, qui principem immediate læsit, non tam facili in-

uenit, qui pro se velit rogare, quam is qui læsit priuatum.

Obijciunt Secundò: Matthæi 12. Marci 3. & Lucæ 12. Dominus affirmat peccatū in Spiritum sanctū non remitti in hoc seculo, neque in futuro: ergo &c.

Respondeo: D. Augustinus sermone 11. de Verbis Domini, putat hunc locum vnum esse ex difficillimis totius Scripturæ. Sentit autem Peccatum in Spiritum sanctum esse finalem impœnitentiam, id est, omne peccatum mortiferum; in quo quis finit hanc vitam; quod constat non esse remissibile. Idem multis alijs locis docet. Sed hæc expositio non satisfacit. Primò: quia Dominus loquitur de aliquo peccato, quod committitur in hac vitâ, non in morte; vt patet Marci 3. vbi inuincit Phariseos commississe hoc peccatum, quando dixerunt ipsum habere Spiritum immundum. Secundò: quia loquitur de certo genere peccati, nempe de blasphemiâ quâdam in Spiritum sanctum: atqui finalis impœnitentia non est certum genus peccati, sed circumstantia omnis peccati. Tertiò: quia li esset sermo de finali impœnitentia, non apte diceretur, quod non remittatur in hac vitâ: quis enim hoc ignoret, cum ex terminis constet?

Vnde D. Thomas per peccatum in Spiritum sanctum hoc loco intelligit peccatum ex certâ malitia; idque esse irremissibile, quod difficulter remittatur.

Sed nec hoc satisfacit: quia certum est Dominum loqui de quâdam specie peccati; nempe de blasphemiâ in Spiritum sanctum: atqui peccatum ex malitia potest esse quodvis genus peccati.

Dicendum ergo, Per peccatum in Spiritum sanctum, intelligi oppugnationem agnitæ veritatis fidei, quam Spiritus sanctus reuelat, & miraculis refatur: sicut quod Iudæi, cum scirent Christum ex Deo loqui, eiusque opera diuinâ virtute fieri, tamen eius doctrinam, & opera calumniabantur, tanquâ à Diabolo profecta: vt constat ex 3. cap. Marci, vbi peccatum in Spiritum sanctum vocatur peccatum Phariseorum, quod committebant, cum dicerent, In Boelzebub eijcit demonia. Operatio enim miraculorum, & illustratio mentium tribuitur Spiritui sancto: ipse enim est, qui docet omnem veritatem, ipse est qui singulis distribuit gratias gratis datas, inter quas est operatio virtutum, & gratia sanitarum 1. ad Corinthios 12. Hæc est communis sententia Patrum, Hilarij, Hieronymi, Chrysostomi, Anselmi, Theophylacti in caput 12. Matth. Athanasij in homiliâ de hac re. Ambrosij libro 2. de Pœnitentiâ cap. 4. & libro 1. de Spiritu sancto cap. 3. Hieronymi epistola ad Marcellam de Blasphemiâ in Spiritum sanctum. Vide Maldonatum in hunc locum Matthæi. Dicitur autem hoc peccatum Irremissibile, tum quia, qui sic peccant, raro aut nunquam perueniunt ad pœnitentiam; eo quod repudient illud, per quod possent curari:

2. Obiectio quod peccatum in Spiritu s. sit irremissibile.

Solutio D. Augustini: sed non placet.

Solutio D. Thomæ: etiam remittitur.

4. Vers. solutio.

curari: sicut æger, qui repudiat pharmacum, quo solo curari potest, incurabilis dicitur.

Obijcitur Tertiò: 1. Ioannis 5. v. 16. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.

Respondet: Sensus est; si proximus tuus grauissimum aliquod peccatum commisit, ita ut omnino videatur incurabilis, nolo tibi certò promittere, quòd Deus te pro illo orantem exaudiet. Dixerat enim Ioannes antea, Deum nos exauditurum, quidquid peteremus; proindeque monet, Si cognouerimus fratrem nostrum peccare peccatum non ad mortem, id est, cui non omnino obstinatè inhæreat, ut oremus pro illo, nempe cum certâ fiduciâ, & dabitur ei vita: non tamen, inquit, hoc etiam dico de peccatis grauissimis, quibus aliquis obstinatè inhæret. Quare tantum vult dicere, nos non posse certò confidere, quòd pro peccatis grauissimis proximorum exaudiemur, sicut pro minoribus.

Obijcitur Quartò; De Esau, & Antiocho. Vide D. Thomam ad 1.

D V B I V M.

Vtrum omnes homines possint agere pœnitentiam de suis peccatis?

Respondeo & Dico Primò: Damnatj nõ possunt vilo modo pœnitere de peccatis suis, sicut oportet ad veniam impetrandâ, seu quatenus sunt offensio, & iniuria Dei. Ratio est: tum quia hæc pœnitentia sine auxilio gratiæ haberi non potest, quâ damnatj omnino carent: tum quia damnatj sunt omnino obstinati in malo, & in odio Dei, idque ob grauissima supplicia, quæ Deus ipsis infert sine vllâ spe relaxationis. Dolent tamè se peccasse, & odio habent peccatum, quatenus est fons, & causa illorum suppliciorum: & sic dicuntur pœnitentiam agere in inferno. Simili modo pœnituit Antiochus 2. Machab. cap. 7. Doluit enim de peccatis, quatenus erant causa supplicij diuini, quod illum iam apprehenderat.

Dico Secundò: Omnis viator habens vsum liberi arbitrij potest pœnitere de peccatis suis. Ratio est: quia nemini habenti vsum rationis, & consequenter liberi arbitrij, pro tempore, & loco deest auxilium speciale, quo ad veram pœnitentiam possit pertingere, ut alibi ostensum est. Imò hoc loco D. Thom. dicit esse erroneû, asserere esse aliquod peccatû in hac vitâ, de quo quis pœnitere nõ potest. Nec satisfacit, quod quidam aiunt D. Thomâ solùm velle dicere, hominem posse pœnitere, si Deus det illi auxilium efficax ad pœnitendum, non autem velle tale auxilium omnibus dare. Nam hoc non tantùm est erroneum, sed etiâ manifestè hereticum. Neque vllus vnquam hereticus hoc negauit; quorum ergo opus erat hoc dicere? Vide Ioan-nem Medinam codice de Pœnitentia quæst. 11. vbi contrariam sententiâ dicit esse impiam. Omitto alios Doctores.

ARTICVLVS II.

Vtrum sine Pœnitentiâ, peccatum mortiferum possit remitti?

Heretici nullam veram pœnitentiam necessariam esse volunt, sed solam fidem suffice-

re: nempe eâ, quâ quis certò credat Christum pro peccatis ipsius plenissimè satisfecisse, & ob hanc satisfactionem omnia peccata plenissimè apud Deum esse condonata; nec aliud requiri, quàm, ut ipse hoc fortiter credat.

Concedunt tamen huic fidei initio coniunctâ esse contritionem, quam dicunt esse terrorem, & concussionem conscientia ex minis ira diuina conceptam; deinde resipiscentiâ, quâ quis proponit meliorem vitam: solam tamen fidem faciunt causam remissionis peccatorû. Ita docet Calvinus libro 3. Instit. cap. 3. §. 1. & sequentibus. Et Lutherus art. 11. & 12. & in assertionem eorundem apud Rosenstem. Verum:

Dicendum est: Ad remissionem peccati mortiferi secundum legem ordinatam non sufficere solam fidem sine verâ pœnitentiâ formali, vel virtuali. Dico, secundum legem ordinatam diuinitus: quia de potentiâ absolutâ est alia quæstio. Est fide tenendum. Patet ex Concilio Tridentino sess. 14. can. 4. & cap. 4. & sess. 6. c. 14.

Probatur Primò, Ex Scripturis: nam in veteri testamento ferè nihil aliud prædicabant Prophete populo, quàm ut pœnitentiam agerent, si salui esse vellent: 1. Isaïæ 1. Jeremiæ 16. Ezechiel. 18. & 33. Ioel. 2. & alibi. In nouo testamento idem sepius præcipitur: Matth. 3. v. 2. Pœnitentiam agite; appropinquauit enim, &c. Luca 13. v. 5. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Actorû 3. v. 19. Pœnitimini, & conuertimini, ut deleantur peccata vestra. Apocal. 2. v. 5. Age pœnitentiam, & prima opera fac. Idem docent Patres, quos citat Gratianus dist. 1.

Probatur Secundò: Ratione. Primò, Quia par non est, ut Deus alicui ignoscat, eumque in amicitiam recipiat, nisi doleat se offendisse: alioqui videretur in hominum peccata consentire. Confirmatur: quia etiam inter homines is, qui principem aliquem iniuriâ affecit, non consequitur veniam, nisi ostendat se dolere. Secundò, Peccator propriâ voluntate se à Deo auertit, Deumque contempnit: ergo, ut reconcilietur, veniamque impetret, necesse est ut vicissim propriâ voluntatis motu se ad Deum conuertat, & de illatâ iniuriâ doleat. Confirmatur: nam qui iniuriam intulit, & nullum signum doloris ostendit, censetur adhuc in eadem voluntate perseverare. Tertiò: Is, qui cupit feriò iniuriam condonari, & obtinere reconciliationem, conatur quantum in se est, eam compensare: atqui hoc fit dolore, seu pœnitentiâ.

Hinc fit, ut etiam in Baptismo adultis aliquo peccato mortifero infectis necessaria sit pœnitentia, id est, displicentia, & dolor de peccato commisso: quidquid dicat hoc loco Caietanus. Nam ut rectè Concilium Tridentinû sess. 14. cap. 1. & 4. docet, Pœnitentia in omni statu fuit lapsi necessaria, etiam is qui baptizatur. Vnde Actorum 2. v. 38. Petrus ait; Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum: vbi pœnitentiam distinguit à baptismo, & insinuat esse necessariam ad remissionem. Idem docet Fulgentius lib. De fide ad Petrum cap. 30. tanquam pertinens ad fidem Catholicam.

DVBIVM

Affirmant
ha recte.

9
Negant
Catholici.

Scriptura.

Ratio.

10
Ante Ba-
ptismum.

DVBIUM. I.

An saltem per potentiam Dei absolutam, quæ præter legem ordinatam potest operari, possit peccatum mortiferum sine pœnitentiâ remitti?

Perique Thomistæ putant id nullo modo fieri posse: quia D. Thomas absolute loquitur, dicens, id esse impossibile.

Si addit a-
ctualis complacen-
tia peccati.

Respondeo & Dico Primò: Per nullam potentiam fieri potest, ut alicui remittatur peccatum, qui adhuc actualem retinet complacentiam. Probatur: quia remittere peccatum non est tantummodò nolle punire, ut quidam putant; sed condonare iniuriam, nec eam imputare ad culpam, ac proinde non censere hominem amplius iniurium, odio dignum, & indignum amicitia. Atqui, si Deus non censeret eum, qui actu peccat, sibi iniurium, odio dignum, & indignum amicitia, interpretatiuè censeretur in peccatum consentire, illudque approbare: esset enim Deus amicus malefactorum, & consequenter approbator malefactorum.

Si absit a-
ctualis cõ-
placentia.

Dico Secundò: Transacto opere peccati, si nulla restat cõplacentia actualis, potest Deus remittere peccatum sine omni pœnitentiâ, aut bono animi motu. Ita Scotus, & Gabriel dist. 14. Ioan. Medina codice de Pœnitentiâ quæst. 7. & insinuat Caietanus, cum ait D. Thomam intelligendum de potentia ordinariâ.

Probatur: Quia post actum peccati nihil remanet in peccatore, præter inclinationem, seu pronitatem quandam habitualement ad similem actum, obligationem ad pœnam, & indignitatem quandam, seu inæqualitatem inter Deum & hominem: atqui inclinatio illa non est peccatum; nam etiam potest esse in homine iusto, & potest tolli sine ullo actu hominis per infusionem inclinationis contrariæ, vel subtractionem diuini influxus, sine quo non potest subsistere. Obligatio quoque ad pœnam tolli potest per nudam cõdonationem, ut patet inter homines. Indignitas autem illa, seu dignitas odij, seu inæqualitas, quæ est culpa habitualis; similiter tolli potest: quia Deus ex merâ suâ misericordiâ potest prius peccatum delinere imputare ad dignitatē odij, & inæqualitatē suā bonitate supplere, cõdonando quicquid hominē ratione præcedentis peccati ipsi debet; nempe non solum pœnam, sed ipsum etiam dolorem de peccato. Confirmatur: Quia Deus, ut remittat peccatum, non necessatur ut exigat ab homine pœnitentiam, vel aliquem bonum animi motum. Potest ergo hæc omnia ipsi condonare, & ex sola suâ misericordiâ omnia supplere, sicque peccata remittere. Verum, quamuis hæc ita sint, nullo tamen modo expedit; neque est diuine sapientiæ, providentiæ, & iustitiæ satis consentaneum, quamuis non sit contrarium.

Si
Soluuntur
obiectio-
nes.

Dices Primò: Peccator manet habitualiter auersus à Deo: atqui auersio non potest tolli, nisi per contrariam conuersionem: ergo necesse est, ut fiat aliqua mutatio in voluntate per aliquem actum.

Quaratio-
ne censetur
homo
auersus à
Deo per
peccatum.

Respondeo: Illa auersio, quæ manet semper post peccatum, non est auersio aliqua realis, sed solum est morale quoddam in æstimatione hominum positum: Censetur enim peccator auersus à

Deo, quia peccando illum contempsit, & pro hoc contemptu non satisfecit, nec ei est facta condonatio: Sicuti patet exemplo iniuriæ humanæ, quæ censetur manere, donec sit cõdonata, vel pro eâ sit satisfactum. Itaque potest hæc auersio condonatione tolli. Adde; etiam si esset hæc auersio quid reale & physicum, posset tamen tolli, Deo desinente conseruare id, quod in eâ est reale: unde non est opus contrariâ conuersione.

Dices Secundò: Deus non potest alicui remittere peccatum, nisi faciendo iustum: atqui peccator non potest fieri iustus, nisi reali mutatione voluntatis.

Respondeo: Non potest fieri ita perfectè iustus, sicut modò, sine reali mutatione voluntatis: potest tamen fieri imperfectè iustus, quantum satis est ad remissionem peccati. Ex dictis etiam patet, posse remitti peccatum sine infusione gratiæ, vel alterius doni realis in animâ; ut alibi ostensum est in tractatu de Gratiâ. Probatur: Remissio peccati per se primò consistit in eo, quod peccatum non amplius imputetur ad inimicitiam, seu ad dignitatem odij: quod fieri potest per solum fauorem diuinum, sine ullo dono creato.

Potest re-
mitteri pec-
catum sine
reali muta-
tione vo-
luntatis, vel
infusione
gratiæ.

DVBIUM II.

Virum illa Pœnitentia, quæ est necessaria ad remissionem peccati mortiferi, requirat expressam, & formalem detestationem peccati; ita ut sine hac peccatum non condonetur?

Quidâ, inter quos est Durandus, & Melchior Canus, existimant hanc expressam detestationem esse necessariam.

Respondeo & Dico Primò: In eo qui habet conscientiam peccati mortiferi, vel certè adhibita diligentia, facillè potest recordari, necessaria est ad remissionem peccati, formalis & expressa peccati detestatio. Ita Ioannes Medina codice de Pœnitentiâ quæst. 7. Petrus Soto lectione 4. de Pœnitentiâ, Dominicus Soto dist. 15. q. 1. art. 2. & alij recentiores.

Probatur Primò: Quia Scriptura ad remissionem peccati passim requirit pœnitentiam; ut supra dictum est: ergo, si formalis pœnitentia aliquando est necessaria ad remissionem peccati, certè tunc maximè, quando peccator eius recordatur, vel potest recordari. Confirmatur: quia formalis pœnitentia tantum propriè & vritatē dicitur Pœnitentia: tantum enim dicimus eum propriè pœnitere, qui dolet de peccato; non autem eum, qui amat Deum sine vllâ cogitatione peccati: ergo quando Scriptura loquitur de Pœnitentiâ, maximè intelligit formalem pœnitentiam.

Probatur Secundò: Quia Concilium Tridentinum sessione 6. cap. 6. apertè indicat actum pœnitentiæ debere esse distinctum à dilectione: ergo non semper sufficit dilectio, quæ est virtualis pœnitentia. Et sessione 14. cap. 4. Detestationem peccati omni tempore fuisse necessariam, nec sufficere vitæ nouæ propositum, sed etiam requiri odium veteris vitæ; quod tamen propositum videretur sufficere, si non requireretur formalis pœnitentia: sicque verum esset, quod dicunt Lutherus, & Calvinus Pœnitentiam nihil esse, nisi nouam vitam.

14
Concilio
peccati
mortalis
necessaria
est forma-
lis Pœni-
tentia ad
remissionē

Dices:

15
Obiectio
soluitur.

Dices: Dilectio Dei super omnia sufficit ad iustificationem: ergo non requiritur detestatio peccati, aut dolor.

Antecedens Probatur: *Vniuersa delicta operit charitas.* Prouerb. 10. v. 12. & *Qui diligit me, diligetur à Patre meo.* Et, D. Augustinus tractatu 5. in epistolam Ioannis, *Dilectio sola discernit inter filios Dei, & filios Diaboli.*

Dilectio
vera Dei
non est in
eo, qui cō-
sciens pecca-
ti mortalis,
de eo non
dolet.

Respondeo: Sufficere quidem dilectionem: Sed vera dilectio in eo, qui conscientiam peccati mortiferi habet, vel facile habere potest, nō potest esse sine verā pœnitentiā, & dolore peccati; vt recte Petrus Soto. Qui enim Deum offendit, & meminit, vel facile potest meminisse, nō verē illum diligit, si actū non doleat de offensione. Ille enim actus non est secundum iudicium prudentiæ, quō diriguntur charitas: hoc enim iudicium dicitur, vt qui Deum offendit, primò doleat se offendisse, si reconciliari cupit. Similiter dicitur, vt conscientiam ante omnia excutiamus, ne forte sit aliquid, quō amicitiam Dei violauerimus: nisi forte id ante factum sit. Quare qui hanc negligit, non censetur verē Deum amare, quamuis habeat actum aliquem amoris similem. Confirmatur: quia verus amor ante omnia nititur delere, & tollere malum Dei, quod est in suo subiecto: alioqui nō est absolutus & efficax amor, qui non nititur tollere malum amati.

Inhabis: Adhuc prior est dilectio Dei, quā odium peccati; quia hoc odium ex illā nascitur: sed peccatum remittitur, quando quis habet verā dilectionem: ergo ante pœnitentiam.

Respondeo: Perfecta dilectio Dei in peccatore non est prior detestatione peccati, sed eam quodammodo includit. Quia non censetur dilectio perfecta, nisi extendat se ad abolendam ipsius iniuriam dolendo de peccato commisso. Vnde Concilium Trident. sess. 6. cap. 6. ante detestationem peccati solum vult antecedere inchoatam dilectionem; *Incipit, inquit, diligere Deum, tanquam omnis iustitie fontem:* nam non censetur perfectus actus dilectionis in peccatore, qui non conatur expellere malum dilecti.

16
In non cō-
scio peccati
mortalis,
sufficit vir-
tualis pœ-
nitentia,
scilicet di-
lectio.

Dico Secundò: Qui non est sibi conscius aliquis peccati mortiferi, & moralem adhibuit diligentiam, potest iustificari per actum charitatis sine formali pœnitentiā. Probatur: quia talis dilectio reuerā est perfecta; & extenderet se ad odiū peccati, si eius meminisset; & omnia facit, quæ iudicium prudentiæ dicitur necessariò faciendā ad diuinam amicitiam: ergo delet peccatum occultum. Confirmatur: quia sicut legimus Luca 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis:* ita Ioannis 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei;* & tamen quando non potest haberi Baptismus, sufficit votum, quia ex parte hominis nihil deest quō minus actū baptizetur: ergo pari modo, quando pœnitentia formalis haberi non potest, sufficit virtualis inclusa in actū dilectionis, modò ex parte hominis nihil deest, quò minus habeat pœnitentiam formalem; id est, modò debitam diligentiam fecerit in excutiendā conscientia.

Dices: Talis tenetur conditionaliter pœnitere.

Respondeo: Etsi hoc bonum sit, non tamen tenetur; quia id nullo iure prescribitur. Alioqui posset quis dicere, eum, qui non est sibi conscius

peccati mortiferi, teneri etiam ad conditionaliter confitendum: quod apertè falsum est.

ARTICVLVS III.

Virum per Pœnitentiā possit vnū peccatum sine altero remitti?

Respondeo & Dico Primò: Secundum legem ordinatam nō potest vnū peccatum mortiferum sine altero remitti. Est communis Doctorum sententia. Vide Ioan. Medinam codice de Pœnitentia, quæst. 12. Probatur Primò, Quia nullum peccatum mortiferum remittitur sine infusione gratiæ: atqui gratia omne peccatum mortiferum excludit, cum omnibus aduerferet. Secundò: Alioqui posset vnus idemque simul esse filius gehennæ, & filius regni. Tertiò: Deus nunquam sanauit aliquem imperfectè, sed semper simul omnes morbos depulit: & ex eo, qui habebat legionem demonum, omnes expulit, nullum reliquit, vt significaret omnia peccata mortifera simul expelli.

17
Per potē-
tiam ordi-
nariam non
potest re-
mittere vnū
mortale si-
ne alio.

Dico Secundò: Per potentiam tamen absolutam facile potest vnū peccatum mortale sine altero condonari. Est contra Dominicum Soto, & quosdam alios Thomistas. Sed communiter tenetur ab alijs. Ita Medina citatus. Probatur Primò: quia Deus non necessitatur ad omnia peccata condonanda simul; sicut homo non cogitur ad omnes iniurias condonandas. Quod si homo potest ei, qui multas intulit iniurias, alias condonare, alias reseruare, cur non idem possit Deus in suis iniurijs? Secundò: Deus potest condonare penam vnus peccati, reseruata pena alterius: cur non similiter culpam, & iniuriam?

18
Secus,
per potē-
tiam abso-
lutam.

Dices: Non potest quis esse simul filius Dei, & diaboli: quod tamen sequetur.

Respondeo: Si loquamur de absolutā Dei potentia, hoc non sequetur. Quia per hanc potentiam potest fieri remissio vnus peccati mortiferi, sic tamen vt ille non fiat filius Dei, sed maneat filius diaboli: quia potest fieri remissio sine infusione gratiæ. Sed est

DVBIVM.

Virum homo possit pœnitere de vno peccato, sic tamen vt non pœniteat de alijs à se commissis?

Respondeo: Non potest legitime pœnitere de vno peccato, vt est offensio Dei, quin simul pœniteat de alijs, quæ memoriæ occurrunt. Ita D. Thomas hoc loco, & alij passim. Solus Medina codice de Pœnitentiā quæst. 12. art. 2. videtur sentire contrarium, quamuis fortasse solum in modo loquendi discrepet.

19

Probatur: Quia dupliciter fieri potest, vt quis doleat de vno peccato à se commissio, sic vt non de altero: Primò, Si adhuc velit in altero permanere: & hic dolor parum prodest, nam non excludit propositum peccandi: neque ferio dolet quia Deum offendit, cum etiam per alterum offenderit. Secundò, Si nolit quidem in vilo permanere, tamen hoc tempore velit solum excitare dolorem de vno peccato grauiore, eumque nullo modo exten-

Quomodo
possit quis
dolare de
vno pecca-
to, & non
de altero.

do extendere ad alia peccata: qui dolor etiam non sufficit ad reconciliationem, quia reconciliatio postulat, ut omni in iuriā detesteris, doleasque de ea saltem generatim.

Ratio est: Quia ad reconciliationem requiritur quædam compensatio pro offensione, & iniuriā illatā: hæc autem compensatio fit dolore peccati exhibitō & directō personę offensę: si ergo de aliquo peccato non vult nunc dolere, saltem generatim, non censetur velle nunc compensare, ac proinde non est dignus veniā, neque reconciliatione. Confirmatur: quia in omnibus peccatis est eadem ratio dolendi, scilicet offensio Dei: ergo cum dolet de vno, non est ratio cur non doleat de alijs, quæ memoriæ occurrunt, vel facili possunt occurrere, saltem generatim: ergo dolor de vno peccato non extendens se ad alia, non est legitima & seria pœnitentia.

Dices: non tenetur hoc tempore de omnibus dolere, cum præceptum Pœnitentiæ sit affirmatiuum, quod non obligat pro omni tempore: ergo poterit de vno dolere, reiecto dolore alterius in aliud tempus.

Respondeo: Etsi non teneatur quouis tempore de omnibus dolere; tamen quando cupit reconciliari Deo, debet dolere de omnibus: alioqui dolor non erit legitimus, nec sufficiens ad reconciliationem; quamvis etiam non sit futurus culpabilis.

ARTICVLVS IV.

Utrum remissa culpā per Pœnitentiam, maneat reatus pœnæ?

30
Caluinistę.

Respondet D. Thomas affirmatiuē.

Notandum est: Caluinum cum suis docere, Deum à iustis nullas expetere pœnas in vindictam prætorum peccatorum, sed eos tantum paternè castigare ad profectum & emendationem in futurum. Vide Ruardum art. 6. ubi fusè eius verba refert, & refutat. Lutherani autem non satis sibi in hac re constant, ut refert Bellarminus.

Respondet: Certā fide tenendum est, condonatā culpā sapē remanere in iustificatis reatum seu obligationem pœnæ temporalis. Ita Concilium Tridentinum sess. 14. can. 12. *Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpā remitti semper à Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam, quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse; anathema sit.* Idem docet sess. 6. cap. 14. *Dixi sapē remanere; quia posset esse tam perfecta pœnitentia, ut simul culpa, & omnis pœna debita condonaretur, qualis fuit in Magdalena, Paulo, Latrone, & huiusmodi.*

Scripturę.

Probatur Primò, Ex Scripturis: Genes. 2. v. 17. *Quacumque die comederis, morte morieris:* ubi Dominus minatur mortem in pœnam peccati, quam pœnam omnes luumus etiam remissā culpā; ut patet ad Romanos 5. v. 12. *Per peccatum mors in omnes pertulit.* Numerorum 14. cum populus murmurasset, Dominus dimisit illis hanc culpam propter preces Moysi; tamen in ultionem peccati nemo ex illis ingressus est terram promissionis, præter Iosue & Caleb, qui non murmurauerant, sed omnes in deserto mortui sunt. Simili modo puniuntur Moyses & Aaron Num. 20. Et cum 2. Reg.

gum 12. v. 13. David dixisset *Peccavi*; respondit Nathan; *Transiit, id est, condonauit, Dominus peccatum tuum, scilicet quoad culpam & pœnam eternam; tamen puniuit illum morte filij.* Neque Dominus dixit, *Ut caueas in futurum, filius morte morietur*; sed quia *Blasphemare fecisti inimicos nomen Domini*: apertè insinuans hoc fieri in vindictam peccati præteriti. Sic 2. Regum 24. post pœnitentiam ob numeratum populum, & culpam condonatam, datur optio, ut eligat bellum, famem, aut pestem, in pœnam peccati. Eadem est sententia omnium Patrum. Vide Andream Vegam lib. 13. in Trident. cap. 37. & 38. & Ruardum art. 6. qui est de Satisfactione.

Probatur Secundò: Ratione. Primò, Quia peccatum non solum est contra amicitiam Dei, sed etiam contra iustitiam: ergo quamvis Deus recipiat aliquem in suam amicitiam, ignoscendo culpam; non tamen idcirco tollit obligationem satisfaciendi iustitiæ. Ut etiam exemplis humanis confirmari potest: etsi enim quis alteri condonet inimicitiam, non tamen idcirco condonat satisfactionem. Secundò: Quia si nullum debitum pœnæ remaneret, daretur maxima licentia peccandi: nam plerumque metus pœnæ magis reuocat à peccato, quam culpa.

Sed contrā: Obijciunt Primò: Sublatā causā tollitur effectus: pœna temporalis est effectus culpæ: ergo sublatā culpā nulla ampliùs restat pœnæ obligatio. Respondetur: Multas esse causas, quæ etsi transcant, tamen relinquunt post se effectum: ut patet in causā generante, & in genito; in luce, & calore; in suspensio & morte; in merito & præmio, alijsque infinitis. Illud autem Axioma, *Sublatā causa tollitur effectus*: intelligitur de effectis, quæ in exortu & conseruatione sui dependent à suā causā. Obligatio autem pœnæ temporalis, etiam si in exortu dependeat ex culpa (non enim nisi ex culpā oritur) tamen in conseruatione sui non dependet: vnde remissā culpā potest permanere.

Obijciunt Secundò: Pœnitens, remisso peccato, fit amicus Dei: ergo Deus illum non punit.

Respondet, Negando Consequentiam: Quia etiam amicus potest exigere satisfactionem iniuriæ, ut iustitiæ satisfaciatur.

Obijciunt Tertiò: Deus dicitur obliuisci peccatorum, quando reconciliatur: ergo non punit ea. Respondet: Dicitur obliuisci peccatorum quoad inimicitiam & pœnam eternam; quatenus definit esse inimicus, & non ampliùs vult inferre pœnam eternam; non tamen obliuiscitur quoad pœnam temporalem inferendam. Sic dicitur non nosse peccatores, quia non nouit tanquam amicos, geritque se erga illos in benefaciendo, tanquam si non nouisset: non tamen in puniendo.

Obijciunt Quartò: Quando Christus remittebat peccata, non faciebat mentionem vllius pœnæ subeundæ: ergo &c. Respondet: Quando Christus per se remittebat peccata, consentaneum erat ipsius excellenti potestati & benignitati, ut etiam pœnas simul condonaret; nempe ut perfecta esset condonatio. Et fortasse interius illos ita mouebat, ut perfectione contritionis satisfacerent.

Obijciunt Quintò: Contritio, seu pœnitentia tollit pœnam eternam: ergo multò magis poterit tollere pœnam temporalem. Et Confirmatur: quia contritio ut duo, potest tollere pœnam eternam;

21
Obiectio

Solutur.

An, & quomodo verum, sublatā causa tollitur effectus.

2. Obiectio

22
3. Obiectio

Quomodo Deus dicitur obliuisci peccatores.

4. Obiectio

23
5. Obiectio

eternam: ergo contritio ut quatuor, poterit tollere eternam & temporalem, quantumvis magnā. Respondeo, Contritio non tollit penam eternam per se primò, sed solum consequenter, quatenus tollit culpam, ex qua debitum penae aeternae sequebatur. Penam autem temporalem non condonatur ex consequenti, eo quod aliqua culpa vel macula tollatur, ex qua dependeat; sed per se primò. Quare oportet aliquid aliud exhibere Deo, quod isti penae quodammodo in ratione satisfactionis adaequetur.

Cur contritio non tollat simul temporalem penam cum aeterna.

ARTICVLVS V.

Utrum remissa culpa mortali, tollantur omnes reliquiae peccati?

Respondetur: Non statim omnes reliquias tolli. Pro quo notandum est; dum committitur peccatum, per illum actum nasci in anima quandam prauam dispositionem, & veluti pondus ad similes actus: & si peccati frequentetur, nascitur etiam habitus, id est, firma inclinatio. Haec inclinationes vocantur reliquiae peccati. Contra autem has reliquias ordinari non statim tolli per penitentiam, sed manere etiam in iustificatione; ut docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 8. qui saepe sentiunt, praesertim in initio conversionis, magnas in abstinendo ab illicitis difficultates. Vide Origenem homil. 8. in Leuit. ubi disputat de cicatricibus; quae cuncto peccato in anima permanent. Quod autem D. Thomas ait, Manere in iustificatione magis per modum dispositionum, quam habituum; non sic intelligendum est; quasi semper secundum substantiam suam imminuantur & debilitentur in iustificatione: hoc enim verum non est: (nam saepe fit ut quis iustificetur sine actibus, qui prauis illis habitibus sunt contrarii.) Sed quia post iustificationem non dominantur voluntati, sicut antea; cum gratia supprimat earum vires, nec sinat in actum exire. Quam ob causam dicuntur etiam debilitata & diminuta; etiam si fortassis secundum substantiam suam aequè intense sint.

24. Quae dicuntur reliquiae peccati.

ARTICVLVS V.

Utrum remissa culpa sit effectus Penitentiae?

Respondetur Affirmatiue. Et patet ex dictis

Art. 1. Solum: non tollitur peccatum, sed tollitur culpa mortali, quae est effectus Penitentiae.

25. Quae dicuntur reliquiae peccati.

Notandum est, Actus Penitentiae, ut est Contritio, Confessio, Satisfactio, dupliciter posse spectari: Primò, Ut sunt partes materiales Sacramenti: & hoc modo concurrunt effectiue & instrumentaliter ad remissionem peccatorum: nempe ut instrumenta moralia. Nam ex Christi institutione applicant nobis ipsius meritum: Contritio quidem & Confessio ad remissionem culpae; Satisfactio autem, ut est in proposito, ad remissionem culpae; ut autem in executione, ad remissionem penae tantum. Haec tamen applicatio non perficitur ante verbum absolutionis, à quo actus penitentis vim sacramentalem potissimum accipiunt. Secundò spectari possunt, ut solum sunt actus virtutis Penitentiae: & sic Contritio ad remissionem peccati concurrens ut dispositio, & etiam quodammodo ut compensatio, seu solutio pro iniuria peccati, quamvis imperfecta. Disponit enim ad gratiae infusionem, quae peccatum quasi formaliter deletur, sicut tenebrae luce: & satisfactio quodammodo Deo pro iniuria illata, ut supra dictum est.

Quae autem Dominicus Soto hoc loco disp. 15. quaest. 1. artic. 6. disputat de actu penitentiae, ut ostendat eundem actum esse ab habitu gratiae, & etiam dispositionem ad eundem habitum, videtur aliena à veritate, ut ostensum est 1. 2. quaest. 113. art. 8. Unde & id, quod ex eo inferit, à veritate alienum videtur: nempe actum Penitentiae, ut est à gratia, esse causam remissionis peccatorum efficientem, seu meritoriam; ut autem est à libero arbitrio, esse causam eius dispositiuam. Nam Contritio in nullo momento est à libero arbitrio, quin etiam à gratia praeueniente & comitante: & hoc duntaxat modo est dispositio ad gratiam iustificationis. Deinde etiam si concederemus, quod tamen non concedimus, eandem contritionem posse esse ab habitu gratiae; tamen verum non esset illam contritionem esse causam efficientem & meritoriam de condigno remissionis culpae mortalis, ut ipse videtur velle: quem sequitur Ruardus artic. 6. Nam si contritio consideretur, ut procedit à gratia ante remissionem peccatorum, non erit operatio filij, seu personae absolute gratiae. Nemo enim est absolute filius, aut gratus Deo, in quo est culpa mortifera. Quare illa contritio non erit meritoria de condigno remissionis peccati mortiferi. Vniuersè enim verum est, neminem per vllum actum à se procedentem posse sibi mereri de condigno remissionem peccati mortiferi: ut ostensum est quaestione 114. De Gratia.

26. Dominicus Soto refellitur.

Re QVÆ

Quaestio 86. De Penitentia ut delet pecc. mortale. Art. 5. 6.

QVÆSTIO LXXXVII.

De remissione venialium peccatorum.

In Quatuor Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Virum peccatum veniale sine pœnitentiâ remitti possit?

Varie
sententiæ.

Sunt hic quatuor sententiæ. Prima Scoti dist. 21. quæst. 2. remitti peccata venialia per quoduis opus meritorium hominis iusti, quod magis placeat Deo, quam displiceant venialia, relatum ad hanc remissionem impetrandam. Secunda Durandi dist. 16. quæst. 2. ubi requirit formalem pœnitentiâ: vult tamen sufficere attritionem. Tertia est quorundam recentiorum, qui dicunt requiri perfectam contritionem, qualis requiritur ad remissionem peccati mortiferi: sufficere tamen interdum, scilicet quando peccata venialia memoriæ non occurrunt, contritionem virtuales. Quarta est D. Thomæ, requiri pœnitentiâ actualem, vel virtuales extra vsum Sacramenti, non tamen perfectam contritionem.

Pro solutione: Suppono, post actum peccati venialis permanere in homine non solum reatum, id est, obligationem, seu debitum pœnæ; sed etiam culpam habituales, id est, maculam quandam & labem animæ, quæ eius munditiem contaminet, quamvis hæc levis sit, & facile delebilis; nec destruat eius supernaturalem pulchritudinem, sed veluti iniecta macula contaminet. Unde differt hæc macula à labe peccati mortiferi; quæ & fecidissima est, & suapte naturâ indelebilis, & totam pulchritudinem supernaturalem animæ destruens. Nunc

Z
Non quod
uis opere
meritorio
remittitur
venialia.

Dico Primò, Etsi Scoti sententiâ non sit improbabili, probabilis tamen est, nō quouis opere meritorio remitti peccata venialia, quamvis ad horum remissionem dirigatur.

Probatur Primò, Quia multa opera bona possunt consistere cum affectu peccati venialis; ergo per illa non remittitur. Probatur Consequentia, Quia nihil expellitur, nisi per suum contrarium. Nec sufficit, si dicas, opus meritorium contrariari illi, quatenus ad illud delendum refertur: nam hæc relatio non facit ipsum opus magis contrarium, quam per se fit, cum illud non immutet.

Probatur Secundò, Si quouis opere meritorio ad id relato remittitur peccatum veniale: ergo nunquam in homine iusto remittitur culpa venialis per Sacramentum Pœnitentiæ. Patet Consequentia, Quia voluntas confitendi in homine iusto est meritoria, ac proinde semper remittetur per hanc voluntatem ante Sacramentum: quod videtur esse contra communem sensum, seu estimationem fidelium.

Probatur Tertiò, Homo plerumque esset sine omni peccato veniali, nā sæpe iusti faciunt aliquid boni operis meritorij. Quod non videtur satis consentaneum illi sententiæ 1. Ioannis 1. vers. 8.

Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.

Dices: Quoduis opus bonum in homine iusto meretur gratiam, & vitam æternam: ergo multo magis remissionem peccati venialis, præsertim si soluitur, ad eam ordinetur.

Respondeo Negando Consequentiam: Ratio est; Tum quia omne opus bonum supernaturale ex naturâ suâ ordinatur ad præmium vitæ æternæ, non ad remissionem peccati venialis: tum quia peccato veniali, cum sit offensio quadam Dei & iniuria, debetur satisfactio, seu compensatio: atqui non quoduis meritorium est satisfactio pro peccato, quia neque corrigit voluntatem circa peccatum, neque repugnantiam habet cum iniuriâ. Unde patet hanc rationem non valere à maiori ad minus: quia vita æterna, etsi sit maius quid, quam remissio peccati venialis, tamen est diuersæ rationis.

Dico Secundò, Ad remissionem peccati venialis requiritur semper aliqua pœnitentiâ; non tamen expressa & formalis, quæ quis doleat de illo, sed interdum sufficit implicita seu virtualis.

Prior Pars Probatur Primò, Quia Scriptura ad remissionem peccatorum passim requirit pœnitentiâ: loquitur autem in genere de omnibus peccatis, quamvis principaliter de mortiferis: ergo requirit aliquam pœnitentiâ venialium. Confirmatur: Quia Apoc. 2. Spiritus sanctus imperat pœnitentiâ quibusdam Episcopis ob quendam peccata venialia, & nisi faciant, minatur vindictam.

Probatur Secundò, Ex D. Augustino epist. 48. sub finem; Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel à quoquam seu magno seu paruo peccato ad correctionem sine pœnitentiâ posse transire. Et lib. de vera & falsa Pœnitentiâ cap. 8. Pœnitentiâ assidue peccanti, assidue necessaria est: in multis enim offendimus omnes, quæ quotidie remittuntur, si semper deplorentur.

Alterâ Pars Probatur: Ad remissionem peccatorum mortalium aliquando sufficit implicita pœnitentiâ, nempe quando memoriæ non occurrunt, ut supra dictum est: sufficit enim actus charitatis, qui eius sit conditionis, ut si peccatum memoriæ occurreret, illud propter Deum detestaretur: ergo in simili casu, & quidem multo magis, sufficit implicita pœnitentiâ ad remissionem peccati venialis.

Dico Tertiò, Ad remissionem peccati venialis non videtur sufficere quævis attritio etiam in homine iusto.

Probatur Primò, Quia alioqui nunquam remitteretur culpa venialis per Sacramentum Pœnitentiæ in homine iusto, sed semper per attritionem præcedentem, quæ requiritur ut necessaria dispositio ad hoc Sacramentum. Quod videtur contra communem sensum fidelium Doctorem & indocto.

Obiectio

Ad remissionem bonum veniale semper requiritur aliqua pœnitentiâ.

Non tamen sufficit quævis attritio, etiam in iusto.

& indoctorum, qui hæc peccata confitentur, vt absoluantur à culpa.

Secundò, Qui dolet de peccato veniali ob turpitudinem peccati, vel ob pœnam quam metuit, non dolet sicut oportet ad reconciliationem; quæ requirit, vt doleas de peccato, quatenus aliquo modo Deum offendit: ergo hæc attritio non sufficit per se ad remissionem peccati venialis.

Tertiò, Peccatum veniale verè offendit Deum, iuxta illud, *In multis offendimus omnes*: quamvis non ita grauiter, vt dissoluat amicitiam: ergo peccator debet de eo dolere, quatenus ipsum offendit. Patet Consequentia: Quia alioquin non dolet de eo, quod est præcipuum in peccato, scilicet de offensione Dei: ac proinde non quantum satis est ad remissionem: ergo attritio, quæ est dolor de peccato ob turpitudinem, vel ob pœnam impendentem, non sufficit ad remissionem. Confirmatur: Quia talis attritio non dolet de peccato, vt habet ordinem ad Deum: ergo non est iusta compensatio pro offensione in Deum.

Dico Quartò: Ad remissionem peccati venialis non requiritur perfecta contritio: sed sufficit, & necessaria est quædam contritio imperfecta. Prior Pars Probatur: Quia contritio perfecta sufficit ad remissionem peccati mortiferi, vt omnes concedunt: atqui non est credibile Deum exigere tantam satisfactionem pro peccato veniali, quantum pro mortifero: ergo non exigit contritionem perfectam. Quod confirmatur exemplo humano: Princeps enim non tantam exigit satisfactionem & dolorem ab amico, qui leuiter illum offendit salutem amicitiam, quantum ab eo qui grauiter offendit, ita vt inimicitiam contraxerit, vt à proditore, vel inimico, id enim esset contra equitatem: nam compensatio iniuriæ debet suo modo iniuriæ commensurari.

Vt autem Secunda Pars intelligatur, & probeatur: Notandum est, vtrumque peccatum & mortale & veniale offendere Deum, ac proinde de vtroque dolendū, quatenus est offensio Dei: alioquin non doletur de eo, vt oportet ad reconciliationem, vt dictum est. Verum quia peccatū mortiferū sic offendit Deum, vt amicitiam eius euerat, & bonum creatum illi quodammodò anteponat, ideo de eo dolendum tanquam de summo malo, & ex perfecto affectu amicitia, quo Deus diligatur super omnia, vt hac ratione & amicitia instauretur, & Deus omnibus rebus anteponatur: sic enim fit compensatio, non quidem ex æquo, tamen secundum conuenientem proportionem. Per peccatum autem veniale, etsi Deus offendatur, amicitia tamen non dissoluitur, nec creatum bonum Deo anteponitur. Vnde non est necesse, vt de eo doleas ex amore Dei super omnia, sed sufficit vt ex aliquo affectu beneuolentiæ seu charitatis erga Deum doleas.

Confirmatur: Quia non omnis affectus beneuolentiæ, seu charitatis erga Deū est dilectio Dei super omnia: (non enim necesse est omnem beneuolentiam erga Deum ad hanc perfectionem pertinere:) similiter nec omne odium peccati, quatenus est iniuria Dei, est odium peccati super omne malum: ergo dantur quidā affectus erga Deum, & odia seu dolores de peccatis, quatenus sunt iniuria Dei, minoris perfectionis: atqui hæc sufficiunt ad peccati venialis remissionem; nam debitam cum eā proportionem habent. Peccatum

enim veniale, etsi sit quædam Dei offensio, non tamen est summum malum, nec perimit diuinam amicitiam; nec præponit creaturam Deo, sicut peccatum mortale: ergo ad eius compensationem non est necesse dolere de eo, tanquam de summo malo; aut ex perfecta dilectione qua Deus omni bono anteponatur, & amicitia redintegretur. Est autem hic dolor imperfecta quædam contritio, insufficiens quidem ad remissionem peccati mortiferi extra Sacramentum; tamen ad remissionem peccati venialis est species quædam attritionis, multum accedens ad naturam contritionis; cum habeat quodammodò idem obiectum formale; quamvis non eodem modo in illud tendat: nam alia estimatione tum intellectus tum voluntatis tendit perfecta contritio in peccatum, alia tendit hæc attritio: sicut alio modo amatur aliquid vt finis, alio vt simplex bonum, quod non concipitur vt finis. Hoc modo intellige Doctores, qui dicunt requiri contritionem ad remissionem peccati venialis: vt Richardus dist. 21. artic. 3. quæst. 1. & quidam alij: loquuntur enim de contritione in genere. Eadem videtur mens D. Thomæ hoc art.

Quæ sit
Imperfecta
Contritio.

D V B I V M.

Quomodo remittatur culpa venialis, in qua quis ex hac vitâ discedit?

Loquor autem de remissione culpæ, non pœnæ. Constat enim pœnam non remitti, nisi eius perpeffione, vel aliorum suffragijs. Omiffis varijs sententijs.

Respondeo, Remitti per formalem pœnitentiam ex perfecta dilectione manantem. Nam anima iusti statim post mortem cognoscit suum statum, & omnes culpas quibus adhuc est contaminata: ergo ex dilectione Dei concipit de illis formalem pœnitentiam, easque quatenus Deum offendunt, detestatur. Patet Consequentia: Quia statim fertur dilectione in Deum, cum nihil habeat impedimenti, & simul clarè cognoscat has culpas Deo displicere. Colligitur hæc sententia ex D. Thomæ quæst. 7. de Malo, art. 11. & supposita fide, ratio naturalis id conuincit.

Dices: Anima post hanc vitam non potest amplius mereri: ergo nec impetrare remissionem culpæ.

Respondeo Primò, Non posse amplius mereri aliquid, quod pertineat ad præmium essentialè, scilicet gradum aliquem gratiæ vel gloriæ: nihil tamen verat, quin possit mereri aliquid accidentarium, scilicet sublationem alicuius impedimenti; qualis est culpa venialis. Ita D. Thomas in 4. dist. 21. quæst. 1. art. 3. ad 4.

Respondeo Secundò, Illam pœnitentiam non habere rationem meriti, sicut nec orationes Sanctorum, quia sunt extra statum merendi: habet tamen rationem dispositionis contraria peccato, vel etiam iuste compensationis, quā posita, Deus culpam illam remittit. Nihil tamen per hoc condonatur de pœnâ; alioqui multiplicatis huiusmodi actibus tota pœna tolleretur, quod falsum est: nam hæc non tollitur, nisi ipsa solutione per pœnas purgatorias. Ita D. Thomas loco citato de Malo, quæst. 7. art. 11.

An, & quomodo post mortem possit anima aliquid mereri.

Non est necessaria perfecta contritio, sed imperfecta.

Conuenientia & distantia conuenientia peccati mortalis & venialis.

R. r. r.

Notandum

8
An ad remissionem
singula
peccata
mortalia
rememoranda sint.

Notandum est Primò: Id, quod D. Thomas in Corpore ait, ad remissionem peccati mortiferi requiri, ut homo diligentiam præstet ad singula peccata mortifera rememoranda, ut singula detestetur; intelligendum esse, supposito præcepto confessionis. Nam alioqui non est necessaria singulorum commemoratio, cum possit homo generatim vitam præteritam detestari, & proponere emendationem; ut patet in multis qui subito iustificati fuerunt. Valdè tamen illa commemoratio est utilis ad perfectiorem dolorem concipiendum.

Notandum Secundò, in responsione ad 2. Martiriū purgare ab omni peccato mortali & veniali, nisi actualiter inuenerit voluntatem peccato inhaerentem: quod intellige, si tamen antè præcesserit saltem attritio, ut supra dictum est: alioqui non poterit illo modo delere peccatum mortiferum; & credibile, nec veniale: quia sine aliqua pœnitentia & voluntatis retractatione non est remissio.

ARTICVLVS II.

*Virum ad remissionem peccati
venialis requiratur gratia
infusio?*

Ratio
D. Thomæ
R Espondetur, Non requiri. Fundamentum D. Thomæ est, quia non quouis actu charitatis, quo remittitur peccatum veniale, etiam augetur gratia. Itaque cum ad remissionem peccati venialis solum requiratur aliquis motus gratiæ vel charitatis ipsi repugnans, non requiritur gratiæ infusio.

Dissoluitur
tunc.

Verum hoc fundamentum D. Thomæ est parū firmum. Imò contrarium est multò probabilius, ut ostensum est 1.2. q. 114. art. 8. Ratio est, Quia omnis actus, quo remittitur peccatum veniale, est etiam meritorius augmenti gratiæ, ut D. Thomas, & omnes ferè Doctores admittunt. Et colligitur aperte ex Tridentino sess. 6. c. 10. Quod si est meritorius augmenti gratiæ: ergo hoc augmentum statim infunditur, dum fit opus; & consequenter, dum fit remissio peccati venialis. Nō enim est vlla ratio huius augmenti differendi. Quodcumque enim aliquid meremur, Deus illud non differt, nisi quia vel pertinet ad præmium alterius vitæ, sicut est visio Dei & immortalitas; vel quod nondum expedit nobis. Atqui augmentum gratiæ semper est valdè expediens, & pertinet ad statum huius vitæ. Cur ergo Deus illud differat?

Dices: Deus expectat, ut elicias actum intensiorem, quàm sit habitus, & tunc dabit augmentum.

Sed contrà: Quid si tota vitâ non faciam actum intensiorem, sed omnes sint pares ipsi habitui gratiæ; non crescam in virtutibus? Deinde, Non est verisimile, Deum exigere actum habitu intensiorem, ut conferat augmentum gratiæ, cum ne in patria quidem actus sint futuri suis habitibus intensiores. Tertiò, Actus boni agunt meritorie ad augmentum habituum: non est ergo opus illâ philosophiâ, quâ statuitur actus non augere habitum, nisi eo sit intensior: hoc enim solum locum habet in actibus virtutum acquisitarum, qui non meritorie, sed physice & effectiue augent quos habitus.

Respondeo & Dico Primò: Remissionem peccati venialis per se primò non postulare gratiæ infusionem, quia non extinguit charitatem, nec diluit amicitiam, sed salua charitate committitur: unde sine nouâ charitatis infusione, quantum ex se, tolli potest. Nam gratia, quæ antè inerat, posita dispositione peccato veniali repugnante, diuinitus ordinari potest ad eius deletionem.

Dico Secundò, Ut remissio peccati venialis perfecto modo fiat, valdè probabile est requiri gratiæ infusionem.

Probatur Primò, Quia alioqui, quando quis iustificatus est & mundatus à peccato veniali, nō erit mens eius aliter disposita, quàm antè; ac proinde illa remissio fiet solum per extrinsecam condonationem, & nudam non imputationem: qui modus condonationis est imperfectus: nam per eam mens non conformatur intrinsece diuinæ legi.

Probatur Secundò, Quia peccatum veniale non remittitur, nisi infundatur gratia, ut patet ex iam dictis: ergo illa gratia delebit formaliter peccatum veniale. Patet Consequentia: Quia illa gratia datur ad dispositionem repugnantem peccato veniali, ac proinde ipsa quoque peccato veniali repugnat: nam respondet suæ dispositioni.

Probatur Tertiò, Peccatum veniale relinquit in anima labem & maculam quandam: atqui hæc non tollitur formaliter per actum contritionis imperfectæ, sed solum tollitur dispositiue: sicut macula peccati mortalis non tollitur formaliter per actum perfectæ contritionis, sed solum tollitur dispositiue: ergo formaliter tollitur per gratiam respondentem illi dispositioni. Confirmatur, Quia habitualis macula per habituales quoque pulchritudinem tolli debet.

Dices: Is, cui in Baptismo non est remissum peccatum veniale, eò quod eius affectum adhuc retineret, accipit illius remissionem per attritionem quam habet post Baptismum, & tunc vi Baptismi deletur illa culpa sine nouâ gratiæ infusione ad huius deletionem ordinatâ: ergo hæc remissio non fit formaliter per gratiæ infusionem.

Respondeo, In hoc casu esse quiddam particulare, eò quod iam antè gratia sit collata ad huius peccati remissionem: sed quia tunc deerat legitima dispositio, nempe displicentia, quæ necessaria erat, ut illa gratia hunc effectum formalem tribueret, & peccati venialis labem deleberet; ideo postea dispositione accedente potest illa prior gratia ad hoc se extendere. Effectus enim formalis secundarius potest interdum separari à forma; ut visibilitas à colore. Idque facile intelligi potest, quando ille effectus per se non est quid reale, sed solum quid morale; ut remissio culpæ.

DVBIUM.

*Virum quoties gratia homini infunditur
toties etiam peccata venialia
remittantur?*

Respondeo & Dico Primò: Illa non remittuntur, quorum quis affectum retinet, dum gratia infunditur. Ratio est, Quia repugnat peccatum remitti, dum actu est.

Dico

Cui gratia infunditur per Sacramenta, ei remittuntur omnia venialia, posita ali. quâ de eis displicentia.

Dico Secundò: Cui infunditur prima gratia, vel gratiæ augmentum per aliquod Sacramentum, præsertim Baptismi, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Vnctionis; ei remittuntur omnia venialia, modo tamen aliquâ illorum displicentiam, saltem antea habuerit. Probatur: Quia Baptismus, & Pœnitentia peculiariter sunt instituta ad omnium peccatorum, tum venialium tum mortalium remissionem: ergo vim habent ad ea delenda, etiam si non adsit dispositio quæ per se sola sufficeret. Patet consequentia: Quia inde probamus habere hæc Sacramenta vim delendi peccata mortifera, quamvis non adsit nisi attritio, quæ per se sola non sufficeret. Eucharistia quoque vi suâ culpas quotidianas delet, vt docet Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. Denique extrema Vnctio ad hoc quoque est instituta.

13 Omnia Sacramenta habere vim delendi peccata venialia, est probabile.

De alijs Sacramentis est magis dubiū. D. Thomas art. 3. putat omnia Sacramenta hanc vim habere: quod satis est probabile. Nam omnia instituta sunt ad hominem absolute sanctificandum, & valent ad delendum peccatum mortiferum, si adsit necessaria dispositio: cur non etiam ad veniale? Dixi, *modo saltem aliqua displicentia antecesserit*, v.g. aliqua attritio, etsi sola non sufficiens: nam sine pœnitentiâ non fit remissio.

14 Quæ venialia remittuntur ei, cui datur gratia sine Sacramento.

Dico Tertiò: Cui datur gratia, vel gratiæ augmentum sine Sacramento per propriū actum, ea duntaxat peccata venialia remittuntur, quorū habet vel virtualem vel formalem pœnitentiam, quæ per se sufficiens sit ad eorū remissionem, seu quæ sit perfecta vel imperfecta contritio, iuxta supradicta. Ratio est: Quia neque illud opus bonum, neque gratiæ infusio, quæ sit ratione huius operis, repugnat peccato veniali, nisi opus formaliter vel virtute pœnitentiam illius includat: nam gratia, quæ datur ratione illius operis, commensuratur illi operi, nec magis se extendit quàm ipsum opus dignum sit. Vnde si opus non repugnet perfectè peccato veniali, neque gratia, quæ per ipsum datur, illi repugnabit. Secus est de gratiâ, quæ datur per Sacramentum: nam meritum Christi supplet defectum, quæ est ex parte dispositionis: vnde, etsi dispositio non sit sufficiens, vt sine Sacramento deleat peccatum mortiferum, vel veniale, tamen cum Sacramento sufficit. Nec obstat, quod ait D. Thomas in Corpore, peccata venialia remitti, quandocumque de nouo infunditur gratia adulto, quasi ex vi infusionis gratiæ fiat semper hæc remissio, neque requiratur pœnitentia: Nam ibidem ait id provenire ex eo, quod infusioni gratiæ in adultis coniunctus sit motus liberi arbitrij in peccatum, id est, dolor & pœnitentia de peccato. Quod etsi sæpè verum est, non tamen semper, vt Sotus notauit. Nam interdum potest homo iustificari retento affectu peccati venialis.

ARTICVLVS III.

Vtrum peccata venialia remittantur per asperersionem aquæ benedictæ, & similia?

15 Peccata Venialis octo remedia.

R Esponsio D. Thomæ est affirmatiua. Notandum est: Multa numerari à Theologis peccati venialis remedia. Primum est, Susceptio alicuius Sacramenti, præsertim Baptismi,

Eucharistiæ, Pœnitentiæ, extremæ Vnctionis, & fortè etiã aliorum.

Secundum, Vfus aquæ benedictæ; vt colligitur ex Canone *Aquam*, de Consecratione dist. 3. qui canon est Alexandri I. qui fuit quintus à S. Petro: est enim hic vñs antiquissimus ex traditione Apostolicâ descendens, teste Basilio in lib. de Spiritu S. cap. 27.

Tertium, Benedictio Episcopalis. Quod colligunt Doctores ex Canone *Dictum est*, 1. quæst. 1. qui canon acceptus est ex Auctore lib. quæstionū veteris ac noui Testamenti, quem Gratianus putabat esse Augustinum.

Quartum, Oratio in templo consecrato. Colligitur hoc ex lib. 3. Reg. cap. 8. & 9. & 2. Paralipom. 6. & 7.

Quintum, Tonsio pectoris. Colligitur ex Canone *Tres sunt*, de Pœnit. dist. 1. qui sumptus est ex epist. 108. Augustini.

Sextum, Oratio Dominica. Canone citato, *Tres sunt*, &c. & Canone *De quotidianis*, dist. 3. de Pœnitentiâ, qui sumptus est ex Augustini Enchiridio cap. 71.

Septimum, Confessio generalis: de qua non extat quidam Canon, sed est communis sententia: & colligitur ex duobus canonibus citatis.

Octauum, Eleëmofyna: Canone *Medicinarum*, de Consecratione, dist. 1. & ex Enchiridio Augustini cap. 27. Sed est:

D V B I V M.

Quâ vi hæc deleant culpas veniales?

M Vlti Doctores existimant hæc, præsertim Sacramentalia, habere vim delendi peccatum, quasi ex opere operato; solumque requiri, vt cum aliquâ reuerentiâ illis vtamur; neque requiri contritionem vel attritionem, sed vt summum intentionem delendi peccata. Ita Dominicus Soto dist. 15. quæst. 2. art. 3. item Gabriel, & Ioannes Maior, & quidam alij.

Verum hæc sententia, etsi non sit improbabilis: vt diximus qu. 71. de Cæremonijs Baptismi num. 9. Verius tamen videtur, hæc non delere peccatum veniale ex opere operato; sed solum per mediū impetrationis, excitando in nobis motum contritionis perfectæ vel imperfectæ, quo illud nobis propter Deum displiceat. Ita D. Thomas hic ad 1. & 3. cum ait, Omnia ista causare remissionem peccati venialis, quatenus inclinant animam ad motum pœnitentiæ. Idem expressè docet quæst. 7. de Malo, art. 12. & Petrus Soto de Pœnitentiâ lectione 18. & insinuat Richardus dist. 21. art. 3. quæst. 1.

Prior Pars Probatur, Primò: Quia peccatum veniale relinquit maculam quandam in animâ, ac proinde non potest convenienter tolli per solam extrinsecam condonationem; sed requiritur intrinseca quædam animi immutatio, cui hæc condonatio, sit annexa: atqui Sacramentalia non habent per se vim inducendi immediatè hanc mutationem in anima, sicut Sacramenta per se vim habent: ergo per se non possunt hæc peccata delere.

Probatur Secundò: Sacramentalia vim suam habent ex institutione Ecclesiæ: atqui Ecclesia non habet potestatem tollendi immediatè culpas veniales: ergo nec dandi Sacramentalibus hanc

R x i i j

virtutem.

Hæc non delere peccatum ex opere operato, verisimilius est.

virtutem. Patet Consequentia: quia ex eo, quod Christus habet potestatem conferendi Sacramentis vim delendi peccata, rectè colligimus ipsum per se immediatè posse peccatum remittere: ergo è contrario, qui per se non potest, etiam non potest alteri hanc potestatem dare. Imò plus videtur, posse instituere talia remedia efficacia ad peccatum delendum, quàm posse per se remittere.

Probatur Tertiò: Ecclesia non instituit Sacramentalia, nisi per suas preces; vt patet ex consecratione aquæ benedictæ, & similium: atqui per suas preces non potest sic annexere, seu applicare Christi merita rebus externis, vt infallibilem effectum remissionis culpæ, aut gratiæ præuenientis, in vteute habeant. Nam preces Ecclesiæ non habent vim ex opere operato, sed solum per modum impetrationis. Vnde per suas preces non annexit Christi merita auctoritatiuè, sed deprecatiuè; ac proinde Sacramentalia non operantur, nisi per deprecationem. Patet Consequentia: quia non operantur, nisi ratione deprecationis fusæ per Ecclesiam super ipsa, quæ est veluti forma & vis illorum: Non autem operantur ratione meriti Christi immediatè annexi, sicut Sacramenta, quorum forma & vis est ipsum Christi meritum immediatè per Christi auctoritatem ipsis annexum. Confirmatur: Quia Sacramentalia ad alia etiam valent: vt aqua benedicta ad abigendos dæmones, item ad salutem mentis & corporis, vt habetur in eius consecratione: atqui non valet ad illa, nisi per modum impetrationis: ergo neque ad remissionem peccati venialis.

Probatur Quartò: Eleëmofyna, Oratio Dominica, Confessio generalis, & tonsio pectoris, non valent per se & ex opere operato ad remissionem peccati venialis; & tamen Patres & Canonες similiter de his loquuntur, atque de Sacramentalibus: ergo nec Sacramentalia valent ex opere operato. Antecedens patet: Nam hæc non sunt ab Ecclesiâ instituta, sed sunt opera legis naturæ. Nec vsquam legimus ab Ecclesiâ vel à Deo aliam vim eis tributam, quàm eam, quam naturâ suâ in statu gratiæ habent.

Quintò Denique: Per se incredibile videtur hominem statim liberari omnibus culpis venialibus, hoc ipso quod aquam benedictam, vel benedictionem Episcopalem cum aliqua reuerentiâ accipit, vel in Ecclesia consecratâ orat, etiamsi nullam earum displicentiam, vt Deum offendunt, habeat.

Hinc facillè probatur Altera pars: nempe hæc delere peccatum veniale dumtaxat mediante motu pœnitentiæ, quem in nobis excitant. Primò: Nam certum videtur Eleëmofynam, Orationem Dominicam, & similia non aliter delere culpas veniales, nisi impetrando motum pœnitentiæ: ergo idem dicendum de Sacramentalibus. Secundò: Sacrificium Missæ non aliter delet mortifera, aut venialia peccata, quàm per modum impetrationis: ergo potiori iure idem dicendum de Sacramentalibus. Tertiò: Sacramentalia non habent vim remittendi peccata, nisi per modum deprecationis, vt probatum est: sed deprecatio non remittit culpas, nisi impetrando motum pœnitentiæ, quo animus retractet quod commisit: ergo hæc non habent vim nisi impetrandi.

Sed Contra. Primò: Ecclesia habet potestatem applicandi Christi merita efficaciter ad con-

donationem pœnarum, vt patet in Indulgentijs: ergo etiam culparum venialium.

Respondeo, Negando Consequentiam: Ratio est, quia condonatio pœnæ non requirit intrinsecam animi mutationem, sed solum condonationem extrinsecam. Nam voluntate correctâ, & labe peccati deletâ, manet reatus pœnæ, & consequenter sine aliâ renouatione mentis conuenienter tollitur.

Obijcitur Secundò: D. Augusti. in Enchiridio c. 71. sic ait, loquens de Oratione Dominica, *Delet omnino hæc Oratio minima & quotidiana peccata: delet & illa, à quibus vita fidelium, sceleratè etiam gesta, sed penitendo in melius mutata, discedit: vbi videtur insinuare venialia deleri per Orationem Dominicam sine pœnitentiâ; mortalia autem cum pœnitentiâ.*

Respondeo: Tantum vult dicere per Orationem Dominicam deleri sæpè aliqua peccata venialia, etiamsi animus non recedat ab omnibus: nam potest vnum sine altero remitti. peccatum autem mortiferum nullum remitti potest ex omnibus, nisi animus pœnitendo recedat ab omnibus. Dicit autem Orationem Dominicam delere peccata, eo modo, quo paulò post ait, *Eleëmofynam delere peccatum, non solum veniale, sed etiam mortale. Delet autem Eleëmofyna impetrando penitentiam de culpâ, & postea satisfaciendo pro pœnâ.*

Obijcitur Tertiò: Videtur esse contra communem sensum fidelium, non remitti peccatum veniale per aquæ benedictæ asperisionem, nisi quatenus impetratur motus pœnitentiæ; & contra experientiam, quia non experimur nos tunc ad pœnitentiam excitari imò magis excitamur lectione sacrâ, vel aspectu imaginis crucifixi.

Respondeo: Non est communis fidelium sensus remitti culpas veniales asperisione aquæ benedictæ sine legitimo dolore; sed solum in genere remitti peccatum veniale, vel secundum culpam, si homo cooperetur, vt oportet; vel secundum aliquid pœnæ, si culpa sit remissa. Et quamuis tunc non sentiamus nos excitari, possumus tamen postea excitari tempore congruo. Imago Crucifixi, & lectio pia non sunt instituta ad venialium remissionem, sicut Sacramentalia: nec naturâ suâ ad deletionem peccati ordinantur, sed ad charitatem, aliasque virtutes excitandas.

ARTICVLVS IV.

Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali?

Respondetur Negatiuè. Durandus dist. 16. quæst. 2. & Gabriel eadem dist. quæst. 5. art. 3. putant veniale sine mortali remitti posse. Idem sentit Scotus dist. 21. quæst. 1. Sed Communis sententia est id fieri non posse. Pro qua,

Dico Primò: Secundum legem Dei ordinatum fieri nequit, vt habenti peccatum mortiferum & veniale, condonetur veniale sine mortifero. Videtur certa.

Probatur Primò, Ex Scripturâ: Ecclesiastici 34. v. 23. *Dona iniquorum non probat Altissimus, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis; id est, nullis peccatis eorum. Isaia 1. v. 11. Quæ mihi*

17
Solum hæc
delent venialia
mediante motu
pœnitentiæ.

18
1. Obiect.

Solutur.

2. Obiect.
ex Aug.
stino.

Solutur.

3. Obiect.

Solutur.

19

Communis opinio
negat secundum
potentiam
Dei ordinatum.

mibi multitudo victimarum veftrarum, dicit Dominus? Ne offeratis vltra facrificium fruftra: Atqui non fruftra obtuliffent, fi per ea fuiffent peccata venialia condonata. Matth. 6. v. 15. Si non dimiferitis hominibus peccata eorum, nec Pater vefter cœleftis dimittet vobis peccata veftra: Sed fi peccatum veniale poffet remitti fine mortifero, daretur cafus in quo mihi fieret remiffio, quamvis ego non remitterem fratri.

Probatur Secundò, Ratione: Primò, Peccator facit illud opus, vel vt Deo reconcilietur de peccatis venialibus, vel ob alium finem: Si ob alium finem, non eft cur exiftimemus ei condonari peccatum veniale: Si autem, vt Deo reconcilietur, & obtineat veniam culpæ venialis, videtur Deum irridere, vt qui neglectis maximis culpis, de minimis veniam petat. Secundò: Quia remiffio peccati eft fignum amicitia & reconciliationis: atqui nullû opus hominis peccatoris, quamdiu cupit manere in peccato mortifero, feu quamdiu ab eo non recedit, eft acceptum Deo ad vllam reconciliationem, cum fit opus inimici. Confirmatur: Quia Deus priùs respicit ad personam, quam ad opus; iuxta illud Genef. 4. v. 4. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: persona enim eft veluti forma ipfius operis:* ergo fi persona fit inimica, & confequenter nullus pretij apud Deum, etiam opus nullius pretij erit.

²⁰
^{1. Obiectio} Sed Contrà: Obijcitur Primò. Ex Durando: In peccato veniali non eft priuatio gratiæ, nec pœna æterna, fed folùm inordinatio voluntatis, & debitum pœnæ temporalis: atqui voluntatis inordinatio poteft tolli per difplicitiam eius, quod inordinatè placuit; & pœnæ debitum tolli poteft per folutionem fupplij temporalis: ergo fine remiffione peccati mortiferi.

^{Solutur.} Refpondeo: Etsi in peccato veniali non fit tanta offenfio Dei, vt priuet hominem eius amicitia; eft tamen aliqua offenfio præter inordinationem actûs, & debitum pœnæ temporalis, quæ offenfio non poteft tolli per quamlibet voluntatis reordinationem, fed per eam duntaxat, quæ Deo

ad hoc fit accepta: talis autem non eft ea, quæ confiftit cum peccato mortifero.

Obijcitur Secundò: De eo, qui habet peccatum originale & veniale tantum, & in his moritur; huic, inquit Durandus, remittitur peccatum veniale fine originali. Quod confirmat, quia non punietur pro peccato illo veniali pœna infinita, cum ei tantum debeatur pœna finita.

^{Solutur.} Refpondeo: Huic nunquam remittetur culpa venialis, quia in inferno non concipiet dolorem de illo peccato ficut oportet ad remiffionem; ad hoc enim requiritur gratia: alioqui etiam dicere poffemus culpam mortiferam ibidem remitti. Quò fit, vt talis femper fit puniendus pro illo peccato; nam femper manebit culpa. Pœna tamen fortiffis erit mitiffima; nam productio pœnæ eft loco intenfonis. Vnde etsi fidelis in gratia difcedens, ob tale peccatum in Purgatorio fortiffis puniretur igne, credibile tamen eft: illum non puniendum igne, fed mitius: alioqui parum differret eius fupplij pœnæ eorum, qui damnantur ob peccatum mortale. Ad confirmationem: Peccato veniali dicitur deberi pœna finita, fi fit folitarium; vt in iuftis, in quibus culpa poteft deleri. Nam alioquin omni peccato tamdiu debetur pœna, quamdiu perfeuerat ipfa culpa. *An verò illi qui in folo originali peccato moriuntur, fint puniendi pœnâ ignis, copiofè deductum vide lib. 13. de Perfèct. diuini c. 22. n. 143. & feq.*

Obijcitur Tertiò: Opera peccatoris valent ad bona temporalia confequenda: ergo etiam ad remiffionem peccatorum venialium.

^{3. Obiectio} Refpondeo Negando Confequentiam; Quia remiffio peccati eft bonum fuperioris ordinis, pertinet ad reconciliationem cum Deo: vnde non habet proportionem cum operibus noftris, nifi in gratiâ fiant.

Dico Secundò: Per potentiam tamen abfolutam peccatum veniale remitti poteft referuato mortali. Ratio eft: Quia hæ culpe non neceffariò dependent à fe mutuo.

²¹
^{Per abfolutam potentiam poteft veniale remitti fine mortali.}

Q V Æ S T I O L X X X V I I I.

De rediv peccatorum per Pœnitentiam dimifforum.

In Quatuor Articulos diuifa.

ARTICVLVS I.

Vtrum peccata remiffa redeant per fequens peccatum?

¹
^{Satus quæftionis.} **R**efpondetur negatiuè. Notandum eft: Hic non quæri, an actûs peccatorum remifforum, vel prauæ inclinationes habituales redeant: fed, an culpa redeat & reatus: id eft, vtrum Deus, quando poft veniam homo peccat, rurfus ei imputet peccatum antè commissum & condonatum, ad culpam & reatû; habeatque illum inimicum ob illud peccatum, ficut antè eum primum illud commiffit?

^{Quidam affirmant redire.} Quidam veteres Doctores, vt teftatur Magifter dift. 22. & D. Thom. hoc loco, exiftimarunt pec-

cata remiffa redire per fequens peccatum, inducfti in eam fententiam quibufdam rationibus SS. Patrum, quæ id videbantur fonare: quas vide apud Magiftrum dift. 22. & Gratianum de Pœnitentia dift. 4. Ita fenfit Præpofitiuus, vt refert Bonauentura dift. 22. art. 2. quæft. 1. & Hugo Viëtorinus lib. 2. de Sacramentis parte 1. cap. 4. Quæ fententia non aliter poteft intelligi, quam fi ponamus, Deum non abfolutè, fed fub conditione remittere peccata, nempe, fi homo non ampliùs peccet: alioqui implicat contradictionem, vt peccata abfolutè remiffa, iterum incipiant imputari, ficut antè.

Dico Primò: Certum eft peccata femel remiffa non redire fecundum fe per fequens peccatum, neque culpâ neque reatu. Eft communis fententia Doctorem dift. 22.

²
^{Verior fententia & communis negat.}

Rrr iij

Sed

Loca Scri-
pturæ mi-
nus effica-
cia.

Sed difficultas est in probando. Primum testi-
monium adfertur ex cap. 18. & 38. Ezechielis, *Si
impus egerit pœnitentiam, &c. omnium iniquitatum
eius non recordabor amplius.* Sed hoc testimonium
parum est firmum: nam similiter dicitur de iusto
peccante, *Omnes iniquitates eius non recordabuntur;* &
tamen si redeat ad iustitiam, rursus recordantur.
Alterum testimonium est Nahum 1. v. 9. *Non con-
surgat duplex tribulatio, vel ut LXX. habent, Non
punit Deus bis in idipsum.* Verum nec hoc firmum
est; quia longè alia est huius loci sententia: sensus
enim est, Assyrij non capient Hierusalem & Iu-
dam, sicut ceperunt Israël. Alius locus est ad Ro-
manos 11. v. 29. *Sine pœnitentiâ enim sunt dona Dei
& vocatio.* Sed nec hoc convincit: nam Apostolus
loquitur de ijs donis; quæ Deus absolute decrevit
independentem ab hominum meritis.

1. Probatur
ex Scriptu-
ra.

Aliter ergo probatur Primò: Homo dicitur in
Scripturâ *Purgari & mundari à peccatis, & super niu-
dealbari,* Psal. 50. v. 9. *Isaia 1.* Ergo omnino &
absolute tolluntur, & non solum sub conditione.
Quia his modis loquendi significatur turpitudi-
nem peccati perfecte toli, sicut tollitur labe per
nitorem, nigredo per albedinem, tenebræ per lu-
cem. Confirmatur: quia si ita solum tolleretur,
vt postea rediret, non tam esset sublatâ, quàm sup-
pressa & contexta.

Matth. 18. *Quicumque solveritis super terram, erunt
soluta & in calis,* id est, perfecte, & coram Deo:
atqui, si redirent, non essent perfecte soluta; si-
cut qui sub conditione dimissus est, non est abso-
lute liber.

3.

2. Probatur
ex Patribus.

Prosper.

Probatur Secundò: Testimonio Patrum. D.
Prosper in responsione ad secundam obiectionem
Gallorum: vbi sic legendum est, *Qui recedit à Chri-
sto, & alienus à gratiâ finit hanc vitam, quid nisi in
perditionem cadit? sed non in id, quod remissum est re-
cidit, nec in originali peccato damnabitur, qui tamen
propter postrema crimina ea morte afficietur, quæ illi
propter ea quæ remissa sunt, debebatur.* Gelasius Papa
apud Gratianum de Pœnit. dist. 4. *Diuina clementia
dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.*
Idem docet Benedictus XI. in Extrauaganti In-
ter cunctas, de Priuilegijs; vbi in hanc sententiam
ait, *Absurdum esse, vt quis peccata per pœnitentiam di-
missa rursus debeat confiteri, & vt debitor liberatus ad-
huc maneat ad soluendum obligatus.*

Bened. XI.

4.
3. Probatur
ex Ratione.

Probatur Tertiò: Ratione. Primò: Quia be-
neficium remissionis peccatorum non est condi-
tionatum, pendens à futuro euentu, sed absolu-
tum & perfectum, vt Scriptura multis locis infi-
nuat: ergo etiam si postea contingat hominem
peccare, non reuocatur in irritum: sicut inter ho-
mines debitum semel condonatum non reuoca-
tur, etiam si contingat alterum esse ingratum. Se-
cundò: Pro peccatis remissis facta est per me cõ-
pensatio ex meritis, & satisfactione Christi, quæ
mihi Sacramento in re vel in voto suscepto appli-
cantur: ergo illa non possunt redire, aut rursus
imputari. Confirmatur: Quia efficacia meritorum
Christi postulat, vt in æternũ deleantur: *Vna enim
oblatione consummauit Christus in æternum sanctifica-
tos,* ad Hebræos 10.

Peccata re-
missa quo-
dammodo
redeunt ra-
tione in-
gratitudi-
nis.

Dico Secundò: Peccata remissa quodammodo
per sequens peccatum redeunt, non absolute &
secundum se, sed ratione cuiusdam ingratitudinis,
quæ est circumstantia, peccatum sequens aliquo
modo aggrauans. Est communis Doctorum: &

sic intelligenda sunt Patrum & Scripturarum
testimonia. Vide Gratianum. de Pœnit. dist. 4.
Pro quo,

Notandum est: Remissionem peccatorum esse
sumum beneficium; & tot homini collata esse
diuinitus beneficia, quot ei remissa sunt peccata.
Qui autè post acceptũ magnum aliquod beneficiũ
benefactorem suũ iniuriã afficit, ea iniuriã cense-
tur grauior, quàm si beneficium non præcessisset.
Vnde quãdo peccator post remissa peccata rursus
Deum offendit, hæc offensio censebitur maior ex
singulorum peccatorum remissione, quàm aliqui
per se sola esset; & tot habebit malitias formaliter
vel ratione distinctas, quot erant peccata antea
remissa. Itaque singula peccata censentur ibi re-
dire, & reuiuiscere, ratione illius malitiae, quam
circa peccatum sequens ponunt: quæ tamen non
pertinet ad singulas peccatorum species, sed ad
peccatum ingratitudinis: est tamen eò maior, quò
maius erat beneficium remissionis; & consequen-
ter, quò plura & maiora erant peccata, quæ an-
tea sunt remissa.

Remissio
peccati est
sumum
beneficiũ.

Ex his patet confirmatio propositionis. Nam
quòd hæc ingratitudo sit circumstantia peccato-
rum, non autem per se ipsa nouum peccatum, pa-
tet; quia annexitur cuius speciei peccati: siue
enim post remissa peccata pecces furto, siue per-
iurio, siue alio modo, semper coniuncta est hæc
ingratitudinis malitia. Confirmatur: quia ingra-
titudo erga Deum non est speciale peccatum, nisi
quando est omisso gratiarum actionis, vel com-
memorationis beneficij eo tempore quo teneba-
tur, vel quando ingratitudo est directe volita; vt
si non velis Deo agere gratias, aut agnoscere eius
beneficia, aut ea parui pendas.

Ingratitu-
do est cir-
cumstantia
omnis pec-
cati.

Sed contrà. Obijcitur Primò: Matthæi 18. ex
Parabola illius domini, qui seruo suo condona-
rat decem milla talentorum, quem tamen seruũ
postea, quia conserui sui miserus non fuerat, ius-
sit conijci in carcerem, donec omne debitum an-
tè remissum solueret.

6
Obijcitur
Parabola
Matth. 18.

Respondeo, dicendum; in Parabolis non esse
singula ad significationem applicanda, sed scopũ
esse spectandum. Scopus autem Christi est, hæc
Parabola ostendere, quantoperè displiceat Deo
inclementia ad ignoscendum; & eum, qui talis est,
sic puniendum, ac si præterita peccata ei remissa
non fuissent; id est, pœnã æternã multandum.

Obijcitur Secundò: *Charitas operit multitudinem
peccatorum:* 1. Petri 4. v. 8. ergo detracta chari-
tate per peccatum sequens reteguntur priora pecca-
ta. Confirmatur Primò: Quia bona opera per
peccatum mortificata integrè reuiuiscunt per pœ-
nitentiam, vt infra dicemus: ergo similiter mala
opera mortificata per pœnitentiam & charitatẽ,
reuiuiscunt per sequens peccatum sublatã charita-
te. Confirmatur Secundò: quia pari modo Eze-
chielis 18. v. 24. dicitur de iusto peccante, *Omnes
iniquitates eius non recordabuntur, & de impio pœni-
tente v. 22. Omnium iniquitatum eius non recordabor
amplius;* & tamen recordatur iustitiarum, si ille
agat pœnitentiam: ergo similiter recordabitur
priorum iniquitatum, si rursus labatur.

Respondeo: Charitas ita tegit peccatum, vt
tollat: Tegit enim Deo, cui non potest quidquam
tegi, nisi tollatur. Ad Primam Confirmationem:
Est dispar ratio. Primò, quia merita per sequens
peccatum non delentur: manent enim in accepta-
tione

Cur magis
merita re-
uiuiscant
quàm pec-
cata.

tione diuina, tanquam digna præmio, nisi obstaret indignitas personæ: unde nõ requiritur aliud, quàm vt ea indignitas tollatur. Peccata autem per pœnitentiam omnino delentur, sic vt non ampliùs apud Deum maneant. Secundò: Quia merita illa nõ fuerunt remunerata; unde meritò reuiscunt. Peccatum autem per pœnitentiam ex Christi meritis fuit compensatum, unde non potest redire. Tertiò: Quia Superexaltat seu superat misericordia iudicium: Iacobi 2. v. 13. Misericordies enim eius super omnia opera eius. Psal. 144. v. 9. Ad Secundam Confirmationem: Respondeo Prophetam loqui de impio, qui conuertitur, & manet iustus; huic enim nihil oberit impietas præterita ad vitam æternam; & de iusto, qui peccat & manet in peccato, cui nihil proderit prior iustitia ad salutem. Unde hæc sententia nihil ad præsentem quæstionem.

Obijciatur Tertiò: Ingratitudinis mensura est beneficium: atqui beneficium remissionis tantum est, quantum est peccatum remissum: ergo ingratitude illa tanta est, quantum erat peccatum remissum: ergo peccatum remissum redit, saltem secundum æqualem malitiam & reatum.

Respondeo: Esti ingratitude mensura sit beneficium, non tamen est tanta, quantum beneficium, sed longe minor. Potest enim quis eidem beneficio esse multum, & parum ingratus, ratione peccati, quo plus vel minus peccat contra benefactorem; quò sit, vt hæc malitia raro sit mortalis.

D V B I V M.

An saltem per potentiam absolutam Dei fieri possit, vt peccata remissa integrè redeant?

Respondeo & Dico Primò: Si ita fiat remissio, sicut modò reipsa fit, nempe absolute & independentè à futuro euentu, nõ possunt villo modo redire. Ratio est: Quia non potest Deus homini inferere malitiam, v. g. furti, vel fornicationis, sed hæc necessario oritur ab actu libero hominis: ergo si homo rursus non committit hæc peccata, impossibile est eorum malitiam redire.

Dico Secundò: Si tamen alio modo fiat remissio, poterunt redire; vt rectè Scotus dist. 22. art. 1. Posset enim Deus remittere peccata sub conditione, nisi rursus contingat illum peccare, & sic applicare merita Christi: quo posito, si rursus homo peccauerit, irrita censetur tota prior remissio, & vniuersa peccata priora ita reddent eum obnoxium, sicut antè. Quod patet à simili ex condonatione debiti, vel iniuriæ inter homines; quæ fieri potest, & sæpè fit, sub conditione; quæ posita, censetur irrita.

ARTICVLVS II.

Virum peccata dimissa redeant per ingratitude, qua peculiari modo est in quatuor generibus peccatorum?

Respondetur: Peccata remissa redire secundum circumstantiã ingratitude per omne peccatum mortiferum: sed præcipuo quodam modo per quatuor genera peccatorum, nempe

per odium fraternum, quo fratri veniam petenti nolumus ignoscere: per apostasiam à fide: per contemptum confessionis: & per dolorem de pœnitentiã habitã. Ratio est: Quia hæc peccata peculiariter repugnant remissioni peccatorum. Vide D. Thomam.

D V B I V M.

Virum maius peccatum sit, quòd committitur contra innocentiam, an quòd contra beneficium remissionis peccatorum?

Scotus dist. 22. art. 3. & Caietanus hic putant maius esse peccatum, quòd contra innocentiam sit, quia tunc innocentia est maius beneficium, quàm remissio peccatorum, Contrarium videtur sentire D. Thomas hic ad 3. & Dominicus Soto dist. 16. quæst. 1. art. 2.

Respondeo & Dico Primò: Si loquamur de innocentia, qualis erat in primo homine, peccatum contra talem innocentiam maius est, quàm contra beneficium remissionis peccatorum. Ratio est: tum quia facilius poterat illud peccatum vitari; tum quia hoc peccatum spoliavit hominem longè pluribus bonis, imò totum genus humanum perdidit.

Dico Secundò: Ceteris paribus maior est ingratitude, & maius peccatum est peccare post remissionem peccatorum, quàm contra innocentiam. Dico ceteris paribus; vt si par sit imbecillitas, & non sequantur alia mala.

Probat: Quia etsi innocentia in se sit maius bonum, quàm remissio peccatorum, tamen remissio peccatorum absolute est maius beneficium. Nam beneficij magnitudo non tam spectatur ex rei magnitudine, quàm ex comparatione eius ad dantem & accipientem: v. g. Maius beneficium est, si pauperi & inimico des panem & aquam, quàm si diuiti & amico des laurum prandium. Sic si rex ignoscat facinoroso poenã capitis, maius beneficium est, quàm si obsequioso det aliquod officium. Pari modo maius absolute beneficium est remissio peccatorum, quàm innocentia: quia illa præstatur indigno & hosti, hæc autem datur ei qui non erat quidem dignus, sed neque etiam erat posituè indignus, nec hostis. Itaque peccatum post remissionem est maius, quàm peccatum post innocentiam, quia contra maius beneficium. Adde: peccatũ, quod quis committit post remissionem peccatorum, etiam committit post innocentiam: unde non solum est contra beneficium remissionis, sed etiam contra beneficium innocentie. Nam omne peccatum, quod committit homo in vita, est contra omnia beneficia quæ ei Deus præstitit; nam ad omnia præbet se ingratus: quare est etiam contra primum beneficium, quò ei præstitit innocentiam in baptismo.

Petes: An hæc ingratitude, qua quis post remissa peccata, denuò peccat, sit necessario confitenda?

Scotus d. 22. q. 1. art. 3. putat necessario esse explicandam in confessione hoc modo: Antè grauius Deum multis peccatis offenderam, & puto me fuisse consecutum veniam; unde nunc rursus peccando, tanto beneficio fui ingratus.

Respondeo & Dico Primò: Quando ingratitude est speciale peccatum, est necessario confitenda; vt

8
Quomodo
beneficium
sit mensura
ingratitude
dimis.

9
Si absolute
remittantur
peccata.

Si sub conditione.

11
Scotus
affirmat.
D. Thomas
negat.

Videret
maior ingratitude
peccare
post remissionem
peccatorum,
quàm post
innocentiã.

12
An hæc ingratitude
sit necessario
confitenda.

Scotus,

da; vt

da, vt si quis longo admodum tempore nullas Deo gratias egit, si beneficia illius contempsit vel etiam parui fecit, si aliquid in contemptum Dei vel eius beneficiorum fecit. Est communis sententia Doctorum.

Dico Secundò: Quando ingratitudo non est peccatum speciale, sed duntaxat circumstantia peccati, non est necessariò confitenda. Est etiam communis Doctorum. Et ratio est, quia et si addat

aliquam nouam malitiam super malitiam peccati, non tamen tanti est momenti vt per se sit mortalis. Adde, quòd nec fideles consueuerunt se de hac circumstantia accusare, nec confessorij eos interrogare. Bonum tamen est eam explicare ad maiorem humilitatem.

De Articulo 3. & 4. Vide D. Thomam. Possunt autem hi facile ex dictis expediri?

QVÆSTIO LXXXIX.

De recuperatione virtutum per Pœnitentiam.

D V B I V M.

Circa quinque primos Articulos,
*Vtrum per Pœnitentiam restituatur homini
tota gratia pristina, & omnia merita
qua habuit prius?*

1
Varie
sententia.

2. Thomi-
stam, et
que duplex.

Sententia de hac re sunt variae & obscurae.

Prima est, Thomistarum, gratiam & merita priora solum redire secundum mensuram pœnitentiae. Quod potissimum dupliciter explicatur.

Quidam enim id intelligunt comparando dispositionem, quam quis habet, ad summam dispositionem seu pœnitentiam quam homo per auxilium speciale potest elicere.

Ita Dominicus Soto in hunc articulum. V. g. summa pœnitentia seu contritio, quam homo potest elicere, sit decem graduum; merita autem & gratia prior sit triginta graduum.

Quare si hanc totam contritionem decem graduum praestes, restituentur tibi omnia merita & omnis gratia pristina, praeter illam gratiam quae illi dispositioni per se respondet, quae sit decem graduu.

Vnde habebis quadraginta gradus. Si dimidiam autem contritionem, scilicet quinque graduum, elicias dum resurgis à peccato, restituetur tibi dimidium meritum & gratiae prioris, scilicet quindecim gradus, praeter eam gratiam quae per se illi dispositioni respondet, quae est quinque graduum; itaque habebis viginti gradus.

Si autem duos tantum gradus pœnitentiae cum dimidio habeas, restituentur tibi septem gradus cum dimidio pristinorum bonorum. Addit Dominicus Soto, non solum primam illam pœnitentiam, quae resurgis, hanc vim habere; sed etiam sequentia opera bona, ita vt simili modo & proportionem restituant reliquum gratiae & meritum pristinum, quando per primam pœnitentiam non fuerunt integrè restituta.

Alij intelligunt restitui merita pristina & gratiam priorem secundum mensuram dispositionis, comparando illam pœnitentiam seu dispositionem quae quis resurgit, non ad summam, quam quis per auxilium speciale potest elicere, sed ad eam quae commensuratur pristinae gratiae: vt pristina gratia sit 30. graduum, pœnitentia huic commensurata sit contritio etiam 30. graduum.

Itaque qui resurgit per pœnitentiam triginta graduum, recuperat totam gratiam & merita praecedentia, praeter illam gratiam quae illi dispositioni per se respondet. Qui autem resurgit per pœnitentiam quindecim graduum, recuperat solum quidecim gra-

De Soto.

duis pristinae gratiae & meriti. Qui verò per pœnitentiam vnus gradus resurgit, solum recuperat vnum gradum pristinae gratiae & meriti; reliquum autem sensim recuperabit operibus sequentibus.

Secunda sententia est, homini restitui omnia merita quae antea habebat; non tamen restitui pristinam gratiam habitualement, sed eam solum recuperari pro mensura contritionis. Ita Scotus dist.

22. art. 2. & Durandus in 3. dist. 31. quæst. 2. ad 3.

Tertia sententia est, restitui omnia merita & omnem gratiam, quae meritis respondet; non tamen eam, quae respondet Sacramentis, id est, quae per Sacramenta est collata. Ita quidam Recentiores.

Quarta sententia est communior, omnem gratiam & omnia merita pristina restitui.

Dico Primò: Non est credibile peccatori pœnitenti eam tantummodò gratiam dari, quae praecise respondet eius contritioni. Probat hoc rectè Dominicus Soto: quia hoc non esset virtutes aut merita redire, sed semper manere mortificata.

Dico Secundò: Neutro modo iam explicato in primâ sententia rectè dicitur gratiam & meritum redire secundum mensuram dispositionis.

Probat Primò: Quia contritio illa peccatoris resurgens non est dispositio ad gratiam praecedentem, sed solum respectu gratiae quae ei per se respondet, quae ordine naturae sequitur. Vnde D. Thomas art. 5. vocat eam non dispositionem respectu gratiae praecedentis, sed remouens prohibens, siue remouens impedimentum illius gratiae: ergo non habetur ratio, sit ne illa contritio intensa an remissa; sed solum, an remoueat peccatum, quod prohibebat seu impediabat influxu gratiae & meriti praecedentis.

Probat Secundò: Speciatim contra modum Soti: Si summa contritio, quam homo potest habere per auxilium speciale, recuperat totam gratiam amissam, & dimidia dimidiam, sequetur plus posse contritionem imperfectam, v. g. quatuor graduum ex paruo auxilio profectam, nempe totidem graduum, quam contritionem perfectiorem, v. g. octo graduum profectam ex auxilio maximo, vt, sedecim graduum: quod sanè non est rationi consentaneum. Patet sequela: Quia contritio quatuor graduum in eo casu erit summa, quae cum auxilio illo diuino potest haberi, ac proinde recuperabit totam gratiam: contritio autem octo graduum solum erit dimidia respectu illius, quae cum auxilio sedecim graduum haberi poterat, ac proinde solum recuperabit dimidium.

Probat Tertiò, contra alterum modum: Si gratia pristina restituitur secundum istum modum, sequetur,

2.

3. Scoti.

3. Recentiorum.

4. Communis.

5.

3

Thomistarum opinioniones retinelluntur.

sequetur, ei, qui habet gratiam vt centum, non plus restitui, quàm ei qui habuit solum gratiam vt decem, si par sit vtriusque dispositio. Patet sequela: Nam ad gratiam vt centum requiritur directe dispositio vt centum: ergo qui solum habet partem centesimam huius dispositionis, ei tantum reddetur pars centesima ex pristina gratia, id est, vnus gradus: sed tantumdem etiam dabitur ei, qui habuit gratiam vt decem, & resurgit per vnū pœnitentiæ gradum.

Probatur Quarto: Quia scitum videtur, per opera sequentia semper aliquid pristinae gratiae restitui, donec tota sit reparata: sic enim duplicem mercedem omnia illa opera habent.

Dico Tertiò: Homini resurgenti à peccato per veram contritionem, quantumvis intensione exigua, valde credibile est restitui omnia pristina merita, & ius ad vitam æternam, & totam gratiam priorem, perinde ac si nunquam peccasset. Et sic homo lapsus, per veram pœnitentiam semper resurgit ad maiorem gratiam & gloriam.

Prior Pars, scilicet Omnia merita redire, est Henrici Quodl. 5. q. 24. Durandi in 3. dist. 31. quæst. 2. ad 3. Scoti dist. 2. art. 2. Gabrielis dist. 14. quæst. 3. dubio 3. art. 3. Occami quæst. 9. ad 6. & quæst. 8. Marfilij in 4. q. 11. Almaini lib. 2. moralium cap. 14. Medinae codice de Pœnitentiâ tractatu 1. quæst. 8. & multi alij.

Probatur Primò, Ex Scriptura: Ezechielis 18. v. 22. Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum eius non recordabor. At videretur recordari, si propter eas priuaret hominem præmio essentiali meritis præcedentibus debito. Et infra cap. 33. v. 12. Impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit. At plurimum noceret si illa impietas sustulisset illi in æternum fructum præcedentium meritorum & laborum. Ioëlis 2. v. 12. cum Dominus dixisset: *Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu*, subiungit beneficia, & inter alia ait, v. 25. *Reddam vobis annos quos comedit locusta, & bruchus, & rubigo, & eruca: vbi Glossa, non patiar perire vbertatem, quam animi perturbationibus perdidistis.* Ad Gal. 3. v. 3. *Tanta passi estis sine causa?* si tamen sine causa: quali dicat, In vobis situm est, vt non sitis passi hæc frustra: nam potestis redire ad fidem, & sic vobis ea quæ passi estis antè pro Christo, proderunt. Ita Hieronymus, Anselmus, Theophylactus, & alij multi.

Probatur Secundo: Ex Conci. Trident. sess. 6. c. 16. vbi dicitur *Iustificatio nihil deesse, quominus plenè illis quidam operibus, quæ in Deo sunt facta, diuine legi pro huius vite statu satisfecisse, & vitam æternam suo etiam tempore consequendam (si tamen in gratia decesserint) verè promeruisse censentur.* Hic Concilium non requirit, vt continenter homo fuerit in gratia à principio vsque ad finem, sed vt opus sit factum in gratia, & vt homo in statu gratiæ ex hac vita deccadat. Glossa in caput 6. ad Hebræos: *Sicut prius bona per sequentia mala mortua fuerant & irrita facta, ita ipsa eadem per pœnitentiam & alia bona sequentia, reuiuiscunt.* Auctor lib. de vera & falsa Pœnitentiâ cap. 14. *Pium est credere & nostra fides hoc exposcit, vt recepta Dei gratia, quæ in eo destruit mala priora, etiam remuneret bona, vt cum destruxeris quod fuerat non inuenis (scilicet peccatum) ames & diligas bonum, quod in peccato plantauit.*

Probatur Tertiò, Ratione: Primò, Opera mortificata reuiuiscunt, vt communiter tenent Do-

ctores, quamuis in modo non conueniant: ergo habebunt præmium vt antè. Neque sufficit, si dicas reuiuiscere quoad præmium accidentale, vt insinuat D. Thomas art. 5. quia potissimum ordinantur ad præmium essentiali. Similiter non sufficit, si dicas gloriam dari duplici titulo, vt Caetanus insinuat; quia hoc etiam non magni estimandum est, quando idcirco nihil amplius gloriæ datur. Denique non sufficit, si dicas ea reuiuiscere ex parte, nempe pro mensurâ dispositionis: hoc enim iam refutatum est. Superest ergo vt integrè reuiuiscant.

Probatur Secundo: Si non reuiuiscerent absolute, sequerentur multa incommoda. Primò: Positis duobus, quorum alter post quadraginta annos sanctissime traductos laboretur aliqua tentatione in peccatum mortiferum; & statim resurgeret mediocri contritione; alter similiter post quadraginta annos sceleratissime transactos resurgeret pari contritione, sequeretur hos pares fore in gratia & gloria: quod non est credibile. Non enim iniustus Deus, vt obliuiscatur operis nostri, vt inquit Apost. ad Hebræos 6. Sequeretur Secundo: Deum non remunerari omnes labores & sanctissimas functiones illius, qui ex fragilitate lapsus erat: quod non est consentaneum illi Scripturæ, *Reddet vnicuique secundum opera sua.* Sequeretur Tertiò: Peccatum non perfecte remitti pœnitentibus, sed in æternum puniri in cælo. Patet sequela; quia priuatio gratiæ prioris, & iuris ad hereditatē, quod ante lapsum habebat, est pœna peccati commissi: ergo si hæc gratia, & hoc ius non restituitur, homo iustus etiam in cælo punietur perpetuò ob peccatū commissum. Quando enim pœna consistit in priuatione, tam diu durat, donec bonum, propter peccatum ablatum, restituitur. Neque satis est, quòd ei detur gratia & gloria respondens pœnitentiæ: nam hoc nō est restituere bonū ablatū quod antea habebat, cum pœnitentiâ secundum se debeatur gratia & gloria, etiam si homo antea nulla merita habuisset: ergo vt pœna peccati tollatur, debet restitui illa meritorum portio, quæ per peccatum subtracta fuerat, eaque tota. Sequeretur Quarto: Peccatum esse potentius ad opera bona mortificanda, quàm Christi merita ad ea viuificanda; Patet: quia peccatum ita mortificat opera bona, vt si quis in ipso moriatur, nihil omnino profint ad damnationē minuendam: ergo si per pœnitentiam ex Christi meritis non integrè reuiuiscit ad præmium, peccatum plus valet in mortificando, quàm Christi meritum in viuificando.

Probatur Tertiò: Opera meritoria non delentur per peccata, sed solum impediuntur, ne consequantur mercedem propter subiecti indignitatem, vt rectè D. Thomas art. 5. ad 1. Ergo sublata illa indignitate per pœnitentiam, exercent omnem vim suam, sicut antea. Consequentia patet. Antecedens probatur ex differentiâ, quæ est inter peccatum & opera meritoria quo ad deletionem: peccata enim propriè delentur à Deo, quia pro ipsis perfecte satisfacimus ex Christi meritis: bona autem opera non delentur, cum non fuerint compensata, sed manent in acceptatione diuinâ, & solum impediuntur per peccata, ne sint homini fructuosa. Sublato igitur peccato rursum fient fructuosa, Deumque obligabunt ad reddendam mercedem. Confirmatur exemplo:

Si Rex

3. Probatur triplici ratione.

1. Ratio, & reuiuiscen-
tia operu.

2. Ratio, & quadruplici absurdo opposita sententiæ.

8. Ratio, quia opera non erant deleta, sed solum impedita.

4. Sententia Auctoris.

Omnia merita redeunt per pœnitentiam.

1. Prob. ex Script.

Ezech. 18.

Ioël. 2.

Gal. 3.

2. Prob. ex Trident.

Glossa.

Auctor lib. de Pœnit.

Si Rex ob officia præstita debeat tibi mille, & tu ipsum capitaliter postea offendas, potest quidem tibi non soluere, & capite plectere; tamen si tu illi perfecte pro illo crimine satisfacias, rursum reuifcet illud debitum, & Rex ex iustitia tenebitur sicut antea. Simili modo in proposito. Confirmatur: nam per opera nostra bona applicantur nobis Christi merita, quæ semper manent in acceptatione diuinâ, & nobis applicata sunt efficacia, nisi per indignitatem subiecti contingat impediri.

⁹ Si moriaris in mortali, merita extinguuntur.

Aduerte tamen, si moriaris in peccato mortifero, non amplius manere opera tua acceptata ad præmium, sed penitus extinguuntur; similiter & Christi merita quatenus tibi fuerant donata. Quamdiu autem sumus in hac vita, non extinguuntur, sed veluti sopiuntur.

¹⁰ Per pœnitentiam etiam in hac vita restituitur omnis gratia.

Altera Pars Propositionis, scilicet *Etiam gratia pristina restituitur in hac vita*, est prædictorum Auctorum, præter Scotum, Durandum, & Marfilium, qui putant gratiam illam restitui solum in altera vita. Sed

Probatur Primò: Quia secundum legem ordinatam nemo acceptatur ad gloriam, nisi simul acceptetur ad gratiam: ergo neque ad maiorem gloriam acceptabitur, nisi ad maiorem gratiam acceptetur: atqui dum merita restituntur, acceptatur homo ad maiorem gloriam: ergo etiam ad maiorem gratiam. Si dicas id verum esse, sed non idcirco illam gratiam dari in hac vita. Contrà: quis non est ratio differendi illam gratiam in vitam futuram, cum pertineat ad statum huius vitæ, sitque homini debita, sicut supra diximus de augmento gratiæ. Idcirco enim, dum homo meretur augmentum gratiæ & gloriæ, datur augmentum gratiæ statim, quia non est ratio differendi, cum ad statum huius vitæ pertineat; augmentum vero gloriæ differtur, quia pertinet ad alteram vitam.

Probatur Secundò: quia merita præcedentia erant merita ex vi gratiæ, quam supponebant; ex hac enim habebant virtutem meritoriam: ergo ut redeant merita, debet redire idem fundamentum, id est, per gratiam, ex qua vim meritoriam habent.

¹¹ Etiam re-dit gratia, quæ data fuit per Sacramenta.

Tertia Pars Propositionis, *Quod etiam gratia restituitur, quæ data fuit per Sacramenta*, potest probari iisdem rationibus: nam vis Sacramenti æquiualeat merito; ita enim iustificat & tribuit ius ad gloriam, sicut proprium meritum, & quidem efficacius. Ratio est: quia Sacramentum applicat nobis Christi meritum, & facit illud esse veluti meritum nostrum: ergo illud meritum, per peccatum impeditum & consopitum, rursum efficaciam habebit impedimento sublato, & propter illud gratia amissa restituetur.

¹² Obiectio.

Sed contrà: Obijciunt Primò, Gratia datur secundum dispositionem suscipientis: ergo non datur maior, quam sit dispositio. Respondeo: Gratiam semper dari iuxta hominis dispositionem, partim quæ nunc est, partim quæ fuit. Nam iuxta dispositionem, quæ nunc est, id est, iuxta præsentem contritionem datur certa gratiæ mensura, quæ huic dispositioni per se debetur, etiamsi nulla alia merita præcesserint: sed gratia pristina datur iuxta dispositionem, quæ in homine fuit, tum per contritionem, tum per merita præcedentia. Præfens enim pœnitentia peccatoris duo præstat:

Primò, quod sit dispositio ad nouam gratiam; & sic confert certam mensuram nouæ gratiæ: Secundò quod remoueat impedimenta gratiæ pristinæ; & sic est causa cur gratia pristina restituitur, non ut disponens ad illam, sed ut remouens illius impedimentum.

Obijciunt Secundò: Si restitueretur pœnitenti tota gratia pristina, fieret repente ex maximis sceleribus perfectus: quod est absurdum. Pater, ut si quis multos annos sanctè vixisset, & postea multos sceleratè, ad minimam pœnitentiam reciperet totam pristinam sanctitatem & perfectionem. Respondet: Illud fore tam perfectum habitum, quam vnquam antea fuerat; non tamen actu, id est, expedito vsu habituum, idque ob prauas inclinationes, quæ ex prioribus peccatis sunt relictæ; ob quas etiam fit (non autem ob habitus imperfectionem) ut talis sentiat multas difficultates in virtutum actionibus. Quod autem Dominicus Soto vrget ex Gregorio, *Charitas magna operatur, si est; si autè operari recusat, charitas non est*; intelligendum non de habitu, sed de actu charitatis interno, qui magna operatur exterius, si est; si autem operari recusat, charitas non est.

Obijciunt Tertiò: Adamo pœnitenti non fuit restituta immortalitas: ergo non reddit gratia pristina. Respondeo: Ea tantum restitui, quæ per se hominem Deo gratum reddunt, & ius ad gloriæ cœlestem tribuunt; ut sunt gratia & habitus virtutum infusarum, & merita vitæ æternæ. Alia vero dona non est necesse statim restitui, sed satis est ut suo tempore restituantur, quando omnis omnino peccati pœna tollitur.

Obijciunt Quartò: Hæc sententia videtur teporem adferre hominibus, tum in pœnitendo, tum etiam in cauendo peccato. Confirmatur: quia incredibile videtur Deum ad minimam pœnitentiam, seu contritionem, post maxima peccata restituere statim omnia pristina bona. Respondeo: Non magis adferre teporem, quam summam illam facilitatem remissionis peccatorum, quam Dominus nobis contulit per Sacramentum Pœnitentiæ. Neque hoc est magis incredibile, quam Deum ad minimam pœnitentiam condonare infinita peccata quo ad culpam.

ARTICVLVS VI.

Virum opera mortua per Pœnitentiam viuificentur?

¹⁴ R Espondetur Negatiue. Et quidem de operibus mortuis, id est, de peccatis, de quibus Apostolus ad Hebræos 9. v. 14. *Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis*, certum est nunquam posse viuificari. Idem enim opus, quod antea erat peccatum, non potest postea fieri acceptum Deo per solam mutationem hominis. Sed QVÆSTIO EST DE OPERIBUS MORALITER BONIS, VEL ETIAM DE OPERIBUS SUPERNATURALIBUS IN STATU PECCATI MORTIFICATI FACTIS.

Respondet & Dico Primò: Hæc opera non possunt viuificari per sequentem pœnitentiam, neque ad meritum neque ad satisfactionem. Non loquor modò de Sacramentis vel eorū partibus. Prior Pars, Quod non ad meritum vitæ æternæ viuificentur:

Quæst. 90. De partibus Pœnitentiæ in generali. A. 1. 2. 3. Dub. 205

viuificentur. Patet Genes. 4. v. 4. Respexit Deus ad Abel, & munera eius; ad Cain autem non respexit; ubi Scriptura indicat prius respicere Deum ad personam operantem, quam ad ipsum opus; & opus placere non posse ad meritum & vitam æternam, si operans displiceat. Ecclesiast. 34. v. 33. Dona iniquorum non probat Altissimus: atqui probaret, si per pœnitentiam uiuificentur. Ioan. 15. v. 4. Non potest palmites fructum ferre; nisi manserit in vite: atqui peccator non manet in vite Christi, quia non manet in charitate; per quam manemus in Deo, & Deus in nobis. I. ad Corinthios 13. v. 3. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & charitatem ueritatem non habuerio, nihil mihi prodest.

Altera Pars, Scilicet hæc opera non uiuificant ad satisfactionem, est etiam certa, etsi minus quam prior, cum aliqui Doctores contrarium tenuerint. Probatur Primò, iisdem testimonijs: Si enim esset satisfactoria, Deus ea respiceret, probaret, & palmes extra uitam ferret aliquem fructum, scilicet satisfactionis. Probatur Secundò, Ratione: Dignitas operis præcipue spectatur apud Deum ex dignitate operantis, à quo procedit: operans enim est veluti forma operis à qua opus suam æstimationem habet, ut alibi ostensum est. Et patet exemplis humanis: longè enim pluris æstimatur obsequium partium Principis, quam maximum mancipij: operans enim per ipsum opus quod facit ad obsequium alterius, se totum suamque dignitatem alteri subiicit: atqui peccator operans est exorsus Deo: ergo opus ipsius nihili fit apud Deum. Confirmatur Primò: Quia non potest dare excellentiam operi suo, quam non habet: atqui cum resurgit & accipit dignitatem filij, opus iam transijt, habuitque suam formam: ergo non potest illi dignitas personæ superueniens communicari. Confirmatur Secundò: Quia gratia non informat

actum; nisi qui ab ea quodammodo procedit: actus uero qui iam transijt, non potest reuocari, ut iterum fiat, & influxum gratiæ recipiat.

Dico Secundò: Huiusmodi tamen opera sunt utilia ad alia bona à Deo impetranda: scilicet ad bona temporalia. Exodi 1. v. 21. Quia immeruit obsequies Dominum; edificauit ipsi domos, id est, dedit eis familiam. Gregorius homilia 40. in Euangelium, ad illud, Recepi bona in uita tua; inter cætera ait, Valde metuendum diuitibus, & alijs quibus omnia ex uero eueniunt; ne hi receperint honorum operum mercedem. Vide plura de Pœnitentiâ dist. 3. Capitulo Cuiusmodi, ex Gregorio; & Capitulo Si quando, ex Hieronymo; & Capitulo Quid ergo, ex Chrysostomo; & 22. qu. 12. Capitulo Si qualibet. Secundò: Valent ut disponant animam ad gratiam, ne ipsi fiant cum auxilio speciali. Danielis 4. dicit Daniel Regi, Peccata tua elemosynis redime.

Tertio: Dicuntur minuire pœnas gehennæ non quod peccator, qui plura huiusmodi opera fecerit, minus punietur pœnâ damni uel sensus, quam alius qui pauciora fecerit, tamen æquè peccauit; cum opera moraliter bona, sicut non possunt minuire culpam, ita nec pœnam: sed quia interim homo culpam omissionis diuini præcepti euasit, & per ea occasionem habuit multa peccata, quæ aliàs fecisset, euitandi.

Quartò: Valent ad dilationem pœnæ temporalis & æternæ. Patet in Achab 3. Regum 21. Nonne uidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humilatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius. Patet item in Niniuitis Ionæ 3. ad quorum pœnitentiam, Deus euerisionem Nisive suspendit & distulit ultra centum annos.

Q V Æ S T I O X C.

De partibus Pœnitentiæ in generali.

D V B I V M.

Circa tres primos Articulos,

Quot, & quæ sint partes Pœnitentiæ?

Notandum, Primò: Pœnitentiam actualem dupliciter accipi posse. Primò, Pro Sacramento: Secundò, Pro virtutis Pœnitentiæ functione. Si accipiatur pro Sacramento, constat partibus essentialibus, & integralibus. Partes essentielles sunt Verbum absolutio- nis (est enim instar formæ;) & actus pœnitentis, qui sunt quasi materia. Partes integrales sunt partes materiæ; uidelicet Contritio, Confessio, & Satisfactio. Nam ipse actus, quibus constat officium pœnitentis, sunt partes integrales Sacramenti Pœnitentiæ.

Notandum Secundò: Esse hæc duas sententias hæreticorum. Prior est Lutheri, ut patet apud Rosenstem art. 5. qui docet duas tantum esse Pœnitentiæ partes seu officia, Contritionem & Fidem. Per Contritionem intelligit terrores cōscientiæ diuinitus incussos. Per Fidem autem, certam fiduciam remissionis peccatorum ex Euangelij promissio-

ne conceptam, id est, certò credere sibi esse remissa peccata propter Christum. Ratio ipsius est; quia sic fit remissio peccatorum.

Verum hæc sententia est omnino absurda. Pri-
mò: Quia, etsi timor, & fides cōcurrant ad remissionem peccatorum; non tamen hinc fit, ut propriæ sint partes Pœnitentiæ, sic ut ratio Pœnitentiæ illis propriè conueniat: alioquin etiâ amor Dei, & diuina uocatio, erunt partes Pœnitentiæ; nam per hæc fit remissio peccatorum. Secundò: Quia timor non semper concurrit ut patet in Magdalena Luca 7. Cui multa peccata dimittuntur, quia multum dilexit: multique alij agunt pœnitentiam nullo terrore concussi. Tertio: Fides illa nunquam concurrit: est enim falsa, temeraria, & contra Scripturas. Plus enim requirit Scriptura, ut Christi merita nobis applicentur in remissione peccatorum, quam fidem, quæ credamus illum pro nobis plenissimè satisfecisse: unde ex hac non possumus nos reputare iustificatos à peccatis. Denique, hanc sententiâ damnat Concilium Tridentinum sess. 14. can. 4. Si quis, inquit, negauerit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ, uidelicet Contritionem, Con-

SSS

nem, Con-

nem, Confessionem, & Satisfactionem, qua tres Pœnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit duas tantum Pœnitentiæ esse partes, terrores scilicet incusos conscientia, & fidem conceptam ex Euangelio; anathema sit.

3
Sententia
Caluini.

Altera sententia est Caluini lib. 3. Instit. cap. 3. vbi, refutans sententiam Lutheranorum, ponit duas alias partes, videlicet Mortificationem vitiorum, & Viuificationem. Per Viuificationem intelligit studium bonorum operum; sicque ait pœnitentiam per totam vitam durare debere.

Reijcitur.

Sed hæc sententia absurda est. Probat: Quia pœnitentia est via ad iustificationem, eaque prior; vt colligitur Ezechielis 18. & 33. vbi dicitur, si pœnitentiâ egerit impius, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius: atqui mortificatio illa, & viuificatio sunt posteriora iustificatione; nam sunt fructus fidei iustificantis, vt ipsi affirmant: ergo absurde dicuntur partes Pœnitentiæ.

4
Sententia
Catholica
est, tres esse
partes pœ-
nitentiæ.

Tertia sententia est Catholicorum; Tria esse pœnitentiæ officia, seu Pœnitentiæ partes, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem; quas etiam naturalis ratio dicat esse suo modo necessarias ad reconciliationem. Est fide tenenda. Patet ex Concilio Tridentino, citato, & ex Concilio Florentino, quod sic ait: Quartum Sacramentum est Pœnitentia, cuius quasi materia sunt actus pœnitentiæ, qui in tres distinguuntur partes, quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet vt doleat de peccato commissio cum proposito non peccandi de cetero: secunda est oris confessio: tertia est satisfactio.

5. Prob.
ex Script.

Probat: Primò, Ex Scripturis: & Primò, Contritionem esse partem Pœnitentiæ. Patet Psal. 50. v. 19. Cor contritum & humiliatum non despicies, id est, cor pœnitens. Ioëlis 2. v. 13. Scindite corda vestra. Secundò, Idem patet de Confessione Num. 5. Vir, siue mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ hominibus solent accidere, confitebuntur peccatum suum. Psal. 31. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino. 2. Esdra 9. v. 1. Conuenerunt filij Israël in ieiunio, & in sacco, & confitebatur peccata sua. 1. Ioan. 1. v. 9. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat peccata nostra. Tertiò denique idem patet de Satisfactione, Ioëlis 2. v. 12. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu.

Exempla
Scripturæ.

24. describitur pœnitentia Dauidis ob numeratū populū, & dicitur primò, Percussit cor Dauid eum; vbi insinuat contritio: Secundò, Dixit Dauid ad Dominum, Peccavi valde in hoc facto; vbi confessio: Tertiò, Dauid placauit Dominū oratione, & subiectione ad flagella diuina, & holocausto; vbi cōspicitur satisfactio. Lucæ 15. vbi describitur pœnitentia filij prodigi: Primò, In se reuertitur agnitione suæ miseriæ, & dolore peccatorum: Secundò, Confitetur peccatum, Pater peccavi in calum & coram te: Tertiò, Offert se ad satisfactionem, fac me sicut vnum ex mercenarijs tuis. Idem confirmari potest testimonijs Patrum, de quibus infra. Vide Chrysostomum sermone de Pœnitentia, qui habetur tomo 5. post decem Homilias de Pœnitentia. In corde, inquit, eius contritio est, in ore confessio, in opere tota humilitas.

5.
2. Prob.
Ratione.

Probat: Secundò, Ratione: Prima est, Pœnitentia est dolor, & punitio peccati, non solum ad æqualitatem iustitiæ violatæ instaurandam, sicut Iudex punit fontem; sed maximè ad reconciliationem cum Deo obtinendam: atqui hoc interest inter punctionem iudicis, & pœnitentiam reconciliati-

uam peccatoris, quod ibi satis sit, si reus patiatu-
pœnam à Iudice constitutam, siue sponte, siue non-
actè, siue is qui laesus est eâ contentus sit, siue non.
In Pœnitentiâ autem reconciliatrice hoc nõ suffi-
cit, sed requiritur, vt is, qui alterum iniuriâ af-
fecit, sponte pœnam subeat, & ad arbitrium eius,
quem offendit. Ergo necessarium est primò, vt do-
leat de iniuriâ illatâ: alioqui nõ est dignus recon-
ciliatione. Deinde, oportet vt subijciat se pœnæ
ad arbitrium Dei, quem iniuriâ affecit: Deus autè
nobiscum agit per suos ministros: ergo peccator
debet se eius ministro subijcere, qui eius locum
tenet. Hoc autem fieri non potest, nisi suas culpas
ei per confessionem aperiat: vnde secundo loco re-
quiritur confessio: tertio satisfactio. Colligitur
hæc ratio ex D. Thoma art. 3.

Secunda Ratio: Pœnitens recurrit ad Deum
cum proposito emendationis, sicut seruus ad Do-
minum, iuxta illud Psalmi 122. v. 2. Sicut oculi ser-
uorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad
Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Et
sicut filius ad patrem (Lucæ 15. v. 18. Pater peccavi
in calum & coram te) & sicut vxor ad virum (Iere-
miæ 3. v. 1. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen
reuertere ad me, dicit Dominus.) Atqui quando serui
cum dominis, liberi cum parentibus, vxores cum
viris in gratiam redeunt, hæc tria dicantur ratione
naturali præstant. Dolent enim se offendisse, faten-
tur suam culpam, denique pœnæ & castigationi se
subijciunt, vel veniam precantur: ergo hæc tria
sunt veræ pœnitentiæ partes, quas Deus in noua
lege ad Sacramenti dignitatem euexit; vt infra
magis constabit.

ARTICVLVS IV.

Verum Pœnitentia conuenienter
diuidatur in Pœnitentiam ante
Baptismum, & in Pœnitentiam
post Baptismum?

Pœnitentiam in genere diuidit D. Thomas
tamquam in suas species, in Pœnitentiam ante
Baptismum, per quam intenditur generatio in nouâ
vitâ: & in Pœnitentiam post Baptismum, quæ duplex
est; videl. Pœnitentia mortalium, per quam intenditur
reformatio vitæ præteritæ iam corruptæ; & Pœni-
tentia venialium, per quam intenditur maior perfe-
ctio, & maius studium bonorū operum. His adde
aliā diuisionē Pœnitentiæ mortalium post Baptismū,
de qua D. Tho. in Additionibus q. 28. Aliā enim
est Priuata, quæ videl. in occulto agitur: aliā Publi-
ca. Rursus Publica, aliā est Solemnis, aliā non Solemnis.

Pœnitentia publica Solemnis, habebat has conditio-
nes. Primò, Semel tantum in vita imponebatur: vt Sex condi-
tiones Pœ-
patet ex Ambr. l. 2. de Pœnit. c. 10. & Augustino
epist. 54. & Origene hom. 15. in Leviti. Et Ratio
est, tum vt pluris fieret, tū quia erat Solemnis que-
dam professio nunquam amplius redeundi ad illa
grauia crimina. Sicut Baptismus est Solemnis que-
dam professio nunquam redeundi amplius ad in-
fidelitatē. Quod si accidebat talem rursus relabi
in similia crimina, priuabatur communionē Sa-
cramentorum vsque ad mortem; vt patet ex c. 5.
epistolæ 1. Syriacj Papæ.

Secundò, Non iniungebatur nisi ob grauissima
& publica crimina; vt homicidia, adulteria, idolo-
latræ &c. vt patet ex Conc. Toletano l. can. 2.
Tertiò,

Tertio, Non poterat imponi Sacerdotibus: neque illi qui poenitentiam publicam egerant, poterant ad Ordines promoueri; ut patet ex cap. 14. epistolae Syriaci ad Himericum Tarraconensem Episcopum. Nec etiam coniugatis, sine consensu alterius coniugis: nam à complexu coniugali tales poenitentes abstinere debebant; ut patet ex Concilio Arelateni 2. can. 21. & 22.

Quarto, A solo Episcopo imponebatur, & ab eodem solvebatur, non autem à Presbyteris, nisi in absentia Episcopi, idque urgente necessitate; ut patet ex Concilio Carthaginensi 2. cap. 4. & ex epistola 86. D. Leonis.

Quinto, Imponebatur feria 4. ante Dominicam Quadragesimae; ut patet ex Concilio Agathensi apud Gratianum dist. 50. Can. In capite. In cuius signum consignantur adhuc fideles eodem die cineribus. In die autem Coenae Domini omnes reconciliabuntur & communicabunt, idque singulis annis, donec tempus poenitentiae esset expletum, quod quibusdam longius, alijs breuius constituebatur, ut trium, septem, decem, vel duodecim annorum; ut patet ex eodem loco.

Sexto, Erant variae poenae. Prima, Abstinere à communione Eucharistiae, praeterquam in Coena Domini; ut patet ex Cypriano epist. 8. Secunda, Non poterant nunquam promoueri ad Clerum, ut patet ex dictis. Tertia, Abstinere à nuptijs. Indulgebatur tamē interdum adolescentibus ad vitandam fornicationem; ut patet ex epist. 92. cap. 12.

Quarta, Non poterant accedere ad militiam secularem; ut patet ex eadem epist. c. 11. Quinta, Non poterant interim esse susceptores in Baptismo vel in Confirmatione; ut patet ex Concilio Parisiensi lib. 1. cap. ultimo. Sexta, Carebant infirmorum Vnctione; ut patet ex Innocentio I. epistola ad Decentium c. 8. Septima, Erant separati loco à reliquis fidelibus. Primo enim debebant manere ante fores Ecclesiae: postea admittebantur intro, sed cum Catechumenis: postremo admittebantur cum fidelibus; sed alijs communicantibus non poterant communicare ante reconciliationem; patet hoc ex epistola Canonica Gregorij Thaumaturgi, quae additur Canonibus Photij. Octava poena, Habebant habitum lugubrem: erant enim induti veste pulla, & cilicio, & tonso capite, exceptis feminis, quae caput velabant; patet hoc ex Ambrosio lib. ad virginem lapsam cap. 8. & ex Paciano Episcopo Barilonensi in exhortatione ad poenitentiam. Nona, Singulis diebus ieiuniorum debebant venire ad Ecclesiam, & submittere capita Sacerdotibus, ut eis manus imponerent, & pro eis orarent; ut patet ex can. 80. Concilij IV. Carthaginensis. Decima, Sepelire mortuos; patet ibidem can. 81. Undecima, Flesterē genua diebus Dominicis & tempore Paschali, quando alij stantes orabant; ibid. can. 82. Duodecima, Vitare balnea & conuiuia, & insistere orationi & ieiunijs, curare in sacco & cinere; patet ex Ambrosio lib. ad virginem lapsam cap. 8. & ex alijs.

IN ADDITIONES D. THOMAE.

QVÆSTIO PRIMA.

De Contritione, quæ est prima pars Sacramenti Poenitentiae.

Quid sit Contritio?

Notandum est, Concilium Tridentinum sess. 14. can. 4. definire Contritionem generatim hoc modo, Contritio est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Circa quam definitionem sunt aliquot dubia.

D V B I V M I.

Utrum Contritio essentialiter sit detestatio, an dolor?

Hi actus sunt distincti. Detestatio enim est odium, & opponitur amorī, seu complacentiae. Dolor autem, seu tristitia oritur ex detestatione mali, si ipsum malum sit praesens, & opponitur gaudio.

Respondeo: Quidam putant Contritionem proprie & essentialiter esse detestationem: Dolorem verò esse effectum contritionis. Ita Caietanus Opusculo de Contritione qu. 1. Dominicus Soto dist. 17. quaest. 2. art. 1. Ratio ipsorum est: Quia contritio est primus actus poenitentiae: atqui dolor non potest esse primus actus, nam oritur ex displicentia, & odio.

Sed contrarium videtur esse verius, scilicet Contritionem proprie esse Dolorem de peccato com-

misso. Primo, Quia ipsum nomen afflictionem & dolorem insinuat. Secundo, Quia poenitere formaliter est dolere, non detestari: atqui contritio formaliter est poenitentia: ergo formaliter est dolor. Tercio, Quia in Beatis est displicentia peccatorum olim commissorum, non tamen in illis est contritio; quia non est in illis dolor, cum eius non sint capaces, propter statum.

Aduerte tamen, Dolorem non posse esse sine detestatione mali, de quo doletur; & ideo Concil. Tridentinum supra sess. 14. can. 4. utrumque posuit. Dices: Ergo, si quis detestaretur peccata sua sine dolore, non legitime poeniteret. Respondeo: Fieri nequit in hac vita, ut quis serio detestetur sua peccata in ordine ad reconciliationem, quin simul doleat: nam detestatio ferri mali, quod concipitur adesse, necessario parit dolorem; sicut amor boni praesentis necessario parit gaudium. Si tamen ponamus non interuenire dolorem, non erit poenitentia, ut patet in Beatis.

Ad Rationem in contrarium: Et si dolor non sit primus actus habitus poenitentiae absolute considerati, est tamen primus actus ipsius quatenus dicitur Poenitentia. Adde nec ipsam detestationem esse primum actum illius habitus, ut patet ex supra dictis.

Contritio proprie est dolor, non detestatio.

An possit quis legitime poenitere sine dolore.

SS II

D V B.